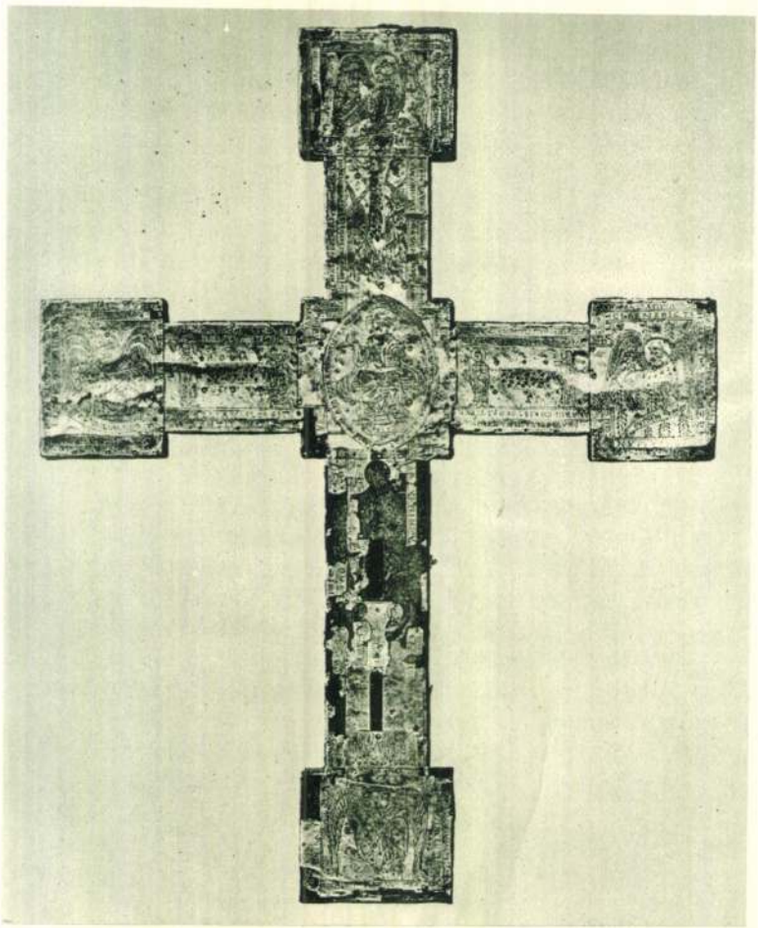

Szent László feleségének keresztje. Hátoldal

(Gunther apát úr készítette ezt a keresztet.[1]) A kiindulópont ez a felirat, amely elárulja, hogy Adelheid, a magyar király felesége ajándékozta a kereszt fájának részletét. Hozzátéve azt is, hogy Gunther apát készítette a keresztet. Ugyan patravit inkább készítőre, mint készíttetőre illik, az apát nem volt ötvös, mint Szent Eligius vagy Szt. Bernward püspök; szerepe csak donátori. Mint alább kiviláglik, az sem teljesen.

A Liber constructionis minasterii ad s. Blasium c. középkori forrás, mely 1867-ben nyomtatásban is napvilágot látott, a következőket említi: Adelheid királyné, Kálmán magyar király felesége a Szent kereszt töredékét ajándékozta a Szent Balázs-monostornak, a fának azt a részét, hová Krisztus egyik keze volt felszegezve, s vele együtt a díszes foglalásához szükséges aranyat is adott. A királyné az ereklyét férje testvérétől kapta. Az ajándékot Gisilbert apát (1068—1086) vette át, később azonban hitelességére vonatkozóan kételyek merültek fel, mire félretette. Egy századdal később Gunther apát (1141—1170) a salzburgi priorral egyetemben vízpróba alapján megállapította az ereklye valódiságát s visszaadta megbecsülését.

Már a régebbi irodalom észrevette e századokkal későbbi leírás bizonytalan és részben téves voltát. Legsúlyosabb hibája az, hogy Könyves Kálmánt teszi meg Adelheid királyné férjének, holott férje annak nagybátyja, Szent László volt. Ezt a hibát már St. Blasien XVIII. századi történetírója, Gerbert is észrevette s a tévedést helyesbítette, ekkor azonban a testvért, ki az ereklyét Adelheidnek ajándékozta, I. Géza királyban kereste. Géza király azonban — ki valóban szerette az ereklyéket, hiszen ismeretes róla, hogy megszerezte Sr. Zoerard András ciliciumát — 1077-ben meghalt, Szent László pedig csak két év mulva, 1079-ben vette feleségül Adelheidet. Semmi nyoma nincs annak, hogy Géza ismerte volna öccse feleségét. Igy az ajándékozó testvér talán Szent László öccse, Lambert lehetett, a fényes szent király mellett e homályos körvonalú herceg, kiről úgyszólván csak azt tudni, hogy 1095-ben halt meg.

[1] A latin szövegek fordításáért Huszti József egyetemi tanár úr fogadja hálás köszönetemet

Adelheid királynéra valamivel jobban emlékszik a történelem. Rudolf rheinfeldeni gróf és sváb ellenkirály leánya volt, anyját, ki Savoyából származott, ugyancsak Adelheidnek hívták. László, mint említve volt, 1079-ben vette feleségül. A csendes, vallásos asszony két leányt szült neki, Piroskát, ki II. János bizánci császár felesége lett, a másiknak, ki Jaroszló orosz herceghez ment nőül, nevét sem tudni. Tizenegy évi házasélet után, fiatalon halt meg 1090-ben. Gerbert szerint St. Blasienbe temették volna. Ennek ellene mondana az a tény, hogy Veszprémből az abaújmegyei Makrancba került egy sírkő, melyet Rhegenus bíbornok, ki 1501—1504 között Veszprémben tartózkodott, állíttatott s melyen ma is olvasható, hogy Gizellának és „Olaythi, Ladislai sanctor Pannoniae regem divis coniugibus" sírját jelölte volna. A századokkal későbbi emlék azonban nem tartható perdöntő bizonyítéknak. Gerbert adatán kívül Adelheidnek semmiféle kapcsolatáról nem tudunk, ami a Sz. Balázs-monostorhoz fűzte volna. Nem tudjuk, nem is sejtjük a kereszt ajándékozásának okát és körülményeit.

Ha elhisszük, mint ahogy elhihetjük a krónikásnak, hogy a keresztet a királyasszony Gisilbert apátnak ajándékozta, ez 1079 és 1086 között történt. Az első évszám Adelheid házasságának (Pannonici regis uxoi), a második Gisilbert halálának évszáma. A krónika mit sem tud arról, hogy Gisilbert készíttette volna a keresztet, sőt említi, hogy az ereklye elvesztette hitelét, tehát valószínűleg nem foglalkozott vele. Gerbert ezzel szemben arról is tud, hogy a keresztnek bronztalpa is volt, mely Uto apátot nevezte meg, mint donátort. Uto 1086—1100 között intézte a kolostor ügyeit, a talp, melyet a kereszthez készíttetett, azóta elveszett.

A felirat, melyet fentebb közöltünk, Gunther apátot nevezi meg a kereszt készíttetőjének. Részben igaza van, mert a hátoldal, melyen e felirat áll, valóhan az ő bőkezűségének köszönheti létét. Az előlaphoz azonban Gunthernek semmi köze nincs. Falke s a románkori ötvösség egyik újabb, kiváló szakértője, Peter Metz egyaránt azt állítja, hogy az előoldal kétségtelenül előbbi s az Ottó-kori művészet kisugárzásából öltött testet. Az analógiák is tisztán mutatják, hogy legkésőbben a XI. századból való.

A középkori krónikás azon naív hiedelmét, hogy Adelheid királyné a puszta ereklyét néhány arany kíséretében elküldötte volna a távoli kolostornak, a mesék világába kell utalnunk. Ez a krónikás nyilván látta a kereszt feliratait s abból, hogy készítését Gunther magának tulajdonította, arra következtetett, hogy Adelheid csak az ereklyét küldötte. A gazdag magyar királyné ne ismerte volna az ajándékozás formaságait? Nem egy árpádkori ötvöst névszerint ismerünk, tucatjával fordul elő nevük, mint a nemzeti mesterség kedvelt folytatóié az oklevelekben. Éppen az udvarnak ne lett volna aranyműves mestere? Már Szent István rendkívüli fényű gazdag ajándékokat küldött, mint említve volt, Bambergbe, vagy mint hasonlóan ismeretes, Montecassinóba, Rómába, Bizáncba. Ezek kétségtelenül az udvari ötvösműhelyből származtak. A király feleségének ajándéka nem állhatott szégyenteljes módon egy darab fából, ha az rendkívül becses ereklye is volt, ennek a királyi méltóságon kívül ellene mond az ereklyékkorbeli rendkívüli tisztelete, amely méltatlan, sőt bűnös dolognak tartotta volna, ha a megbecsülésnek fényes foglalat révén nem adja jelét.

E meggondolások mellett kellő világításba kerül az az adat, hogy a kereszt azóta elveszett bronztalpán Uto nevezte meg magát készíttetőként. Láttuk, Gunther apát is ezt tette, mégsem volt az. Gerbert Utót csak a talp donátorának tartotta. Servaverat porro, — írja — Guntherus pedem crucis, quam superiore seculo Uto abbas pro conditorio eiusdem sacral particulae fieri curaverat. Historia Nigrae Silvae. I. 385 l. (Továbbá Gunther volt az, ki a kereszt lábát megőrizte, azt, amit az előző században Uto apát csináltatott, ugyanazon szent részecske elhelyezése számára.)

Ha tehát az előoldal sem Gisilbert, sem Uto, sem a különben is későbbi Gunther műve nem lehet, nyilván Adelheid királyné vagy sógora, Lambert herceg ötvösétől való, Magyarországon készült: a magyar ötvösség egyik legkorábbi remeke, a királyi kincsek egyik századokon át kellő megbecsülés nélkül kallódott darabja.

Stíluskritikai érvek alátámasztják a mű magyar származását. Románkori ötvösségünk egyik legkedveltebb technikája volt a filigránművesség. Bizonyíthatja ezt a királyi kincsek két darabja: a jogar bizonyosan nálunk készült foglalata s III. Endre házioltára. De bizonyíthatják még a Nemzeti Múzeum székesfehérvári sírból származó, karpereccé átalakított rekeszzománcos enkolpiumának négyzetes tagjai is, egyéb székesfehérvári sírból előkerült ékszertöredékek, vagy a balotapusztai ereklyetartó talp ugyanott. Filigránós keresztet is ismerünk hazánkban a román

Gerevich István!)

SZENT LÁSZLÓ FELESÉGÉNEK KERESZTJE

MAGYAR MUVESZET

1937.

Az esztergomi ásatások egyre nagyobb méretekben bontakozó eredménye s az első magyar király halálának közelgő kilencszáz esztendős jubileuma figyelmeztet az árpádházi királyok korának messziről tündöklő fényességére. Távoli ez a láng, de nemcsak a hatszáz év miatt, mely e hasonlíthatatlan családtól elválaszt bennünket, hanem azért is, mert az utódok sokkal tartoznak még a megismerést illetően. A történettudomány könyvtárnyi részletmunkájával és hatalmas összefoglalásaival szemben — mely utóbbiakból elég ha Pauler Gyula és Hóman Bálint könyveire emlékeztetünk — az ifjú társtudomány, a magyar művészettörténet feladataiból alig valósított meg valamit. A részletkutatás ugyan e téren sem megvetendő, de hiányzanak az anyag teljességén uralkodó összefoglalások. Árpádkori építészetünk, szobrászatunk, festészetünk művészi iparunk hatalmas monografiák íróira vár. Horváth Henrik munkája (A magyar szobrászat kezdetei, Bp. 1936), mely természete szerint a nagyközönségnek szánt rövid útmutató, példázza, hogy mennyi kincset érő anyag kerül elő, ha a kutatás szeretettel közeledik hozzá.

Szeretnénk ott lenni ez összeomlott, de képzeletünkben ép katedrális helyreállítási munkálatainál. Szeretnénk megkeresni egy-egy szépen faragott követ, mely a sarokba gurult s ott por lepte be finom formáit. Fel szeretnők eleveníteni egy ritka kincs emlékét, melyről mindenki megfeledkezett, holott nem lenne szabad a multba vesznie. Hogy ez megtörténhessék, gondolatban fel kell keresnünk az ősi szent királyok lakóhelyeit. Ott kell kezdenünk, hol hatalmas vasalt ládákban a legfőbb drágaságok pihentek: az árpádházi királyok kincstárának súlyos boltozatai alatt.

Nem érdektelen végigtekinteni azon, mi maradt meg a háromszáz évig uralkodó első királyi család személyes jellegű kincsei közül. A lajstrom ennyi idő, ennyi hatalom és gazdagság mellett szegényesnek tűnik s oly tárgyak tarkítják, melyeknek eredete kétesnek látszik. Időrendben az alábbiakat tartalmazza:

1. A jogar (Budapest, Királyi Vár). Szaszanida kristálygömbje a legrégibb a koronázási kincsek közül, foglalata a XII. századból.

2. Az úgynevezett Attila-kard, (Bécs, Weltliche Schatzkammer). IX—X. századi, honfoglaláskori magyar díszszablya, mely 1063-ban került a királyi kincstárból Németországba.

3. Szent István elefántcsont keresztvasú, kétélű kardja (Prága, Szent Víd-székesegyház kincstára). Viking munka a X. századból.

4. Szent István koronája egyesítve I. Géza diadémjával. (Budapest, Királyi Vár). Az előbbi olasz, talán lombard munka a X. századból, az utóbbi bizánci, Dukasz Mihály bizánci császár ajándéka 1075-ből.

5. A koronázási palást. (Ugyanott.) Eredetileg harangalakú miseruha, selyemfonálból figurálisan hímezve, Szent István és Gizella királyné ajándéka a székesfehérvári bazilikának 1031-ben, később palásttá átalakítva. Valószínűleg a veszprémvölgyi apácák műhelyében készült. Gyöngyhímzéses gallérja a XII. századból.

6. Szent Adalbert miseruhája. (Prága, Sz. Víd-székesegyház kincstára). Állítólag Szent István ajándéka. Bizánci munka a X—XI. századból. Idetartozása kétséges.

7. Szent István sapkája. (Bécs, Geistliche Schatzkammer). Bizánci (?) vörös selyemszövetből, a X—XI. századból. Idetartozása kétséges.

8. Szent István erszénye. (Ugyanott.) Ószláv munka, cirillbetűs vallásos felirattal, a X. századból. Idetartozása kétséges.

9. Gizella királyné arany oltárkeresztje. (München, Reichskapelle). Regensburgi (?) munka 1010 körülről.

10. Aranyozott lándzsacsúcs. (Budapest, Nemzeti Múzeum.) Magyar királyi hatalmi jelvény volt, talán Aba Sámuelé. Budapesten, a Dunában találták. Viking-munka a X. századból.

11. Konstantinos Monomachos bizánci császár koronájának románcos lemezei. (Ugyanott.) Bizánci munka 1042—1054 közöttről, magyar királynak készült ajándék.

12. Szent László palástjából szabott harangalakú miseruha. (Zágráb, székesegyház kincstára.) Sziciliai szaracén mintásan szőtt XI. századi selyemből; a hímzéstöredékek azonban későbbiek rajta, a XIII. századból.

13. Kálmán király arany talizmángyűrűje. (Budapest, magántulajdon.) Anulus Colomanni regis. + Gut. Gut. Ani. Tabal — varázsfelirattal. Magyar munka a XII. század elejéről.

14. Rekeszzománcos aranygyűrű. (Budapest, Nemzeti Múzeum.) Fejében királyfej. XI—XII. század. Idetartozása kétséges.

15. III. Béla és felesége, Anti chiai Anna

székesfehérvári sírjának leletei. (Budapest, Koronázó Főtemplom.) Két halotti korona, jogar, sarkantyúpár, kard, karperec, valamennyi ezüstből, zománcos enkolpium, III. Béla arany méreggyűrűje gránátfejében arab felirattal, Anna királyné aranygyűrűje gránátfejében szirénnel és ruhájának aranycsipketöredékei, vörösréz körmeneti kereszt. Az antik és keleti gyűrűkövektől eltekintve, magyar munkák a XII. század végéről.

16. Gertrud királyné psaltériuma. (Cividale, Museo Civico.) Illuminált kódex, melynek első fele valószínűleg Reichenauban, a X. század végén készült, miniatűrjeit Ruodprecht szerzetes festette, második fele orosz munka, Jeropok fejedelem és neje, Irene arcképével a XI. századból. Szent Erzsébet birtokában is volt.

17. Szent Erzsébet imakönyve. (Ugyanott.) Eredetileg Hermann thüringiai gróf és második felesége, Zsófia számára készült. Díszesen illuminálva. Niellós aranykeretű, elefántcsontdomborműves díszű kötésben. Szent Erzsébet ajándékozta a friuli káptalannak.

18. Szent Erzsébet ruhája. (Andechs, bencés kolostor.) Állítólag magának Szent Erzsébetnek ajándéka. Tudományos vizsgálat alá tudtommal még nem került, idetartozása kétséges.

19. Szent Erzsébet mellkeresztje. (Udine, dóm.) Arany, öt kővel és négy átfúrt igazgyönggyel. IV. Károly német-római császár ajándéka Boldog Bertrand aquileiai pátriárkának.

20. Szent Erzsébet három tűje. (Cividale, Tesoro del Duomo.) Aranyból, drágaköves fejekkel.

21. Szent Erzsébet sétabotja. (Esztergom főszékesegyházi kincstár.) Első ismert tulajdonosa II. György hesseni őrgróf a XVII. században. Más hagyomány szerint Szent Erzsébet ágyának fájából készült. Idetartozása, sőt hitelessége is kétséges.

22. Boldog Margit kínzóöve. (Ugyanott.) Vasból. Idetartozása és hitelessége kétséges.

23. Kunigunda királyleány keresztje. (Hohenfurt, bencés apátság.) Arany oltári kettős kereszt, bizánci rekeszzománcos medaillonokkal, drágakövekkel és gyöngyökkel a VIII—IX. századból. Talpa újabb. A Krisztus-corpust 1810-ben beolvasztották. A magyar királyi kincstárból IV. Béla leánya, Anna, Kunigunda anyja vitte Csehországba.

24. Az egykori koronaláda veretei. (Budapest, Nemzeti Múzeum.) Öt zománcos korong világi jelenetekkel és két pánt. Limogesi munka a XIII. századból.

25. III. Endre király házioltára. (Bern, Historisches Museum.) Kétszárnyú, belseje filigrános foglalatú, kristálylapokkal védett passió-miniatűrökkel és mellképekkel, az utóbbiak között a magyar szentekével. A miniatűrök velenceiek, vagy dalmáciaiak, a foglalat hihetőleg magyar munka, 1301 előttről.

26. Ágnes királyné ruhája. (Sarnen, Szent András kolostor.) A szövet megsemmisült, csak 1300 fémpityke maradt meg egy kis Jézus-szobor ruháján s egy antependiumon, ezek is későbbi ruhadíszekkel vegyülnek. Készült a királyné esküvőjére 1297-ben, minden bizonnyal Magyarországon. Ő maga ajándékozta az engelbergi apáca-kolostornak.

27. Pluviale. (Engelberg, bencésapátság.) Madaras-oroszlános szövésű, nyakrészén vallásos ábrázolásokkal. Felirata szerint 1318-ban készült. Ágnes királyné vezetésével szőtték.

28. Antependium. (Bern, Historisches Museum.) Vörös alapszöveten a Kálvária, valamint Sz. Mária és Sz. János evangélista és hat szent domború hímzésű alakja. Ágnes királyné vezetésével hímezték a königsfeldeni apácák, 1334-ben, mint egy kitöltésként szereplő levéltöredékből igazolható.

29. Antependium. (St. Gallen, Industrie- und Kunstgewerbe Museum, Iklé-gyüjtemény.) Szövött, állatalakokkal. Hagyomány szerint ugyancsak Ágnes királyné felügyelete mellett szőtték. Sarnenből származik.

30. Antependium. (Ugyanott.) A feltámadt Krisztus alakjával. Ágnes királynéval hozzák kapcsolatba.

Az utolsó négy csak féllábbal tartozik ide, még akkor is, ha az engelbergi és st. galleni szövetekkel kapcsolatban a kegyes hagyományt nem vonjuk kétségbe. Nem magyar királyi kincsek már, de szoros kapcsolatban vannak a királyi család utolsó férfitagjával. Itt meg kell állani, anélkül, hogy felsorolnánk Szent István koporsóját, Gizella, I. Endre vagy Salamon sírkövét, vagy I. Endre törvényidéző ércbillogját. Egyik sem kincstári tárgy, ha — amennyiben hiteles — rendkívüli becsű ereklye is. Ugyancsak el kell hagynunk Boldog Margit házioltárát (Párizs, Rotschild-gyüjtemény) s a szintén Boldog Margittal kapcsolatos nyitott koronát (Budapest, Nemzeti Múzeum), mert egyiknek sincs köze se Margithoz, sem az Árpádokhoz, mindkettő a XIV. században készült. Az úgynevezett nagyváradi karperecekről, melyek díszműveink fő atrakciói voltak, egy müncheni analógia alapján Varjú Elemér állapította meg, hogy XIX. századi északafrikai népies ötvösművek ; legyen szabad ezt említenem, mert tudtommal e fontos helyreigazítás írásban nem látott napvilágot. A harminc ismeretes tárgy közül mindössze húszról lehet elmondani, hogy minden tekin-

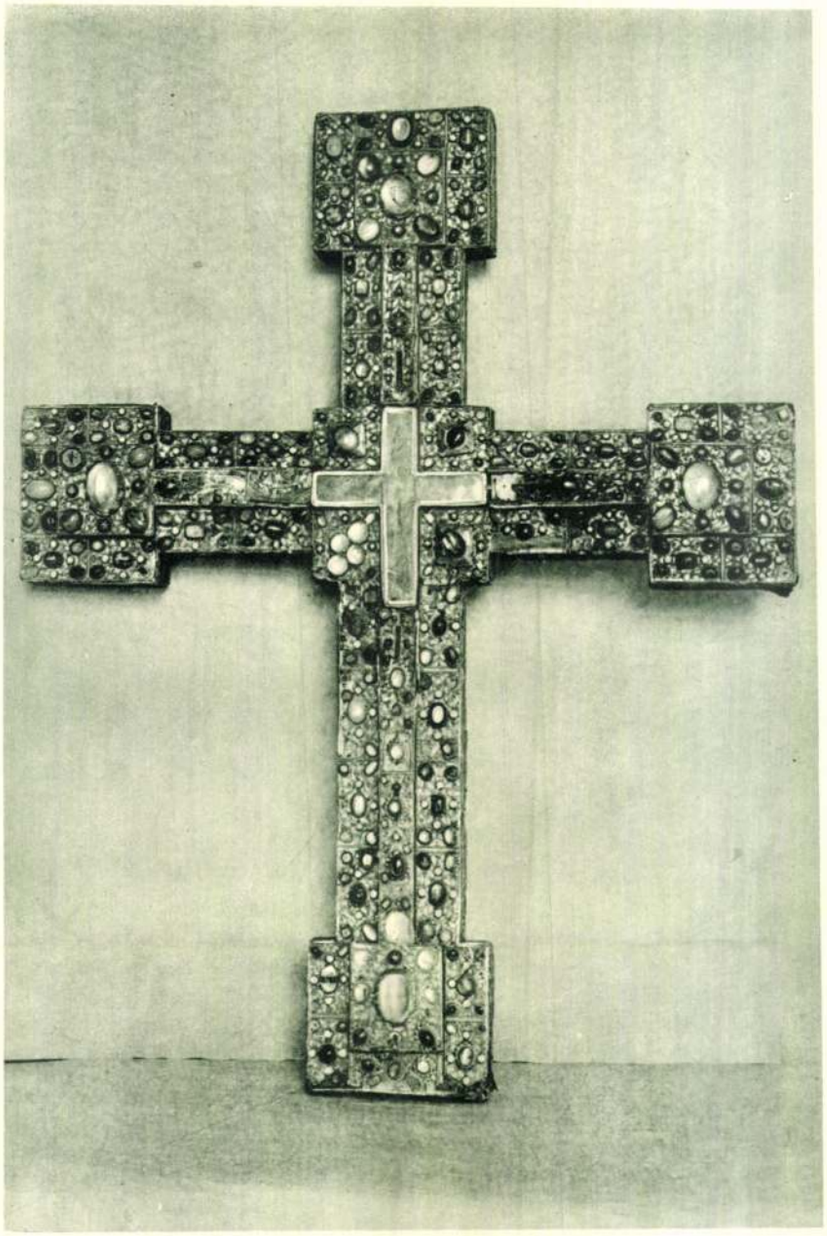

Szent László feleségének keresztje Österr. Lichtbildstelle felv.

tetben hitelesnek bizonyult. Megdöbbentően kicsiny szám ez, mely legbecsesebb történeti klenodiumainkat összefogja. Remélem, nemsokára alkalmam lesz egy ismeretlen árpádkori írásos dokumentumot bemutatni, mely a királyi kincsek hajdani gazdagságához rendkívüli érdekes adalékokat nyujt. Addig csak néhány elveszett mű emlékét idézem, Szent István bőséges ajándékaiét, melyeket Asztrik vitt Bambergbe, a tihanyi drágaköves kehelyét és Gizella királyné koronájáét, mely utóbbiakat II. Endre jeruzsálemi útja előtt elzálogosított, IV. Béla arany kupáját, melyet 1232 körül az assisi-i minoritáknak adott ajándékba, vagy Tétény püspök övét, melyet IV. László király 1274-ben vitt el a veszprémi székesegyházból, hogy katonáit árából kifizethesse. Nem kell a sort folytatnom. Aki belelapoz a magyar történelem köteteibe, egyszeriben láthatja, minő aranyfolyamok indultak ki a királyi kincstárból, hogy messze külföldön ágazzanak szét és soha vissza ne kanyarodjanak. Ami megmaradt, a húsz-harminc tárgy, szerény emlékeztető, a többi — ha ugyan elkerülte a megsemmisülést — ki tudja mily néven, mily távolságokban várja felfedeztetését, beiktatását a magyar kultúrkincsbe.

*

Az említettekhez ezúttal egy újat csatolunk, melyet tudtommal magyar nyomtatvány képben még soha be nem mutatott. Régebbi szerzőink közül Podhradszky már említette. Ipolyi Arnold, mindezideig a legnagyobb emlékismeretű magyar műtörténész, sejtette, ha rossz helyen is, létezését, leközölte feliratának egy részét, még hozzá több ízben is. E nyomon azonban sem ő, sem más el nem indult. A külföldi kutatás többször megemlékezett róla, mint az alább közölt irodalomból látható, de a hazai tudomány tovább hallgatott. Ami annál különösebb, mert ötvösségünk irodalmát általában tájékozottnak tartják.

Nem messze Klagenfurttól, a Lavant nevű patak kies völgyének szelíd lankáján áll a Szent Pálról nevezett bencés apátság, hivatalos nevén St. Paul in Lavanttal. Hatalmas, apróablakos, sivár épület, teljesen híjján az osztrák apátságok megszokott barokk-pompájának. Tizennégy Habsburg teteme porlad a kriptában, köztük az utolsó Árpádnak, III. Endrének feleségéé is, Ágnes királyasszonyé. A szerencsétlenül megújított román templom s a magtárszerű rendház nem sejtteti a bőséges kincstárt, melyet falai között rejt. Jobb is, ha nem dicsekszik vele, mert a kincseket nem ő gyüjtötte, érdemtelenül jutott hozzá.

A St. Paul in Lavanttal-i ötvösművek csak 1807-ben kerültek mai őrzési helyükre. Addig messze nyugatabbra rejtőztek, a németországi, badeni vidék egyik déli pontján, Waldshut közelében, a St. Blasien-monostorban. Az óriási Fekete-erdőben ősi vallási kultúra élt. A hagyomány szerint a VII. században remeték telepedtek meg. A monostor már a IX. században bizonyosan állott, 866-ban kőből épült fel, az Alemanniába betört magyarok azonban 925-ben elpusztították. A papság a sávjci Rheinauba menekült. A rendház 948-ban újraépült s attól kezdve, sok balsors és támadás ellenére 1806-ig szüntelenül hivatásának élt, ekkor feloszlatták. A papság 1807-ben költözött át az I. Ferenc osztrák császártól és magyar királytól felajánlott St. Paul in Lavanttal-i épületbe, ingó értékeit, köztük becses könyvtárát és kincstárát magával hozván. Kelyhek, szentségmutatók, ereklyetartók és kódexek becses sorozatában feltűnik egy 83 cm magas, tehát hatalmas méretű ereklyetartókereszt, Szent László feleségének, Adelheid magyar királyasszonynak ajándéka. Kimerítő leírásától felment reprodukciója. Csak azt kell megemlíteni, hogy a románkori hasonló művek példáját követi: magva fa, melyet vékony aranylemez borít. Alakja latin kereszt, a kereszteződésből s a szár végéből kiugró nagyobb négyzetekkel. Előoldala filigrános lapocskákból áll, melyeket gömbölyűre csiszolt (en cabochon) drágakövek és gemmák díszítenek. Sajnos, idők folyamán kegyeletlen módon megfosztották 170 drágakövének legértékesebbjeitől s kevésbbé értékesekkel, ónixszal és karneollal vagy egyszerűen üvegpasztával pótolták. A lapis lazuliból, karneolból, ametisztből, ónixból, achátból és szardonixból vésett görög-római gemmák — közöttük három egyiptomi skarabeus — a sokszínű drágakövekkel együtt pompázó hatásúvá teszik az előoldalt. Középütt kristálylap alatt a Szent kereszt fájának keresztalakúan elhelyezett darabjai láthatók.

Ezzel a zsúfolt és domború kompozícióval meglepő ellentétben áll a hátlap, melynek fára applikált lemezeit pusztán vésés díszíti. Középen, a szárak kereszteződésében Krisztus ül mandorlában. Körirata:

+XP̄E · DATOR · VIAE · QUEM
LAUDANT · OMNIA · RITE
PREMIA · DIGNA · PARA · REPA-
RATIS · IN · CRUCIS · ARA

(Krisztus az élet adományozója, kit mindenek méltán dícsérnek. Készíts méltó jutalmat a kereszt oltárán megigazultaknak.) A szárak végein az evangélisták szimbolumai láthatók, fenn a sas, balról szárnyas oroszlán, jobbról bika, alul az angyal: János, Márk, Lukács és Máté. A középrész és a felső négyzet közti száron angyalok tűnnek fel, a jobb és bal szárvég és a középrész között két-két alak áll. Az alsó, igen rongált szárnyon is alakok nyomai sejthetők. Jól látható e részen az ereklyék őrzésére szolgáló két nyílás, a többi hármat a további szárakon áttört rostély takarja. Az egész kereszt körül kettős sorokban kígyózó felirat nagyrészt ezekre az ereklyékre vonatkozik, szentek neveit tartalmazza. Legfelül azonban kettős sorban fontos közlés olvasható, eléggé sántító rímes hexameterekben, úgynevezett leoninusokban:

CLAUDITUR · HIC · DIGNI · CRUCIS ·
ALMAE · PORTIO · LIGNI ·
PANNONICI · REGIS · DED(it) · UXOR ·
HAC · ADILHEIDI(s)

(Itt, e helyen őriztetik a szent kereszt méltó fájának egy része. A magyar király felesége, Adelheid ajándékozta ezt.) Ezzel némiképen ellentétben állanak a kereszt alsó szárára, közvetlenül az angyal fölé vésett sorok:

DOMINUS · GUNTHERUS · ABBAS ·
PATRAVIT · HANC · CRUCEM

közötti párbeszédet és a társadalmi igazságosságot és békét előmozdító tevékenységet nevezte a rend legfőbb mai kihívásának. „A konfliktusok és háborúk sújtotta világban a domonkosoknak a béke és remény jeleinek kell lenniük." A korábbi elöljáró, *Timothy Radcliffe* a sajtókonferencián az auschwitzi látogatást megrendítőnek nevezte, és a domonkosok fontos feladataként jellemezte a genfi emberjogi bizottsággal való együttműködést. Kiemelte, hogy a domonkosok világszerte az iraki háború ellenzői voltak. *(Kathpress)*

Miklós püspök legyen a Mikulás

Németországi keresztények kampányt kezdeményeztek azért, hogy a csokoládégyárak olyan figurákat gyártsanak, amelyek az igazi Szent Miklós püspökre emlékeztetnek. *(Kathpress)*

Playmobil kedvesnővér

A német Playmobil játékgyár Noé, a betlehemi jászol és a háromkirályok után bencés és ferences szerzetes, valamint legújabban szerzetesnővér figurát hozott forgalomba, hogy ezekkel gazdagodjék a gyerekek különböző történeteket megjelenítő játékkészlete. *(KNA)*

Sankt Pölten-i egyházi adó

A szemináriumában történtek miatt anyagi válságba jutott Sankt Pölten-i Egyházmegye levélben fordult minden egyházi adófizetőhöz, amelyben arra kéri őket, ne tagadják meg az egyházi adó fizetését. A szeminárium ugyan átmenetileg zárva van, de a többi egyházi intézmény működéséhez elengedhetetlen az egyházi adó. A levél emlékeztet arra is, hogy a befolyt adó fele az egyházközségeknek jut. *(KNA)*

Az egyház megy az emberekhez

A negyvenhét éves *Volker Bauer*, Essen-Borbeck plébánosa bejelentette, hogy a következő két esztendőben meglátogatja plébániájának mind a nyolcezer-hétszáz katolikusát, főleg azokat, akiket a templomból nem ismer. „Ha az emberek nem jönnek a templomba, akkor az egyház és a templom emberének kell felkeresnie őket" – mondja a pap, aki emlékeztetőül egy-egy üvegből készült keresztet ad mindenkinek. *(KNA)*

A világ éhezőiről

Az ENSZ élelmezésügyi szervezete, a FAO tavaly novemberben adta ki az éhínség világméretű helyzetével foglalkozó jelentését. Ebben megállapítják, hogy bár 1990 óta bizonyos

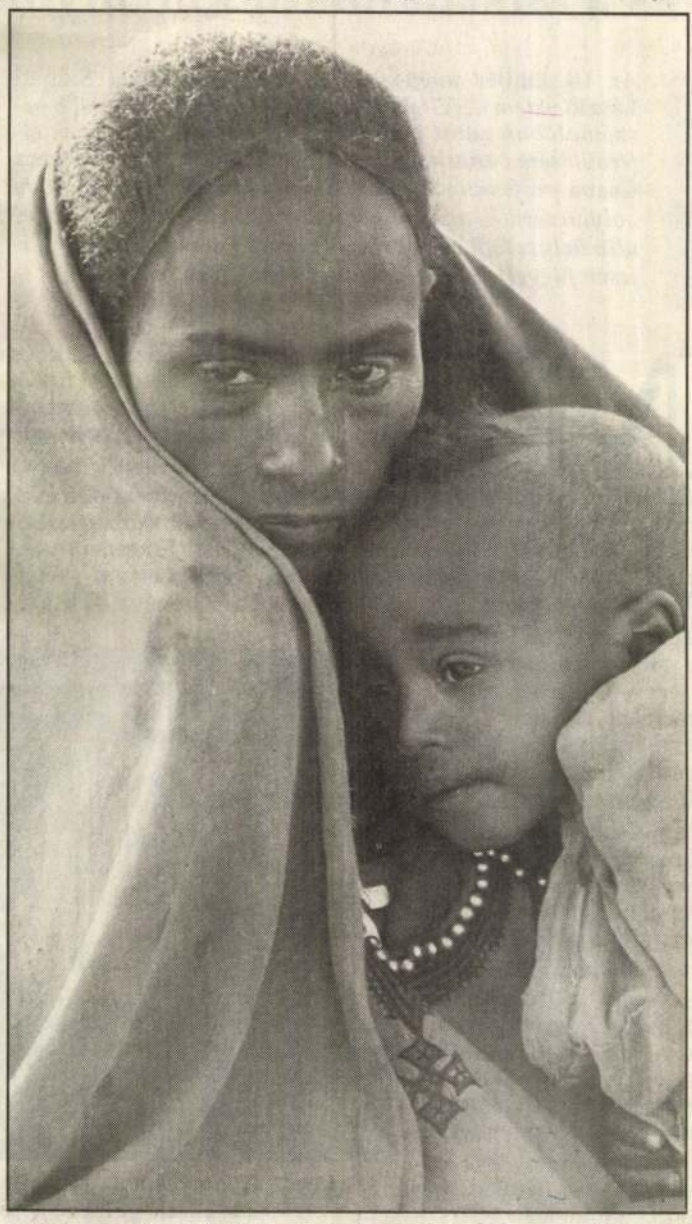

arányban mérséklődött az éhínség, a világszervezet célja – miszerint a hiányosan táplálkozóknál a számadatot 2015-ig a felére kell csökkenteni – nem érhető el. A kilencvenes évek első feléhez képest, amikor a fejlődő országokban 37 millióra csökkent az éhségtől szenvedők száma, ez a számadat az évtized második felében 18 millióval növekedett. A jelentés becslése szerint az 1999 és 2001 közötti időszakban az éhínségtől 842 millióan szenvedtek, és közülük 798 millió ember a fejlődő országokban él. Az éhségtől szenvedők körében a kilencvenes évek második felétől regionális szinten csak Latin-Amerikában és a Karib-térségben jegyeztek fel számszerű csökkenést. A jelentés megállapítja, hogy ezen évtized során csak 19 országban – köztük Kínában – sikerült leszorítani az alultápláltságot mutató számokat. Jóllehet ezekben az országokban 80 millió alá csökkent az éhezők összlétszáma, viszont ez idő alatt 26 országban 60 millióval nőtt a hiányosan táplálkozók száma.

A FAO állítja, hogy a fejlődő országokban tapasztalható éhínség és szegénység visszaszorítására erőteljes hatást gyakorolhat a nemzetközi kereskedelem, vagyis a kereskedésre leginkább nyitott országok élvezhetik majd a nagyobb arányú gazdasági növekedés jótéteményeit.

A FAO tavaly decemberi konferenciáján felszólalt II. János Pál pápa is, aki a következő szavakkal fordult a résztvevőkhöz: „Azon fáradozzunk, hogy a gazdasági és a politikai döntéseket és stratégiákat egyre inkább a mindent átölelő szolidaritás és a megfelelő táplálkozást is magukban foglaló emberi jogok tisztelete vezérelje." A pápa a szubszidiaritás elvének alkalmazásában lát segítséget, és – az egyéntől a civil társaságokig, a vallási szervezetekig, a kormányokig és nemzetközi szervekig terjedően – a társadalmat alkotó valamennyi csoportra kiterjedő szolidaritásra szólított fel. *(MK)*

INNEN-ONNAN

Újabb hutu vérengzés

Burundiban a közelmúltban a hutu milícia vérfürdőt rendezett tuszi menekültek között, miközben béketárgyalások folynak Tanzániában. Az afrikai egyházak konferenciája aggodalmát fejezte ki a gatumbai vérfürdő miatt, és követelte az Afrikai Unió keményebb fellépését. *(Kathpress)*

A passió DVD-n

Mel Gibson A passió című filmje szeptemberben DVD-n is megjelenik. Ugyanakkor több német nagyvárosban nagyméretű fotókiállítás nyílik a film forgatási munkáiról. Ezek a forgatás hangulatát, kívánják bemutatni. *(Kathpress)*

tolikus ifjúsági ngresszus

eztek arab katolikus if-t, melynek csaknem öt-el a szíriai Aleppo adott ni püspökök javasolták, rab világ katolikus fia-szervezzenek a jövőben *(Kathpress)*

p-szigetek: t gyermekszám?

geteki katolikus püspö-lesen tiltakozik a család-ámát korlátozni kívánó ellen. A túlnépesedés-családonként csak két tését kívánják előmozdő állami intézkedésekzal, hogy főiskolai összbb kétgyermekes családok tagjai kaphatnak. A püspökök hangsúlyozzák, hogy ez a javaslat a család és általában az emberi jogok megsértését eredményezné. *(Kathpress)*

Ötven éve küzdenek templomukért

Az Újdelhitől mintegy ezer kilométerre lévő Ahmedaban faluban egy nyugat-indiai katolikus közösség fél évszázada küzd templomépítési engedélyéért. Az UCA News ázsiai katolikus hírügynökség közölte: a hindu többségű kormányzat évtizedeken át megtagadta az engedélyt. Most hozzájárultak egy olyan templom építéséhez, amely külsőleg nem látszik templomnak. A helyi katolikus közösség hetvenöt családot számlál, akik eddig korábbi, lerombolt templomuk romjainál imádkoztak. *(KNA)*

PRÓ ÉS KONTRA

A Szent Korona és a társadalomtudományok védelmében

Az **Új Ember** *augusztus 15—22-i számában* **Szigeti László** *velem készített interjúja alapján részletesebb beszámolóban adott hírt a Szent Korona keresztjének elferdülésére vonatkozó új kutatásaimról. Írását* **Ferencz Csaba** *professzor bírálta, összegezve kijelentvén, hogy „olyan sérülés a Szent Koronán nincs, amely a keresztet álló helyzetből elferdíthette volna. Ez a biztos tény teljesen független bármiféle történeti leírástól".*

Műszaki beállítottságú családból származó értelmiségiként nagyra értékelem a természettudományok művelőinek alapos mérésekre, gondos laborvizsgálatokra vagy hosszas technikai elemzésekre épített, ugyanakkor mindezek ellenére egymással is igen gyakran hevesen vitatkozó eredményeit. A Szent Korona és sérüléseinek keletkezéstörténete azonban nem vizsgálható pusztán egy repülőgép műszaki rekonstrukciója módján, hiszen itt egy évszázadok sorát megélt, sok alkalommal sérült és javított történeti ereklyéről, azaz nem egyszerű műszaki objektumról („héjszerkezetről") van szó. Ez a szemlélet ugyanis nem jelentene mást, mint hogy bármely műkincsünk vagy régi ötvöstárgyunk keletkezését, sorsát egyértelműen megállapíthatnánk műszaki vizsgálatokkal. Történetüket (beleértve sérüléseiket is) csak akkor érthetjük meg, ha a rájuk vonatkozó különböző képi és írásos forrásokat, régészeti, művészet- és egyháztörténeti kutatási eredményeket és természetesen a modern műszaki mérési adatokat egymással gondosan szembesítjük. Ezek egyike sem seperhető le azzal az indokkal, hogy „hevenyészett", „felületes"-nek tűnő vagy „nem mérvadó" benyomást keltenek. Minden tudománynak megvannak ugyanis a maga alapvető szabályai, évszázadokon át kiforrott és fokozatosan fejlődő kutatási módszerei, amelyeket nemcsak illik ismerni, de be is kell tartani. Ez a valódi interdiszciplináris viták lényege.

Ferencz Csaba professzor azonban csak akkor utal forrásokra és a társadalomtudományok eredményeire, ha azok a kereszt eredeti ferdeségére vonatkozó elképzelését erősítik meg, ami meglehetős prekoncepciót sejtet. A ferdeségnek azonban 1626-ig keletkezett történeti és képi forrásaink – egymástól függetlenül és egyértelműen – ellentmondanak. Minden eddig ismert, 1626 előtti koronaábrázolás, mondhatnánk korabeli „fénykép" vitathatatlanul egyenes kereszttel ábrázolja nemzeti ereklyénket. Nevezetesen – a teljesség igénye nélkül – a XVI. század közepén keletkezett Fuggerkrónika; *Jeszenszky János* 1609-ben megjelent koronaábrázolása; *Lukas* és *Wolfgang Kilian* ismert rézmetszetei (1610, 1613); egy eddig ismeretlen ábrázolás 1618-ból (méghozzá elöl- és hátulnézetből egyaránt!), amely az elmúlt hónapokban a Magyar Országos Levéltárból került elő; a *Révay Péter* koronaőr (1608— 1622) titkárához köthető festmények 1621-ből; végül *III. Ferdinándnak* egy flamand festő által készített koronázási portréja 1626-ból.

Bár ezen ábrázolások természetesen nem XIX—XX. századi fényképek, azaz számos részletük gondos forráskritikával kezelendő (ami szakmánk bevett módszere), abban egyöntetűen megegyeznek, hogy a keresztet kétségbevonhatatlanul egyenesnek mutatják. Mivel egymástól függetlenül készültek, teljesen elképzelhetetlen, hogy a koronát a XVII. század első feléig látó szemtanúk egy valóban ferde keresztet mindannyian egyenesnek ábrázoltak volna. Merjünk bízni elődeink – bár természetesen nem XX. századi mérnöki pontosságú, de egybehangzó – megfigyeléseiben. Már csak azért is, mert képi megjelenítéseiknek az írásos források sem mondanak ellent, amelyek 1784-ig egyetlen alkalommal sem beszélnek ferde keresztről.

Végül, de korántsem utolsósorban: a művészet-, művelődés- és egyháztörténet már régóta felhívta a figyelmet arra, hogy a középkori Európában egyetlen korona sem készült ferde kereszttel, és az egykorú ember, így a koronát készítő mesterek világképének nem az aszimmetria, hanem éppen a szimmetria felelt meg. Mindezt jól igazolja, hogy a régi századokból fennmaradt templomokon is mindig és vitathatatlanul egyenesen áll a kereszt. A különböző tudományágak egymást alátámasztó véleményeinek ismeretében tehát nem az a kérdés, hogy a XX. század végén végzett műszaki elemzéseket megerősítik-e, hanem éppen az ellenkezője. Nevezetesen az, hogy kideríthető-e modern, de a koronát csupán sokszorosan javított állapotában vizsgáló műszaki mérések segítségével, hogy mi módon ferdült el az 1626-ig vitathatatlanul egyenesen álló keresztje. Az 1638. február 14-i királynékoronázásról újonnan előkerült és két szemtanú által is dokumentált „koronabaleset" tehát erre ad egy nagyon valószínűsíthető megoldást, bár természetesen a XVII— XVIII. században további sérülési lehetőségek sem zárhatók ki. Ez ideig azonban több hasonló esemény nem dokumentálható, a korona ilyen hosszú (közel kéthetes) ládán kívüli tartózkodásáról is pusztán ezen alkalommal van tudomásunk.

Végezetül hadd számoljak be itt legújabb kutatási eredményemről, ismételten felhíván a figyelmet arra, hogy a képi és az írott források nem mellőzhetők a Szent Korona kutatásában. Ferencz Csaba professzor úgy írta, hogy a koronának a hátsó oromzatán található és *Dukász Mihály* bizánci császárt ábrázoló nevezetes zománclemeze nemzeti ereklyénkre „nem sérülés, hanem tudatos változtatás" eredményeként került, „amelynek során valaki (valakik) lecserélte (lecserélték) a hátsó oromzati képet a mai úgynevezett Dukász Mihály-képre". Ezen állítása azon széles körben elterjedt, de forrásokkal alá nem támasztható és gondos kritikával sohasem vizsgált XX. századi elképzelésre vezethető vissza, miszerint a *Révay Péter* koronaőr 1613. évi leírásában említett Szűz Mária-képet 1784 és 1790 között *II. József* király cseréltette volna le Dukász Mihály portréjára.

Mindez azonban nem több, mint egyszerű hipotézis, hiszen a korona 1784 és 1790 közötti esetleges javításáról, átalakításáról vagy képcseréiről semmiféle forrással nem rendelkezünk. Ezért sem lehet pusztán II. József különcségével összefüggésbe hozni ezt a kérdést, nem beszélve arról, hogy a XVIII. század végén a korona görög részének stílusához tökéletesen illeszkedő eredeti bizánci zománclemezeket még a nagy reformer uralkodó sem tudta volna kincstárából elővarázsolni. De ezt nem is tette. Noha Révay Péter koronatörténetében valóban Szűz Máriát „helyezi" nemzeti kincsünk hátoldalára, ez nem felel meg a valóságnak. Az irodalomtörténeti forráskritika ugyanis már régóta felhívta a figyelmet Révay leírásának meglehetősen hiteltelen, kora Mária-kultuszát és ezzel összefüggő koronaszemléletét előtérbe helyező voltára.

A koronaőr nem láthatta Szűz Máriát az ereklye hátoldalán, ugyanis annak 1618-ból újonnan előkerült, már említett ábrázolásán a bizánci jogarral trónoló Dukász Mihály ceruzás portréja látható! Valójában Révay a korszak igen erős Mária-tiszteletétől fellelkesedve „helyezte" leírásában Magyarország Nagyasszonyát a koronára, miképpen hasonló módon kapott nála csodába illő számmisztikai magyarázatot a korona kilenc lánca és kilenc oromdísze, illetve egyéb elemei. Mindez összességében tehát azt jelenti, hogy a Dukász-portré már 1618-ban is nagyjából a mai helyén állt, eredetileg is a korona görög részének szerves elemét képezte, kicserélése nem fűződhet II. József korához, noha az vitathatatlan, hogy durva szegecselésekkel való megerősítése valamikor tényleg megtörtént.

Mindezek után magam is úgy vélem, mint tisztelt vitapartnerem, hogy „a fogható tények fontosabbak az elképzeléseknél". Legszentebb nemzeti ereklyénk keletkezésének és históriájának hiányos fejezeteit ezért a jövőben mindenre kiterjedő módon, a társadalomtudományok kutatási eredményeit is ismerve és tiszteletben tartva érdemes vizsgálni. A magyar történelemben játszott egyedülálló szerepe és eszmeisége ugyanis egyértelműen megköveteli ezt.

Pálffy Géza
történész

PRÓ ÉS KONTRA

A Szent Korona ferde keresztje

Az *Új Ember* 2004. augusztus 15–22-i ünnepi száma a címben jelzett témával foglalkozott, s e cikk – mivel összesen *egyetlen* mérnökcsoport vizsgálta a koronát – „sokszor hajmeresztő"-nek is jellemezve eredményeinket, megszólított minket. Bár a Szent Korona műszaki vizsgálatáról és eredményeiről részletesen könyvben számoltunk be (*Szent István király koronája.* Budapest, 2002, Heraldika Kiadó), a cikk közvetlen reflexiót kíván. Mivel egy műszaki vizsgálat sokkal terjedelmesebb, mint ez a reflexió lehet, az olvasó a hivatkozott könyvben utána is nézhet a részleteknek. Lássuk most a cikket.

1. A Szent Korona minden sérüléséről tudunk. Ugyanis azok nem leírásokban, hanem a koronán láthatók. Mibenlétüket a műszaki leírás, keletkezésüket – az összetartozó sérülések csoportjait, az okozó erők természetét, támadáspontját stb. – a műszaki elemzés adja meg. Mindez független attól, hogy van-e történeti adat, valamely részletes vagy hevenyészett leírás arról, mikor sérült vagy sérülhetett meg a korona. Ha új leírás kerül elő, akkor a kérdés csak az, hogy a műszakilag azonosított sérülések egyike-másika a leírás idejéhez köthető-e, a leírásban foglaltak valamelyik sérülési folyamattal kellő megbízhatósággal azonosíthatók-e.

A *Pálffy Géza* által felfedezett, 1638. február 14-ére vonatkozó leírásban foglaltak csak arra használhatók, hogy azokat majd részletesen elemezve el lehessen dönteni a műszakilag azonosított és elemzett (jelentősebb) sérülésekről: ekkor keletkezett-e valamelyik vagy sem. De arra nem jók – ez módszertani tévút –, hogy a láda és a tok feszegetésének leírásából, félrerúgva a szakszerű mérnöki elemzések eredményeit, sérüléskeletkezési elméletet gyártsunk.

2. A koronán látható sérülések pontos műszaki rekonstrukciója ugyanúgy megadható, mint például repülőgépek sérülése esetén. Az analógia nem véletlen, a Szent Korona műszakilag szintén héjszerkezet, s a vizsgálatok e részét ezért *Hennel Sándor* repülőmérnök kollégám vezette. A jelentéktelen sérülések, karcolások stb. mellett három nagyobb sérüléscsoportot találtunk. Az egyik, a legkisebb a homlokzati pártacsúcs kövének törése és a homlokzati Krisztus-képen az Úr glóriájából a zománc egy részének kiütése. Ennek nincs köze a kereszthez. A második nagy sérüléscsoporthoz tartozik a baloldali első lánc függesztésének letörése, a baloldali pánt darabjaira törése és leszakadása a szegecseiről, az első és hátsó pántok (párhuzamosan) ferde áttörése, a jobboldali pánt repedése és a Szent Péter-kép behorpadása. Ezt a sérülést egyetlen, a képen ható erő okozta, miközben a korona a baloldali első lánc táján meg volt támasztva. E nagy sérülés következtében a keresztet érdemi hatás nem érte, ezért el sem tudott ferdülni. A harmadik, közepesnek minősíthető sérülés-csoporthoz a kereszt tetején lévő kicsiny, sík behorpadás, az azzal azonos oldalon a kereszttalp tányérja szélének felhajlása és alatta a felső Krisztus-kép kis mértékű (kisebb, mint 0,5 mm), de kis területű, s ezért erősebb görbületű benyomódása tartozik. A sérülések elhelyezkedése – nemcsak a képen, hanem magán a kereszten – egyértelművé tették, hogy ezeket sík, kemény (fém, esetleg simára csiszolt kő) nyomása okozta, amely a keresztet a tetején, a felső gömböcskén érte a jelenlegi *ferde* helyzetében! Ha a kereszt állt volna, akkor a talptányér felhajlásának az ellenkező oldalon kellett volna megjelennie. (Az erőtani lehetetlenségekkel a csőből készült szerkezetnél, a keresztnél és a képhez rögzítésénél a hivatkozott könyv részletesen foglalkozik – kimutatva, hogy ilyen módon nem ferdülhetett el egy állóra szerelt kereszt.) Más szóval a keresztet ért e kicsiny sérüléskor a kereszt ferde volt. E sérülés keletkezési oka kisebb megnyomás, amely akár a tokba, ládába záráskor, de akár a Pálffy Géza által ismertetett 1638-as kivételkor is keletkezhetett, például ha a tokból feszegetve a koronát esetleg nekinyomták a tok tetejének. De ez további vizsgálatot igényel, mert e leírás igencsak felületes, érthető okokból.

Olyan sérülés nincs a Szent Koronán, amely a keresztet álló helyzetből elferdíthette volna. Ez a biztos tény teljesen független bármiféle történeti leírástól.

3. Az, hogy a Szent Korona keresztjét ferdére tervezték és készítették, a korona szerkezetéből eldönthető. A szerkezetéről beszélek, és nem a méretarányairól. A korona aszimmetrikusra készült, ami egyébként teljesen szokatlan. Az alsó aszimmetrikus abroncsot a felső, ehhez illeszkedően aszimmetrikus pántok fogadására készítették, s a felső pántok aszimmetriájának célja az, hogy a tetőlap ne legyen vízszintes, így segítve elő a kereszt ferde felszerelését. A keresztet *Ipolyi Arnold* XIX. századi vizsgálata idején még ki lehetett szerelni, az anyaszerűségből a kereszttalpban még ki lehetett csavarni a rögzítőelemet, és vissza is lehetett tenni. Vagyis ezek az elemek, amelyek bizonyosan eredeti, kézi készítésű termékek, nem sérültek. A kereszt talpa alatt a pozíciót beállító ferde alátét van. A „cinezéses" bonthatatlanná tétel csak az azután következett koronázásra készüléskor történt. Szerencsére a középső (felső) Krisztus-képről akkori technikával készült fotó. Ez ugyan mai szemmel gyenge minőségű, de a fő dolgokat mutatja. Így azt is, hogy a keresztet fogadó lyuk nem tágulhatott és nem is „tágult ki", nem torzult el – mint az a kereszt meghajtási kísérlete esetén szükségszerű lenne –, és a keresztnek nemcsak a széles talptányérja, de a szára csupaszon sem férne át rajta.

A méretek és arányok elemzése megerősítette a kereszt eleve ferde helyzetbe tervezettségét, s az 1000 körüli (nyugati) keresztény szimbolika érdekes analógiát is mutat, lásd *III. Ottó* 1000 körül készült koronázási miniatúráját a trieri evangéliumos könyvben.

Zárszóként érdemes emlékeztetni arra, hogy a fogható tények fontosabbak az elképzeléseknél. Így a műszakilag talán kevésbé képzett kutatónak is meg kell békülnie azzal, hogy a Szent Koronán nincs olyan sérülés, amely a keresztet elgörbíthette, elferdíthette volna, viszont a korona szerkezete eleve ferde kereszt hordozására készült. A fennmaradt ábrázolások – rajzok, képek, és természetesen nem fényképek – pedig nem mérvadók, mert a középkori, középkor végi stilizált ábrázolások egyébként is sok lényegi eltérést mutatnak a valóságtól, nem csak a kereszt állásszöge tekintetében.

Érdemi tévedés továbbá egy évezredes történelem okozta sérülések meglétét és azonosítását „a Szent Koronát méltán övező magasztossággal" összeegyeztethetetlennek vélni. A kettőnek nincs köze egymáshoz. Példaként gondoljunk most csak az egyik *nem* sérülésre, hanem *tudatos változtatásra*, amelynek során valaki (valakik) lecserélte (lecserélték) a hátsó oromzati képet a mai, úgynevezett *Dukász Mihály*-képre. Bár ez érdemi változtatás, nem változott tőle a Szent Korona „magasztossága". Sőt e kép szegecsekkel való felerősítési módja, miképpen igazolja, hogy sosem tehették fel külön az abroncsra, csak hozzászorították a kisebb képtokhoz a hátsó (felső) pánton (!) átmenő két szegeccsel, amikor a teljes Szent Koronán végrehajtották a képcseréket.

Ferencz Csaba
villamosmérnök, űrkutató,
a Szent István Lovagrend
nagymestere

II. János Pál pápa lourdes-i zarándoklata

(Folytatás az 1. oldalról.)

Az emberek személyes meggyőződésében talán túl lassan, de remélhetőleg elkerülhetetlenül kialakulóban van az egyetemes lelkiismeret. Bízzunk benne: felismerik a népek és az államok, hogy a leggyöngébb, legtörékenyebb emberek védelme lelkiismereti kötelesség, amely az országhatárokon túl mutat.

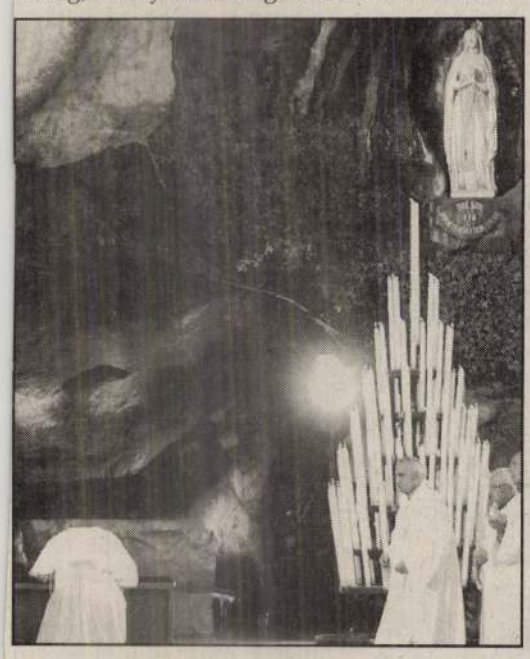

A Szentatya válaszbeszédében többek közt ezt mondta: „Örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy tisztelegjek a Franciaország történelmét formáló kulturális és hitbeli hagyományok előtt." Szavaiban a francia forradalom jelszavai is visszhangoztak: „A felelősség és kompetencia tiszteletben tartása mellett a katolikus egyház felajánlja támogatását a társadalomnak egy olyan világ építéséhez, amelyben a szabadság, az egyenlőség és a testvériség nagy eszményei a társadalmi együttélés alapját képezik, a közjó lankadatlan keresése és előmozdítása által."

A pápa panorámaautóján kocsizott a massabielle-i barlanghoz, ahol imádkozott, majd ivott a forrás vizéből, és az általa ajándékozott „arany rózsát" elhelyezték az oltáron. Az úrangyala-imádságot követően *Roger Etchegaray* bíboros felolvasta a Szentatya betegekhez intézett rövid üzenetét. Innen a pápa átvonult szálláshelyére, a Miasszonyunk Betegfogadó Központba.

Délután a hívek körmenetben imádkozták a rózsafüzért. A betegek, önkéntesek, orvosok, ápolók, papok és püspökök menetéhez csatlakozott pápamobilján a Szentatya. A világosság szentolvasóját imádkozták hat nyelven.

A pápa arra emlékeztetett, hogy a Szűz kérte a rózsafüzér imádkozását, így ez a barlang az imádság sajátos katedrálisává vált. Lourdes ezért olyan szent hely. „Az Úr alázatos szolgálóleányától szeretnénk megtanulni az engedelmes hallgatás készségét, és a nagylelkűséget, hogy elfogadjuk életünkben Krisztus tanítását." Kérte, hogy imádkozzunk papi és szerzetesi hivatásokért. Bernadett szavait idézte: „Jó Anyám, adj nekem Jézusért lángoló szívet!" „Fohászkodjunk együtt a béke királynőjéhez, és újítsuk meg elkötelezettségünket a kiengesztelődés, a párbeszéd és az összetartás szolgálatára."

A zarándoklat fő eseménye Nagyboldogasszony ünnepének délelőttjén volt a lourdes-i kegyhely „mezőségnek" nevezett térségén. A több százezer résztvevő között mintegy kétezer volt a fogyatékkal élők száma. Nyolcvan püspök, húsz bíboros, ezerkétszáz pap koncelebrált, köztük *Seregély István* egri érsek is.

A pápa beszédében felidézte a lourdes-i jelenés történetét, köszöntötte a jelenlévők minden csoportját, valamint a kormány képviseletében megjelent belügyminisztert, és különösen minden beteget. Az ünnep evangéliumát magyarázva rámutatott, hogy semmit sem tudunk arról a három hónapról, amelyet Mária Erzsébetnél töltött. „A jó nem csap zajt, a szeretet ereje a mindennapi szolgálat nyugodt visszafogottságában fejeződik ki. (...) Mária szavai és hallgatása révén példát mutat zarándokutunkon. Nem könnyű ez az út, de nem a rosszé és a halálé az utolsó szó. A Boldogságos Szüzet hallgassátok, fiatalok, nála megtalálhatjátok életetek értelmét. A nők sajátos küldetése, hogy leküzdve a materializmus kísértését legyenek a társadalomban az alapvető értékek tanúi, amelyeket csak a szív szemével vehetünk észre. Kedves fivéreim és nővéreim! Sürgető felhívásom, hogy tegyetek meg minden tőletek telhetőt, hogy a világon mindenütt tiszteletben tartsák az életet, minden életet, a fogantatásától a természetes halálig. Az élet szent ajándék, amelynek senki sem válhat az urává. (...) A Szűzanya végül mindenkinek üzeni: Legyetek szabadok! Emlékezzetek azonban arra, hogy az emberi szabadságot a bűn jelöli meg. A szabadságnak is arra van szüksége, hogy Krisztus megszabadítsa a bűntől."

A Szentatya a vasárnapi úrangyala előtt köszöntötte a francia nemzeti zarándoklat hétezer résztvevőjét, különösen azokat a fiatalokat, akik betegápolóként voltak jelen. Amikor pápamobilján a hívek közé ment, a biztonsági embereknek sokszor kellett néhány hónapos csecsemőket a pápa elé emelni, hogy megáldja őket. A Szentatya augusztus 15-én este tért vissza az Alitalia gépén Rómába.

(rosdy)

son is meglátszik

tszeres olimpiai bajnokkal

m vívtam igazán ık a négybe. Ha a az ember, a hitbe het fogadni, hogy port, amiben alul

niben nyújtott tel- n éli meg a győzel-

nikor az atlantai kevésbé esélyes- eybe – meghalt a ehéz időszakban ám mellett vol- n, a sydneyi győ- kaptam, mert ak- bb volt számom- mámban tartsam limpiai felkészü- athéni megvédé- tudom be, hogy azzal az érték- élni az életemet, ssági sorrend be-

akran beszél a hit-

kikerülni az ez- rdéseket. Érzem, m véletlenül tör- it dolgában közel l a sportolók kö- sok kevésbé me-

rik vállalni ezt a nyilvánosság előtt. Mindenki maga dönti el, hogy beszél-e erről, vagy sem. Ha nem is vagyok minden vasárnapi templomba járó, számomra a hit az életem része, sok jót kapok általa. Így vagyok boldog...

A vívásban hogyan jelenik meg az Ön által képviselt értékrend?

– Aki hisz abban, hogy felülről segítik, annak ez a vívásán is meglátszik. Másként lép a pástra, alázattal közeledik az ellenfeléhez. Ezzel – akaratlanul – akár meg is lehet „zavarni", mert lehet, hogy az ellenfél nem is érti: miért igazítom meg a ruháját, miért segítek neki felállni... Én ilyen vagyok, számomra ez része a sportolói magatartásnak. A vívás – mint sok egyéb sport is – kezd eldurvulni, néha kőkemény harcok folynak. Az ilyen hozzáállásnak nem vagyok híve, nem viszonzom a sérelmeket. Nem is tudnék jól vívni, ha a durvaságban kéne felvenni a harcot.

Ma éppen pihenőnapjuk van, a tengerpartra mentek kikapcsolódni. Mikor érkezik haza?

– Jóllehet a csapattársak és a többi sportoló rá akar beszélni, de nem várom meg az „aranygépet". 23-án hajnalban mindenképp utazom, mert a kislányaimnak megígértem: amint lehet, megyek vissza hozzájuk. Igyekszünk a nagy sürgés-forgásba beiktatni még egy családi nyaralást. Nagyon szeretnék a külvilágtól elzárva legalább egy hetet csak velük tölteni.

Pallós Tamás

Aranyos pillanat... (Fotó: Reuters)

Cigányok és magyarok

Hárman mennek az úton egymás mögött két kétlépésnyire: egy férfi, egy gyerek és egy asszony. Menet közben hátra-hátrafordulva beszélgetnek, de a sorrendet és a távolságot következetesen megtartják. Egy cigány család. Amikor harmincegy évvel ezelőtt a püspököm kinevezett plébánosnak Körömbe, egy Miskolctól huszonöt kilométerre lévő, ezeregyszáz lakosú faluba, mosolyogtam rajtuk. Később megértettem az ősi szokás eredetét: vándorlás közben, a vadonban a férfiak mentek elöl és biztosították a családot; a nők hátulról védték a gyerekeket. Így indult el Indiából évszázadokkal ezelőtt egy-egy huszonöt harmincfős nagy család nyugat felé. Egy faluhoz érkezve engedélyt kértek a helyi bírótól, hogy letelepedhessenek a faluszéli legelőn. Elcserélték a helybeliekkel a vándorlás közben gyűjtött gombát, erdei gyümölcsöt, vesszőből font kosarat, fából kivájt teknőt lisztre, babra, szalonnára. A nők tenyérből és kivetett kártyából jósoltak a falusi asszonyoknak, a férfiak alkalmi munkát végeztek. Ők készítették el törekkel összegyúrt agyagból a házépítéshez szükséges vályogtéglát. A falusi házakat ötven-száz évenként újjá kellett építeni, mert a tűz vagy az árvíz elpusztította azokat. A házakat náddal vagy szalmával fedték. Ha az egyik kigyulladt, egy egész házsor vagy a fél falu leégett. Olyankor néhány cigány családodaköltözött, és magának is épített egy körülbelül háromszor három méteres házikót: putrit – a szó szanszkrit nyelven házat jelent –, egy ajtóval és egy ablakkal. A század közepéig a magyar falvak képéhez hozzátartozott a falu szélén lévő agyagbánya és mellette a cigánytelep.

A tehetségesebbek a városba mentek. Megtanultak játszani az itteni hangszereken, és vendéglőkben, házi mulatságokon muzsikáltak. Így nagyon éles társadalmi és kulturális különbségek jöttek létre az „úri cigányok" és a „teknővájók" között. Külön kasztot képeztek a lókupecek és a szegkovácsok.

Magyarországtól nyugatra nemigen mehettek, mert ott már a középkorban minden föld magántulajdonba került, s a kóborlást halállal vagy gályarabsággal büntették. De nálunk a legelő, az erdő és a földek közötti földutak köztulajdonban voltak, és szabad volt rőzsét, gombát gyűjtögetni.

Évszázadokon át így élt egymás mellett szimbiózisban a magyar és a cigány lakosság, megőrizve saját nyelvüket, kultúrájukat. A második világháború utáni nagyarányú út-, gyár- és házépítéshez a félig gépesített ipar igen sok segédmunkást igényelt. Ezek jelentős része a cigányok közül került ki. Ezek a férfiak a távolban dolgoztak, csak fizetéskor – hetente vagy kéthetente – jöttek haza a hétvégére. Olyankor az egész család ünnepelt zenével, tánccal, borral, pálinkával. Hiszen az ünnephez hozzátartozik az eksztázis. (Lásd a kánai menyegzőt a Bibliában: „Micsoda botrány! A bor elfogyott, és még mindenki józan!")

A modern életbe való bekapcsolódás, a hosszú távollét a családtól vegyes hatással járt. Aki megtanult bánni a pénzzel, a magyarokéhoz hasonló házat épített, gyermekeit iskolába járatta. Akinek ez nem sikerült, az sok esetben alkoholista lett, és megmaradt a putriban. A század végén megindult automatizálás feleslegessé tette a szakképzetlen kézi munkásokat. Ráadásul a cigányok zömmel az ország keleti részén laknak, a kommunizmus utáni gyárépítések pedig javarészt az ország nyugati részén történnek, ahol fejlettebb az infrastruktúra. Köröm faluban a cigányok kilencvenöt százaléka munkanélküli.

A másik alapprobléma, hogy az életszínvonal emelkedésével és az egészségügy javulásával együtt járt a népességrobbanás. Körömben a század elején négy-öt cigánycsalád lakott, ma a lakosság egyharmada, a gyermekek hetven-nyolcvan százaléka cigány. A magyar lakosságnál a kétgyermekes családmodell uralkodik, a fiatalok pedig a városba áramlanak. Kicsiben megéljük a harmadik világ problémáit. A közös iskola és munka ellenére a magyar és a cigány társadalom élesen elkülönül. A vegyes házasság rendkívül ritka, s azt a magyar rokonság szégyennek tekinti. Az életszínvonal emelkedése után még be kell következnie a kulturális színvonal kiegyenlítődésének, s csak azután következhet a harmadik szakasz: a társadalmi különbségek, az előítéletek fokozatos eltűnése, s a vegyes házasságok számának növekedése. Ez többgenerációs, de történelmi mértékkel mérve nagyon gyors folyamat. Kétszáz év múlva olyanfajta különbség lesz Magyarország nyugati és keleti része között, mint manapság Olaszország északi és déli része között. Keleten sötétebb lesz a bőr- és a hajszín, több lesz a gyerek, színesebb a folklór és az emberek érzelmi élete.

Ez a folyamat súlyos szociális problémákkal jár együtt: növekszik a bűnözés, az alkoholizmus, s már kopogtat az ajtón a kábítószer. (Jelenleg még csak tranzitország vagyunk.)

Ezért olyan fontos a cigányok kulturális színvonalának emelése. A falu öt évvel ezelőtt kezdett egy új, hetvenöt fős óvoda építésébe, három korcsoport számára. A korábbi huszonöt férőhelyes óvodába negyvenkét gyermek járt, két korcsoportban. Az új óvoda falait akkor nyáron a belgiumi Aalst katolikus ipariskolájának volt növendékei építették föl, akik együtt dolgoztak a körömi cigány fiatalokkal. Ezeknek a kapcsolatoknak az anyagi segítségnél nagyobb jelentőségük, hogy a belga fiatalok viselkedése segített ellensúlyozni azt a rombolást, amit a televízió amerikai filmjei okoznak a hagyományos erkölcsi rend lerombolásával, illetve a konzumista társadalom eszményeinek elültetésével.

Kuklay Anta

Egy hét

József Attila – mai szemmel

Páratlanul érdekes könyvet kaptam az Argumentum Kiadó igazgatójának jóvoltából. *Mészáros István* írta, *József Attila és a modern művészet* a címe, s négy évtizede, olaszul jelent meg először. Szerzője Angliában él, közismert társadalomtudós. *Lukács György* tanítványai közé tartozott, s ez könyvének szellemiségét is áthatja.

Külön előszót írt a magyar kiadáshoz. Amint szokás, először ezt olvastam el. Az esszé – mert e munka esszé a javából – szerzője egy másik könyvéhez mottóul József Attila közismert sorait választotta. Ebből idéz itt is:

S mert a nemzetekből a szellem
nem facsar nedves jajokat,
hát új gyalázat egymás ellen
serkenti föl a fajokat.
Az elnyomás csapatban károg,
élő szívre mint dögre száll –
s a földgolyón nyomor szivárog,
mint hülyék orcáján a nyál.

Több mint hat és fél évtizede született e vers. A bevezetésben mégis – teljes joggal – ez olvasható: a „szivárgó nyomor" ma sem szűnt meg a világban. „Ellenkezőleg. Amazonas méretű folyammá dagadt egy olyan világban, ahol igazi lehetőség nyílhatna a pusztító nyomor teljes felszámolására."

Napokig tűnődtem ezen a mondaton. Közben arra gondoltam, milyen hasonló megállapításra jut sokszor II. János Pál pápa, amikor újra meg újra figyelmeztet az „Amazonas méretű folyam" lecsapolásának kötelességére. De ki fogja lecsapolni? Akik tehetnék, inkább növelik a víz mennyiségét. „Nekik folyik."

Nem tudom, igaza van-e Mészáros Istvánnak, amikor többször arra a következtetésre jut, hogy a marxizmus társadalomképe fölött még nem járt el az idő. Én azt szeretném, ha az iszonyatos egyenlőtlenségeket nem *Lenin* vagy *Sztálin* jegyében orvosolnák, hanem abban a szellemben, amelyet az evangéliumok sugároznak. Persze József Attilát is lehet ebben a szellemben olvasni és értelmezni. Elég csak *Sík Sándor* példájára hivatkoznunk.

„Magamban bíztam eleitől fogva / ha semmije sincs, nem is kerül sokba / ez az embernek." Ez az idézet a *Kész a leltár* című versből való. Azért jó volna, ha a szegények és elesettek nem csak magukban bízhatnának...

*

Napjainkban a József Attila-kutatás szervezettsége és színvonala imponáló. Rég elmúlt az az ostoba hisztéria, amelynek keltői ki akarták őt ebrudalni az irodalmi kánonból. Nemrégiben József Attiláról, a gondolkodóról is tanulságos könyv jelent meg a Balassi Kiadónál, *Testet öltött érv* címmel, *Tverdota György* és *Veres András* szerkesztésében, olyan kiváló kutatók, írók közreműködésével, mint *Benet Zsuzsa, Bókay Antal, Lengyel András, Valachi Anna.* Némelyik írás nagy tanulságot jelentett számomra. Újra leemeltem a polcról a költő prózai írásait tartalmazó kötetet, s rájöttem, hogy kiváló kritikus, elméletember (is) volt.

Valami rossz érzés mégis maradt bennem. Már József Attila körül is fellángoltak a harcok. Ráadásul azok között, akik szeretik őt. Egymást – úgy látszik – kevésbé. De használ ez az ügynek?

Rónay László

Miért ferde a Szent Korona keresztje?

Fény derült egy történelmi rejtélyre

A magyar Szent Korona egyedülálló szimbolikus tárgy hazánk, de talán egész Európa históriájában. Történetét sok homály fedi, s mindig jelentős esemény, ha ennek egy-egy tisztázatlan részletére fény derül. Ilyen a koronával kapcsolatban az a kérdés, hogy vajon miért és mióta ferde a tetején lévő kereszt.

Régészek, ötvösök, történészek és művészettörténészek eddig is egybehangzó véleménye szerint a kereszt eredetileg egyenes volt, s a koronát – igencsak kalandos évszázadai során – valamikor erős ütés vagy nyomás érhette felülről vagy oldalról, minek következtében nemcsak a kereszt ferdült el, hanem a korona három keresztpántja is megrepedt, illetve eltört. Mindezzel szemben különböző – sokszor hajmeresztő – elméletek is napvilágot láttak a témával kapcsolatban. Voltak fizikusok és mérnökök, akik kizárólag a korona méretarányait tartották szem előtt, és az aranymetszés szabályaiból kiindulva bizonygatták, hogy a kereszt már eredetileg is a Föld tengelye és az egyenlítő közötti eltérésnek megfelelő szögben került a Szent Koronára, mivel – mondják ők – készítői ezzel akarták érzékeltetni a korabeli emberek világképét. Ennek a teóriának a tarthatatlanságát már az a tény is mutatja, hogy sem az európai királyi koronákon, sem a középkorban épült templomok tornyán nem látható ferde kereszt, vagyis légből kapott gondolat ezzel kapcsolatban az akkori emberek világnézetére hivatkozni. Tehát a Szent Korona keresztje eredetileg egyenes volt – ezt igazolják mindenekelőtt a legkorábbi, egymástól független ábrázolásai is.

Az 1620-as évek közepéről való a legkésőbbi ismert „egyenes" ábrázolás, s 1784-ből származik egy átvételi elismervény, melyen az szerepel, hogy a korona „keresztje egyik oldalára elnyomódott". Ugyanis ebben az évben, május 25-én került Bécsbe a korona, az akkori uralkodó, *II. József* rendeletére, aki ugyanakkor – mint jól tudjuk – nem koronáztatta meg magát. Eszerint viszont valószínűleg 1740-ben is így kellett lennie, hiszen 1784 előtt utoljára *Mária Terézia* koronázására vették elő a királyi jelvényeket, s ennek kapcsán nem maradt fenn jelzés, hogy a korona megsérült volna.

Arról, hogy az 1620-as és 1740-es évek közötti bő évszázadban mi történhetett a koronával és keresztjével, mindeddig nem volt ismert forrásunk. A közelmúltban azonban egy fiatal történész, *Pálffy Géza* a királykoronázási lakomák történetének kutatása során rábukkant két országgyűlési követ naplójára. Ezekben – az egyikben magyar, a másikban latin nyelven – található egy hosszabb és egy rövidebb leírás a Szent Korona „balesetével" kapcsolatban, amely 1638. február 14-én történt, *Mária Anna* királyné, *III. Ferdinánd* király első hitvesének koronázása előtt.

A királynéknak e szertartás alkalmával ugyan egy úgynevezett házikoronát helyeztek a fejére, viszont – mint az uralkodó támaszának – középkori hagyomány szerint a Szent Koronával megérintették a jobb vállát. Ezért volt szükség a nagy becsben tartott jelvényre ekkor is. Ilyen alkalmakkor a Szent Mártonról elnevezett pozsonyi dóm sekrestyéjében nyitották fel a koronázási ládát. Ugyanis a koronát nem lehetett akármikor elővenni, csak a koronázások idején. 1608-tól dokumentálható, hogy nagyon gondosan jártak el ezekben az esetekben. Jelen voltak a magyar rendek, illetve a bécsi udvar képviselői, hiszen mindig a császárvárosból hozta el a kulcsot a főudvarmester (ma úgy mondanánk: miniszterelnök), de a ládát a koronaőrök nyitották ki, hiszen ő – idegenként – nem érhetett hozzá.

A Szent Korona ábrázolása Révay Péter (1568–1622) koronaőr *De Monarchia et Sacra Corona Regni Hungariae Centuriae* című művében (Frankfurt, 1659)

1638 nevezetes napján is úgy tűnt, hogy minden az előírások szerint történik, csakhogy az udvarmester rossz kulcsot hozott magával, ahogy erről a most előkerült napló írója, egy felső-magyarországi követ is beszámol: „felül az skatulyán *(dobozon – a szerk.)* az volt írva, hogy az magyarországi korona ládáinak kulcsai (de nem az volt). Próbálgatták az ládát, de semmiképpen meg nem nyithatták. Lakatosokat hívának. Az ládát két kötélre egy fenyőgerendához felkötöttük. Lippay Gáspár, Zákány András és én is emeltük fel. Nagy sok veszekedéssel *(értsd: vesződséggel – a szerk.)* az lakatosok az ládát felszaggatták felül." Elképzelhető az izgatott sietség: még fél óra, s megérkezik a királyné, a koronázási jelvények ládáját pedig nem lehet kinyitni. A másik, latin nyelvű napló, *Szemere Pál*, Abaúj vármegyei követ írása szerint a lakatosok „erőszakkal és igen nagy erővel" törték fel a ládát, melyen a magyar nyelvű dokumentum szavaival: „Pléh *(azaz pánt – a szerk.)* 14 vagyon." (Megjegyzendő, hogy ez nem az a láda volt, amely most is látható a Nemzeti Múzeumban. Ez utóbbi az 1860-as években készült, amikor *Ipolyi Arnold* püspök vezetésével vizsgálatokat végeztek a koronázási jelvényeken.)

A ládát tehát felfeszítették, de a gondok ezzel nem értek véget. Ugyanis a nagyon törékeny koronát ráadásul egy rézből készült tékában, azaz tokban tartották. Emellett a jogar, az országalma és a legfölül lévő palást is gondosan el volt csomagolva a ládában.

Az országgyűlési követ naplója így írja le a folytatást: „az koronának az fölső réz tokját palatinus urunk *(azaz Esterházy Miklós nádor – a szerk.)* felvevé, az alsó részéből soha semmiképpen palatinus urunk az koronát ki nem veheté, hanem egy kést kére. Zákány András *(a borsodi követ – a szerk.)* adá az kését oda. Avval hasítá le az széliben egy darabot, úgy vevé ki osztán az alsó réz tokbúl az koronát palatinus urunk." Tehát a láda felfeszítésekor olyan erővel nyomódott bele a réztokba a korona, hogy csak késsel lehetett kifeszegetni onnan.

A korona kidolgozásának finomsága miatt ezeket a sérüléseket nem lehetett maradéktalanul rendbe hozni. Jóllehet a korabeli rendtartás szerint a koronázási jelvényeket a szertartás után vissza kellett tenni a ládába, a baleset miatt most mégsem ez történt, hanem példa nélküli módon tizenkét napig nem kerültek vissza a helyükre. Elképzelhető – bár erről nincsenek adataink –, hogy a ládát is kicserélték ekkor, és a koronát is megpróbálták megjavítani. Erre bizonyosan voltak próbálkozások – ha nem is éppen ekkor –, hiszen a korona egyes részein lévő utólagos szegecselések nagyon durva munka nyomai, láthatóan kapkodva foglalkoztak vele, s minden bizonnyal olyanok, akik nem rendelkeztek a XI. századi ötvösmesterek szakmai tudásával.

Annyi bizonyos, hogy a keresztet nem is lehet visszaegyenesíteni, hiszen a sérüléskor kitágult az a lyuk, amelybe rögzítették, és egyenes állapotban ebbe belecsúszna a kereszt, forrasztás esetén pedig megsérülne a keresztet tartó zománclemez. A keresztet aztán az 1860-as években, *Ferenc József* koronázása kapcsán rögzítették ferde állapotban.

Egy rejtély tehát megoldódott a magyar történelem egyik legbecsesebb kincsével kapcsolatban, amely – mint láttuk – meglehetősen prózai okok miatt sérült meg. Bizonyára vannak, akiknek ez „nem tetszik", s e tényeket nem tudják összeegyeztetni magukban a Szent Koronát méltán övező magasztossággal. Nekik is érdemes azonban megfontolni: története mutatja, hogy a korona szimbóluma az ember egyéni és közösségi életének is, aki elpusztíthatatlan lelkét-szellemét törékeny testben hordozza.

Szigeti László

Szent Kálmán vert ó'
aranyozott XII–XIII. századbeli rézhermája

A mélységben levő kis kalapú III. Frigyes fia, Kálmán vándorolt el szülőföldjéről a mai Melk apátságának

Divald Kázmér felvétele.

105, 106. l.

Szent Katalin veszprémvölgyi templom
és apácakolostor romja

II. 165.

Krisz t

Kassai cjutónuoter

1844

l.

Vrick kassai kálvária

45. l –

Szent László ikonográfiája

Bözöki Talléros

és

Balogh Erdélyiben

című

Budapest, 1941. december hó.

s-körtér 3. szám alatt

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szent László ikonográfiája

Jelenet Kraków ostromából.
Bécsi képes krónika
49/b. lap.

A magyarádi templom
építése.
u. o. 50/a lap.

Repr.
Parlmagyarok
II. 225, 227 l.

Szent László-t ábrázoló falképek régi templomainkban

I.

Divald-nak magyarul.

115. l.
116, 117. l.
118. l.
119. l.

A RÉGI BUDAPEST

ALT-BUDAPEST
L'ANCIEN BUDAPEST
THE OLD BUDAPEST

I. SOROZAT
FOLGE
SERIE
SERIES

Kiadja a Műemlékek Országos Bizottsága. — Herausgegeben von der Landeskommission der Baudenkmäler. — Edition de la Commission des monuments historiques. — Edition of the Commission of artistic monuments.

Löve

Szepes

SÉG

imm. templom

SZAKCSOPORT

Ötvösség

KOR

XVIII. sz.

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

Szilassy János

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

rifisale

Szép

G, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Szent László ikonográfiája

Szent László vívadala a vatikáni képes legendáriumban.

Repr.

Magy. Művelődéstört.

I. 341. l.

Szent László vívadala a Képes Krónikában

Repr.

n. o. I. 343. l

Szent László kopoltyúba ütközik. XIV. századi ábrázolás a vatikáni képes legendáriumban.

Repr. n. o. I. 350. l

Szent László ikonográf.

Wenckheim Krisztina grófnő: Szent László családfája
Fametzetben rkpr.

Bunyitay Vince:
Szent László király
emlékezete
Bpp. 1892. 8°. 5. l

Wenckheim Krisztina gr.
Szent Lászlót hara hozzá
küldi Magyarország
Fametzetben rkpr. 7. l
u. o.

Wenckheim Krisztina grófnő: Szent László családja. Czinkotamás után. Fametzetben rkpr. 8°. 1. l.

szinház esti előadásaira ak
széket, akár egy páholyt
válthat;

3. részt vesz a házi so
szeti és iparművészeti mű

4. szabadon látogath
zendő tudományos felolva

5. és végül 30% árke
sület úgynevezett vidéki ak
gépek és felolvasások köl

A tudományt és műv
felvirágoztatása érdekében
kérdései iránt érdeklődőke
és belépésüket akár a sz
Antal főigazgató, egyesül
pesten, V., Hold-utcza 16.

Stephan

Szent László ikonográfiája

Horváth Árpád: Szent László legendája a székelyföldi falfestményeken. Arch. Ért. Új folyam V. 211–220.

Át. Képt. 129.

i trónuson ül a vértbe öltözött, az arany-
iselő III. Károly, ki a jobbjában lévő pa-
a, baljával pedig az előtte térdelő vitéz-
s faragású és sas lábú asztalon, piros
országalma látszik. A trón előtt a
ernek, a melyek mögött TROPHEUM AUST-
rdinandus III, Leopoldus I, Josephvs I,
-1745 köriratu Janus-fejjel a sar-
Austria D betüs czimerét tartja, babér-
heumon innen , a JOSEPH ADAM MÖLCKH Pinxit
s sas tépd az ellenség beleit, mig mögött-
gy jogart és országalmát ajánl föl, Kronosz
entia hallgatja a virágokkal ékesitett
t, a ki a kardját suhegtató II. Józsefre
czepel követ. A medaillon mögött kis
harsonát fuvó Hir a koszorúval.
z előtérben balra, a félholdas talapzat
csata parancsnoka, Jenő herczeg, vágtat
manuel portugáli meg Károly-Albert és Fer-
lovas csata dul, hol az egyik keresz-
kodik, kitől a zászlót akarja elvenni. A
ttérben Belgrádot bombázzák, melyet Muszta-
ábori sátrak közelében, azok a törökök tör-
te alatt érkeztek a várbeliek segitségére,

Szent László herma,

Győr

XV

GYŐR. SZENT LÁSZLÓ-HERMA.
Heilige Ladislaus-Herma. — Reliquiario di S. Ladislao. Győr, Duomo.

Képművészet
1943. 8. sz.

JELENETEK SZENT LÁSZLÓ ÉLETÉBŐL

Szomjazó seregének a sziklából vizet fakaszt.
A cserhalmi csatában megmenti a magyar leányt a kún kezéből.
A nagyváradi székesegyházat építteti.
Lotz Károly freskója a budai Nagyboldogasszony-templomban

sőt még az Anjou-királyok tekintélyét is az a tény, hogy a szent királyoktól származnak. Később, a köznemesség előnyomulásával Szent István *koronája* válik így a nemzetnek nemcsak jelképévé, hanem időbeli és térbeli összefüggésének látható kifejezésévé és zálogává. Szent László biztosítja Szent István kanonizálását, Nagy Lajos bontja ki egészen apja Szent László-kultuszát, Mátyás királyt pedig a humanista krónikaírók, költők és pamfletisták egy új, műveltségben megfinomult, de ősi hatalmában meg nem fogyatkozott Attila vonásaival dicsőítik. Mohács után, amikor a nemzet idegen uralkodóházában hasztalan keresi régi dinasztiáinak eszményi magyar vonásait, még több gondot fordít a gyöngysor biztosítására. Ezért vet oly sűrű pillantásokat a mult nagyjaira, ezért nem engedi elfeledtetni őket, ezért keres analógiákat a történelemben s ezért fordul tanácsért, jogosítványért hasonlóan cselekvő elődökhöz. Amikor a Prágában megfeneklett Rudolf császár ellen öccse pártot fog, ravaszul megjátssza a magyarbarátságot s kiaknázza nevét : »Mátyás« az első, a nagy Mátyásra emlékezteti a magyarokat s ez nagyszerű propagandaeszköz . . . A szabadsághősök szorosan egymás nyomdokaiba lépnek s mintha mindegyik elkerülhetetlen követője számára készítene — nem is utat, hanem »precedenst«. Bocskai után Bethlen, Bethlen után Thököly, majd Rákóczi, Kossuth . . . Ezek a nevek épen ezért válnak Magyarországon jogforrásokká ; elég kiejteni őket, hogy megtakarítsunk egy csomó érvet. Olyanok a politikában, mint a »passe-partout«, elég felmutatni őket s már szabad az út. A romantikus költők, a reformpolitikának ez a bátor és a politikusoknál sokkal könnyebben mozgó elővédje, épen ezért nyúlnak vissza oly sokszor a multba, ahol »régi dicsőségünk késik az éji homályban« ; ezért írnak annyi történeti regét és regényt, ezért végeztetnek a nemzettel mindig történelmi hátterű lelkiismeretvizsgálatot. A jelen »tespedő« magyarjának a mult nagy szellemei előtt kell megjelennie s bűnbánatot vagy hitet tennie. Mert mindez összefügg, mindez szoros lánc, tökéletes gyöngysor . . .

*

Természetesen nem lehet az a feladatunk, hogy adattörténetet adjunk ezen a néhány lapon. Még az irányvonalakat sem rajzolhatjuk ide hiánytalanul. Legfeljebb azt kísérelhetjük meg, hogy megmutassuk : hogyan illeszkedik be Európába s történetébe

A BÉCSI EGYETEMEN TANULÓ MAGYAR DIÁKOK ANYAKÖNYVE (1453) Szent László képével

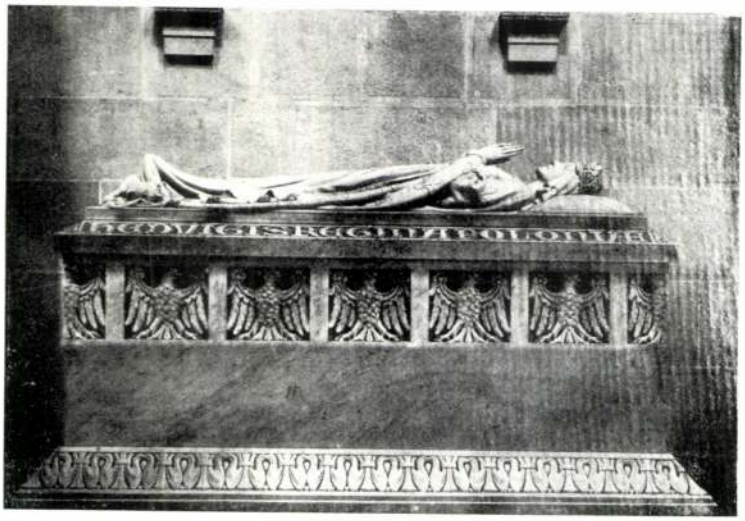

A KRAKKÓI EGYETEMET ÚJJÁALAKÍTÓ BOLDOG HEDVIG SÍRJA

Krakó. Wawel

Hankiss 154. l.

Keyserling gróf, aki egyébként nagy csodálója a magyar nemzetnek, föltételezi, hogy a magyar ember — erényeiből következtetve — nem érdeklődhetik különösen a tudomány iránt, talán a jogtudományt kivéve. A szellemi élet megfigyelő, megállapító, kutató része szerinte nem esik közel a magyar célkitűzéshez, a magyar ízléshez.

Hangsúlyozzuk, hogy az »Európa színképe« *(Das Spektrum Europas)* kitűnő írója maga sem tudományos módszerrel jutott ehhez a megállapításhoz, hanem valószínűségi számítás alapján. Csak valamivel kevésbbé felületes tanulmány megmutatta volna neki, hogy tévedett. A magyar tudományosság története époly tanulságos, mint amilyen fontos; nélküle egyoldalú maradna a magyar arckép s eredményei nélkül hiányos az európai tudománytörténet.

Sok szétszórt adat helyett ezen a pár lapon inkább a végső értékelést megkönnyítő szempontokat nyujtunk. Kép helyett vázlatot vagy inkább csak palettát, amelynek színeivel azonban némi gyakorlattal mindenki megfestheti a képet.

Kezdjük azzal, hogy a magyar emberben a népkutatás tanusága szerint nemcsak megvannak, de különösen szerencsés formában és mértékben vannak meg a tudományos kutatást megalapozó és elősegítő hajlamok.

Idegen utazóknak mindig feltűnt a magyar nép természetes értelmessége. Az ostoba vagy degenerált típus a magyar falvakban, pusztákon szinte teljesen ismeretlen; másrészt az iskolák napról-napra szolgáltatják az egészen alacsony sorból feltörő nagy tehetségek példáit. Viszont a mondaképződésnek a pásztorok közt ma is élő hagyománya s általában a nép irodalmi-művészi hajlamai elevenen bizonyítják, hogy megvan benne az a »szent«

11. l.: Szent Erzsébet. V. ö. még: Gábriel Asztrik: *Szent Erzsébet magyarsága nyugati szemmel.* Bpest, 1937.

12. l.: Szent László fejereklyetartó hermáját ezüstből, aranyozással és zománcozással, magyar mester készítette 1400 körül. A győri székesegyházban van. Karcsontjának ereklyetartója ezüstből van és ébenfatalapzaton áll. A XVII. században készült, a zágrábi székesegyház kincstára őrzi.

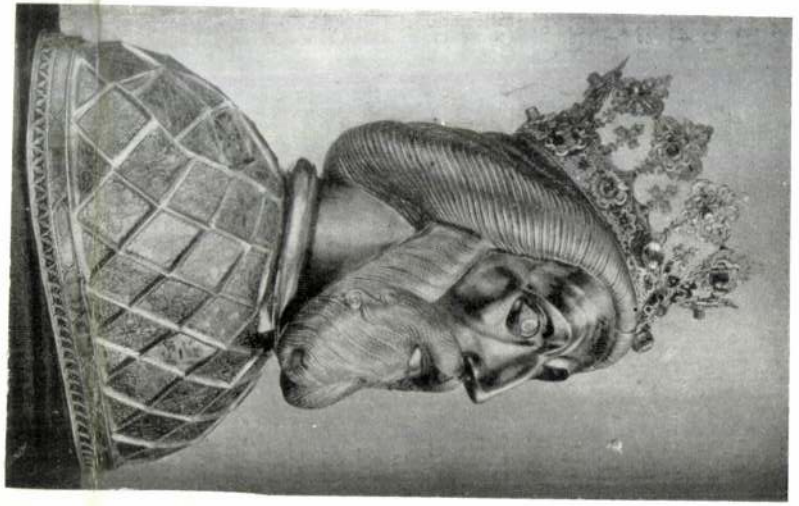

SZENT LÁSZLÓ FEJEREKLYETARTÓ HERMÁJA ÉS KARCSONTJÁNAK EREKLYETARTÓJA

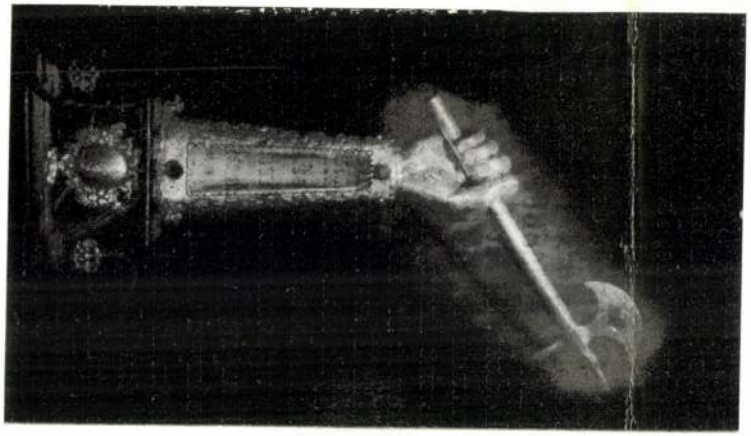

még komoly gátat vethetett a kultúrák kölcsönös átömlésének; a másik Magyarország elhelyezkedése az akkori művelt világ keleti szélén, ahol kultúrája és nyelve inkább a környező fejletlenebb népek felé sugárzott, mert arrafelé hívták európai feladatok. (A magyar nyelv Európának ebben a részében a diplomácia nyelve volt századokon keresztül.) A harmadik az, hogy ezen a keleti támadásoknak annyira kitett területen a kulturális értékek anyagi része — épületek, képek, kéziratok — sokkal könnyebben estek áldozatul a vasnak és a lángnak, mint az ily szempontból mégis sokkal védettebb nyugati államokban.

És mégis: a középkori magyar kultúra — értékes anyagi maradványok mellett — akkor is bizonyíthatná magas értékét, ha ezek az anyagi maradványok is mind elpusztultak volna. A középkori krónikák tanuságtétele a magyar udvarok külföldi kapcsolatairól, fényes és megbecsült követségekről, költők és építészek Magyarországon járásáról — ez a tanuságtétel egyik fele. A másik a középkor legfőbb értékmérőjének tanusága Magyarország vallási életéről, ami ebben az időben az *egész életre* következtetést enged s meghatározza az emberek lelkének mélységét is, kulturális fölfelétörésük magasságát is.

Sok adat helyett említsük meg a magyar szentek szokatlanul nagy számát és azt, hogy ezek »reprezentatív« szentek: nagyrészük az ország sorsát irányító és a kulturális vezetést is jelentő királyi családból származik és Európa ismert szentjei közé emelkedett. Szent István, az országépítő, aki II. Szilveszter pápától, a tudóstól, az igazi »európaitól« koronát és apostoli missziót kap; Szent Imre, István fia, a keresztény ifjúnak egyik örök mintaképe; Szent László, a XI. század egyik legnépszerűbb uralkodója, akiről az a monda van elterjedve, hogy felajánlották neki az egyik nemzetközinek szánt keresztes hadjárat vezetését; Szent Erzsébet, a rózsák csodájának költői hősnője, akinek nevét a nyugaton annyira elterjedt »béguinage«-ok is őrzik; Boldog Margit, a domokosrendi belső reform élő zászlaja egész Európa leányai előtt; Boldog Özséb, a pálosrendnek, ennek a magyar szerzetnek alapítója, amely később Lengyelországban terjedt el nagymértékben; Hedvig, Anjou Nagy Lajos leánya, akinek a litvánok megtérítése és a dicsőséges krakói egyetem felvirágoztatása köszönhető, s annyi más nevezetes szent és megannyi jellegzetes példátmutató eredmény a középkori ember lelki kultúrálódásá-

SZENT ISTVÁN ÉS IMRE; — SZENT LÁSZLÓ ÉS ERZSÉBET

Miniatúrák III. András házioltáráról, amelyet özvegye, Habsburgi Ágnes magával vitt Svájcba. Bizánci mester. XIII. század vége

s alig kell valamit átrajzolnunk az eredeti vonásokból, annyira következetesen fejlődtek egymásból. De az arc mégis kissé üres maradna s sok színével sem elégítene ki egészen egy másik sor nélkül, amely a középkor lángelméjű állam- és templomépítőinek arcára másolja a renaissance-királyok és renaissance-költők ihletett arcát, az igazságért életüket áldozó papok és gondolkodók, az emberiség örök kérdéseire művészi formájú választ keresők vonásait. Ez a sor ismeretlenebb, de ez ad értelmet amannak. Talán csak egy-két új vonást jelent, de átvilágítja az arc mögött rejtőző lelket.

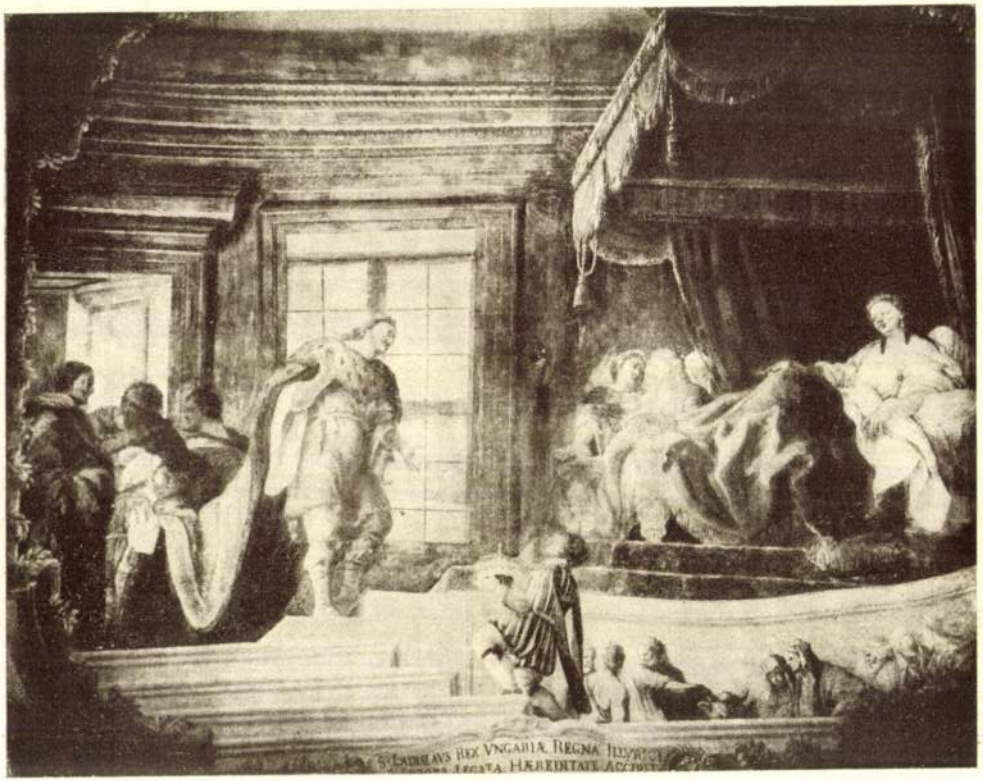

Fig. 15. — San Ladislao riceve la corona illirica. — Bologna, Collegio Ungaro-illirico.

Dott. Roma Wolf :

Gioacchino Pizzoli.

Bp 1929.

l'illusione storica, ma non riesce nemmeno a convincerci con la sua trasposizione. In fondo non fece altro che prender da modello la scena fra Alessandro il Grande e Rossana, popolarissima nella pittura italiana. E se non fosse per l'epigrafe, si crederebbe che l'affresco rappresenti appunto le nozze del grande macedone, anzichè l'incontro della sorella morente col fratello. Dal punto di vista puramente artistico, insolita ed ardita fu l'impresa di dipingere sul soffitto una scena chiusa ed interna, al posto della solita visione trascendentale. Nella pittura barocca il quadro centrale del soffitto rappresenta di regola una visione sopranaturale, che costituisce il fulcro del sistema decorativo della chiesa o della sala. Nel susseguirsi delle rappresentazioni il barocco, secondo il suo spirito, dà generalmente i toni estremi alla visione corrispondente al suo pensiero costruttivo e decorativo e con la pittura rompe il punto più alto del soffitto, per trasportarci fuori, nel regno delle nuvole. Queste apparizioni fra le nuvole, dal punto di vista ottico, sono naturali. Il rappresentare invece uno spazio chiuso, come nell'affresco del soffitto del refettorio, e con l'illusione ottica di un'apertura nel soffitto stesso, ha invece qualcosa di falso, che presenta allo spettatore un ambiente inclinato, con una posizione statica assolutamente arbitraria e ben differente da quella normale. Restando sempre nel campo della concezione ottica, le figure dipinte nella finta stanza vengono a trovarsi in effetto parallele al pavimento della sala e generano necessariamente l'impressione di una imminente caduta. Questo difetto ottico non potè essere evitato da quel prospettista eminente che era il Pizzoli. Per dare una soluzione otticamente perfetta alla sala della regina era necessario ricorrere ad arditi scorci che avrebbero resa del tutto impossibile la posizione delle figure. Per questo appunto venivano sempre evitate nei soffitti le rappresentazioni di interni chiusi, che toglievano la possibilità di aprire apparentemente il muro.

Ben diverso è invece il caso di quando si vuol allargare in senso verticale lo spazio interno del soffitto dipinto architettonicamente : un'ardita prospettiva di portici aperti, aerei, serve a rendere allora molto bene l'illusione. La scelta di questa scena storica per il soffitto certamente non fu idea del Pizzoli. Fece quanto gli era possibile fare, per quanto con risultato poco soddisfacente dal punto di vista artistico. Per rendere più spaziosa e più libera la stanza dipinta sul soffitto, aprì in due punti lo sfondo dell'affresco con una porta socchiusa e con una grande finestra, che lascia vedere

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szent László ikonográfiája.

Egyházművészeti Lap

1880. 280 l

SZENT LÁSZLÓ FEJEREKLYETARTÓ MELLSZOBRA. 1370 körül
Magyar Nemzeti Múzeum

Szent László fej-
ereklyetartó
mellszobra.

Szent László ikonográfiája.

Békefy Vilmos: Szent László életének 12. festménye a pécsi székesegyházban

Repr.

MagVetés

I. 89. l.

gyeskedjék elfogadni a mellékelt szerény műve-
és érthetően feltárja, hogy a Benne való hit
s képesitsen minden katolikust a szent titok talpra-

e súlyos terhek nehezednek reánk és még a leg-
gyeskedjék legalább a póstaköltség megváltásával

ndunk és kivánságukra készségesen miséket is

Mély tisztelettel

plébános.

Szent László palástja

** (*Szent László palástja.*) A Zágrábban megjelenő „Narodne Novine“ azt irja, hogy a zágrábi káptalan könyvtárnoka, Tkalcic Iván ur, föltalálta e napokban a zágrábi székes-egyházban szt. László magyar király palástját, mely már több századon át elveszettnek tartatott. A szekrényen, melyben a palást találtatott, jól olvashatóan van irva: „pallium sancti Ladislai.“ Hogy csakugyan szt. Lászlóé volt a palást, melyet Tkalcic ur talált: itéljék meg történet- és régiségbuváraink.

Vas. Ujs. 1873

374. l

Kisvárosi karczolat.

(Pécsi tárcza)

Ez a kis nagy-város, mely itt délen Magyarországnak minden esetre nagyon jelentékeny pontja, talán nem is fogja jó néven venni, hogy Pécsről valaki kisvárosi dolgokat irjon. Nem tehetek róla: szeretem, szépnek és kedvesnek találom, de minden esetre csak kisvárosnak tartom Pécset.

Az a történelmi hagyomány, hogy valamikor „németnek Bécs, magyarnak Pécs“ volt a büszkesége, még nem elegendő, hogy ez a város nagyvárosnak tekintessék. Ehhez már első sorban is hiányzik egy tényező, mely az antik dogmatikusok szerint a jó isten bölcseségét is mutatja s ez az, hogy a nagyvárosok mellé teremtette az isten a folyamokat. Már pedig Pécs mellé nem teremtett az isten folyót, mert a Mecsek tövéből eredő *Tetye* igen tekintélyes forrás ugyan s nagy áldás a városra nézve, de folyamnak épen ugy nem nevezhető, mint a zugligeti disznófő-forrást nem lehetne folyamnak nevezni még akkor sem, ha a vizet oly bőven adná, hogy Buda egész vizvezetékét el tudná látni egészséges itallal.

Ezzel tehát már azt is elárultuk, hogy Pécs városa a Tetye vizét iszsza, és hogy itt már vizvezeték is van s most hozzá teszszük, hogy mindenképen jobb, mint a pesti, a mit már az is bizonyit, hogy nálunk még most sincs kholera.

A Tetye vizéhez visszatérve, ha ez a város olyan magyar város volna, a minőnek még az én vérmes hazafiságom sem meri állitani: már ez óta régen divatban volna Pécsett az az országos kelendőségü nóta, hogy

„Ki a Tetye vizet iszsza,
Vágyik annak szíve vissza!“

De hogy ezt a nótát Pécsett nem dalolják, annak okát abban lehet föltalálni, hogy itt inkább szeretnek az emberek németül beszélni, mint magyarul dalolni. Különben pedig nem is a Tetye számára tartják a mi városunk lakosai ezt a magasztalást, hanem egy másik kútfő: a Petrezselyem-forrás számára, melynek vizét olyan jónak tartja a közvélemény, hogy a ki Pécsett nem tud megszokni: szoktató szerül a Petrezselyem-forrás vizét ajánlják neki. Hogy azonban ez nem mindenkor elég biztos szer, arra nézve magunk családjából is tudok már egy esetet.

A Kétlaky család az ujabb alkotmányos korszak óta költözött Pécsre s mondhatom, hogy az egész család egyik rendeltetésének tekinti Pécs városának javára dolgozni s mégis e család legidősebb tagja sehogy sem tudott megszokni a méltóságos Mecsekhegy tövében s a mint alkalma nyilt: azonnal odább költözött. Szerencse, hogy e család Pécsett halhatatlan, mert ha egy tagja elköltözik is, annak állását mindenkor egy olyan család-tag foglalja el, a ki az előbbinek helyét betölteni van hivatva.

De rejtélyek helyett nyiltan és komolyan szólva, a ki Tolnát-Baranyát bejárja: kénytelen megvallani, hogy ha Pécs nem legszebb város is hetedhét ország ellen, de három-négy vármegyében csakugyan nincs párja. Fekvése olyan szép, hogy a keresztyén papok, szokott jó izlésük daczára is, meg voltak elégedve a szép kilátással, mely a Mecsekhegy tetejéről nyilik s azzal a szép háttérrel, melyet ugyancsak a Mecsek alkot a lábánál nyugvó városnak.

Egy ismerősöm, a ki a skót felföldet is bejárta, beszélte nekem, hogy Edinburg város mellett az „Arthur's seat“ nevü hegy épen ugy fekszik, mint egy védő oroszlán. Én szivesen meghivom őt Pécsre, nézze meg a Mecseket, mely ugy fekszik Pécs háta mögött, mint egy hatalmas elefánt, mely megóvja a várost az északról fenyegető szélviharoktól.

Mondom tehát, hogy ezzel a szép helylyel a jó izlésü papok már a középkorban is meg voltak ejégedve s jónak látták e helyen megtelepedni. Pécs azóta is folyvást nevezetes püspöki város, de hogy a középkori egyházi komorságnak valami feltünő nyoma volna rajta: nem mondhatnám. Igazán, ha az ember Esztergom, Eger, Kalocsa után Pécsre jő: alig veszi észre, hogy itt püspöki székhely, káptalan, több zárda, szóval, hogy itt kizárólag katholikus élet van. A Kétlaky családnak ugyan egy kissé rosz néven veszik, hogy nem minden tagja katholikus, de ezen az egyen kivül aztán Pécs annyira elérte a „modern vallási közöny“ színvonalát, mint akár Brüsszel.

Brüsszelt azért emlitettem, mert fentebbi világlátott barátom állitása szerint az egyházi szertartásokban Belgiumban csaknem kizárólag a nők vesznek részt. Én őszinte vendégszeretettel hívom meg ezt a barátomat Pécsre, nézze meg itt a templomokat, az egyházi körmeneteket és búcsujárásokat s meg fog róla győződni, hogy a „müveltség“-nek Belgiumban tapasztalt jelei közül ezt az egyet nálunk is meg lehet találni. Szentháromság vasárnapján a nagyszerü körmenet csupán nőkből állott; most a multkor az esőért a Mecsekre imádkozni menő búcsujárók kilencz tizedrészben szép, fehérkendős parasztasszonyok voltak, kik szépen és valódi áhitattal zengett énekeiket csupa soprán és tenor hangokon terjesztették fölfelé.

Ezzel pedig már nagyot mondtunk ám, mert ha Baranya fővárosa közönyös: az nagyon meglepő dolog. Magyarországon sehol sincs buzgóbb és vallásosabb, éneklőbb és imádságosabb, bibliásabb vagy olvasósabb nép, mint Baranyában. Sztáray István és Telegdy püspök népe ma is megtartotta ősei jellemvonását s azért, hogy a papok egykissé világias életnek adták magokat, a nép nem fordult ugy el az ur oltárától, mint a pécsi közönség.

Hanem a mi városunk, ha a „korszerüség“-nek hódol az egyházi téren, legalább következetes marad s a „kor kivánalmai“ szerint működik az iskolai téren is. Pécsett a községi népiskola, bátran el lehet mondani, jó lábon áll. Jól képzett és jól fizetett tanitók, jól épitett, de jól is felszerelt iskolákban szép eredménynyel dolgoznak s épen ugy mint a fővárosban, a népiskolai tanitás nyelve mindenütt a magyar. Senkinek semmi kifogása ellene, a nemzet geniusa pedig helybehagyóan mosolyog örömében.

A város társadalmi életében a jog-lyceumnak főként annyiban van hatása, hogy a fiatal jogászsereg ittlétekor a kávéházak és mulató helyek élénkebbek, mint egyébkor szoktak lenni. Ehhez egy kis részben a gymnáziumi ifjak felnőttebbjei is hozzá járulnak, de, remélhetőleg, iskolai kötelességeik teljesitésének nem hátrányára.

Magában a városi közönség körében nagyobb hatása van a tornaegyletnek és a dalárdának. Merem hinni, hogy a pécsi dalárda hire és neve már nem egészen ismeretlen a „Vasárnapi Ujság“ olvasói előtt. Sokszor szerepeltek már ennek tagjai az országos dalár-ünnepélyeken s többször kitüntetéssel, sőt diadalmasan. Nagy-Váradon, Debreczenben s a pécsi országos dalárversenyen mindenütt becsületet vallottak s díszt hoztak szülővárosukra. Itthon is folyvást gyönyörködtetik a közönséget s egy-egy hangverseny alkalmával, vagy nyáron át estenként tartott kerti ünnepélyeknél a legvonzóbb czég szokott lenni az a hirdetés, hogy a dalárda is fog énekelni. Mostanában épen Bonyhádra készülnek, hol a pécsi, szegzárdi és bonyhádi dalárdák együtt fognak énekelni, tehát itt mondhatni: Tolna és Baranya együtt működik s ösztönző nemes versenyre száll.

A tornaegylet épen most épiti uj téli helyiségét, mely igen czélszerüen s csinosan van tervezve s még egy oldalról díszes épülettel gazdagitja a nem nagyon épülő várost, más oldalról állandó tért nyit a férfias erőt edző s mulattató hasznos testgyakorlatokra.

Hát a szinház? — kérdi az olvasó. Hiszen a szinház-épités egyike volt hazánkban azoknak a biztos eszközöknek, a melyekkel a század eleje óta városaink a hazafiság keresztvizére biztosan érdemessé tették magokat. Sajnálom, de ki kell mondanom, hogy Pécsnek szinháza még nincs, de azért sok szintársulat van, a mely igen jól emlékszik Pécs közönségére s nem egy országos hirü művész részesült a mi kis városunk lelkes tapsaiban. S aztán, vigasztalás, hogy a mi halad, el nem marad.

Hogy Pécs városának valamikor épülendő egyeteméről nem szólunk, annak egyik oka az, mert most épen szünidő van s nem nagyon időszerü iskolákról beszélgetni, de más részt a közönség sem sokat törődik azzal az egyetemmel, melynek történelmi alapja már Nagy Lajos király korában megvettetett ugyan, de pénzbeli alapjához a szükséges érczek még a bányákban, a föld méhében pihennek, vagy még fel sem épült az a papirmalom, melyben az egyetem fenntartásához szükséges bankjegyek papirját fogják gyártani. A mi magának a város lakosainak szükségét illeti, ennek sokkal megfelelőbb volna a jó polgári iskola, melyet az uj főreáltanoda, minden jóravalósága mellett sem fog feleslegessé tenni soha.

Mikor az ember Pécs városáról beszél, nagyon természetes volna, hogy a határán levő szénbányákról is megemlékezzék, de — szégyennel kell bevallanom — én bizony a geologiai és bányászati tudományokban annyira mükedvelő vagyok, hogy legfelebb csak annyit tudok, hogy itt rendkivül sokféle kőzet és tömérdek sok „fekete gyémánt“ található, s hogy Pécs legujabbkori lendületét és emelkedését a vasutnak és a kerületén feltárt szénbányáknak köszönheti. A pécs-barcsi vonal Bécscsel és Budával megkönnyitette a közlekedést, de a fő-fő vasutvonal, melyre Pécsnek és egész Tolna-Baranyának szüksége volna: a buda-villányi vasut, még most is tervben van s talán csak akkor fog felépülni, mikor már Kis-Kun-Halas is bele esik a távirda- és vasut-hálózatok valamelyikébe. Ez pedig majdnem annyit tesz, hogy sohanapján.

A kőzeteknél és széntelepeknél valamivel többet értek a borhoz, már csak azért is, mert a latin példabeszéd szerint „in vino veritas“ s én valamikor kerestem az igazságot, sőt hét télen és hét nyáron által sáfárkodtam is vele s hirdetésével kerestem kenyeremet. Pécsről beszélve már igen is lényeges dolog megemlékezni a borról, mert Pécs Baranyának fővárosa, s a legrégibb hasonlitó nyelvészet szerint *Baranya* annyi mint „bor anyja“ s ez állitás igazságát a legujabb *torok*-betük körül tett vizsgálódások sem döntötték meg. Hanem szomoruan kell megvallanom, hogy akármilyen pompás borai vannak is Pécsnek s bármennyivel nevezetesebbek is geologiai képződés tekintetében azok a hegyek, a melyeken e pompás borok teremnek, de a szegzárdi borok mégis csak hiresebbek s igy ebben az egy tekintetben Tolna meggyőzi Baranyát, melynek pedig egyéb tekintetben csak ugy szokott elébe tétetni, mint a nyelvtan szabályai szerint a *melléknév* a *főnévnek*, neveztetvén e két vármegye a közéletben Tolna-Baranyának.

De én csak most veszem észre, hogy e két vármegyét mintegy ingerlem egymás ellen, holott a Kétlaky család minden tagjának fő-fő föladata a harmoniát megtartani a két szomszéd között s legfölebb is csak nemes versenyt szabad közöttök ébreszteni. No meg nem is akarok én egyebet, csak Pécsről egy kis tárczát irni s azért visszatérek a magam tárgyához, hogy hamar végezhessek.

Azt akarom még csak megemliteni, hogy a „Kis bajok nagy gondok“ czimü humoros életkép itt is gyakran előfordul. Erre nézve például föl hozhatom a közös katonai kórházat, melynek eltávolitását Pécs fő-utczájának kellő közepéről sehogy sem tudják kieszközölni. Egy olyanforma piszkos épület, mint a kerepesi-uti „Fehér hattyú“ vendéglő Pesten, ott izléstelenkedik Pécs városának váczi-utczáján s állandóan veszélyezteti a közegészségi viszonyokat. A város semmire sem tud menni Kuhn közös hadügyminiszter urral. Természetes, hogy ez az egy épület maga rendesen okoz egypár száz szavazatnyi kárt a Deákpártnak minden választáskor, mert ez csak ugy szurja Pécsett (és épen olyan méltán) az emberek szemét, mint a Hentzi-szobra Budavárában.

Pécsnek azonban nagy baja, hogy ez a botrányos szemétdomb-forma kórház nem egyetlen szennye, Pécsnek nincsenek földalatti csatornái s nem is igen lesznek, mert a roppant hegyi záporok szaggató rombolásainak legfölebb is csak olyan csatornák lennének megfelelők, a minők az óvilági Róma nagy, boltozatos csatornái voltak. Az ilyenekre pedig a város budgetje nem elegendő. Ez természetesen, Pesthez képest nagy hátránya ennek a mi kis nagyvárosunknak. Hanem én tudok ez ellen is egy vigasztalást.

Ne hasonlitsa magát Pécs Budapesthez, hanem a déli fővárosokhoz, teszem Belgrádhoz s akkor aztán büszkén elmondhatjuk, hogy ez a mi kedves városunk nem egy ország fővárosával bátran kiállja a versenyt. Adja isten, hogy tovább is gyarapodjék.

Kétlaky J.

Szent László palástjáról.

Nem régiben irták a lapok, hogy a zágrábi székesegyház egyik rejtett helyén régi öltönyre találtak, melyről több jel után azt lehet következtetni, hogy sz. László király palástja. Erre vonatkozólag Henszlmann Imre jeles régészünk most a következőket irja:

„Hirlapjainkat egy hir járta be szent László palástjára vonatkozólag, mely a zágrábi székesegyházban találtatott volna föl. A föltaláló neve Tkalcsics Iván, ki szorgalmas és jeles történetbuvár, némi valószinüséget adott az egész dolognak és engem arra birt, hogy Zágrábba menjek és ott személyesen győződjem meg mindenről. Tkalcsics legelőször is egy régi, a 15-dik századból származó leltár által tétetett figyelmessé, melynek ide vonatkozó része igy hangzik: „Sequitur inventarium de ornamentis et paramentis: et prima casula nigri coloris de pallio sancti Regis Ladislai

Vas. Ujs. 1873. 407 l.

Szent László relatija

facta“, vagyis: „Következik az ékitményeknek és diszitményeknek leltára, és pedig első sorban egy casuláé (misemondó ruha egy része) fekete szinből, mely sz. László király palástjából készittetett.“ A papir szélén halványabb tintával, de ugyanazon kézirással e megjegyzés áll: „lacerato“ vagyis elszakadt. Egy későbbi, hasonlóan régi leltár ismétli ugyanezt másolatban. Miután Tkalcsics a sekrestye és levéltár minden zugát fölkereste és nem találta azt, mit keresett, azon gondolatra jött, hogy a székesegyházban, a szent László-oltárnál néz utána, mivel a régi följegyzésekből, melyeket Tkalcsics 1873-ban Zágrábban mint az érsekség oklevélgyüjteményeit kiadott, az tünik ki, hogy az ereklyék és ezek közt ruhadarabok is mint másutt, ugy itt is a zágrábi székesegyház leltáraiban szoktak őriztetni. És valóban a leltárban leirt ruhadarab a szent László-oltár alapjában egy üvegszekrényben meg is találtatott. Eddig az okmányok és tények.

A mit én láttam, — folytatja Henszlmann — az a következő: egy darab goromba, kék szövet, melyhez egy feketé szinü selyem foszlány van varrva. A foszlány rajzolata nem mint a régibb időben, nagy virágu vagy emberi és állati alakokból áll (mint például a koronázási köpenyen), hanem nagy körökből és nyolczszögletekből, melyek még régi ékitési alakok által töltetnek ki, s ennek szine még sötétebb, mint a fekete alap. Azonkivül a casula hátának közepén egy nagy, aranyszinü selyemkereszt van. Két helyen körülbelül egy arasznyi magas alakok vannak fölvarrva, egy harmadik helyen pedig a fölirás, mely a köpenyt szent Lászlóénak mondja. Ez irás, legalább a betük alakja után itélve, ujabb keletü, hihetőleg azon időből való, midőn a köpenyeg casulává változtatott át; mig a szent alakok a régi köpenyről látszanak a kasulára áttétetve. Ez alakok aranyos és szines fonálból vannak varrva oly alapon, mely őket a szövet alapjáról egy kissé kiemeli, s ha emlékezetem nem csal, sokban hasonlitanak szent Pál-féle karinthiai casulának alakjaihoz, melyek jelenleg a bécsi közkiállitás osztrák osztályában láthatók. Az egész darab mindenesetre igen régi és tüzetes vizsgálásra érdemes; de hogy ez megtörténhessék, az érsekot és zágrábi káptalant megkértem, hogy a régi ereklyét a közkiállitásra küldjék, hol a legjobb alkalom lesz összehasonlitás által biztos eredményre jutni. Remélem, hogy kérésem teljesittetni fog és e fontos régiségi tárgy szerencsés föltalálójával együtt a jövő héten Bécsben leend. — Egyuttal kértem, hogy e régiségi tárgygyal a székesegyháznak más kincsei is fölhozatnának Bécsbe a közkiállitásra, névszerint: egy püspöki bot, ereklyetok, két nagyon gazdag püspöki süveg, egy régi misekönyv és a már 1863-ban a bécsi központi bizottság jelentésében felemlitett elefántcsont ereklyetáblák, melyek már 1860-ban a bécsi régiségegylet kiállitásán föltünést okoztak. Ha e kérelmem teljesittetni fog, akkor a magyar korona országainak müvészeti osztálya a kiállitási időszak második felében nevezetes szaporodást nyerne egyházi tárgyakban.

8—10 láb, de körülbelől ugyanennyire vannak besülyedve a homokba is. A falakon tisztán kivehetők a kőbe jó mélyen bevésett hieroglyphek, a melyek minden bizonynyal Mexikó egykori hatalmas urai: az aztékek szokásaira és vallásosszertartásaikra vonatkoznak. Imitt-amott bámulatos nagy sziklatömbökből épitett emléktornyok láthatók.

A halott város nagy részét eltemeté a sivatag viharai által oda korbácsolt futó homok; a lég s az eső idők folytán igen tömörré gyurta e homokot. Az ezredes bár gondosan kutatott, sem csontokat, sem pedig házi eszközöket avagy szerszámokat nem tudott fölfedezni, sem pedig másnemü ereklyéket vagy műmaradványokat; kivéve azt a nehány cserépedénydarabokat, melyeknek sötét alapmásán ma is láthatók ama kékszinü virág- és egyéb diszitmények, a melyeket, mint látszik, valami elpusztithatlan ásványvegyülékből állitottak elő. Oly üde, oly szép, oly ragyogó szinü cseréptöredékeket látott e romok közt az ezredes, mintha csak tegnap kerültek volna ki a müvész kezei alól. E cserépedények, teszi utána Roberts, a legmagasabb foku hőséget is baj nélkül kiállják.

A Felső-Nilus vidékéről: A benszülöttek fegyverei és házi eszközei.

Ime az uj világ, melynek történetét az európaiak csupán Kolumbustól kezdve szerették volna számitani, napról napra több bizonyitékát nyujtja most még alig sejtett régiségének. Közép-Amerika tele van a legnagyobbszerü városromokkal és a Mississippi völgyében egymást érik ama roppant terjedelmü földépitmények, melyekről a tudósok azt állitják, hogy az egyiptomi guláknál sokkal régibbek. Aztán merje még valaki kétségbe vonni bölcs Salomon amaz állitásának igaz voltát, hogy „semmi sem uj a nap alatt!“

Egy Pompéji Észak-Amerikában.

Roberts ezredes, ki az észak-amerikai Egyesült-Államok Arizona nevü territoriumát nem régiben keresztül utazta, hogy a majdnem teljesen lakatlan területen gyémántbányákat keressen, bolyongásai közben egy roppant nagy ősrégi amerikai város romjaira bukkant. E romok mintegy három angol □ mföldnyi területet boritnak be. „Amerika Pompeji“-je Arizona északi részében fekszik 140—150 kilometernyire ama vonaltól, mely Arizona területet a mormonok birtokától elválasztja és csaknem ily távolságra esik Colorado határszélétől is.

E nagyszerü romok egy régi azték város maradványai, melyek századok óta hevernek ott elhagyottan. Az egész város kőből volt épülve: fapitkezésnek nyoma sem látható ott. A házak falai még fenállanak s látszólagos magasságuk

Egyveleg.

** (*Nagy Frigyes egyenruhája a zsibvásáron.*) Nagy Frigyes teljes egyenruházata a napokban egy berlini antiquarius lomtárába került. Az öltözet Nagy Frigyes komornyikja örökösének hagyatékából ered. Poroszországban ugyanis ősi szokás, hogy a komornyik urának utolsó egyenruháját ennek halála után megkapja. A tulajdonos 500 tallért adott érte, a kézalatt eladó pedig 150 tallér nyereséget tett zsebre. A vevő mindazonáltal nemsokára 8000 tallérért adta el egy angolnak, s ez most 20,000 talléron tartja. A porosz királyi család egyik tagja meg akarta szerezni a becses ereklyét, de a magas ár miatt lemondott ebbeli reményéről. A történeti darab most Amerikába vándorol, hol, mint birtokosa véli, kész vevőre talál, még pedig sokkal magasb áron.

** (*VI. Károly császár, mint zenész.*) A Fellegi Viktor által ügyesen szerkesztett „Apolló“ czimü zenészeti közlönyből veszszük át a következő, nem érdektelen közleményt: 1724-ben a bécsi udvarnál egy, a hires Fux főzenekarigazgató által az utolsó osztrák főherczegnő születésnapja emlékünnepére szerzett dalmű adatott elő, mely VI. Károly császárnak annyira megtetszett, hogy a harmadik előadás után azok számára, kik az előadásban énekeltek vagy játszottak, egy sorsjátékot rendezett, melyben különféle ékszerek, aranyórák, burnótszelenczék játszattak ki, minden szám nyert, s a legkisebb nyeremény 500 frt értékü volt, mig a nagyobbak 1000, 1500 egész 2000 frtot érők. A császár maga a zongorarészt játszotta, s az egész dalmüvön keresztül kiséré az éneket; a legidősb herczegnő a szinpadon játszott. A császárné a partiturát, melyből a császár játszott, drága kötésbe foglaltatá, s midőn a császár az orchesterbe lépett, azt neki nevében átnyujtani rendelte. A császár kezébe vette a partiturát, a császárné felé fordult, meghajtá magát, a zongorához ült s jelt adott a megkezdésre. Ezen harmadszori szinrehozatalnál történt, hogy Fux, ki mindig a császár mögött állott s a partiturát forditá, egy nehéz helynél, melyet a császár müvészi könnyüdséggel győzött le, annyira el volt ragadtatva, hogy hangosan kiáltott föl: „Bravo! Felséged bár hol betölthetné a főkarmesteri állomást.“ A császár megfordult és mosolyogva válaszolta: „Édes főkarmester ur, mint császárnak talán mégis jobb dolgunk van!“

** (*Éhenhalt.*) Londonban legközelebb egy volt franczia lapszerkesztő esett az éhhalálnak áldozatul, ki, miután a franczia kormány lapját betiltotta, Londonba ment, s ott forditással akarta megkeresni kenyerét. A szerencsétlen ember azonban nem talált munkát, s nem sokára kényszeritve lőn lakását oda hagyni. London utczáiban lakás és munka nélkül kóborolt egy ideig, mig teljesen kimerült minden ereje. Éhségét nem csillapitották többé az utczán talált kenyérdarabok. Alélva vitetett egy dologházba, hol azonban már nem tudtak segiteni rajta. Elmesélte szerencsétlenségét és meghalt.

** (*Egy nő mint ügyvéd.*) Chicagoból irják: Nem régen e város egyik törvényszéke előtt sajátságos jelenet adta magát elő. Egy nő jelent meg egy másik asszonynak védője gyanánt. A fiatal ügyvéd Hulett Alice kisasszony volt, kinek irodája a város legélénkebb legnagyobb forgalmu részén, délen van. Az eset igen egyszerü volt, s nem nyujtott alkalmat arra, hogy a nő tehetségeit kitüntesse, de annyit mégis bebizonyitott, hogy szónoki tehetsége van. Hulett kisasszony miután szülőföldjén elvégezte alsóbb tanulmányait, két évig tanulta a jogot. Azután Chicagoba ment s két kitünő ügyvédnek irodájában egy-egy gyakornoki évet töltött. Néhány héttel ezelőtt kiállotta az ügyvédi szigorlatot is, s most saját irodája van. Hulett kisasszony még csak 19 éves, nyulánk termetü, szép nő. Első perének sikere nagy föltünést okozott, noha az egyetlen chicagoi jogtudományi lapnak a szerkesztője is egy nő, de ennek hatalmas segitségére lehet férje, ki biró, s mintegy 40 évi tapasztalattal bir a 19 éves Hulett kisasszonynyal szemben.

** (*A zanzibari zultán.*) A zanzibari szultán Európába jő. E rendkivüli elhatározásra azon válság izgalmai birták, melyekkel a rabszolgakereskedés eltörlése rá nézve egybe volt kötve. A nép gyülöli fejedelmét, mert az emlitett intézkedést rákényszeritő angol szerződést elfogadta, és hogy e gyülölet elől egyidőre meneküljön, elmegy Európába.

Szent László fejereklyetartója, hermája a győri székesegyházban. Készült 1400 körül. Törzsét a magyar későközépkor kedvelt ötvöstechnikája, a sodronyzománc díszíti. Kifejezésének fensége a legszebb magyar ereklyeszoborrá avatja.

Szent László Király emlékére

Szent László erklyetartó
ezüst mellszobra

a nagyváradi székesegy-
házban.

Schlauch Lőrinc püs-
pök csináltatta a gyűjt
hermna után 10.000
forrt. Virus megmondva
ki csinálta. Képe
rajz.

Vas. Ujs. 1897. 278. l.

Szent László ikonográf

Wenckheim Krisztá
grófnő: Szent László
és a csodaszarvas
Fametszetben repr.

Burnitay Vince: Szent
László király emlékezete
Bp. 1892.

A Szent-György-Czéh Magyar Am
vonatkozó mindennemű felvilágosítást
(VIII., Múzeum-körút

HIVÁS

Magyar Tud. Egyesületbe.

z egylet pénztárába egyszer s
koronát fizet (ha ez összeget
etni, a teljes befizetésig 5%-os
zetni); *rendes tag* az, aki kö-
át 10 kor. évi tagdijat fizetni.
ag a következő kedvezménye-

egyesület összes kiadványait,
ű népszerű tudományos havi
őfizetési díja nemtagok részére
ely immár 11-dik évfolyamába
rangú munkásainak tollából és
g közöl czikkeket s gazdagon

hat utalványhoz van joga, me-
okon (première) kívül az Uránia-

Szent László hermája

rod

Pulmaggarch.

II k. 171, 172 tábla

198. l.

BUDAPEST
42 VI. 10 -3
62

Szent László király
érmei

Jeszenszky Géza: Szent László korabeli magyar éremlelet és tanulságai. (Német kivonat p. 75. Francia kivonat p. 77.) *Numizmatikai Közlöny* XXXVIII—XXXIX. évf. p. 26—38. VII. t. 1—7. sor.

1940.

PEL.SOC
42 VL -4 18
D
3f
MAGYAR KIR POSTA

Ferenczi Sándor
Budapest
V Báthory u 12 III/2

Szent László ikonográfiája.

Szent László.
Remetetelki könyvdíszes
Werbőczy Corpus Juris 1743-
iki nagyrombeti kiadásából
Repr.

Tv. Gárdonyi

83. l.

Schmitzer F. L. bécsi
rézmetsző a gróf
Vádasdy-féle Mar-
soleum képe nyomán

Szent László

király leányának

Irénc császárnénak

síremléke ci bazi-

likája Bizancban.

Réczey Viktor: < >

Kny. Vas. 4/5. 8-r

5 kép, 15 l. Bp. 1904.

Ugent (1868)

évtől kezdő Lapszám

Karafiati Lisarkelék

lón 1905 Jun 4 én

Marádos szolgáig

Nagyvárad

pm

Szent László Király

ikonográfiája

Balics Lajos dr.

Szent László Király

fejereklyéjének

története

Győr 1892

Képpel

M. kir. Vallás- és Közoktatásügyi
Miniszterium.

11. 955/1934.
III. -sz.

dr. Mihalik Sándor muz. I. o. s. őr
utiszámlája.

A Müemlékek Orsz. Bizottságának,
Bpest.
VI. állatkerti-ut 1

Szent László fejedelem

kardja Győrött

Repr.

Hungaria Magazin.

1938. január

MAGY.FÖLDRAJ

Szent László
2000

Magyar emlékek a világban

Vilnius

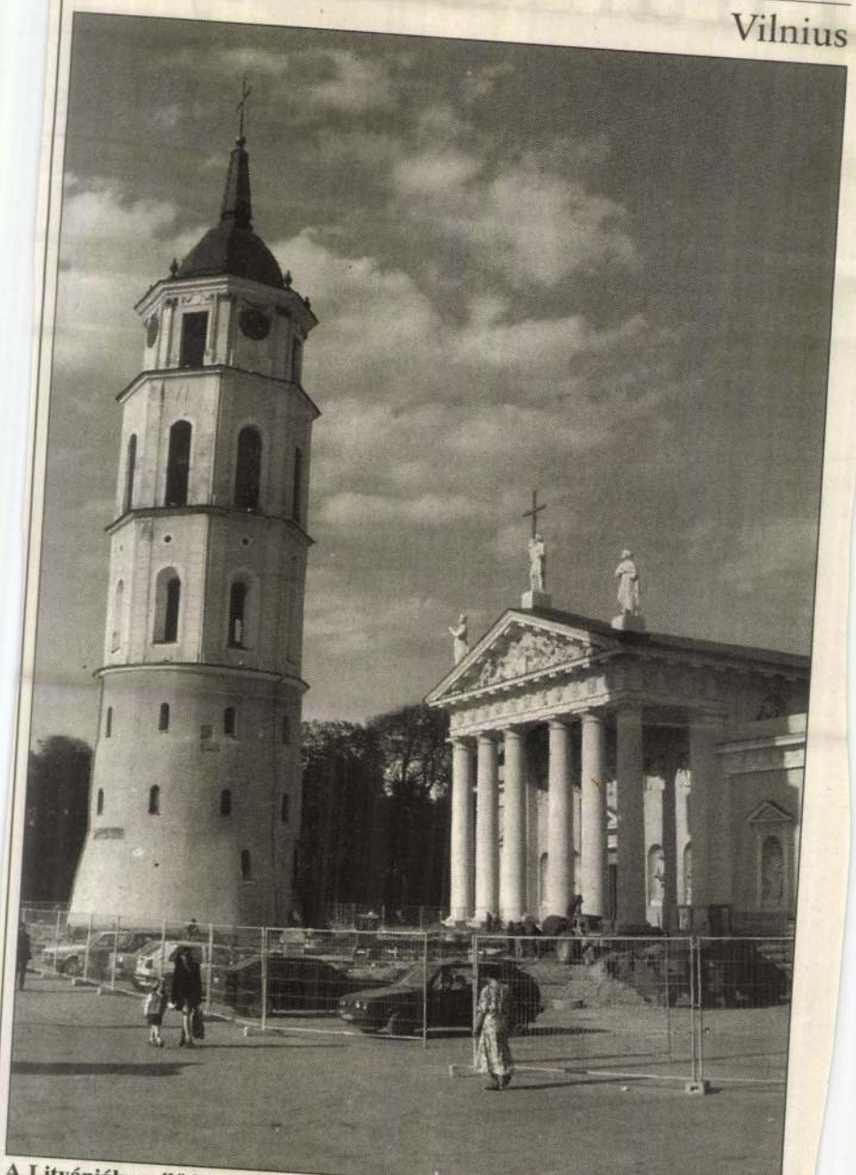

A Litvániában élő kis magyar közösség tagjai nemzeti ünnepeinken a vilniusi székesegyház Szent László szobránál imádkoznak

A SZERZŐ FELVÉTELEI

A litván főváros székesegyházának legszebb kápolnája Szent László emlékét őrzi. Árpád-házi I. László magyar király 1077-től 1095-ig uralkodott, ebben az időben kezdődött el a magyar állam területi gyarapodása, mindenekelőtt Horvátország irányába (László nővére, Ilona Zvonimir horvát király özvegye volt). Az erőskezű államférfi és hadvezér megfékezte az akkortájt sem szokatlan pártharcokat, rendet tartott országában, külpolitikáját a pápa és az egyház megbízható híveként alakította. Emlékét számos monda és legenda őrizte meg az évszázadokon át. Nagyváradi sírjához hamarosan csodák híre kapcsolódott, ezt is figyelembe véve a katolikus egyház halála után nem egészen száz évvel szentté avatta. A magyarok királyának nemzetközi tekintélyét tanúsítja a vilniusi kápolna is: I. Lászlót sem hódítás, sem egyéb érdemi kapcsolat nem fűzte a litván történelemhez, a XVIII. század végén Vilniusban mégis úgy döntöttek, hogy a szent király általuk is nagyra becsült emlékét ilymódon örökítik meg az ország első templomában. A szájhagyományok szerint Szent László népszerűségét jelzi, hogy utána terjedt el széles körben lengyel és litván tájakon a Wladyslaw név – amit később Ulászlónak fordítottak magyarra.

F. J. GY.

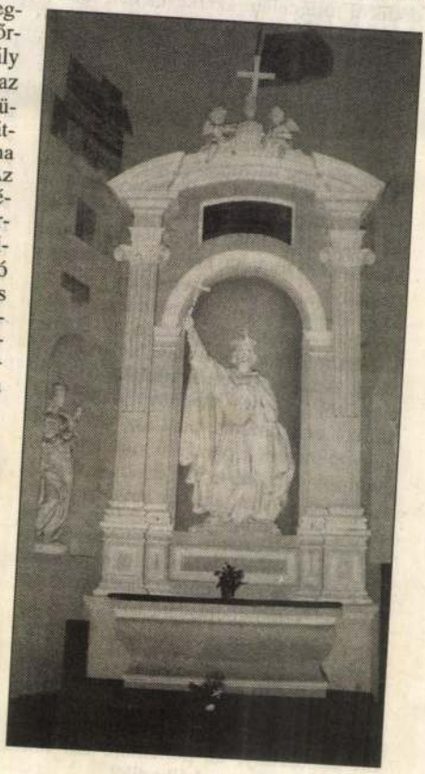

NÉPSZABADSÁG HÉTVÉGE

Piramis helyet

Beszélgetés John Lukacs

Erősíteni kell a középosztályt – ez szinte pártállástól függetlenül politikai jelszó lett Magyarországon. Ezért keltett feltűnést, hogy az Amerikában élő magyar történész-professzor, John Lukacs egy interjújában azt mondta: újra kell gondolni a korábban piramisszerűen megrajzolt társadalmi sémát, amelynek csúcsán a mindenkori hatalmi elit kisebbsége, szélesedő derekán a középosztály, alján pedig a legszélesebb tömegben a szegények helyezkednek el. Lukacs szerint a piramisból mindinkább hagyma- vagy falevélforma lesz, ezért a hagyományos középosztály elnevezés fölött eljárt az idő. Hogyan is gondolta ezt? – kérdeztük a történészprofesszortól.

FRISS RÓBERT

– Az ön hagymagondolatánál mind a felső, mind az alsó társadalmi réteg alig tapintható, ezzel szemben gömbölyödve szélesedik ki benne a valamikori középosztály. Jó az összefoglalás?

– Körülbelül. Nem kell történésznek lenni, hogy lássuk: a változások sokszor nagyon felületesek. Hogy amit nagy változásnak láttak valamikor, az felszíni mozgás volt valójában. Visszatekintve szinte mindig kiderül: a megélt látszat ellenére a mélyben néha nem voltak nagy változások. Az élet persze abból áll, hogy sok minden változik, de sok minden állandó marad. Mi most elértünk egy olyan korba, amelyben ötszáz év után tényleg mély változások vannak.

– Nem arról van szó, hogy megint a felszínt éljük meg mély mozgásnak?

– Nem. A francia Tocqueville a XIX. század közepén az amerikai demokráciát leírva mondta: most kezdődik a demokrácia uralma. Ami nemcsak a választójogban, a sajtószabadságban áll, hanem abban, hogy a kisebbségek, amelyek Ádám és Éva óta mindig a hatalom csúcsán ültek, lassan megszűnnek. Persze mindig lesznek uralkodó kisebbségek, lesz erőszakos, aki uralkodni fog, de most a társadalom lényegében változik meg. Hát Tocqueville-nál éppen láthatóan megkezdődik a történelem szerkezetének átalakulása: kezd megváltozni a társadalom szerkezete. Talán először a világtörténelemben.

– Talán a piramis...

– Térjünk vissza középosztályhoz.

– Tocqueville Amerikában a középosztálynak erre a nagy növekedésére jött rá. Szkeptikus vagyok a felmérésekkel kapcsolatban, de az 1920-as években, Amerikában a megkérdezettek 81 százalék azt mondta magáról, hogy ő a középosztályba tartozik, 81 százalék, már a húszas években!

– Tudta, tudja egyáltalában valaki, mi is az a középosztály?

– Ezt nehéz megmondani. Nem lehet jövedelemhez kötni, mert például egy szegényebb tanító kevesebbet keres, mint egy fémmunkás, mégis az előbbi tartozik a középosztályba. Kössük jövedelemhez, kössük foglalkozásokhoz, kössük életformához, mindegy: Amerikában ennek a levélnek vagy piramisnak a dereka kiterjed. Az nem kétséges, hogy a húszas évek közepén, hetven-hetvenöt éve, sokan túloztak, amikor magukat a középosztályba sorolták. Akárhogy mérjük, nem volt az 81 százalék, de talán volt hatvan. Ami érdekes: Amerikában majd mindenki a középosztályba akart tartozni.

– Ez hajtóerőt jelez, de miért mozdul be ez a hajtóerő?

– Ez nem egyszerű hajtóerő. Ha egyáltalán van választóvonal, az nem annyira a középosztály, a munkásosztály és az arisztokrácia, hanem a felső középosztály és az alsó középosztály között volt és még talán van. Nem is a jövedelmeket, hanem az igényeket tekintve. A felső középosztály történelme során mindig is próbált hasonulni az arisztokráciához. Viselkedésben, kulturális szokásokban. És hát az arisztokrácia is aztán csökkent,

Szent László király ereklyetartó-feje, hermája, Trencsénből, a Nemzeti Múzeumban. A méltóságteljes fej, melyről a korona elkallódott, 1400 körül készülhetett.

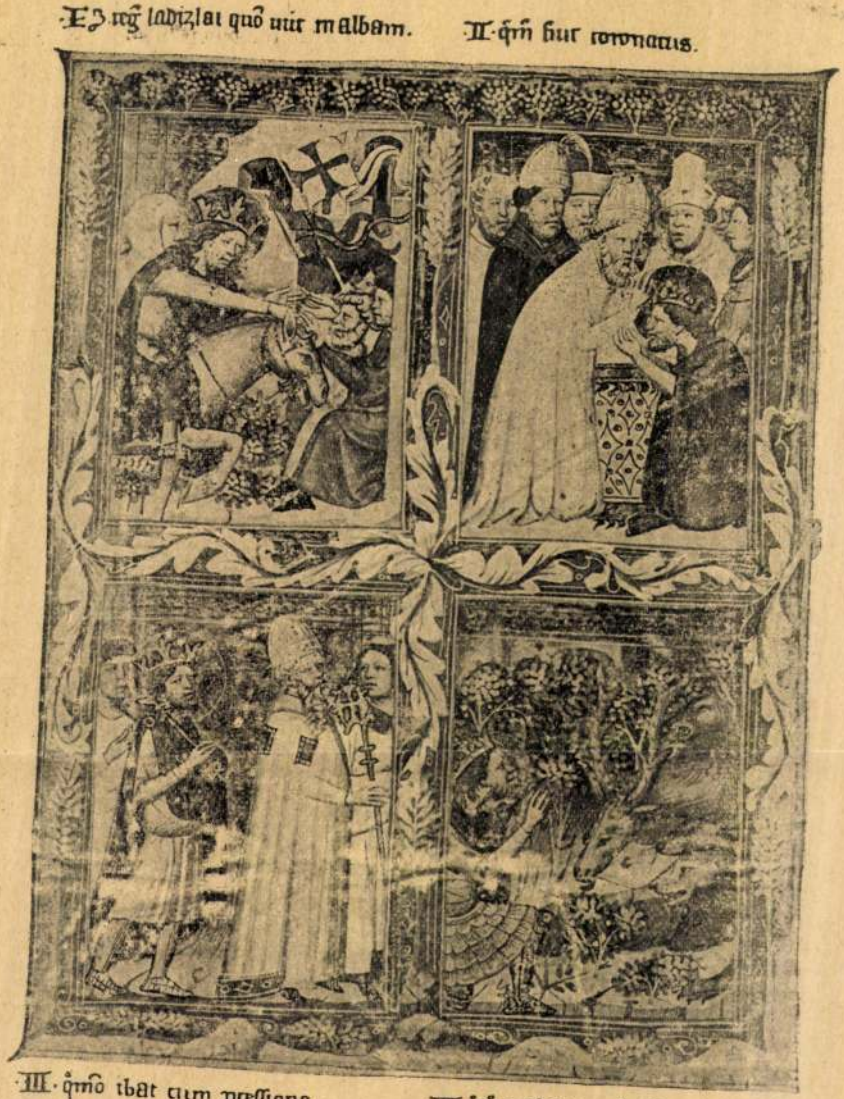

Négy jelenet Szent László életéből a vatikáni könyvtár XIV. századi képes legendáriumából: Szent László megérkezése Székesfehérvárra, megkoronázása, körmenetben való megjelenése s az a jelenet, midőn imájára vadállatok szelidülnek meg. A kódex illusztrátora kitünően ismerte a magyar szentek legendáit, többet ismert közülük, mint a szöveg írója, emiatt feltehető, hogy magyar volt vagy legalább is sokáig tartózkodott az országban.

nosak a választójogi rendelet idevonatkozó szakaszaival, csupán annyi a novum benne, hogy *az ajánlási ivekhez hozzá kell csatolni a szavazási igazolvány szelvényét.* Csak annak az ajánlása vehető figyelembe, akinek sajátkezü aláirása mellé szavazóigazolványának a névjegyzék sorszámával, a hivatalos pecséttel és a választó sajátkezü aláirásával ellátott szelvények hozzá vannak ragasztva. *A választási biztos nem köteles elfogadni olyan jelölését, aki a választójogi törvény kihirdetését meghaladó idő óta az ország területén kivül él, ami annyit jelent, hogy a bécsi szökevények nem választhatók meg képviselőknek.* A szakasz különben az ajánlások tekintetében uj rendelkezéseket nem tartalmaz.

A lajstromos szavazás

Az arányos képviseleti rendszer szerint történő választásoknál, az ugyanabban az ajánlásban megnevezett jelöltek *egy lajstromot alkotnak.* Egy-egy lajstrom ajánlásához 5000 olyan választónak az aláirása szükséges, akinek az illető választókerületben van választójoga. Aki az arányos képviseleti rendszer szerint a választókerületek *valamelyikében valamely párt jelölését elfogadta, az más párt jelölését nem fogadhatja el és más választókerületben sem jelölhető.* Aki a törvény ellenére több jelölést fogadott el, annak *valamennyi jelölése érvénytelen.* A lajstromos szavazást a hetedik fejezet szabályozza és a fentebb felsorolt rendelkezéseken kivül a régitől eltérő ujabb intézkedéseket nem tartalmaz.

A választások fölötti biráskodás

A nyolcadik fejezet az országgyülési képviselő választások fölötti biráskodásról szól. A választás érvénytelen és az érvénytelenség megállapitását panasszal lehet kérni:

1. Ha a képviselő a választás időpontjában akár egyáltalán, akár az illető kerületben a törvény értelmében *nem volt megválasztható.*

2. Ha a képviselő a választással kapcsolatban választójognak a gyakorlását akadályozta, vagy jogtalanul befolyásoló valamely oly cselekményt követett el, amelyet az *1878: V. t.-c. 171. és 172. §-a, az 1913. évi XXIII. t.-c.* vagy a jelen törvény büncselekménnyé nyilvánit, vagy más személy ilyen cselekményt a képviselő tudtával és előzetes beleegyezésével követ el.

3. Érvénytelen a választás, ha a második pontban megjelölt cselekményeket a képviselő tudta és előzetes beleegyezése nélkül is követték el, de ha bebizonyitott tényekből *arra lehet következtetni, hogy az a választás eredményére döntő befolyással volt.*

4. Érvénytelen a választás akkor is, ha a büncselekmény tényálladéka nem is állapitható meg, azonban a választókerületben elkövetett *erőszak, fenyegetés és izgatás* a választók körében olyan mértékü megfélemlitést idézett elő, amely a választók egy részét választási jogának gyakorlásában döntően befolyásolta.

5. Érvénytelen a választás, ha általában valamilyen szabálytalanság a választás eredményére döntő befolyással volt.

A 103-ik §. a beadott panaszokról intézkedik. A régi választójogi rendelettől ez a szakasz a következő eltérést tartalmazza: *„A panaszlók a választás érvénytelennek nyilvánitása helyett a választás törvényes eredményeképpen a képviselő helyett más jelöltnek képviselővé kijelentését kérhetik s ebben, ha a panasznak helyt adnak, akkor az ajánlott jelöltet képviselővé kell kijelenteni.* Ugyanilyen irányu kérelem terjeszthető elő abban az esetben is, ha a választás izgatással befolyásoltatott.

A 104. §. rendkivül fontos ujitása, hogy az országgyülési képviselő választások fölött *a biráskodást elveszi a nemzetgyülléstől és kizárólag a Közigazgatási Birószára ruházza, ami a politika teljes kizárását jelenti.* A választást a választást követő 30-ik nap alatt a közigazgatási birósságnál *félannyi választó támadhatja* meg panasziratban, mint amennyi a képviselőjelöltre vonatkozó ajánlást érvényesen foganatosithatja. A peticionálók az állampénztárnál az eljárási költségek fedezésére *1000 aranykoronát kötelesek lefizetni.*

Megtorló rendelkezések

A tizedik fejezet a megtorló rendelkezéseket foglalja össze. Utal az idevonatkozó törvényszakaszokra, de uj rendelkezéseket is életbeléptet. Aki a névjegyzékeket meghamisitja, büntettet követ el és *kétévig terjedhető börtönnel, valamint 4000 aranykoronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.* Aki a törvény tilalmai ellenére megtartott pártgyülés rendezésében vagy összehivásában résztvesz, vagy valakinek ingatlan, vagy ingó vagyonán büntetendő vétséget követ el *kétévig terjedhető fogházzal és 2000 aranykoronáig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével büntethető.* Aki a pártgyülésen a rendet megzavarja, aki a választás szinhelyén botrányt csinál és aki a röpcédulákra és falragaszokra vonatkozó tilalmat megszegi, szintén sulyosan büntethető. Választási biztosok szabálytalanság esetén *3000 aranykoronáig terjedhető pénzbüntetéssel* és politikai jogaiknak felfüggesztésével büntethetők.

Az eskü és a képviselői függetlenség

A tizedik fejezet 161. §. kimondja, hogy a megválasztott képviselők, a képviselőház megalakulása után az elnök előtt nyilt ülésen esküt kötelesek letenni, amelynek szövege a következő:

„Esküszöm, hogy a magyar állam és alkotmányához minden körülmények között hü leszek, képviselői föladataimat meggyőződésem szerint és egyedül lelkiismeretem szavára hallgatva, minden idegen befolyástól menten teljesitem; minden szavammal és minden tettemmel a magyar haza és a magyar nemzet boldogulására fogok törekedni. Isten engem ugy segéljen!"

Ez a szakasz biztositani akarja, hogy a bécsi tárgyalásokhoz hasonló botrányok többé meg ne ismétlődjenek. *A képviselői függetlenségről* külön intézkedik még a 162. §. is, amely kimondja, hogy a képviselőnek teljesen függetlennek és minden idegen befolyástól mentnek kell lennie. Országgyülési képviselő képviselői működésére, *képviselőházon kivül álló tényezőktől utasitást nem fogadhat, sem működéséről képviselőházon kivül álló tényezőknek, legkevésbé pedig külföldi személyeknek, hatóságoknak, vagy intézményeknek számot nem adhat.* E szakaszt megszegő képviselő mandátuma *érvénytelenithető* s az ilyen képviselő *öt éven belül* nem választható meg képviselőnek.

A 165. §. kimondja, hogy aki az országgyülés valamely házának, vagy valamelyik bizottságának termében jogosulatlanul megjelenik és onnan az elnök felhivására azonnal nem távozik, vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal és politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével büntethető. Ha az illető, az elnök másodszori felhivására sem távozik, letartóztatandó és haladéktalanul vádhatóság elé állitandó. *Ha ilyen cselekményt az ülésekről a házszabályok értelmében kizárt képviselők követnek el, cselekményük nem esik a mentelmi jog védelme alá.*

A kétkamarás országgyülés

A javaslat többi szakaszai lényegtelen rendelkezéseket tartalmaznak, fontos azonban a javaslat utolsó, azaz 171. §-a, amely kimondja, hogy *mihelyt a megalakuló felsőház működését megkezdi, a most együtt ülő nemzetgyülés megbizatásának hátralévő ideje alatt az országgyülés képviselőházaként működik tovább.*

Ezek a javaslat fontosabb intézkedései.

Szent László király hiteles mellszobrát fedezték föl a Nemzeti Muzeumban

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Az *Országos Magyar Régészeti Társulat* szombati közgyülése szenzációval lepte meg a magyar régiségbuvárokat: *Ernyei* József muzeumi igazgató-őr bemutatta Szent László magyar királynak egy tizennegyedik századból származó ábrázolását.

A közgyülést *Kuzsinszky* Bálint egyetemi tanár szavai nyitották meg. Az elnöki megnyitó ezuttal is mélyreható tudománypolitikai összefoglalása volt a régészeti tudomány mai állásának. Kuzsinszky *a magyar archeologia történetének megirását* sürgette, fölujitotta a régi magyar archeologusok emlékét, megemlékezett *Bonfiniről*, aki először kisérelte meg az emlékeken alapuló történetirást. Az elnök föltárta ezen a téren *a kutatás hiányait és a hivatalos mulasztásokat.*

Nemes Antal c. püspök előadásában bebizonyitotta, hogy a Mátyás-templom elnevezés történetileg helytelen és hogy a templom neve *Boldogasszony temploma.* A templom egyébként Budavár alapitásával egykoru, Mátyás kriály csak egyik tornyát épittette és épségben maradását annak köszönhetjük, hogy a törökök nem pusztitották el, hanem mecsetnek használták.

Utána *Ernyei* József tartotta meg bemutató értekezését a muzeum egyik *ereklyetartójáról* (herma). A mellképről az ujabb hagyomány azt tartotta, hogy *Csák Mátét* ábrázolja. Ernyei rámutatott, hogy 1784-ben a herma Trencsén város tulajdona volt és *Stibor vajda* képmásának hitték. A hermához valóban van is köze Stibor vajdának, mert ő zsákmányolta Esztergom megvételekor *Kanizsay* hercegprimásról, aki erre az ereklyetartóra eskette föl ujoncait. A pápai legátus átokkal is sujtotta Stibort a templomrablásért. Továbbnyomozva a herma eredetének fonalát, Ernyei nagy szakismerettel megállapitotta, hogy Nagyváradon keletkezett 1367. és 1370. között és *ugyanazt az arcot ábrázolja, amely a Szent László-pénzeken is látható.*

A nagy tetszéssel fogadott előadással a közgyülés tiszteleti taggá választotta *Bella* Lajost, a kiváló őstörténészt és barlangkutatót és *Bissing* gróf müncheni egyetemi tanárt. Végül *Felvinczi Takács* Zoltán dr. inditványára egyhangulag tiszteleti taggá választották *Stein* Aurél hazánkfiát, aki a legnagyobb Ázsia-fölfedezők egyike. Rámutatott Felvinczi Takács arra, hogy Stein Aurél a földrajz, a történelem, a nyelvészet, a müvészettörténet és a régészet tudományának egyaránt fölbecsülhetetlen szolgálatokat tett Ázsia legbelsejének rendszeres és eredményes fölkutatásával. Az ő geográfiai megállapitásainak köszönhető, hogy ma már biztos képünk van a népvándorlás ázsiai utvonaláról.

Az Alpesekben erősen havazik

Európa nyugati részein és az Alpesekben napok óta viharos és hideg az idő. Az északi államokban husz fokos hideget mutat a hőmérő, az Alpokban pedig erősen havazik. A ma érkezett jelentések a következők:

Hirschberg (Óriáshegység), február 23.
A hegyekben és a völgyekben vasárnap este óta havazik. A hegyekben az uj hó 10—20 cm. magas. A hó a völgyben is megmaradt. A sportviszonyok igen jók. A szánkópályák ismét egészen a völgyig érnek.

Graz, február 23.
Ma délután 3 óra óta szakadatlanul havazik. A hólepel magassága 15 centiméter.

Bécs, február 23.
Amint Grácból jelentik a lapoknak, tegnap ott hatalmas havazás állott be. A hó 14 álló órán keresztül szakadt.

Berlin, február 23.
Az éjjel nagy havazás kezdődött, amely még ma reggel is tart.

ben is volt nagy különbség. Ő szerette Füredet, de azért a svábhegyi hársak voltak bizalmas barátai. Nekem is sokszor mondta, amire már felnőtt korban emlékszem, hogy legjobb szeretne azok árnyában aludni.

Utoljára, mikor találkoztam vele, a Svábhegyen volt az, a mult század utolsó évének szeptemberében, szőlőérés idején. Az amerikai kiadójától levél érkezett részére s ezt akartam neki megmutatni, szobájában nem találtam, a kertjében nem sétált a fák alatt, végre kiáltozásomra válaszolt s ekkor megtaláltam a szőlőjében, ott ült egy tőke mellett. Kezében egy fogkefe volt és szorgalmasan dolgozott.

— Mit csinál? — kérdeztem.

— Nézd — mondta —, ez a gonosz lisztharmat megfojtja a szőlőfürtöket, nekiálltam és fogkefémmel egy sort már megszabaditottam ettől a fehér szemfödőtől!

És erre csodálatos örömmel mutatta, hogy milyen szépek és szabadok lettek a szőlőfürtök, amelyeket ő itt a földön kuporogva megszabaditott ezektől a gombáktól. A szemében egy olyan öröm tüze csillogott, mintha egy nagy gyermek játszott volna ott a természet játékával s azon az ő ötlete diadalmaskodott volna. Régen volt ez is, közel harminc éve — de még most is igy látom Őt, ahogy játszik az Ő kertjében. Ugy látszik, mégis igaz az, hogy minden nagy alkotó zseniben egy gyermek is el van bujva, amely aztán lelkében ott játszadozik élete végéig.

Mikor idejöttem, hogy e pár szóban megemlékezzek róla, éreztem, hogy tartozom neki annyival, hogy felkeressem az Ő kedvencét, Loránt bátyámat és megkérdeztem tőle:

— Nézd, téged jobban szeretett. Te közelebb voltál a szivéhez mindig, mondd meg nekem, mi volt Jókai?

Rám nézett nagy barna szemeivel, amelyek csodálatosak, dacára annak, hogy szinben nem a hires Jókai kék szemek, de kifejezésben, tekintetben és a szem fényében ugyanazok. Rám nézett s csak ennyit mondott:

— Mondd meg mindenkinek, hogy Jókai nem más, mint az ezeregy éj meséinek folytatása!

Az Ehrenfeld-kódex

Irta: Jakubovich Emil

A Magyar Nemzetgyülés nem ünnepelhette volna méltóbban legnagyobb magyar mesemondónk születésének százesztendős fordulóját, minthogy megszerezte a nemzet kincsesháza, a Magyar Nemzeti Muzeum számára a világirodalom legbájosabb legendagyüjteményének, a *„Fioretti di san Francisco"*-nak méltó párját s csak pár évtizeddel fiatalabb kortársát, az *Ehrenfeld-kódex* néven ismert *magyar Ferencz-Legendát.* Inséges állapotunkhoz képest talán sulyos az áldozat, mellyel az utolsó percben sikerült lefognunk az árverezésre emelt kalapácsot, de van-e magyarul érző ember, aki zokszóra nyitná emiatt ajkát, ha tudja, hogy az olaszok „aranyos könyvé"-nek fiatalabb testvére nekünk is egyik legdrágább kincsünk, mert a *nyelvünkön irott legrégibb könyv.* Még nem züllöttünk annyira, hogy ezt is kótya-vetyére engedjük.

A tatárjárás vihara, a kétszázados török pusztitás, a tudatlanság és kegyelet hiánya, elhamvasztották nyelvünk legrégibb irott emlékeit. Nemzeti kulturánk első századaiból csak a csodás véletlen őrzött meg egy-két lapnyi magyarul irott szöveget. Az 1200 körül irt *Halotti Beszéd* csak egy oldalnyi terjedelmü. A nemrégiben felfedezett, 1300 táján irt ómagyar *Mária-siralom* 37 versszor. A XIV. századi *Gyulafehérvári Glosszák* még ennél is rövidebb, mert csak 15 sor. A 9 soros *Königsbergi Töredék*-hez csekély törmelékül járul 4 keskeny hártyaszelet. Első szójegyzékeink, a besztercei és schlaegli, együttesen is alig harmadfélezer össze nem függő szövegü magyar szót tartalmaznak. *Legrégibb emlékünk, melyből bőségesen árad a magyar szó,* mely középkori nyelvünkről a legelső tiszta képet adja, a most megszerzett 162 lapos kopott, hiányos, csonka magyar könyvecske. A máig népszerü olasz Fioretti frater Ugolino di Monte Giorgio — Dante kortársa — *Floretum sancti Francisci* cimü latin legendagyüjteményéből forditották a XIV. század közepén, a mi Ferncz Legendánkat *Karácsonyi* János püspök kutatásai szerint 1380 körül forditotta szintén latin eredetiből — melynek cime talán *Speculum vitae beati Francisci* volt — egy ismeretlen nevü magyar Ferencz-rendi szerzetes. Nyilván azon szándékból, hogy latinul nem tudó nővéreik, a Klarissza-apácák is olvashassák közös atyjuk. Assisi Szent Ferencz és társainak csodatételeit: *„Mi uronknak, Jészos Krisztusnak gyicséretire* (dicséretére) *és gyicsőségére és mi atyánknak, bódog Ferencznek irtattanak meg ittegyel* (itt) *némi irások bódog Ferenczről és társairól, ő nekik csudálatos mivelkedetekről."*

A könyvnyomtatás még ismeretlen mesterség volt e korban. Jó 70 évvel később találták fel s még azután is eltelt néhány évtized, hogy Magyarországon is tudomást vettek róla. A magyarra forditott legenda kéziratos másolatok utján terjedt el, hazai kolostorainkban. Egyik ilyen 1430 táján irt másolati példány az *Ehrenfeld-kódex.* Az eredeti forditás s a többi másolat elveszett. Másolója hiven ragaszkodott az eredeti szöveghez, mert nyelvezete sokkal régiesebb, mint a XV. század közepéről való első magyar szentirás-forditásé, az u. n. Husszita Bibliáé, melynek egy-egy kötetét Bécsben, Münchenben és a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Muzeumban őrzik.

Kódexünk hiányosan jutott korunkra. Megmaradt 81 leveléhez közbül még legalább 27 járult, végén is csonka. Két erős fatábláját szinehagyott zöld bőrboritók fedi. Rézkapcsainak aranyozása már erősen megkopott. Kis negyedrét alaku papirleveleinek vizjegye lóhereleveles. Mindvégig egy kéz munkája. Kurzivába hajló, fakótintáju barát-got irását helylyel-közzel egy-egy vörössel rajzolt nagy kezdőbetü initiale disziti, ezeken kivül csak a fejezetek cimei vannak vörös festékkel rubrikálva.

Némi valószinüséggel arra lehet következtetni, hogy a franciskánusok azon nyitrai kolostorának tulajdona volt, melyet a *Forgách* gróf család egyik őse, ghimesi Forgách János Péter 1441-ben ismeretlen okból feldult. A dulás után századokon át Nyitrán lappangott, hánvódott a gazdátlanná lett könyvecske, mig végre 1851-ben került napfényre egy padlás lomjai közül. Felfedezője, egy ismeretlen nevü nyitrai diák, pár kötet modern könyv árán tanulótársának, *Ehrenfeld* Adolfnak adta cserébe. Uj tulajdonosa megsejtette, hogy értékes régi magyar kézirat jutott birtokába, a következő évben, mikor Bécsbe került, megmutatta *Homoky* Ignác theresianumi magyar tanárnak. Igaz becsét azonban csak *Toldy* Ferenc, a magyar irodalomtörténetirás atyja fedezte fel, kinek Homoky még az 1852-ik év folyamán megküldte a kódexet. Toldy tiz éven át magánál tartotta, kétszer lemásoltatta, egy fejezetét modern helyesirással kiadta 1868-ban *Irodalomtörténeti olvasókönyvében* mutatványkép. Teljes, betühiv kiadását is tervezte, de ebben betegeskedése meggátolta. Igy e kiadás és az eredetivel való összevetés munkája *Volf* Györgyre maradt s csak 1881-ben jelenhetett meg a *Nyelvemléktár* VII. kötetében. A kódex 66. lapjának e kiadáshoz csatolt heliogravure képmását Ehrenfeld Adolf készittette el 1878-ban. A magyar szöveg latin eredetije, a *Speculum vitae beati Francisci* 1504-ben Velencében került sajtó alá. Egyike a legritkább ősnyomtatványoknak. A lipcsei egyetemi könyvtár példányán kivül csak Ehrenfeldnek sikerült még egy példányt Németországban felhajszolnia. Utolsó 5 levele *kizárólag magyarországi Ferencz-rendiekre vonatkozó adatokat tartalmaz* s igy kétségtelen, hogy *e kiadás is Magyarország számára készült* s példányainak legnagyobb része többi emlékeinkkel együtt pusztult el. Ritkaságát is ez magyarázza. Ehrenfeld utódai már nem akarnak tudni atyjuk példányáról, pedig az elavult nyelvezetü magyar szöveg tiszta megértésére nagy segitségünkre lenne latin megfelelőjének ismerete. Ennek kiadása a még rendelkezésre álló lipcsei példányból a Magyar Tudományos Akadémiára hárul. Bizonyára készségesen vállalkozik reá a már megindult *Uj-Nyelvemléktár* keretében.

A hányatott sorsu kis kódex, a legrégibb magyar könyv pedig rövid idő mulva elfoglalja méltó és végleges helyét az Országos Széchényi Könyvtár kincses szekrényében a nyelvünk hétszázados komor emlékét őrző Pray-kódex mellett.

Sztrájkolnak a romániai főiskolai hallgatók

Nagy tüntetések a zsidó tanárok és hallgatók ellen — Bukarestben az ifjuság összeütközött a katonasággal

Bukarest, február 23.

Az egyetemi ifjuság körében tudvalevőleg már régebb idő óta a legerősebb mozgalom folyik a zsidó diákok ellen, akik elözönlötték Románia főiskoláit. Az ifjuság egyebek közt azt is követeli, hogy az orvosi boncolás alól a zsidók holttesteit ne vonják el. A mult héten egy diákgyülés elhatározta, hogy az összes főiskolákon tiznapos sztrájkot kezdenek. A határozathoz a kolozsvári és a jassyi ifjuság táviratilag hozzájárult. Bukarestben már pénteken ezerszámra osztogatták a sztrájkra buzdító röpcédulákat.

A hatóságok intézkedésére szombaton *az egyetemet katonaság és két szakasz rendőrség szállotta meg.* Két tanár zsidó és néhány más egyetemi hallgató részvételével meg tudta tartani előadását, a többi diák azonban tiltakozott az előadások megtartása ellen. Néhány diákcsoport meg akarta akadályozni az előadások megtartását és behatolt az egyetemre. A rendőrség parancsnoka erre parancsot adott az egyetemi épület kiürítésére, mire a rendőrség és a diákok között valóságos közelharc kezdődött. *A verekedésben résztvett a katonaság is.* Két egyetemi hallgató, köztük a joghallgatók szövetségének elnöke, *sulyosabban megsérült.* Husz egyetemi hallgatót letartóztattak és a prefekturára szállitottak. Végül is sikerült az egyetem épületét megtisztitani, mire az *egyetem épülete előtt lévő téren és a környező utcákon folyt tovább a verekedés.* A katonák és az egyetemi hallgatók közöttt küzdelem sehogy sem akart véget érni, mert a tüntetők kocsikra és automobilokra ugrálva, botokkal támadtak a katonákra. Itt az utcán ujból letartóztattak mintegy husz egyetemi hallgatót. A verekedés több mint egy óra hosszat tartott.

Az orvosi kar épületét szintén katonaság szállotta meg. Itt rendzavarás nem történt, az *egyetemi hallgatók azonban teljes számban távolmaradtak az előadásokról.* A műegyetemen szintén nem tartottak előadásokat. A román egyetemi hallgatók megakadályozták a zsidó egyetemi hallgatókat az előadások látogatásában. Néhány kisebb incidens játszódott le. a kereskedelmi akadémián csak egy előadást tartottak meg, amelyen alig néhány hallgató volt jelen. A diákok a tudományegyetem előtti tüntetésről értesülve, az egyetem elé siettek. A joghallgatók vasárnap gyülést akartak tartani, ezt azonban betiltották. *A diákinternátusokat és menzákat bezárták.*

Az ásványtani intézetben, ahol a zsidó diákok megjelentek az előadáson, az ifjuság *minden felszerelést elpusztitott, a padokat és tanári tanszékeket pozdorjává zuzták.* A közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy az egyetemeket megszállva tartó csapatok megerősittessenek és a zsidó diákoknak védelmet nyujtsanak a sztrájkolókkal szemben. *A vezetőket letartóztatják.* A diákság viszont elhatározta, hogy meghosszabbitja a sztrájkot, ha elfogott társaikat szabadlábra nem helyezik. Ezeket, kihallgatásuk után, *szabadon is bocsátották.*

A mozgalom legerősebb Bukarestben, de Kolozsvár, Jassy, Csernovitz és Temesvár is szolidáris. Jassyban a diákok a rektor lemondását követelik. Temesvárott az előadásokon senki nem jelent meg.

A nagyváradi akadémia és a görögkeleti theológia hallgatói szintén kimondták a tiznapos általános sztrájkot és az előadásokon egy diák sem jelent meg.

A kolozsvári egyetemen szintén kihirdették a sztrájkot, itt azonban a diákok egy része megjelent az előadásokon. Az egyetem környékét rendőrség és csendőrség őrzi.

A kormány választójogi javaslata

Az uj javaslat nagyjában megegyezik a régi választójogi rendelettel — A nemzetgyülés a főrendiház megalakulásakor képviselőházzá alakul át — A választások fölötti biráskodást a Közigazgatási Birósága ruházták — A javaslat fontosabb intézkedései

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) A *Népszava* vasárnapi számában közölte a kormány választójogi javaslatát, amelyet azóta nem cáfoltak meg s igy valószinüleg hitelesnek kell elfogadnunk. A tudósitás szerint a javaslat főbb pontjai a következők:

Kik a választók?

A javaslat cime: *„Törvényjavaslat az országgyülési képviselők választásáról".* Az *első fejezet* a választójogosultságról intézkedik. *Választójoga van minden férfinek, aki 24-ik életévét betöltötte, 10 év óta magyar állampolgár, két év óta egy községben lakik és a négy elemit sikeresen elvégezte.* A 24 év betöltése előtt is választójoga van annak, aki egyetemet vagy főiskolát végzett, régi jogon pedig választó az, aki már az 1918. évi országgyülési választói névjegyzékben szerepelt. A második paragrafus *a nők választójogát ugyanazoktól a feltételektől teszi függővé, mint az eddigi választójogi rendelet.* Az első fejezet további szakaszaiban intézkedés történik arról, hogy a választói jogosultság szempontjából a 10 éves magyar állampolgárságot lehetőleg vélelmezni kell mindazoknál, akik Magyarország területén születtek s egyben megállapitja, hogy a megkivánt. iskolai képzettség igazolásának szabályait külön rendelet fogja szabályozni. *A fegyveres erő tagjai a választók közé nem vehetők fel.* Választójogát csak az gyakorolhatja, aki a választókról felvett névjegyzékbe bejegyeztetett.

A választhatóság

A javaslat második fejezete a választhatósági feltételeit állapitja meg. Ezek a feltételek ugyanazok mint a régi választójogi rendeletben. *Képviselővé választható mindenki, akinek választójoga van és harmincadik életévét betöltötte.* Azok a közhivatalnokok, tanárok, tanitók és ügyvédek, akik *hazafiatlan magatartás cimén a választójogi törvény életbelépte előtt, fegyelmi uton jogerős határozattal állásuktól elmozditattak, vagy az ügyvédség elvesztésére itéltettek, a határozat jogerőre* emelkedésétől számitott *öt éven belül képviselővé* nem választhatók.

A kerületek

A harmadik fejezet kimondja, hogy a választókerületek számai és beosztása a régi marad, csupán két lényegtelen eltérést emlit fel. A főváros három választókerülete ezentul is 25 képviselőt és ugyanannyi pótképviselőt választ, még pedig a következő beosztás szerint: Az első választókerület hat, a második kilenc, a harmadik pedig 10 képviselőt és ugyanannyi pótképviselőt. A Budapest környéki választókerület öt képviselőt és öt pótképviselőt. A 13. §. szerint *a szavazás titkos lesz a fővárosi és Budapest környéki kerületekben, ahol az arányos képviseleti rendszer szerint lajstromokban választanak és titkos szavazás lesz még a törvényhatósági városokban és az ozdi, dorogi, tatabányai, salgótarjáni és pilisvörösvári választókerületben.* Valamennyi többi kerületben nyilt szavazás lesz. A titkos szavazás kötelező.

A negyedik fejezet *a központi választmány és az összeiró küldöttségekről intézkedik.* Rendelkezések nagyjában azonosak a régi választójogi rendelet idevonatkozó szakaszaival.

A választói névjegyzékek

A választói névjegyzékekről az ötödik fejezet intézkedik. A választójogi számlálólapokat a felek rendes lakóhelyükön január 1-én fennálló állapotoknak megfelelően január 1. és 15-ike között kötelesek kitölteni. Az összeiró küldöttség müködésének kezdő napját a küldöttség elnöke legkésőbb március 10-ig köteles kitüzni. A felszólalásokat május 16-tól *irásban* kell benyujtani. A többi idevonatkozó szakasz azonos a régi választójogi rendelet megfelelő intézkedéseivel.

A választások

A hatodik fejezet szerint az országgyülés megbizásának megtörténtekor a belügyminiszter a képviselőválasztások megtartására *10 napi határidőt állapit meg* olyképen, hogy az erre vonatkozó rendelet közzétételétől a választásokra megállapitott határidő utolsó napjáig *legalább 20 napig*, a választási óra utolsó megállapitási napjától pedig az országgyülés megnyitásáig legalább tiz napi időköz maradjon. Az általános választásokat a központi választmányok ugyanarra a napra tüzik ki. A választási bizottság az elnökből, a választási biztosból, négy tagból és négy póttagból áll.

A fejezet 60. és 61-ik §-a *a választások tisztaságának és zavartalanságának biztositásáról intézkedik.* Zászlót, használni, választási körmenetet tartani nem szabad. Pártgyülést, a választás napját megelőző 30 napig a közgyülésre vonatkozó általános rendelkezések értelmében kikért rendőrhatósági engedély alapján lehet tartani. *Ezentul a választás napjáig pártgyülés csak akkor tartható, ha azt négy helybenlakó választó a gyülés helyének és időpontjának* megjelölésével legalább 24 órával *előbb bejelenti.* A rendőrhatóság a bejelentett pártgyülés megtartását *nem tilthatja el.* A közegészségügyi, vagy közbiztonsági okokra való hivatkozással megkivánhatja, hogy a bejelentők pártgyülés megtartására *más helyet és időpontot* jelöljenek meg. Pártgyülést nyilt helyen a szabadban is lehet tartani.

A választással kapcsolatos *plakátok* és *röpcédulák*, a legszükségesebb tárgyilagos tudnivalókon, *a pártgyüléseket hirdető plakátok és röpcédulák* a gyülések helyét, idejét, a szónokok és jelöltek megjelölésénél és pártállásán kivül *semmi más szöveget vagy ábrát nem tartalmazhatnak.* A fejezet többi intézkedései nagyjában megegyeznek a régi választójogi rendelettel.

Az ajánlások

A törvényjavaslat 62-ik §-a az ajánlások megejtéséről szól. Rendelkezései azo-

---

Szerdai tárcáink

Túri Béla: Életproblémák.
Szederkényi Anna: A legszebb mosoly.

A szürke ház

Irta: ifj. Hegedüs Sándor

Mikor igy rágondolok és a nevét kiejteni hallom „Jókai!", az az érzésem van, mintha a Mont Everest elérhetetlen magas csucsa emelkedne hirtelen fel előttem, hisz oly óriás ennek a mérhetetlen lángésznek alakja, hogy mennél jobban foglalkozik vele az ember, annál jobban érzi, hogy méretei milyen gigászi erővel emelkednek fel előtte.

De nem arról akarok beszélni most, hogy a magyar faj és Jókai halhatatlansága mindnyájunk előtt a végtelen fogalmába olvadtak egybe, hanem az emberről, akit mint kis gyermek láttam s akiről akkor még nem tudtam, hogy kicsoda.

A Koszoru-utca és Stáció-utca sarkán, mely ma Baross nevét viseli, állott a sárga földszintes ház, melyben Jókai és mi laktunk. Ha most igy visszagondolok rá és felidézem a ház emlékét, kedves udvarát, ahol Loránt bátyámmal játszadoztunk, az az érzésem van, mintha egy hosszu-hosszu folyosó végén, hirtelen kinyitnák a lezárt zsalugátereket s ott napfény özönlene be és mindaz, ami ott a messze távolba látszik, verőfénybe usznak előttem. És verőfény is volt az, mert Jókai lelke beragyogta az egész házat és a mi életünket is.

Előttem vibrál az udvar kis kertjével, a kuttal, hátul az istállóval, amelyben megpókosodtak a lovak lábai, mert kimélte őket Jókai, nem engedte őket befogni, nehogy valami bajuk essék. Inkább ő járt gyalog. Ott látom a törpe bécsi szederfákat, melyek az üveges folyosók mellett vonultak fel s magát a hosszu üveges folyosót, amely tele volt virágokkal, fikuszokkal, amelynek alján farács volt, hogy a virágöntözés folytán ne kelljen vizbe járni. Ez a farács volt a mi nagy mulatságunk. Mert ha végig futott rajta az ember, dobogott és a folyosó falai nagy robajjal verték vissza a gyermekcipők kopogását, de ekkor rendszerint kinyilt az ebédlő ajtaja, megjelent rajta Laborfalvi Róza királynői alakja és szigoruan számon kérte a zajverőt. Ma is magam előtt látom őt, hatalmas volt és a szeme parancsolt. Körötte nagy kutyák sereglettek és korbácstartó kezét nyaldosták. Szigoru szeme volt, de azért jó, féltünk tőle, de azért imádtuk, mert adni, meglepetést szerezni, az öröm tüzét felgyujtani a gyermeklélekben, nagyszerüen tudta.

Az ebédlőn át jöttek a szobák sorozatai, amelyben madarak pityegtek kalitkákban, mókusok ugráltak forgó hengeren, majom szorongott a vasrostély alján vagy papagály rikácsolt láncra vert lábbal. Aztán jött a sárga szalon, a zöld szalon, aztán jött Jókai dolgozó szobája, egy kisebb és egy nagy. A nagy mellett még egy fülkeszerü hely volt, ott szekrényei voltak, meg a csigagyüjteménye.

Nekünk, gyerekeknek, legnagyobb dolog volt, ebéd keresztpapáéknál, — ahogy mi őket hivtuk. Loránt bátyám volt a kedvence. Jókai ösztönszerüen megérezte benne a géniuszt, az ő csodás lelke folytatását, engem mindig ugy hivott Sándri a Bándri, de a Loránt azt mondta, Loránt az Loránt!

Ha ebédre mentünk, ő ült Jókai mellett, én Róza néni mellett lapultam meg, azért mondom, lapultam meg, mert ott meg kellett lapulni, ugyanis ott két helyen teritettek, fönt nekünk az asztalnál, lent pedig az asztalkörül a kutyáknak. És mig mi a legcsodásabb ételeket kaptuk, jól emlékszem, mindig választás volt többféle levesben, a husok mellé különféle szószok vonultak fel és tészták és gyümölcsök dulcsásza, meg ami csak elképzelhető, ugyanakkor — nagy fadeszkán behozták a csontos marhahust és olcsó birkát és azt ott Jókainé trancsirozta. Aztán egyenként a kutyák tányérjába hajigálta, néven szólitva őket, Neró, Szolimán, Mohamed, amelyik kutya aztán a másik tányérjába kapott, azon végig vágott a korbáccsal, azért mondtam előbb, hogy ott csak meglapulva lehetett ülni, mert a korbács gyorsan suhant el az ember feje fölött.

Jókai nem szerette a kutyákat. Egyszer emlékszem, jelentkezett egy jámbor kutyaszerző, aki leirta, milyen nagyszerü uj kutyát látott valahol s azt jó lenne megszerezni ide a többi közé. De már erre Jókai beleszólt a beszélgetésbe, „Ide csak egy kutyát lehet még hozni".

— Milyet, kérem? — kérdezte a kutyaszerző.

„Egy olyat — felelt Jókai —, mely ezt a többit, valamennyit fölfalja".

A legmulatságosabb volt, hogy az asztalnál állandóan ott ettek Laborfalvi Róza részint vidéki, részint fővárosi színésznő-társai, akik állandóan hordták a hireket, pletykákat, történetekét, amelyeknek számtalan esetben hasznát vette Jókai, ugy, hogy ezeket az ebédeket valósággal megszolgálták azok, mert hisz öntudatlanul is, mint szorgalmas méhikék, hordták az anyagot a nagy kaptárba. Most is visszaemlékszem még Ujfalussyné, Bodorffyinéra, kis összetöpörödött anyókák voltak, pergő nyelvezettel. Legmulatságosabb közöttük Bodorffyiné volt, aki, mikor a Svábhegyen táboroztunk a Jókai-villában, befőttüvegeket hozott ki, amelyekben magának a virágzó hársfák alatt üditő friss levegőt gyüjtött télire. Elindulása előtt mindég hihetetlen gyorsan lélekzett. Mikor megkérdezték tőle: „Miért teszi ezt?" — azt felelte: — „Be kell mennem a városba és gyüjtök egy kis tartaléklevegőt".

Történt egyszer, hogy én sarlachot kaptam s akkor Loránt bátyám, a Stáció-utcai ház jobboldaláról, ahol mi laktunk, elkülönités céljából, három hétre átköltözött Jókaiékhoz a baloldalra. Itt kezdődik a gyermek Loránt és Jókai mélyebb barátsága, akkor kezdte irni „Mire megvénülünk" cimü regényét, amelyről ő maga mondta: Ez erről a két gyerekről fog szólani. Loránt a főhőse s a másik testvér csöndes kisérője. Csodálatos, abból a regényből az élet, a sors bizony nagyon sokat valóra váltott.

Tehát Loránt átköltözött Jókaiékhoz, akkor már tavaszi időjárás volt és üstökösjárást vártak. Az öreg ur teleszkopjával ott ült az udvaron, ölében tartva Lorántot és mesélt-mesélt neki a csillagokról. Ez időtájon két eseményre emlékszem. Mikor kiláboltam a betegségből, Loránt elém futott, nagy dolog lesz, diszküldöttség jön, törökök, kardot hoznak. Meg is történt s Jókai a gyermek Lorántot kézen tartva fogadta a törököket, akik közül a pasák eljátszadoztak Jókai öcsével. Ez időtájban esett az is, hogy Jókai a parlamentben valami beszédet mondott, aminek folytán macskazenét kapott, én teljesen gyermek voltam, ennek következtében kis fantaziám előtt, diszkard, tüntetés, macskazene, egy fogalommá futottak össze, ugy, hogy csak arra emlékszem, hogy mind bemenekültünk Jókaiék lakására, ahol Jókainé rendezte az ellenállást, szigoru hangon adta ki a parancsokat:

„A kaput lezárni, spaletákat becsukni!"

De bizony ezalatt dörömböltek a fakapun, egy pár kő bezuzta a sárgaszalon ablakait, éppen mikor én a nagy zajra, gyermekfantáziámtól üzve, megszólaltam: „Most hozzák a diszkardot!"

Ekkor a riadt cseléd, aki a spaleták elzárásával foglalkozott, egy a betört ablakon át bedobott, döglött macskát hozott be. Mire Jókai nevetve mutatta nekem: „Na Sándri-Bándri, itt a diszkard!" Ezzel elém tartotta a szerencsétlen dögöt. Ezalatt a ház körül üvöltöztek az emberek. „Abzug!" „Levele!" „Jókai hazaáruló!" Ilyen zagyva zürzavarban hangzottak a mérges szavak, amellyel a tüntetők szidalmazták a költőkirályt.

„Helas! poor Jorick", hol vagytok ti szegény kis Jorickok, akik kis gyönge koponyátok agya révén abcugoltátok azt, akinek a magyar faj halhatatlanságát köszönheti.

De nem volna teljes a kép, ha fel nem idéznem magam előtt a Stáció-utcai ház kerete mellé a svábhegyi kertet, a kutvölgyi szüreteket és a füredi villa képét.

A svábhegyi kert, amelynek fáit mind ő ültette, gyümölcsösét ő ojtotta és virágait ő vetette, eredetileg egy kőbánya volt, melyet megvett, mert megtetszett neki az a hatalmas kilátás, amely onnét Vácig, a Mátra aljáig és a Csepel sikbavesző szigetéig föltárja a tájat.

Itt voltak a hires gyümölcsszüretek, az ő nevelésü fái ontották az aranysárga szagos körtét, a csutora-körtét, szegfü-, bor-, Izenbard d'autrischet. Mert a körte volt a kedvenc gyümölcse. Gyümölcsszüret táján hosszu botpálcával Loránt járt utána és erre a hosszu botpálcára aggatta Jókai a finom gyümölcsöket. Fesztyné le is rajzolta ezt a jelenetet.

És aztán jöttek a szüretek, mikor a présház alján a nagy préssel hat munkás szoritotta a szőlő nedvét. Késő este volt, mire egy-egy szüret lezajlott, akkor jött Jókai és gyertya fénye mellett, sürüségmérővel méregette a cukortartalmat, a szeszfokot és nagyon büszke volt Schiller-borára, melyet a svábhegyi terraszon, minden idők irói és szellemóriásai nagy élvezettel fogyasztottak el. És Jókai itt is mindig figyelt, kis jegyzőkönyvek voltak a zsebében s ha valami olyan mondást vagy eseményt hallott, amely őt érdekelte, mindig feljegyezte azt. De Füred és a Svábhegy között az ő szemé-

), Alsódabas,
Néhány érde-
rendszertani
át állapította
Discomyceták
csészegomba
zegombái" és
gozása folya-

észetdoktor,
ről (Tompa
eti kutatásai
ld szkítakori
a terjedt ki.
sszes számot-
gatta, s azok
valamint a
elei (Pest m.)
Magyar Al-

Folyamatban vannak az epilepszia diagnosztizálására vonatkozó provokációs eljárásokkal kapcsolatos kísérletei.

A budapesti tudományegyetem bölcsészettudományi karáról:

Dr. Angyal Endre (1915, Pozsony, róm. kat.) okl. középiskolai tanár (Eckhardt Sándor és Alszeghy professzorok) 800 pengős ösztöndíjjal végzett kutatásának tárgya az udvari irodalom volt. Tanulmányozta a középkor és a barokk udvari íróit, főként német, magyar és olasz vonatkozásban és tanulmányozta a témával kapcsolatos szakirodalmat. Kutatásai eredményét „Udvari kultúra, udvari költészet" című munkájában fogja nyilvánosságra hozni. Tanulmányait a Széchenyi Könyvtárban, a Német Tudományos Intézet és a budapesti egyetem szemináriumainak könyvtáraiban végezte, később a kolozsvári és pécsi könyvtárakban.

Dr. Balázs János (1914, Nagyarlásony, ág. ev.) egyetemi díjtalan gyakornok, segélydíjas tanár (Moravcsik professzor) 800 pengős belföldi ösztöndíjban részesült. A görög filológiai szakirodalom tanulmányozása közben különösen a szofisták korával foglalkozott. Az ő szere-

24. - B. Margherita d'Ungheria, con B. M argherita da Città di Castello e S. Agnese (Perugia, Pinacoteca Vannucci).

Banfi - Ricordi

Szent Margit

ikonográfiája

Szent Margit

ikonográfiája

Bologna XV. sz.

Repr.

P. Böle Kornél O. P.:

Árpádházi Boldog
Margit szentté avatási
pere és a legrégibb latin
Margit-legenda
Bp. 1937

VASÁR
KIADÓHIVATALA

Nagys.
Szenti
a Szépmüv
k

I. Lenke-te

SZENT MÁRTON MEGOSZTJA KÖPENYÉT A KOLDUSSAL

A pozsonyi székesegyház lebontott főoltáráról. Donner Ráfael (1693—1741)

akkor, amikor elutasítja azt, ami divat s ami nem adhat biztos ellenértéket a hagyományok feladásáért. A magyar betyár pedig számot tart a lovagiasság nimbuszára : szegény embert nem támad meg, sőt juttat neki a gazdagoktól elvett pénzből ; hölgyekkel pedig előkelően udvarias. Ezekből a vonásokból a romantikus haramiakultusz minden nemzet »eszményi lázadóinak« juttat egyet-mást, de seholsem kristályosodik a típus olyan tiszta vízű, ragyogó kővé, mint a magyar betyár hagyományos, mondai szobrában.

Mondanunk sem kell, hogy a külföldi írók tolla alatt ez a típus is végletessé torzul. Cigány, csikós, betyár tarka egyvelegben kavarog, az »exotizmus« tobzódása nem ismer határt. Mintha Magyarország egyetlen nagy puszta volna, nem pedig a Kárpátok medencéjének csodálatosan kiegyensúlyozott tájrendszere s ezen a végeláthatatlan síkon ezer meg ezer hegedű, száz meg száz cimbalom szavára örök csárdást járna egy mesebeli társadalom, amelyben a sok százezerholdas mágnás és szenvedélyes leánya (egy külföldi film szerint abban az országban, ahol a paprika terem, minden leánynak »paprika van a vérében!«) együtt bokázik a csikóssal s a betyárral, akik egyébként maguk is tele vannak *főúri* tulajdonságokkal : nemes büszkeséggel, lovagiassággal, életművészettel . . . A színes kavargásban elvész maga a magyar társadalom, amelyben a mágnás, a csikós, a betyár és a cigány mégis csak a törpe kisebbséget képviselhetik. Olyan érdekes is regényt írni a magyar tájról, amelyet a Wild-West alapján képzelünk el, ha nem érünk rá odautazni s saját szemünkkel megtapasztalni ; — a magyar földesúrról, akinek ideje lovasbravúrok, mély szenvedélyek és sóvárgó hegedülések között oszlik meg ; — a magyar csikósról, aki egyben hazafi s a nők bálványa is ; — a magyar szegénylegényről, aki kifosztja a zsidó uzsorást, hogy kiházasíthassa a laposzsebű magyar diákot, vagy ékszert vegyen a pusztai csárdás szép leányának! S bár mindebből a valóság nagyon keveset igazolna, az illúzió tovább él, mert szép és mert dacol az egyre vigasztalanabbul szürkülő korral. Ez a XVIII. és XIX. századi puszta-romantika kitűnő talaj a szórakoztató és idealista regény s minden származékai — operett, film stb. — számára. Különleges környezete, »díszlete« viszonylag friss szín az agyonhasznált palettán ; egyszerre megnyugtat és felizgat pihentető csöndjével és romlatlanabb, tehát

Szent Márton Céh

Szombathely

— **A Szent Márton Céh kiállítása Szombathelyen.** Sabaria megalapításának 1900 éves évfordulója alkalmából Vas vármegye képzőművészeinek társadalmi tömörülése, a Szent Márton Céh nagysikerű képzőművészeti kiállítást rendezett Szombathelyen a képzőművészet házában. A kiállításon a céh országos nevű tagjain kívül sok új, most feltűnt tehetség is szerepel képeivel, szobraival és egyéb alkotásaival. A kiállítást Mészáros Hugó dr. polgármester nyitotta meg.

Esti Ujság 1943. ápr. 30.

A fenti kiállítás katalogusát bekértem.

1943 IV. 30.

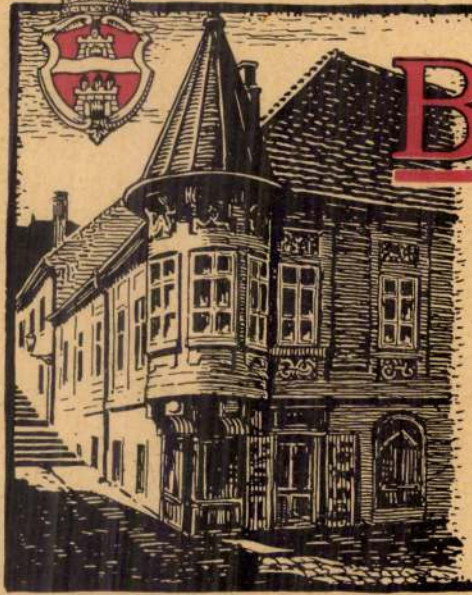

A RÉGI BUDAPEST

ALT-BUDAPEST
L'ANCIEN BUDAPEST
THE OLD BUDAPEST

II. SOROZAT
FOLGE
SERIE
SERIES

Kiadja a Műemlékek Országos Bizottsága. — Herausgegeben von der Landeskommission der Baudenkmäler. — Edition de la Commission des monuments historiques. — Edition of the Commission of artistic monuments.

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Szent-Miklósy Margit
iparművész

— **Nemességigazolás.** A belügyminiszter dr. Szent-Miklósy Ödön belgyógyász, kórház igazgató-főorvos, nagybányai lakos, Szent-Miklósy Ida nagybányai vöröskereszt egyesületi titkár, nagybányai lakos, Szent-Miklósy Margit iparművész, miskolci lakos és dr. Szent-Miklósy József kir. járásbiró, putnoki lakos, régi magyar nemességét, a „szeökeffalvi" előnév és a családi címer használatához való jogát igazolta.

Pesti Hirlap
1943. ápr. 6.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kerak-telepen. — *ÜGYVÉDEK:* Evezőstúra Horányba. T: 8 ó 30 p, az I. sz. kútnál. — *URÁNIA STT:* 1. Horány, US-ház. T: 26-án 13 ó 10 p, Mefter, Eskü-tér. — 2. Evezőstúra az US-házhoz. T: 9 ó, a II. sz. kútnál. — 3. Alsógöd, US-ház. T: 7 ó 10 p, Nyugati pu.

KEDDESTI SÉTAKIRÁNDULÁS

BBTE: Városmajor, Kissvábhegy, Orbánhegy, Németvölgy, Gellérthegy. T: 18 ó, Széll Kálmán-tér.

TURISTA-GYORSVONAT ROZSNYÓRA

A turistaszövetség utazási bizottsága a magyarországi Kárpát-egyesület országos vándorgyülése alkalmával szeptember 10-én, vasárnap reggel 5 óra 30 perckor a Keleti pályaudvarról rendkívüli nagykedvezményü turistavonatot indít Rozsnyóra. Ez alkalommal Pelsöcről a világhírü aggteleki cseppkőbarlang (aggteleki, jósvafői és domicai járatai), Rozsnyóról Krasznahorka vára, a Franciska-mauzoleum és a szádelői völgy kereshető fel. A jelzett helyekre vizsgázott túravezetők vezetik az érdeklődőket. A részvételi jegy ára Rozsnyóra 5 pengő 20 fillér; az aggteleki cseppkőbarlanghoz 6 pengő 80 fillér; Krasznahorkára (várbelépővel) 8 pengő 80 fillér. Jegyek csak elővételben válthatók VIII., Rákóczi-út 53, és a turistaegyesületek titkárságánál.

FOKRÓL-FOKRA OLCSÓBBODIK AZ UTAZÁS KÁRPÁTALJÁRA

A legrégibb és legsürübben hangzó turistakívánság — a tilos területek eltörlése mellett, — hogy olcsón lehessen a hegyekbe utazni. Ez a kívánság az ország zömétől messzefekvő Kárpátaljával kapcsolatosan a 75 százalékos menetdíjkedvezmény sürgetésében jutott kifejezésre, amellett e hasábokon régi osztrák mintára a regionális bérletjegyrendszert ajánlottuk. Az államvasutak ezen a téren a hónap derekán közhirré tett intézkedéssel nagymértékben megközelítették azt, amit óhajtottunk, de nem teljesen. *Az 500, 1000 és 2000 kilométeres vonalhosszra, sőt az összes vonalakra szóló nyolcnapos bérletjegyek árát a turistát érdeklő III. osztályra valóban kedvezményesen állapitották meg,* de a turista számára e jegyek nem jól használhatók ki. A turista ugyanis odautazik lakóhelyéről a Kárpátaljára, ott napokon át gyalogol, vagy kisebb részletutakat autobuszon tesz meg, azután szabadsága vagy pénze fogytán hazautazik. Erre a 8 nap rendszerint kevés, a 15 napos jegy megvétele pedig számára már nem rentábilis. *Azt kellene a szövetségi igazolvánnyal ellátott turistautasnak megengedni, hogy a nyolcnapos bérletjeggyel 15 nap alatt még visszautazhassék.* Kívánatos volna továbbá, hogy *a MAVAUT autobuszvonalait igénybe lehessen venni* e bérletjegyekkel, esetleg megszorítással, — mondjuk két esetben egy jeggyel, esetleg olymódon, hogy az ezerkilométeres vonalhosszba legfeljebb 200 kilométer (egyéb jegyeknél 20 százaléknyi) autobuszvonalat is felvehessenek a turisták. Ez a Tiszavölgyben eléggé gyakorlati kombináció volna. A távolsági menetdíjak mérséklésére is tett a Máv jóakaratú lépést, de ezt sem tartjuk kielégítőnek. A 250 kilométeren felüli távolságokra eső díjszabási övezetben ugyanis július 22. óta a menetdíjak 2—36 százalékkal csökkentek ugyan, s a 450 kilométeren felüli távolságoknál a budapesti díjszabási metszőpontot bizonyos jegyeknél nem alkalmazzák, ami szintén olcsóbbítást jelent, csakhogy *ez az utóbbi enyhítés kedvezményes jegy váltásánál nem érvényes.* Ez azt jelenti, hogy ha egy dunántúli turistatársaság Kárpátaljára utazik turistajeggyel, ennél Budapestet díjszabási metszőpontnak veszik és így relative drágábban utazik, mint a nemturista utas. Az olcsóbbodás különben eléggé jelentékeny, így pl. a budapest—körösmezői utazás (554 km) gyorsvonat III. osztályon eszerint már csak 21.60 pengőbe kerül az azelőtti 27.30 pengővel szemben. *Az államvasút tehát kétségtelenül hozott áldozatot, amelyet széles társadalmi rétegek élvezhetnek,* de csodálatosképpen nem tapint rá kellően a turistaszükségletekre, sőt éppen a turistákat hagyja ki más jegykedvezményesekkel együtt a legérzékenyebb ponton, a legnagyobb, az országot kelet-nyugat között átfogó utazásoknál.

Magyar Lovaregylet versenyt tart
Augusztus 26., 27. d. u. 3 órakor

LŐSPORT

Esterházy-díj

A lovaregylet augusztusi mitingjének nyolcadik versenynapja kerül lebonyolításra szombaton. A nap főversenye a 8000 pengős Esterházy-díj, amelyben elökelő mezőny indul Cabalával, Bernadotteval és Hiuval az élén. Jelöltjeink:

I. futam: Kétévesek eladó versenye. *Valhalla — Ada Kaleh — Gábor.*

II. futam. III. oszt. korteherverseny. *Jól van — Ezres bankó — Sympton.*

III. futam. Nyeretlen kétévesek versenye. *Sári — Marci — Pór.*

IV. futam. Esterházy-díj. *Cabala — Bernadotte — Hiu.*

V. futam. Hendikep. *Viszta — Nanking — Centyfolia.*

VI. futam. Welter-hendikep. *Hindu — Riadó — Albus.*

VII. futam. Hendikep. *Perelő — Virulj — Kópia.*

A versenyek szombaton délután három órakor kezdődnek a lovaregyleti pályán.

A kultuszminiszter szaporitja a munkáselőadások számát

Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter már régebben foglalkozott azzal a gondolattal, hogy *a fővárosi és budapestkörnyéki munkástömegek számára lehetővé tétessék, hogy minél olcsóbban művészi színvonalu színházi, drámai és operai előadások látogatásához jussanak.*

A terv megvalósitása érdekében pénteken tartott értekezletet a vallás- és közoktatásügyi minisztérium művészeti ügyosztálya. Az értekezleten a magyar színészet most folyó általános átszervezésével kapcsolatban az említett tervre vonatkozólag termékenynek igérkező elgondolások merültek fel, amelyek *döntés végett a miniszter elé kerülnek.*

* **Beadták az Andrássy Színház nyitási kérvényét.** A színművészeti kamara annak idején nem terjesztette fel a kultuszminiszterhez a Magyar Színház és az Andrássy Színház volt igazgatójának színházmegnyitási kérvényét s azóta ennek a két színháznak a játszási engedélyét senki sem kérte. Pénteken a két színház igazgatósága azt az értesitést küldötte be az Uj Magyarsághoz, hogy az Andrássy Színház felelős művezetői munkakörének betöltésére régi munkatársát, Losonczy Dezsőt, a színház karnagyát kérte fel, aki a megbizatást elfogadta és az Andrássy Színház megnyitása iránti kérelmét a polgármesternél pénteken benyujtotta. A Magyar Színház megnyitása ügyében döntés még nem történt.

* **A háziipari központ mozgalma a matyó népművészetért.** Az ujonnan alakult háziipari központ vezetősége a hanyatló és súlyos válsággal küzdő matyó népművészet megmentése érdekében értekezletet hivott össze Mezőkövesden, ahol ez alkalomból megjelent az iparügyi minisztérium képviseletében Andrássy Lajos felügyelő és a külkereskedelmi hivatal részéről Berzeviczy Béla. Krudy Ferenc országgyülési képviselő megnyitója után Dala József tanár részletezte a mezőkövesdi háziipar hanyatlásának okait. Ezután Radnóti István ismertette a háziipari központ javaslatait és az értekezlet egyhangúan elhatározta, hogy Mezőkövesden megszervezik a magyar háziipari központ fiókját, amely részletesen kidolgozza a matyóhimzés megmentése és a Matyóföld szociális helyzetének javítása érdekében szükséges javaslatokat. Az értekezlet állást foglalt a Matyóföld zárt területté nyilvánítása, a megfelelő munkabérek biztosítása, valamint a matyómunkák márkázása érdekében.

* **Megdölt skóciai Szent Margit magyar származásának legendája.** *A magyar heraldikai és genealógiai társaság folyóiratának, a Turulnak most megjelent számában Herzog József dr. érdekes tanulmányt közöl arról a kérdésről, hogy Szent István unokája volt-e a skóciai Szent Margit. Történelemiróink másfél évszázada foglalkoznak Szent Margit származásának kérdésével, mert bizonyos források arra engednek következtetni, hogy Margit atyja, a számüzött angolszász Edward királyfi, aki élete egy részét Magyarországon töltötte, Szent István leányát vette feleségül s eszerint Skócia szent királynéja Szent István unokája volt. A tanulmány szerzője szigorú forráskritikával arra az eredményre jut, hogy Szent Margit anyja nem volt Szent István leánya. Megállapitja, hogy amikor Nagy Kanut Angliát 1016-ban hatalmába keritette, megölt ellenfelének, az angolszász Edmundnak alig pár éves gyermekeit, Edwardot és Edmundot Svédországba küldte, hogy ott elpusztitsák őket. A két királyfi azonban életbenmaradt s hosszas viszontagságok után a kievi udvarba került, ahol Edward királyfi III. Henrik császár egyik rokonának a leányát, Agáthát vette feleségül. Edward csak a házasságkötés után jutott Magyarországra, amikor Szent István már nem élt. A kievi udvarban lakott ugyanis, az 1040-es években a két számüzött magyar herceg, András és Levente s amikor 1046-ban a Péter uralkodásával elégedetlen magyar nép hazahivta őket, az angol királyfiak csatlakoztak hozzájuk és velük jöttek magyar földre. Edward királyfi mindaddig Magyarországon tartózkodott, amig az angolszász Hitvalló Edward király 1057-ben haza nem hivta s ekkor tért vissza Angliába feleségével és a magyar földön született leányával, Margittal, akit később szentté avattak. Ezzel a magyarázattal tehát megdől skóciai Szent Margit magyar származásának legendája.*

Az Énekes madárról beszél a rendezője

Mint ismeretes, a Nemzeti Színház szeptember 8-án az „Ellák" előadásával nyitja kapuit s azután Schreivogel „Kreml istenei" című drámáját mutatja be. Ezt követően kerül sor Tamási Áron, a kiváló székely iró „Énekes madár" című darabjának előadására. Ennek az előadásnak külön érdekessége, hogy azt Pünkösthy Andor, a kitünő esztétikus és iró rendezi, aki a darabról ezeket mondta az Uj Magyarságnak:

— A székely népmesék bübájos világát viszi színpadra Tamási Áron az „Énekes madár"-ban. A csiki havasok, a Hargita tiszta levegője árad át a rivalda felett, néhány pillanatig dühöng a székely ciklon: a Nemere is, felszabadulnak a gonosz démonok, hogy a tiszta szíveket elpusztitsák, de a mesevilág édes csodái hamarosan bekövetkeznek, mert a gonosz elpusztul, a jó pedig diadalmaskodik. A székely embert a csoda nem hatja meg. Az égbenyúló hegyek lábainál, az Olt, vagy a Nyikó völgyében a fehérnadrágos székely minden csodát természetesnek tart, mint a Gondviselés gépezetének jól működő alkatrészét. A varázsfa, az elmozduló fal, a szerelemről éneklő madár, amelynek megjelenésére a varjak elhullanak, nem több és nem rendkivülibb, mint amikor az erős ember oltalmába veszi a gyengét. A székelység lelkében történelmi erővel él az a meggyözödés, hogy a hit mindig és minden körülmények között több és erősebb, mint az anyag, tehát győzedelmeskedik fölötte. Éppen ez a mélységes, évszázadok során kialakult hit az oka annak, hogy a székely ember előtt a csoda nem természetfölötti, hanem csupán olyan megnyilatkozás, mint a mindennapi élet többi, emberi ésszel gyakran felfoghatatlan eseménye s ezért a székely jókedvüen és kedélyesen fogja fel a csodát. Más ember szájában az a tréfás, sokszor már a cinizmus határát is súrló magatartás feltétlenül blaszfémiának hatna, de a székely ember tiszteletlen szavai mögött ott izzik a hit, amely szimbolikusan az örök igazságok érvényesülését hirdeti.

— Tamási Áron a székely góbé megelevenedett szobra. Fortélyos gondolatszövése, sohasem szentimentális mély lirája, izes szavai ebben a mesében olyan fürgévé varázsolják a dialógust, hogy a mesejáték a maga kacagtató könnyességében Abris hires havasi élményeit idézi fel. Nyelve a maga székely sajátosságaival a legösibben magyar és a legmodernebbül hajlékony: szükszavúságában ezerszinü. A galambducos székely kapuk mögött lejátszódó élet igaz képe az „Énekes madár", amelynek előadása elmélyülő, alázatos, de vidám hódolás lesz a fortélyos székely szellem előtt.

A vasárnap katolikus egyházi zenéje

Augusztus 27-én, vasárnap a fővárosi katolikus templomokban a *népénekes* szentmisék kötelező énekrendje a következő: 226. Kegyességgel hivsz ó Jézus, 142. Zálogát adtad ó Jézus és 296. Ah, hol vagy magyarok.

A *budavári koronázó főtemplom* ének- és zenekara d. e. 10 órakor Lavotta Rezső: d-moll miséjét adja elő korális változókkal és Erkel: Himnuszával. A magánszólamokat B. Szabó Ilonka, Lenhardt Aranka, Harangozó János és Hetényi Kálmán éneklik. Offertórium után Antalffy Vilmos: Ave Mariajának altszólóját Lenhardt Aranka énekli.

A *belvárosi főplébániatemplom* ének- és zenekara d. e. 10 órakor Filke: d-moll miséjét adja elő, Goller offertóriumával (In te speravi). A déli 12 órai szentmise müsordarabjai: Demény: Felvitetett magas mennyországba, Harmat: Isten, hazánkért, Kodály: III. sz. női karra irt Tantum ergoja és az Ah hol vagy magyarok kezdetü régi magyar ének.

A *Ferdinánd-téri plébániatemplomban* a ½7 órai szentmise alatt az Árpádházi B. Margit vegyeskar Seyler: G-dur miséjéből a kis tételeket, Vittoria: Jesu dulcis motettáját és az előirt népénekeket énekli.

A *Jézus Szive-templomból* d. e. 11 órakor egyházi éneket közvetit a rádió P. Tornyos Gyula S. J. miseutáni szentbeszédével.

A *margitszigeti Mihály-kápolnában* d. e. 11.30 órakor csendes szentmise.

* **A Wiener Sängerknaben" a bécsi városi zeneiskolák keretében.** Bécs város kulturhivatala a hires bécsi zeneiskolák további kiépitésén fáradozik. Ennek során a zeneiskolák egységes vezetése alá helyezik a „Wiener Sängerknaben" néven jólismert együttest.

* **Elkezdték a „Két lány az utcán" filmváltozatának felvételeit.** A Hunnia-filmgyár udvarán napok óta egy négyemeletes félig felépült ház deszkagerendái meredeznek az ég felé. Körülbelül 500 statiszta hordja a téglát, keveri a habarcsot. Közöttük rikitó színekkel festett színészek játsszák a „Két lány az utcán" egyik főjelenetét. Bordy Bella egy malterhordólányt játszik, Tasnády Fekete Mária egy bizonytalan foglalkozású urilányt, Ajtay Andor az épitészmérnököt, Csortos Gyula egy pesti utcai figurát. A filmben nagy szerepe van még Köpeczi Boócz Lajosnak, Dénes Györgynek, Földényi Lászlónak, Rácz Valinak és Ádám Pirinek. A rendező Tóth Endre, az operatör Vass Károly, a produkciót pedig Lévay Béla vezeti.

Madách-ősbemutató Berlinben

Berlin, augusztus 25.

A berlini hirdetőoszlopokon hatalmas feliratok adják mindenki tudtára, hogy *a Theater am Horst Wessel-Platz az idén ősszel több klasszikus szinjáték között Madách Imre drámai költeményét, „Az ember tragédiáját" is műsorra tűzte.*

Ez a szinházi hir annál érdekesebb, mert Berlinben eddig még nem került előadásra Madách drámai műve, amelyet a bécsi Burgtheater már szinrehozott. Hamburgban is előadták a tragédiát, mégpedig hatalmas sikerrel. Most végül a német főváros hódol az előadással a magyar géniusznak. *„Az ember tragédiája" berlini bemutatója valószinüleg egybeesik a Berlinben megalakuló német-magyar társaság első közgyülésével.* Ez a társaság elsősorban a német-magyar tudományos együttmüködés kifejlesztését tüzte ki céljául. „Az ember tragédiája" berlini bemutatójának tehát reprezentábilis jellege lesz.

* **Elmaradt a „Vihar" péntekesti bemutatója.** Shakespeare „Vihar" című szinjátékának péntekesti bemutatója a margitszigeti szabadszinpadon, a rossz időjárás miatt, elmaradt. A bemutatót szombaton este tartják meg 8 órai kezdettel. A Vihar vasárnap és hétfőn is szinre kerül, mindkét napon 8 órai kezdettel.

* **Még kétszer kerül szabadtéri színpadra a zonsi disznócsata.** Az alsórajnai Zons városkában egész nyáron folytak a szabadtéri előadások, amelyeken 50 élő sertés is vendégszerepel. A vidám darab „Die Schweinfehde von Zons", melynek tárgyát a város multjából meritették, még kétszer kerül ezen a nyáron előadásra. Az 50 közreműködő disznó „még kétszer adja tehát tudása legjavát", azután megkezdheti jólmegérdemelt őszi pihenőjét.

* **A Turul-szövetség három irodalmi estje.** Három irodalmi est keretében fog a főváros közönsége ismét találkozni az uj népi irodalom legértékesebb képviselőivel. A Turul-szövetség ugyanis az ősz folyamán egy Erdélyi József estet, egy Kodolányi János estet és a Bólyai-akadémia iróinak együttes irodalmi estjét vette tervbe. Szó van arról is, hogy a Turul-szövetség a zeneakadémia nagytermében négy zenekari estet is rendez az ősz folyamán.

* **Az élet és a halál királynője.** Ezt a különleges jelzőt ajándékozta egy amerikai filmkritikus Bette Davisnek, a Warner-filmgyár rövid idő alatt világhirüvé vált sztárjának. Bette Davis az egyetlen színésznő Amerikában, aki a hollywoodi akadémia nagydiját kétizben kapta meg. 1935-ben először és 1938-ban a „Jezabel" főszerepéért, másodszor. Most komoly aspiránsa lett az 1939. évi díjnak a „Judith" című uj filmjével, amelyben egy élnivágyó modern, mondain leány szerepét játssza. Az amerikai kritikus azt mondja Bette Davis müvészetéről szóló cikkében, hogy még nem volt színésznő, aki ilyen szépen tudott volna élni és meghalni, mint Bette Davis, a „Judith" című uj filmjében.

A baskervillei kutya

(Atrium, City, Kamara)

Conan Doyle halhatatlan detektivfigurája, Sherlock Holmes ismét filmszalagra került. A századforduló népszerü mesterdetektivjét ezuttal Basil Rathbone alakítja a Fox-gyár legújabb filmjében. A szikár, érdekesarcú amerikai jellemszinész ideális Sherlock Holmes. A baskerwillei kutya hátborzongató históriája tele van izgalommal és feszültséggel. A skót kastély és a mellette elterülő mocsár, amely évszázadok óta tele van kisértetekkel, a rejtelmes színtere a cselekménynek s ezt a misztikus, ködös hátteret a rendező sötét színekkel rajzolja meg s egyben használja ki az egymást követő hátborzongató jelenetek alafestésével. A félelmes kutya vonitása rettenetes, a kastély fiatal, uj tulajdonosának élethalálharca a fenevaddal éjjel a mocsárban, olyan jelenet, amit a detektivfilmek kedvelői, akik szeretik a borzalmakat, egyhamar nem fognak elfelejteni. Általában azt lehetne mondani, hogy a kelleténél talán több az izgalom és borzalom ebben a filmben, viszont a szerzőknek úgy látszik az volt az álláspontja, hogy az igazi detektivfilmben a hátborzongatás adagolásával nem kell fukarkodni. Hadd örüljön neki, aki szereti, ha a film alaposan megsanyargatja az idegeit.

Az osztálysorsjáték pénteki huzása

20.000 pengőt nyert: 44455
10.000 pengőt nyert: 1310 49400
5000 pengőt nyert: 12478
4000 pengőt nyert: 38504
3000 pengőt nyertek: 28821 79592
2000 pengőt nyertek: 24055 25456 79464
1000 pengőt nyertek: 26753 39776 44182 57160 58132

800 pengőt nyertek: 15925 76213

600 pengőt nyert: 21887 28244 32520 45572 62142 64249 68082 70397 73851 79707

500 pengőt nyert: 5218 5983 18269 30059 31245 31433 31540 32845 54577 72172 81129 82615 84877

300 pengőt nyert: 610 1472 3740 4550 4998 6791 6971 10553 12046 13543 14460 15418 16283 16429 17450 18009 19137 21862 22285 23519 23362 24144 25340 28682 30959 31024 32550 34200 36604 38370 42722 45192 46950 50474 50596 52809 55120 59112 62783 69445 73581 73741 74043 74146 82125 85389

175 pengőt nyertek:

174 234 252 288 291 344 394 490 506 545 598 667 725 778 939 *1050* 051 126 227 320 466 495 506 552 590 616 750 842 851 914 960 982 *2004* 055 101 139 227 246 236 301 398 411 466 540 587 603 643 664 887 947 979 981 990 *3078* 085 101 136 211 227 262 305 409 420 459 518 545 582 790 808 825 894 914 935 937 960 *4092* 147 237 341 352 361 385 426 437 501 526 557 600 604 630 741 744 755 812 828 918 936 957 961 988 *5159* 312 385 514 558 591 599 671 715 828 876 880 889 917 948 979 *6011* 076 098 099 120 141 160 176 192 224 230 234 248 314 349 365 368 409 411 435 448 540 585 604 615 733 753 757 835 878 892 927 994 *7067* 091 114 116 136 146 152 216 266 275 300 324 332 334 378 419 442 489 495 584 607 636 676 684 720 732 852 858 889 964 966 985 *8000* 050 150 185 198 308 379 380 404 425 472 532 645 715 779 804 829 869 904 951 955 *9140* 166 184 237 263 272 324 342 360 534 550 563 568 573 613 660 730 734 783 836 847

10011 053 086 099 142 187 239 280 327 337 367 378 445 479 501 541 568 666 676 709 773 858 905 927 *11095* 108 116 177 244 310 349 355 464 516 532 607 609 619 622 728 748 795 869 888 953 976 *12006* 017 033 035 048 093 099 191 217 275 288 379 386 533 609 612 782 797 922 957 *13034* 154 158 225 274 387 442 448 468 479 508 640 644 759 844 855 879 938 945 987 988 994 *14004* 048 165 172 190 232 238 287 293 444 569 580 847 877 918 995 *15046* 240 243 278 306 320 393 465 471 486 498 541 587 616 691 715 718 724 880 *16052* 142 175 257 307 382 411 414 431 432 462 465 491 526 619 620 627 674 695 739 757 803 881 937 *17162* 163 170 201 281 287 309 375 336 468 510 596 635 667 714 783 872 884 905 916 *18005* 036 091 145 239 252 277 281 311 348 558 601 603 610 619 724 807 848 911 *19048* 065 216 232 283 315 327 335 377 470 525 558 638 644 651 673 716 762 801 836 873 895 930 986 989

20016 027 096 097 106 176 180 206 216 229 271 279 297 368 409 416 476 559 650 694 834 870 993 *21024* 025 067 070 133 141 216 221 253 268 271 380 466 505 524 541 557 586 595 628 646 781 840 878 962 *22079* 146 164 168 253 330 389 485 512 588 610 715 742 793 817 835 939 963 *23083* 158 236 297 498 553 595 616 618 669 722 790 806 892 898 993 *24084* 185 188 224 335 354 362 366 401 458 553 598 612 632 637 710 743 764 795 835 851 921 931 936 987 *25024* 078 088 102 161 170 212 222 225 299 322 348 397 580 596 681 692 751 857 892 944 *26133* 308 329 373 452 574 687 699 806 812 813 880 963 *27049* 050 056 061 084 099 110 117 140 166 235 252 280 291 464 465 493 520 542 686 735 809 896 918 *28001* 083 290 354 364 402 430 435 518 537 548 549 583 593 664 753 775 848 878 921 925 940 *29004* 014 048 105 149 192 202 229 254 261 265 349 389 419 548 633 687 730 752 788 850 854 897 901 926 992

30065 107 181 202 240 248 397 455 478 541 624 698 713 735 770 793 868 910 917 999 *31102* 142 156 177 243 293 453 478 583 608 715 751 858 902 903 910 942 992 *32012* 027 057 066 070 091 123 142 223 229 242 298 354 530 572 602 612 900 971 988 *33003* 015 016 057 096 175 193 202 249 290 354 398 491 519 556 573 583 610 652 657 681 725 763 766 803 821 852 890 908 918 937 983 *34055* 103 128 147 202 386 440 479 604 634 711 728 790 818 829 839 929 *35006* 043 064 087 097 114 132 197 235 252 276 309 342 460 565 728 739 754 790 952 953 *36185* 212 293 307 349 356 416 485 492 530 542 644 655 831 843 904 940 943 987 998 *37055* 062 133 201 239 283 564 605 730 740 763 772 805 884 903 937 975 *38006* 024 033 109 116 137 215 232 384 398 412 413 462 510 516 622 629 639 649 656 674 679 734 806 826 897 965 984 *39104* 115 143 149 166 245 267 295 325 348 434 448 458 470 527 561 705 734 756 861 874 957 961

40003 031 436 438 444 460 461 593 648 768 789 824 932 970 *41015* 019 139 190 214 265 365 441 448 463 471 485 556 577 611 629 727 744 760 836 865 910 916 922 958 *42015* 035 140 272 327 341 389 406 497 501 534 562 684 771 839 890 944 953 961 678 *43021* 024 038 103 148 211 286 292 318 415 437 439 443 501 563 628 640 706 710 743 788 884 957 *44008* 128 176 183 234 252 260 297 372 408 411 420 435 512 548 566 626 627 661 684 763 792 873 875 877 *45002* 012 119 135 165 168 206 281 308 374 402 471 638 672 691 710 714 762 772 802 904 933 *46018* 117 125 168 217 312 402 412 441 593 648 667 671 674 708 738 768 786 787 808 817 820 845 883 907 960 *47083* 112 222 259 285 299 367 369 394 434 437 473 504 542 548 583 663 777 839 851 881 925 950 *48039* 111 112 146 185 237 269 357 359 520 540 557 562 606 630 678 778 790 926 951 981 *49045* 054 158 163 183 255 342 346 363 366 377 402 449 457 539 644 660 673 698 719 729 744 746 772 793 849 909 918 931 932 989

50019 087 174 255 297 334 361 428 434 466 472 512 530 724 738 749 772 857 936 956 *51034* 088 125 283 309 385 386 397 455 529 615 619 625 830 869 914 *52006* 141 162 164 191 203 318 326 341 359 440 444 446 452 475 495 610 635 650 681 848 917 945 971 *53020* 098 123 142 213 270 330 341 365 388 416 518 560 663 692 753 799 850 924 951 972 *54027* 041 067 242 272 404 409 422 497 532 546 661 712 738 760 981 *55009* 089 148 181 214 224 231 249 298 315 322 460 471 480 564 590 592 720 732 759 868 926 928 938 *56058* 090 217 247 272 328 378 393 458 464 516 546 547 577 655 698 738 825 829 856 860 903 *57107* 123 157 170 196 363 368 380 434 440 539 594 597 697 749 839 874 878 914 *58016* 043 088 107 218 228 248 274 280 299 309 322 335 336 390 409 419 435 444 460 477 489 494 499 547 559 610 671 713 778 853 891 898 904 921 *59000* 022 035 095 190 199 215 339 340 350 459 463 467 480 505 509 795

60019 120 219 228 325 332 355 379 399 434 449 475 492 500 655 746 840 863 870 921 962 *61083* 184 228 250 260 278 306 357 383 421 439 447 499 534 555 573 577 579 602 623 697 780 871 883 907 962 *62026* 099 110 275 387 399 427 520 558 636 662 733 757 932 *63036* 040 095 120 171 250 284 379 422 453 465 498 527 596 632 673 684 703 801 884 *64001* 027 084 124 214 278 324 341 392 393 489 493 614 623 638 639 642 652 703 750 781 784 790 846 859 871 873 916 933 941 972 984 *65062* 102 188 202 286 303 338 353 380 415 433 525 548 568 657 817 843 859 928 930 936 *66035* 079 082 123 199 216 225 276 282 325 334 389 465 468 470 505 518 586 619 662 666 679 691 695 746 758 850 868 943 *67097* 129 154 246 317 319 345 364 373 386 420 455 473 540 615 648 654 672 763 775 935 955 988 *68027* 098 110 113 137 184 209 214 217 218 222 227 275 314 357 416 453 458 465 528 538 549 558 565 566 573 616 683 720 872 899 926 938 *69058* 076 083 092 096 119 247 302 358 423 475 509 844 888 912 942

70046 052 071 075 317 351 384 457 459 469 566 823 861 885 977 *71008* 062 075 077 113 151 170 177 185 413 421 503 515 521 628 648 814 848 880 883 915 921 922 938 993 997 *72045* 091 109 116 117 135 188 226 256 304 313 365 388 414 502 619 671 685 687 717 786 816 974 984 *73212* 259 286 303 340 412 441 677 719 788 851 942 970 975 *74035* 037 050 101 134 157 182 376 381 439 481 557 591 698 750 804 840 980 *75055* 146 150 209 217 230 242 299 394 420 437 448 454 530 545 639 672 781 901 915 926 997 *76002* 017 047 139 222 252 289 295 331 367 389 402 403 516 540 631 655 684 702 714 747 803 805 816 915 967 *77035* 062 084 193 255 261 493 511 523 546 584 638 677 781 783 789 791 811 881 903 *78022* 144 164 213 362 410 439 450 484 532 667 723 804 821 850 885 941 965 *79035* 241 274 344 411 442 467 599 645 705 706 742 747 803 853 870 882 894 910 973

80174 261 283 384 450 470 484 491 512 527 553 595 637 658 679 685 863 891 958 981 *81068* 169 204 240 256 302 345 368 587 602 647 695 759 839 865 938 948 993 *82027* 137 216 273 279 337 475 491 657 698 717 722 745 940 996 *83049* 094 141 153 160 162 166 205 280 295 393 420 431 465 483 493 498 540 588 652 700 839 862 864 867 904 907 989 *84045* 071 095 104 146 154 209 22 361 389 568 595 650 718 818 869 901 915 926 *85026* 088 138 151 242 344 348 438 501 576 578 581 591 592 615 683 685 705 769 770 812 842 844 952 *86041* 045 201 234 239 302 305 351 372 379 415 430 444 535 596 645 687 758 797 817 825 829 851 864 983 984 *87022* 037 062 070 231 241 306 515 552 658 747 893

*

Esetleges számhibákért nem vállalunk felelősséget.

*

A húzást hétfőn, augusztus 28-án folytatják. Érvényes vételsorsjegyek a Benkő Bank rt.-nál VI. Andrássy-út 56 kaphatók, vagy 128-647 telefonon is rendelhetők.

Margitszigeti Szinpad

összes előadásának jegyei kedvezményes árban kaphatók: a „STADIUM" jegyirodában

József-körút 5. Telefon: 14-44-01

A mult évhez viszonyitva, hatalmas emelkedés mutatkozik juliusi buzaexportunkban

5275 vagón buzát és 30 vagón buzalisztet vittünk külföldre

Az idei nagy búzatermés következtében az a feladat hárult a kivitelt lebonyolító szervekre, hogy az export iramát a lehetőséghez képest fokozzák. Annál is inkább szükség volt a kivitel erőteljes megindítására, mert a gazdák a termés betakarítását követő néhány hét alatt olyan hatalmas tömegben hozták piacra eladó búzafeleslegeiket, hogy a rendelkezésre álló raktárhelyiségek már majdnem zsúfolásig megteltek. Szerencsére *a kivitel kedvező körülmények közt indult meg* és a mult évhez viszonyítva *búzaexportunkban hatalmas emelkedés mutatkozik.* Amíg az elmult év júliusában *mindössze 198 vagón búzát* szállítottuk külföldre, addig az idei év júliusában *5275 vagónt sikerült exportálni.* A legnagyobb mennyiséget, 3610 vagónt *Olaszország* vette át tőlünk, míg *Svájc* 935, *Németország* pedig 700 vagonos kivitellel szerepel. *Búzalisztkivitelünk is nagyobb volt ez év júliusában,* mint az előző évben. Németország ugyanis az előző év júliusában sem vett semmi lisztet s bár olasz kivitelünk 23 vagónról 3 vagónra esett vissza, mindezt kipótolta *Hollandia, amely 683 vagón lisztet vásárolt* a mult hónapban. Finnországba 6, Angliába pedig 2.5 vagón búzalisztet szállítottunk. *Az exkliring-országokba irányuló kivitel a maga kis méreteiben tehát zavartalanul folyt tovább* és nem is lesz semmi akadálya a további kivitelnek mindaddig, amíg a nemzetközi helyzet a mai gazdasági kapcsolatokat biztosítja.

Rozsot, mint az utóbbi hónapokban általában, júliusban is csak Olaszország vett tőlünk, ez is csak felényit, mint az előző hónapban. *Rozskivitelünk júliusban 46 vagón volt.* Takarmánylisztből nem adhattunk el semmit, mert minden mennyiségre szüksége van állattenyésztésünknek. Sajnos, takarmányból nem tudunk eleget termelni s éppen ezért volna fokozott mértékben szükség arra, hogy a gabonát nem feldolgozatlan állapotban vigyük ki.

Az angol font árzuhanása

London, augusztus 25.

A City nagy szenzációja az angol font árzuhanása. Az angol valutakiegyenlítő-alap ugyanis beszüntette fontvásárlásait, amelyeknek célja az volt, hogy biztosítsa az angol valuta árszintjét. A valutakiegyenlítő alap vásárlásainak felfüggesztése azt jelenti, hogy *feladták a dollárral szembeni 4.68-as árfolyamot,* amelyet már évek óta a valutakiegyenlítő alap segítségével biztosítottak. Az angol font erre zuhanni kezdett és az előző napi 4.68-as jegyzéssel szemben 4.43 dollárra esett vissza. Azt hiszik, hogy az angol kormány *Morgenthau* amerikai kincstári kancellárt, aki jelenleg Európában tartózkodik, tájékoztatta arról, hogy bizonyos okokból a valutakiegyenlítő alap kénytelen vásárlásait beszüntetni.

Amszterdam, augusztus 25.

Az amszterdami tőzsdén nagy izgalmat okozott az angol font áresése. A déli órákban terjedtek el a hírek, hogy az angol valutakiegyenlítő alap beszüntette fontvásárlásait. A devizapiacon erre nagy bizonytalanság támadt, mert *nem lehetett megtudni, hogy a jövőben a font és az amerikai dollár között milyen arány áll majd fenn.* A dollár az amszterdami tőzsdén pénteken az előző napi 1.86 egynegyedes jegyzéssel szemben 1.87-ig emelkedett és viharos kereslet volt benne. A többi valutában ezzel szemben az egész vonalon kínálat mutatkozott. Délben az angol font árfolyama az előző napi 8.71 egynegyedes jegyzéssel szemben 8.65 holland forintig esett vissza. Üzletkötések ezen az árfolyamon sem történtek.

— **(Romániai búzát vesz Németország.)** Berlinből jelentik: A német birodalmi gabonaközpont megegyezést kötött Romániával, amelynek értelmében a románok háromszázezer tonna búzát szállitanak Németországnak a magánkereskedelem kikapcsolásával. Román magánkereskedőktől ezenkívül még százezer tonna búzát vesz át Németország.

— **(Meghosszabbították a barii levantei vásár tartamát.)** Az olasz kormány a barii levantei vásár tartamát három nappal meghosszabbította, mert a vásár tízéves fennállása alkalmából olyan gazdag ünnepi programot állítottak össze, hogy csak így tudnak a vásár eseményeinek megfelelő időpontokat biztosítani. A vásárt Mussolini miniszterelnök személyesen nyitja meg szeptember 6-án. A szeptember 24-ig tartó vásárt az eddigi jelek szerint Magyarországról is többen fogják felkeresni, mert Barinak a keleti piacok felé jelentősége évről-évre fokozódik.

— **(Évenként 1.8 milliárd márkát költenek ruházkodásra Németországban.)** Berlinből jelentik: A német ruházkodás statisztikájában fantasztikus nagy összegek szerepelnek. Egyedül a férfi- és fiúöltönyökre 720 millió márka jut. Fehérneműre 401, nőiruhákra és kosztümökre 370, sapkára és kalapra 141, divatárukra 124, rövidárukra 89, szőrmékre pedig 30 millió márkát költenek évenként Németországban. A ruházkodásra fordított tételek összege 1.8 milliárd márka.

— **(Változatlan a jövőheti sertéskontingens.)** A sertésfelhozatalt irányító bizottság pénteken tartott ülésén a budapesti kontingentált felhozatalt a következő hétre, tehát augusztus 27-től szeptember 3-ig terjedő időre változatlanul 11.000 darabban állapította meg.

— **(A vásártér megkerülésével nem lehet a budapesti vágóhídra sertést felhajtani.)** A budapesti sertésfelhozatali kontingentálás következtében eltiltották azt a felhozatali módot, amely a sertésvásártér elkerülésével közvetlenül a sertésvágóhídra hajtotta fel az állatokat.

— **(Svájcban meghosszabbítják az áruházalapítási tilalmat.)** Bernből jelentik: A szövetségtanács az áruház- és fióküzletalapítási tilalomról szóló törvény hatályának további két évre meghosszabbítását javasolja. Javaslatában a szövetségtanács hangoztatja, hogy valamennyi kanton kormánya és a gazdasági érdekeltségek többsége a korlátozások meghosszabbítását kívánja.

— **(Budapesti borjúvásár.)** Felhajtás 527 darab. Irányzat tartott. Árak: Ia 84—88, IIa 74—83, IIIa 60—72 fillér kg-ként élősúlyban.

— **(Gyümölcs- és zöldségpiacok.)** Gyöngyös: Nagykereskedelmi árak: királykörte (felh. 20 q) 18—20, őszibarack (15 q) 18—50, kékszilva (10 q) 14—20, sárgadinnye (500 q) 4—5, görögdinnye (450 q) 6—8, saszla szőlő (1800 q) 16, szőlőskertek királynéja (100 q) 20, új rózsaburgonya (50 q) 8—14, eltenni való uborka (150 q) 18—20, gerezdes paradicsom (100 q) 6—7 fillér kg-ként. A felhozatal változatlanul erős. A kereslet teljesen szünetel. A vétel az árak letörése után sem indult meg. Csupán csekély belföldi vásárlások történtek, sem lengyel, sem német részről nem volt érdeklődés. A felhozatal csaknem teljesen eladatlan maradt. Csütörtökön elszállítottak Németországba 21, Lengyelországba 4, Budapestre 2 vagon szőlőt, péntek reggel Budapestre 7 teherautó és 19 kocsi vegyes gyümölcsöt. Később, mintegy 1½ óra mulva a szőlőfelhozatal egy részét kg-ként 20 filléres árért német számlára felvásárolták. Kecskemét: Nagykereskedelmi árak: őszibarack Ia 30—35, IIa 18—20, IIIa 12—15, körte (felh. 82 q) Ia 16—18, IIa 10—12, IIIa 8, őszi aszalószilva (486 q) 7—9, sárgadinnye 4—6, görögdinnye 4—5, alma (182 q) tüköralma IIa 8, IIIa 4—6, vegyes alma Ia 14, IIa 8—14, IIIa 5—6, szőlő (213 q) saszla 20—22, oportó 12, zöldbab 18—22, uborka salátának való 4—6, apró eltenni való 20—30, érett paradicsom 5—8 fillér kg-ként. Tök 10—20 fillér drb-ként. A forgalom szilvában élénk volt. Csütörtökön külföldi elszállítás nem történt.

— **(Londoni fémpiac.)** Az irányzat rézben, ónban lanyhuló, ólomban alig tartott, horganyban tartott. Vörösréz standard 44—44 egytizenhatod, 3 hóra 44⅛—44¼, lesz. árf. 44, elektrolyt 49¼—50¼, best. selected 48¾—50, ón standard 229 hétnyolcad—230, 3 hóra 222 hétnyolcad—223⅛, lesz. árf. 230, straits 234, ólom külföldi prompt hiv. 15 hétnyolcad—15 tizenöttizenhatod, 3 hóra 15¾—15 tizenháromtizenhatod, lesz. árf. 15 hétnyolcad, horgany prompt hiv. 14 héttizenhatod—14 kilenctizenhatod, 3 hóra 14 kilenctizenhatod—14 tizenegytizenhatod, lesz. árf. 14½. Nemhivatalos árfolyamok: Cleveland öntöttvas 78½ névleg, réz strong sheets belföldi 82, nikkel bel- és külföldi 180—185, aluminium belföldi 94, külföldi 95, antimón regulus 70—71, platina 150, higany legal. legm. 336½, antimón regulus 48½—50½, Wolfram-érc 47—49 névleg, fehérbádog 20¼—20¼, vörösrézsulphát legal. legm. 18¾—18¾, rudezüst prompt 19 egytizenhatod, késb. száll. 19, finomezüst prompt 20 kilenctizenhatod, késb. száll. 20½, arany 148/5.

Szentágotai oltár

1650

l.

Arch. Ért. 1917

98. l.

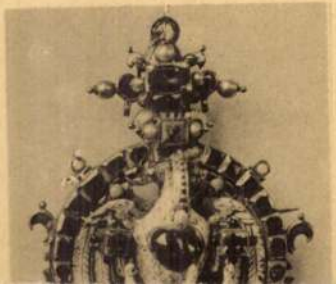

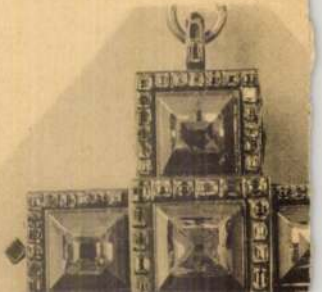

FÉRJET KERESEK és meg is találom. Ha érdekli a közben történt sok vidám bonyodalom, nézze meg filmemet a Corso, vagy Scalában! Ma premier! Cím: „Férjet keresek!" Turay Ida.

sait a maga számára biztosítsa, mert ha ezt nem teszi, azok ellensége kezére kerülnek.

Mindebből Romániára nézve elkerülhetetlenül adódnék, hogy területe hadszíntérré válnék. Megérthető tehát az a törekvése, hogy az angol garancia ellenére is inkább választja a Németország felé irányuló hadianyagszállítás fokozását és ezzel területének mentesítését az inváziótól, mint a német kívánságok visszautasítását.

Márészt természetes a nyugati hatalmak törekvése olyan arcvonal megteremtésére, amelyen kedvezőbb körülmények között lehetne a német hadianyagot felmorzsolni, mint a Siegfried-vonalon, ahol az ilyen elhasználódás — ha be is következnék — tulságosan nagy véráldozattal kapcsolódnék össze.

Hogy mi fog legközelebb keleten történni, ezt csak találgatni lehetne, de annyi bizonyos, hogy a szíriai angol-francia hadsereg ott határozott támadó célzattal gyülekezett. **Julier Ferenc**

Olaszország nem mondott le a román kőolajról

Róma, február 5.

Az egyik bolgár lap belgrádi tudósításában olyan értesülést közölt, mintha a német-angol-francia versengés következtében bekövetkezett nagy áremelkedés miatt Olaszország lemondott volna a román kőolajszállítmányokról. A Giornale d'Italia szerint a hir ebben az alakjában nem felel meg a valóságnak. Nem Olaszország mondott le a román kőolajról, hanem inkább Románia nehezíti meg új árszabályzatával a kivitelt. A legújabb valutaintézkedések következtében ugyanis Románia 35 százalékkal felértékelte a lejt. Ez az árfolyamemelkedés természetszerüen rendkívül megdrágította a román termékeket. Az utolsó szót azonban ebben a kérdésben még nem mondták ki. Megbeszélések folynak a barátságos megegyezés érdekében. Remélni akarjuk, írja az olasz lap, hogy ezek a tárgyalások kielégítő megegyezéshez vezetnek.

Egy régi liptói templom

Liptószentmiklós, február hó.

Liptó megye északi sarkában a felhőt pipáló havasok alján alázatos csendességben húzódik meg Liptószentandrás kis község. A természet csak szemet gyönyörködtető szépségekkel ajándékozta meg a határát: havasokban fakadó hegyi patakkal, melynek vizét fehér tarajúvá fodrozza a gyorsaság, mely a Vág felé sodorja, — ezervirágú havasi réttel s festői sziklákkal, melyek meredek peremén karcsú lábú zergék kémlelik a messzeségben ködlő tájat... Az idő azonban mostoha gyermekként kezeli: nyolc hónapig hideg, négy hónapig hűvös erre az időjárás, — a nyári hónapok búzát szökitő forróságát lent hagyta a Királyhegyen túl a gömöri határon... A zab és a rozs azonban augusztus végén mégis csak beérik — s krumplit olyat termel fekete méhében ez a porhanyós föld, mint sehol másutt széles e világon...

A völgyet, mely Benedekfalvánál kezdődik s ide húzódik fel Szentandrásig „Filiszteusok" völgyének nevezik, valaha *a Corvinok vadászatainak színtere volt.* Baloldalán a Svihrovai fennsík húzódik méltóságteljesen, mint nagy idők nagy eseményeinek itt maradt tanuja: rajta játszódott le a kuruc idők egyik legvéresebb ütközete, a gyászos emlékü svihrovai csata s a menekülő kuruc vitézek itt, a Filiszteusok völgyében mondtak búcsút hazájuknak. Liptói szóbeszéd szerint Rákóczi fejedelem is a svihrovai csata után bujdosott ki Lengyelországba...

Maga Szentandrás szegényes, kicsiny falucska. Szerény külseje azonban rendkivül értéket rejteget, *katolikus temploma 1111-ben épült, Kálmán király uralkodása alatt.*

Liptó megye bővelkedik az Árpádházi királyok alatt épült templomokkal, melyek közül ma is ép állapotban vannak a következők:

A bodafalvi (1200), csorbai (1222), szentmáriai (1200), szentkereszti (1200), szentandrási (1111), németlipcsei (1242) s a tarnóci templom tornyán már 1200-ban hirdette a kettőskereszt a felvett kereszténység diadalát. S ha tekintetbe vesszük, hogy ennek a területileg aránylag kis megyének több mint a felét sziklás hegyek alkotják, — akkor könnyen következtethetünk arra a magas keresztény kulturára, mely már a honfoglalást követő századokban Liptóban virágzott. Az a tény pedig, hogy ezek a templomok meglehetősen közel feküdnek egymáshoz bizonyítja azt, hogy Liptó megye már az Árpádházi királyok alatt is sűrűnlakott volt. Mindezek a tények élénken cáfolják Chalupeczky cseh egyetemi tanárnak azt az állitását, hogy Liptóban csak mocsár, erdőségek és medvék voltak ebben az időben. Nem valószínű ugyanis, hogy a dörmögő talpasok kedvéért emelték volna ezeket a román és gót stílusú templomokat. *Liptónak már a bronzkorszakban is fejlett kulturája volt,* amit az ásatások alkalmával felszinre kerülő használati és dísztárgyak bizonyítanak.

A szentandrási templom keletkezését latin nyelvű irás bizonyítja: „Ecclesia haec in anno 1111-o sub Colomano rege Hungariae erecta, quod ipsum incisus im ara maiori eiusdem anni numeros perhiberet". (A templom Kálmán magyar király alatt épült, miről tanuskodik a főoltáron feltüntetett szám).

A templom legrégibb része a mostani sekrestye, gyönyörü tiszta gót stílusú ablakával. Valószínüleg ez a helyiség volt a templom eredeti szentélye, amit bizonyít az is, hogy régi szokás szerint kelet felé fordul. Később hozzáépités folytán irányt változtatott a templom hajója, — ma a torony délre, a szentély északra néz. Az eredeti szentély — Skrak lelkész úr szerint — boltives volt, az első gótikát jellemző bordázottsággal. Ezeknek a maradványait — freskó törmelékkel együtt — ásatáskor 150 cm-rel a föld alatt meg is találták.

Ma, a főoltár helye üresen áll. Üresen áll, mert a szentandrási szárnyas oltárt, mint a gótikus művészet egyik remekművét, a milleniumi évben Budapestre szállitották (ahol első dijat nyert!) s *ma a Magyar Nemzeti Múzeum* régiségtárának *féltve őrzött kincse.* Ez a kézzel faragott, törékeny, szinte csipkézettnek mondható csúcsíves oltár oldalszárnyakkal bir, melyeket 1512-ből származó festmények ékesítenek. S ha fellapozzuk *Hóman Bálint* és *Szekfü* Gyula „Magyar Nemzet" c. történelmének III-ik kötetét, másolatban megláthatjuk az egyik oltárszárny gyönyörü festményét, mely „Krisztus feltámadását" ábrázolja.

A templom szépségét és művészi értékét emelik a falakat beborító *freskók.* A nyugati falon Szent László csatája van a pogány kunokkal megörökítve. A keresztény vitézek talpig felvértezve, magasra tartott hegyes kopjákkal rohannak a kunokra. Egyik vitéz trombitájára a pogány méreg szimboluma tekerődzik, fekete kígyó képében... A csata kettős tornyú vár alatt folyik, a tornyon harsonázó angyal alakja látszik...

A keleti fal festménye úgy színben, mint rajzban jóval primitívebb az előbbinél. Valószínű jóval korábbi a keletkezése is. A szeplőtelen fogantatást szimbolizálja. A festmény jobb oldalán Gábor arkangyal látható széles, levegőben szalaggal, rajta a felirás: *„Ave Maria, gratia plena".* A festmény közepét a Teremtő alakja foglalja el. Szájából sugarakat lövel a bal oldalán térdepelő Mária felé. A nyilegyenes sugárnyaláb a Szűz Anya homlokára hull. A sugarakban a kisded Jézus s a Szentlelket jelképező fehér galamb röpül a Boldogságos Szűz felé, igy érzékeltetve az isteni igét: „Mária Krisztus anyja lészen..."

Ugyancsak ezen a falon látható Szent István vértanunak megkövezése a zsidók által s lent, a freskó jobb sarkában a gótikus stílushoz sehogyan sem illő ruházatban négy férfit ábrázoló kis festmény van. A filiszteusvölgyi pelikános cimerü nemesek, ezek: az *Andreánszky, Horánszky, Dettrich* és *Luby* család tagjai, kik *rápingáltatták arcképüket a szentek életét ábrázoló festmény aljára.* Földi maradványaik a templom kriptájában már régen elporladtak, de az utódjaiknak emlékül szánt arcképeik felett nyomtalanul suhantak el a századok...

S ha megszólal a templom harangja, melyet az *1068*-ban épült és a svihrovai csatában elpusztult *Szentistván község templomából* mentettek ide, s elbúg a völgy felett s zengő hangja beleütődik a liptói havasok komor szikláiba, olyan mintha egy ezredév fájdalma, siralma zúgna fel benne... **L. Kiss Ibolya dr.**

Katonai törvényszék elé állitják a francia kommunista képviselőket

Páris, február 5.

Moissac kapitány, államügyész *katonai törvényszék elé utalt 44 kommunista képviselőt.* A vád ellenük az, hogy feloszlatott egyesülést újjáalakitottak. Ezek a képviselők ugyanis a kommunista párt feloszlatása után „munkás- és parasztpártot" alapitottak, amely tulajdonképpen kommunista egyesülés volt más külső alatt. *A vádlottakra 1—5 évig terjedő börtön, 100—5000 frank pénzbüntetés és polgári jogaik elvesztése vár.* Hét képviselő ellen az eljárást megszüntették, tekintve, hogy bünösségüket nem lehetett kellőképen bizonyitani, mert megtagadták a közösséget a kommunista párttal.

Moissac kapitány végül elrendelte, hogy *kilenc megszökött kommunista képviselő ellen árulás miatt újból indítsanak eljárást. Ezekre a képviselőkre halálbüntetés vár. E képviselők között van Maurice Thorez* is. Mint ismeretes a francia kamarában 72 kommunista képviselő foglalt helyet.

— Az asszonyok makacs bélrekedésénél a régóta bevált, tisztán természetes „Ferenc József" keserüvíz — reggel éhgyomorra egy pohárral bevéve — különösen ajánlatos, mert hatásában feltétlenül megbizható és rendkivül enyhe. Kérdezze meg orvosát!

szegény Cinege úr csak úgy nyekkent.

Lapult is úgy, mint a nyúl a barázdában és kimondhatatlan kinjában eszébe jutott minden büne, amit csak az életében elkövetett.

A medve meg szépen leült az ágya szélére és unalmában a szája szélét nyalogatta.

Cinege úr várt s mikor sokára azt gondolta, hogy a medve elbóbiskolt, szép lassan, hogy zajt ne üssön vele, lábait lelógatta az ágyból s alkalmas pillanatban gyorsan felállt és ki akart szökni a szobából.

De a medve észrevette.

Ő is felállt, megint a szabó előtt termett és megint visszalökte az ágyba.

Reggelig vagy tizszer ismétlődött meg ez a jelenet.

A medve egyébként nem bántotta, csak éppen nem engedte felkelni az ágyból.

Utóbb már Cinege úr meg sem kisérelte a szabadulást. Látva, hogy a medve nem eszi meg, még csak nem is bántja, beletörődött sorsába és Istennek ajánlva bünös lelkét, várta a szabadulást.

A segitség nemsokára jelentkezett is.

Kerestek Cinege urat. Öreg paraszt ember nadrágot akart vele szabatni s mert nem volt a műhelyben, a felesége mérgesen elindult a szobája felé, hogy majd ad ő a lusta embernek, aki még akkor is alszik, mikor más ember már régen a dolgát végzi.

Gyanutlanul és tele méreggel nyitott be a szobába, de — amint megpillantotta az ágy szélén üldögélő hatalmas állatot, úgy megijedt tőle, hogy még a lélegzete is elállt. Azt hitte hirtelenében, hogy az öreg ördög ül az ura ágya szélén és el akarja vinni a sok gonoszkodásáért. Ugy becsapta maga mögött az ajtót, hogy csak úgy hullott utána a vakolat. Aztán meg sem állt a csendőrlaktanyáig. Ott aztán elmondta, hogy mi történt.

A csendőrök is néztek egyet, mikor meglátták a medvét a májsztram ágya szélén.

Nyomban értesitették a cirkusz tulajdonosát.

Sietve jött az állatszelidítő. De bizony hiába jött, mert az ő unszolására sem mozdult meg a medve, sőt mindig haragosabban viselkedett.

Közben mások is tudomást szereztek a furcsa esetről s az egész falu odagyülekezett Cinege úr lakása elé és kiváncsian várták, hogy mi lesz.

Az egyik ezt tanácsolta, a másik meg azt.

Végre a cirkusz tulajdonosának a tanácsára lasszót dobtak a medvére s a fél falu legényeinek a segitségével az ablakon keresztül kihuzták Cinege úr ágyáról és nagy üggyel-bajjal visszavezették a cirkuszba.

Cinege úr a történtek után egy hétig nyomta az ágyat s úgy megvadult, hogy még a macskát is medvének nézte, valahányszor beugrott az ablakon.

De mondják, hogy a medvét is megviselte a dolog, mert jó pár napig egyetlen cirkuszi mutatványt se végzett.

Nyilván Cinege úr után vágyott.

Kisszakasz

A Kisszakasz millimétersor ára 40 fil. Legkisebb hirdetés (10 mm) 4 P. Állástkeresőknek 50% kedvezmény

Foglalkozás

TÖKÉLETES magyar gép- és gyorsíró, jó német nyelvtudással, kitünő kézirással, állást keres. Biztositási intézeti gyakorlattal rendelkezik. Szives ajánlatokat „Törekvő" jeligére a kiadóba kér.

Magánnyomozó

Dr. Békési Tibor ny. rendőrkapitány, magánnyomozó, Erzsébet-körút 17. Tel.: 222-802

Butor

BUTOR és TEXTIL keresk. rt., Liszt Ferenc-tér 5. Egy helyen, egy számlán Hálók, ebédlők, kombináltak. Teljes lakberendezések, szőnyegek, függönyök kelengyék. — Kényelmes, hosszú folyószámlahitel. — Vidékre dijtalan képes árajánlatot küldünk.

NINCS FÉNYES KIRAKAT, olcsón, kis részletre, konyha, szalon, matrac, recamier, hálók, kombinált berendezések kaphatók Károly-körút 16. udvarban

NAGY SÁNDOR 26 Károly-körut Gyönyörü uj és használt mübútorok, márkás hálók, ebédlők, üriszobák, börgarnitúrák, styl-szalónok, irodabútorok, csodás kombinált berendezések. Nagy Sándor, Károly-körut 26. Városházánál.

ROYAL Butor részletre is Baross-utca 24. Hálószobák, ebédlőberendezések, kombinált szobák, Választékunk óriási! Áraink olcsók. Minőségért garantálunk.

Vétel, eladás

MINDENT VESZEK szőnyeget, ruhaneműt, fehérneműt, ékszertárgyakat, zálogjegyet. Sommer Márton, Lónyay-u. 28. Nagyzálogház mellett. Tel.: 182-151.

ARANYAT, FOGARANYAT EZÜSTÖT, BRILLIÁNST és ZÁLOGJEGYET mindenről legmagasabb árban vesz Baross-ékszerház, Baross-utca 83. Telefonszám: 13-47-70.

Irógépek újak, 2 évi részletre is kaphatók. Használt és újjáépitett irógépek eladása és cserélése. — Irógép-kellékek, karbantartások, szakszerü javitások. KELEMEN JÓZSEF irodagépszaküzlete, Szolnok, Baross-utca 13. Őskeresztény cég — A Baross-Szövetség tagja

Zálogcédulát, aranyat, ezüstöt, brilliánst legdrágábban vesz SINGER I., Egyetem-utca 11

Hangszer

KERESZTÉLY hirneves zongoraterme, V., Vilmos császár-út 66. Legjobb zongorák legolcsóbban, részletre is. Családias solusem érheti! Legeslegolcsóbban vásárolhat

Lakás

Nyugodt, kényelmes életet kedvelő nyugdijasok olcsón kaphatnak falun szép lakást és teljes ellátást. Kert, gyümölcsös, helyben vasútállomás és folyóvíz. Közel Sátoraljaújhely. Cim a kiadóban.

Január utolsó tiz napjában az angol, francia és a semleges kereskedelmi hajózás 145.603 tonnatartalmu hajót veszitett

A francia-angol legfelsőbb haditanács hétfőn Párisban ülésezett

Berlin, február 5.

A véderő főparancsnoksága vasárnap délelőtt a következő hivatalos jelentést adta ki:

A nyugati arcvonalon nem történt különösebb esemény.

Mint már részletjelentések közölték, a német légierő az Északi-tengeren végzett felderítő repülések során megtámadott angol hadihajókat, valamint felfegyverzett vagy hadihajókisérettel haladó kereskedelmi hajókat és jóllehet a légvédelem és a vadászelhárítás a lehető legerősebb volt, egy aknakereső hajót, négy előőrshajót és kilenc kereskedelmi gőzöst elsülyesztett, sok más felfegyverzett kereskedelmi hajót részben sulyosan megrongált. Valamennyi elsülyesztett kereskedelmi hajó angol hadihajótól kisért rajokban haladt. Három német repülőgép nem tért vissza az ellenséges terület fölött végrehajtott útjáról.

Megbizható hirek szerint az 1940 január 21-től 31-ig terjedő időszakban a tengeri hadviselés következtében az angol, francia és a semleges kereskedelmi hajózás vesztesége összesen 145.603 bruttóregiszter tonna volt.

A hétfőn délelőtt kiadott újabb német hadijelentés mindössze ennyit mondott:

A vasárnap nyugodtan telt el.

A *Völkischer Beobachter* foglalkozik *Churchillnek* azzal a mult pénteki rádióbeszéde során tett kijelentésével, amely szerint Nagybritannia a háború első öt hónapjában csak 480.000 tonna hajóteret veszített. Az 1939 december 20-ig elsülyesztett hajókról vezetett német veszteséglista alapján, amely magában foglalja minden egyes elsülyesztett hajó nevét és tonnatartalmát, megállapitható, hogy *már eddig az időpontig kereken 670.000 tonnányi hajótér pusztult el.* Másfelől a német repülők a legutóbbi szombaton is elsülyesztettek kilenc kereskedelmi hajót, négy előőrshajót és egy aknakereső hajót. A lap szerint *a német légihaderő a mult hét folyamán az angol partok ellen intézett két támadása során 50.000 tonnatartalmú hajót sülyesztett el.*

Páris, február 5.

A francia hadvezetőség **vasárnap** este ezt a hadijelentést adta ki:

A koradélelőtti órákban az ellenséges felderitő csapatokkal folytatott harci tevékenység a mi javunkra dőlt el.

A *hétfőn* délelőtt közzétett újabb hadijelentés szerint nem történt említésre méltó esemény. A *Havas-iroda* magyarázó közleménye hozzátette, hogy vasárnap a szárazföldön csupán egy összeütközés történt. A Bliestől keletre elterülő szakaszon egy német felderítő osztag az egyik előretolt francia állást megtámadta. A kislétszámú francia őrség erélyesen védekezett és visszaverte a német osztagot. A franciák két foglyot ejtettek. A levegőben a rossz időjárás mindenfajta légi tevékenységet megakadályozott.

A francia-angol legfelsőbb tanács hétfőn Párisban ülésezett. A tanács elsőízben délelőtt ült össze, a második ülést pedig később, nap közben tartották meg. Nagybritanniát Chamberlain, Churchill, Halifax, Kingsley Wood és Stanley képviselte, továbbá Dubley Pound, Sir Edmund Ironside és Ismay vezérőrnagy. Francia részről jelen volt Daladier, Campinchi, Guy Lachambre, Champetier de Ribes, valamint Alexis Leger, továbbá Gamelin, Darlan tábornagy, Vuillemin tábornok és Decamp tábornok. Az angol kiküldötteket Daladier miniszterelnök üdvözölte. *A legfelsőbb tanács beható vizsgálat alá vette a jelenlegi hadihelyzetet.* A két kormány akciója által sugalmazott szoros együttműködés szellemében bizonyos kérdéseket különösen részletesen tanulmányoztak abból a szempontból, *hogyan lehetne biztositani a francia-angol együttműködés egyre hatásosabb kiépitését?* Ezzel kapcsolatban mindenekelőtt az élelmezési kérdést vitatták meg. A szőnyegre került kérdésekben teljes volt a megegyezés.

A tanácskozások befejezte után Daladier Chamberlain tiszteletére ebédet adott, amelyen részt vettek az angol küldöttség tagjai és a tanácskozás francia résztvevői, valamint Nagybritannia párisi nagykövete és még több magasrangú személyiség.

London, február 5.

A Ruthven lord angol gőzös, amelyet német repülőgépek bombáztak és géppuskáztak, vasárnap Anglia északkeleti partján megfeneklett. A hajó parancsnokát és a legénység 34 tagját megmentették. A gőzös 3170 tonnás és a Hogarth hajózási társulaté. *Ugyancsak vasárnap két másik hajó is megfeneklett Anglia északkeleti partján.* Az egyik az Eminent 499 tonnás belga hajó, a másik a Jerfjeld 1369 tonnás norvég gőzös. A legénységet kimentették. A tenger hullámai vasárnap a scarboroughi partok mentén a partra vetették a Stanburg 2881 tonnás angol gőzös négy tengerészének holttestét. *Ezt a gőzöst mult hét hétfőjén süllyesztette el egy német bombavető repülőgép.*

LEIPZIGI TAVASZI VÁSÁR 1940

Március 3—8-ig — **Március 3—8-ig**

Utazási és vizum-kedvezmények

Jelentkezés: február 14-ig

Minden felvilágositással szolgál: a Leipzigi Vásár magyarországi kirendeltsége, Budapest, IV., Váci-utca 1—3 (bejárat Türr István-utca 8, félem. 6). Tel.: 380-340 és a Leipziger Messamt, Leipzig C. 1.

A nyugati hatalmak sziriai hadserege

Weygand francia tábornok kisázsiai szemleútja — amennyiben nem tüntetés — azt látszanék igazolni, hogy a nyugati hatalmaknak valamilyen keleti arcvonal alakitására irányuló törekvése a megvalósulás küszöbére jutott el.

Az ilyen arcvonal egyébként már régen megteremtődött volna, ha Lengyelország olyan meglepő gyorsasággal össze nem omlik. Már mult év szeptember elején, mikor az európai háború megindult, nyilvánvaló volt, hogy Lengyelország megsegitésének egyetlen valóban hatásos módja: angol-francia csapatoknak a feketetengeri román kikötőben való kihajózása és Románián keresztül lengyel földre való szállitása. Már ekkor is egészen elhibázottnak kellett — a kölcsönös erőviszonyok alapján — tartani azt a gondolatot, hogy az angol-francia légi erők tehermentesitő támadást intézhettek volna Németország ellen vagy ilyen célzattal az angol-francia hajóhad megtámadhatta volna a német tengerpartokat. Ezek a támadások a nyugati hatalmak légi és tengeri erőinek haszon nélkül való feláldozását jelentették volna.

Az említett többi csapatokkal való megsegitésnek azonban egy döntő jelentőségü előfeltétele lett volna és pedig az, hogy a lengyel hadsereg legalább is a Narew—Bug—Visztula—San-vonalon való szivós ellenállással szerezze meg azt az — egy hónapnál mindenesetre hosszabb — időt, amelyet az erősitésül szánt angol és francia hadosztályok mozgósitása, hajókra való berakása, tengeri szállitása a Fekete-tenger kikötőibe, kirakása, vasútra való rakása és az arcvonalra való vasúti szállitása igényel. A lengyel hadsereg a határmenti csaták gyors elvesztése után azonban már nem nyujtott reményt arra, hogy ezt az időt megszerezheti.

Közbevetjük itt, hogy a világháború alatt Salonikiba, tehát a Balkán-félszigetre történt francia-angol kihajózásra itt nem lehet hivatkozni, mert ezt a kihajózást két hónapon (október-november) fedezte a szerb hadsereg ellenállása (a németek, osztrákok, magyarok és bolgárok ellen), mikor pedig a szerb hadsereg elvonult Montenegrón és Albánián keresztül az Adria partjára, a fedezést az nyujtotta, hogy a német fővezérlet nem engedte meg a görög határig előnyomult bolgár hadaknak, hogy görög semleges területen keresztül támadásra induljanak az antant-hadseregek ellen, bár ilyen támadás — angol és francia vélemény szerint — feltétlenül sikeres lett volna.

Ma a helyzet egészen más és ezt a helyzetet figyelembe kell venni, mikor a Sziriában összpontositott angol-francia sereg jövendő feladatai felől elmélkedünk.

E feladatok közül vegyük azt a lehetőségest, hogy a sereg Sziria tengerpartján hajóra száll, eltolódik a Fekete-tengerre a Dárdanellákon és a Boszporuszon át és valahol a Fekete-tenger partján kihajózik.

A pillanatnyi külpolitikai helyzet alapján nem volna lehetlen például, hogy ez a sereg román kikötőkben szállana partra. Feladata volna, hogy akadályozza meg a Németország felé irányuló román olaj- és élelmiszerszállitást. Az ilyen feladat végrehajtásának előfeltétele az volna, hogy a román hadsereg vállalja és el is végezze a partraszállás és valamilyen alkalmas területbe való felvonulás fedezését. Bizonyos alkalmas védővonalakat erre a célra lehet is találni. Csak olyan hadsereg kell hozzá, amelyik komolyan akarja a vonalakat megvédeni.

A nyugati hatalmak ilyen vállalkozása természetesen nem maradhatna titokban. Legkésőbb abban a percben, mikor a sziriai seregnek első katonája román földre lép, Németország erről tudomást szerez. Ebben a helyzetben Németország nem tehet egyebet, mint teljes erővel — és a neki legalkalmasabb irányban — megrohanja Romániát, hogy ennek segélyforrá-

Cinege ur vendége

Irta: Nyáry Andor

A kisbiró szorgalmas igyekezettel járta a falut, megállt az utcasarkokon, rávágott a dobra, aztán éles hangon kihirdette a nagy eseményt, hogy a faluba állatsereglet érkezett. Van majom, kakadu, vadmacska, róka, meg egy nagy medve, amit estére tiz krajcárért meg lehet nézni.

Estére kelve minden ember, asszony, gyerek ott ácsorgott a cirkusz előtt.

A sátorból kihallatszott a medve dörmögése. A hangjáról itélve, nagy barom állat lehetett. Olyan hangja volt, mint a bikának.

A komédiásnak jól ment az üzlet. Másnap nem utazott tovább, amint tervezte. Ott maradt pár napig.

Mikor előadás után az emberek elszéledtek, a lárma elcsendesedett. A cirkuszban eloltották a lámpákat s a medve maga maradt ketrecében. Lefeküdt, elnyujtózott, de nem tudott elaludni.

Felült. Lehajtotta buksi fejét és gondolkozott.

A közeli kocsmából nóta, muzsika hallatszott.

A szabó, a Cinege mulatott, mert azon a napon vásár is volt, sok ködment eladott, hát a jó vásárra áldomást ivott.

A sziget felől virágillatot hozott a szellő.

A medve szivébe belehasított a szabadság utáni vágy, meg talán arra is gondolt, hogy — ha már itt van a faluban — kicsit jó volna körülnézni, hogy milyen világ van erre.

A gondolatra felállt, nyomott egyet a ketrece ajtaján s a nyomásra — hogyan hogyan nem — az ajtó kipattant, azonban a medve már kinn is volt a szabad ég alatt. Nézett. Szaglászott.

A közelben egyetlen lélek sem volt. Csak a csárda ablakából áradt feléje világosság. Megfordult hát és az ellenkező utca felé ment, amerre csak a hold hintette szelid sugarát.

Ment, mendegélt, ballagott. Már több órája sétálgatott. Már végigszemlélte az alacsony kis házakat. Közben el is fáradt s mert a faluban tájékozatlan volt s talán nem is talált volna vissza a cirkuszba, aztán meg felesége sem volt, attól sem kellett tartania, hogy majd számonkéri tőle az éjszakai kódorgást, igy hát nem sokat töprenkedett, hogy mit csináljon, odament egy nyitott ablakhoz, felkapaszkodott rá és szépen bemászott a szobába.

Bizonyosan azt gondolta, hogy barlang, az ablak pedig annak a nyilása.

Pedig nem barlang volt, hanem Cinege szabó úr háza, aki azért hagyta nyitva az ablakát, hogy hadd szellőzzék, amig odajár az éjszaka.

A medve azonban nem sokat kérdezte, hogy hova került. A szobába érve, körülnézett s amint az egyik sarokban meglátta a kerevetet, odacammogott, ráfeküdt s mivel a lelkiismerete rendben volt, szépen elaludt, s valami nagyon pompás dolgot álmodhatott, mert álmában csak úgy csámcsogott.

Ezalatt pedig Cinege úr a kocsmában nótázott, húzatta a cigánnyal a kedvderitőt. Néha még táncolt is a nóta mellett.

De mivel minden jónak egyszer vége szokott lenni, Cinege úr is elérkezettnek vélte az időt, hogy hazacihelődjék.

A torony órája akkor ütötte a harmat, amikor a kocsmából elköszönt.

Megráncigálta derekán a nadrágját, hogy a menése biztosabb legyen, aztán elindult hazafelé.

Utja a cirkusz előtt vezetett el.

Mikor a cirkuszhoz ért, onnan kiabálás hallatszott s az állatok ketrecei körül ijedt emberek sürögtek-forogtak.

Cinege úr megállt. Egyideig figyelt s mivel a lármából és az emberek sürgéséből valami eseményre gondolt, odament a sátorhoz és megkérdezte:

— Mi történt?

Akkor tudta meg, hogy a medve megszökött.

— Ijnye, a nemjóját! — tett olyan mozdulatot, mintha tübe füzött volna, de aztán az elfogyasztott bor nagy bátorságot lökött szivébe és felkiáltott:

— Keressük meg!

És a cirkusz embereivel a medve keresésére indult.

Sorba vették az utcákat.

Közben a saját háza előtt is elhaladtak s minthogy az ablakot nyitva találta, kivülről a szárnyát benyomta, nehogy az elszökött barom valahogyan bemásszon a szobájába. Aztán nyugodtan tovább ment medvét keresni az emberekkel.

A medvét azonban nem találták sehol.

Már derengett, mikor a keresést abbahagyták.

A cirkuszosok elbúcsúztak a szabótól és visszatértek a cirkuszba.

Cinege úr is hazament.

A sok járkálás közben a bor már kipárolgott a fejéből, tisztán meg tudta fontolni, hogy mi következhetik ebből a medvehistóriából s a legnagyobb aggodalmaktól kisérve nyitott be hálószobája ajtaján.

A szobában félhomály derengett.

Az ajtót becsukta maga mögött s amint megfordult, hogy az ágyához menjen, tekintete a kerevetre esett.

Valamit látott rajta. Valami nagyot. Pislogott. Silabizált:

— Mi lehet az? — dobbant meg a szive s oda akart menni, hogy megnézze.

A medve a lépések zajára felébredt, felnyitotta szemét s amint meglátta a feléje közeledő embert, felugrott és két lábára állt.

Cinege úr egyébként sem volt valami bátor ember, de most majd hanyatt-esett. Felismerte a medvét.

Arra még gondolni sem mert volna, hogy a medvével szembeszálljon. Inkább azon járatta az eszét, hogy a szobából hogyan meneküljön ki minél előbb.

A tépelődésre azonban nem volt sok ideje, mert mielőtt szörnyü meglepetéséből magához térhetett volna, a medve melléje lépett és egy jól irányitott lökéssel úgy belelökte az ágyba, hogy

A lakosság tíz százalékát a hadiipar foglalkoztatja

A szlovák fegyverek dilemmája

Szlovákia helyet keres a fegyverkereskedelem világpiacán — írja egyik pozsonyi keltezésű jelentésében a Reuter brit hírügynökség.

Csehszlovákián belül a szlovák fegyvergyártás természetesen a prágai kormánynak volt alárendelve, s Havel elnök „bársonyos forradalma" idején kilátásai nem voltak a legjobbak. Havel ugyanis éppenséggel egy ambiciózus leszerelési programot pártolt. Három év alatt kellett volna ezt a programot végrehajtani, de Szlovákia már akkor ellenezte a sietséget, mert attól félt, hogy komoly bevételi forrástól esik el. A hadiipar polgári célokra való átállítását három év helyett öttíz év alatt javasolta végrehajtani.

Csehszlovákiáról tudni kell, hogy a fordulat előtt a világ hetedik legnagyobb fegyvergyártó országa volt, s a gyárak nagyobb része szlovák területen van. A szlovákiai lakosság durván tíz százalékát szintén a hadiipar foglalkoztatja. Ebből következik, hogy a prágai átállítási program inkább a szlovákokat sújtotta volna, mint a cseheket. Már 1990-91-ben 42 ezer szlovák munkás veszítette el emiatt állását — állítják Pozsonyban.

Tankok, páncélozott járművek, ágyúk, gépfegyverek és karabélyok készülnek Szlovákiában, mely novemberben 300 szovjet tervezésű T—72-es tank eladásáról kezdett tárgyalni Pakisztánnal, jóllehet akkor a szövetségi törvények értelmében ezt még nem tehette volna. Havel elnök ismételten kifejtette azt a véleményét, hogy a fegyverexport árt Csehszlovákia nemzetközi tekintélyének, ennek ellenére tavaly Szíria is kapott 250 T—72-es tankot, mert mint egy prágai megfigyelő akkor elmondta„a kormánynak rá kellett jönnie: egy fél város marad munka nélkül, ha leállítják az üzletet".

A közép-szlovákiai Martin város régóta a Varsói Szerződés egyik páncélosgyártó centruma volt. Két gyár ontotta a tankokat. Szlovákia hivatalos adatok szerint 1988-ban 700 millió dollár értékű fegyvert gyártott, ami meghaladja az akkori csehszlovák hadiipar teljesítményének felét. Ez nem hasonlítható a nagyhatalmak teljesítményéhez, de magasan kiemelkedik a térségben.

Ötven év múltán jelent meg a misszionárius naplója

Könyv a nankingi mészárlásról

A japánok most olvashatnak először hiteles leírást történelmük egyik legszégyenletesebb eseményéről, a nankingi mészárlásról. Tokióban decemberben jelent meg az a könyv, mely John Magee amerikai protestáns misszionárius naplója alapján először rekonstruálja hitelesen az 1937-es nankingi japán tömeggyilkosság történetét. A napló ötven év lappangás után 1991-ben került napvilágra.

„A japán katonák mind a 13 embert lemészárolták, köztük egy 75 éves öregembert és egy 74 éves öregasszonyt, egy anyát a három lányával. A 16 és a 14 éves lányt többen megerőszakolták, s csak azután gyilkolták meg a legvérengzőbb módon".

A japán katonák 1937. december 13-ától hat hét leforgása alatt 200 000 kínait gyilkoltak le. Jiro Takidani japán szerző könyvéből tárul elénk, mely Magee naplóján kívül idős kínai túlélők visszaemlékezéseit tartalmazza.

Japánban heves csatározások folynak a könyv és annak igazságtartalma körül. Sintaro Isihara ismert jobboldali politikus, a Playboy magazin 1990. októberi számában kijelentette, hogy az eseményről szóló kínai beszámolók nem felelnek meg a valóságnak. Maguk a japánok alig írtak róla. Takidani könyve azonban kevés kétséget hagy a történtek felől. Miután a japánok 1937. december 13-án elfoglalták Kína akkori fővárosát, Nankingot, a katonai hatóságok kiutasították a még ott tartózkodó öt külföldi tudósítót. A városban összesen 22 külföldi maradt, köztük Magee, aki menedékházakat rendezett be a város központjában a harci zónából menekülő civilek számára. A menedékházak hamarosan zsúfoltak lettek. December 19-étől érkeztek az első hírek gyilkosságokról és erőszakosságokról. Magee ezek közül nem egynek személyesen is tanúja volt, s tömeggyilkosságokról is beszámol, amelyek áldozatai főként hadifoglyok voltak. Gépfegyverrel kaszálták le őket, majd a tetemeket gúlába rakták és elégették.

A naplójegyzetek február 3-áig tartanak, de Magee tovább is a városban maradt, hogy segítsen a menekülteknek. Négy tekercs filmet is felvett a nankingi mészárlásról, összesen 37 percnyi anyaggal, melynek részleteit később bemutatták, de egészében szintén csak 1991-ben került elő.

A háborús bűnösök tokiói haditörvényszékén 1948-ban mintegy 155 ezerre tették a nankingi vérengzés áldozatainak számát. A perben részt vett kínai ügyész annak idején azt mondotta, hogy a gyilkosságok és erőszakosságok a legmagasabb japán hadvezetés jóváhagyásával folytak a kínai lakosság ellenállásának megtörése céljából.

Bécs az utcán

Az osztrák főváros történetében nem volt példa ilyen hatalmas tömegtüntetésre. Január 23-án kétszázezren vonultak a Ringen a lelkiismeret fáklyáival, hogy tiltakozzanak a jobboldal idegengyűlölő nekirugaszkodásai ellen. A monumentális megmozdulást a Szabadság Párt idegenellenes parlamenti petíciója váltotta ki

Indiánok '93

Sziúk, apacsok és a többiek

A legbiztatóbb az amerikai indiánok helyzetében az, hogy még megvannak. Nem is kevesen. A legnagyobb indián törzs ma a cseroki, de megvannak a navajók, az apacsok és az irokézek is. Összesen kétmillióan.

Az Egyesült Államokban a legújabb statisztikai felmérés szerint csaknem kétmillió indián él — körülbelül annyi, mint amennyi ötszáz éve, a kontinens felfedezése idején lakhatott ezen a tájon. Igaz, akkor szabadon éltek e roppant területen, magukénak mondhatták az erdőt, a prérit, a folyókat, míg napjainkban, a népirtás, a megalázottság, a kisemmizettség évszázadai után csak alig tekinthetik magukat az ország egyenjogú polgárainak. Csak lassan szűnik meg a rezervációs területek indiánjai fölötti gyámkodás, bár a bíróságok már egyre több esetben érvényesítik az indián tulajdonjogot bányák, olajkutak, erdőségek fölött. És jó ideig eltart még, míg leküzdik az indián írástudatlanság, munkanélküliség, alkoholizmus súlyos örökségét.

Az új statisztika azért biztató, mert ez az első eset, hogy az indiánok létszámát és törzsi hovatartozását nem szúrópróbaszerűen állapították meg, hanem a népszámlálók felkerestek minden indiánt s minden indián maga mondhatta meg, melyik törzs, illetve „nemzet" fiának vallja magát. Az összesen 542 (!) indián törzs közül a cseroki a legnagyobb, több mint 300 000 taggal, utána következik a navajo, a csippeva és a sziú, s elég sokan vannak az apacsok, az irokézek is, May Károly regényének hősei. Továbbra is nagy gond az, hogy az indián népek szétszórva élnek, hisz egykor hatalmas vadászterületeik a fehér farmerek előnyomulása folytán szánalmas kis rezervációkra zsugorodtak össze. A cserokik jelenleg az Államok 35 (!) tagállamában élnek, a sziúk 15, míg az irokézek nyolc államban, ráadásul Kanadában is vannak irokézek.

A statisztikában természetesen nem szerepelnek a mohikánok, hisz az annakidején még Cooper által megénekelt Csingacsguk volt az utolsó...

M. GY.

Lehet még festeni?

Kegyesebb pillanataink mondogatjuk: ember, ember— fajok, vallások szerint ne tegyünk különbséget. Míg a bűnözési statisztikák abszolút főszereplői cigányok — amikor újra fölüti fejét soraikban a tbc, amikor egyre szűkül életterük, éheznek, utcára kerülnek — addig szükség van a külön jelölésre. Cigány festők...

A nagy elől a kortárs Balázs János volt. Ecsettel és iróval is: festőnek, bölcsnek kimagasló. Követte őt Péli Tamás, a polgárosodottabb művész, az első tanult, kimüvelt. Az amszterdami Királyi Akadémia elvégzése után haza igyekszik. Övéivel viselni a közös sorsot.

Mágikus realizmusnak nevezik Péli és néhány tanítványának világát. Jellegzetes szimbólumok, érzékeny, melankolikus, remény után távolba néző emberek. Érdemes követni Pélit — mondja Szentandrásy — mert látása igaz és szép.

Szentandrásy István életútja szerencsésebb sok társáénál. Balázs János, Balogh Balázs András, Bada Márta iskolázatlanul, önerőből tanulnak, fizikai munka, hathét gyerek mellett festenek. Kinek? Kiállítási lehetőség ritka. Képet eladni a piachoz igazodó menedzserek segítségével? Harminc-ötven százalékos jutalék, adó jön le az árából. Jó, ha az anyagköltséget viszontlátja az alkotó. A festők közt is segédmunkási rangban jegyzik a cigányt. Szentandrásynak tizenkét év alatt húsz képe kelt el az ötvenből. Kiállítása volt húsz, kis művelődési háztól kezdve az Operáig. Január elején patinás belvárosi kiállítóteremben mutatkozik be új sorozatával („ha ott lesznek a képek, elhiszem, szót se többet addig").

„Festeni se lehet már — az emberek leszoknak arról, hogy képet nézzenek. Az utcán kevesebb csókolózó párt látni, a lányok agresszívabbak lettek. Gyűlölni kezdjük a szerelmet, a szépséget. Az öregek meg akarnak halni, inkább, mint hogy ilyen szégyenletes szegénységben tengődjenek" — mondja. Szerzett pénzt két farostra, két nagy képet megfest még januárig. Gyorsan dolgozik, ki kell egészíteni a Lorca-versekhez készített sorozatot. Fest. Most fest mégis.

Bár nem hisz már abban, hogy képeivel megértést tudna kelteni.

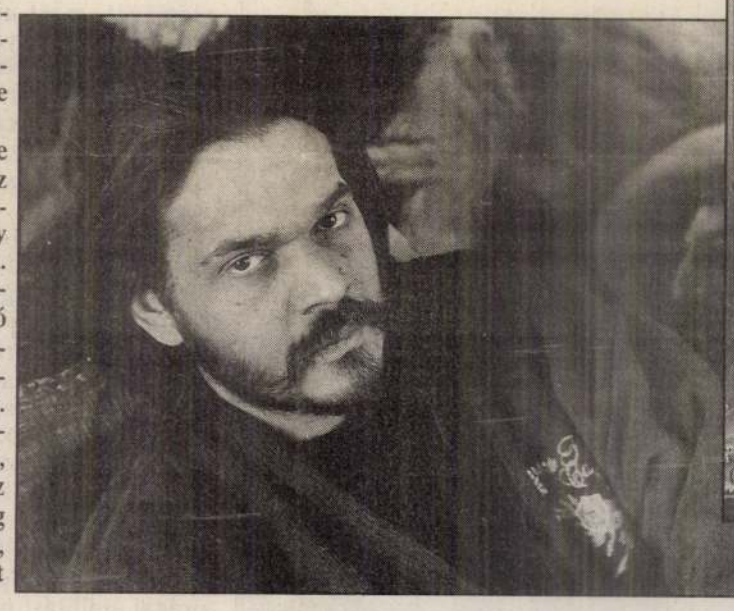

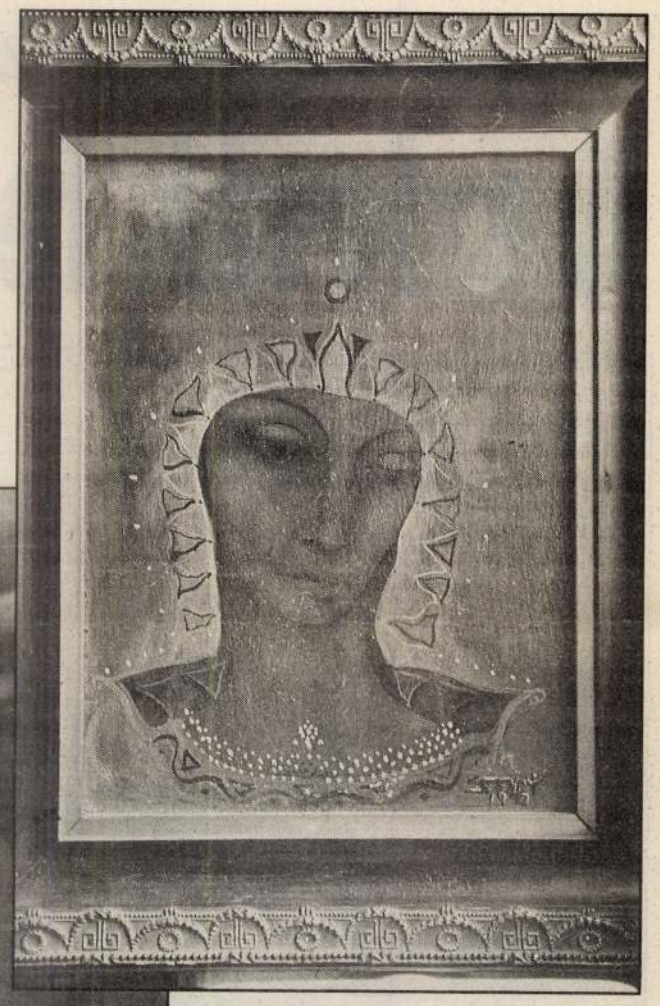

Szentandrásy és Madonnája

INDIÁBÓL INDIÁBA

Gulyásparti és cigányzene — a vendéglátás egykori adu ászai. Mára a legtöbb kávéházból, étteremből kiszorította az élőzenét a gépzene. A Kalyi Jag együttes alapítója-vezetője, Varga Gusztáv szerint jó volna visszahozni az élőzenét. Pedig nem is cigányzene volt ezeken a helyeken, hanem cigányok játszottak magyar, népies műzenét. A dzsentrivilágból visszamaradt dalok feldolgozásait páratlan virtuozitással adták elő. A valódi, az autentikus cigány népzeneszerű hangszereket, csak ritmuseszközöket (kanál-villa, pittyengetés, szájbőgő, vizeskanna) használ.

Az autentikus zenét először a Kalyi Jag játszotta. Martin György, Pesovár Ernő és Ferenc, Vígh Rudolf gyűjtése után a következő forradalmat a hét éve megjelent Kalyi Jag-nagylemez hozta, amely megingatta a cigányzenéről alkotott addigi véleményeket. Külföldön is ritka csemegének számítanak, ahol kétszer annyit koncerteznek, mint itthon. Hetven hangversenyt adnak évente. Legutóbb nyugat-európai körútra, százharminc koncertre kötött velük szerződést a sztármenedzser, André Heller. Egyedül a Kárpátalján maradt meg a legeredetibb cigányfolklór, már csak ez a bölcső őrzi az egykori teljességet. A cigányság a VI-VII. században kezdte vándorlását, melynek fénykora a X-XII. századra esett.

Feltevések szerint India, Pakisztán területéről indult a vándorlás.

A feltételezett út egy részét hamarosan újrajárja a Kalyi Jag: India, Palesztina, Irán, Szíria, Egyiptom, Törökország, Albánia felé. A két és fél hónapos gyűjtés dokumentumait november-decemberben mutatják be. A Kalyi Jag addig is szemmel tartja a példájukra alakult hatvan együttes munkáját. Roma Művészeti Egyesületük szeptembertől szakiskolát alapít a cigányifjúság számára. A két évben cigány történelmet-irodalmat, magyart; angolt és néprajzot; társadalmi-gazdasági ismereteket... és számítástechnikát tanulnak.

A cigánytündér

„Sűrű haja akár a felleg. Csillagok szikráznak benne, és repítik a népét egy boldogabb tájra, ahol elfelejthetik a szenvedéseiket."

Szécsi Margit, Az aranyhalas lószem tükre című igézetes mesekönyvében írt így Dojáról, a cigánytündérről. Illik a leírás Bari Erzsikére, a Tinisztár kerestetik vetélkedő egyik győztesére is. A minap töltötte be a 16. évét, s vonatkoztatható rá az a mondás is, amely szerint „a szépség a természet ajándéka kedvenc gyermekeinek".

Egyebekben a természet nem kényeztette. Öt testvére közül egyedül a nővérét látogatja olykor-olykor. A többieket, akár a pitypang magvait, messze repítette egymástól a szél. A szülőkről csak halvány emlékeket őriz. Idegeneknél és intézetekben nevelkedett. Dédelgetett játékok és anyai simogatások nélküli gyermekkor volt ez. Fázott, sokszor éhezett... Félt egyedül az udvarra menni, csak a dunyha alatt, a nővéréhez lapulva érezte biztonságban magát...

A sors mégsem egészen igazságtalan. Bari Erzsikét megajándékozta valamivel, amit nem lehet elvenni tőle, s amivel örömet szerezhet az embereknek: a hangjával. A Tinisztár kerestetik vetélkedőn elképesztő erővel és tisztasággal áradt a torkából...

Lévai Csaba, aki ma Hejcén polgármester, korábban abban a kollégiumban volt nevelő, ahol Erzsike tanult. Ő gondolt rá először, hogy Bari Erzsébetnek be kellene mutatkoznia a nyilvánosság előtt. A tehetséges kislányt felhozta tehát Budapestre, ahol rövidesen új segítőtársai is akadtak. Zsolnay Péter megírta számára A Nap felragyog című slágert. Koltay Zsuzsa sanzonénekesnő hozzáfogott, hogy énektudássá csiszolja természet adta képességeit.

Erzsike Csillebércen lakik, egy kollégiumban. Újpalotára utazik az iskolába, s közben hetenként háromszor hangképzésórákra jár. Tízezer forintos állami ellátmányából nyolcezret erre költ. Pénzemberek, akik igazán segíthetnének, még nincsenek mögötte, bár egy tehetségkutató kisvállalkozás már „felfedezte", s a Vidám Színpadon is fellép. Tehetség? Vasakarat? Úgy tetszik, megvan. De elég-e ennyi 1993 tavaszán a sikerhez?

MOLDOVÁN IBOLYA

TÉVÉPROGRAMOK

MŰHOLD

FILM

7.55 RTL A szélkiáltók röpte
8.35 ST1 Szomszédok
9.05 ST1 Szeretethajó
9.30 RTL A kaszinó-ügy
10.00 MTV A nagy kép legjavából
10.30 OR1 Michelangelo
10.30 ST1 Hazárd megye lordjai
10.50 RTL Lázadás a Bountyn
11.20 ST1 Fort Boyard
12.15 OR1 Sas és oroszlán
14.40 ST1 Szeretethajó
15.30 ST1 Miranda
16.05 ST1 High Chaparral
17.10 ST1 Szomszédok
17.35 OR1 Narnia királya
17.50 ST1 Az Addams család
18.15 ST1 Mini Max
18.20 OR1 Filmújdonságok
18.30 OR1 Ron és Tanja

19.20 RTL A boragorai égi kutyák
19.30 MTV A nagy kép legjavából
20.00 ST1 Hardball
20.10 RTL Gyilkosság a hobbija
20.15 OR1 Két férfi, egy eset

21.00 RTL Harangocska a mennyezetes ágy alatt
21.00 ST1 A Neptun Odisszeája
21.20 OR1 A modell és a detektív
22.20 OR1 Trailer
22.25 RTL Húzd csak le azt a farmert!
22.50 OR1 Déltől háromig
23.00 ST1 A mestergyilkos

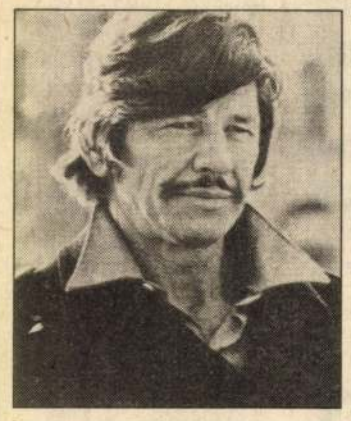

23.15 TV5 A szabadság lehelete
23.50 RTL Sátáni játékok
0.30 OR1 Madame Sin
1.25 RTL Hannie Caulder
2.45 RTL Keoma
4.10 RTL Nashville Lady

SPORT

10.00 ESP Motor-vízisí
10.30 ESP Jégkorcsolya
12.00 ESP Lovassport
13.00 ESP Aerobic
13.00 RTL Wimbledon 1990
13.00 ESP Trampolin-vb
14.00 ESP Sport dokumentumtár
14.05 RTL Barron Hilton-kupa
16.00 ESP Tenisz
16.20 OR1 Te meg én – téli sport (I.)
17.05 OR1 Te meg én – téli sport (II.)
19.00 ESP Trampolin-vb
19.30 ESP Eurosport-hírek
20.00 ESP Motokrossz
20.00 OR1 Sporthírek
21.00 ESP Tenisz
22.15 SUP Sporthírek
0.00 ESP Eurosport-hírek
0.30 ESP Body building

ZENE

7.00 MTV Kristiane Backer clipműsora
9.10 SUP Egyveleg, óránként hírekkel
10.30 MTV Paul King clipműsora
13.30 SUP Egyveleg
14.00 MTV Az év legjavából: Swatch 90
14.30 MTV Maiken Vexo clipműsora
16.00 MTV Yo! A rap kedvelőinek
16.00 SUP Forró drót
16.30 MTV MTV-klub
17.00 MTV Coca-Cola-híradó
17.00 SUP Hullámhosszon
17.15 MTV MTV-hírcsokor
17.30 MTV A legfontosabb clipekből
18.30 MTV Visszatekercselés 90
18.50 TV5 Francia nyelvű sanzonok
20.00 MTV Ray Cokes clipműsora
20.00 SUP Coca-Cola slágerlista
20.30 MTV Az év legjavából: Billy Idol
20.30 SUP Legyünk indiszkrétek
21.00 MTV 20-as clipkívánságlista
22.20 SUP Lemezlista
22.30 MTV Az év legjavából: Eric Clapton
23.00 MTV Szombat éji élet
23.25 SUP Éjszakai koncert: Europe
23.30 MTV Coca-Cola-híradó
23.45 MTV MTV-hírcsokor
0.00 MTV Visszatekercselés 90
1.00 MTV Az év legjavából: Hall and Oats
1.30 MTV Maiken Vexo clipműsora
1.45 SUP Egyveleg
3.00 MTV Videósok éjszakája

GYEREK

6.00 RTL Rajzfilm
6.15 RTL Mesék a világ minden tájáról
6.40 RTL Gadget felügyelő
7.00 ESP D. J. Kat Show
7.00 RTL A Flintstone család gyermekei
7.25 RTL Átok a nagy házban
9.01 OR1 Tapsi Hapsi
13.55 OR1 Sancho és Pancho
14.00 OR1 Pandaország
14.05 ST1 A valódi szellemirtók
15.30 OR1 Alfred J. Kwak
16.00 OR1 An-tan-ténusz

VEGYES

6.00 ESP Üzleti világhíradó
6.00 ST1 Jó reggelt a SAT 1-gyel!
6.30 ESP Hírek sorokban
7.00 SUP Napkezdet
8.30 ST1 Hírek. Időjárás
8.30 SUP Kvízműsor
9.00 OR1 Hírek
9.00 ST1 Hírek
9.00 SUP Hírek, időjárás
9.30 OR1 Osztrák gazdaságtörténet
9.50 ST1 Főzőcske. Horoszkóp
10.00 ST1 Hírek
10.05 ST1 Tévébolt
12.15 ST1 Szerencsekerék
13.00 OR1 Hírek
13.00 ST1 Tévétőzsde
13.00 SUP Japán üzleti hírek
13.10 OR1 Universum
14.00 ST1 Műsorelőzetes
14.30 ST1 Utazóknak. Horoszkóp
15.00 RTL Egyszerűen állati!
15.20 RTL A hóvihar
15.30 OR1 Te meg én
15.50 ST1 Tévébolt
16.05 TV5 Hírek
16.15 TV5 Európai gazdasági magazin
16.45 RTL Kockázatos!
16.55 OR1 Mini tv-híradó
17.00 ST1 Hírek. Időjárás
17.15 RTL Játékshow
17.15 TV5 Női szemmel
17.35 ST1 Tesztelés
17.45 RTL Bonnfetti
17.45 ST1 Műsorelőzetes
17.45 TV5 Ugye finom?
18.00 OR1 Ez maradt a kétfejű sasból
18.00 TV5 30 millió barát
18.30 SUP Kék éj
18.30 TV5 Számok és betűk
18.45 RTL Híradó
18.45 ST1 Híradó. Időjárás
19.00 TV5 Hírek
19.05 ST1 Szerencsekerék
19.15 TV5 Szempillantás
19.25 TV5 Jó napot, Franciaország, Európa!
19.30 OR1 Tv-híradó
19.30 SUP Hírek, időjárás
19.30 TV5 FR3-híradó
19.45 SUP Időlánc
19.50 ST1 Időjárás. Hírek
20.00 TV5 Útinapló
20.55 ST1 Hírek
21.00 TV5 Tv-híradó, időjárás-jelentés
21.35 TV5 Csillagpalota
22.00 SUP Hírek, időjárás
22.10 OR1 Oldalpillantások
22.45 ST1 A nap hírei. Sport. Időjárás
23.00 TV5 Hírek
0.10 TV5 Ramdam
0.20 SUP Hírek, időjárás
0.25 OR1 Hírek
0.35 SUP Kék éj
1.30 SUP Időlánc
1.55 OR1 Hírek

TV 1

9.00 Tévétorna
9.05 Képújság
9.10 Kutyakalandok VI/2. Tiltott kirándulás
9.40 Zsebtévé (ism.)
10.05 Ocsi, a sztár (ism.)
10.55 Egy év fókák és pingvinek között X/7. Rablók a Déli-sarkon (ism.)
15.50 Gyermekkarácsony '90
16.40 Déli videoújság
16.50 Stiri
16.55 Műsorajánlat
17.00-19.00 Péntek délután
17.00 Évgyűrűk
Kb 17.30 Téka
Kb 17.40 Közlekedésről – mindenkinek
Kb 18.00 Ablak
19.00 „Maradjatok meg szeretetemben!"
19.10 Esti mese
19.25 Közlemények. Műsorajánlat
19.30 Híradó
20.05 Szép magyar dal
20.10 Örökölt szerelem. VIII/8.

21.10 Panoráma
22.10 Beszélgetés a Nárcisz és Psyché című filmről
22.25 Nárcisz és Psyché. III/1. Psyché és Nárcisz
24.00 Híradó 3.
0.15 BBC-híradó

TV 2

Radványi Dorottyával és Rózsa Péterrel

8.55 Műsorismertetés
8.57 PARLAMENTI NAPLÓ
17.00 Képújság
17.15 Tv2
17.45 Kérdezz! Felelek
18.00 Telesport
18.25 Gyerekeknek
18.47 Tv2
19.00 De B. Márkiné. II/1.
20.10 Tv2. Rockkalapács

21.00 Híradó 2.
21.20 Tv2
21.30 Lámpák mögött
22.10 Ünnepel a világ
Kb 23.10 Tv2. Napzárta

MAI MOZIMŰSOROK

ALKOTÁS
A legjobb dobás (Best Shot) (mb.sz.am.) 10, 12, 4, 6, 8, 10, 12
Csillagember* (mb.sz.am.) 2
ALKOTMÁNY
Vissza a jövőbe III. (mb.sz.am.) f4, h6, 8
APOLLÓ
Vissza a jövőbe III. (mb.sz.am.) f10, f12, h2, 4, n7, f9
Video: **Conan, a pusztító** 10, 12, 3, 5, 7
ÁTRIUM
Vissza a jövőbe III. (mb.sz.am.) 10, f1, 3, f6, 8
BARTÓK
Dick Tracy* (mb.sz.am.) 9, n12, f2, h4, 6, n9
BÁSTYA
Ghost* (mb.sz.am.) 9, n12, f2
Még drágább az életed** (mb.sz.am.) h4, 6, n9
Vissza a jövőbe III. (mb.sz.am.) éjjel f11
BEM
A brémai muzsikusok (mb.sz.spanyol rajzf.) 10, 4
Szörnyecskék II. (Az új falka)* (mb.sz.am.) 12, 2
Hannah és nővérei* (mb.sz.am.) 6
Pretty Woman – Micsoda nő!* (mb.sz.am.) 8
BROADWAY
Kickboxer* (sz.am.) f12, f2, f4, f6, 8
DUNA
A kis hableány (mb.sz.am.rajzf.) 10, f12, 1
Ghost* (mb.sz.am.) f4, h6, 8
Még drágább az életed** (mb.sz.am.) éjjel f11
ÉVA
Rövidzárlat II. (mb.sz.am.) 2, 4, 6, 8
FLÓRIÁN
Vissza a jövőbe III. (mb.sz.am.) f10, f12, f2, 10
Indiana Jones és az utolsó kereszteslovag* (mb.sz.am.) f4
Pretty Woman – Micsoda nő!* (mb.sz.am.) h6, 8
FÓRUM
Lököttek* (mb.sz.am.) 5, 7
Mielőtt befejezi röptét a denevér** (sz.m.) 9
Video: **Billion úr babái** (forró szexfilm) 5, 7
GORKIJ
Ford Fairlane kalandjai** (mb.sz.am.) f4, f6, f8
GUTENBERG
Szörnyecskék I.* (mb.sz.am.) 4, 6, 8
HORIZONT
A kis hableány (mb.sz.am.rajzf.) 10, 12, f2, 3, f5, 6
Vad Orchideák*** (sz.am.) 8
HUNYADI
Dick Tracy* (mb.sz.am.) f2, f4, h6, 8, n11
Kamaraterem:
Dick Tracy* (mb.sz.am.) f10, h12, 2, f5, h7
KŐBÁNYA
Sárkány és papucs (mb.sz.am.) 2
Vissza a jövőbe III. (mb.sz.am.) f4, h6, 8, n11
LUX (volt Fény)
Szellemirtók II* (mb.sz.am.) 10, 12, 2
Miss Daisy sofőrje* (mb.sz.am.) 4, 6, 8
MAROS
A brémai muzsikusok (mb.sz.spanyol rajzf.) n4
Pretty Woman – Micsoda nő!* (mb.sz.am.) n6
Lököttek* (mb.sz.am.) n8
MÁTRA MESE- ÉS IFJÚSÁGI MOZI
Sárkány és papucs (sz.m.rajzf.) 10, 12, 2, 4
METRO
Sárkány és papucs (sz.m.rajzf.) 10, f12, 1, f3, 4
Ghost* (mb.sz.am.) h6, 8
Még drágább az életed** (mb.sz.am.) éjjel n11
Kamaraterem:
Amadeus I–II.* (mb.sz.am.) 10, 1
Szédülés* (sz.m.) 4
Szoba kiáltással** (sz.m.) 6
Eszterkönyv* (sz.m.) 8
ÓBUDA
Hóbortos hétvége* (mb.sz.am.) f4
Lököttek*(mb.sz.am.)f6
SPORT
A kis hableány (mb.sz.am.rajzf.) 2
Még drágább az életed** (mb.sz.am.) f4, h6, 8
TÁNCSICS
Ghost* (mb.sz.am.) 3, n6, f8
TÁTRA
Rövidzárlat II. (mb.sz.am.) 6, 8
TISZA
Rövidzárlat II. (mb.sz.am.) 10, h12, f2, f4, f6, f8

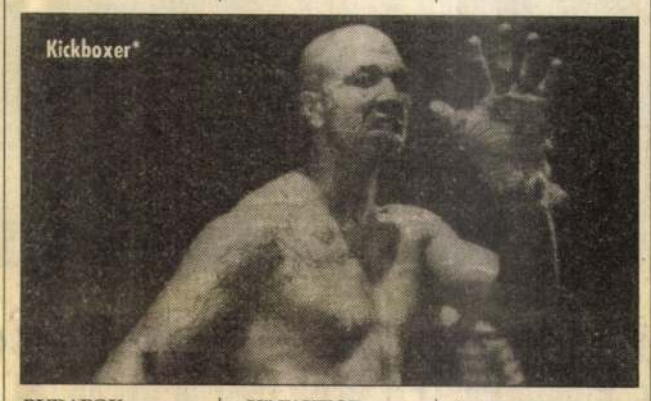

BUDAFOK
A kis hableány (mb.sz.am.rajzf.) 4, h6
Drágán add az életed** (mb.sz.am.) f8
CORVIN
Még drágább az életed** (mb.sz.am.) 1, f4, 6, f9
Premier előtt:
Űrkalózok (Moon 44)* (mb.sz.am.) éjjel 11
CSILLAG
A brémai muzsikusok (mb.sz.spanyol rajzf.) 4, 6
Vissza a jövőbe II. (mb.sz.am.) 8
CSOKONAI
Rövidzárlat II. (mb.sz.am.) f11, f1, f3, f5, f7, f9
„H" FAKTOR VILÁG
Porsche tolvajok* (mb.sz.am.) 3
Vissza a jövőbe I. (mb.sz.am.) 5
Vissza a jövőbe II. (mb.sz.am.) 7
Megint 48 óra* (mb.sz.am.) 9
JÓZSEF ATTILA MŰVELŐDÉSI HÁZ
Marslakó a mostohám* (mb.sz.am.) 10
KOSSUTH
Még drágább az életed** (mb.sz.am.) 10, f1
Dick Tracy* (mb.sz.am.) f4, h6, 8, f11
A gyanúsított* (mb.sz.am.) f8
Vad Orchideák*** (sz.am.) éjjel f10
OLIMPIA
Még drágább az életed** (mb.sz.am.) f4, h6, 8, 10
PUSKIN
Ghost* (mb.sz.am.) 9, n12, f2, h4, éjjel 10
Miss Daisy sofőrje* (mb.sz.am.) 6, 8
Video: **Csendőrök New Yorkban** 11, 3
Gyaloggalopp (ang.) 5, 7
RIDEG S. MŰVELŐDÉSI HÁZ
Hajlakk (sz.am.) 4
Megint 48 óra* (mb.sz.am.) 6, 8

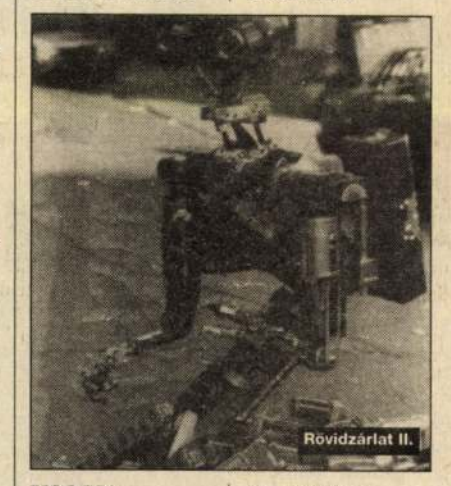

UGOCSA
Ghost* (mb.sz.am.) f4, h6, 8
Szárnyas fejvadász** (mb.sz.am.) f2
URÁNIA
Dick Tracy* (mb.sz.am.) 10, f1, 3, f6, 8
ZUGLÓI
Dumbo (mb.sz.am.rajzf.) 4
Vad Orchideák*** (sz.am.) f6, f8

ART MOZIHÁLÓZAT

EURÓPA
Nicsak, ki beszél* (mb.sz.am.) 2
Legénybúcsú** (mb.sz.am.) 4
Született július 4-én* (mb.sz.am.) 6
Petra von Kant keserű könnyei** (sz.német) 8
Kamaraterem:
Holt költők társasága*(mb.sz.am.) f2
Brazil* (sz.ang.) h4
Madárka** (sz.am.) n7
Betty Blue***(sz.fr.) n9
HUNNIA
Kakukk Marci 12
Az idő urai (sz.m.–fr.rajz sci-fi) 2
Sólyomasszony (mb.sz.am.) 4
A rózsa neve** (sz.NSZK–ol.–fr.) 6
Élethalálharc* (fr.) 8
Trükkös halál* (mb.sz.am.) este 10
KINIZSI
Koncertek a Blue Boxban:
Bp Service koncert éjjel 11
Az „Ez a harc lesz a végső?" c. film videokazettán megvásárolható a Kinizsi mozi pénztárában
MÁTRA
ÖRÖKMOZGÓ
Aranyláz (am.) 6
Nagy zabálás (fr.) 8
MŰVÉSZ
Chaplin Terem:
A kis hableány (mb.sz.am.rajzf.) 10, h12, f2, 3, f5, 6
Ifj. Einstein (sz.ausztrál) 8
Huszárik Terem:
A kis hableány (mb.sz.am.rajzf.) h11, f1, n3
Meteo* (sz.m.) 4 (A film zenéje hanglemezen ismét kapható a moziban is!)
A szabadság ököljoga**(sz.német) 6
Francia filmklub (eredeti nyelven):
A vadóc (fr.) 8
Bódy Terem:
Rocktérítő* (sz.m.) 6
Szökőkút (mb.sz.szovj.) 8
SZINDBÁD
Latinovits Terem:
Az Aranyember (sz.m.) f12, f2
Walt Disney's Fantasia (sz.am.) 4
Roxanne* (mb.sz.am.) 6, 8
Dajka Terem:
Mesék a járdán* (am.) 3, 5
Magyar rekviem* (sz.m.–NSZK) 7
Videotéka a moziban!
TABÁN
Carmen (sz.ol.) h4, f7
TINÓDI
Cry-baby* (sz.am.) 4
Gengszterek klubja* (sz.am.) 6, n9
TOLDI STÚDIÓMOZI
Valami vadság** (mb.sz.am.) 4
Miss Daisy sofőrje* (mb.sz.am.) 6, 8
VÖRÖSMARTY
A tűz háborúja (kanadai) 4
Barabás (mb.sz.ol.–am.) 6
A bolygó neve: Halál** (mb.sz.am.) este 10

ALKOTÁS XII., Alkotás u. 11. T.: 155-5819 • ALKOTMÁNY IV., Árpád út 57–59. T.: 169-3000 • APOLLÓ VII., Erzsébet krt. 45. T.: 122-2656 • ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT XXI., Simon Bolivár sétány 4–6. • ÁTRIUM I. II., Mártírok útja 55. T.: 135-4955 • AQUINCUM III., Sujtás u. 3. • BARTÓK XI., Bartók B. út 64. T.: 166-4022 • BÁSTYA VII. Erzsébet krt. 8. T.: 122-2426 • BEM II., Mártírok útja 5/b. T.: 115-8708 • BROADWAY VIII., Tanács krt, 3. T.: 122-0230 • BUDAFOK XXII., Rózsa R. u. 5–7. T.: 226-0175 • BUDAI KERTMOZI II., Bem rakpart 17. T.: 135-0993 • CORVIN VIII., Kisfaludi köz T.: 113-9897 • CSILLAG III., Mályás király u. 42. T.: 188-8749 • CSOKONAI VIII., Népszínház u. 13. T.: 114-2275 • DUNA XIII., Fürst Sándor u. 7. T.: 112-7446 • EURÓPA VII., Rákóczi út 82. T.: 122-5419 • ÉVA XIV., Erzsébet kir.né útja 36/b. T.: 252-4772 • FLÓRIÁN III., Flórián tér 3. T.: 168-9250 • FÓRUM XVIII., Margó Tivadar u. 1. T.:127-6430 • GORKIJ VII., Akácfa u. 4. T.: 142-0712 • GRAFITTI VIII., József krt. 63. T.: 133-9173 • GUTENBERG VIII., Kölcsey u. 2. T.: 134-2160 • HORIZONT VII., Erzsébet krt. 13. T.: 122-2499 • HUNNIA VII., Erzsébet krt. 26. T.: 122-3471 • HUNYADI XIX., Vöröshadsereg útja 149. T.: 147-0702 • KINIZSI M. I. T. Moziklub IX., Kinizsi u. 28. T.: 118-0983 • KOSSUTH XIII., Váci út 14. T.: 131-8771 • KŐBÁNYA X., Pataky István tér 15. T.: 157-4992 • MAROS XVII., IX. utca 1-3. T.: 158-6800 • MÁTRA VII., Erzsébet krt. 39. T.: 142-2167 • METRO VII., Teréz krt. 120. T.: 153-4266 • MOM XII., Csörsz u. 18. T.: 156-6649 • MONTEVIDEO XI., Fehérvári út 47. T.: 181-1360 • MŰCSARNOK Hősök tere T.: 122-9425 • MŰVÉSZ VI., Teréz krt. 88. T.: 132-6726 • OLIMPIA XI., Szakasits Árpád út 55. T.: 186-9971 • ÓBUDA III., Selmeczi u. 14-16. T.: 188-6538 • PUSKIN V., Kossuth L. u. 18. T.: 118-6464 • SPORT XIV., Thököly út 56. T.: 142-2994 • STEFÁNIA XIV., Népstadion út 34. T.: 222-2436 • TABÁN I., Krisztina krt. 87–89. T.: 156-8162 • TANÁCS XIII., Szent István krt. 16. T.: 131-8573 • TÁNCSICS XXI., Tánesics M. u. 102. T.: 127-8062 • TÁTRA XX., Török Flóris u. 70. T.: 147-8576 • TINÓDI VI., Nagymező u. 8. T.: 142-0549 • TISZA VII., Rákóczi út 68. T.: 142-1399 • TOLDI STÚDIÓ MOZI V., Bajcsy-Zs. út 36-38. T.: 131-8129 • UGOCSA XII., Ugocsa u. 10. T.: 155-4973 • URÁNIA VIII., Rákóczi út 21. T.: 118-8955 • VÁROSMAJORI KERTMOZI XII., Városmajor park T.: 175-5922 • VILÁG XVI., Ságvári u. 3. T.: 163-8480 • VÖRÖSMARTY VIII., Üllői út 4. T.: 133-8125 • VÖRÖSMARTY KERTMOZI XIII., Margitsziget T.: 112-5027 • ZUGLÓI XIV., Angol utca 26. T.: 183-0340

A KURÍR AJÁNLJA

SZÍNHÁZAK:
Állami Bábszínház I., Andrássy út (tel.: 142-2702): Hamupipőke. De 10-kor.
Állami Bábszínház II., Jókai tér (tel.: 112-0622): A három kismalac. De 10-kor.
Fővárosi Operettszínház (tel.: 132-0535): A nagymama. Este 7-kor.
Játékszín (tel.: 112-0430): Himnusz. Este 7-kor.
József Attila Színház (tel.: 140-9428): Dörmögőék csodajátéka. De. 1/2 11-kor. Naftalin. Este 7-kor.
Katona József Színház (tel.: 118-3725): Turandot. Este 7-kor.
Madách Kamara (tel.: 142-3122): Roncsderby. Este 7-kor.
Madách Színház (tel.: 122-2015): Maude és Harold. Este 7-kor.
Magyar Állami Operaház (tel.: 153-0170): Figaro házassága. Este 7-kor.
Mikroszkóp Színpad (tel.: 111-3322): Váltjuk a rendszert. Este 1/2 8-kor.
Nemzeti Színház (tel.: 141-3849): Csongor és Tünde. Este 7-kor.
Pesti Színház (tel.: 118-5547): A segéd. Este 7-kor.
Pesti Vigadó (tel.: 118-9903): Hadady László (oboa) és a Budapesti Vonósok hangversenye. Este 8-kor.
Radnóti Miklós Színház (tel.: 121-0600): Könnyű erkölcsök. Este 9-kor.
Thália Színház (tel.: 131-0500): Mindhalálig Beatles. Este 7-kor.
Thália Színház Stúdiószínháza: Eltartási szerződés. Este 1/2 8-kor.
Várszínház (tel.: 175-8649): Godspell. Este 7-kor.
Vidám Színpad (tel.: 131-1311): Egy férfi, aki nem akar. Este 7-kor.
Vígszínház (tel.: 111-0430): III. Richard. Este 7-kor.
Fővárosi Nagycirkusz (tel.: 142-8300): A szovjet cirkusz vendégjátéka. De. 10-kor és du. 3-kor.
Miskolci Nemzeti Színház: A szarvaskirály. Du 5-kor.
Pécsi Nemzeti Színház: Vőlegény. Este 7-kor.
Pécsi Nemzeti Színház Stúdiószínháza: A három sárkány. Este 1/2 8-kor.
Szegedi Nemzeti Színház: Parasztbecsület – Bajazzók. Este 7-kor.
Szegedi Nemzeti Színház Kisszínháza: Szenvedélyes viszonyok. Este 7-kor.
Győri Kisfaludy Színház: Oliver. Este 7-kor
Győri Kisfaludy Színház Kamaraszínháza: A miniszterné. Este 7-kor.

Várszínház: Godspell

SZENTANDRÁSSY István

RÉVI JUDIT

Barna látomások költője

Fotó: KALLUS GYÖRGY

Most üres a festőállvány, a két csutakká kopott ecset – összesen kettő van! – valahol félretéve meredezik, csaknem az összes festék elfogyott. Tubusa hatszázvalahány forint. Nem baj. Barna van még. „Akkor barnával fogok festeni." SZENTY ül – vagyis hát szüntelenül izeg-mozog – a borvörös kanapén, csőrös óriás bödönből teát iszik. Ezerszer megrágja, milyen szavakat enged ki a száján. Elkezd egy mondatot, minden szóból újabb és újabb gondolatsor spriccen szét, képtelenség egyet kerekre zárni. Kérdezzen valamit – mondja, mikor visszavonja a többórás beszélgetést úgy, ahogy van. Kérdezzen valami mást. Föl-fölveszi a gitárt, belepenget; magához hívja, csókolgatja, harapdálja, elzavarja vizsláját, beleolvas a félkész kéziratba. Arca sima, tekintete tiszta, fenséges nyugalom és ezeréves tudás sugárzik belőle. „De hát én nem tanultam" – vonakodik – „olyat kell mondanom, hogy ne köthessenek bele: á, a sötét cigány…"

Szentandrássy István képei között

A nagy farkas elhozta a foga közt megmutatni a kölykét a csordának.. Elénk teszi a porba: lássátok. – Mindössze ennyi volt a kiállítás megnyitó beszéde. Késő este, mire ezek a szavak elhangzottak (a VSZM Közösségi Házban) már „hangulatba kerültünk". (Így mondaná Szentandrássy István festőművész, akinek a képeit látni ide jöttünk.)

A bejárattal szemben hatalmas, színes SZENTY-kép a falon, előtte félméteres, karvastagságú gyertya ég. Nyolc óra tájban már vannak fönn, félhomályban, asztalok mellett. Míg vetem le a kabátom, Szentandrássy elém jön, megismer. Nyolc éve nem láttam, akkor nagybeteg volt. Szinte hihetetlen, hogy megvan még. És fest. Minden érkező elé ő jön, ölelésre tárt karral. Halk, szomorkás cigányzene szól, két fiatalember gitárral, tamburával kíséri énekét. Mintha csak maguknak dudorásznának. A selyemruhás cigánylányok nekem háttal ülnek, egynek az arcát látom félig. Fölszabadult, ragyog, mint aki sosem nézett más tükörbe, mint szeretettei szemébe. A gyertyát tartó egyik pohár elpattan, kettéválik. Jaj, ez rosszat jelent?

Annyi ember gyűlik össze, magyar, cigány, hogy több be se férne.

A Romani Rota muzsikál, egy lány és egy fiú pantomimetűdöt ad elő – a szeretetről. Kiemelsz egy ismeretlen embert a semmiből – és visszaereszted őt. Szentandrássy köszönt bennünket: adjon az Isten utat, szekeret – kenyér majd csak lesz valahogy…

Még gyertyafénynél kezdem nézegetni a képeket. Fenséges, gyönyörű, kristálytiszta arcokon az a végleges szépség, ami a megpróbáltatások után marad és keletkezik. A festett arcokon az örökké úton lévők igaza.

A Háromkirályok itt látható először. Az egyik király fekete, a másik zsidó, a harmadik cigány. Krisztus élettelen teste mintha holdfényből volna, az embercsecsemő, akit a királyok hoztak, beteg. Ő sem az új Messiás.

* * *

Újra meg újra belefogunk a beszélgetésbe. De hagyjuk a politikát, a művészettel piacoló hiénák mocskába se kotorásszunk, a cigányságról meg, bárhonnan nézzük, órákig kellene magyarázni, elmondani olyan dolgokat, amit a cigányok nagyapjának öregapja se tudhatott, sose gondolkodott felőle, mert… Mert soha meg nem kérdezte senki.

– Ha valaki rám néz, nem NDK-s turistának gondol. Látja, hogy cigány vagyok. És vagy úgy gondol rám, hogy már látott valahol a tévében, bilinccsel a kezemen, vagy úgy, mint egy egzotikus vadállatra. Egy csóró cigány, aki nem lejmol, nem lop, nem késel, hanem fest?! Őrültnek tartanak. Legjobb esetben.

– *El sem tudja képzelni, hogy semmi más ne jusson magáról eszükbe, mint hogy egy nagyon tehetséges és jó ember? Nem tudja elképzelni, hogy képeinek nézői szeretetet, hálát éreznek maga iránt?*

– Én a tömegekről beszélek. Az előítéletekről, a másság szokásos fogadásáról. Ma Magyarországon az egyik barátomnak azt mondták, hogy „nem teheti be a lábát" a magyar művészetbe. Na?

– *Ezt ki mondta?*

– Ne írja le a nevét. Egy tekintélyes művészettörténész mondta, hogy amíg ő él, cigánynak nem lesz kiállítása a Nemzeti Galériában.

– *A magyar művészetnek nem jó az, ha minél több tehetségre talál, ha büszke lehet az e földön született értékekre?*

– Ez az ország nem tud mit kezdeni a tehetségeivel. Nemcsak a festőkkel, az írókkal, tudósokkal, költőkkel se. A kisebbségi helyzetünkön túl mint művészeknek is kilátástalan a jövőnk.

– *Tudnék cigány művészeket sorolni, akiket az egész ország megismert, akik sikeresek lehettek.*

– De mi lett belőlük? Egykettőt kivéve.

A cigánysággal azóta van baj, mióta sorsuk megoldatlansága szociális ügy lett. Egyetemes emberi jogok? Ugyan. Sosem voltak egyenlő jogaink. Pedig a cigányságban rengeteg tudásnak kell lennie, hogy túlélt ennyi mindent. A cigánynak megvan az a képessége, hogy boldog legyen. És ezt a boldogságot át tudja adni. Arról hiszem el, hogy tudja az életet, aki tud boldog lenni.

Mindenkinek megvan a maga karaván-élete. Ha azt bejárta, és még boldog is tud lenni, tud muzsikálni, tud valami pluszt adni – az az igazi tudás. Ezt se a komcsik nem tudták, és nem tudják a ma hatalmon lévők sem. Két ember adagjából tízet táplálni – ez ma a fontos tudás. Ha figyeli az embereket, láthatja, nem tudnak barátkozni sem. A nagy, kölcsönös, hosszú távú barátságra gondolok. Amiben az összes érdek annyi: ez az ember tetszik nekem.

– *Az emberek ma is vágynak a barátságra, miért nem arra törekszenek, ami jó nekik?*

– Az ember eladta a lelkét. Videoért, autómárkáért. Az általános elidegenedés és neurózis ebből fakad. De a végső órán a neurózis megszűnik. A háborúban nincs neurózis. Nincs szorongás. Figyelje meg: a régi fekete filmeken nyugalom, béke, szeretet van az arcokon. Tudja, mi az én rémálmom? Félek, újabb háború kell ahhoz, hogy az emberek megint magukhoz térjenek, hogy meglássák a lényeges dolgokat…

– *Én meg attól tartok, ez csupán nosztalgia s a régi filmek derűje, békéje puszta látszat.*

– Gyerekkoromban Nógrádban éltem, magyar parasztok között. Akkor a cigány, tót, sváb, orosz jól megfért egymással. A cigány elment a hét végén muzsikálni a kocsmába, mert azt tudta. Abban ő volt a legjobb. Gyerekkoromban sosem féltem, és egymástól sem féltünk.

– *Ezt a tudásunkat vesztettük el? Hogy együtt éljünk és együttműködjünk a mindennapokban?*

– A politika bűne, hogy az utolsó öt évben így eldurvultak az emberi kapcsolatok. Ha a kisebbség politizál, csak veszíthet. Azért, mert kisebbség. Milyen boxmeccs az, ahol egy hárommázsás áll szemben a negyvenkilós alultápláltal? Képtelenség. Egy jóindulatú magyar barátom kérdezte, miért nem csinálnak a cigányok maguknak szabad országot? Oké, induljunk el. De hova? A holdra már nem mehetünk, az az ufóké. A földön pedig már minden terület el van foglalva. Mi MAGYAR CIGÁNYOK vagyunk. Ilyen történelemmel, ilyen élettel nem lehet egészséges nemzetet létrehozni.

És mi együtt vagyunk bajban mindannyian. A fasiszta csoportok most a cigányság, zsidóság számára két lehetőséget engednek Európában. Vagy teljesen asszimilálódnak, vagy mehetnek a meszesgödörbe. Születhet így új Európa?

– *De ezt az alternatívát egész Európa elveti szinte teljes egyöntetűséggel.*

– Az ember először kiirtja az állatokat, a természetet, aztán a másmilyen emberfajtát – végül irtani kezdi azokat, akik először irtottak. A világ ezt már nem bírja ki. Félek, talán már arra is kevés az idő, hogy ezen gondolkozni lehessen.

– *Miért fest, ha ilyen borúlátó?*

– Addig festek, míg másnak örömöt okozok vele. Az örömben megszűnik az előítélet, harag. A jóságot megérzik az emberek. A jóság áthat mindenen. Nagy szükség van rá. Talán jobban kell most, mint a kenyér.

– *A nagy földi sakktáblán patthelyzet van. Kinek kellene lépnie?*

– Akik máson is tudnak segíteni. Én például teljesen megbíznék Békesi Lászlóban, a szaktudásában, az emberségében. Rég lepattanhatott volna, sütögethetné a saját pecsenyéjét, de csak ott ül az Országházban, öregedett vagy tíz évet, de ott van a maga hitével, józan szigorával. Én rá bíznám a gazdaságot. Nem bírom már hallgatni, hogy akárhogy nyögünk, erőlködünk, éhezésnek, nincstelenségnek kell jönnie. Ugyanígy bízom a Palotásban is. Azt mondanák: gyerekek, induljunk már el. Mi, cigányok, mindig tudtuk, hogyan kell elindulni. Annyit megéltünk már, jó emberismerők vagyunk. Megismerjük ki az, aki a szemünkbe hazudik, hogy utána hátba szúrjon. Meg kell találni azokat az embereket, akik egy-két évig magukon kívül másnak is tudnak enni adni. Vannak ilyenek. Ezt is sulykolni kellene a népbe, hogy vannak ilyen emberek, nemcsak azt, hogy vége, végünk. Az élet azért van, hogy megéljük. Bárhogy igyekeznek velünk elhitetni, hogy most fizetnünk kell. Lehetetlen, hogy több százezer ember lemondjon a kenyérről, szerelemről, hazáról.

Neki kell indulni, útközben aztán mindig megjön a segítség. A cigányok ezt tudják. Hinni kell, mert enélkül lemondhatnak rólunk a gyerekeink, az anyánk, az öregek. Bocsássa meg nekem a Palotás meg a Békesi, de cigánynak kell lenni: minden helyzetből merni kell elindulni!

– *Merre?*

– Oda kell eljutni, hogy ahol egyszer tüzet raktunk, más is tudjon melegedni. Oda, ahol van belső tűz, erő, ahol nem félünk egyedül maradni.

A jó tűzekben nem fának kell elégni, hanem a gyűlöletnek, irigységnek, gőgnek, elnyomásnak.

Az irodalom matematikai átjárhatósága

Az érdektelennek hitt Madách – Andor Csaba szemében

Vannak írók, akik az érdeklődés középpontjában álltak/állnak. A kutatók róluk már szinte semmi újat nem tudhatnak meg. Vannak mások, akiket valamilyen oknál fogva nem tartottak érdekesnek. Ez utóbbiak közé tartozik/tartozott Madách Imre is. Az érdektelennek, egykönyvű írónak tartott Madáchot mégis „felfedezte" magának néhány irodalomkutató. A matematikus Andor Csaba is a kevesek közé tartozik. A többi Madách-kutatóval karöltve alapította meg a Madách Társaságot, amely Madách életével, életművével foglalkozik.

Szentandrássy István illusztrációja Az ember tragédiájához

– Nem ön az első matematikus, aki az irodalommal komolyabban foglalkozik, Ottlik Géza és Esterházy Péter is matematika szakon végeztek. Honnan ered a Madách iránti rajongása?

– Az egyetem után pár évig sok mindennel foglalkoztam. Az első időszakban a matematika alkalmazásával humán területeken. Később a szociológia, néprajztudomány, távoli kultúrák rokonsági rendszerei felé fordultam. Nem sokkal később doktoráltam filozófiából. Ez volt az a korszak, amikor felfigyeltem Madáchra. Az ember tragédiája után elolvastam egy nagyon részletes Madách-életrajzot, és akkor annyira belemerültem, hogy gondoltam, ez egész életre való téma lesz.

– Ez azt jelenti, hogy a matematika lezárt területe az életének?

– Igen. Már a diplomaosztás után tudtam, hogy nem ez lesz a kutatási területem. Alkalmazása a társadalomban még érdekelt, és foglalkoztam is vele, de ez már valóban lezárt téma.

– Hogyan merült fel a Madách Társaság megalapításának ötlete?

– Már azokban az években szívesen vettem volna részt Madách-konferenciákon, de azt láttam, hogy még a Magyar Tudományos Akadémia sem foglalkozik ezzel. Egyáltalán, úgy gondolom, hogy konferencia csak akkor lesz, ha a Madách-kutatók összefognak, és megrendezik maguknak. Dehát a legtöbb kutató koránál fogva már nem tudta megszervezni, így magam vettem kézbe az irányítást.

– Mikor volt az első szimpózium?

– 1993 októberében a nógrád megyei Szügy községben tartottuk az első összejövetelt. Tudatosan választottam ki a fővárostól távol eső kis falut. Egyrészt Budapest reprezentatív szempontból tökéletes hely, de elmélyült tudományos tanácskozásra nem alkalmas. Másrészt az anyagi keret szűkreszabottsága sem tette volna lehetővé, hogy Budapesten rendezzük meg. Az első után már éves rendszerességgel tartjuk meg a szimpóziumokat. Az 1994-es második konferencián pedig megalapítottuk a *Madách Társaságot.*

– Madáchon kívül milyen témákat érintenek a konferenciák?

– Elsősorban Madáchcsal és szűk környezetével foglalkozunk. Tulajdonképpen Madách élete és életműve a fő foglalkozási terület. Madách egy folyamatos téma. Vannak a magyar irodalomban bizonyos szempontból már lezárt pályák, mint például a Kisfaludy testvéreké. Lehet róluk még értekezni, de új teg eleddig még ismeretlen mozzanat is. Még a levéltári kutatás sem zárult le. A szimpóziumokon szóba kerülnek azok a személyek is, akikkel szorosabb barátságban volt, netán szerelmi kal és lányokkal foglalkozunk, akikhez a verseit írta, de természetesen koránt sem annyira részletesen.

– A következő konferencia Nagyváradon lesz. Mi lesz ennek bet szimpózium Nagyváradon. Fráter Erzsébetről sokkal kevesebb információnk van, mint Madáchról. Azért rendezzük ebben a városban, mert ott halt meg, másrészt *Tempfli József* megyés püspök hívott minket. Ő temette el újra Fráter Erzsébetet.

– Tevékenységükbe belevonják a fiatalságot? Vannak rendezvényeik az ő számukra is?

– Eddig még nem került erre sor. Inkább igyekszünk jelen lenni más szervezetek rendezvényein. Ha meghívnak minket Nógrád megyébe – Madách szűkebb hazájába – különféle összejövetelekre, koszorúzásra vagy előadóestekre, mi nagy örömmel megyünk. Felkérésre szívesen tartunk előadásokat a fiataloknak is általános iskolásoktól kezdve akár egyetemistáknak.

– Milyen az anyagi támogatottsága a Társaságnak?

– Mint mindenki, legalábbis majdnem mindenki, mi sem vagyunk gazdagok. Pénzhez különféle pályázatokon keresztül jutunk, de a beadott pályázatoknak csak kis százaléka sikeres. Az a döntő, hogy kit ismer az ember, ilyen értelemben semmi nem változott az elmúlt 150-200 év alatt. A Nemzeti Kulturális Alaptól kaptunk és időnként a minisztériumtól kapunk némi támogatást. Nem olyan rég a Nemzeti Kulturális Alap kiírt egy pályázatot Digitális Kultúráért címmel. Megírtam és meg is nyertük. Ebből a pénzből Az ember tragédiája CD-ROM változatát fogjuk elkészíteni. Ez az első komolyabb támogatás, amivel már látványos eredményeket tudunk elérni. A CD-n a dráma, az ehhez készített illusztrációk százai és még sok új adat lesz Madáchcsal kapcsolatban. Természetesen olyan információkkal lyek nem csak a kutatókat érdekelhetik. Elsősorban ugyanis az iskolákat célozzuk meg ezzel, és igyekszünk mindent elkövetni, hogy minél több intézménybe eljusson az anyag.

– Foglalkoznak Önök a határokon kívüli Madách-emlékhelyekkel is?

– Nem maradhat mindenre idő és energia, de igyekszünk figyelni azokra az emlékekre is. Nemrégiben *Alsósztregován* újra megnyílt a Madách Múzeum. Az a kastély, Madách szülőháza, amelyben helyet kapott, 1964 óta működik múzeumként. Az elmúlt tíz évben egy hosszú renoválási folyamat miatt nem fogadott látogatókat. Ma az új szlovák nyelvtörvény értelmében a bejárat melletti kétnyelvű tábla kivételével nincs magyar felirat a múzeum falain. Tettem egy javaslatot a minisztériumnak: ajánljuk fel az alsósztregovai kétnyelvű feliratokért cserébe, hogy valamelyik határ menti magyar múzeumban legyen szlovákul is kiírva a magyarázat. A tiltakozásoknak nincs semmilyen kézzel fogható eredménye. Á valamit valamiért elv remélem, sikerrel jár.

– Távlati terveik?

– Most a CD-vel foglalkozunk intenzíven, de tervezzük, hogy Madách levelezéséből, verseiből, egyéb drámáiból, elbeszéléseiből, beszédeiből, politikai cikkeiből kisebb köteteket jelentetünk meg. Vannak már kiadványaink, de ezek, sajnos, csak kis példányszámban jelentek meg, így könyvesboltokban nem is lehet ezeket magvásárolni. Van olyan kiadványunk, ami csak 150 példányban jelent meg. Ahogy Oxfordban megvalósult az, hogy Shakespeare összes művét kiadták egy kötetben, úgy én is reménykedem abban, hogy egyszer

Szentandrássy István fotói

Margó

Go home!

Azt mondja egy jóember reggel a rádióban, hogy Let's make things better. Csak így, minden átmenet nélkül. Aztán jön egy másik, az meg kijelenti: Car of three diamonds. Bele egyenesen az ember képébe.

És hetek, hónapok s évek óta minden áldott reggel jönnek ezek az emberek, és mások is, és mondják, mondják, hogy car, meg shop, meg city center, meg airline, taxfree és light feeling...

Jó reggelt, Magyarország!

Ezt az egészet most azért írom ide, hogy dokumentálva legyen, ki adta az első pofont. Merthogy második pofon is lesz, az egészen biztos. Hiszem, hogy nem lehet a végtelenségig irritálni egy olyan nemzetet, amelynek a történelme, reformkora, függetlenségi harca összefonódik a tiszta magyar nyelv védelmével.

Szólni kéne ezeknek a reklámforgalmazó PR (piár) marketing managereknek, hogy ez a föld, ahol internesönel bizniszbürojukat nyitották, még mindig Magyarországhoz tartozik. Nem lennék meglepve, ha egy indulatosabb magyar ember adna két jó nagy pofont valamelyik lúdtalpas, nyafogó, anglomán businessman-nek. Jogszerűtlenül, de tiszta szívből.

Nemrég odáig jutottam, hogy fölhívok egy ilyen PR-mant, ha másért nem, legalább kiszitkozódom magam. De aztán az egészből nem lett semmi sem. Hol meetingen volt a PR-leader (így mondja a titkárnő), hol meg éppen shoppingolt az ő free time-jában, máskor meg csak egyszerűen reserv volt reggeltől estig. Üzenetet hagytam: hívja vissza Kazinczyt.

Pilhál György

Újabb földrengés Iránban

FOTÓ: MTI/AP

Aki átélt már egy földrengést, s hallotta a föld mélyének fenyegetően morajló hangját, az megérti azt a rettenetet, amit ez a sebesült kislány s az Irán északkeleti részén lakó többi ember is átélt május 10-én. Képünkön a romos Ardakul látszik, miután a Richter-skála szerinti 7,1-es erősségű földrengés rázta meg a térséget

Újabb, a Richter-skála szerint 4,8 erősségű földrengést észleltek hétfőn hajnalban Iránban, ezúttal az ország északnyugati részén. A rengés epicentruma *Ardabil* városától mintegy 25 kilométerre nyugatra volt – jelentette a hivatalos IRNA hírügynökség. Áldozatokról, károkról egyelőre nincs hír.

Az AFP emlékeztet arra, hogy tette életét, és több mint 2600 volt a sérültek száma.

Mint jelentettük, szombaton ennél is sokkal nagyobb, 7,1 magnitudójú rengés pusztított az ország keleti, Afganisztánnal határos vidékén, amelynek az eddigi adatok szerint közel 2400 halottja és sok ezer sérültje van.

gést regisztráltak helyi idő szerint hétfő reggel egy perccel nyolc óra előtt.

Károkról vagy áldozatokról nem érkeztek jelentések, de a vonatközlekedést rövid időre leállították Fukusima prefektúra területén, attól tartva, hogy esetleg megsérülhetett a vasúti pálya – jelentette a Kyodo és az AP

Biológiai agresszió?

Fidel Castro kormánya azzal vádolja az Egyesült Államokat, hogy *biológiai agressziót* követett el a szigetország ellen – írta vasárnap a madridi *El País*.

A kubai kormány a múlt héten panaszt nyújtott be az ENSZ-nél, mondván, hogy egy amerikai repülőgép olyan rovarok petéit szórta le kubai földekre, amelyek nem csak rendkívül károsak a mezőgazdasági termelésre, hanem különösen *ellenállóak* a hagyományos rovarvédő szerek ellen. Washington tagadta a vádat.

A kubai kormány jelentése permetezésre használják az amerikaiak. Washington szerint ez a gép a megjelölt napon *valóban felszállt* a floridai Cocoa Beachen lévő légitámaszpontról, és Kuba érintésével Kolumbiába repült, hogy ott *részt vegyen egy kokainültetvény elpusztításában*. Amikor az amerikai pilóta meglátta, hogy a közelében repül a kubai légitársaság egyik utasszállító repülőgépe, füstképző készüléket hozott működésbe, hogy figyelmeztesse a másik gép pilótáját saját helyzetéről.

A kubaiak szerint viszont az

Vakszerencse

Csak a szerencse mentett meg a haláltól egy világtalan férfit vasárnap *Rotterdamban*. A 22 éves fiatalember metróval kívánt utazni, ám amit a szerelvény beérkezte után botjával *nyitott ajtónak* tapintott, az valójában *két vagon közötti rés* volt, így a kocsi helyett *a metróaknába* lépett.

Ezt követően a szerelvény azonnal elindult, mert vezetője semmit nem vett észre a történtekből. A fehér botos fiatalembert – írta a belga hírügynökség – a csoda menthette meg a súlyos sérüléstől, ám a szerencse továbbra is melléje szegődött, mert a kerekek elkerülték, és gyakorlatilag sértetlenül úszta meg kalandját. A rotterdami rendőrség szakértője később elmondta, hogy még látók közül is kevesen maradnak épek egy ekkora esés után.

Bombariadó

Zürich helyett bécsi landolás

Bombariadó miatt célállomása, Zürich helyett Bécsben szállt le vasárnap délután a Swissair svájci légitársaság egyik utasszállító repülőgépe. A Saab 2000-es típusú gép Krakkóból indult, fedélzetén 46 utassal, s nem sokkal ezt követően egy ismeretlen telefonáló azt közölte a lengyel város repülőterével, hogy robbanószerkezet van a légijárművön. A parancsnok bécsi légikikötőtől kért leszállási engedélyt. Tüzetesen átvizsgálták a gépet

Szentandrássy István festőművész

A fájdalom és a szeretet képei

Az emberi sorsot megrendítő sokszínűségében megjelenítő művészi munkásságáért kapta a *Pro Urbe Budapest-díjat Szentandrássy* István festőművész, akinek a napokban nyílt meg kiállítása a *Kossuth Klubban*. *„Húsz éve élek Budapesten, és komolyan gondolom, hogy ez a legszebb város"* – vallotta a kitüntetés átvétele után. Az európai hírű roma festőművész legtöbb képén a szenvedő ember mély érzelmei jelennek meg: fájdalom, szeretet, küzdelem.

– Vidéken nőtt fel. Miért kötődik mégis ennyire a fővároshoz? – kérdeztük a művészt.

– Budapest számomra olyan, mint egy gyönyörű nő. Állandóan változik, a holnap mindig tartogat újdonságot. Ezért szeretek itt élni.

– Miért a szeretetet hirdetik a művei?

– Mert ez a legfontosabb. Amikor Budapestre költöztem, szeretetet, békét találtam az utcákon. Ma már más a helyzet, az emberek jóval zárkózottabbak, és hihetetlen nyomort kezd látni az ember, főleg a külső kerületekben. A belső kerületeket pedig koldusok, kolduló gyerekek árasztották el. Ez mindenki számára figyelmeztetés.

– Tehet-e valamit a művész a szegénység ellen?

– Nem. Idealista, aki hisz ebben.

– Barátai szerint önt mindenféle misztikák veszik körül.

– Nem tudom. Talán mert túl fekete vagyok. Hasonlatos az ördöghöz...

– Mennyire tartja magát mestere, Péli Tamás fetsőművész követőjének?

– Neki kellett volna adni ezt a díjat. Nagyon sokat tett a főváros életének gazdagításáért. Az „óceánt" hozta Budapestre. Egész életében ezen munkálkodott. Én félek az „óceántól". Akkor örülnék, ha csak hullámokról lenne szó, melyek szép csendesen mosnák a város partjait.

– Legutóbb Berlinben és Münchenben is kiállították a munkáit. Mi látható most a Kossuth Klubban?

– Egy harminc négyzetméteres kép vázlatai. Nem szívesen beszélek róla. Előbb meg akarom festeni. A munka szentség számomra.

– Mégis, mi ihlette ezt a festményt?

– A város.

(d. m.)

adott program pontos végrehajtása *Kosáry* Domokos MTA-elnök szép megnyitójától – másfél nap beszámolói, előadásai, hozzászólásai végeztével – *Glatz* Ferenc professzor zárszaváig. Ők nem csak rangot adni jöttek az eseménynek. Én például most először hallottam előregyártott zárszó helyett a teljes program végighallgatása-jegyzetelése alapján készült összefoglalót, értékelést. Olyan előadás keretében, mely törekvéseinket a történelmi s a mai nemzetközi politikai háttérrel szembesítve – óva minden illúziótól – mérlegelte, mit lehet és kell tenni.

Sikeres volt-e a debreceni találkozó?

Elérte célját: megismertük egymást, kisebb-nagyobb eredményeink kölcsönösen növelték munkakedvünket, együttműködési igények találtak. Röviden, főleg a problémák megközelítésének célszerű módszeréről szólva.

Szóval: hálátlan Európa (nyugati világ)? Nem tudják már, miért zúgnak a harangok minden délben évszázadok óta? (Nálunk mindenki tudja?) És – kevésbé régi história – elfeledték néhai *Kennedy* elnök szavait október 23-ról: *„Nincs még ilyen nap a történelem kezdete óta…"* (Mai fiataljaink tudnak erről?) Folytathatnám, de a „hála" nem tipikusan politikai (történelmi) szakkifejezés. Az autonómia viszont igen. Nyugat-Európában is. A demokratikus Spanyolország a *Franco-diktatúra* után visszaállította Katalónia, sőt a baszk lakosság történelmi-területi autonómiáját. Dél-Tirol autonómiája közeli példa. S az olasz államnyelvtörvény (van ilyen?) tűri, hogy a dél-tiroli főváros

objektív adatgyűjtésre kell támaszkodjon: ez tesz lehetővé objektív véleményalkotást, sőt a jelenségek akár számszerűsíthető összefüggésének a felismerését. Kézenfekvő példa országok demokráciája fejlettségének s az azokban megvalósult autonómiák szintjének lineáris korrelációja. Lehet ezt a gondolkodásmódot a fizikus munkájával járó foglalkozási ártalomnak tekinteni, mégis ez a módja a magunk megerősítésének, mások meggyőzésének politikai vitákban, sokkal inkább, mint bármely szubjektív, például morális érv.

A politikában ugyanis csak két nyelv használatos. Az egyik az erő, a másik – s ez a jobbik eset – a tények logikájára épülő objektív érvelés nyelve. A morális érvelés önbecsülésünk s a belső megtartó erőnk szempontjából fontos, és megfelelő helyen s idő-

STARTING BUSINESS ENGLISH

Erdélyi szerkesz

MK SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Szentes Ilona

grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 OKT 14

1021

Szentes Ilona rajza

tes, a negy
os a járási
sztályán le
a szerint n
zíves megh
öny friss sz
pont kétév
ú végzettsé
a modern
al kívánják
azautazik Sárkeresztre, írógépéhez ül, megpá-
helyét a Szociológiai Kutatóközpont továbbta-
amán, két éven át hetente kétszer járt fel Sár-
ővárosba, előadást hallgat, szemináriumon sze-
kétszen a kutatóközponttól biztosított diák-
yán hál, másnap, kora hajnalban tér vissza a
ocsin Sárkeresztre, hogy reggel nyolckor már
dhassa a rendelőben, betegeit látogathassa az
lt, emeletes kőházakban, a faluszéli vályogvis-
rási székhely Domus áruházában vásárolt jugo-

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 3.
Telefon: 337-743, 338-[illegible]
1984 AUG 31.

Szentes Ilona, grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

Szentes Ilona rajza

VILLO

Villon sátra Balatonfüreden ál-
ott, 1969 nyarán. Egyszerű tábor-
ási alkotmány volt, nekünk, egy
y múlva érettségizőknek sziget, a
Marina Szálló melletti kemping

MK SAJTOFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 237-748, 340-726

Szentes Ilona
grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 NOV 11

1021

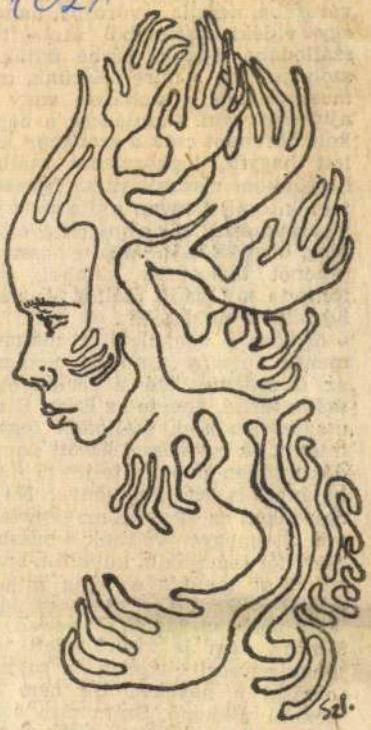

Szentes Ilona rajza

1983. NOVEMBER 11.

helyünkön visszonttattuk. Igyekez tem kilesni, hogyan oldja meg ez a szervezést. Csak annyit figyelten meg, hogy déltájt, amikor hosszab pihenőt tartottunk valahol, újr fölhívta a fogadó szállót, és meg beszélte a részleteket.

Mindez a kényelem, a zökkenő mentes utazás azonban nemcsal az ő érdeme, ezé a szemüveges szőke férfié, hanem az Evan Evan utazási iroda, a szállodák fegyel mezett, az egymással kötött szerző dés minden pontját teljesítő mun kájának is az eredménye. Na é összefügg az utasok magatartásá val. Ötvenegyen voltunk a buszban braziltól jamaikain, kuvaitin, auszt rálon át japánig a világ minden részéből, Európából csak egy négy tagú görög család és mi ketten. So főrünk nem is kísérletezett vele hogy névsort olvasson, ki se tudt olvasni a neveket. De nem vol semmi zökkenő. Számomra a leg rokonszenvesebbek a japánok vol tak, meg a thaiföldi magas fiú, a apró, bájos hongkongi táncosnő —

Apróságok kicsiny boltjai

Vannak, akik a legőrültebb tárgyakra vadásznak

Az elmúlt években megváltoztak ajándékozási szokásaink. A praktikusabb meglepetések mellett (zokni, nyakkendő, zsebkendő, tusfürdő, dezodor...) több, funkció nélküli, jópofa vagy egyszerűen csak szép tárgyakat veszünk a családtagoknak és a barátoknak. A szűkkörű felméréseim szerinti legnépszerűbb három budapesti boltban a meglepetésekről, az újdonságokról és a vásárlókról beszélgettünk. A három bolt – név szerint az STB, a Bahia és az Interieur – a maga nemében divatot csinált a fővárosban és országszerte a kínálatával.

A budapesti fiatalok állandó vásárlóhelye az 1981 óta létező STB. A név közhasználatú értelmén kívül a másik jelentése is sokatmondó: Sajátos Tárgyak Boltja. A készletük kizárólag magyar iparművészek műveiből áll – tudtuk meg *Bárdossy Ildikótól* és *Bárdossy Szabolcstól*, az üzlet vezetőitől. Noha árulnak ruhákat is, agyagfiguráik, ékszereik és egyéb sajátos tárgyaik városszerte ismertek, főként a fiatalok körében. Talán emlékeznek még rá, hogy az STB-ben lehetett először füstölőket, gyümölcsteákat és párologtatót kapni.

A forgalmuk évről évre nő, majdnem mindent el tudnak adni, amit átvesznek az iparművészektől, és ami nem talál vevőre az eredeti áron, azt leértékelik. Az Opera közelében lévő boltban sok színész, énekes és balett-táncos is vásárol. Amúgy főként a 40 év alatti nőkből áll törzsvevőgárdájuk. Előfordult már olyan eset is, hogy egy beteg megrendelőjükhöz elszállították a kért ajándéktárgyat. Meglepetésként érte őket, amikor az egyik vendég a boltban található legcsúnyább és legőrültebb dolgot kérte. (Ez a legőrültebb dolog persze nem egyezik meg a sok helyen kapható művérrel, műtestváladékokkal, „művégtermékkel"!) Volt olyan eset is, hogy a Belváros szívében lévő üzletükbe betévedt egy külföldi hölgy, beleszeretett egy ruhába, de hazautazás előtt már elfogyott a pénze. Ingyen is odaadták neki, mert olyan jól állt rajta. A vendég megígérte, hogy elküldi az árát. Valószínűleg úton lehet a pénz, mert eddig még nem érkezett meg.

Hitelnek, alkunak nincs helye SZANDELSZKY BÉLA FELVÉTELE

Mint mondják, valakinek az arcáról leolvasható, hogy becsületes-e, néha persze ők is tévedhetnek...

Négy éve, hogy megjelent Budapesten az első Bahia üzlet. „Az eladólány" – így hívja magát *Kovács Andrea* – szerint attól más ez a bolt, hogy itt szabad, nem pedig kell a vevőnek vásárolnia... Náluk mindenki leveheti a ruhákat, ékszereket és más tárgyakat, megfoghatja, fel- illetve kipróbálhatja. A boltban egész nap szól a zene, az eladók pedig nem olyanok, mint a Barbie-babák. Az STB-vel ellentétben ők csak eredeti indiai, ázsiai, dél-amerikai és afrikai árukkal kereskednek. Büszkék arra, hogy üzletükben nincs magyar másolat. Továbbá semmiféle kedvezménynek, alkudozásnak vagy hitelnek nincs helye... És megrendelés sincs, hiszen nem tudnak telefonálni a szabóműhelybe, hogy ilyenre vagy olyanra készítsék a ruhákat.

Ebben a boltban valószínűleg az egzotikum fogja meg a vevőket, akik főként gimnazista, egyetemista fiatalok, gyakran szülői kísérettel (értsd: pénzforrással). Néhány mama viszont felháborítónak tartotta a bolt kicsit sajátos stílusát, és így végül hoppon maradt a gyermek.

Kovács Andrea meglepőnek tartja, hogy jó páran úgy mennek el vásárolni, hogy szinte nem is ismerik szeretteiket, még azt sem tudják hozzávetőleges biztonsággal megmondani, hogyan néz ki, mit szeret. Így aztán nehéz tanácsot adni nekik, hogy milyen ajándékot vegyenek.

Van azután egy egészen más világ, és ez az Interieur üzlet. A név jelentése: belső téri hangulat. 1992-ben, amikor a bolt karrierje elkezdődött, még külföldről, főként a Távol-Keletről, Olaszországból és Spanyolországból hozták be a termékeket, mára a készlet több mint háromnegyede itthon készül, az Interieur megrendelésére. Az üzlet megálmodója, *Nyári Györgyi* sok esetben előre megtervezi és kidolgoztatja kézművesekkel a boltban a polcokra kerülő tárgyakat.

Az Interieur vevőit nem lehet korosztály szerint kategorizálni. Itt ugyanis az „érzékeny lelkületű", a természet iránt rajongó emberek vásárolnak.

Szokatlan dolgokról lévén szó, mindenről el kell magyarázni a vevőknek, hogy mi mire való, a tárgyakat a mese adja el. Mindenben ugyanis a praktikumot keresik az emberek, nem tudják használni a tárgyakat – például egy háncsból készült tojást, egy kosarat vagy a pot-pourri-t (illatos virágok) –, csak tetszenek nekik. Azt az örömöt, hogy kirakják valahová a lakásba, és aztán jó ezekre a tárgyakra ránézni, kevesen ismerik fel. A legnépszerűbb a finom papírból készült, többárnyalatú csomagolópapír, a legszokatlanabb a cédrusfából készített illatos golyó. A szárított virágok is egyre keresettebbek, s mivel a virágkötészethez való kellékeket is árulnak, a csokrok egyénileg is összeállíthatók. A vevők kezdetben igencsak borsosnak találták az áraikat, az elmúlt három évben azonban nem volt áremelés, így mára senki sem tartja drágának az árukat. Bárki kaphat tanácsot is az ajándékvásárláshoz, de sokan nem úgy vesznek ajándékot, hogy mit szeretne a másik, hanem úgy, mi fér bele mondjuk háromszáz forintba...

Szemere Katalin

Banktörténeti emlék

A pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület

A takarékpénztár nyereménykötvénye 1906-ból

Pest vármegye közgyűlése – Fáy András másfél évtizedes előkészítő munkáját követően – 1839. december 15-én határozott az első magyar pénzintézet megalapításáról. A bank 155 éve, 1840. január 11-én kezdte meg működését Hazai Első Takarékpénztár néven. Megnyitásához a megyeháza által felajánlott épület a mai Deák Ferenc utca folytatásaként, a Dunát átívelő hajóhíd budai oldalán állt. Két helyiségében rendezték be a Simontsits János igazgató (1840–1856) által vezetett pénzintézetet. A fáma szerint a nyitás napján Bod Péter ügyvéd volt az első betételhelyező: 450 db ezüst húszassal. Néhány év múlva az intézet a Vármegyeházban lévő két szobából és előszobából álló helyiségekbe költözött, amiért már 100 forint bérleti díjat kellett fizetnie. Ennek ellenére a bérleti szerződést a Vármegyeház 1850-ben felmondta. Ekkor az épület a már tulajdonában lévő Egyetem utcai épületben rendezett be öt szobát hivatali célokra.

Az üzlet fejlődése egyre nagyobb helyigénnyel is járt, ezért a közgyűlés 1866-ban Ybl Miklóst bízta meg egy új székház építésével. A Reáltanoda és az Egyetem utca sarkán álló épület két év alatt el is készült, és 47 évig maradt a takarékpénztár központja. A folyamatos hálózati és üzletági fejlesztés következtében 1908-ban pályázatot írtak ki egy új központi épület megépítésére. Alpár Ignác nyertes pályázata alapján a munkálatok 1915-re készültek el. A főváros egyik ékessége a magyar ízlés, művészet és ipar remekeként állt a Deák Ferenc utca sarkán. (A világháború nem volt kíméletes hozzá, 1917-ben a palotáról a réztetőt le kellett szedni, a rézre ugyanis máshol volt szükség...) A pénzintézet ekkor már széles üzletkörrel, országos hálózattal rendelkezett. Az első években egyszerű hűbéri viszonyok között tevékenykedett.

A kezdeti alaptőkét még alapítvány jellegű befizetésekkel hozták létre, de az 1850-ben történt első részvénykibocsátást és alaptőke-emelést követően hamarosan az egyik legtőkeerősebb pénzintézetté vált. Működése kezdetén elsődleges cél a betétgyűjtés volt – 1892-ben már az egymilliomodik betétkönyvet váltották.

Még a kiegyezés éveiben fejlődésnek indult üzletággá vált a jelzálog- és közkölcsönök folyósítása, a váltóleszámítolás és az értékpapír-forgalmazás. Az intézet nevéhez fűződik az első takarékpénztári bankalapítás is, 1894-ben 10 millió korona alaptőkével megalapította leányvállalatát, a Hazai Bank Rt.-t. Ugyanebben az évben a terjeszkedési folyamat eredményeként a tíz budapesti fiók mellett tizennégy vidéki pénzintézettel lépett hitelszerződéses viszonyba. Így már nem csupán tőkeerővel, hanem a legnagyobb fiókhálózattal, illetve érdekkörrel is rendelkezett. Az intézet túlélte a szabadságharcot, a pénzügyi reformokat, túlélt két inflációt, a gazdasági válság és a két világháború éveit. Több mint százéves története egyetlen tollvonással, az államosítással ért véget.

Szlanka András

Sampion Center

Új ház épült a Sampion utcában.

Mondhatom, okozott némi feltűnést.

Pedig nyilván ez volna a világ természetes rendje. Hogy ahol van egy élő, valóságos város, tele utcákkal, terekkel, épületekkel, ott a régi házak megújulnak vagy lebomlanak, s a helyükön új és új épületek születnek, nőnek és semmivé lesznek, mint a bennük élő emberek.

Így van ez minden bizonnyal a világ sok-sok napos helyén, ámde nincs így, vagy legalábbis eddig nem volt a Sampion utcában.

Ott minden száz évben egyszer épül valami.

És ez most nemcsak afféle szólásmondás. A Sampion utcában utoljára tényleg éppen száz esztendeje építkeztek, akkor viszont derekasan, tekintve, hogy maga a Sampion utca is akkor született a hajdani káposztaföldek helyén, egyetlen lendülettel. Nem csoda, hogy a házak oly nagyon hasonlítottak egymásra: valamennyien háromemeletesek, nagy, kétszárnyú fakapukkal, körfolyosókkal, cselédlépcsőkkel. Köröndy gyakran elképzelte, milyen volt ez a város száz év előtt, milyen a Sampion utca, s milyen benne az ő házuk ott a Pötty utca sarkán. Macskakövet látott, meg sok színes virágot az ablakokban, napernyős hölgyeket földig érő ruhákban, urakat keménykalappal, és konfliskokat, föl-fölhorkanó lovakkal. Meg gázlámpákat persze, ötvenméterenként a járdán. Köröndyt, szerencsére, gazdag fantáziával áldotta meg az ég: szüksége volt rá, mert a Sampion utca, jelenlegi formájában, még halványan sem emlékeztetett egykori délceg önmagára. Aki nem volt oly jártas a helytörténetben, mint hősünk, nemigen sejthette, hogy ez egykor a város legelőkelőbb részei közé számított: a száz esztendő, bizony, nem múlt el nyomtalanul. Az egykor büszke házak megfogytak, megszürkültek, tönkrementek: a vakolat meg elenyészett, itt-ott egy-két erkély is ledőlt, máshol a gangot csak a dúc tartja, belövések, bombák és egyéb csaták emlékei a falakon. Meg konvektorcsonkok, tévékábelek, ilyesmik. Kétoldalt, az úttest szélén, parkoló autók hada, kukák, dobozok, s mindenféle szabad szemetek, melyek között golyvás, beteg galambok totyognak.

Mit szeretek én ezen a helyen? – kérdezi magától Köröndy –, s mind kevésbé képes felelni rá. Pedig van azért épp elég: a vastag, megbízható falak, a tágasság, a viszonylagos csönd és a hegyek látványa. Ez utóbbit különösen kedveli, reggelenként, amikor elhúzza vastag, barna függönyeit, mindig elálldogál egy kicsit, gyönyörködni a kék hegyek látványában.

Így tudta meg azt is, hogy valami készül. Egy reggel ugyanis a hegyek magasságában meglátott egy toronydarut. Olyan hihetetlen volt és érthetetlen is, mintha valami őslény, egy brontosaurus, mondjuk, besétált volna a régi házak közé. S ez is történt, valóban. Volt ott egy foghíjtelek ugyanis, vagy ötven éve előbb grund volt, majd fatelep, később játszótér, az utóbbi években meg parkírozóhely – azon jelent meg a daru, a hozzá való emberekkel, meg egy táblával, melyből, akit érdekelt, megtudhatta, hogy ott épül a Sampion Center, üzletek lesznek benne, meg irodák, meg mélygarázs is, építtető is volt, meg kivitelező, csupa megbízható név, a vak is láthatta, hogy az ügy komolyan van gondolva. Köröndy persze az elsők között loholt le, hogy információkat szerezzen, s aztán, hogy ez megtörtént, egész nap fütyürészett örömében. Hogy most aztán megint jönnek a szép idők, lesz egy új ház az utcában, bizony, tiszta új, messze földről járnak majd csodájára, s a fényből, mely belőle sugárzik, talán vetül majd valamennyi a régi házakra is. Ettől kezdve a daruval kelt, s ha csak tehette, este az építkezés felé került, nézegetni egy kicsit. Figyelte az alapozást, a falazást, a szereléseket, a vakolást. Azt hitte, valami nagyobb ünnepre készül el a ház (hiába, a régi reflexek: egyszer látott egy olyan hídavatást április negyedikén, hogy amikor az egyik felén átvágták a szalagot, a túloldalon egy rohambrigád még festette a korlátokat – a nép meg lent állott, és nevetett), de nem, szinte észrevétlenül fejeződött be az építkezés, még szöszmötöltek a tereprendezéssel egy-két hetet, aztán egyszer csak kitárult a kapu, s a Sampion Center elkezdett létezni. Hogy pontosan mit csinált, az nem volt tudható, mert felirat nem volt sehol, s végig füstüvegből voltak a portálok. Köröndy azért lehorgonyzott kicsit a bejárat előtt, mint afféle helyi erő, idősebb szomszéd, gondolta, csak kinéz valaki, jöjjön be, öreg, mondják neki, mi vagyunk az új lakó, a Centerék, mától legyünk per tu, rendben? Ámde csupán egy portásforma egyén jelent meg az ajtóban, végigmérte Köröndyt és ennyit mondott:

– Ne álljuk el a bejáratot, jóember. Nincs itt semmi látnivaló.

Tévedett, de Köröndy ezúttal ráhagyta. – Majd megszoktok itt – gondolta, és lassan sarkon fordult.

Jolsvai András

Reklám-ügynökség

Angol nyelvtudással rendelkező fiatal, érettségizett munkatársat keres

recepciós

munkakör betöltésére.

Jelentkezés:

Ogilvy&Mather Budapest Rt.

Nagy Szilvia, Tel:. 250-4627

Cigány festők tárlata Békáson

Péli, Jónás és Szentandrássy az aulában

Békásmegyeren, a Veres Péter Gimnázium aulájában cigány festőművészek alkotásaiból nyílt tárlat.

Az iskola igazgatója, *Tiszavölgyi István* a megnyitón bevezetőjében elmondta, hogy gimnáziumuk rendszeresen ad otthont képzőművészeti kiállításoknak, teremt lehetőséget arra, hogy tehetséges alkotók műveit megismerje a közönség.

A mostani tárlat – mint az a megnyitón is elhangzott – egészen rendkívüli körülmények között jött létre: az iskola kereste meg ugyanis és kérte fel az Óbuda-békásmegyeri Kisebbségi Cigány Önkormányzatot, hogy segítsen a szervezéssel kapcsolatban.

A kisebbségi önkormányzat a kezdeményezést örömmel fogadta. Véleményük szerint ugyanis figyelemre méltó a gimnázium részéről az a törekvés, hogy a másságot segítsen megértetni.

Ezt követően *Lakatos Menyhért* beszélt a cigányság történelméről és kitért a cigány művészet fejlődésére is. Szép szavakkal méltatta a közelmúltban elhunyt Péli Tamás, illetve *Szentandrássy István* és *Jónás Erzsébet* a gimnázium aulájában látható munkáit, a gimnáziumban látható mintegy tucatnyi festményt.

A tárlat megnyitását követően Bartók és Bach műveiből kaptak ízelítőt a vendégek.

A bemutató megtekinthető április 20-ig, 10 és 16 óra között.

A Veres Péter Gimnázium megközelíthető a Batthyány tértől induló HÉV-vel. A gimnázium címe: Békásmegyer, Csobánka tér 7.

S. T.

Szentandrássy István festő

HANGVERSENYEK

MERLIN KLUB (V., Gerlóczy u. 4.) 19-én Dal, chanson, lied, song. Közreműködik: Sebestyén Márta, Sebő Ferenc, a Színművészeti Főiskola hallgatói, a Merlin Színház társulata, Ladányi Andrea, Fehér György.

ZENEAKADÉMIA (VI., Liszt Ferenc tér 8.) 19-én 19.30-kor az Erkel Ferenc Kamarazenekar hangversenye. Művészeti vezető: Áldor Lili, közreműködik: Vukán György (zongora), Lakatos György (fagott). Műsoron: Britten: Simple Symphony. Elgar: e-moll szerenád. Vaughan Williams: Változatok egy T. Tallis témára. Vukán György: Kettősverseny (bemutató).

TÁRLATOLGATÓ

ADY EMLÉKMÚZEUM (V., Veres Pálné u. 4–6.) Ady Endre otthona.

ARANY SAS PATIKAMÚZEUM (I., Tárnok u. 18.) A patika története. Gyógyszerészet a reneszánsz és a barokk korában.

BARTÓK BÉLA-EMLÉKHÁZ (II., Csalán út 29.) Bartók Béla emlékszobái. Bartók Béla életútja. A Magyar Posta bélyegei Bartók Béláról. Bartók a képzőművészetben.

BERCSÉNYI ÚT 28–30. Bogdányi Zoltán Szultán A húsépítő tej című kiállítása.

BÉLYEGMÚZEUM (VII., Hársfa u. 47.) A világ postabélyegei.

BOCSKAI GALÉRIA (XI., Bocskai út 47–49.) Ludman Mihály festőművész kiállítása.

BOD ÉVA KIÁLLÍTÓTERME (II., Bimbó út 72.) Kerámiaszobrok, mozaikasztalok, vázák.

BUDAPEST GALÉRIA KIÁLLÍTÓHÁZA (III., Lajos u. 158.) Pátzay Pál állandó kiállítása.

BUDAPEST HILTON (I., Hess András tér 1–3.) Ruttka Ferenc festőművész Terra Dolorosa című kiállítása.

BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM – R-KLUB (XI., Műegyetem rkp. 9.) Kosztics László fafaragó szobrász kiállítása.

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM (I., Szent György tér 2.) Gótikus szobrok a budai királyi palotából. Buda középkori királyi várpalotája. Régészeti ásatások Budapesten. Budapest a középkorban. Gyarmati Tihamér kiállítása. Tapintható tárlatok 3. – Anyag és művészet.

CSEPEL GALÉRIA (XXI., Szent Imre tér 3.) Zeusz Csákvári Nagy Lajos szobrászművész kiállítása.

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA (V., Váci u. 25.) Tóth Ernő és Kovács Tamás Vilmos festőművész közös kiállítása.

CSONTVÁRY GALÉRIA (V., Vörösmarty tér 1.) Válogatás mai kortárs képzőművészek alkotásaiból.

DOROTTYA GALÉRIA (V., Dorottya u. 8.) Pécsi József fotóművészeti ösztöndíjasok kiállítása.

EVANGÉLIKUS ORSZÁGOS MÚZEUM (V., Deák tér 4.) Evangélikusság a magyar kultúrában.

FORGÁCS MŰVÉSZETI ANTIKVÁRIUM (V., Stollár Béla u. 12/C) Bánhegyi László Vesta című kiállítása.

FRANCIA INTÉZET (I., Fő u. 17.) Pasqualetti Zsófia Párizsban járt az ősz című kiállítása. Budapesti homlokzatok című kiállítás.

HADTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Tóth Árpád sétány 40.) A kézifegyverek története. Tizenhárom nap... 1956. október 23.–november 4. Magyar Aero Múzeum, Oshawa, Ontario, Kanada. A Magyar Királyi Honvédség, 1922–1945. Katonák, várak, fegyverek (vármakett, XV. század). A hadak története Magyarországon, 896–1686. Díszudvar: XII–XIII. századi városfal maradványai. Hírek együtt él velünk – emlékkiállítás a Magyar Királyi Honvédség 125., a Hadilevéltár és a Hadimúzeum alapításának 75. évfordulójára. ...És Magyarország hadszíntér (1944–1945). Buda vára a miénk – emlékkiállítás Budavár 1849. május 21-i visszavételére. A hazáért mindhalálig – a Magyar Királyi Honvéd Ludovika története (1808–1944). Hagyományos indonéz fegyverek. Amerikai katonák az európai hadszíntéren, 1944–1945 – Mesterházy Sándor magángyűjteménye.

HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM (VI., Andrássy út 103.) A kínai buddhizmus művészete (X–XIX. század). Egy japán buddhista szobor restaurálása.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM (IX., Üllői út 33–37.) Művészet és mesterség. Varde – skandináv főiskolák kiállítása.

JÓKAI EMLÉKMÚZEUM (XII., Költő u. 21.) Jókai Mór emlékszoba.

JÓZSEF ATTILA-EMLÉKSZOBA (IX., Gát u. 3.) József Attila-emlékkiállítás.

JÓZSEFVÁROSI MŰVELŐDÉSI HÁZ (VIII., Nap u. 1.) Deák Ilona és Bráda Tibor festőművészek kiállítása.

KASSÁK MÚZEUM (III., Fő tér 1.) Kassák Lajos irodalmi, képzőművészeti munkássága, 1919–1967. Kassák Lajos kollázsai (1960–1966). Vajda Júlia-emlékkiállítás.

KISCELLI MÚZEUM, FŐVÁROSI KÉPTÁR (III., Kiscelli u. 108.) Emlékek Pest-Budáról, XVIII–XIX. század. Válogatás a Fővárosi Képtár XX. századi gyűjteményéből. Az Arany Oroszlán patika. Fővárosi nyomdák a XVIII–XIX. században. Iskolák és iskolások – Életképek az Erzsébet Nőiskola történetéből.

KISPESTI VIGADÓ (XIX., Fő u. 22.) Szabó Árpád festőművész kiállítása.

KNOLL GALÉRIA (VI., Liszt F. tér 10.) Ingeborg Strobl (Ausztria) kiállítása.

KODÁLY ZOLTÁN EMLÉKMÚZEUM ÉS ARCHÍVUM (VI., Kodály körönd 1.) Pillantás az alkotóműhelybe. Emlékszobák.

KONDOR ÉTTEREM (V., Arany János u. 17.) Tóth Ernő festőművész kiállítása.

KOSSUTH KLUB (VIII., Múzeum u. 7.) Kass János festőművész, Hajnal Gabriella és Kass Eszter kiállítása.

KOSZTOLÁNYI KULTURÁLIS KÖZPONT (IX., Török P. u. 3.) Koszta Zsófia iparművész Magyar tarot kiállítása.

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM (XIV., Városligeti krt. 11.) Eredeti járművek. A közúti közlekedés története. A városi közlekedés fejlődése. Vasúttörténeti kiállítás. 100 éves a magyar állami hajózás. Vásárhelyi Pál és a reformkori mérnökgeneráció. 25 éves a budapesti metró.

KRESZ GÉZA MENTŐMÚZEUM (V., Markó u. 22.) A magyar mentésügy 100 éve. A világ legnagyobb mentőszervezetei 1244-től napjainkig. Titanic-emléksarok.

LAKÁSMÚZEUM (III., Fő tér 4.) Kun Zsigmond néprajzi gyűjteményéből rendezett kiállítás.

LENGYEL INTÉZET (VI., Nagymező u. 15.) Krystian Lupa színháza – rajzok, színpadi tervek, a művész szobája.

LISZT FERENC EMLÉKMÚZEUM ÉS KUTATÓKÖZPONT (VI., Vörösmarty u. 35.) Liszt Ferenc egykori berendezett lakása a Zeneakadémián. Liszt Ferenc és korának magyar irodalma.

LUDWIG MÚZEUM (Budavári Palota, A épület). Nemzetközi kortárs művészet.

LUTTÁR GALÉRIA (XIII., Hegedűs Gyula u. 24.) Vasarely-grafikák. Mazzag István festményei.

MAGYAR ÁLLAMI FÖLDTANI INTÉZET TUDOMÁNYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNYE (XIV., Stefánia út 14.) Kőzetek, ásványok, geológiai ritkaságok.

MAGYAR ELEKTROTECHNIKAI MÚZEUM (VII., Kazinczy u. 21.) Az erősáramú elektrotechnika története.

MAGYAR HONVÉDSÉG MŰSZAKI-TECHNIKAI ELLÁTÓKÖZPONT (Hunyadi laktanya, XXII., Háros u. 1–3.) Geiszler József festőművész kiállítása. 1994. évi vadászati kiállítás anyaga. Geiszler József afrikai gyűjteménye (bantu, maszáj, busman tárgyak).

MAGYAR NEMZETI BANK BANKJEGY- ÉS ÉREMGYŰJTEMÉNYE (V., Szabadság tér 8.) A pénzkibocsátás Magyarországon.

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA (I., Dísz tér 17.) Középkori és reneszánsz kőtár. Gótikus faszobrok és táblaképek. Késő gótikus szárnyas oltárok. XVIII–XIX. századi festészet, szobrászat és éremművészet. A Habsburg-kripta.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM (VIII., Múzeum krt. 14–16.) A magyar koronázási jelvények. Ünnepi nyitva tartás: 19-én a múzeum zárva tart.

MARTON GALÉRIA (I., Tigris u. 55.) Marton László szobrászművész kiállítása. A tárlat előzetes telefonbejelentésre látogatható (175-0985).

MÁTYÁS-TEMPLOM (I., Szentháromság tér). Egyházművészeti gyűjtemény.

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM (XIV., Városliget, Széchenyi-sziget, Vajdahunyad vára). A magyar mezőgazdaság és állattenyésztés története. Fénykép a változó paraszti társadalomban – Egy falusi fotográfus képei (1936–1970). Földosztás, 1945.

MTA ZENETÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Táncsics M. u. 7.) A zeneélet és a hangszerkultúra emlékei Magyarországon. Egy hang nyoma – Budahelyi Tibor szobrászművész kiállítása.

MŰCSARNOK (XIV., Hősök tere) Európa: Kreáció és rekreáció (az európai Kunstallék kiállítása).

NEMÉNYI LILI–HORVÁTH ÁRPÁD-EMLÉKSZOBA (Pesterzsébeti Múzeum, XX., Baross u. 53.) Emlékkiállítás.

NÉPRAJZI MÚZEUM (V., Kossuth tér 12.) A magyar nép hagyományos kultúrája. Két testvérnép – az udmurtok és a marik népművészete. A Mongol Altáj kazahjai – Kunkovács László fotókiállítása.

NO. 5 GALÉRIA (V., Apáczai Csere János u. 5.) Állandó kiállítás a galéria művészeinek munkáiból. Szőnyi György Drops című kiállítása.

ÓBUDAI HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY (III., Fő tér 1.) Kispolgári szecessziós enteriőr a Kőszegi-hagyatékból. Játéktörténeti „raktárkiállítás" kicsiknek és nagyoknak. Kinder Surprise játékkiállítás.

ÓBUDAI PINCEGALÉRIA (III., Fő tér 1.) Marie France Dublé (Franciaország): Fényképek, tárgyak.

ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA (III., Kiskorona u. 7.) Kovács Tünde: Papírművek, tárgyak.

ORSZÁGOS MŰEMLÉKVÉDELMI HIVATAL (I., Táncsics M. u. 1.) Vizy László kiállítása. Magyar várkastélyok a XII–XIX. században.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR (Budavári Palota, E épület) Kiss Ilona képzőművész franciaösztöndíj-beszámoló kiállítása.

ŐRMEZEI KÖZÖSSÉGI HÁZ (XI., Cirmos u. 8.) Rózsa Zsuzsa textilképei.

PANDORA GALÉRIA (VIII., Népszínház u. 42.) Kortárs művészek kiállítása. C csoport tárlata.

PESTERZSÉBETI MÚZEUM (XX., Baross u. 53.) Pesterzsébet és Soroksár történeti emlékei.

PESTÚJHELYI KÖZÖSSÉGI HÁZ – KÜLVÁROSI SZALON (XV., Szűcs I. u. 45.) Molnár Edit fotóművész Illyés Gyula és kortársai című kiállítása.

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM (V., Károlyi u. 16.) Déry Tibor dolgozószobája. Móricz Zsigmond dolgozószobája. Radnóti Miklós-emlékkiállítás. Petőfi és kora. József Attila-emlékkiállítás. A Károlyi-palota emlékei.

POLARIS GALÉRIA (V., Veres Pálné u. 15.) Gyöngydisznó – Kulifay Tamás kiállítása.

POSTAMÚZEUM (VI., Andrássy út 3.) Postatörténeti állandó kiállítás.

RÁDIÓ- ÉS TELEVÍZIÓMÚZEUM (Diósd, Rádióállomás, Kőbányai u.) A magyar rádiózás története.

RÁTH GYÖRGY MÚZEUM (VI., Városligeti fasor 12.) Kína művészete. Japán művészete. Koreai írószoba a XIX. század végén. Koreai esküvői viselet.

REICH KÁROLY-EMLÉKSZOBA (XII., Tusnádi u. 31.) Az emlékszoba telefonbejelentésre látogatható (156-1726).

RÉT GALÉRIA (XI., Törökugrató u. 9.) A virtuális valóság, avagy a másik Én – Hartyándi Jenő kiállítása.

ROCZKOV GALÉRIA (VI., Andrássy út 1.) Duke Ellington – Portrék I. Christoph Steinbrener osztrák művész kiállítása.

SEMMELWEIS ORVOSTÖRTÉNETI MÚZEUM (I., Apród u. 1–3.) Képek a gyógyítás múltjából.

SZANTHOFFER IMRE MŰTERME (XII., Tamási Áron u. 42.) Olajfestmények, grafikák, szobrok. A műterem előzetes telefonbejelentésre látogatható [185-8297, (06-88) 381-648].

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM (XIV., Dózsa György út 41.) Egyiptomi kiállítás. Régi képtár. Barokk szoborgyűjtemény. XIX. századi gyűjtemény. XX. századi gyűjtemény. Román opalka. Ünnepi nyitva tartás: 18-án a múzeum zárva tart.

SZOBORPARKMÚZEUM (XXII., Balatoni út) Szobrok és emlékek a szocializmus időszakából.

TAM TAM GALÉRIA (XIII., Csanády u. 19.) Menyhárt Tamás kiállítása.

TECHNIKATÖRTÉNETI MTV-GYŰJTEMÉNY (IX., Lenhossék u. 35.) A televízió négy évtizede képekben és gépekben.

TELEFÓNIAMÚZEUM (I., Úri u. 49.) Távközlés-történeti állandó kiállítás.

TM GALÉRIA (V., Fehér hajó u. 10.) Kortárs művészeti alkotások kiállítása.

TŰZOLTÓMÚZEUM (X., Martinovics tér 12.) A tűzvédelem fejlődése az őskortól napjainkig.

ÚJLIPÓTVÁROSI KLUBGALÉRIA (XIII., Tátra u. 20/B) Tavaszi tárlat – XIII. kerületi művészek kiállítása.

ÚJPEST GALÉRIA (IV., Árpád út 66.) Csontó Lajos kiállítása.

XI. KERÜLETI HELYTÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁS (Petzval J. u. 42.) A kerület régészeti, építészeti és repüléstörténeti emlékei.

VÁR GALÉRIA (I., Táncsics M. u. 17.) XX. századi magyar és külföldi, valamint kortárs festmények, grafikák, szobrok.

VÉGÁLLOMÁS GALÉRIA (II., Hűvösvölgy, 56-os villamos végállomása) Mérey Szilárd festőművész kiállítása.

VIGADÓ GALÉRIA (V., Vigadó tér 2.) Bárka című kiállítás.

VIRÁNYOSI KÖZÖSSÉGI HÁZ (XII., Szarvas Gábor út 8.) Jeremiás Mária festőművész kiállítása.

VÍZIVÁROSI GALÉRIA (II., Kapás u. 55.) Városi töredék – Colett Woods (Skócia) festmény- és fotókiállítása.

ZVOLSZKY GALÉRIA (V., Szervita tér 2., III. e. 1.) Kortárs képzőművészeti lakásgaléria. Látogatható előzetes telefonbejelentéssel [118-3880, (06-20) 347-160].

ZSIDÓ MÚZEUM (VII., Dohány u. 2.) A zsidó vallás kegytárgyai. A második világháború magyar zsidótörténete. Áldozatok és gyilkosok – Gedő Ilka gettórajzai és Román György portréi a háborús bűnösök népbírósági tárgyalásairól.

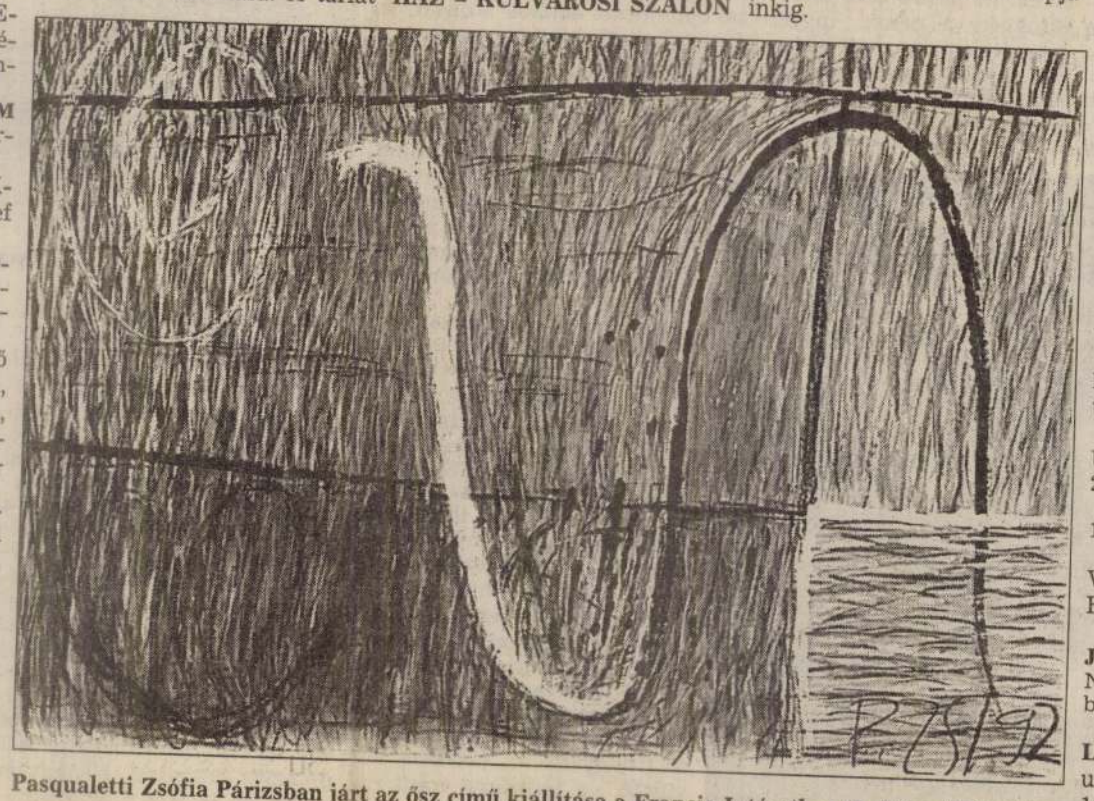

Pasqualetti Zsófia Párizsban járt az ősz című kiállítása a Francia Intézetben (I., Fő u. 17.) tekinthető meg

PÓDIUM

BÁLINT ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI HÁZ (VI., Révai u. 16.) 19-én 15 órától Szerelmes versek Egyiptomból – felolvasó-délután a Salom klubban. 19 órától Baruch Oberlander Lubovicsi rabbi tart előadást a haszid mesevilágról történetekkel és magyarázatokkal. 20-án 17 órától Iden-titi klub, vezeti: Nagy Tamásné, vendég: Vámos Tibor. 19-én Di nayer kapelye együttes koncertje (hagyományos jiddis klezmer zene).

MERLIN KLUB (V., Gerlóczy u. 4.) 18-án 10 órakor A hárem mámora című est.

2000 MŰVÉSZETI KÁVÉHÁZ (VII., Almássy tér 6.) 18-án 18 órakor Margócsy István Kukorelly Endrével beszélget.

BULI VAN

ALMÁSSY TÉRI SZABADIDŐKÖZPONT (VII., Almássy tér 6.) 21-én Sziámi koncert.

BUDAVÁRI LABIRINTUS (I., Úri u. 9.) 19-én Gorcsev Iván, 20-án Átmeneti kabát.

CLUB 2001 (II., Kapás u. 7.) 19-én Phoenix.

E-KLUB (X., Népliget) 21-én Vizit, Hot Shot, Trans-Express, H. D. Band.

FIATAL MŰVÉSZEK KLUBJA (VI., Andrássy út 112.) 19-én Naps klub/koncert, 20-án Mambo dzesszkoncert.

KOSZTOLÁNYI KULTURÁLIS KÖZPONT (IX., Török Pál u. 3.) 18-án Rolling Foo's day, 19-én Ökrös népzenei klub, Benkó Dixieland Band klub.

KÖZGÁZ JAZZ KLUB (XI., Kinizsi u. 2–6.) 21-én Dresch Mihály együttese.

MADE INN MUSIC CLUB (VI., Andrássy út 112.) 18-án Karaoke + rockdisco, 19-én Ladánybene 27, Acid jazz party, 20-án City meeting.

MÁJUSKERT ROCKKOCSMA (XXI., Táncsics M. u. 126.) 21-én Rubato, 22-én Sziámi.

PIZZA PRONTO PIZZÉRIA (Park Hotel, VIII., Baross tér 10.) 20-án Gerendás Péter szólóestje.

RINCON LATINO – LATIN KOCSMA (VIII., Kiss József u. 12.) Mindennap latin-amerikai ízek, koktélok, zene. Szerdán, pénteken és szombaton 21 órától tánczene.

SZFMH (XI., Fehérvári út 47.) 18-án Muzsikás táncház gyerekeknek, 19-én Falkafolk együttes Balkán-táncháza, 20-án NOcoMMent együttes klubja.

TILOS AZ Á (VIII., Mikszáth tér 2.) 18-án Tin-Tin Q, 19-én Bongo Men, 20-án Balloons.

VOX CAFÉ (II., Marczibányi tér 5/A) 18-án Dresch–Benkő–Baló trió dzsesszkoncertje, 20-án Lucky and Friends, 21-én Thomastik Oldies Rock Band koncert, tánc.

OTP BANK GALÉRIA
Budapest V., Nádor u. 15.
Nyitva: naponta 10–18 óráig.
Április 13.–április 26.
Sass Sylvia operaénekesnő festményei
6748 JP

A VILÁG LEGOLCSÓBB NYELVTANFOLYAMA
Kísérleti angoltanfolyam alap- és középfokon
április 24-től
Csak 1900 Ft!
INTENZÍV TANFOLYAMOK
heti 3x3 és 5x4 órában
Kezdőtől a nyelvvizsgáig
Május 2-től
ih International House
1022 Bp. II. Bimbó út 7., Tel.: 212-4010, 212-4219

Pénztárgép
Vienna Trade Magyarország Kft.
Pénztárgép üzletág

Nálunk minden üzletkör megtalálja a megfelelő pénztárgépet.
VILÁGMÁRKÁK:
Miniko, Uniwell, Gold, Samsung, Hugin Sweda, Omron.
Akar egy jó pénztárgépet keresse a Vienna Trédet
Országos szervizhálózat
Bemutatóterem:
1133 Budapest, Dráva u. 5.
Telefon: 270-0545 * 270-0547 * 149-4746
Telefon/fax: 149-7991

Szentandrássy István festő

V. Hírek 1993. nov. 17

Jótékony oltárkép

Kivételes tehetségű és emberségű festőművész Szentandrássy István (képünkön), akinek holnap (november 15-én) nyílik kiállítása a Kossuth klubban. Az érdeklődők megtekinthetik majd a kivételes képi világú, cigány származású festőművész lenyűgöző méretű oltárképét is, amelyet utcára került gyermekek megsegítésére ajánlott fel.

-s-

1021

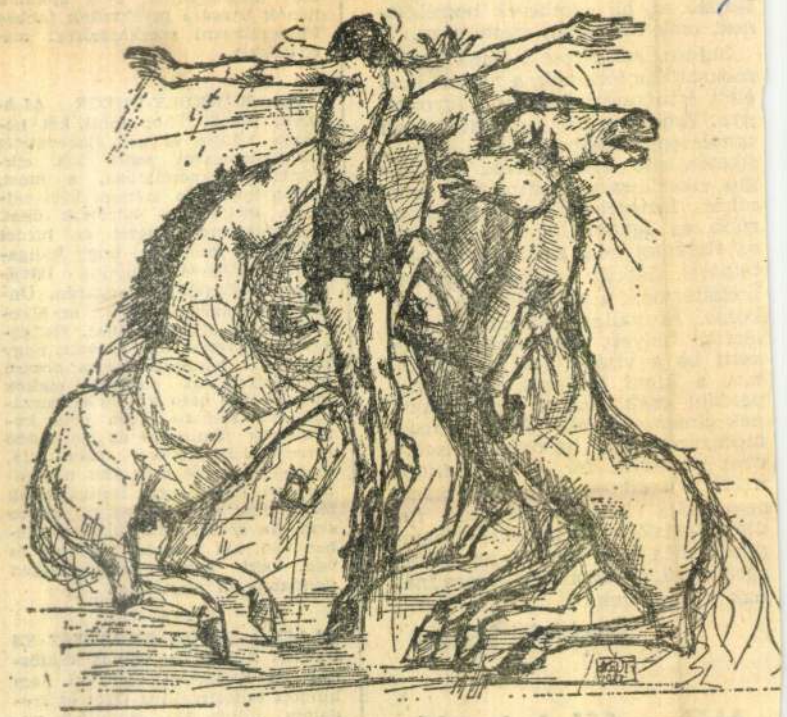

Szentandrássy István rajza

az egymás felé tobogó gyorsvonatok, a katasztrófa rémisztő képe ugrott be. Pedig nem is olyan ijesztő az, ha emberek beszélgetnek, csak szokatlan számunkra.

Sajnos, szegényes nálunk a demokratikus fórumok, a nyitott közéleti érintkezési formák hagyománya. Érdekfeszítő kultúratörténeti tanulmányt lehetne írni a dolgok ilyetén való alakulásáról. A dialógus elkerülésének kifinomult technikái ismeretesek. A legegyszerűbb az agyonhallgatás. Jelszava: az elefántot nem zavarják a bolha csípései. Sőt az „elefántság"-hoz hozzátartozik a vitáktól való elzárkózás. Árnyaltabb változat, ha az elefánt helyett egy másik bolha száll be a vitába, esetleg burkoltan, a kínai tacepaók mintájára, például csak „egyik laptársunk"-nak címezve érveit. De nem rossz módszer az sem, ha olyan vizekre evez az egyik fél — amelyiknek módjában áll —, ahová a másik nem tudja követni, például: rádió, televízió. A fórumváltás önmagában még nem baj, de az volna sportszerű, ha azonosak maradnának a feltételek.

Szerdahelyi Szabolcs

Néha félni is jó

DR. KONKOLY-THEGE ALADÁR, PÉCS. Több mint két hónapja küldte el két észrevételét alkoholizmusról szóló két cikkünkkel kapcsolatban, s most, újabb levelében számon kéri rajtunk, miért nem közöltük őket. Egyszersmind ítéletet is hirdet fölöttünk, mondván, hogy hallgatásunk ellenvéleményünk látványos bizonyítéka. Magyarán, Önnel ellentétben szeretjük az alkoholt és az alkoholistákat. Hallgatásunk egyetlen oka az volt, hogy noha két hónapja, mégis hosszú hónapokkal az említett cikkek megjelenése után küldte el hozzászólását. Hetilap lévén nem közölhettük júniusban az Ön feddő észrevételeit olyan írásainkra, amelyek egyike még 1981 novemberében jelent meg. Hallgatásunk tehát nem ellenvélemény, akkor sem, ha szerkesztőségünk kebelében van, aki fogyaszt alkoholt, és van, aki nem. Természetesen mindannyian mértékkel.

LACKÓ JÁNOS, BUDAPEST ÉS ÖTVEN ALÁÍRÁS. Vámos Miklósnak az Etoile-ból való, ki nem küldött tudósításához (Élet és Irodalom, július 30.) csatolnak néhány új adalékot. Úgy gondolják, az író „a Nevezetesség hátsó, udvari részébe nem nézett be. Ta-

Szentandrássy István

Szentandrássy István: Dachau (szénrajz)

re vonatkozóke pedig 1974-ben született. Az azóta bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások e téren is több tekintetben szemléletváltozást és ezzel összefüggő jogszabály-módosítást tesznek szükségessé. De alapvető szemléletváltozást igényel a terület- és településfejlesztés hosszú távú

méreteit is erre figyelemmel határozták meg Az OÉSZ csak keretértékeket szab meg. Éppen ezért szükség van arra, hogy a települések rendelkezzenek megfelelő tervekkel és helyi építésügyi előírásokkal. Az üdülőépületek rendeltetésszerű használatához nem szükséges melléképü-

Szentandrássy István festő-grafikusművész

1 84.IV.24. TV 1. 20,55 /Kerekes/

Studió '84.

- Datolya pisztáciával cimmel uj könyve jelent meg Sós Magdának Algériában dolgozó magyar szakemberekről. Tehetséges fiatal autodidakta festőművész kiállitása nyilt a Rátkai Munkás-Művészklubban. Szentadnrássy István kiállitása a Nagymező utcában május 2-ig tart nyitva.

Szentandrássy István

Szentandrássy István olajgrafikái a Fészek körtermében

Jézus Krisztusnak, amint szöggel átvert tenyerét mutatja felénk — egy ló borul a vállára. De Jézust sirató lóról ezidáig nem tudósított a Biblia... Az a ló, mely Jézus vállára borul, a cigány társa, a vándor cigányé.

A maga képére teremt embert s világot minden érvényes, átélt művészet. Néger templomokban a Madonna és a Kisded természetesen néger. Birtokba venni, elsajátítani más kultúrák elemeit csak így lehet.

Szentandrássy István [illegible]

tek is létre! S noha európai a mondanivalójuk, többnyire mégsem európai kultúrkörre utalnak a jelképek, vagy fordítva: ha európaiak a jelképek, többnyire távolabbi következtetéseket rejt a mondanivaló. *Dachau* című képe például (ez a sajnos ugyancsak „európai" jelkép) a maga cigány Häftlingjeivel és a fogságba esett lóval...: ennek a tragikus témának sajátos, eredeti, érvényes *cigány* megfogalmazása.

Kevés azonban ennyit monda-

Magyar Nemzet 1986. IX. 11.

Szentandrássy István

Szentandrássy István grafikus — árusítással egybekötött — kiállítása szeptember 8-án, hétfőn este hét órakor nyílik meg a Fészek művészklubban.

Magyar Nemzet 1986. IX. 8.

ÉLET ÉS IRODALOM
1983 MAR 1 8

1021

Szentandrássy István kiállításáról

: Magyar történelem, 1919

Ólmosi-Bleier utolsó műve

a nép? (interjú)

ÉL
IR
IRODA

ÁM

BOLGÁR GYÖRGY:

FOG
TEHÁ

Az utcán sétálva észrevettem egy elárusító bódét. A városban százával lehet ilyeneket látni, az egyikben újságot árulnak, a másikban pattogatott kukoricát, a harmadikban cigarettát, ebben a negyedikben azonban valami mást árultak. Legalább harmincféle francia kölnit és parfümöt, nyugati márkájú dezodorokat, szappanokat, krémeket és fogkrémeket, svájci csokoládét, dán Lego-t, Agfa magnókazettákat és hasonlókat. A boltos nem volt szégyenlős, mindenre kiírta az árát is, és a járókelők sem

Szentandrássy István rajza

Magyar Nemzet 1984. VII. 22.

Minden tervező vállalkozó is

Mérni a mérh

Új ösztönző módszert vezettek be a *Földmérő és Talajvizsgáló Vállalatnál.* A többi között erről számolt be szakdolgozatában *Bakóczay* Ákosné, a vállalkozási osztály vezetője, aki most végezte el az Országos Vezetőképző Központban a Fiatal Vezetők Iskoláját.

A körülmények szorítását — az ő esetükben a beruházások csökkenését — megérzik a Földmérőnél is, több mint nyolcszáz ember munkahelyén. Gépeik, berendezéseik, műszereik értéke ma már meghaladja a kilencvenmillió forintot. Legalább hetvenféle szolgáltatásuk alakult ki az idők során, az egyedülállóan gazdag adattárukban összegyűlt dokumentáció értéke milliárdokban mérhető. Jogos büszkeséggel lapozgat prospektusukban az osztályvezető. Dolgoztak az ország összes nagyberuházásában. Kezdettől fogva végeztek geodéziai méréseket a Paksi Atomerőműnél, elvégezték Komló bányaüzemeinek, a város lakótelepeinek, út-, víz- és csatornahálózatának, támfalrendszereinek talajvizsgálatát: részt vettek az országos szállodaprogramban, középtávú lakásépítési tervekhez telepítési javaslatokat készítettek. Méréseket végeztek a visegrádi várfalaknál, kórházak, ipari üzemek tervezésénél, az Erzsébet-hídnál, elvállalták nagy területek teljes mérnökgeológiai térképezését.

Ha nincs megrendelő

Jelek hálózzák be a földgolyót a prospektusban: a Földmérő kapcsolatai Berkeleytől Tokióig, Helsinkitől Etiópiáig terjednek. Részt vettek Korea újjáépítésében: lakónegyedek, gyártelepek tervezésével, vizet kutattak Mongóliában, munkát vállaltak az algíri stadionnál, az orenburgi gázvezetéknél. Az NDK-ban, Csehszlovákiában, Vietnamban ...

Tavaly 240 millió forint volt az árbevételük. (Ebből 43 millió a külföldön végzett munkáért.) Hogyan tovább a mostani helyzetben — a több mint harmincéves tapasztalat, e felbecsülhetetlen szakmai kincs birtokában?

— Abból indulunk ki, hogy meg kell tartanunk a piacainkat. Sőt bővítjük is ezeknek a körét. És kiváló munkát kell adnunk a megrendelőinknek, akkor nem lehet baja a földmérőnek ...

— *A mai világban sem? Amikor megrendelésekben nyilván nem bővelkednek?*

— Semmilyen munkát nem utasítunk vissza, ha megközelíti a profilunkat. Ha meg nem, akkor alvállalkozót keresünk — így is forog a nevünk a piacon ... Ahol szűk a teljesítőképességünk, ott támogatjuk a géemkák megalakulását. Mert ha elmegy a munka, akkor elmegy a vevő is. Mi pedig nemcsak hogy szeretnénk megtartani őket, hanem újakat is keresünk. Ehhez kötöttünk minden ösztönzőt. Szigorúan a teljesítményhez kapcsoljuk a mozgóbért. Ahhoz, hogy a földmérő teljesíteni tudjon, alaposan ismernie kell a piacot, utána kell járnia, be kell hoznia a megrendelést. *Nálunk most minden tervező egyben vállalkozó is.* Képviseli a Földmérőt, tárgyalásokat folytathat a nevükben, elvállalhat megbízásokat, aláírhatja a jegyzőkönyvet, megállapodhat személyesen, vagy akár telefonon is, maga mögött tudhatja a vezetőséget. Szakembereink nem kezdők ...

— *De hol keresik az újabb megrendeléseket?*

— Az eddigi gyakorlat az volt, hogy elfogadtuk a megbízásokat a magasépítő tervező vállalattól. Nem kutattuk, kinek adják a többi munkát egy beruházásnál. Most a tárgyalásokon, ahol hivatalból részt veszünk, azt is nézzük, mi az amit még meg tudnánk csinálni?

Hulladék és házépítés

Láthatóan örül a vállalkozási osztályvezető annak, hogy körülbelül fél éve rendelet született arról: *minősíttetni kell az ipari hulladékot.* Egyre több megbízás érkezik a vállalathoz, küldik a mintákat olajiszaptól, akkusavtól kezdve a konyhai hulladékig.

— Ha majd mindenki minősíttet, és városonként, területenként összegyűlnek az adatok, számítógépbe is kerülhetnek. És kiderülhet, hol, milyen és mennyi hulladék keletkezik az országban. Melyikben akad mérgező anyag? Akkor azt is meg tudjuk majd mondani, hová nem lehet már több gyárat, ipartelepet építeni.

Mindez úgy hangzik, mintha félnének, hogy más kapja a megbízást. Pedig monopolhelyzetben vannak ... Sokféle szolgáltatást kínálnak, erre senki más nem képes. Még fölsorolni is nehéz a „kínálatot": ipari geodézia, mérnökgeofizika, földi fotogrammetria, építéshidrológia ...

— Alakultak kisebb munkaközösségek, s ez már versenyt jelent. Ez is arra szorít bennünket, hogy minél több szolgáltatásunkat fölhasználhassuk egy tervezés során. Néhány hete alakítottunk *Energogép* néven gazdasági társa-

REPRINT

A szép könyvek barátainak

ajánlja
reprint-sorozatának köteteit
az
ÁLLAMI KÖNYVTERJESZTŐ VÁLLALAT
az
ÜNNEPI KÖNYVHÉTEN
a Deák téri Helikon-sátornál.

HORVÁTH MIHÁLY:
Az ipar és kereskedés története Magyarországban (1840) **110,— Ft**

KUBINYI ÁGOSTON:
Magyarországi mérges növények (1842) **120,— Ft**

PÁK DIENES:
Vadászattudomány (1829) **140,— Ft**

SZÉCHENYI ISTVÁN:
Balatoni gőzhajózás (1846) **80,— Ft**

SZÉCHENYI ISTVÁN:
Magyar játékszínről (1832) **80,— Ft**

SZERELMEY MIKLÓS:
Balaton albuma (1851)
Magyar és német nyelven **160,— Ft**

DEÁK TÉR AZ ÜNNEPI KÖNYVTÉR

Szentandrássy István

Magyar Nemzet

Csütörtök, 1984. május 31.

Kiállítási körjárat

„Füstös képek" és spárgaszobrok

KÉT AJTÓSZÁRNY és egy ovális tükör hátlapja szerepelt központi helyen azon a tárlaton, melyet *Szentandrássy* István újabb munkáiból a *Ráckai Klubban* rendeztek. A tehetséges fiatal művész, aki grafikusnak tekinti magát, nem festőnek — és a *Magyar Nemzetben* szó esett már filctollal rajzolt vásznairól —, most mégis a festői eszközök birtokbavételéről adott számot.

A két ajtószárny betétjét is befestette, a tükör hátlapját is, és természetesen dekliket, deszkákat, mégpedig mélybarna alapszínnel; s ezen az alapon hozza létre — *Lakatos* Menyhért kifejezését kölcsönkérve — azokat a *„füstös képek"*-et, melyek szereplői egy általa alkotott cigány-mitológia jelenségei: próféták, paripák, menyétek, lovagok, kígyók és krisztusok.

Nem tagadja meg korábbi grafikus-önmagát sem, hiszen festményei részben karcolásos módszerrel készülnek, s különlegesen finom hatásokat ér el tollak, prémek, pikkelyek, hajak reneszánsz áhítatú kimunkálásában. Művészi fejlődése oly gyors, hogy minden bizonnyal eljut nemsokára a barnánál is több színhez.

RAGYOGÓ SZÍNEK jellemzik *Galambos* Tamás munkáit, s a naiv festőktől *tudatosan eltanult* üdeség. Nála vigan dőlnek a sófárkürt szavára *Jerikó falai*..., de a *Gyermekjátékok* hasonló épületeket mutató leporellója elé már fenyegetően vonul fel egy (gyermekjátékká lett, s annál félelmetesebb) rakéta.

Mert mindent a másik oldaláról is igyekszik látni a kitűnő festő, aki legutóbb a *Népszabadság-székház klubjában* mutatta be munkáit. S jóllehet alaphangja vidám, alapattitüdje a kételkedésé. Nála nem biztos, hogy Szent György legyőzte ama sárkányt, hisz látjuk fákat ropogtató vasszörny-mivoltában *(Szent György nélkül)*. Filozófikus gondolkodásmódjáról vallottak Galambos Tamás korábbi képei is már, például a *Kinn és benn:* egyik oldalról fekete, másik oldalról fehér macska les be az aranykalitkában csüggedő madárra...

Mitológiai tárgyú művei a szecesszió meseillusztrációinak erotikus bűvöletéből is mentettek át hangulatot *(Orfeusz, Demeter)*. Főműnek — a most látott újabb festményei közül — az *Álom* című vélem, melyen vadul virágzó mezőben virágos ágakkal álcázott tankok vonulnak, egyenletes távolságot tartva, naiv szabályossággal, félelmetesen.

BUDAPEST SZERELME, de nem az idegenforgalmi prospektusok Budapestjéé, hanem a gangoké, a lichthófoké, a kapualjaké sokszor volt már ihletője *Mácsai* István művészetének, s az maradt mindmáig. A *Fészek Művészklub* kis kupolatermében tematikus válogatást adott az utóbbi időben készült pesti képeiből, melyek közt budai is akad...: az óbudai bontás és építés állóképpé kimerevített mozgóképei valóságos triptichont „termettek".

Mégis fontosabbnak látom a pesti falakat, több érzést-gondolatot rögzített rajtuk az ecset. Sajátságos például, hogy az általában tatarozott (mármint a festményeken tatarozott...) épülethomlokzatok valami titokzatos komorságot árasztanak, pedig nem is pereg róluk a vakolat, pedig nem is ütköznek ki rajtuk salétromfoltok... S milyen szomorúak tudnak kapualjak lenni, pedig most éppen nem is dőlt ki bűzös naturáliáival a kuka, ellenkezőleg, még tisztára is van söpörve a kövezet, de ahogy átnézünk a kapualj nyílásán és egy, csak egyetlenegy fát látunk a belső kis udvaron, — az nyilvánvalóbbá teszi előttünk e városi táj sivárságát, mint ha ott egyetlen fa sem nőne!

És fájdalom rejtezik abban a napfényes pillanatban is, a tárlat talán legszebb képén, amelyen egy lépcsőházi folyosó zugában a napsütést „kapta rajta" a festő, abban a pillanatban, amikor a folyosó rácsát épp ilyen és ilyen szögben, rövidülésben-megnyúlásban vetíti a falra. Rejtőzködő fájdalom ez a voltaképp derűs képen, melyen a művész *fausti* mód kívánta megállítani a pillanatot.

Örömmel nyugtáztam a kis tárlaton egy újszerű Mácsai-képet, talán eljövendő későbbiek ígéretét: egy ház gyors lendülettel megfestett szerkezeti rajzát, mely ugyanakkor nem a szerkezetes festői irány, hanem a díszletszerűség, a színpad felé mutat.

PAPÍRDOMBORÍTÁSAIVAL és spárgaszobraival már az emlékezetes *Tisztelet a szülőföldnek*-kiállításon is feltűnt Véra *Cardot;* a Magyarországról kisgyermek-korában elszármazott, Franciaországban élő művésznő egészen eredeti módját találta meg az önkifejezésnek. A *Dorottya utcai kiállítóteremben* látható munkáin az alkotás folyamata feltárul a figyelmes szemlélő előtt — úgy kezdődik, hogy kézbe veszi egy guriga (?) paszományzsinórnak a végét, finoman behajtja, s elkezdi köréje rakosgatni a szálat... lassan kialakul egy nyolcasforma, egy kagyló-forma... az lesz annak a titokzatosan elegáns *Női fejnek* a füle, „akiről" később, úgy látszik, elhatározta, hogy néger nő, mégpedig abból a törzsből, mely sok-sok karpereccel nyújtja meg a nyakat, s a Véra Cardot spárgaszobrán vastag hajóköltélből tekeredik a nyakék a hattyúnyakra... De látni vélhetünk ezekben a sűrűn felrakott zsineg-„vonalakban" labirintus-szerűen játékos struktúrákat is, mely „vonalakról", miközben szemöldökcsonttá sűrűsödnek, vagy krumpliorrá dudorodnak *(Olasz vígjáték*-maszk), vagy sasorrá formálódnak *(Az indián)*, vagy torzított koponyaformát adnak ki *(A bálvány)* csak találgatni próbáljuk, hol a kezdetük és a végük, hol az a parányi elmozdulása a zsinegnek, amely aztán domború-homorú hatások kialakítását tette lehetővé, s ugyan mi volt előbb: a forma vagy a tartalom, az eltervező agy munkája vagy a rakosgató kézé?

Azután némely, a síkban komponált spárga-alakzatokat nedves papírral fedett le Véra Cardot, s így jöttek létre papírdomborításai, melyek hol *Labirintus*-t, hol *Írás*-t, hol *Maszk*-ot mutatnak, hol ezeknél merészebb gondolattársításokat követnek. Halk, finom hang szól hozzánk ezekből a mindig fehéren-fehér lapokból.

Legújabb munkáin, melyeket egyszerűen *rajz*-nak nevez, s melyeket inkább elmosódott fotónak vélnénk, festékpermetezéssel kísérletezik, és a színt (mindenesetre a tompább, fáradt színeket) is bevonja kifejezési eszközei közé.

TÚLSÁGOSAN NAGY ÉLMÉNYE lehetett *Polony* Elemérnek Picasso *Guernicá*-ja, nem tud a hatásától szabadulni — ez az érzése a kritikusnak, amikor az Amerikából hazalátogatott művész festményei között jár-kel a *Budapest Kiállítóteremben.* A fejek, a fejtartások, az orrok, a kezek... a bika, a ló... több nagy képén is idéztetik, s úgy hozzájuk idomul-hasonul a környezet, hogy az idézet elfedi a sajátot.

Talán a művész tévedése volt ezeket a nagyon is egyöntetű képeket elhozni *egy* korszakából; alighanem célszerűbb lett volna életmű-keresztmetszetet bemutatni. Mert hiszen tagadhatatlanul van saját színvilága (például a rőtvörös *Halászházaspár* című képen), tagadhatatlanul drámaian tud tájat is ábrázolni *(Hullámzó hegyek alján)*, midőn a hegyek közül szinte kiömleni látszik a völgyek fortyogó világa, s a színek is felizzanak.

„Elkésett ez a tárlat" — gondolom, a képek közé még egyszer visszatérve —, „hiszen, ha akkor rendezték volna meg, amikor még Picasso is újdonság volt nekünk...!" De azután sorra megnézem a képeken fellelhető dátumokat: 1976, 1978, még 1982-es is akad... Félek, hogy Polony Elemér mindenképpen elkésett.

Ember Mária

Szentandrássy István, grafikus

Szentandrássy István: Próba után

5

Élet és Irodalom Bp. 1983 jan 14

XXVII/2

Szentandrássy István

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRLAP

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 JAN 14

1021

Szentandrássy István:
Próba után

a szót: *csapattulajdonos*. Ő az, aki *lábon* veszi meg vagy adja el az élsportolót, még a szezon előtt. (V. ö. átigazolás.)

A *Cowboyok*, a *Negyvenkilencesek*, a *Rézbőrűek*, az *Oroszlánok*, az *Óriások* (ezek, mondjuk, a Fradi, a Vasas, az Újpest, a Rába a megfelelői), és a többiek tulajdonosai elsősorban nem a jegyeladáson gazdagodnak meg. Noha a stadionok rendszerint még nagyobbak és drágábbak, mint Európában, az igazi jövedelmet — közvetve — nem az a közönség hozza, amely a lelátókon foglal helyet, hanem az

1982 JUN 1 1

ÉLET ÉS IRODALOM

Szentandrássy István

XXVI. ÉVFOLYAM, 24. SZÁM

1021

Szentandrássy István rajza

lső pillantásban. De hát a vendégátóipar (vagy ha úgy teszik: hivaás), „emberi tényezői" közt legelől a rátermettségnek, a hozzáértésnek és az ügyszeretetnek kell állnia — csakúgy, mint más szakmákban. Csak itt „a munka tárgya" az ember, aki a jól végzett munka után szeret enni-inni, de nem biztos, hogy elég erős a mértéktartásra. Ezzel visszaélni — vendéglátó egységben s másutt — bűn.

Márkus Zoltán
Csajág

Péjété

Belenéztem az újságba május 28-án, amelyben Faragó Vilmos a kisvállalkozások elnevezésével foglalkozik. Saját tapasztalataimat is igazolja, amikor arról ír, hogy a beavatatlan újságolvasó nehezen igazodik el még a különböző információk között, csak rácsodálkozik a Polgárjogi Társaság nevű formációra, olyan amerikaiasan hangzik...

Az a véleményem, hogy a beavatatlan újságíró is nehezen igazodik el a különböző formációk között. Az említett — mind ismertebb rövidítéssel PJT-nek írt — formáció pontos neve ugyanis Polgári Jogi Társaság, ha hinni lehet a Polgári Törvénykönyv XLVI. fejezet 2. pontjának. Ez azonban már nem hangzik olyan amerikaiasan, mint egy polgárjogi mozgalom.

Az is hiba, ha a PJT formációt az 1981. évi 15. törvényerejű rendelettel vagy a 28/1981/IX. 9. MT számú rendelettel hozzuk szoros összefüggésbe. Az említett rendeletek alapján most létrejöhetnek gazdasági munkaközösségek — géemkák! —, de jogi státusukat tekintve ezek is péjéték, mert a polgári jog társaság százéves jogin-

ként sem ronaló
irodalom valódi barátai — többek közt olyanok, mint Nérai Adrienne — „elballagnak" a könyvutcán túlra is, szinte hagyományos „sportja" az embereknek. Enélkül nem volna igazán a könyv ünnepe az a bizonyos hét. Végül: nem hisszük, hogy fel kéne támasztani a sztárok autogramosztogatásának divatját. Egyfelől azért, mert nincs sztárkultusz, másrészt, mert az irodalom iránti érdeklődés örvendetesen megnőtt, az állandó olvasók tábora kiszélesedett, nem valószínű, hogy az efféle reklámfogásra akár a külföldi szerzőknek szüksége volna. Ajtmatov, Capote, sőt Goethe sem szorul mankóra.

FEKETE LÁSZLÓ, CEGLÉD. Az Élet és Irodalom „tanárellenes" voltát látja bizonyítva abban, hogy nem ünnepeltük meg a pedagógusnapot és rendszeresen kritizáljuk az oktatásügyet. „Nemzetközi nőnap, anyák napja, gyermeknap, ünnepi könyvhét, pedagógusnap — a tavasz jeles dátumai mind megérdemelnék, hogy köszöntse őket a sajtó." A napilapok meg is teszik ezt. Az idei pedagógusnapon például laptársunk, a Magyar Nemzet **Tanítani** című vezércikke — Gábor István írása — így kezdődik: „Jelképpé vált **Spiró** Györgynek az Élet és Irodalom április 19-i számában megjelent szép írásában Bada tanár úr, aki ugyan rendhagyó módon tanított, de egyénisége talán éppen ettől vált — és természetesen tudásától, amit az ÉS több hozzászólója is bizonyít — oly emlékezetessé — sokak számára." Vajon, ha Spiró említett cikkét bezárjuk egy íróasztalba, és csak a pedagógusnap alkalmából tesszük közzé, helyesebben jártunk volna el Ön szerint? Vagy a régebbi Tani-tani vitánk, melyben számos pedagógus is megszólalt és elmélkedett a magyar oktatásügy gond-

Pannoniai emlékeink közt már többször akadtunk ily verses epitaphiumokra.* Átalában nem épen kedvező színben tüntetik föl a provinciális verselők költői képességét, de a versek legtöbbször hol tartalmuknál fogva, hol nyelvük miatt bírnak érdekkel.

Legújabban az eddig ismert pannoniai sírversek száma egy érdekes dicsköltemény nyel nőtt meg. A múlt 1881. évi deczember 1-én akadtunk Aelia Sabina asszony sírládájára egy aquincumi temetőben, mely az ó-budai Filatori-töltésre igényelt földtömeg ásatása alkalmával színre került. E temetőben negyvennél több sír, sok érdekes föliratos emlék, dombormü, sarkophag, falmaradvány és sok apróság jutalmazta fáradságunkat, melyet majd három hónapig reá fordítottunk.

A legérdekesebb leletekhez tartozott egy köláda, mely födél nélkül nyitva hevert és színig földdel volt megtöltve; még régi időben rabolták el a mi benne volt, de érintetlen maradt a homlokoldalba vésett kilenczsoros fölirat. A sírládát a többi leletekkel együtt a n. múzeumba szállíttattam; most ott díszlik az érdekes emlék az intézet első udvarán:

Fölirata így szól:

1 CLAVSA IACET LAPIDI CONIVNX PIA CARA SABINA
2 ARTIBVS EDOCTA SVPERABAT SOLA MARITV
3 M VOX EI GRATA FVIT PVISABAT POLLICE CORDAS
4 SET GITO RAPTA SILPI TIRDINOS DVXERAT ANNOS HE
5 V MALE QVINQVE MINVS SET PLVS TRES MESES HABEBAT
6 BIS SEPTEMQVE DIES VIXIT HEC IPSA SVPERSTES SPECTATA IN PO
7 PVLO HYDRAVIIII GRATA REGEBAT SIS FELIX QVICVMQVE LEGES TE
8 NVMINA SERVENT ET PIA VOCE CANE AELIA SABINA VALE T·AELI VSTVS
9 HYDRAVIARIVS SALARIARIVS LEG II AD CONIVGI FACIENDVM CVRAVIT

Olvasása igen könnyü:

1 Clausa jacet lapidi(e) coniunx pia cara Sabina |
2 Artibus edocta superabat sola maritu
3 m | vox ei(us) grata fuit puisabat (pulsabat) pollice cordas |
4 set cito rapta silpi (Thewrewk: ** silet) tirdinos duxerat annos | he-
5 u male quinque minus set plus tres meses habebat |
6 bis septemque dies vixit hec ipsa superstes | spectata in po-
7 pulo Hydravii grata regebat | sis felix quicumque leges te
8 numina servent | et pia voce cane Aelia Sabina vale | T(itus) Ael(ius) Justus
9 Hydraviarius salariarius leg II ad (jutricis) coniugi faciendum curavit.

* Abel Jenő összegyűjtötte őket a Philol. Közlöny 1879. évi folyamában.
** A Philol. Közl. VI. 894. lapján.

hoz való kapcsolásával képezték a helyneveket. Ötletkép legyen megemlítve, a mi szentannai Ringünk közelében is találunk Zimánd, Simánd, Varsánd, Zaránd nevü helyneveket, hol az -ándnak mindenesetre van ugyan jelentősége, ha talán nem is avar értelemben. Talán kisebb kerített helyhez tartozó falvat jelelt, míg az -án, -én előkelőbb helyre vonatkozhatott, Zsadány különben is nagyobb Ring lévén. Azonban jó lesz távoznom a szószármaztatás sikamlós talajáról. Inkább azt a tényt említem föl, hogy az Ördögárka és az első római sáncz közt számos őskori telep van, mint ezt idáig is több lelet tanusítja. Ha nem hanyagoljuk el régiségeink ügyét — s hogy el ne hanyagoljuk, arról az aradi Kölcsey-egyesületnek is kell tennie — e tekintetben újabb és újabb bizonyságokra fogunk akadni. Azonban a meglevők is elég érthetően tanuskodnak a mellett, hogy e földön — az erdők tisztásain, az akkor idább északra kanyargó Maros partjain élet volt már akkor is és hogy az avarok az itt nagyjából ismertetett Ringben nemcsak rablott vagyont, hanem tűzhelyet és fekvő birtokot is védelmeztek.

Dr. Márki Sándor.

AQUINCUMI SÍRVERS.

A ki a római halottas föliratokat végig nézte, tudja, hogy a régiek a «de mortuis nil nisi bene» szabályát nemcsak a laudatio funebris alkalmával követték, de a dicsérő positivust és a túlzó superlativust minden változataiban a sírköveken is megtartották.*

Olykor azonban még a rendes magasztaló formulák se elégítették ki a szomorkodó férjt vagy feleséget, néha a túlélő csak úgy vigasztalhatja magát, hogy a boldogúlt életrajzát véseti köbe, sőt olykor-olykor a nagy veszteség fölötti bánatában — csak úgy mint néha mai nap — versekben örökíti meg fájdalmát.

* T(itulum) B(ene) M(erenti) P(osuit) állandó formula; conjugi, fratri, patri, matri pientissimo (æ) igen gyakori phrasis.

halmai agancslelet sem volna rosz példának. — Fájok tehát elég volt s a szentannai nagyobb Ring töltéseinek készítésénél csakugyan fát és rőzsét használtak a föld beégetésére; annál feltűnőbb, hogy a Papok halmánál kalászos növények szalmáját használták föl e czélra. Azon környéken tehát földmüvelést kellett üzniök, mit különben is megerősít egy Adalbert nevü, az avarok ellen Nagy Károly seregében harczolt szemtanúnak tudósítása. Ő így írja le az avar Ringeket;

«Egy-egy kerítés akkora vala, mekkora távolság van Turicum (Zürich) és Constantia közt. Tölgy-, bükk- vagy fenyüczölöpök közt húsz láb széles és húsz láb magas töltés kőből és agyagból s tartós gyeppel beburkolva. A kerítésen belül a falvak és lakások úgy valának elhelyezve, hogy egyiktől a másikig elhallott az emberi szó. A kivíhatatlan kőfalakon pedig, szemközt az épületekkel, kapuk valának, a melyeken kívülről befelé s belülről kifelé járhattak. A második kerítéstül, mely egyébbiránt úgy volt épitve, mint az első, tíz német, vagy negyven olasz mértföldnyire vala a harmadik s így tovább egész a kilenczedikig, ámbár mind nem egyenlő nagyságúak. A kerítések között is a birtokok és lakások mindenfelé úgy el valának rendezve, hogy trombitaszóval adhattak jelentést egymásnak.»

Ezen leírásnak, melynek legalább is van annyi becse, mint egy-egy régibb keletü obsitosunknak elbeszélése Taljánországról, nem egy vonása illik a mi Ring-rendszerünkre. A Zürich és Constanz közti távolság csak 10 kilométerrel nagyobb, mint a Szent-Anna és Zsadány közt levő. Tölgy- és bükkczölöpök bőven kerülhettek a szomszéd erdőségekből. A mai méretek nem mondanak ellent az Adalbert által adottaknak. A kő és- agyagtöltés alatt természetesen itt is beégetett földet kell értenünk, mert hiszen Alföldünkön honnan vették volna a követ az avarok? — A kerítésen belül itt is nagy számmal voltak a falvak. Például a zsadányi Ring közvetetlen közelében Szécsány, Murány, Zsadány, Cserényegyháza (most Csernegyháza), Karány (most Mercydorf) és Hodony. S tekintve, hogy a fennmaradt három avar név: a Khagán, Baján és Sodán szintén *-án*-on, lágyítva ma *-ány*-on végződik, a zsadányi avartelepek ismertetője, Pech József, ezeket avar helyneveknek, az -ányt, -ényt pedig oly avar ragnak tartja, melynek a gyökszó-

Ha a sz.-annai nagyobb Ringet a zsadányi avar Ringgel összekötjük, légvonalban olyan északkeletről délnyugatra menő, mintegy 51 km. hosszú vonalat nyerünk, mely a két Zimánd, Fakert, Sz.-Leányfalva, Mikalaka, Kis-Szent-Miklós, Ság (Segenthau) és Szécsány irányában megy el. A zsadányi Ringhez az Ördögárka Knéznél van legközelebb, t. i. mintegy 15 kilométerre; a szent-annaira nézve nem állapithatjuk ezt meg hasonló biztonsággal; a simándi részlet irányát véve azonban alapul, e távolságot nyugat felé nem tehetjük többre 7—8 kilométernél. A keleti oldalon az Ördögárkával némileg párhuzamosan vonúló első római sáncz Zsadánytól ismét körülbelül 15 kilométerre van s ennek kovaszincz-világos-zarándi állítólagos folytatása szintén 12—15 kilométerre lehet a szentannai Ringtől. Ekként az Ördögárka és az első római sáncz által közrefogott s kelet felé még más három római sáncz által védett területszalag szélessége 20 és 30 kilométer közt váltakozhatott; s ezen belső vonal védelemképességének emelésére szolgált úgy a zsadányi, mint az ennél jelenleg jóval kisebbnek látszó szent-annai Ring is. A szent-annai Papok halma azt látszanék bizonyítani, hogy nyugat felől a Nagy Károly idejében a dunántúli részt elfoglaló frankok eshetőleges támadása ellen mindig készletben állottak, s a frankok különben sem egyszer csaptak be a Duna-Tisza közére; kelet felől pedig a régi Dácziában elhatalmasodni kezdő szlávok ellen ügyekeztek védekezni, miben nagy segítségökre voltak a római sánczok, melyeknek mélyebb árkai különben is a dácziai oldal felé estek.

Az így határolt szalagot jobbadán rengeteg erdők fedték. Aradmegye czímerének felső harmadában ezüst mezőben két vörös oroszlán egy gyökerestől kiszakított szilfát tart; s e szilfa egészen a legújabb időkig azon helyen állt, hol a szent-anna-világosi út Galsa felé kiágazik. Az ott levő kútnál nyoma most is látszik valamennyire. A nép az «Ulm» alatt kiválóan e fát értette. A múlt század végén pedig arról volt nevezetes Szent-Anna, hogy lakosai a rothadó juhar- és szilfákban mesterségesen tenyésztették a gombákat. Aránylag nem oly rég történt, hogy a kincstár e hatalmas erdőségeket föláldozta a földmüvelés érdekeinek. Az avarkorban tehát őserdők keríthették e Ringet s hogy a lakosok a már Aradmegyében mindegyre ritkuló szarvasokat is kergették, arra hamarjában a papok-

8½ méter magasságát azonban átlag ott is bátran lehet 1 méterre tenni.

A Papok halmának közelében az Ördögárka egy darabon párhuzamosan halad a simándi országuttal; Török Béla úr szerént látni lehet nyomait a Simándtól nyugatra eső részen is; maga Simánd ismeretes östörténeti és római, török, továbbá magyar középkorbeli lelethely, mint ezt épen Török Béla úrnak nagybecsü s most hazafiasan az aradi lyceum számára felajánlott becses gyüjteménye igen kényelmesen megítéihetővé teszi, Zimánd felé idáig nem sikrült kimutatni a sáncz irányát. Simándtól Zimándra menve, a 178-ik kilométerjelző táján az országúttól balra 50 lépésre a falu északi részén a földvári pusztára vivő dülőút jobb oldalán egy, a vasútról is kényelmesen látható domb van, mely — a Papok halmának példájára — ép úgy lehetett az avar határtöltésnek őrállomása, mint a zimándi vasúti állomástól délnyugatra az arad-simándi országút és a vasút által képezett szögletben levő halom, melynek felső rétegeiből már számos præhistoricus cserépdarab, oldalából pedig, melyet valaha a Maros mosott, sok jó kavics és homok került ki. Ezen helyeknek avar eredetéről azonban semmiféle bizonyítékunk sincs s hiában tekintünk szét e dombról, fürkésző szemeink nem vehetik észre a simándi határban megpillantott Ördögárkának folytatását. Ez iránynak az egész vármegye területén való pontos kijelölése szakosztályunk kötelességei közé tartoznék.

Ezen Ördögárka nyugatról várható támadások ellen védelmezte a zsadányi és szentannai avar Ringeket. Keleten az avarok azon római sánczokat használták föl védelmül, melyek Römer említett térképe szerént:

1. Alios, Kovaszincz, Világos, Zaránd, Szintye, Ágya és Miske,

2. Janova, Bencsik, Keszincz, Ujfalu, Ternova, Sikula és Inárd stb.,

3. Dúd, Lugozó, Járkos és Repszeg s

4. Bökény, Boros-Sebes, Árkos határában vonulnak el.

Ezen irányvonalak több pontját volt ugyan alkalmam látni; ezúttal azonban egyszerüen csak azt kívánom kiemelni, hogy mindezen sánczok a Ringektől keletre vonulnak el s hogy kétségtelenül római eredetüek.

gyék, nem is mellőzhetik egyszerűen e telepet; és pedig annyival kevésbbé, mert az égetett föld társaságában, mint az előbb említett Ringnél, itt is egyszerű turkálásoknál is számos edénydarabot találunk. Az első, a mit fölvettem, egy szabadkézzel készült, sajátságos alakú s a mintát töredékben is jól sejtető, sajátságos idomú tányér volt, melynek fölakasztására két lyuk szolgált. Szomszédságában csücskökkel ellátott, tehát már czifrázott, barnán égetett két edénytöredék, egy jókora kannafül, egy már vörösösre égetett fazék alsó része, egy fekete tányéralj, egy merítő és számos hol fínomabb, hol durvább kidolgozású más edény cserépdarabja hevert. Hasonló leletek máshol sem ritkák ugyan és pedig megyénkben sem s a percznyi ott időzés után gyűjtött edények, kivéve talán a tányért, amazokétól eltérő mintákat stb. sem mutatnak; azon körülménynél fogva azonban, hogy avar építményü dombról valók, mindenesetre megérdemlik az avarkor kutatóinak figyelmét.

A vásárhelyi csárdánál ismét kiérvén a zimándi országútra, Simándra menet a csárdához mintegy 3 kilométerre körülbelül a Debreczentől való 168 kilométernyi távolságot jelző oszloppal szemben az úttól balra mintegy 20—30 méterre, az úttól újabb keskeny töltés, néhol pedig természetes mélyedés által elválasztva meglehetős állapotban levő sánczolatra akadunk. Ezt a magyarok Ördögárkának, a románok pedig Trajánnak nevezik. A mondott helyen foganatosított mérés szerént a töltés alapja 12, koronája 2½, magassága 0·8—1 s lejtője körülbelül 5 méter. Lejtősége különben Dáczia- és Pannoniafelé egyforma. A sáncz szélességét ugyan nem lehetett megmérni, mert ha helyenkint jól láthatni is a töltést, az, különösen a réteken már jócskán le van lapúlva; azonban egészben véve megfelel az a szokott méreteknek.

Ezen Ördögárka valószínűleg egy azzal, mely Magyarországnak Rómer Flóris által 1877-ben rajzolt régészeti térképen Monostor, Pécska, Arad, Zimánd, Kurtics, Simánd, Székudvar és Sarkad irányában van feltüntetve. S ugyanezen Ördögárok lehet az, melynek folytatását a kisjenei uradalom Livada nevü pusztáján láthatni, honnan az avaroknak ezen óriási műve Biharvármegyébe csap át s egyebek közt Geszten épen Tisza Kálmán parkját metszi keresztül. Meg kell jegyeznem, hogy a szintén megyénkben levő livadai töltés alapja már csak

felé vezető dűlő úton körülbelül egy kilométerre jobboldalt tekintélyes sánczokkal övezett s már a zimándi országútról is kivehető dombot látunk. Ez a «Papok halma». Nevét birtokosaitól, a Bibics Jakab aradi alispán és neje, Tomján Margit által Szent Annán 1750. nov. 23-án letelepített kegyesrendiektől vette. Zárda sohasem volt e halmon. S alig érünk a dombra, az úgy látszik, kincskeresők által ásott kisebb-nagyobb s részint befüvesedett, részint frisebb hányású gödrökben azonnal számos cserépdarabot s égetett földet pillantunk meg. Téglát keresve sem lehet találni s biztosra foghatjuk, hogy ha mégis előfordul, az csak véletlenül került oda. Itt is jó minőségű s az előbb említett Ringben látottnál tömörebb égetésű rögök képezik a különben jobbadán már lehordott, ez idő szerént azonban nem szántott domb felső rétegét. A magammal mutatványúl hozott rög sokkal egyenletesebben van égetve, mint a földvári, melynél súlyosabb is; és — a mi müveltségtörténeti tekintetben fontos — nem rőzsével, hanem szalmával van égetve; legalább az árpaszalma szövete egész tisztán mutatkozik példányunkon, úgy, a hogy az akkor még nedves agyagba benyomult, hogy az erős kiégetés után csak helye maradjon.

Ezen rögök, következetesen fordulnak elő a domb minden oldalán, kivéve annak csúcsát, maguk is élénken bizonyítják, hogy a Papok halma voltakép a földvári avar gyürünek mintegy előretolt őrhelye. A mintegy 3—4 méter magas köralakú domb átmérője 27 méter, kerülete tehát körülbelül 85 méter s területe 572½ □ méter. A környező s részben vízzel borított sáncz belső lejtősége 16 méter; maga az árok lenn 11 s fenn nem kevesebb, mint 48 m. széles. Az ezen sánczon kívül eső és az egész földhányást környező töltés alapja 27, koronája 6½ és magassága mintegy 1 méter.

Az egész halom nyugat felé mintegy 1·3 kilométerre van a katonai háromszögeléseknek középső alappontjától s metszi k-i hosszuságnak 39° 6′ 50′-e s az északi szélesség 46° 20′ 20″-e. Ezt könnyebb tájékozásúl azoknak kedvéért említem föl, kik pusztán a térkép segítségével akarnák fölkeresni e helyet. S azok, kik az avar emlékek gyüjtésére vállalkoznak, hogy azokkal a civilisationak — Pulszky szerént — igen alacsony turáni fokán álló nép múltját világosabbá te-

előtt az ásatások ütő és vágó vasfegyvereket hoztak napfényre. Hova lettek ezek — részemről, nem tudom megmondani; ha megvolnának, igen nevezetes adalékul szolgálnának és pedig talán a sánczolatok korára nézve is, kivált ha való, hogy pénzek kíséretében fordultak elő. A mint a szomszédmegyei kunágotai avar leletnek egyik legfontosabb részét épen Justinianus (527—565) aranya teszi, úgy a szentannai Ringnél is nagyobb gondot kellene ezentúl fordítanunk az esetleges pénzleletekre nézve. Némileg tájékoztathatnák ezek a kutatót, mennyiben állhat meg azon újabb s épen nem valószínűtlen föltevés, hogy «a vidékünkön mai napig látható avar árkok akkor készültek, mikor Nagy Károly már a dunántúli avarok ura lőn.» Hogy valamikor több pénzt s talán, mint ez Kunágotán is történt, egyébfajta kincset is találtak e Ringbelsejében, azon homályosan hangzó tudósításból lehet sejteni, hogy pár évtized előtt állítólag Törökországból jött néhány ember kért és nyert engedélyt az itten való ásatásra. Mint mondták, ők valamely világosi pasának iderejtett kincseit kutatták. Ha ez tény s nevezetesen ha csakugyan Törökországból kerültek ide azon egyének és csakugyan írott emlék útasítása nyomán keresték föl ezt a helyet, úgy arra kellene következtetnünk, hogy avar Ringünket már a hódoltság idejében lelethely gyanánt ismerték.

A most említett avar Ring, a katonai térkép szerént, az ész. szélességnek 46° 18′ 30″-től a 46° 19′-e és a keleti hosszúságnak 39° 6′ 7″-től a 39° 7′ 50″-e alatt fekszik; nyugaton Puszta-Tövisegyház délen és keleten Puszta-Szelistyera határok vele; a földvári puszta ezen Szelistyerától odább délkeletre esik.

Ezen Ringhez odább észak-északnyugatra légvonalban $5\frac{1}{2}$ kilométer távolságra szintén a szentannai határban egy másik avartelep van, az ú. n. Papok halma. — A légvonal mentében számított útat azonban nem tehetjük meg. A Ring ék-i részén elhelyezett háromszögelési pontból a szentanna-zimándi országúton ék-re majd egy kilométert kell tennünk, hogy a nyugati irányban csapó dűlőúton mintegy 4 kilométert menve, a tövisegyházi szőlőn át az arad-zimándi országútra érjünk. Ezen észak-északkeletre $4\frac{1}{2}$ kilométerre találjuk a vásárhelyi csárdát, melynél jobbra, vagyis keletre a Kurticsról Szent-Anna

tatták ugyan; mindamellett több helyütt, nevezetesen az említett átmetszéseknél, ma is szembeszökők azok, másutt pedig jókora égettföld rögöket gyüjthetünk. Egy ilyen darab nagyon jellegzetes arra nézve, mily roppant tüzet kellett kiállnia a rőzsével borított földrétegnek; a bemutatott példány tökéletesen megegyez a zsadányi Ringben talált röggel és csak erősebb égetése s könnyebbsége által különbözik a mindjárt említendő és szintén a szentannai határban levő Papok halmán talált példánytól, mely vassalakfélét többé nem mutat fel.

De nemcsak rögöket, hanem edénydarabokat is találnak a karánban. Márton István vasúti őr állítása szerént ő, helylyelközzel négy lábra is leásván, ily töredékeket, kivált a sánczok mentén, igen gyakran talált. Ezeknek összegyüjtését megigérvén, remélem, hogy nem csupán az itt bemutatott szép, de a hosszas kocsizás következtében három darabra tört rög, hanem az összeszedendő töredékek is földerítni segítnek majd a homályt, mely az avarok múltját Pulszky Ferencz s mások buzgósága mellett is még folytonosan fedi.

Csupán ezen leleteknek pontos gyüjtése, megfigyelése, tanulmányozása s más vidékek leleteivel való összevetése által lehetne írni oly törvénykönyvet, melynek nyomán egyes tárgyak avar voltát s ezzel a fejlődés fokát kellően megállapítani lehetne. Mert ha pl. újabban a Lipp Vilmos által föltárt keszthelyi avar sírok s a még korábban ismeretes kunágotai, szentendrei és ozorai leletek nem egy tekintetben alkalmasak is arra, hogy az avar-kánonok némely paragraphusát szerkeszteni lehessen belőlük, arra bizonyosan kevesek, hogy általános törvényeket vonjunk el belőlük. A codificálást az adatok szorgalmas gyüjtésének kell megelőznie s e részben most már mellőzhetetlen Aradvármegyének régiségekben amúgy is gazdag területe, hol — egyebek közt — az avar korszaknak nevezetes emlékeit sem nélkülözzük.

Maga a nép csak «Die Schanzen» név alatt ismeri e karánt s ha müveltebb emberek még korábban Ringnek hítták is azt, elnevezésök jogosságát csakis a sánc alakjában s nem egyúttal annak alkotása természetében keresték. Csupán arra hívatkoztak, hogy e helyütt — talán parittyákban használt — égetett veres golyócskákat találtak; s arra, hogy a földhányás keleti részén, az ú. n. földvárban, néhány évtized

«Meta basis pro mappatione astronomico-trigonometrica regni Hungariæ mensuratæ A. Chr. MDCCCXL.» A Ring belsejére néző oldalon: «Terminus meridionalis.» Keleti részén: «Dirigentibus et operantibus officialibus generalis castri præfecturæ.» S végre északi tábláján: «Ferdinandi I. imperatoris et regis iussu et impensis.» E romladozó oszlop a tenger felett 119 m. magasságot jelez. Uralkodó pont a szélrózsa minden iránya felé; csak a világosi hegysornál akad meg a szem, azonban annak lábáig is meglehetősen elláthatni.

A kőemléktől délnyugatnak mintegy 10 lépésre tett mérések, melyek az egész földhányásra nézve irányadók, koránsem vonatkozhatnak az eredeti állapotokra. A lejtőség jobbról, balról le van szántva s a sáncz koronáján is gazdag búzavetésnek tarlóján virít a szarkaláb. *Jelenleg* a korona mintegy 4 méter széles, a neki megfelelő lejtőség pedig minden oldalon 19 — 19 méter. A külső lábánál levő árok teljesen el van mosódva s egy második töltésnek csak alig sejthető körvonalait jelzi. A belső ároknak szélessége azonban annyi szántás után is tetemes és pedig a belső lejtőnek aljától a töltést belülről körítő emez árok éléig 38 méter s így a lejtőnek kétszerese. A megmért pontnál vannak alacsonyabb, de magasabb fekvésü pontok is, így pl. délen és délnyugaton szembetünőleg emelkedettebb a térség s így a fentebbi méretek csupán átlagos számok gyanánt szerepelhetnek.

A Ring belseje sík s oly erősen tojásdad kerületü idom, melynek hossztengelye északnyugatról délkeletre mintegy 2 — és kissebb tengelye délnyugatról északkeletre valamivel több mint egy kilométerre nyúlik; terjedelme tehát hozzávetőleg 353 kat. hold, mi 203 hektárnak felel meg. Térfogata tehát oly tekintélyes, hogy az idáig ismert avar gyürük közől csak a két akkora temes-zsadányi múlja felül. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a szentannai határban levő eme Ringnek csak ezen — úgy látszik, belső — gyürüjét ismerjük.

Az avar Ringeknek egyik legjellemzőbb sajátsága, a földbeégetés, itt sem hiányzik. Már a vasúti pályatest készítésekor eszközölt kettős átvágásnál is feltünt, hogy a sáncz töltésének külső burkolatát égetett föld képezi, melynek vastagságát 50—60 cm-re tehetni. E réteget a több mint egy ezredév alatt ki tudja hányszor ismételt szántások stb. lassankint elkop-

Most átfordulva az átellenes oldalra, egy vízmosta árkon kell arra felhatolnunk s itt a Dealu kukujon (kakuk hegy) ismét két kisebb fajta odu van (VII, VIII), míg a Dealu Petricseli köszál falán a IX.-ik üreget látjuk, mely a Zsófia-barlang után e csoportozatban a legnevezetesebb. A sziklatörmelék elhárítása után a sötét termő föld alatt szénnel, hamuval vegyült culturréteg fekszik állati csontokkal, cserepekkel vegyülve. Itt ismét egy méternyi magas s méretei után ítélve urnaféle vöröses edény töredékei a legnevezetesebbek. Ezekből egy részletet Torma úrhölgy össze is ragasztott. Érdekes még egy átfurt amphibolcsákány töredék, egy női arczot ábrázoló vályogszobor, mely egészen Schliemann állítólagos Pallas Athenéjére emlékeztet. A culturrétegből és mélyebb sárgás barlangi iszapból kikerült állatok ezek: 1. gyapjas orrszarvai (Rhinoceros trichorhinus) fog töredéke az alsó rétegből. A Maros közép völgyvidékén ez az első lelet. 2. Tulok (Bos taurus) végtagcsontjai minden korból széttördelt állapotban. 3. Őz (Cervus capreolus) hátcsigolyája lapocz-, borda-, csípcsontok. 4. Hód (Castor, Biber) alsó bal állkapcsa teljes (4) számu zápfogakkal. Igen érdekes lelet, mert a mit fennebb már érintéK: a vizek egykori nagyobb bőségére utal, s hazánk egyetlen barlangleletében sem fordult elé. 5. Borz (Meles taxus) lapocz felkarcsontja. Úgy látszik, akkor nem irtóztak úgy tőle, mint ma, de egyébként ide kerülését akként is magyarázhatjuk, hogy ragadozók zsákmányaként került be. 6. Nyúl (Lepus timidus) czombcsontja, hátsó végtagi tibiája, fibula, radius s több bordacsont, többnyire összeégetett alakban, tehát a barlanglakók asztali hulladékaként. 7. Juh (Ovis aries) végtagi és törzscsontok legnagyobb bőségben. 8. Disznó (Sus scrofa domestica), és Canis vulpes (róka) állkapocs töredék. 9. Szárnyasokból hattyú-, rucza-, fajdfélék.

Összefoglalva a mondottakat itt a sziklaszoros két falának üregeiben s alább a Petak patak tágabb völgycsatornájában a neolithkorú ember emlékeit találjuk meg; de a Zsófia-barlang rézsodronyából kitetszőleg akkor már fémek használatával élő népekkel érintkezhettek ezek s csakis a kohászati ismeretek hiánya, a réznek elképzelhető drágasága miatt lehetett a fém oly ritka náluk, hogy abból csakis szeretteik síri nyughelyére telt ki. A kor tehát átmeneti kor s az egykori

lakók nemcsak ügyes vadászok lehettek, hanem jól értettek az agyagiparhoz, a kovaeszközök csiszolásához, a halászathoz és a szövőszék nehezékek után ítélve, a szövés mesterségéhez is. Elég sajnos, hogy koponyák hiányában kilétükre világot a leletek nem derítettek. *Téglás Gábor.*

A SZENT-ANNAI AVAR RING.

Az arad-körösvölgyi vasút, a zimándi állomásról tovább indulva, 4½ kilométernyi távolságban egy töltést metsz át; 1 kilométerre e töltést egy másik követi, s azután a 6 kilométerre levő szent-annai állomásig újra teljesen sík vidéken robog tovább a gőzös. Az említett két töltés teljes és kocsink ablakából is jól látható közlekedésben áll egymással; kerülékhez hasonlít, melyet a vasút úgy szel keresztül, hogy az idomnak egyharmada északnyugatra, kétharmada pedig délkeletre marad. Amannak északkeleti pontján a katonai háromszögelés déli alappontját jelző pyramis, emennek délkeleti részén pedig egy nagyobb földhányás ötlik szemünkbe, az u. n. Földvár, vagy — a hogy a románok hívják — Varba.

Szinte óhajtanók, hogy az ezen kerülékalakú sánczolat északkeleti átvágáson túl mindjárt jobbra eső 6. számú őrháznál legalább egy pillanatra állna meg vonatunk, hogy azonnal leszállhassunk és bejárhassuk az avar Ringnek tartott területet. Azonban egészen Sz.-Annáig kell mennünk, hogy ott végre kocsit fogadván, visszafelé tegyük meg a vasút pályatestével teljesen párhuzamos jó útat, mely épenséggel a Ring északnyugati része alatt vezet el.* Szent-Annától délnyugatnak 6 kilométerre jobboldalt egy keresztet, baloldalt egy töltést s rajta egy háromszögelési jelvényt találunk. A sz.-anna—zimándi országúttól balra 35 lépést téve, fenn vagyunk a kőobeliszknél, melynek négy oldalán a következő feliratokat betűzhetjük ki:

* Ezen Ringet aug. 27-én, s az alább említendő Papok halmát aug. 30-án Torma Károly egyetemi tanár úr társaságában volt szerencsém megtekinteni.

elölt ki számára; nem tekintette ugyan a terem-
és, hanem inkább a megváltás jelképének.

A Germánia éjszaki részén lakó ó-szászok
tojást a természet ujraébredő éltének jelképeül
ekinték, és a világosság, illetőleg a tavasz
stennőjének a szüz Osterá-nak tavaszi ünne-
élyein tojással ajándékozták meg egymást.
Hasonlót hittek és tettek az ó korban az Ázsia
elsejében lakó persák is ujévök beköszöntével
— mely mindig a tavasz első napjával kezdődött
— *a kosünnepély* (Nev ruz Hamal) alkalmával.

Tudva lévő dolog az is, hogy a keresztyén
allás buzgó, fáradhatatlan terjesztői is minde-
ütt, a hol megjelentek, hogy az uj isteni val-
ást hirdessék, a régi nemzeti hagyományaikhoz
zivósan ragaszkodó népek szokásaihoz alkal-
nazkodtak és sokat tartottak meg azokból, a
nennyire azok a keresztyén vallás szellemével
össze nem ütköztek. E tapintatos eljárásnak
köszönhető egyrészben a keresztyénség gyors,
nagymérvü elterjedése. Természetes azonban,
hogy e népszokások csakhamar keresztyén
mezbe öltöztek, és a pogány szokások hova-
tovább mind inkább és inkább háttérbe szorul-
tak s lassan-lassan eltünedeztek.

Németországban régente a husvét nem volt
más, mint a pogány istennő Ostrea tiszteletére

ugyan
alatt
zete,
kivált
tojás
Nagy
pek
örömr
ezt, s
az izl
kedvel
I
hogy
a tojá
másna
napjai
1
tojás
nem
A
ország
előjel
telt to
A
minde
még k
azon s

Szent-benedeki
Vaskastély

Földi dör cikke
pecsét

Vas. Ujs.
1877. 201. l.
a Kép mellékelve
fordít

Vas. Ujs. 1861

lenne kegyelmetekre nézve, ha emezeknek ellenállnánk, lehagynánk városunkat perzseltetni tőbül, s akkor aztán kegyelmetek sem találnának nálunk vigasztalást. Nem sokkal bölcsebb volt-e az tölünk mindenha, hogy fegyver és erőszak helyett védtük magunkat szép szóval és keserü fizetéssel.

(Folyt. következik.)

A chinai szinészet.

A chinai kormány nem rendeztet ugyan államköltségen nyilvános játékokat a nép számára, mint ez hajdan Rómában történt; mindamellett a szinészet ügyét annyiban támogatja, a mennyiben megengedi, hogy minden utczában szinházat épithessenek s a szükséges költségeket átalános aláirások utján szerezhessék elő.

A chinai szinházakat, habár a lakházaknál nagyobbak is, nagyoknak mondani épen nem lehet, és sem állandóság, sem költséges fölszerelés által nem tünnek ki. Főalkatrészük bambusznád és gyékény, amabból a gerendázat, ez utóbbiból a falak és a tető épitvék.

Épen oly szerény és egyszerü a belső fölszerelésök is. Fölemelt deszkaállvány képezi a szinpadot, mely előtt a zenekar ül, s a szinpadot durván bemázolt papiros- vagy gyékényfal — mely hátterül szolgál — választja el a ruhatártól. A közönség számára durva padok vannak felállitva, mig a vagyonosbak saját székeket tartanak. Képzeljünk ehhez még egy pár deszkabódét a pénztárnok és jegyszedő számára, s egy chinai szinháznak mind belsejéről, mind külsejéről tökéletes fogalmunk lend.

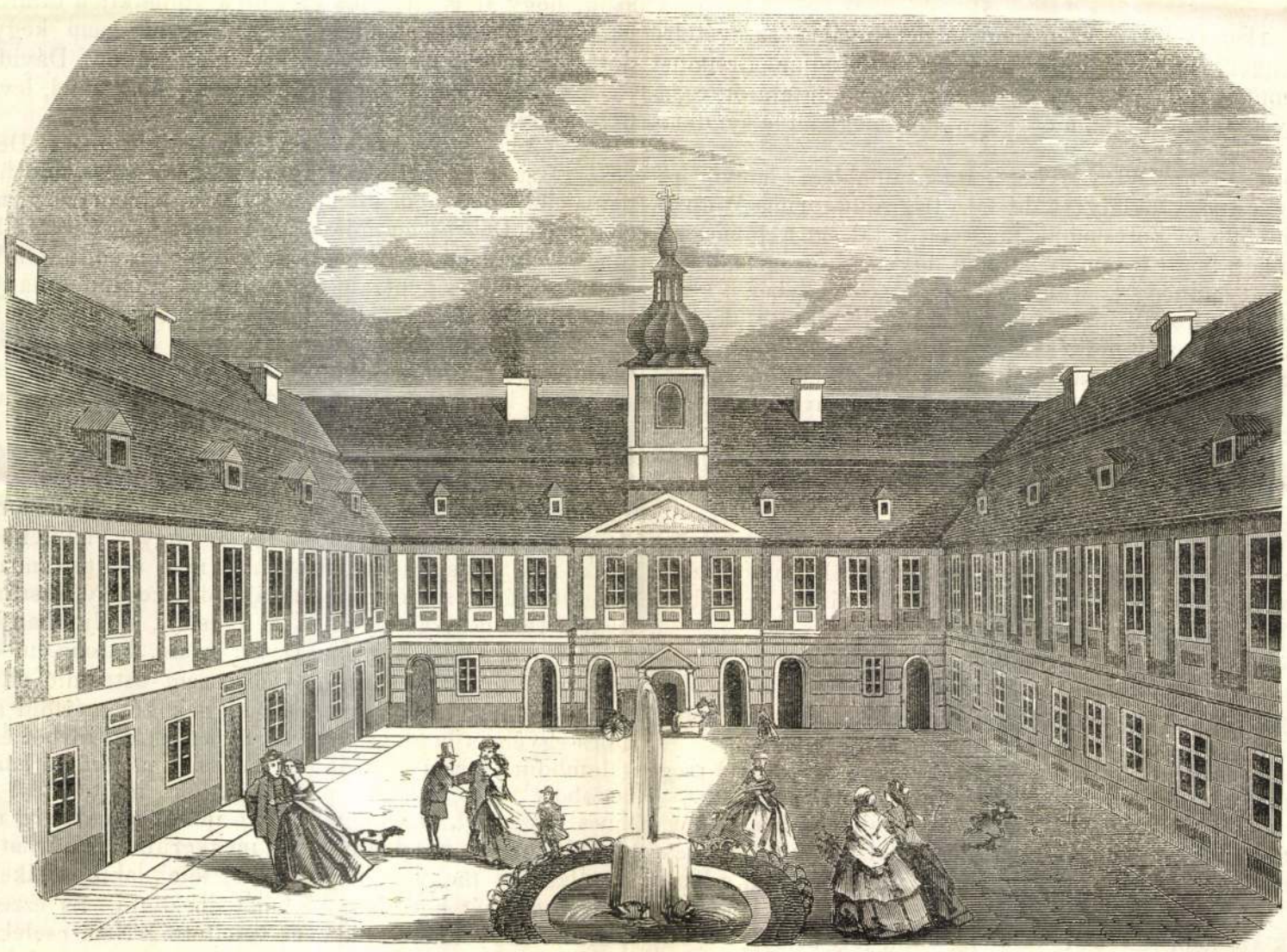

Sz. Antali kastély, Sel necz mellett. (Koburg herczegi birtoka

Szinfalak s egyéb jeleneti készletek nincsenek. — A közönségre van bizva, hogy képzelő ereje segélyével odagondolja a különféle jeleneteket, melyeknek jelzése épen oly eredeti, mint egyszerü. Ha péld. egy tábornok valamely távolabb fekvő tartományba küldetik, akkor az egyik kezében kantárszárral, a másikban ostorral jelenik meg, s fülrepesztő dob- és trombitaszó mellett, ostorával pattogatva, a szinpadon 3—4-szer föl s alá jár, azután megáll és tudtára adja az érdemes publikumnak, hogy rendeltetése helyére szerencsésen megérkezett.

Azonban egy dologban felülmulnak bennünket a chinaiak : a ruhakészletben. Hihetlennek látszik, s mindamellett tény, hogy a legkisebb szinházban is oly gazdag ruhatárra találunk, hogy a sok nehéz selymen, arany- és ezüsthimzéseken szemünk szánk elál.

Majd minden komoly chinai szinmü tárgya a történetből van meritve, s a tatár uralom előtti időben játszik. A jelmezek hü másolatai az akkori időbeli viseleteknek, melyek a nőknél csaknem változatlanul fenmaradtak, a férfiaknál azonban tetemes módositásokon mentek át.

Majd minden, ily fajta drámákban szereplő egyének arczukat többé kevésbbé fehérre mázolják be, a mi onnan veszi eredetét, hogy ezen arczfestés a tatáridő előtt a rangkülönbség külső jelzéseül szolgált. Minél fehérebbre volt szinezve valakinek arcza, az illető annál magasabb rangu volt.

A chinai szinészek a nép legalsó osztályába tartoznak.

Körülbelől 500 év előtt a birodalom egyik tartománya fellázadt a császár ellen. A lázadók legyőzetvén, büntetésül mind ő előttök, mind utódaik előtt örök időkre el lőn zárva az út bármely államhivatalra. Szintugy tiltva volt nekik, az irodalmi versenyekben résztvenni, melyek azon tájt Chinában divatoztak; sőt még életpályát sem szabad maguknak választani, hanem csupán gyalog hintósok, házalók, borbélyok és szinészek lehetnek, mig nejeik házasságszerzéssel foglalkoznak. El lehet tehát gondolni, hogy müvészekről szó sincs e szinészek közt, habár mindig találkozik köztük egy-két igen ügyesen játszó.

De maga a chinai dráma sincs arra hivatva, hogy nagy művészeket képezzen. A drámairodalom Chinában igen erősen van ugyan képviselve, s nehány jelesebb mű különböző időkből angol és franczia nyelvre is le van forditva; de a költői termékek nem emelkednek fölül a középszerüség szinvonalán. Habár szomorujátékaik külsőleg nagyon hasonlitnak a régi görögök hason müveihez, belbecsökre nézve azonban mélyen alatta állnak Sophokles, Aeschylos vagy Euripides tragédiáinak.

A chinaiak semmi határozott különbséget sem tesznek a tragédia és vigjáték közt, e különbség inkább a darab tárgyából és a párbeszédből tünik ki. A tragédia közönségesen történeti, vagy hitregei jelleméről ismertetik föl.

A népnek nagy érzékisége mellett természetes, hogy a műsorozat igen gazdag frivol és erkölcstelen darabokban, ezek azonban nem annyira nyilvánosan, mint inkább egyes gazdag kéjenczek magánszinházaiban adatnak elő. Ily alkalommal a rendező a legelőkelőbb vendégnek átadja a társasága által előadni szokott darabok jegyzékét, s a vendég aztán tetszése szerint kijelöl egyet azokból.

Sugók Chinában nincsenek, minden szinész könyv nélkül tudja szerepét, de ép azért egy-egy szinház műsorozata csak kevés számu darabokra szoritkozik.

A legtöbb chinai dráma egy előjátékból s négy felvonásból áll, melyek azonban nem annyira a szinpadon, mint inkább a könyvben vannak kijelölve. Az utasitások a szinészek számára a szerepkönyvekbe vannak nyomtatva.

Nők sohasem lépnek föl szinpadon, ezek szerepeit mindig fiatal emberek adják, mint ez hajdan nemcsak Rómában és a görögöknél, hanem egész Európában divatozott.

A legtöbb drámát, névszerint a történetieket, előadás alatt a zenekar kiséri, előttünk egészen ismeretlen módon. A zene e mellett mintegy erősitő eszközül használtatik, ha t. i. a szereplő valamely mondatnak vagy szónak nyomatékot akar adni, bizonyos adott jelre a zene éktelen zajjal belé harsan, s ez néha oly sürün történik, hogy a közönség több zenehangot hall, mint párbeszédet, s az európai fül ritkán bir annyi türelemmel, hogy az egész drámát végig hallgassa.

A zenekarban a lant és gitár nagy szerepet játszanak, melyek azonban csak három hurral vannak ellátva, s nem az ujjakkal, hanem kis bambuszpálczákkal pengettetnek. Vannak továbbá különféle hegedük, vagy inkább brugók két hurral, többféle fuvolyák és bádogklarinétok; végre egy sereg dob, trombita és réztányér. A vonóhangszerek hurjai selyemből vagy drótból készitvék.

Az ezen eszközökkel előidézett hangokról nincs mit mondanunk; zene a mi fogalmaink szerint Chinában nincs. Ha egy dallamot végig hallgatunk, azt veszszük észre, hogy az folytonosan visszatér, s összhangról szó sincs benne.

A hangszerek egyhangulag vannak hangolva, s legfölebb az egyik ugyanazon dallamot egy nyolczaddal mélyebben játszsza, mint a másik.

Sötét nagy volt az éjszaka . . . .
De láttunk milliónyi fényt,
Mely — bolygótűzként — elásott
Kincstől felszállt s eltünt megint . .
Honszerelem! elásott kincs
Valál szivünk közepében;
Lángod csak titkon röpkedett
A rémekkel teljes éjben. —

Sötét nagy volt az éjszaka . . . .
Már azt hitték, vakok leszünk;
De nem levénk, — a sötétben
Folyton égett szövétnekünk . . . .
Szövétnekünk ott világolt
Tiszta fénynyel — rónán, bérczen,
Honleányok sóhajában
Honfiak bús énekében . . . .

Sötét nagy volt az éjszaka . . . .
Csillaginkat se láthatánk;
Irigy felhő eltakarta,
Villámokat szórván reánk;
De jött a vész, jött a vihar,
Szétfoszlott a felhő legott;
Túl a felhőfoszlányokon,
Megláttuk a sok csillagot . . . .

Sötét nagy volt az éjszaka . . . .
— Kakasszólt az éjszakában;
Kakasszóra szép pirosló
Hajnal kelt a láthatáron;
Piros hajnal! fénysugárod
Festi már a bérczek ormát;
Nincsen éj, bár hajnalunkat
Most is fellegek takarják! —

Várady Gusztáv.

A debreczeni kastély.

Regény. — JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

A most érkezett lovag ezen nagyon nem nyájas észrevételre kezdett feszengeni helyén, mint a ki szeretné mindjárt Brennust játszani a kivont karddal; hanem biró uram megnyugtatá öt, csendesitőleg intvén felé kezével, s egyszersmind megfelelve syndicus uramnak:

— Bölcsen tudom, mi vagyon a statutumokban; hanem tessék csak fölütni a jegyzőkönyvet, de dato trigesima prima Augusti, anno Domini 1606 ról, ott majd megtetszik találni a tanácsnak azon dekretumát, hogy a midőn katonai ügyekről forog fenn kérdés; öt vagy hat hadnagy köztünk lehessen a „törvényben".

Ez volt az, a mitől legjobban fáztak a körültekintő urak. Ketten-hárman süvegeik után kezdének nyulni; ősi szokás levén, hogy ha a tanácskozás vagy zajossá talált lenni, vagy oda nem tartozó idegen elemek vegyültek a terembe, vagy ha a leszavazott kisebbség fel akarta forgatni a többség határozatát, olyankor a tanácstagok föltették fejükre a süveget, e szóval „most már nem tanácsház, hanem kocsma", s a mi azontul történt, az megszünt hivatalos szinnel birni.

— A ki süvegét felteszi, votumát veszti; szólt szárazan Keresztszegi uram, ki nagyon is bizonyos volt arról, hogy nézetei többséggel birnak a tanácsban. Most már, ha kivánják kegyelmetek, elővehetjük Igyártó Mihály uram ügyét.

— Most már! dohogott süvege mellől Káva uram, minekutána a fejedelem hadnagya itt ül közöttünk, a kit kénytelenek vagyunk respectálni. Az pedig még elébb bebizonyitandó volna, hogy vajjon katonai ügy-e Igyártó uram dolga, vagy sem.

— A ki fegyverrel ment a táborba, s onnan fegyverrel megszökött; sőt még a többi bandéristákat is hazajövetelre izgatta.

— Mi nem küldtük a bandériumot a táborba azért, hogy ellenség elé állitsák, csupán az élelmi szerek őrizete és kisérgetése végett; a mint öket csatára akarták tenni, szabadok voltak a hazajövetellel.

— De ök azt nem tették; Igyártó egyedül jött haza.

— Nem tették, mert féltek a hadi regulától; de Igyártó uram példát adott mindenkinek, hogy mikor a vezérek törvénytelenséget kivánnak, akkor nekik ellent kell mondani.

— No az ugyan szép lenne! kiálta közbe, boszus nevetéssel Zólyomi Dávid.

— Meddő vitatkozás ez! szólt kategorikus hangon Keresztszegi. Ellenség előtt állunk, akkor katonatörvény határoz. Köszönjük meg, hogy Igyártó uramat mixta-commissió itélheti el; mert bizony mondom, ha hadi-törvény elé állitják, akkor gonoszabb sorsa lesz. Hozzák fel a rabot!

A porkoláb és négy darabont sietett a vádlottért, kit nehány percz mulva a tanács elé kisértek.

Igyártó uram kisdedtermetü, szelid felemás képü ember volt; arczán azt a sajátságos bátorság kifejezését viselve, melyet ujabb időkben politikai bátorságnak neveznek. Nem a csaták hős elszántsága ez, hanem azzal igen közel testvér, a békehirdetés merészsége háboru idején.

A kisded férfi kezei és lábai, nagyobb mutogatás kedveért, még meg is voltak láncolva; pedig bizony különben sem futott volna ő sehová.

— Igyártó Mihály! szólt hozzá Keresztszegi, kemény, szigoru hangon; kegyelmed azzal vádoltatik, hogy a tábort engedetlenül elhagyta, s a bandériumot is hasonló tettre biztatta. Ezért állittatott elénk, hogy adja elő okait, miért cselekedte ezt; mentse magát, ha tudja; ha nem mentheti, viselje itéletét.

Igyártó végig mosolygott előtte ülő tiszttársain, mintha különösnek tartaná, hogy azok most ő fölötte törvényt tartanak. — Azután bátran, szilárdul szemébe nézett az elnöknek, s szólt, mint következik:

— Nemzetes, másodbiró uram: tudjuk azt nagyon jól mindaketten, hogy nem az én vétkemről, vagy a kegyelmed haragjáról van most szó, hanem városunk létéről vagy nem-létéről. Nem vagyok én az a csunya gyáva ember, a ki elszalad a csatarendből, mivel hogy a bőrét félti; nem is érdemelem meg, hogy miattam azt mondják városunkról, a mit annyiszor hánynak elénk a délczeg hajdu szomszédok: „Ti debreczeniek nem törődtök az ország bajával, ti nektek csak arra van gondotok, hogy jó nagy hasat neveljetek, ti nem segititek sem a császárt, sem a fejedelmet; akármelyik győz, az ti nektek mintegy, csak ti jól legyetek lakva; nem is hiszszük, hogy ti is Árpáddal jöttetek volna ki; a tatárok felejtettek itt benneteket; azokból lettetek." Nemde nem kegyelmed mondott e ilyeneket szemünkbe kegyelmes Zólyomi Dávid uram?

— Né! Még ő fog perbe engem! kiállta fel, levett sisakjára ütve a lovag, gunyosan.

— A vádat sokszor és régen halljuk már: „Debreczen nem vesz részt a háboruban." Igaz, de nem azért, mintha Debreczen fiainak öklében nem jól állna a kard, hanem azért, mert a hadba elegyedés Debreczen missiójával homlokegyenest ellenkezik. Micsoda Debreczen az országra nézve azon a ponton, a hol áll? Egy olyan szerencsés neutrale terrenum, mely minden hadjáráson kivül esik. Elég messze van Bécstől és Budától, hogy sem a basák, sem a jezsuiták által ne háborgattassék. Ez Istentől megáldott helyzetében kisded köztársaságunk a békés jóllét árnyéka alatt asylumul szolgál a hazai tudományoknak; Rómája, Jéruzsáleme a tisztitott hitvallásnak, hol az üldözött menedéket talál, hol a szegény lelki és testi táplálékot nyer, hol az Ur templomának legerősebb köszikl[illegible]ja f[illegible]kszik. Bölcs elődeink mindenha jól ismerték, csekély, de hatalmas köztársaságunk becsét az egész magyar hazára nézve, s megeléglettek azzal a dicsőséggel, hogy a lelkiekben „erős várunk"-nak neveztessék városunk; nem ohajtottam annak harczi nevezetességet szerezni, mint kijutott szegény Kassának és Eperjesnek. De ha akartak volna is ilyesmit, módjukban lehetett-e az. Kegyelmed Álbisi Zólyomi Dávid uram, katona-ember; megitélheti, mit csinálna akkor, ha Debreczent ostromló ellenségtől kellene védelmezni? Egy várost, melynek két mérföld a kerülete, s nincs egyebe a betöviskelt ároknál, s tizenkét sárból és fából épült galambdúcz-forma őrtoronynál, melynek nádfedelü házait a legelső bedobott tüzes galacsin porig égetheti, mely körül mérföldekre nincs egy hegy, nincs egy folyó, a minek a hadsereg neki vethesse a hátát, melyet minden oldalról megkerülhet, elzárhat, körülfoghat az ellenség, melyben negyvenezer lélek lakik, a kiket, ha az utak elzáratnak, két hét alatt ki lehet éheztetni. És ezzel a várossal akarnak kegyelmetek háborut viseltetni? Nem cselekesznek-e kegyelmetek akkor épen ellenkezőt bölcs országnagyjaink kijelentett szándokával? Nem fogják-e fel kegyelmetek dicső emlékü Török Bálint atyánk ohajtását, ki e nagy várost egészben reformálta? Nem látják e, hogy fejedelmeink ide küldözék alapitványaikat, nem sánczok és várfalak, hanem iskolák és templomok épitése végett; nagy hadvezetőink az elfoglalt ágyukból harangokat öntettek, azokat ajándékozák a mi városunknak, s most mi e harangokat ujra ágyuknak öntessük-e, s arczul verjük, a mit ők bölcsen elintéztek.

Zólyomi Dávid türelmetlenül kezdett zörögni kardjával az asztal alatt.

— Nagyon jól értem kegyelmed haragját, Álbisi Zólyomi Dávid uram; s azt is hallottam kegyelmedtől szemrehányásképen, hogy Debreczen két oldalra sántikál; a németnek is ad harácsot, meg a magyarnak is. Igaz, uram, hogy megvan e szomoru helyzetünk, de a mi bajunk az, nem a kegyelmeteké; akármennyi eleséget, szénát, gabonát, marhát, lisztet és szekeret parancsnolnak kegyelmetek tölünk, azt mi mindig bőven kiszolgáltatjuk. Mit aggat kegyelmeteknek az, ha másfelül a szathmári, nagy-kállói, székelyhidi német generalisok is megsarczolnak bennünket, meg a nagyváradi és szolnoki basákat is keservesen tápláljuk? Kedvesebb

*

— Igen ám; de itt mást beszélnek Zólyomi Dávidról. Hogy az a kastély nem másra készül, mint hogy a fejedelemmel daczoljon s hogy nagy örséget tart, mellynek czélja a fejedelemnek székéből kiforgatása.

Megirtam neki; itt van; küldje el neki; de biztos emberre bizza s az udvarnál ne mutassa; no hiszen akkor volna még hadd el hadd. Nönek férfiuhoz, ha mindjárt sógorához is levelet irni! . . Már ez magában halálos vétek.

— S mikor reméli kegyelmed, hogy e fogságból kiszabaduljon?

— Mikor? . . Hajh! . . Mikor bizony! Ha valaki könyörül rajtam s feleségül veszen. De lássa, már vén vagyok s kérő csak mind nem akad, pedig mondhatom, hogy az ittvaló mulatságot testem, lelkem megunta.

Bármilly bohón voltak mondva e szavak, a való rész mégis nagy volt bennük s a fiu arczát élénk pir futotta el s fölindulását hasztalan akarta leküzdeni. Hangja párszor elakadt a mintválaszhoz készült.

— Dejszen csak akarjon kegyelmed, nincs férfiu Erdélyben, ki szerencséjének ne tartaná.

— Tréfa az kedvesem, mond Szécsi Mária, a fiu arczát, mellyből a vér eltünt volt, megsimogatva. Volt mult! . . . Igen, voltak szép idők, mikor engem még Vénusnak hivtak; — de volt mult; most már mézes-buzával sem lehetne lépre csalni senkit . . . . De már hogy is lehetne illy figura-öltözetben? Lehet illyenben valakibe beleszeretni? Hiszen, ha jól találok lakni, mi ugyan itt nem gyakori eset, ugy szoritja nyakamat, majd megfuladok . . . De mit is türöm még itt is? — folytatá kifakadva s egy hirtelen fölkapott ollóval pár füző gyöngysort átvágva; mi által szép vállai szük burkaikból kiemelkedtek. — Igy! . . . Most már könnyebben lélekzem . . . . Legalább szabadabban kibeszélhetem magamat . . . . No de nem tart soká, remélem. Öcsém! küldj ide akármillyen kéröt, ha ollyan szájahülť lesz is, hogy szempilláit emelőfával kell fölnyitni, még is hozzá megyek. Atyádnak is megirtam. Csak küldjön valami magyarországi butykót; ha gyávább, annál jobb; annál kevesebb ellenvetésök lesz *ezeknek*. No de most már engedj meg; most hallom, hogy esteli templomra harangoznak; nekem mennem kell; nyakamra egy kendöt teszek s azzal elöre. Élj boldogul s a levelet ne feledd! Isten veled!

* * *

A szomoru év letölt s a fenebbi jelenet után mintegy négy hétre csakugyan megjelent Fehérváron rozsályi Kun István uram szatmármegyei jó birtokos ember s minekutána kéröivel ügyét a fejedelemnek és nejének előterjesztette volna, a grófnő kezét ünnepélyesen megkérte.

A fejedelmi pár a tisztességes modoru, jólkihizott harminczas fiatal özvegy emberben semmi kivetöt nem talált s a grófnéval, ha ugyan neki tetszenék, jóváhagyását előre is tudatá.

— Nem megmondtam-e kedves hugom, hogy házunknál maradva özvegyi fátyolodat illendő menyasszony fejkötövel cseréled föl? Ime rozsályi Kun István uram, derék tisztességes házból való ember s van is mit apritnia a tejbe; Györgyöm kedvét pedig annyira megnyerte, hogy az megigérte, miszerint lakodalmára vagy maga vagy fiai személyében okvetlenül részt veszen.

Csallóközi uti-képek : 14. A doborgazi pogány-sirhalmok, ugynevezett Tatárülés és Sz.-Antal.

Szécsi Mária ajkain guny-mosoly lebegett; de azt hamar leküzdé, s a véletlenül akadt szabadulási alkalomhoz jó arczot mutatott s az ajánlatot minden tétova nélkül elfogadta.

— Aztán mondjon nekem még valaki rágalmakat Szécsi Máriáról — mond férjének a kegyes Lorántffy Zsuzsánna, e tett által nemes tüzre lobbanva; özvegyi évét olly tisztességesen élte le, hogy csak szentek tehetnének benne kifogást s most az első becsületes kérő kezét tétova nélkül elfogadja. — Valóban Györgyöm, ez asszonyszemély iránt igazságtalanok valánk.

— Én rég mondom azt, bizonyitá Rákóczy — alig lehetne derekabb asszonyt találni az országban. Azért a tisztesség ugy kivánja, hogy itt nálunk a násznép ebédet egyék, — aztán mivel, hogy magunk személyét országos ügyek elfoglalják, — valamellyik fiunk elkiséri öket Rozsályig s ott részt vesz a lakziban.

Ugy történt. Egy hét mulva javában folyt a menyegzö a rozsályi kastélyban.

Senkisem látszott ott vigabbnak, mint épen Mária, senkisem volt szebb, ki sem tánczolt többet. Mint menyasszonyhoz illik, csakugyan ő volt a társaság napja.

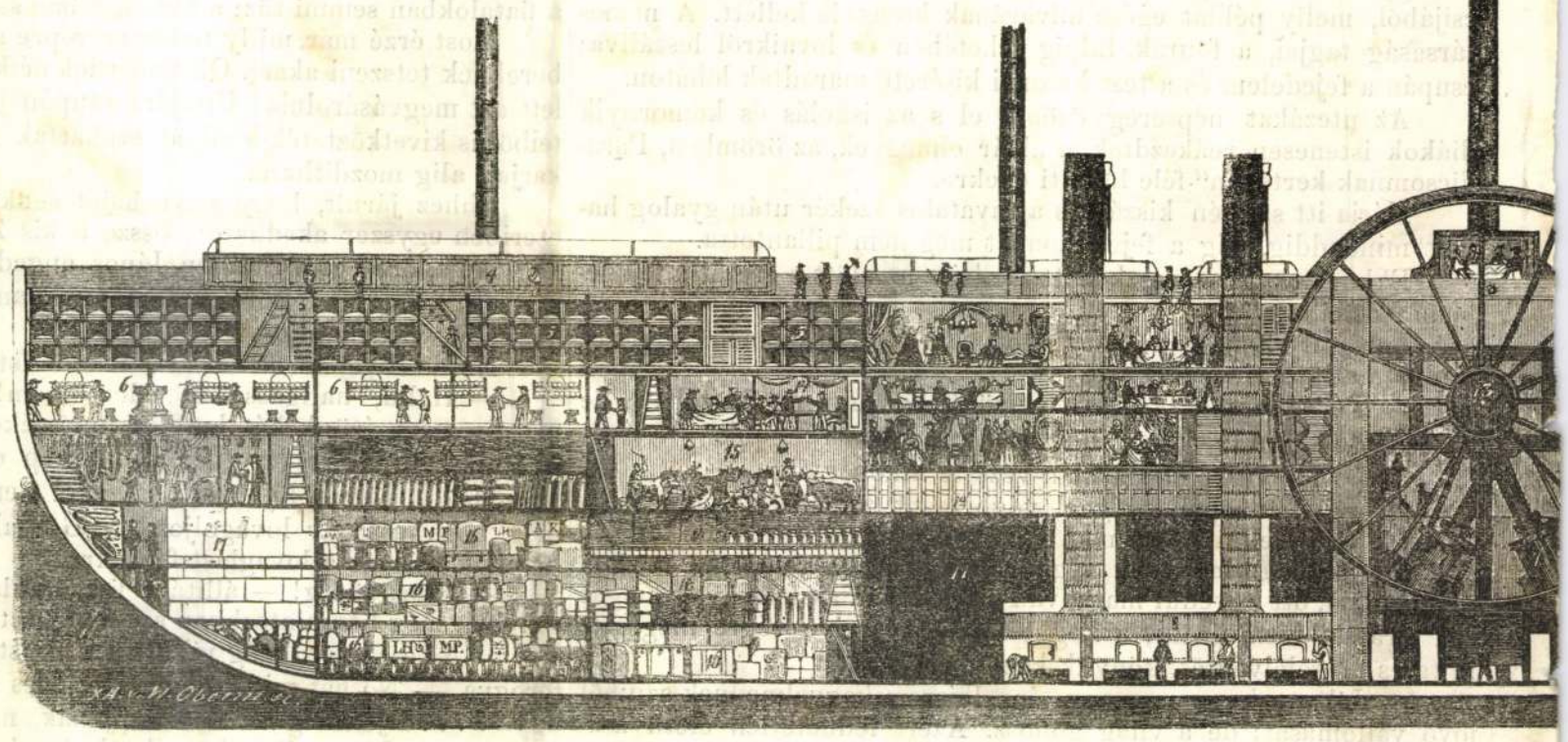

Leviathan óriás gözhajó

1. Legfelsöbb nagy terem. — 2. Főterem. — 3. A kapitány szobája. — 4. Az ugynevezett előlak vagy előház (Vorder-Castell). — 5. Hajósle
10. A gőzcsvarkerék gépe. — 11. Szénraktár. — 12. Utasok lak- s hálószobája. — 13. Lapátos kerék. — 14. Alsóbb rendü hivatalnokok étterme
— 20. Felsöbb rangu hivatalnokok s utasok étterme. — 21. A gépészek és mérnökök hálóterme. — 22. Szá

nekünk kell öt meglátogatnunk, ha négyszemközt akarunk vele lenni. —

— Ne vegye nagyságod olly szigoruan. Nyavalyás, sokszor tesz egy s más olly gondatlan lépést, melly nekünk magunknak is kellemetlen órákat szerez : mostani elmaradása azonban részint betegeskedésének, részszerint pedig annak tulajdonitható; mert tudja, hogy nagyságod szivét gonoszakarói töle elidegenitették.

— Mondhatom, különös mód jóakaratunk ujbóli megszerzésére. Azonban elég erröl. Fia, mint látszik, jóakaratu gyermek; reméljük, nem bir apja furfangjaival?

— Arról már felelek nagyságos uram; iskoláit szép sikerrel végezte; bátrabb, jobbszivü gyermeket keveset találna nagyságod e széles országban . . . Miklós! . . . A fejedelem ő nagysága . . .

Az ifju Zólyomi szerényen emelte le süvegét s darabig gyalog kisérte a lassan léptetö fejedelmet.

— Örvendünk látásodra öcsém. — Halljuk, iskoláidat jó elömenetellel végezted. — Végy egy lovat magad alá és maradj kiséretünkben. — Ezek itt fiaim : ez György herczeg; ez pedig Zsigmond herczeg; legyetek egymáshoz atyafiságos szeretettel.

— Minden bizonynyal nagyságos fejedelem; a fiatal herczegeket atyámtól is gyakran hallám dicsértetni.

— Ugy? . . Azon örvendek. Nó ugy maradj mindvégig a herczegekkel. Zsigmond fiam! Parancsolj öcsénk alá egyet a jobb fejedelmi paripákból.

Zólyomi Miklós szomoruan tért vissza a kocsihoz.

— Nó lássa kegyelmed, már ujra lóra kell ülnöm. A fejedelem reám parancsolt, hogy fiait kisérgessem.

— Ez nagy kegyesség édes Miklósom. Csak tedd azt, mit ő nagysága rendelt.

— De ha kegyelmednek valami mondanivalója, vagy szüksége volna.

— Nekem *ott* van reád legnagyobb szükségem. Ha ő nagyságaik elött kedvet nyersz, mind szegény atyád, mind az én ügyemben hasznos lehetsz.

— Oh ugy én leszek a herczegek legnagyobb udvarlója — fejezé be valamivel vidámabban a fiu, s jó kedvvel szökött föl egy neki hozott paripára.

— Messze vagyunk-e még? — kérdi Mária a kocsiból kihajolva.

— Egy pár futamodásnyira vagyunk a várkaputól — felelt a fiu s bucsut intve elöre vágtatott.

E közben a menet eleje már csakugyan a György-kapuhoz ért, melly fekete lobogókkal volt diszitve s oldalai mély gyászszal bevonva.

Itt állott a kegyes fejedelemnö, Lorántffy Zsuzsánna kocsija is, ki nagyobb tisztességtételre a holttest megérkeztével kiszállott kocsijából, melly példát egész udvarának követnie kellett. A nemes társaság tagjai, a fömrak, talpig feketében és lovaikról leszállva; csupán a fejedelem és a test katonai kisérete maradtak lóháton.

Az utczákat népsereg özönlé el s az iskolás és komornyik diákok istenesen reákezdtek a „Már elmegyek, az örömben, Paradicsomnak kertében"-féle halotti énekre.

Mária itt szintén kiszállt s a ravatalos szekér után gyalog haladt mindaddig, mig a fejedelemnét meg nem pillantotta.

Ekkor zokogva ereszkedett térdeire az elött s arczát a fejedelemnö kezeibe rejté.

Lorántffy Zsuzsánna meghatottnak látszék; de nehány percz mulva a szigor visszatért arczára.

— Teljes szivünkből részt veszünk kegyelmed gyászában; de ne késleltessük a menetet. Mi szintén csatlakozni fogunk.

Aztán fölemelte öt s karján vezette a koporsóig.

A nagy ünnepélyességgel végbement temetés folytán több szót a két fejedelmi hölgy nem váltott egymással.

De midön mindennek vége volt s Mária a fejedelmi házhoz vezettetvén, ott egyedül maradván a fejedelem asszonynyal magát sok sirással mentegetni, a kegyes asszony szive végre megesett rajta és megölelvén öt, könyük között ezt mondá :

— Jól van hugomasszony; én elhiszem kegyelmednek szivből jövö vallomását; de a világ gonosz. Azért fedhetetlen életü asszony személynek azon kell lenni, hogy annak száját is bedugja. Én módot nyujtok hugomasszonynak erre . . . A mint most karjaim kitárultak; ugy áll nyitva kegyelmed számára egész udvarom. Gyászideje alatt maradjon nálam kegyelmed s ha Isten késöbb uj szerencsét ad, a Rákóczy-ház udvarából minden hirtöl megtisztulva léphet ki innen.

Az ajánlat meg volt téve s Máriának nem volt más mit tenni, mint azt még több könyü között megköszönni és — elfogadni.

Völegény ara nélkül.

Mária tehát a Rákóczy udvarban maradt; elmondhatni, hogy gyászos özvegységben.

A fejedelem legkisebbik fia Ferencz meghalálozott, s ha szomoru volt eddig az udvar tekintete; most vált csak igazán örömtelenné.

Zene, táncz, vidámság végképen számüzve voltak s a kegyes fejedelmi pár szülöi szeretete annyira ment, hogy kedden történvén kis fiok halála, fölfogadták, hogy ez napra életük fogytáig vacsorát nem esznek.

Képzelhetni, miként érezheté magát Mária, az élvezetekhez, vidámsághoz, fényhez szokott Mária, ezen igaz, nagyon tisztességes és áhitatos, de szintolly unalmas családkörben! . . .

Szerencsétlenségére a fejedelem asszonynak teljesen kegyébe esett; ugy hogy az nem is tudott el lenni társasága nélkül, együtt kellett végig hallgatnia az olvasó diákot, ki tisztességes hajlongások között lépett be; még tisztességesebben és komolyabban foglalt helyet s arczát a lehető áhitatosságra idomitván, száraz kegyes hangon olvasott föl az aranykapcsu szent könyvből egy pár fejezetet.

És e mulatság naponta kétszer ismételteték.

Lorántffy Zsuzsánna mindezt áhitattal hallgatta; s Máriának bármibe került, el kellett ásitását, unalmát rejteni.

A Bethlen Gábor által kiépitett szép, Hunyadiféle egyház is ott volt a közelben s ha a kétszeri templomázásnak vége volt, a ritka jó gazdasszony körülvezeté öt kamráiban, gabnásaiban, majorságainál és konyha-személyzete között, épületes leczkéket adván a takarékosságról, mellynek hatalmas példáit az eddig kényelemhez és királyi udvartartáshoz szokott nö már az ebédeknél is tapasztalá.

Hová lettek a vidám nagyváradi lovagok; az élénk Zólyomi Dávid, ki bohóságaival országot tudott volna foglalkoztatni s ki mindig kész volt valami ujjal, meglepövel, melly a lelket örök izgatottságban s váltva örömben vagy rettegésben tartsa : ez egyetlen élem elöidézöje, mellyben ideges természet magát otthon érezheté? . . Hol vannak a nagyszerü vadászatok, mellyekre a kalandor szellemü, de oroszlán szivü férfiu megyék népességét verte föl; s annyi között mégis ö volt az elsö, ki a medve éles karmaival, a vad-kan agyaraival küzdelemre szálljon? . . .

Sehol, sehol . . . Szép fényes álmoknak tetszettek ezek most a szigoru jelenben. Zsinórra vett órák, kimért szavak, feszes modor, egyik nap ollyan mint a másik; söt egyik kedvetlenebb a másiknál, a fiatalokban semmi tüz; a társalgásban semmi elevenség.

Most érzé már, milly nehéz szerepre adta magát, midön ez embereknek tetszeni akart. Oh temérdek nélkülözéssel, tettetéssel kellett azt megvásárolnia! Utoljára csupán jó akaratból még öltözeteiből is kivetközteték s ollyat szabattak reá, mellyben nyakát és karjait alig mozdithatá.

Ehhez járult, hogy szive baját senkivel sem közölheté; csak ezeriben egyszer akadhatott össze a kis Zólyomival, kit Rákóczy, nagy apja, öreg gróf Bethlen János engedelmével, csakugyan viszszatartott, hogy a felsöbb tudományokban és nyelvekben a herczegekkel együtt tanuljon.

No de illyenkor aztán ki is fakadt Isten igazában.

— Halld, hallgass ide édes öcsém! — mond egy alkalommal — nem érünk két hetet s fonószéken, vagy szövésben fogsz találni . . . Ennyire jutottunk! . . Minap elöhoztam a lovaglást . . . Micsoda? . . Kevés hija volt, hogy el nem ájult. Csak ez kellene még, hogy asszony lovagoljon . . . Guzsalynál, szövöszéken a mi helyünk; bizzuk a lovaglást férfiakra.

— Szörnyüség! — állitá a fiu, ámulattal csüggve a feszes öltönyben még bámulatosbban szebbnek tetszö nö termetén

— No csak nézd meg jól ezt a köntöst — szól a fiu elött körben forogva. — No hát mit mond hozzá édes Miklósom? Szép vagyok ugy-e? . . . Irja meg az édes apjának, millyen apáczát csináltak belölem . . . Igaz, mikor kaptál töle levelet?

Alig pár nap elött irja, hogy a székelyhidi kastélyt annyira erösitteti, hogy alig lesz párja az országban; ott könnyü lesz a törökkel paczkázni.

30. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JULIUS 26.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «*Világkrónikával*» negyedéveniként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A SZENTANTALI KASTÉLY.

Hontmegyében, Selmeczbányától alig félórányira nagyúri lakóhelyhez méltó vadregényes helyen fekszik Kóburg Fülöp herczeg szentantali kastélya. Egykor a Kohányak építették fel, az ő magvuk szakadtával szállott leány-ágon a Kóburg herczegekre s a herczegi család magyar ágának egyik legnagyobb kastélya. Ma csöndesebb élet folyik benne, Fülöp herczeg minden évben fölkeresi és sokat vadászik a környékén, néha Ferdinánd bolgár fejedelem is meglátogatja, egyébként üresen áll majd az egész évben. Régebben azonban vígabb élet folyt benne, az ötvenes, hatvanas években s még a hetvenes évek elején is minden évben négy-öt hónapot töltött ott a herczegi család. Fülöp herczeget, Ferdinánd fejedelmet s Klotild főherczegasszonyt, a boldogult József főherczeg özvegyét sok kedves gyermekkori emlék fűzte a honti erdőkoszorús bérczekhez.

A kastély a Selmeczpatak és a tópataki erdőség szélén, Szentantal községben van, elég meredek dombra építve, s évszázados árnyas tölgyek és nyárfák körítik. Az egyemeletes, hatalmas kiterjedésű, négyszögben épült kastély tizenhét holdas, gondozott angol park szélén terül el, a melynek két szép mesterséges tava van. A XVI. század végén épült várszerű épület nem egyszerre épült föl mai nagyságában, hanem három különböző időszakban. A tágas udvaron, a melynek közepén szökőkút is van, a régi kurucz- és labanczvilágban nem egyszer egész ezred katonaság gyülekezett össze. Az udvar közepén épült részen van a kastély harang-tornya, alatta a homlokzaton elég jó karban levő régi freskók láthatók.

A műkincsekben igen gazdag kastélynak közel nyolczvan, teljesen berendezett szobája van s a bennük látható régiségek és hadi fölszerelések, valamint a mintegy kétszázra tehető történeti olajfestményű arczkép óriási kincscsel ér föl. Az igen értékes, ritkaságszámba menő, berakott művű bútorokat a XVII. század elején hordták át a császáriak által később levegőbe röpített Murány és Fülek, valamint Szitnya és Csábrágh várakból a kastélyba, a hol mind máig teljes épségükben megőrizték valamennyit.

A kastély földszintjén, sok egyéb helyiségen kívül van a levéltár, mely a Koháry-családra vonatkozó sok nagybecsű okiratot tartalmaz, a melyek, különösen a Thököly- és Rákóczi-korra vonatkozók, gazdag forrásai e kor történetének. Itt vannak a Balassák s az egykor Murány várában lakott Széchyek családi okiratai is. A régi magyar irodalom érdekes emlékei, gróf Koháry István fogságában költ verseinek eredeti kéziratai is itt találhatók. Sok érdekes ereklyéje van a kastély barokk-stilű templomának is, köztük értékes miseruhák, melyeket a Kóburg herczegi család nőtagjai hímeztek.

A régi feudális időkre emlékeztet a kastély

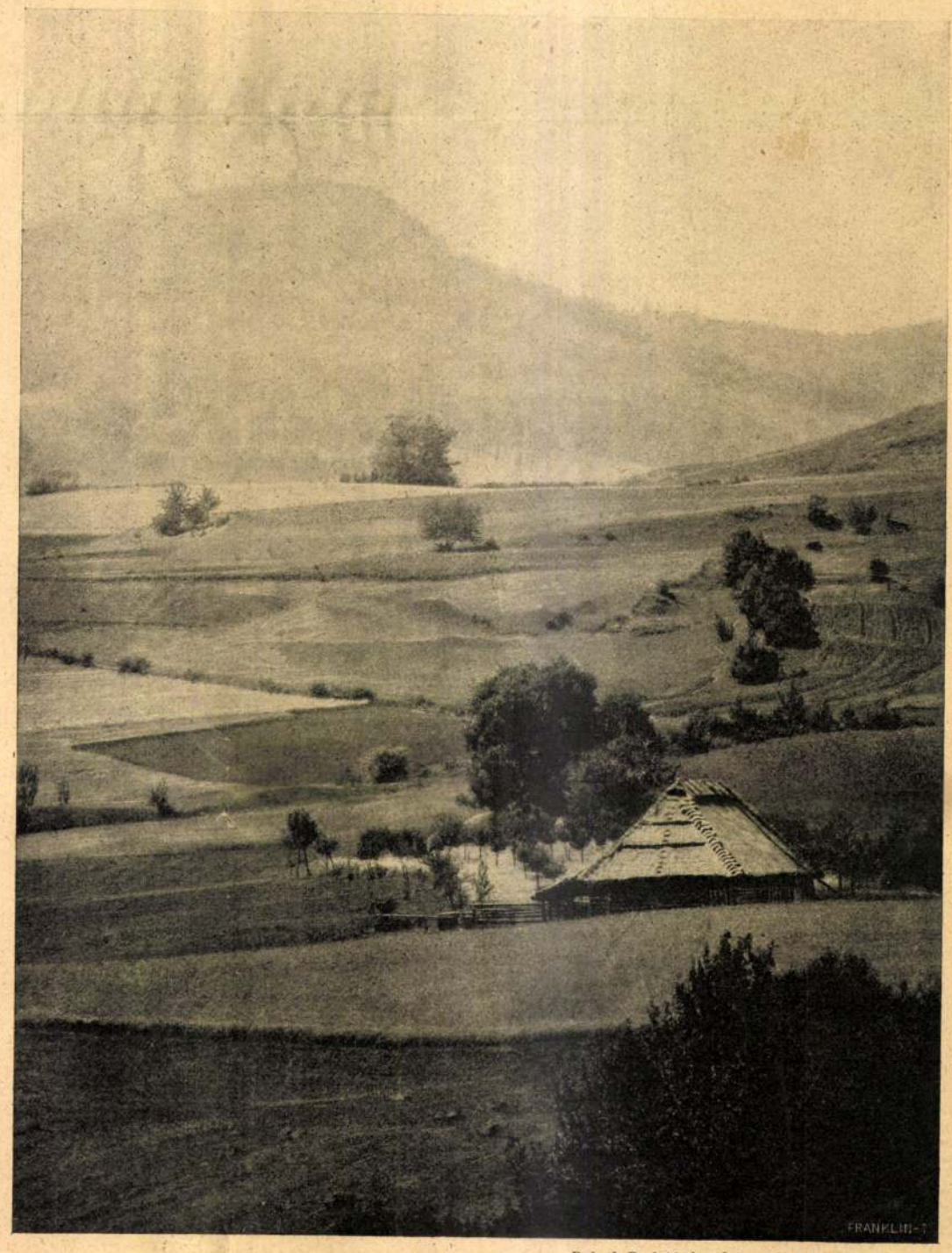

Balogh Rudolf távcső-lencsével készített fölvétele.

A SZITNYA-HEGY A SZENTANTALI KASTÉLY PARKJÁBÓL FÖLVÉVE.

A SZENTANTALI KASTÉLY BELSŐ UDVARA A VÁRTEMPLOM TORNYÁVAL.

tömlöcze, a melynek egyik nem utolsó nevezetessége, hogy kandalló is van benne. A Koháryaknak egykor legalább 25—30,000 jobbágyuk volt, a kik fölött a biráskodás jogát gyakorolták s a mellett mint hadvezéreknek és váruraknak a régi háborús időkben gyakran akadt hadifoglyuk. Ugyanerre a korszakra emlékeztet a kastély régiségtárában levő deres, a melyet a tömlöczben találtak. Fényképészünk Szent-Antalon jártában *használatban* kapta le a deres képét: a kastély udvarában a kertészlegény feküdt rá s a kastély kapusa régi Koháry-hajdú ruhába öltözve markirozta a régi büntető igazságszolgáltatást.

A régiségtár különösen fegyverekben, zászlókban, lószerszámokban gazdag s ezeken kívül van még benne három egészen jó karban levő kurucz tárogató is.

A herczegi lakószobáknak is szinte muzeumjelleget ad a bennük elhelyezett sok ősi, nagyrészt iparművészeti becsü bútor, porczellán s a töméntelen kép: arczkép, más olajfestmény, rajz, metszet stb. Egy külön teremben vannak a Koháry-ősök arczképei, míg egy másik teremben vagy hatvan bőrre festett miniatur-arczkép XVI. és XVII. századi hadvezéreket ábrázol. Külön érdekesség az u. n. törökszoba, melyet azért neveznek így, mert a benne levő kivülről fülő hatalmas fehér porczellán kályhán egy nagy török pasa alakja ül. Ez a kályha s a török alakja a murányi herczegi porczellángyárban készült.

Hogy a kastély minden nevezetességét elsoroljuk, leltárt kellene adnunk az egyes szobákról, bútorokról, képekről. Régi tárgyak vegyest váltakoznak a modern műipar termékeivel s együttvéve nagy családi tradicziónak képét adja a nemzedékek hosszú sora által felhalmozott sok műkincs és használati tárgy. Sok köztük, különösen a bútorok, gobelinek között művészi szempontból is nagy értékű, a többi pedig mint történeti emlék megbecsülhetetlen. A történelem levegője csapja meg, a ki a kastélyba belép s a magyar múlt egy tekintélyes részének emlékét viszi magával, mikor kijő belőle. *Markó Miklós.*

ORSZÁGÚTON.

Az országúton játszó gyermekek
A porbelepte, szellőkergetett
Pehely pitypangnak habkönnyű kaszatját
A szél ölébe messze fújják.

Szép ifjúságunk, gazdag vágyaink
Csak szállnak el a nyári légbe mind,
A tovatünő pehely-felleget
Elfognunk többé nem lehet.

Hol az elhulló mag kikel
S új termést hoz az út felett,
Más tájon, más bohó gyerek
Játékból újra messze fújja el.

Komjáthy Győző.

NÉLKÜLEM.

. . . És fölrebbentem sötét éjszaka:
Sikolyt hallottam. Jajsikolyt talán.
Tán semmi volt. Éjféli rémes álom.
Ej mit! Aludjunk csöndesen tovább! . . .
De nem tudok. E vergődő sikoly,
Ez egy sikoly, mely álmomat zavarta.
S a többi? mely fülembe nem hatol?
Hiszen e percz, e percz ezernyi élet
Utolsó percze, s más ezernyi élet
Legelső percze. S álmom nem zavarja
Üveggé dermedő halálszemek,
Megalvó vér, merevedő tagok,
Új életet kínban szülő anyák . . .
S csak alszunk csöndesen, alszunk tovább.

. . . Mámorban izzó, ajkkal összeforró
Szerelmes párok nászi percze ez;
Az űrben lejtnek testtelen atómok:
Testesülésük édes percze ez;
Sokezredéves vágyban kergetődznek
Sistergve ragyogó üstökösök:
Találkozásuk szörnyű percze ez . . .
S csak alszunk csöndesen, alszunk tovább.

. . . De nem örök az éj. A mely alattunk
Más égövön munkára most világít,
A nap közelg és hajnaltűzben égve
Serkentve költi föl az álmodókat;
Pezsdül a vér, az agy fő, kar hevül,
Izom feszül.
Csupán egynémelyek
Fáradtak, csöndben alszanak tovább.

. . . Es jön egy hajnal. Fölragyog a nap
Elűzve messze lángja ostorával
Az éj sötétjét. Barlangjába búvik
A fénytől rettegő, az éji vad.
Pacsirtaszó csattog a dús mezőkön,
S madár dalától zeng erdő, bokor.
Vidám szemekkel indul minden ember
Robotját végzeni. Mint máskor is.
Fölkelnek ők, mint máskor is.
S csak én,
Csak alszom csöndesen, alszom tovább . . .
Csak alszom csöndesen, alszom tovább . . .

Mohácsi Jenő.

KLÁRIKA NAPLÓJA.

Elbeszélés.

Irta **Szemere György.**

Márczius 29.

Én egy tizenegy éves leány vagyok és az első felsőbe járok és van egy bátyám, a Józsi, a ki a harmadikba jár a reformátusoknál, de meg fog bukni, mert haragszik rá a számtan tanár úr. Én sokat sirok, mert szeretem a Józsit és igen félek, hogy verést fog kapni apácskától, ha megbukik a számtanból. Mamácska rámparancsolt, hogy minden vasárnap naplót írjak, hát irok és így kezdem, mert ma nem történt semmi, csak a szakácsné eltévesztette a mustárt az apa sárga czipőcrémjével és avval csinálta meg a tatármártást, a mitől czipőszagú lett az egész szoba.

Április 5.

Felmentünk a Gellérthegyre és egy gyikot fogtunk Józsival. A madmoazel igen megijedt tőle és ráparancsolt Józsira, hogy ereszsze el, de Józsi nem eresztette, eldugta a nadrágzsebébe, mert a számtan tanár urat akarja vele megijeszteni. Fent voltunk a királyi palotában is és megnéztük a szobákat hatvan krajczárért. Legszebb volt a csikós az udvaron. Egy kövér úr magyarázott, de nem lehetett tanár, mert nem tudott jól magyarul, a magyart motyornak mondta és nem értette a kiegészítő esetet. Például így beszélt: Ez a szép festmén a Loc mivesz úr csinálta bele a Szent István terem. Józsi igen nevetett rajta, de a madmoazel megcsikarta a karját, hát sirt is titokban.

Április 12.

Megint vasárnap van és Józsi tegnap megint szekundát kapott a számtanból. Igaz, hogy megboszantotta a tanár urat. A gyikot eldugta a katedra fiókjába, a hol a kréta volt és a számtan tanár úr képébe ugrott a gyik, mikor kinyitotta a fiókot. Mindenki nevetett és egy fiú se árulta el Józsit, mert mindenki szereti őtet. Én is nagyon, nagyon. Ma egy egész tábla csokoládét kaptam tőle és egy

regényt, a maczkó úr kalandjait. Sirtam örömömben és elhatároztam, hogy megmentem Józsit, kitalálok valamit, ha az életembe kerül is.

A konyhában egy katona volt az este, de mamácska kikergette, azt mondta neki, hogy az ő háza nem kaszárnya. Juczi, a szobaleányunk leköszönt, Józsi azt mondta, a kaszárnyába megy szolgálni. Kár Jucziért, szép jány volt, csak a mama stikkelt strimflijébe járt és mind kilocsolta a parfümjét.

A madmoazel leejtett egy levelet az utczára, egy nagyszakállas úr meg felszedte és elszaladt vele.

Más nem történt, csak hogy nálunk volt Póli néni és azt mondta, javítóba kell adni Józsit. Én nem tudom, mi az a javító, de borzasztó dolog lehet, mert Póli néni igen dühös szegény Józsira, mindég szidja és azt mondja, nem hat rá, ha meg nem javul. A ráhatást nem kell szóról-szóra venni, az annyit jelent, hogy örökbe fogadni.

Április 19.

Józsi megint rosz fát tett a tűzre. Egy denevért vett tíz krajczárért egy budakeszi svábtól és eleresztette a számtanórában. A számtan tanár úr kiszaladt a harmadik osztályból és jött a pedellus meg a felesége seprűvel és egy óráig kergették a bőregeret. Bezárták az egész osztályt, mert megint nem akarta Józsit elárulni senki sem. Jaj de szeretem a harmadik osztályt, a mért olyan nagylelkű Józsival. Elhatároztam, hogy egy harmadistához fogok férhez menni, ha nagy leszek.

A szakácsné elsózta a levest. Apácska azt mondta, hogy el kell őtet kergetni, mert szerelmes. Ebből megtudtam, hogy szerelmesnek lenni bűn, és nem is leszek szerelmes soha.

A fekete úr megint ott ólálkodott a madmoazel ablaka alatt. Mamácska észrevette és megkérdezte a madmoazelt, hogy mit jelentsen a fekete úr? Madmoazel piros lett és sirt és azt mondta, hogy üldözi őt a fekete úr.

Április 26.

Kisült, hogy nem igaz, hogy a fekete úr üldözi a madmoazelt. Hiszen utól érte őt

KÁLYHA A TÖRÖK SZOBÁBAN.

máma, mikor az Erzsébet kertben sétáltunk és megverhette volna, de nem bántotta. Inkább még kezet csókolt és egy skatulya kuglert adott neki. A madmoazel megkért, hogy ne szóljunk a mamának és nekünk adta az összes kuglert. Én nem szólok, de mégis furcsa, hogy egy madmoazel hazudik.

És Józsi megint szekundát kapott a számtanból és a számtantanár úr azt mondta neki, hogy most már az apácska hat ökre se húzza ki a sárból, a mit megint nem kell szórul-szóra venni, csak úgy, hogy biztosan megbukik Józsi. Józsikám, szegény jó Józsikám! Én mindent el fogok követni az érdekedben, csak nem jut az eszembe semmi, mert még nem olvastam franczia regényt. Megkértem Józsit, hogy szerezzen nekem egyet, hátha tanulok belőle valamit.

Apácska és Póli néni összevesztek. Póli néni azt akarta, hogy apácska ne járjon a kaszinóba, mert félti a mamát, hogy megőrül. Bolondság az egész, mert mama igen víg és igen szereti apát, még maga küldi a kaszinóba, de hát igen rosz természete van Póli néninek. Apa azt mondja, hogy minden lében kanál, a mi igen jó mondás, csak meg kell érteni. A vén klepsidra is jó név Póli nénire, mert igen passzol rája. Apa így is híjja a háta mögött.

Május 3.

Sasszárnyakon repül az idő szegény Józsi vizsgája felé. Már az ibolyák is kikeltek a földbül és a madmoazel már csókolódzik is a fekete úrral, Juczi a kaszárnyában szolgál régóta és én még mindég nem találtam ki semmit, a mivel megmenthetném Józsit. Pedig szegény fiú meghozta nekem a franczia regényt is, de nem értettem belőle semmit, csak azt, hogy egy asszonynak egy igen rosz ura volt, azt is irigyelte tőle, hogy házibarátot tart magának szegény és a végin meg is fojtotta a házibarátot. Jaj de borzasztó ember lehetett. Különben összeesküdtünk Józsival, azaz véd- és daczszövetséget kötöttünk, mint a történelemben a törökök a görögökkel. Most már kettesben gondolkozunk a Józsi megmentésén, és szidjuk a számtantanárt, mert kisült, hogy igazságtalan. Láng Laczinak, a ki még több szekundát kapott tőle mint Józsi, megigérte, hogy átereszti a vizsgán, ha a nénje *meghallgatja*. Ezt a szót aláhúztam, mert nem értem egészen. Az iskolában majd megkérdezem Schéda Teréztől, a ki mindent tud, olyat is

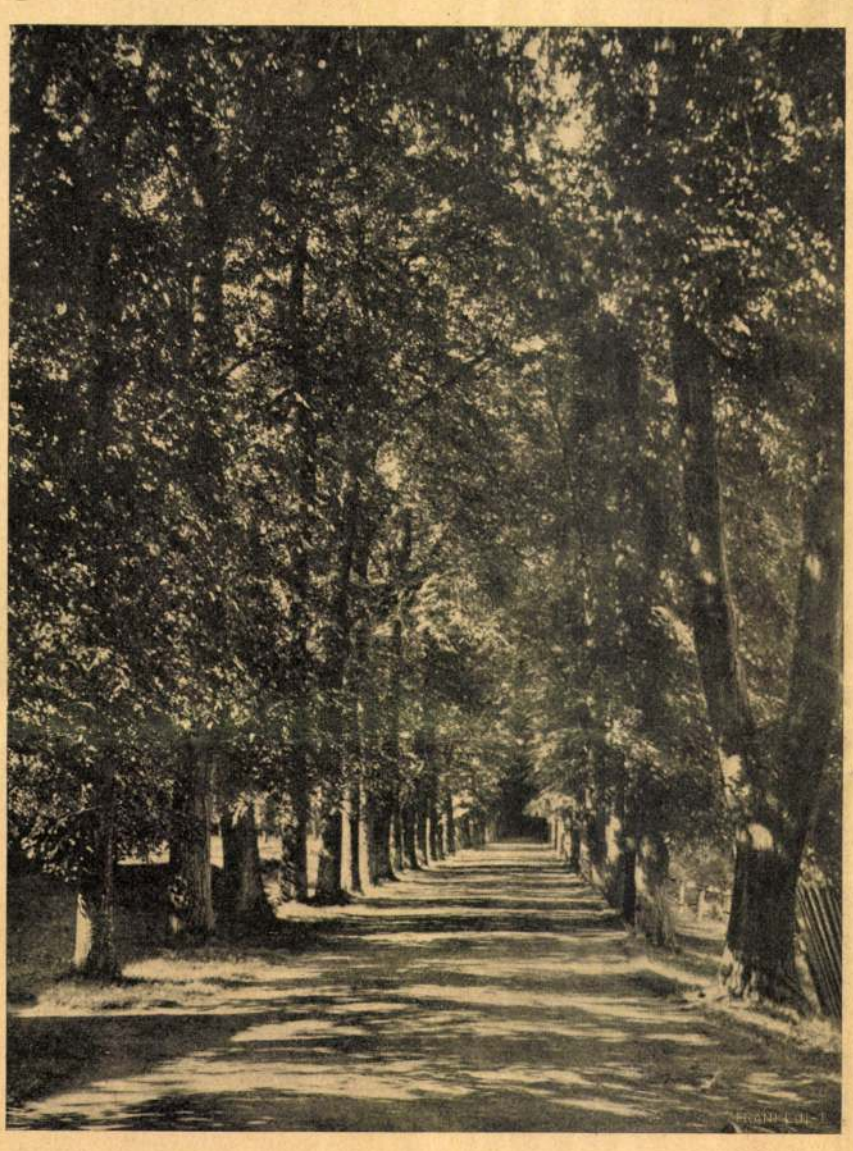

FASOR AZ ANGOL PARKBAN.

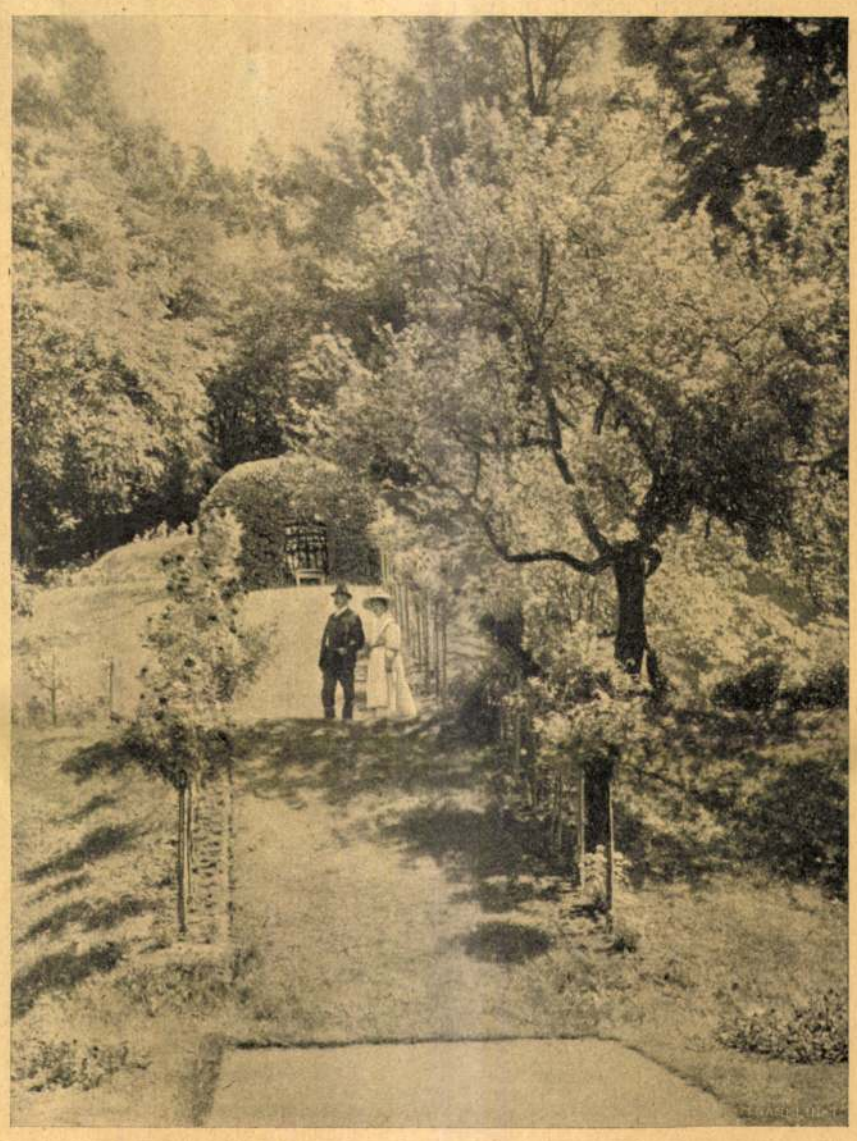

RÓZSÁK AZ ANGOL PARKBAN.

A SZENTANTALI KASTÉLYBÓL. — Balogh Rudolf fölvételei.

FÜRDŐ AZ ANGOL PARKBAN.

a mit csak a nagyoknak szabad tudni, hogy mit jelent.

Május 10.

Megvan. Tudom már, hogy mit jelent a meghallgatás. Igen okos lány a Teréz, megmagyarázta nekem. A meghallgatás annyit jelent, hogy egy férfi szerelmet vall egy leánynak, a lány meg nem szalad el, hanem végighallgatja és azt mondja rá: igen. Istenem, Istenem, vallana csak nekem szerelmet, de szivesen meghallgatnám a számtan tanár urat és rámondanám háromszor is: igen, igen, igen. Persze én még kicsi vagyok, hát nem vall nekem szerelmet senki se... Ah mily boldogtalan vagyok is én!

Apácska kijelentette, hogy a madmoazelnek ki kell tenni a szürét, mert igen kokett. Én szeretem a madmoazelt, hát megmondtam neki, hogy ne legyen kokett, mert apa haragszik érte, de nem használt a tanácsom semmit, egy hordár levelet hozott a madmoazelnek a fekete úrtól és a madmoazel elkéredzkedett rá, de apácska azt mondta, hogy nem tűri, hogy urak után fusson. Ebből megértettem, hogy mi a kokettség. Az, ha valaki az urak után fut.

Május 17.

Óriási dolog történt. Azt hiszem, megmentettem Józsit. A dolog úgy kezdődött, hogy kimentünk a városligetbe: én, Józsi és a madmoazel és találkoztunk a számtan tanár úrral. Józsi igen alázatosan köszönt neki, és kisült, hogy nem is olyan kegyetlen ember a számtan tanár úr, mint hinni lehetne, megállt a Józsi köszönésére és beszédbe ereszkedett a madmoazellel, aztán lehajolt hozzám és megczirógatott és azt mondta, hogy nagyon szereti a szép kis lányokat. Tehát szerelmet vallott nekem!!! ki se mondhatom, hogy milyen boldog voltam. *Meghallgattam* a tanár urat olyan figyelmesen, mint a kis egér a lyuk előtt, és hangosan, hogy meghallották a csónakázó emberek is, rámondtam az igent háromszorosan, így: Igen! Igen!! Igen!!! A számtan tanár úr nagyon boldognak látszott, mert nevetett. Aztán megkérdezte tőlem, hogy miért mondtam neki az igeneket. Én egy csöppet sem ijedtem meg, bevallottam egész bátran, hogy a Józsi miatt, azért, hogy ereszsze át Józsit. Ő megigérte. Józsi bukfenczet hányt a legközelebbi fűben, én össze-vissza szaladgáltam a tó parton, aztán megjött a fekete úr és összebújt a madmoazellel, meg is csókolta őt egy nagy fa megett.

Én még egy kiflit vettem és odaadtam a hattyúknak. Aztán hazamentünk és a madmoazelnek megigérte a fekete úr, hogy elveszi, még gyűrűt is adott neki, a mitől olyan vig lett a madmoazel, hogy elvitt egy vendéglőbe és megivott öt pohár sört. Mi retket kaptunk vajjal és még egy rezgő bogarat gumibul, a mit a Sugárúton árultak. Sohasem fogom ezt a boldog napot elfelejteni.

Józsi is azt mondja, és egy cserép jáczintot igért nekem, a miért megmentettem. Szegény jó Józsi, megmentettelek volna én téged ingyen is.

Junius 17.

A számtan tanár úr a világ legbecsületesebb embere. Megtartotta a szavát. Egy kukkot se vallott Józsi a vizsgán, azt füllentette, hogy berekedt és mégis áteresztette. Megkaptam a jáczintot Józsitól és igen örültem neki, mert már régen spekuláltam egy jáczintra, de mégse tartom meg magamnak. Lepréselem egy könyvbe és mikor már egészen lapos lesz, levélbe teszem és elküldöm a számtan tanár úrnak.

Junius 24.

A jáczintot elküldtem még tegnap és ma már itt volt a számtan tanár ur és megcsókolta a kezemet és a számat és azt mondta mamának, hogy boldog az a mama, a kinek ilyen kis lánya van. Aztán egy skatulya kuglert adott nekem és kezet fogott még Józsival is. Igaz, hogy a Józsi megigérte neki, hogy ezentúl tanulni fog — az én kedvemért. És a hogy én Józsit ismerem, meg is fogja a szavát tartani.

Imádom Józsit és a számtan tanár urat és az egész világot imádom.

FOLYOSÓ AGANCSOKKAL ÉS FAJDKAKASOKKAL.

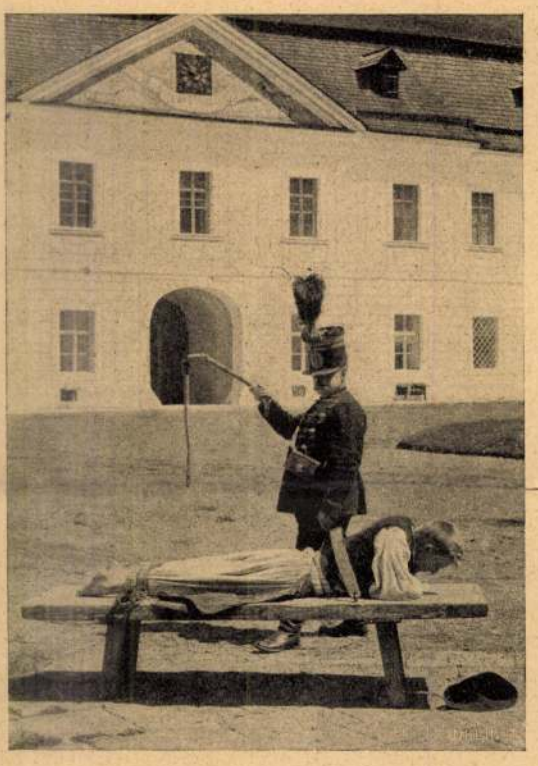

A DERES.

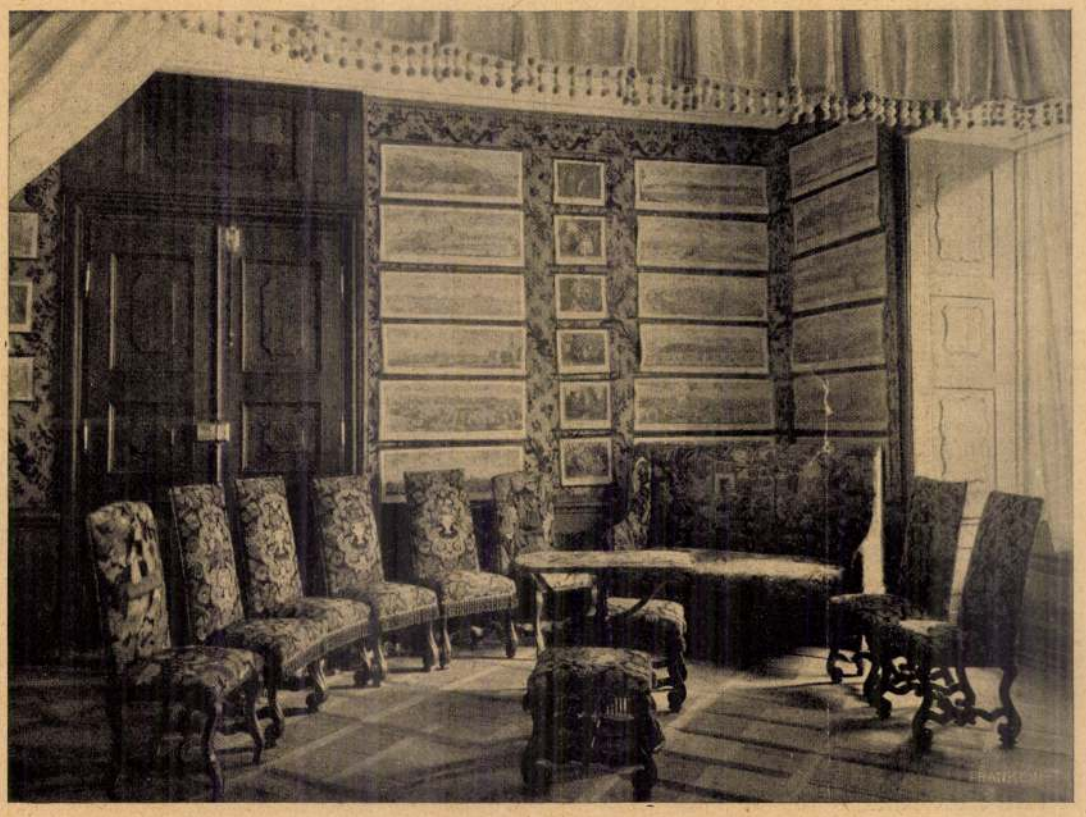

A KOHÁRY-LEÁNYOK SZOBÁJA.

A SZENTANTALI KASTÉLYBOL. — Balogh Rudolf fölvételei.

A SZÖVŐSZÉKTŐL A FEJEDELMI SZÉKIG.

— A Fuggerek. —

A végére hajló középkor egy bámulatosan nagy vagyon keletkezését látja: a Fuggerek vagyonáét. De az, a hogy ez a vagyon keletkezett, messziről tekintve még bámulatosabbnak látszik; noha mélyebben vizsgálva keletkezésének okait és körülményeit, meglep egyszerűségével és természetszerűségével.

Graben községben, a gazdagságáról híres Augsburg város közelében laktak azok a Fuggerek, kiket még nem említ névszerint a történetiró. Szorgalmasan szőttek-fontak s a takácsmesterséget űzték. Szereztek is jó egynéhány láncz földet, és a grabeni takács-czéh vagyonosabb tagjai közé tartozhattak, midőn az első Fugger odahagyta faluját és Augsburgba költözött.

«Fucker advenit, dedit XLIIII. den. dignus.» Ez az első feljegyzés, mely Augsburg város adókönyvében, 1367-ben, a Fugger nevet említi. «Fugger megérkezett és fizetett 44 fillért; méltó.» Ez azt jelenti, hogy megengedték neki a szabad tartózkodást a városban. A polgárjogot, mely az akkori pénzviszonyokhoz képest elég jelentékeny feltételekhez volt kötve, tudniillik ahhoz, hogy a felvételét kérő öt éven át évi egy font adót fizessen, az «érkező» Fugger, kit a város nyilvántartó könyvei ismételve Hans néven említenek, nem egészen váltotta meg, hanem, úgy látszik, házasodás utján jutott hozzá. Eleinte bérlőként lakott a Heiligkreuz-strasse egyik házában, de utóbb megvette ezt a házat. A miből kitetszik, hogy nem volt épen ágról szakadt szegény.

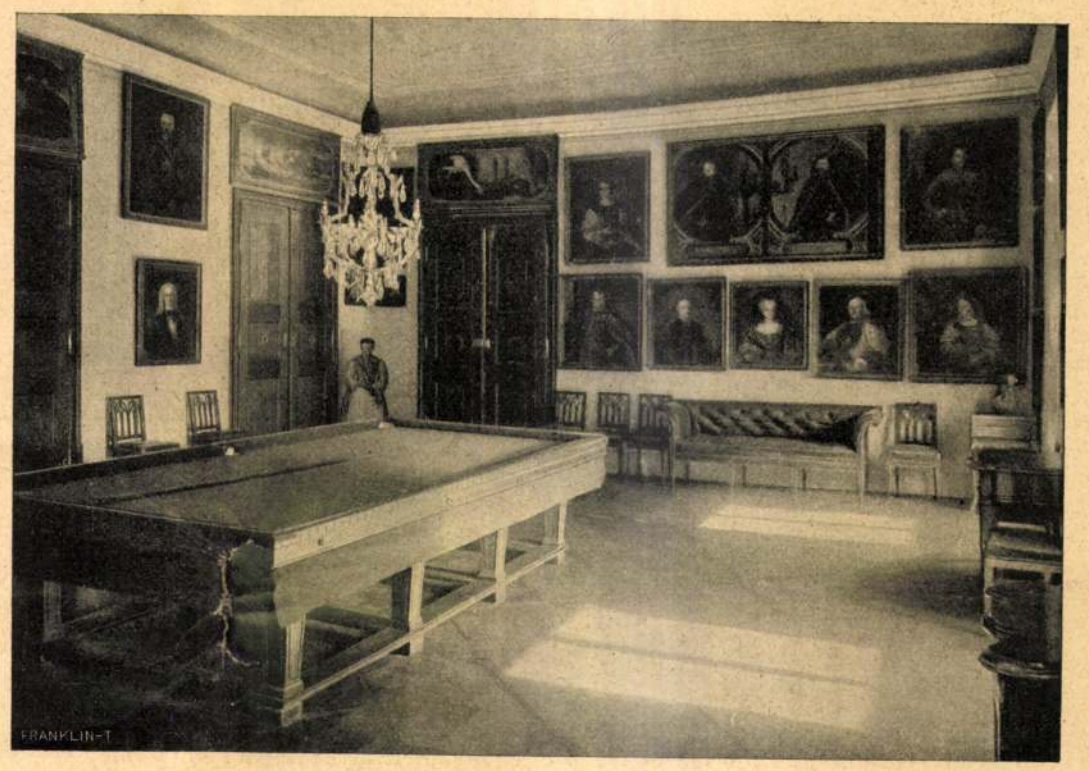

BILLIARD-SZOBA A KOHÁRY-ŐSÖK ARCZKÉPEIVEL.

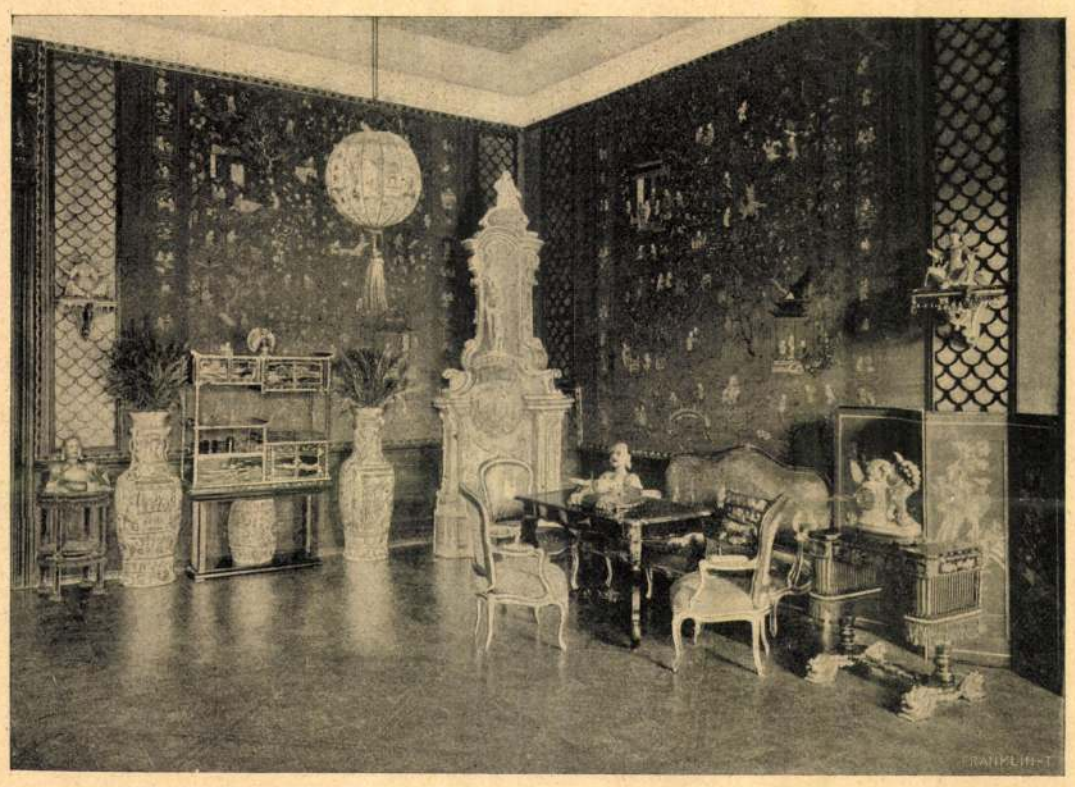

A RÉGI JAPÁN SZOBA.

Abból a nagyszabásunak igérkező családtörténeti munkából, melynek első része, Fugger Károly Ernő birodalmi gróf megbízásából, most jelent meg a német könyvpiaczon*, megtudjuk, hogy az első ismert Fugger nem ok és czél nélkül jött ép ez időtájt Augsburg városába. Augsburgban akkor erős forradalmi mozgalom támadt, melynek az volt a czélja, hogy kivegye a város kormányzatát az úgynevezett polgárok kezéből és a község, vagyis a polgárok és a czéhekben egyesült mesteremberek kezére juttassa. Augsburgban tehát, a világforgalom országutján fekvő városban, a jelek szerint elérkezettnek látszott az iparüző osztály érvényesülésének ideje, s az öreg Fugger, megértve a kor intelmét, a városba küldötte fiát, hogy résen állva figyelje meg a fejleményeit annak a küzdelemnek, melynek esélyeitől függ iparáguk jövője vagy pusztulása. Volt még egy egészen gyakorlati czélja is ez apai intézkedésnek: az, hogy a fiu gondoskodjék a városban az apai ház készitményeinek alkalmas elhelyezéséről. Mert a Fuggereknek elejétől fogva kiváló tulajdona volt a czéltudatosság. Megértették koruk szellemét, s minthogy e kiváló tulajdon nemzedékről nemzedékre átöröklődött köztük, a boldogulás utja megnyilt előttük.

Fugger Hans tehát mint atyjának képviselője köszöntött be a városba, árusította atyjának készitményeit, néhány évig maga is űzte a takácsmesterséget, a mellett fonállal és a takács mesterséghez szükséges más anyagokkal is kereskedett, végezetül pedig egészen a kereskedésre vetette magát. Tizenkét év mulva már saját bérháza van, melyből utóbb kénytelen kiköltöztetni a lakókat, mert üzlete megnőtt s a ház helyiségeit raktárakká alakitja át. Hogy ily aránylag rövid idő alatt ennyire vitte, azt kitünő üzleti érzéke mellett minden esetre annak a helyes belátásának is köszönhette, hogy jövevény létére nem igen boldogulhat tartósan az augsburgi piaczon, ha ellenségül látja magával szemközt a város czéheit. Ennek következtében már 1371-ben megházasodott, feleségül véve az augsburgi takácsok czéhmesterének leányát. Tehát jól és

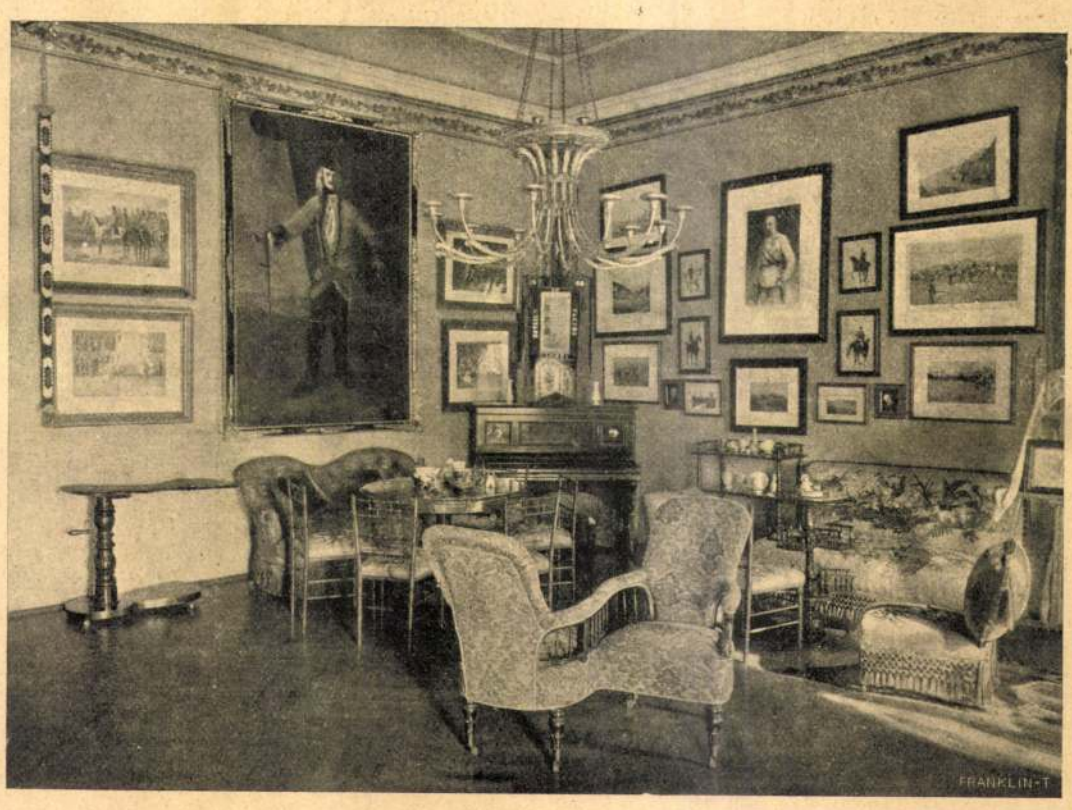

KOBURG FÜLÖP HERCZEG FOGADÓ SZOBÁJA.

A SZENTANTALI KASTÉLYBÓL. — Balogh Rudolf fölvételei.

* Studien zur Fugger-Geschichte. Herausgegeben von dr. Max Jansen. Első rész: Die Anfänge der Fugger (bis 1494). Lipcse, Duncker és Humblat.

okosan házasodott s 1386-ban már számottevő tagja a takácsczéhnek ő maga is.

Szembetünő tulajdonsága a középkor végén élő kereskedőknek, hogy szerzeményöket igyekeztek fekvőségekben elhelyezni. A Fuggereknek is kezdettől fogva ez volt a törekvése és ingatlanokat vásárolva, Fugger Hans is, jóval Machiavelli előtt, magának vallotta Machiavellinak azt az elvét, hogy csak az a kereskedő biztosíthatja tartósan gazdagságát, a ki szerzeményéből földet és házat vásárol. Csak is így megerősödve, állhatta meg az 1389-iki háborús év nagy válságait, melyek hihetetlen mértékben lerontották a német pénz értékét. Az augsburgi krónikából tudjuk, hogy annyira alászállt a «regensburgi»-nak nevezett fillér értéke, hogy egy magyar forintért hatvan fillérjével számított öt fontot fizettek Augsburgban, holott a magyar forintnak, rendes körülmények közt, csak két font volt az ára. A mi nekünk eléggé érdekes bizonyság arra nézve, hogy mily szilárd értéke volt akkor a magyar pénznek, noha Róbert király és Nagy Lajos dicső kora után pártviszályok dúlták Magyarország békéjét. Fugger Hans vagyona e válságos időben értékének felénél kisebb részére szállott alá, de még így is jelentékeny vagyon maradt, melyet különösen az augsburgi fekvőségek őriztek meg.

Hans 1408-ban halt meg s üzlete hagyományait két fia: Endre, az idősebbik és Jakab, az ifjabbik vitte tovább. A városi adókönyvek így említik őket: *Endre* filius és *Jacob* filius. A két fiú kezdetben együtt folytatta üzletét, aztán, 1454-től fogva külön adózik mindegyik. A szerencse és a dicsőség inkább Endrének látszott kedvezni; az ő gyermekei kapnak először nemességet és czímert. A Fuggerek titkos családi krónikájában ebből az időből visszhangzik a panasz «az őz fenhéjázásáról» (Endre családjának czímere: arany őz kékmezőben) s arról, hogy Endre, a «gazdag Fugger», lenézte egyszerűbb testvérét, Jakabot. Valósággal pedig úgy állt a dolog, hogy ámbár Jakab volt kettejük közül az egyszerűbb, mégis ő volt a gazdagabbik. Több adót is fizetett, mint Endre. A minek az lehet a magyarázata, hogy Endre nagyobb arányban üzte a kereskedést, nagyobbak voltak a bevételei, de nagyobbak a kiadásai is, tehát végső eredményben kisebb adót fizetett, mint a szerényebben dolgozó Jakab, mert gazdagsága kevésbbé volt szolid, mint azé.

A jövő csakugyan a Fuggerek e szerényebben induló ágára, Jakab fiaira nézett. Endre családja egy darab ideig még homályba borítja őket. Lukács, Endre fia, nagy tekintélyre tett szert Augsburgban, kétségtelenül a vagyonosságával. Még tagja a takács-czéhnek, de azért már inkább kereskedő, mint mesterember. Üzletét, testvéreivel összefogva, kiterjeszti Milanóig, Velenczéig, Nürnbergig, Odera-Frankfurtig és Antverpenig. A főbb állomásokon egy-egy testvére vagy alkalmazottja képviseli a czéget, de a fonalak Augsburgban futnak össze Lukács kezében. Kereskedik nyersterménynyel és kész áruval, de utóbb pénzüzletekbe fog. Pénzt ad kölcsön a németalföldi királynak, hogy fizethesse zsoldosait, és közvetíti az augsburgi tanács fizetéseit Rómába. Egészen Londonig meglelni üzletének nyomait. Előbb csak saját vagyonát fekteti az üzletbe, aztán a feleségéét is, utóbb kölcsönökhöz is folyamodik. Végre nagyon is túlfeszítette a húrt; a Löwen városának adott kölcsön rosz üzletnek bizonyúlt; néhány nagyobb kezességet is vállalt és anyagi zavarok közé jutott. Üzletének válságát megérezték egészen Velenczéig. Otthon pedig becsmérlés és gyalázat lett része s a gazdag férfiú, kit egykor a legelőkelőbbek közé soroltak szülővárosában s beválasztottak Augsburg nagy tanácsának tagjai közé, megtörve vonult vissza Grabenbe, a Fuggerek ősi fészkébe. Ott is halt meg. És 1583-ban a «gazdag Fuggerek» egész ága kihalt.

E közben zaj és feltünés nélkül — a krónikákból nem tűnik ki: hogyan? — bámulatos virágzásnak indult a Fuggerek másik ága, mely Endre öcscsétől, Jakabtól származott. Ezeknek más elveik voltak, mint Endre fiainak. Mindenekelőtt: gondosan tartózkodtak a közszerepléstől; a város ügyeibe nem avatkoztak: augsburgi családi házuk kívülről az egyszerű polgári ház benyomását keltette, csak belül ragyogott a pompától és a féntől. Többen voltak testvérek s köztük a legnevezetesebbek: Ulrik, György, Márkus és II. Jakab. Ulrik az első a Fuggerek közt, ki egészen a kereskedésre vetette magát. Az 1443-ik évben, midőn Frigyes császár fiával, Miksa herczeggel, a trieri birodalmi gyűlésre tartva, útba ejtette Augsburgot, Fugger Ulrik, mint a családi krónika mondja, első izben jutott üzleti összeköttetésbe a habsburgi főherczegekkel. Ő látta el a császárt is az útra selyem és posztó kelmékkel s a császár ekkor tüntette ki nemességgel, tizenegy évvel azután, hogy Endre ága nemességet kapott. Az új czimerről nevezték azóta a Fuggerek ez ifjabbik ágát a liliomos Fuggereknek.

Fugger Ulrik, midőn elöször találkozunk nevével, nagyszabású füszer-, selyem- és gyapjukelme-kereskedést folytat és «más becsületes árut» is közvetít Olaszországba, Tirolba, Németalföldre s a német határokon túl még más országokba, a többi közt «a magyar birodalomba» és Lengyelországba is. Abban, hogy sokszerű és kiterjedt üzleteit lebonyolíthassa, nagy segítségére volt a Fuggerek egy kiváló családi talentuma: a munkafelosztás, mely azonban nem zárta ki, hogy erejöket mégis egy pontban foglalják össze. Az üzleti élet minden góczpontján, különösen döntő pillanatokban, mindig jelen van a testvérek egyike. Ulrik két öcscsét: Andrást és Jánost Velenczébe küldötte, Pétert Nürnbergbe, Márkust Rómába küldötte. A három első nemsokára meghalt és Ulrik az üzlet és a család érdekében reábirta öcscsét, Jakabot, ki 1478-ban már a herriedeni káptalan kanonokja volt, hogy lépjen ki a papirendből s térjen vissza a világi életbe. Ez a Fugger Jakab aztán a Fugger-féle világvállalatok leggeniálisabb képviselője, a «fejedelmek hitelezője» lett. Ő az, ki utóbb Velenczében megkötötte a Magyarország történetében is nagy következéssel járó barátságot Thurzó Jánossal, a későbbi körmöczi kamaragróffal.

Abban az időben, melyről most van szó, a Fuggerek főképen árú-kereskedelemmel foglalkoztak, de részt vesznek más kiterjedt pénzüzletekben is. Megesik, hogy ez üzleteikben más kereskedelmi házakra is támaszkodnak, de hozzá tartozik családi politikájokhoz, hogy társaikat mihamarább alárendeltjökké teszik vagy egészen kiszoritják az üzletből. Maguk közt erősen összetartanak, de azt, a ki nem az ő nevöket viseli, a lehetőséghez képest kiküszöbölik üzleteikből. Jó házasságokat kötnek befolyásos kereskedő-családok tagjaival fiú- és leányágon. Igy keveredtek utóbb sógorságba a Thurzókkal és a Pálffy grófokkal is. Első jelentékenyebb pénzüzleteiket nürnbergi házuk kötötte a császárral és a Kuria ügynökeivel. A többi közt ők vállalják el, hogy Rómába juttatják azt a pénzt, mely Sziléziában gyűlt össze a török háború költségére. Római összeköttetésöket hihetőleg Fugger Márkusnak köszönik, ki számot tevő papi állást tölt be a pápa udvaránál. A családi levéltár megőrizte ennek a Márkusnak egy rövid levelét, melyből megtudjuk, hogyan teremtette meg a Fugger-család a váltó-forgalmat Róma és Augsburg közt. Egy waldstetteni plebánosnak valami kieszközölni valója akadt a kuriától és Fugger Márkushoz fordult. Ez felvilágositja róla, hogy a mit elérni akar, százötven aranyba kerül. De nem szükséges, hogy Rómába küldje a pénzt. Elég, ha átadja Augsburgban vagy máshol valamelyik Fuggernek s egy kis irást vesz róla, melyet ha elküld neki Rómába, ő majd kifizeti a kuriánál azt a másfélszáz aranyat. Hogy Márkusnak miből telt erre pénze? Ő a családnak római képviselője volt. Az oda küldött árú értéke az ő kezéhez folyt be s a pénzt, az üzlet érdekében, forgathatta. S ez időtől fogva a váltóforgalom Róma és a Fuggerek üzletházai közt megszokottá válik, a mivel a czég megkiméli magát a pénzküldésnek abban az időben eléggé nagy költségétől és fáradalmaitól s a mellett nyereséges üzletre tesz szert, mert az átutalt összegnek körülbelül öt százalékát szedi váltódíj gyanánt. Ez üzletágát ugyanez időben kiterjeszti a ház Velenczébe és más városokba is, a hol Fuggerek vannak.

A Fuggerek a nyolczvanas évek második felében észrevehetőleg visszavonulnak római üzleteiktől. Ez abban leli okát, hogy ebben az időben válnak bankáraikká a fejedelmeknek, különösen pedig a Habsburgoknak. Különösen a könnyüvérű Zsigmond főherczeget, Tirol grófját pénzelik nagyban s ez leköti javokra tiroli gazdag ezüstbányáinak hozadékát, oly módon, hogy elővéleti jogot biztosít számokra előbb néhány, majd monopoliumot valamennyi ezüstjére. Az ezüst árának nagyobbik részét kamat és törlesztés fejében a Fuggerek kapják meg, a kisebbiket a főherczeg kamarájának szolgáltatják be. Befolyásuk és kölcsöneik összegének emelkedésével lépésről-lépésre kiszorítják Tirolból a versenytársakat, a főherczeg és Velencze közt teremtett béke finanszirozásával magát Velenczét is, s az ezüst nagy keresleténél fogva hova-hamarább a legnagyobb pénzhatalommá lettek az egész világon. A tiroli üzlet középpontján Fugger Jakab áll és tanuságot tesz üzleti genialitásáról, hogy hét év alatt, mindössze 70,000 forint befektetéssel, melyből 40,000-et az általa eladott ezüst értéke pótol, 400,000 frtot keresett tiroli üzletein.

Utóbb, 1490-ben, midőn I. Miksa király Zsigmond főherczeget úgyszólván gyanúság alá helyezi s maga veszi át Tirol kormányát, Fugger Jakab a főherczeg helyett Miksa király, majd a nagy Habsburg-ház hitelezője lett. S miért jutott e fényes üzlet épen a Fuggereknek? Mert volt bátorságuk és nem rettentek vissza a koczkázattól. Szükségük volt reájok a Habsburgoknak azért, hogy általok kiszabadítsák a Wittelsbachok kezéből Zsigmond főherczeget, ki országainak egy részét már zálogba adta az egész Tirolra vágyakozó Wittelsbachoknak. Fugger Jakab tehát segített Zsigmond főherczegen, noha megbizhatatlan adós volt, s ezzel hálára kötelezte maga iránt az egész habsburgi rokonságot. Ez a hála még bensőségesebbé vált, midőn a császár háborúba keveredett Hollós Mátyás királylyal. Mátyás hadai már benn jártak Ausztria szivében s ha elfoglalják Tirolt, a Fuggerek bajjal remélhették volna, hogy figyelembe veszi Zsigmond főherczeggel kötött szerződéseiket. Ha a Habsburg-ház megbukik, vége van a Fuggerek dicsőségének is. De a Habsburgok szerencsecsillaga feltűnt ismét s ez időtől fogva, bárhova terjesztették ki befolyásukat a Habsburgok: a Fuggerek ott biztosan megvetették lábukat. Üzleti biztosságuk tehát busásan megtermette jutalmát.

A Fuggerek üzletének és gazdagságuknak emelkedése csak ez után indult meg igazán s tartott az első Fuggernek Augsburgban való megjelenésétől kétszáz esztendeig. A család, mely Stiriában és Salzburgban már ebben a korszakban is szerzett magának örök áron is bányabirtokokat, a most következő időkben megteremti, a Thurzókkal szövetkezve, magyarországi nagy bányavállalatait. Erről a korszakról fog szólni Jansen családtörténeti művének második része, e czímmel: A *Fuggerek Magyarországon.*

A Fuggerek történetének utolsó része, mint tudjuk, a német birodalom egyetemes történetének körébe tartozik. Ez a korszak a legrövidebb. II. Ferencz császár 1803-ban birodalmi fejedelemmé, a badenhauseni fejedelemség urává tette Fugger Anselm Mária grófot. De a Fugger-Babenhausen család fejedelemsége csak két évig tartott: Babenhausent 1805-ben már bekebelezték Bajorországba.

Az út a szövőszéktől a fejedelmi székig ragyogó ösvénye egy család történetének. De a Fugger-család hőskora véget ér már ez út közepén: azon a napon, midőn meghalt az utolsó Fugger, a ki még kereskedő volt, és bevonult nagyuri palotájába az első feudális úr, ki a Fugger nevet viseli.

Balla Mihály.

A BŰVÖS ERSZÉNY.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta KRÚDY GYULA.

Viczky megszoritotta a kezében fekvő kezet. Áradozva felelt:

— Ha akarja, egyáltalában eltűnik az Ibolya-utcza a föld szinéről. Csak magától függ, Rózsa.

MAGYARSÁG

Melléklet a Magyarság 1925 április 23-iki számához.

Hindenburg, a német birodalom jobboldali pártjainak elnökjelöltje.

MAGYAR KASTÉLYOK

SZENTANTAL

Az ősrégi szentantali Koháry—Kóburg-kastély, mely hazánk egyik legnagyobb főúri épülete, Hont megye vadregényes szép vidékén Selmecbányától alig félórányira fekszik. 350 esztendővel ezelőtt a Koháry-nemzetség építtette ezt a kastélyt is, s az ő magyuk szakadtával, 1826-ban, szállott lányágon Koburg Ferdinánd hercegre, akik mindig szívesen tartózkodtak az ötvenes-hatvanas években Szentantalon. Különösen Ferdinánd király szülei: Ágoston herceg és felesége, a francia királyleány Klementine hercegnő. Ennek a gyermekei: Kóburg Fülöp herceg, Ferdinánd király és a nemrég elhalt Ágoston herceg és Klotild főhercegasszony itt tanulták meg a magyar nyelvet, melyet mindnyájan folyékonyan beszélnek.

Ferdinánd bolgár király a régi boldog időben minden évben felkereste az előtte oly emlékezetes szentantali kastélyt, hogy ott őseinek, a Kohároknak családi fészkében egynéhány órán át harcos élete emlékein elmerenghessen. Ezeknek a régi emlékeknek valóságos kincsesháza a roppant kiterjedésű és teljesen berendezett szentantali kastély.

Jellemző a bolgár király ragaszkodására ehez az épülethez, hogy mikor 21 évi uralkodás után a bolgárok Tirnovóban 1908-ban királlyá proklamálták, legelső pihenője alkalmával országából Szentantalra sietett csak egy fél napra és itt őseinek vártemplomában hálaadó istentiszteletet rendeztetett s meghuzatta Szentantal vártornyának oly ritkán szóló évszázados harangjait, melyek az egykor oly hatalmas Koháry-nemzetség birtokában voltak, de a XVII. század végén a császáriak által levegőbe röpített Murány, Csábrág, Szitnya és Fülek,

A szentantali kastély.

Klementina francia királyleány (Ferdinánd bolgár király édesanyja) nappali szobája.

most már teljesen romban lévő váraiból kerültek ide.

Ez időben történt, hogy a szentantali várnagy a szokásos évi nagy takarítást végeztette a kastélyban s a murányi, füleki és más egykori Koháry-várakból összegyüjtött szuette kopottas külsejü, régimódi butorokat az első emeleti cimeres termekből a földszinti vendégszobákba rakatta át, közte a Koháry-nemzetség első és elmosódott, Hollós Mátyás király idejéből származó nemesi cimerét is, melyben egy terjedelmes tót kalap is szerepel, hiányzott a szobákból, mert a várnagy rendelkezése folytán a levéltárba került. A fejedelem kérdőre vonta a várnagyot és azonnal visszarakatta a rozoga, de most már nagyértékü butorokat és ezt mondta a várnagynak, ki ijedtében pán králnak (király urnak) szólitotta:

— Tudja meg, várnagy ur, hogy én a Kohányaknak ezt az első és egyszerü nemesi kalapos cimerét többre becsülöm mindennél.

Szentantalnak nagybecsü levéltárában vannak az igen érdekes okmányok, a költő Balassa báró családjának okmányai, valamint a hajdan Murány várában lakott Széchy grófi családi iratok is, köztük Széchy Mária, a murányi Vénusz számos levele. Itt találjuk meg az egykor bevehetetlen Murány várára, valamint Fülek, Szitnya és Csábrág várakra vonatkozó iratokat, valamint a Munkács várába elzárt Koháry István költeményeit.

Koháry István és János a Habsburgoknak mindenkoron hüséges hivei voltak. Thököly Imre és később Rákóczi Ferenc hasztalan igyekezett a szabadságharc részére megnyerni őket. Thököly Koháry István bárót Fülek várában elfogta, de az hüséget nem esküdött neki, amiért is mint nyakas labancot 3 évig és 3 hónapig kenyéren és vizen, rabláncon tartotta Regéc és Munkács várában. Koháry István csak akkor szabadult ki, amikor Thököly Imrének az országból menekülnie kellett.

A szentantali kastély egykori urnője: Coburg Lujza belga kir. hercegnő.
(Meghalt 1924. március 31-én Badenben.)

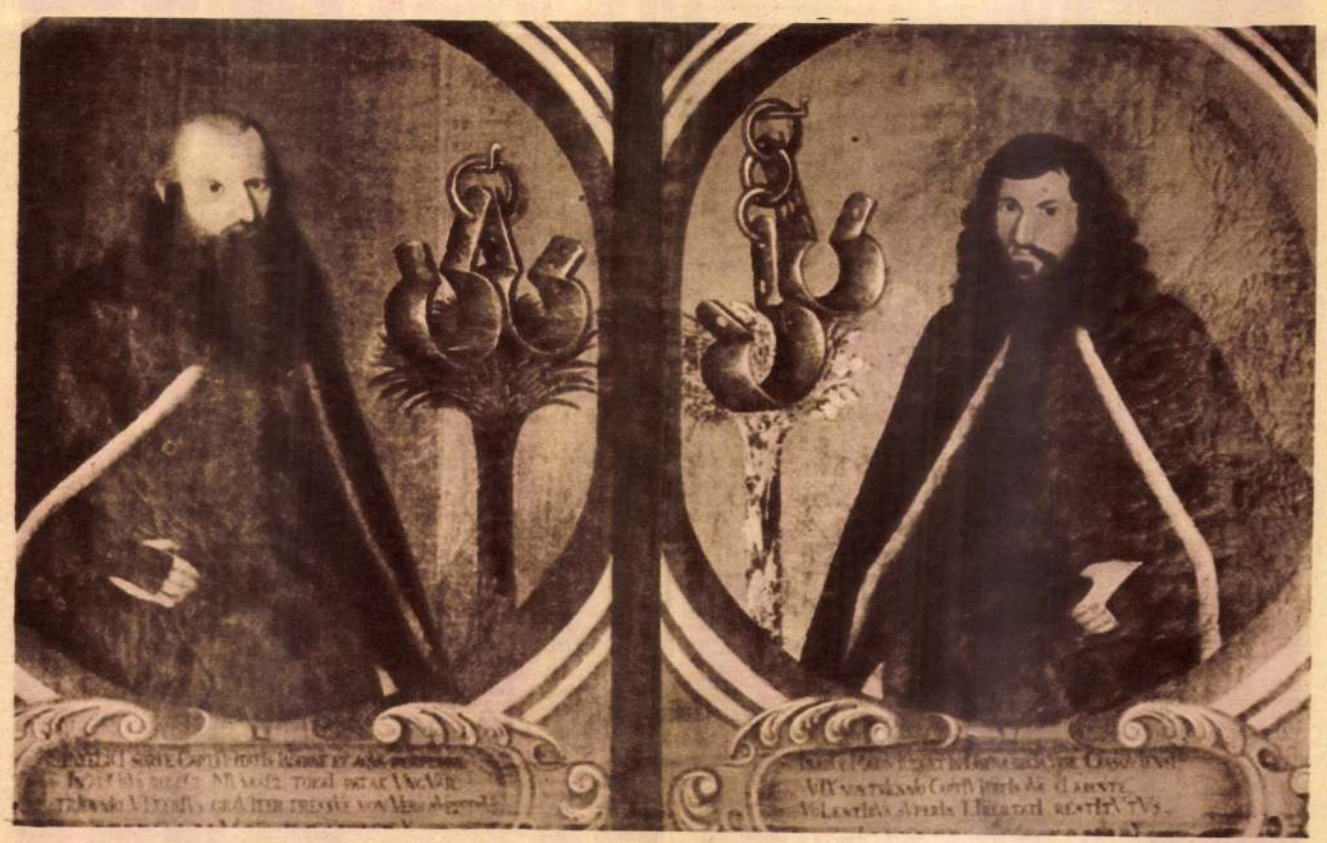

Koháry János és István bárók, Ferdinánd bolgár király ősei anyai ágon.
Thököly hasztalan igyekezett a Koháry bárókat a maga részére megnyerni, amire három éven át rabláncon, kenyéren és vizen fogságban tartotta őket Munkács és Regéc várában. A később hercegi rangra emelt Koháryak egykoru olajfestménye a szentantali kastélyban látható, a fogságban hosszura nőtt szakállal.

A Fasizmus székháza Bolognában

Már Trieszttől elkezdve, *Olaszországon* át, *Sicilián* is végig, mindenfelé, amerre a fasizmus uj keresztesháboruja csak végigviharzott, trikolórokkal és fekete posztódrapériákkal, fascio-jelvényes, bojtossapkás feketeingesekkel megrakott kisebb-nagyobb paloták tünnek az idegen szemébe, melyeknek a homlokzatán archaizáló aranybetükkel mindenütt ott ragyog: *Casa de la Fascio — a fasizmus háza . . .*

Ezek a jobbára magán-villákból és kastélyokból átalakitott középületek, — melyek a fasiszta-eszméknek talán legszuggesztivebb terjesztői — különösen müvésziesek, persze, az olasz államok régi fővárosában: *Milanóban, Turinban, Velencében, Firenzében* — legcsodálatosabb azonban valamennyi között *Középolaszország* feketeinges főfészkének: *Bolognának* a székháza, amely ugy külső, mint belső szépségben, a *Piazza Colonnán* levő római fasció-házat is tulszárnyalja s amelyet Itália egyik legnagyobb multu hercegi családja legelsők között, a mozgalom legkezdetén ajánlott fel erre a célra.

Odabenn a termeknek és csarnokoknak egész pompás sora; — sajnos, az eredeti berendezést legnagyobbrészben kényelmes modern darabokkal kellett felcserélni — mert hát az aranyozott — karcsu renaissance — fotelek és brokátpamlagok kevésbé bizonyultak olyan ellenállóknak a fasiszta-sulyokkal szemben, mint például az a sok stilust rontó, profán gyékényszék a nagy *tanácsteremben*, amelynek hatalmas festménye közepén *Peruginónak* egy klaszszikus müve s egy ó-római bazilika oszlopcsarnokában, egy keresztény vértanu halálrakinzását ábrázolja.

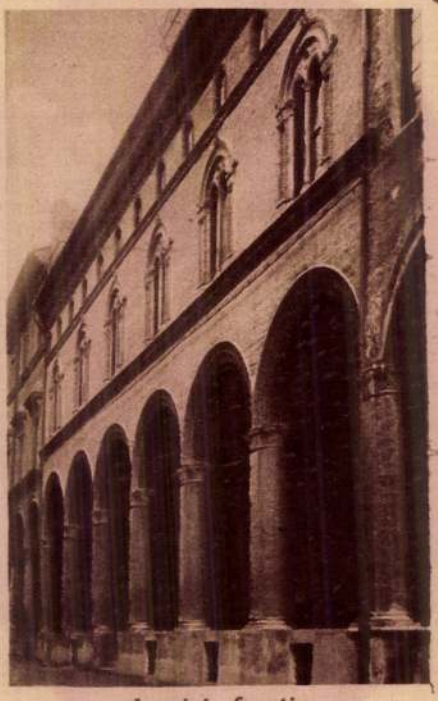

A palota frontja.

Peruginónak egyéb munkáin kivül egész freskó-gyüjteménnyel van képviselve még a csupa pompéji vörössel és egyptomi kékkel dolgozó *Francia* is — mig a tetőzet aranyozott bronz-boritása, a domboru virágfejekkel, *Donatello* iskolájából való, akinek egyébként nyolc eredeti szobrát is őrzi a könyvtár, — az egész palotának kétségkivül legértékesebb és legimpozánsabb teremóriása.

A frontnak egész hosszán fut végig ez a roppant galléria, amelyben nem kevesebb, mint ötvenezer kötet tornyosodik egymás hegyén-hátán a plafondig szökő hatalmas faragott fapolcokon, az antik és modern tudománynak, irodalomnak, müvészetnek minden ágát fel-

A palota udvara.

ták Frankenburg fiókjában, Toldy ezeket mondá neki: «Tudja az ur, hogy én tudok embert, a ki tiz pengő forintot ajánlott, hogy megverjék?» Lehetett az egész csak tréfa, lehetett túlzás, de még ha csak mende-monda lenne is, eléggé jellemző az akkori irodalmi viszonyok rendkivüli élességére s hozzájárul Bajza elhatározó lépése megmagyarázásához, mikor sok kellemetlenség után legjobbnak látta visszalépni a nemzeti szinház igazgatóságától.

Egyéb okai is lehettek rá. Tény az, hogy Bajza a választmánynyal szemben tehetetlen volt. A táblabirói hang, mely ott uralkodott, a személyes érdekek és tekintetek szinfal mögötti harczai kedvét vették attól, hogy tovább is darázsfészekben tartsa kezét. Napokig nem ment a szinház tájékára s a mint befolyása csökkent az ügyek vezetésében, azon arányban kezdett a fejetlenség és a visszavonás elharapózni az intézet beléletében, mintegy öröklött hagyományul szállva utódról-utódra, egész a legujabb időkig, midőn a mai régimenek végre sikerült rendes mederbe terelni a viszonyoknak ziláltságát. Összefüggésben áll a dolgoknak ez a fejleménye, sőt mintegy főirányvonalát teszi, azzal a harczczal, melyet Schodelné és köre s abban első sorban a hires énekesnő benső barátja, a választmány befolyásos tagja, Nyáry Pál érvényesülésök érdekében folytattak, tizenhat év alatt az ármányok titkos szövedékének egész rendszerével négy igazgatót járatván le, ugymint Bajzát, Ilkeyt, Szentkirályit és Rádayt, egészaddig, míg a dolgok élére Nyáry Pál állván, benne a Schodelné æra betetőzést nyert, s a szinház főkép drámai elsőrendü tagjai, mint Megyeri, Szerdahelyi, Telepi, Éder Lujza, László, Szilágyi, ügyöknek biztos vesztét látva, tömegesen készültek kilépni a társulat kötelékeiből.*

Bárminő vélekedéssel legyünk ma e szinfal mögötti intrigák és érdekharczok természetéről, volt azoknak egy mélyebb jelentőségü oldala is, a mennyiben az opera és dráma küzdelmét tüntették végelemzésben elő. Schodelné pártja, az ő személyében egyszersmind egy jelszó körül is tömörült, melynek sokat köszönhet az opera későbbi virágzása. Sok idegen erőt vonzottak ők együvé, mely végre is mind összehatott abban, hogy az operát európaiabb, kultiváltabb szinvonalra emelje. Első operáink kezdetlegességeit eléggé jellemzi az a gondatlanság is, melylyel az idegen művek nyelvünkre átültetve lettek. A jó Szerdahelyi első operaszövegforditásain ma bizonyára halálra kaczagnók magunkat. «A büvös vadász» *frajhájtistája* mellett, Freibeuter (kalóz) helyett, ilyen kitételek, hogy «képeket metsz» (Gesichter schneiden), «ellopja magát» (sich stehlen) csakugy hemzsegtek a gyorsan összetákolt forditmányokban. Nincs miért tagadnunk, hogy azon időben, midőn a fővárosban a legalaposabb zenebiráló is, Saphir, idegen ajku volt, operánkra nézve a némelyek által ráerőszakolni akart tulzó nemtieskedés egyértelmű lett volna a khinai fallal.

Schodelnét művészi érdemei, bátran elmondhatjuk, hogy ritka tüneménynyé tették, első csapásra. Az Európa szinpadain akkortájban működött elsőrendü énekesnők mellett ő épen nem közönséges helyet foglalhatott el, minek következtében jellemzésére közkifejezésként széltében mondogatták, hogy: «testének minden porczikája énekel», a mit aztán Toldy ugy parafrazirozott, hogy: «de minden hangja játszik is», és minek folytán könnyed fejcsóváló modorát éneklés közben, mi neki oly jól állott, már akkor kezdték fiatalabb énekesnők, mint Felbér Mari, ellesve utánozni. De volt bizonyos tevékeny uralomösztöne, mely szeretett mindent a maga hatáskörének leigázni, s mely ha sokszor volt is kellemetlen galibáknak előidézője, de legalább nem engedte, hogy az operaügy lassanként elaludjék s éber mozgalmasságot fejlesztett mindenfelől maga körül. Déryné nem volt többé alkalmas hasonló szerepre, s a bájakban és hangban egyaránt hanyatló énekesnő még mindig visszautasitotta az öregebb szerepeket, s koldusnő-kosztümében is libegő rózsaszin szalagokkal ékitett selyemkötényben tetszelgett magának és a közönség ama bizonyos typikus részének, mely mindig a közhangulat után késlekedve sántikál egy pár lépéssel. Komikus az a vitája, melyet egy őt ezért megrótt kritikussal szemben hirlapilag provokált, a midőn beküldte kötényét az «Athenæum» szerkesztőségének, egész számlát mellékelve hozzá, melyben tőrül-hegyre bizonyitgatá, hogy a damasztnak rőfe csak 24 kr., s az egész kötény nem került egy forintjánál többe, a minél olcsóbban már csakugyan nem lehetett volna kiállitani. A malicziozuskodó ujságiró (valószinüleg Csató Pál) azonban igen udvariatlan módon hóditá a maga részére a nevetőket, midőn egy adomával felelve, tréfásan ahhoz a kocsishoz hasonlitotta magát, ki, midőn gazdája megszólitotta: «Mi baja kendnek, János?» búsan szólott vissza: «Jaj, tekintetes uram, csak nincs nekem azóta jó kedvem, mióta a negyven mázsás szekér átment a mellemen». (Czélzás Déryné nehézkes, elhizott termetére.)

Schodelnének könnyen sikerült férjét, a jelentéktelen Schodelt operai főrendezővé tenni s megvetni ezzel alapját a legmesszebbre menő klikk-uralomnak, melynek pártfogása a választmánynyal s főleg Nyáry Pállal mindent kivivhatott. Schodelnének köszönhetik idehivatásukat Conti és Bognár Ignácz is. Ez utóbbinak első fellépésekor Schodelné is játszván, midőn a függöny legördülése után mindketten a lámpák elé hivattak, a már akkor igen elkapatott énekesnő nem átallotta fenszóval is a közönség figyelmébe ajánlani pártfogoltját. Ez azonban több volt már, mint a mennyit a szinház belügyei iránt egészen közönyös közönség is szó nélkül hagyhatott volna. A megbotránkozás kitörései fogadták a kényeztetett kedvencz elbizakodott föllépését. »Ajánlja inkább magát az ifiasszony» — hangzott fel itt-ott és Schodelné megszégyenülve volt kénytelen visszavonulni. Másnap tüntetésre készültek, s a művésznőt kiléptekor egy koszoru fogadta, apró, művészileg elrendezett kis vöröshagymákból fonva, melyeket távolról bárki is virágnak nézhetett volna. A művésznő örvendezve nyult a koszoru után, hogy fölvegye; csak a mikor már kezében tartotta, vette észre az ármányt. Elsáppadt, de csakhamar összeszedve magát, büszke daczczal fordult a közönség felé: «Leteszem, ugymond, a haza oltárára, hadd lássák, mikép tiszteli a nemzet és becsüli meg művésznőit.»

Sértő és kegyeletlen lehetett az ellenszenvnek ez a demonstrativ nyilatkozata, de valljuk be, hogy az, a kinek szólt, sem volt válogatósabb modorában. Dölyfe és kihivó viselkedése minden érdeme mellett sem mulaszthatták el népszerütlenné tenni. Nem is emlitve a hirhedt Egressy-Schodel-féle perpatvart, mely számtalan viszály magvát hintette el az intézet kebelében, az, hogy Felber Marin nyilt szinpadon, ének közben, a közönség szemeláttára mikép tölté boszuját, épen nem mutat arra, hogy ő a közönség iránt a maga részéről gyöngédséget tanusitott volna.

Nem is nyugodhatott addig, mig e magaviseletért ki nem engesztelte a duzzogó közönséget. Nem volt fellépte, melyen füttyök és pisszegetések ne fogadták volna. A közönségnek határozott kivánsága volt, hogy Schodelné, kit különben igen szeretett, bocsánatot kérjen a Felber Marival előidézett jelenetért. A makranczos énekesnő sokáig állott ellent, végre egy este, mikor a füttyök és pisszegetések ujra fölhangzottak, odalépett a lámpák elé, s felnyitva ajakát, elfogódott hangon kezdte rebegni: «Tisztelt publikum ....» Nem kellett tovább folytatnia: a lovagias érzékü közönség, látva a jó szándékot, megelégedett ennyivel, fölmentette őt a további megalázkodástól s roppant tapsviharban s «éljen Schodelné!» kiáltásokban tört ki, a mi aztán ujra helyreállitotta a békét. Később még meg is nevettették egymást, nevezetesen midőn egy férfiszerepben Schodelné Eder Lujzát ugy csókolta meg, hogy felragasztott bajuszának egyik fele annak orra alá ragadt, minek következtében mindkettejöknek félbajuszszal kellett hogy szerepöket végigénekeljék.

Az 1838 márczius 13-ika éjjele örök időkre emlékezetes marad operánk történetében. «Beatrice di Tenda» első előadása volt kitüzve Schodelnével és Dérynével, s hire járt, hogy az előbbit ezüst koszoruval akarják meglepni tisztelői. Pest városa még soha sem látta addig a két jeles énekesnőt együtt játszani. Minden zug megtelt s zajos ovácziók közepette folyt csaknem végig az előadás, mikor egyszerre csak, az utolsó felvonás kettős dala közben, a nézőtéren mozgás és suttogás támad. Eleintén azt hitték, hogy tüz van, de nem sokára meggyőződtek róla, hogy sokkal rémesebb, pusztitóbb a veszely, mely közelget. A Duna átcsapott medrén, s nehány percz alatt óriásira nőve, elnyeléssel fenyegette az egész várost. Oda át a német szinészek már bokán fölül gázoltak a vizben, a szinészek szerteszét szórták öltönyeiket, rémülés fogott el mindenkit s alig játszták le az utolsó jelenetet, már a küszöbön állott az iszonyu katasztrófa, melyhez hasonlót a magyar főváros története nem mutathat föl.

Nincs miért időznünk a rémület e képének leirásánál, ismeri azt mindenki *Jókai* remek leirásából, a «Kárpáti Zoltán»-ban, hol feledhetetlenül véső dött minden olvasó emlékezetébe a bátor oroszlány, Wesselényi Miklós alakja, a mint izmos karokkal szeli csolnakán a duló hullámokat, hogy a fuladók megmentésére siessen. Ismerhetjük Déryné Naplójából is, ki szemtanuja volt s csaknem áldozata lett a szörnyü éjnek. Elég azokra utalni az olvasót, ki maga előtt kivánja látni a csapás minden iszonyát.

Az árviz okozta zavarok a pesti nemzeti szinházat sem hagyták érintetlenül. Megfosztották a szinház festőjét műhelyétől, s igy huzamosabb ideig nem készülhettek uj darabokra, a mellett, hogy a vész a sülyesztőket is összerongálta. De különben is, a mint a katasztrófa egykissé engedett, az összes Pesten lakozó vagyonosabb nép tömegesen hagyta el a fővárost. Schodelné külföldre utazott, s a szinház egész ápril hó 16-ikáig zárva maradt s csak ezen a napon kezdték meg ujra az előadásokat, még mindig az átélt perczek izgalmainak hatása alatt.

V.

* A fentebbiek kapcsán kiegészitőleg még megjegyezzük, hogy Egressy, Megyeri és Szerdahelyi távozási szándékánál állitólag a pénzkérdés is szerepet játszott. Ugyanis a pesti szinház országossá emeltetvén s alapjául 450 ezer forint szavaztatván meg, a főbb szinészek fizetésöket fölemeltetni kivánták s meglehetős tulzó követelésekkel állottak elő. Vörösmarty — mint Gyulai irja a Vörösmarty munkáihoz csatolt jegyzeteiben, — álnév alatt éles czikket irt a szinészek tulzó követelései ellen, s ugyanakkor saját V. jegye alatt utóiratot függesztett hozzá, melyben szelidíti némileg az előbbi czikket, de lényegét helyesli s ohajtja a felszólalás üdvös hatását. A czikk meg is tette hatását s Fáncsy, Barthóné mentegetőzve feleltek rá. Vörösmarty Fáncsy czikkét következőleg vezette be: «Attól félve, nehogy személyek kimélése mellett dolgot áldozzak fel..... kénytelen voltam Y urnak szóba hozott czikkét, ki azt változtatás esetében nem akará az «Athenaeum»-nak átengedni, ugy mint irva volt, minden élességeivel közönség elébe hozni, a nélkül azonban, hogy a czikk egyes kifejezéseit, vagy annak hangját, akkor is helyeseltem volna, vagy most, miután a vádakra fölvilágositások következtek, helyesleném.» Érdekes tudnunk, hogy itt Vörösmarty saját czikkét czáfolja, a mit azonban nem kétszinüségből, hanem ellenkezően épen szerkesztői tapintatból nem irt alá. Tény, hogy Vörösmarty e czikket azután sem vallotta be soha, sem magán, sem nyilvános körben, sőt minden munkái kiadásába sem engedte fölvétetni.

Nem ily simán folyt le egy másik fölszólalása, melyet ugyanez alkalomból «Változások a pesti magyar szinháznál» czim alatt tett közzé. Ebben a czikkben ő hozza először nyilvánosságra, hogy Megyeri, Egressy, Szerdahelyi stb. távozni készülnek. Lehet, hogy ő sem tudott még semmi bizonyosat erről, sőt lehet, hogy épen némi tendenciózussággal hozta kapcsolatba Nyáry Pál igazgatóvá lételével, elég az hozzá, hogy a választmány elevenén érezte magát találva, s a helyett hogy czáfolatot küldött volna be, elnöke, Földváry Gábor alispán vallató parancsot eszközölt ki a megyétől a «káros», «hamis», «rágalmazó» czikk irója nevének kikutatására. A szerkesztők (Bajza, Vörösmarty, Toldy) közül egyik sem akart vallani, hanem együttesen, mint szerkesztőség felelősséget vállaltak a czikkért, s ezt a lapban ki is jelentették. A megyei törvényszék azonban, mint a vallató parancsnak nem engedelmeskedőket, mindhármokat bepörölte. A szerkesztők ügyvéde, Érdy kemény replikákban ostromolta az ellenfelet, s különösen azt emelte ki, hogy a másodalispán, Simoncsics tagja levén a szinházi részvény-társaságnak, érdeklett fél s igy nem lehet biró. Mindhiába, az «Athenaeum» szerkesztői 32 frt birságban marasztaltattak el, mire Érdy megsemmisitő parancsot eszközölvén ki a királyi táblától, a per deponáltatott s a felperesnek nem volt azt kedve ujra megindítni. Ha a pör rendes utján indul meg, ez lett volna *az első sajtópör Magyarországon.*

A HOLLANDI TRÓNÖRÖKÖS ÉS ANYJA.

Az orániai herczeg halála esetleg nagy zavarok előidézője lehet. Az öreg királynak nincs több fia s bizonyosan nem is lesz. A hollandi trón igy leányágra jut. Trónörökösnek a király leánykáját, Vilma Helen Paulina Máriát tekintik, ki csak 1880. augusztus 31-én született s igy még nincs négy éves. Ha e leányka nagykorusága, azaz életének 18-ik éve előtt meg találna halni, a trónörökösödés ismét csak leányágra jutna, mert a királynak csak nővére van, Zsófia herczegnő, ki jelenleg a szászweimari nagyherczeg neje. Érdekes, hogy még e

nő után is csak nő örökölhet, tudniillik Wied Mária herczegnő, a király unokanővére. E bajokhoz hozzájárul, hogy Luxemburg nagyherczegségben, mely jelenleg Hollandiával egy király alatt áll, az alkotmány szerint nő-uralkodó nem lehet s igy ez ország az orániai ház másik ága, névszerint Nassaui Adolf herczeg uralma alá jutna. E herczeg 1866-ban vesztette el rangját, de azért most már teljesen kibékült a poroszokkal. Ily körülmények között nem csoda, ha maguk a hollandiak is aggódnak jövőjük fölött s különösen tartanak attól, hogy eddig féltékenyen megőrzött függetlenségük a hatalmas szomszéd német császárság által fenyegetve lesz, mely császárság előtt Hollandia hatalmas kikötői nagyon kapósaknak tünhetnek fel. Egyelőre Luxemburgban a német befolyás túlsulya lesz biztositva s bármily kicsiny e nagyherczegség, Franczia-ország nem nézheti közönyösen, hogy a semlegesség itt is megszünik s Németország ismét közelebb jut hozzá.

A kis leányka létezése tehát, kinek arczképét jelenleg mutatjuk be, Nyugot-Európa állapotára nézve nagyon fontos következményekkel birhat, s ha tekintetbe veszszük, hogy a dúsgazdag Hollandia, világkereskedelmén kivül, különösen Kelet-Ázsiában, igen jelentékeny gyarmatokkal bir s e gyarmatok az anyaországgal együtt rövid idő mulva német protektorátus alá kerülhetnek, az örökösödés rendje a világtörténelemre nézve sem közönyös.

A hollandi törvények szerint a kiskoru trónörökös mellé előre ki kell jelölni a kormányzót, hogy a király esetleges halála zavart ne okozzon. Kétségtelen, hogy e tisztre a jelenlegi királynőt, a trónörökös anyját jelölik ki. Emma királyné, kinek arczképét szintén bemutatjuk, Waldeck-Pyrmont herczeg leánya, a nemrég elhunyt Albany herczeg nejének nővére, jelenleg csak huszonöt éves és Vilmos királylyal, kinek második neje, 1879-ben kelt össze.

EMMA, HOLLANDI KIRÁLYNÉ ÉS LEÁNYA, VILMA, HOLLANDIA TRÓNJÁNAK ÖRÖKÖSE.

A SZENT-ANTALI KOBURG-KASTÉLY.

Egykor a Koháryak, most a Koburg herczeg kastélya teszi emlegetetté a hontmegyei Szent-Antalt. A herczegi pár gyakran időz itt, s ekkor hallja hirét rendesen a hirlapolvasó. A legtöbben nem is tudják hollétét, és nem is sejtik, mily regényes, szép vidéken van ez a kis tót mezőváros, melynek nevét voltaképen csak kastélya után ismerjük.

Hazánk egyik legrégibb és leghiresebb bányavárosát, Selmeczbányát, széles és jó karban tartott országuton kelet-déli irányban elhagyva, lejtősen haladunk az eleinte szük völgyben. Kocsival alig fél óra alatt elérjük Szent-Antal első házait, mig azonban a tulajdonképeni mezővárosba jutunk, még jó darabot kell haladnunk, de utunk ezen utolsó részletén szemünk már csak előre tekint, mivel az ut délnek kanyarodva, mindig ujabb és ujabb festői részletek tünnek föl előttünk, 500—650 méter magas hegység lomberdővel, itt-ott tülevelüekkel tarkázva, a hegy oldalába épitett szegényes viskókkal. Az ut mentén álló öreg, sugár nyárfák között, a hegy oldalán, lombos fáktól itt-ott eltakarva fehérlik a Koháryak egykori kedvencz helye, a Koburgoktól is kedvelt szent-antali kastély.

A nyárfákkal szegélyzett ut még mindig a Selmecz patak itt szük és mély medre mellett vezet, végre jobboldalt az utfélen egy kápolnát s ezzel egy hidat érünk. E hid felett szakad be a rohanó, néha borzasztó nagyságu köveket hömpölyitő kolpachi patak.

A hidtól alig ót percznyi távolságra, váltakozó fehér-zöld szinü (a Koburgok családi szinei) korláttal ellátott uton az egy-emeletes, egyszerü, 1748 táján épült, 365 ablakkal biró kastély elé érünk. Belépve a fehér-zöld kapu faburkolattal ellátott boltozatán, a tágas udvar közepén kőből faragott szökő-kut fogad hydráival. A kapuval szemben levő udvari rész fölött egy kis tornyocska emelkedik s az alatta elterülő falon a kastély órája, egy esőmosta allegorikus képcsoport között. A kapualj mindkét oldalán az emeletre vezető lépcsők foglalnak helyet, ezek azonban rendesen zártak. Hogy feljuthassunk az emeletre, a szives várnagynőhöz — Bucek néni-hez — kell fordulnunk.

Az emelet folyosója érdekes képet nyujt. A falakat vadászati tropheák és a legkülönfélébb tárgyu képek diszitik. Itt egy hatalmas vadkan bőre a fölötte elhelyezett óriás szarvas-agancs-párral, ott ismét egy fajdkakas farktollazata gyönyörü zergeszarvakkal együtt. Sok ritka, érdekes, torzképződésü szarvakat és agancsokat is láthatunk. E vadászati diadaljelek majdnem mindenike el van látva az évszámmal, nap és hely megjelölésével. A képek között a herczegi családdal rokonságban levő fejedelmi családok egyik-másik tagjától sajátkezü tollrajzok és karczolatok is találkoznak. A herczeg gyönyörü birtokairól (Murány, Straczena, Felső-Garam völgye) és föld körül tett utja alkalmával gyüjtött képek között szintén elég érdekes van itt.

A herczegnő szobájában is a fejedelmi hölgy által kedvteléssel üzött festészet nem egy kellékével találkozunk. Mellette a szomszéd kis szoba Fülöp herczeg dolgozó szobája. Falán Defregger, Makart hires képeinek és az à la Makart-képeknek fénykép-másolatai. A tágas elfogadó szobában nehány nagybecsü régi olajfestmény köti le figyelmünket az izléses berendezés mellett. Az étkező terem, ó-német stilusban tartva, Hauszman műegyetemi tanár kitünő izlésére vall, a pohárszéken góth betüs szellemes feliratok, s ugy ezen, mint az ajtó feletti polczokon ódon korsók és edények láthatók. A kastély ezen nyugati felében, honnét a legpompásabb kilátás nyilik a gyönyörü hegyes vidékre s az 1009 méter magas, bérczes Szittnyára, még több szoba van a herczegi család környezete számára.

A másik részen találjuk a családi képtárt, a hires Koháry-család érdekes, tősgyökeres magyar tipuszu arczképeivel. Meg van itt örökitve egy kályhaellenzőn a Koháryak egyik, mult századbeli kedvelt szakácsnője is, a mint a jó arczu öreg néni egyik kezében főzőkanalat, a másik kezében főzőedényt tart. Az elevenen festett alak már sokakat tévedésbe ejtett. A képtártól balra egy kis szobában sok érdekes régi holmit, hadifölszerelési tárgyakat, természeti ritkaságokat, üveg- és porczellánedényeket és régi festményeket halmoztak össze.

A képtárból jobbra a kastély északi felébe lépünk. A szöglet-szoba falát fatáblázat boritja, rajta nagy tükrök elhelyezve. Ezek egyikébe tekintve, nagy meglepetésünkre a kies fekvésü selmeczi kálváriát pillantjuk meg. Vezetőnk nem mulasztja el figyelmünket az ajtó felett egy Murilló-féle fejü mellképre irányozni. Meg is sugja, hogy ez egy czigányleány képe, kit az egyik Koháry — ha igaz, az utolsó — nagyon kedvelt.

A termekben néhány uralkodónak — igy az utolsó Koháry iránt nagy kegyü Mária Teréziának — arczképein kivül a sok családi arczkép, a Fülöp herczeg által gyüjtött khinai és japáni drágaságok és a megboldogult Ágost herczeg által ritka szakértelemmel gyüjtött, nagy műértékkel biró angol réz- és aczélmetszetek gyüjteménye és a Fülöp herczeg édes anyja — Lajos Fülöp utolsó franczia király leánya — kézi munkái rendkivül érdekesek.

Kilépve a déli oldal folyosójára — melyről a gyermekek fölötte egyszerü lakosztályába, a csinos kápolnába s a mult századbeli vasasnémetek arczképeivel tele aggatott falu s a környezet által használt étterembe juthatunk — egy vasrácsos ajtón át a nagy gonddal ápolt parkba jutunk, s mindjárt a rózsákkal — a herczegnő kedvencz virágaival — diszlő nagy szőnyeg előtt állunk.

A park több holdnyi kiterjedésü s messze fel a hegyre s a kolpachi völgybe huzódik. Vadregényes pontjai is vannak, mint fenn a hegyoldalban az Eremitage, a kolpachi völgyben fekvő tó, hol a herczegnő az evező sportnak is gyakran hódol. A tó vizét a kastély fölötti hegyoldalra vezetik egy kis tóba s innét szám-

talan vizesést képezve, nagyobb tavon át jut le a kastély emeleti szintjén levő parkba, hol árnyas lombok alatt vigan játszadoznak a herczegi család szőke fürtü, angyalképü gyermekei.

A jeles tájfestőnk, Telepi Károly festménye után készitett rajz épen erről az oldalról tünteti fel a kastélyt, kápolnájának tornyával s a háttér homályában kiemelkedő selmeczi kálvária-hegygyel.

A pompás jó levegő, falusi csend kedvessé tették e helyet a herczegi család előtt. Gyakran fölkeresik; gyermekeik pedig rendesen itt szoktak nyaralni. A vidék népe mindig szivesen várja körébe a főherczegi párt, mert csak ők tudják, mennyi szenvedő nyomor, hány kicsordult köny köszönheti enyhülését a titkon gyakorlott jótéteményeknek.

Dr. TÉRY ÖDÖN V.

MIÉRT HALLGAT EDISON.

A figyelmes olvasónak, a ki érdekkel követte az elektro-tekhnika gyors előhaladásáról szóló hireket, a mely hirek a közel multban annyiszor szenzációt keltettek s szinte egy egész uj, csodás világba vezették be képzeletünket, — bizonyára nagyon feltünhetett, hogy a legutóbbi időben vajmi keveset, legalább a fölkeltett, sőt fölcsigázott várakozáshoz mérten vajmi lényegtelen ujságot hall az alkalmazott természettudomány oly hirtelen fejlődésnek indult ágáról, — az elektro-tekhnika ujabb haladásáról. A felbuzdulás első, zajos jelenségét most bizonyos kijózanulásnak látszó pangás követi. A tett igéretek, életviszonyainkban jelzett forradalmak e szerint halasztást nyertek.

Mindkét jelenség, a fejlődés első stádiumának rohamossága és a jelenlegi csöndesség, egyformán egy dologban nyerik magyarázatukat, egy nagy bajban, illetőleg hiányban, a melyen segiteni kell és csak azután kezdheti meg az elektromosság a háztűz körül, a gazdaságban és az iparban ama áldásos és csodákat igérő működését, melyet tőle vártunk, s mely nagy részben csak igéret maradt.

Az elektromossággal foglalkozó tekhnika mindjárt kezdettől fogva szembeötlő aránytalansággal fejlődött, mert mig egyrészt az elektromosság gyakorlati alkalmazásának tekhnikája erőteljesen, rohamosan előrehaladt és halad most is, addig másrészt az elektromos áram előállításának, illetőleg fejlesztésének tekhnikája lassu lépést tartott, s ma is kevéssel van előbbre, mint évekkel ezelőtt és szemben az előbbinek fejlettségével nagyon feltünő hátramaradásban van. Más szóval az elektromosság jelenlegi előállitási módja a gazdasági szükségletnek épen nem felel meg, az előállitás sokkal drágább, semhogy általános és jutányos alkalmazása szóba jöhetne.

Az elektrotekhnika amaz állapotában, a melynek jellegét az képezte, hogy az elektromosságot galván-elemek által nyertük, az uj, hatalmas természeti erőnek, az elektromosságnak, további, terjedelmesebb alkalmazása lehetetlen maradt, annak daczára, hogy a tekhnika számtalan eszközt kitalált, a melynek segitségével az életben az elektromosságot fölhasználni lehetne, — ha rendelkezésünkre állott volna a szükségelt nyers erő, elegendő elektromosság. Nagy fordulat, óriási változás állott be a Siemens-féle elektro-dinamo-gépek föltalálásával; innét számitandó a tulajdonképeni elektro-tekhnika. E gép által vált lehetségessé a természetben előforduló mekhanikai erőket, minő a viz esésénél, a szél erejénél, a gőz feszélyénél aránylag olcsón és bármily mennyiségben kapható, átalakitani elektromossággá. Ez uton a drága és kényelmetlen galván-elemek helyett az elektromosság sokkal egyszerübb s aránytalanul olcsóbb forrásához jutottunk. E találmány után történt az, hogy az elektromosság, mint szolgálatot tevő szellem a köztudatban is nagy hatalommá nőtte ki magát és világ-fölforgató jövővel kecsegtetett. A Siemens-fele találmány, melynek ugyan voltak elődjei és előzményei s mely tulajdonképen egy fejlődési lánczolatnak utolsó lánczszeme, forduló pontot képezett az elektro-tekhnika fejlődésének terén; ez volt az első hatalmas lépés előre, — de sajnos, mind a mai napig ez maradt az *utolsó* nagy haladás is.

A mint mai napig az ügyek állanak, az a már előzőleg jelzett nagy hiány, a mely az elektromosság *előállitásának* terén mutatkozik, nem csak, hogy pótolva nincs, sőt most még élesebben mutatkozik, mert azóta az elektromosság *felhasználására* vonatkozó tekhnika folyton és nagyban előbbre haladt.

Vegyük csak közelebbről szemügyre az utolsó nagy lépést, az elektromos erő nyerésének ujabb módját, illetőleg annak fogyatkozásait.

Mint emlitettük, a mekhanikai erőt ma már a czélnak megfelelően át tudjuk villamossággá alakitani. Mekhanikai erőt olcsón kapunk a viz esésénél vagy a szél erejéből. Azonban mindkettőt egyelőre csak korlátolt mértékben használhatjuk az elektromosság előállitására, legelőször már azért is, mert e tekintetben vizgazdaságunk még nagyon fejletlen állapotban van, azután pedig — s ebben rejlik főkép a nehézség, — mert mind a mai napig az elektromosságot a szélnek megfelelően nem tudjuk összegyüjteni, hogy ne mondjuk: fölraktározni. Ez az összegyüjtés a mekhanikai erőnek elektromossággá való átalakitásánál okvetetlenül szükséges. A viz ugyanis éjjel-nappal folyik, de elektromosság nem mindig szükségeltetik egyenlő mennyiségben és erősségben, a szükséglet igen változó; nappal talán több kellene, mint a mennyit a viz, mint erőforrás nyujthat, éjjel pedig semmi, vagy majdnem semmi elektromos erő sem szükségeltethetik. Látni való, hogy ez egyenlőtlenséget meg kell szüntetni és ezt csak ugy érhetnők el, ha sikerülne az éjjel előállitott fölösleges elektromosságot összegyüjteni akképen, hogy azzal másnap a hiányt pótolhassuk. A viz gyakorlati alkalmazhatóságának alapfeltétele a nyert elektromosság összegyüjthetése s ha ezt is kivivtuk volna már, még akkor is évek, sőt évtizedek mulnának el, a mig a vizerő-források akkép kiépitve, szervezve lennének, hogy fölhasználásuk általános és jutányos lehessen, és sok idő telnék el, a mig a vezető hálózat elkészülne, a mely által bárki is az uj erőforráshoz juthatna.

Sokkal közelebb fekszik a megvalósuláshoz az az eszme, hogy a viz és szél ereje helyett a szénben fölraktározott erőt kell az elektromos-

Telepi Károly festménye után. Metszette *Morelli*.

A SZENT-ANTALI KOBURG-KASTÉLY.

ság előállitására fölhasználni. A szén azon megbecsülhetetlen előnynyel rendelkezik, hogy általa minden helyen, a hol természetes nyers erőforrás nem folyik, vagy nem használható, ott is tetszés szerinti erejü erőforrásra tehetünk szert, a mennyiben a szénben felgyüjtött erőt, az elégetés által, mint hőt szabaddá teszszük. A nyert hőt a gőzgép segitségével mozgató erővé, ezt ismét elektromossággá, fénynyé, stb. átalakithatjuk. Igy tehát az erő minden formája benne van a szénben, ugymint a hő, a mekhanikai erő, elektromosság, fény, és pedig szállitható, eltartható, könnyen kezelhető alakban.

Ha már most a szént elektromosság előállitására akarjuk felhasználni, akkor kényszeritve vagyunk először is a szénben rejlő erőt a gőzgép segélyével mekhanikai, azaz mozgató erővé átalakitani és ezután a dynamogép utján elektromossággá. A gőzgép e közbelépése, nyilvánvaló, az átalakitási proczesszust bonyolultabbá teszi.

De a hátrányoknak még ez a legkisebbike volna. Sokkal nagyobb baj az, hogy a gőzgép emlitett igénybevételénél a szénben fölraktározott erőmennyiségnek több mint *kilencztized* része felhasználatlanul kárba vész és valóban ez az igazi oka annak, hogy a jelenlegi elektro-tekhnika nem képes arra a közhasználatra, a melyre az elektromosság csodával határos előnyei szinte kényszeritik az embert. Az erők átalakitásánál és átvitelénél, igaz, a veszteséget teljesen kerülni nem lehet soha; de a veszteségi arány az elektromosságnak szénből való előállitása mellett oly annyira kedvezőtlen, hogy egyelőre az elektromosság a legdrágább erőforrás és nagyon is megfontolandó, hogy az erő más formájának, mint a fény, hő, mozgató erő előállitására használtassék, annak daczára, hogy az átruházhatóság, biztonság és kényelmesség tekintetében jóval felülmulja az erő többi formáit. Ehhez járul még az is, hogy maga a gőzgép drága, meg nem bizható és nagy gondozást igénylő műszer. Ez, egybevetve az előbb mondottakkal okozza azt, hogy *az elektromosságot, daczára minden nagy előnyeinek, általános használatra behozni nem lehet, a mig az elektromosság előállitásánál a gőzgépre szükségünk van.*

E szerint tehát mindama örömteljes remény, a melyet az elektromossághoz füztünk, megsemmisült? Az a lelkesültség, a melylyel minden egyes vivmányát üdvözöltük csak szalmaláng volt? Nem. Annyira rosszul nem állnak az ügyek, meghozza még a jövő mindazt, a mit vártunk, csak azt nem szabad kivánnunk, hogy a nehézségek összesége máról holnapra elhárittassék.

A gőzgépnél ugyan lényeges javitást már nem várhatunk, de oda fogunk jutni, hogy az elektromosság előállitásával a gőzgépet egyátalában kizárjuk, sőt valamikor a tekhnika körében teljesen mellőzzük. A módját röviden jelezzük is.

Körülbelől 50 évvel ezelőtt *Seebeck* oly eljárást fedezett föl, a mely által a hőt közvetlenül elektromossággá át lehet alakitani és e fölfedezés alapján oly galván-elemet alakitottak, a mely a hevités után elektromos áramot ad. Ez eljárás jelenleg ugyan még nagyon tökéletlen maradt, de legalább bizonyságul szolgál a mellett, hogy a hő közvetlenül átalakitható elektromossággá, és igy megnyeretett a kiindulási pont, a melyről az elektro-tekhnika tovább haladhat és arra törekedhetik, hogy ama hiányokat, a melyek jelenleg még az elektromosság előállitásánál mutatkoznak, pótolja; az akadályokat elháritsa.

A hőnek közvetlen átalakitása elektromossággá, ez az elektromosság győzedelmét jelenti, az elektromosság korának kezdetét. *Edison* is, kit nem régiben egyik amerikai lap tudósitója megintervievolt, mert a nagy mester már oly régóta nem hallat magáról, azt felelte, hogy félre tett most minden találmányt, fölfedezést, telephont, mikrophont, photophont, izzó lámpát, stb. — mert mind ez semmi ahhoz a nagy problemához képest: *fényből* közvetlen nyerni az *elektromosságot*.

Ezen buvárkodik, azért nem hall róla semmit a világ. De hallani fog nemsokára. Bár ugy lenne. Akkor lenne igazában Edison a világ nagy jóltevője.

EPSYLON.

FORSTER DÓRA.

Angol regény.

Irta BESANT WALTER.

MÁSODIK FEJEZET.

A Forsterek.

Northumberlandban (hála istenuek!) annyi a Forster, mint a Fenwick, vagy még több. Régen azt mondták (ámbár szentségtörés!): «Isten teremtette Ádámot és Évát — s azután teremtette a Forstereket». Mert a család oly régi mint akármelyik Northumberlandban, sőt egész Skócziában, akár a Percyk, a kik Sussexből, akár a Radclyffek, a kik Cumberlandból származtak. A Forsterek eredeti s ős fészke Etherston volt, a mint egy régi családi gyürü (most a Forster János tulajdona) is bizonyitja, a család eredeti czimerével s az Adder-stone (Adder-kő) felirattal: a czimer egy kigyó, mely a bűvös követ tartja szájában. A család azonban több ágra szakadt, azon birtokok szerint, melyeket királyainktól egyes tagjai adományul kaptak; s ezek közt a bamboroughi ág, melyet sir John Forster alapitott, a ki Erzsébet királyné alatt 27 évig volt a bamboroughi várkastély kormányzója, s kinek a fia, Klaudius kapta Jakab királytól adományul a bamboroughi jószágot s a kastélyt és majorházat, oly fontosságra emelkedett, hogy még az etherstoni törzs-ágat is túlhaladta. Mindazáltal szép dolog egy nagy család törzsfejének lenni — s ezt az Etherstonban székelő Forsterektől a bamboroughi Forsterek sem tagadták meg soha.

Mint legtöbb northumberlandi család, a Forsterek is mindig számos ivadékkal voltak megáldva. Egyiköknek 21 fia s egy leánya volt, s e részben — épen Northumberlandban — sir William Swinburn multa csak felül, a kinek harmincz fia volt. Szép dolog, ennyi védőt és hű fiat adni a hazának s becsületben nevelni fel őket. Házasság által a Forsterek az észak majd minden nemes családjával összeköttetésbe léptek, ugymint a Crewe, Warton, Hilton, Ogle lordokkal; a Radclyffekkel, Swinburnokkal, Fenwickekkel, Greyekkel, Holwickekkel, stb. s e házasságok által sok főnemesi birtokhoz is jutottak. A mellett nemzedékről nemzedékre mindig tekintélyes közhivatalokat viseltek, voltak sheriffek, s a tartomány egyes kerületeinek kormányzói vagy birái. Történetök bizonyos tekintetben magának Northumberlandnak, s igy magának Anglia dicső és hatalmas birodalmának a története.

Ez elbeszélés czélja, a Forsterek egyikének, a bambouroghi ágból származott ifjabb Tamásnak a jellemét igaz világitásba állitani. Nővére irja, s ki lehetne egy férfi jellemének jobb megitélője s hivebb rajzolója, mint saját nővére, ki őt gyermekkora óta ismerte, — mig a nő rendesen csak férfikora óta ismeri férjét, — s a ki ennélfogva jelleme fejlődésébe legjobban behatolhatott? — Bátyám, Tamás, a trónkövetelő hadait vezette, a szerencsétlen véget ért fölkelésben. E miatt sok megrovás is érte; és sok összehasonlitást tettek közte, s fegyvertársa, lord Derwentwater közt, és pedig az ő hátrányára. A Forster Tamás huga nem is igényli bátyjának az elsőséget e jeles, sőt bámulatraméltó tulajdonokkal felruházott lovag fölött. De ha hűség, őszinte szolgálat-készség s önfeláldozás és érdektelenség birnak valami érdemmel, Forster Tamás emlékétől az elismerést senki sem tagadhatja meg.

Az ifjabb Forster Tamás apja szintén Tamás volt, az idősb, az etherstoni ágból, ki magánember volt és semmi közhivatalt nem viselt, mig bamboroughi unokatestvérei éltek. Akkor a megye sheriffje lőn s 1706 és 1710-ben a tartomány főnöke. A képviselőházban nem játszott nagyobb szerepet, mint egy tory- és high-church-párti nemes rendesen szokott; nem sokat beszélt, de mindig jól szavazott. Ezzel megszerezte magának azt a köztiszteletet, melylyel a parlament legszivesebben adózik hallgató, de megbizható tagjainak. Már huszonegy éves korában megházasodott, nőül vevén másod-unoka testvérét, a bamborough-i sir William Forster leányát, Francist. Ettől a következő gyermekei születtek, u. m. az előbb emlitett Tamás; aztán János, a ki most Etherston ura s Margit, a legidősb, most a stawardi sir William Bacon neje; Erzsébet és Vilmos, kik fiatalon haltak el, s végre Dóra, a legutolsó, a ki ezeket elbeszéli. E testvérek szerencsétlensége az volt, hogy anyjok, a ki oly derék és okos asszony volt mint szép, korán elhalt s mindnyájokat kiskoruan, engem, Dórát pedig még csaknem a bölcsőben hagyott, — apánkat pedig második házasságra kényszeritette. E házasság szomoruan végződött, mostoha anyánk véletlen halála által, s apánk uj, harmadik házasságra lépett, bizonyos Lawes Borbála nevü, délvidéki — s rangján aluli nővel, ki még két gyermekkel ajándékozta meg, Ralffal, ki harmincz éves korában halt meg, s Marival, ki most a mr. Proctor neje.

Atyám jólelkü, kedélyes, békeszerető ember volt, a ki azt tartotta, hogy mindenütt jó, de legjobb otthon; a min nem is csodálkozom, mert etherstoni kastélyunk (melyben akkor laktunk) bár szerény és kisszerü a nagyuri kastélyokhoz képest, kellemes és lakályos ház volt, kamra, pincze jól ellátva, elegendőleg nemcsak magunknak, hanem a vidékbeli vendégeinknek is, kik szivesen felkeresték otthonos tüzhelyünket s apámmal együtt élvezték az erős sört, a spanyol borokat s a bodor füstü pipát, melyekben mind nagy kedve telt az idősb Forster Tamásnak. Atyám, ha tehette volna, nem is mozdult volna ki hazulról soha, mert a parlamenti kötelességek teljesitése ép ugy terhére esett, mint a hosszu és fáradságos ut Londonba és vissza, de hiába, nemesség kötelez s egy régi angol nemes sem vonhatja ki magát a születésével és állásával járó kötelességek teljesitése alól.

Részemről azt hiszem, az V. parancsolat ellen soha sem vétettem, de habár az irásmagyarázók e parancsot nemcsak épen szüleinkre, hanem minden fölebbvalóinkra is kiterjesztik, nem hiszem, hogy a mostoha-anyákra is kiterjeszthető volna. S valóban, második mostoha-anyánk iránt (mert az elsőt alig ismertük) mi gyermekek nem viseltettünk valami különös tisztelettel. De ennek is ő maga volt az oka, mert ő sem ugy bánt velünk, hogy akár szerethettük, akár tisztelhettük volna. Néném, Margit, a legidősb és legeszesb is köztünk, hamar felszabaditotta magát annyira, hogy föl se vette, akármit mondott neki; engem pedig, mint legkisebbet és leggyöngébbet, Tamás bátyám vett oltalma alá, a ki — mihelyt kinőtt a szidalom és virgács alól, maga is megesküdt, hogy nem fogja türni, hogy Madame az ő kis Dóráját egy ujjal is érintse. Verje a maga gyermekeit a mennyit akarja, de a «mi anyánkét» ne bántsa. S ha Madame ezért panaszkodott atyánknál, jó atyánk is megemberelte magát s azt felelte neki: «kedvesem, legokosabb, ha kegyed nem bántja azokat a gyermekeket, meglátja, azok sem fogják kegyedet bántani». S mikor Margit néném férjhez ment, akkor az egész ház még csöndesebb lett s lassanként ugy beletörődtünk egymásba, mintha csakugyan idegenek lennénk, a kiknek semmi dolguk egymással. Tamás bátyám pedig engem, ha e miatt gyönge szivem elkeseredett, csak azzal biztatott: «Ne bánd, Dórám, ha én nagykort érek, elmegyünk valahová, mert akárhová megyek én, téged magammal viszlek».

Mikor Hilyard ur, mint a Tamás nevelője, a házhoz jött, egyszerre jobbra fordult a dolog. Ez a derék ember jól értette a módját, hogy kell egy szeszélyes, indulatos és korlátolt eszü nővel bánni. Valódi megváltónk lett mindnyájunknak. Apámnak mulattatója, felviditója; mostoha anyánkat apró szolgálataival annyira megnyerte s lekenyerezte, hogy az mindent az ő tanácsára tett; Tamás bátyám iránt elnéző jó barát; a szegény Jakabot sok veréstől és áristomtól megmentette; nekem pedig mindig mesélt, olvasott, sokat (ugyszólván mindent, a mit tudok, a mi ugyan nem sok) tőle s általa tanultam.

Anyánk után mi a bamboroughi Forsterektől származunk, a család ifjabbik — de vagyona által tekintélyesebb — ágából. Anyám, Forster Francis, idősb leánya volt nagyapánknak, sir Williamnak, nejétől Selby Dorottyától; összesen kilenczen voltak testvérek, köztük Vilmos volt legidősb, a ki másod-unokahugát Forster-Berth Erzsébetet vette nőül s gyermektelenül halt meg 1698-ban, özvegye pedig Lord Stawellhez ment nőül s a birtokból 350 font sterling jövedelmet huzott; aztán János, a második fiu, a ki nőtlenül halt el 1699-ben, harminczegy éves korában; Fernando, kiről mindjárt alább szólok; s végre a legfiatalabb leány Dóra, kinek születése anyjának életébe került.

Ez a Dóra, nagynéném s anyám huga, a legbámulatosabb szépség volt, a kit a vidék valaha látott. S mivel a bamboroughi Forsterek,

Szentantali rk-Stemplom
(Pléb
(Kont vm)

XVII-4

Házasságra olvasott fel-
mondott szentmise, Kirchberg
Szüleiről. XVI. 4. Pária:
Mária látogatása a Szép-
művészeti Nürnbergben. Egy
harmadik kép az oltárból
a berúcsentmártoni Nürn-
bergben. Más két kép az
esztergomi Primási Nürnberg-
Egyéb tekintetben tanúsan
Div Felsőm
73 ei koll.
Vesp. post Jánus kápol-
nájá az istenben.

Kolozsvári Szemle
XVII. 22

fűszerezve. Szerencse, hogy az egész csa
néhány lapot foglal el, hogy helyet adjo
egy igen futólagos műtörténeti áttekintésnek
melyen a szerző minden nagyobb baj nélkü
esik keresztül.

A könyvet a fegyverekről, illetve a furcsa
ságokról szóló két rövid fejezet és elégg
kimerítő register zárja be. Tartalomjegyzéke
hiában keressünk.

Diehl általában csak a német emlékekről
beszél, ami által nemcsak könyvének hasz
nálhatóságát csökkenti, hanem sok helyt a tör
téneti megértést is hiányossá teszi, eltekintv
attól, hogy ily megszorítást se a czím, se a
előszó nem sejtet. Hogyan lehet a csúcs
íves építészetet megértetni a franczia gotik
nélkül? Hogyan Dürert Velencze nélkül
A gyüjtőktől ma annyira kedvelt XVIII. szá
zadi franczia metszeteket Annibale Carracci
Reni és Albani nélkül? Francziákról, olaszok
ról, spanyolokról hallgat, a két van Eycko
azonban s általán a flamandokat és hollando
kat minden további nélkül bekebelezi a néme
művészetbe. Az ilyen gyarmatosító manipulá
cziókhoz egyébként már eléggé hozzászokta
tott bennünket néhány pángermán műtörténész

A szentbenedeki várkastély.

Magyarországnak építési emlékekben leggazdagabb területe Erdély. Olyan része ez hazánknak, amelynek földjéből a népies művészetnek színpompás, gazdag virágai nőnek még napjainkban is. A székely falvak ezermesterei bőséges változatokban faragják a díszes galambducos kapukat és temetői fejfákat, feldíszítik még a mindennapi munka szerszámait is. Rendkívül erősen él ennek a népnek a lelkében a díszítő hajlandóság. Ornamentális képzelő ereje olyan gazdag, hogy érte a nyugat művészei is csak irígy és sóvár szemmel nézhetnek reá.

Azonban Erdély nemcsak a népies művészet alkotásaiban gazdag, hanem a műtörténelmi értékkel bíró emlékekben is. Persze mint világszerte mindenütt, itt is a műemlékek legnagyobb számban a templomok közül kerülnek ki. Mivel azonban Erdély különösen az ifjú fejedelemség kialakulása idején és a török uralom korában állandó harcok színtere volt, emlékei igen nagy részét a várak képezik. Azt mondhatnók, hogy számra nézve műemlékei sorában a várak mindjárt a templomok után következnek.

A várépítés terén Erdély egészen különös terület volt, amelynek valóságos specialitásai voltak. Olyanok vártypusai, amelyek az anyaország területén nem igen voltak találhatók.

Két ilyen különleges typus fejlődött ki a várépítkezés terén Erdélyben. Az első volt a községi vár, s ennek egyik faja a templomerőd, amely fajtájáról a váraknak e lap hasábjain (a 40-ik számban) a prázsmári templomról írott cikkemben szólottam már. A másik vártypus volt a nemesi udvarház (curia) vagy várkastély. Ebben az ismertetésemben a szentbenedeki udvarház kapcsán az ilyen várkastélyok typusát óhajtom megrajzolni az idefogott hét rajz kiséretében.

A középkornak hatalmas olygarcha családjai úgyszólván egész életüket a magános és szinte megközelíthetetlen hegyfokokon épült váraikban élték le. Csak a háborúskodások idején távozott a várúr a csatamezőre. A XV. században megváltozott ez az állapot. Akkor már országszerte annyira fejletté vált a városi élet, hogy varázsa ezekbe a sasfészkekbe ie felhatott. Többé nem érezték jól magukat a várúrak az ő magános sasfészkeikben. Lekívánkoztak onnan a több szórakozást igérő és nagyobb kényelmet nyujtó síkságokra. Csakhogy míg az anyaországban a várurak családjai inkább a városi életmód fénye és biztossága után sóvárogtak, addig Erdély úri családjai továbbra is hűek maradtak falusi birtokaikhoz, melyeken mindenkor a legszivesebben tartózkodtak.

Ámde a falusi házak a fiatal fejedelemség küzdelmes napjai alatt hatalomra és nagy vagyonra vergődött nemesi családoknak igényeit többé ki nem elégíthették. Másról kellett tehát gondoskodni. Olyan épületekről, amelyek lakóiknak a régi épületeknél nagyobb kényelmet nyujthattak, de a versenyek és a csatározások kora még le nem járván, egyúttal kisebb megtámadtatások ellen sikerrel voltak védelmezhetők is. Ennek a kettős célnak a szolgálatában született meg a nemesi udvarházak vagy várkastélyok typusa.

Udvarház nevüket onnan vették, hogy a tulajdonképpeni nemesi lakóház zárt udvarban épült. Több méter magas tömör fal kerítette körül az udvart, amely fal még bástyákkal és tornyokkal is meg volt erősítve. A fal felső részén rendesen fafolyosón körül lehetett járni s megtámadás esetében ezekről a folyosókról folyt a körítő fal lőrésein át a védekezés. Éppen azért, mert a nemesi lakóház magas védő fallal volt körülvéve és védő tornyokkal, bástyákkal megerősítve, az ilyen építményeket várkastélyoknak is szokás volt nevezni.

Azok közül a várkastélyok közül, amelyek a XV. század végén és a XVI. elején épültek, már csak igen kevés őrizte meg mai napig eredeti alakját és jellegét. Azok közül is a legépebb és legérdekesebbek egyike a Szolnok-Doboka megyében, Dés városától alig öt kilométer távolságban lévő *szentbenedeki* várkastély.

A kis Szamos balpartján, nyugat felé lassú lejtésű dombon épült ez a kastély, a dombnak legmeredekebb délkeleti szélén.

1. ábra. A szentbenedeki várkastély (délnyugatról).

Tulajdonképpeni homlokzatával a megerősített udvarra nézett. Mivel országos fontosságú küzdelmek színtere ez a kastély soha nem volt ellenséges rombolásoktól meg volt kimélve. Falait csak az évszázadok mindent megőrlő hatalma tette roskataggá és a véletlen balesetek pusztító ereje viselte meg. Szerencsére tulajdonosai mindig szeretettel gondozták és folytonosan tatarozgatván az öreg falakat, csaknem teljes épségükben származtatták át jelenlegi utódaikra.

Származásáról és alapításáról csak keveset tudunk. Bizonyos, hogy a XIV. században már volt itt vár, mert oklevelek tanúsága szerint I. Károly király 1319-ben azt Mike bálványosi várnagynak ajándékozta. Többször cserélvén gazdát a kastély, 1602-ben már Kornis Boldizsár birtokában szerepel az okmányokban, aki a várat felesége révén kapta.

Ettől az időtől a mai napig mindig a Kornis család birtokában van a kastély. Hajdanta egy nagy négyszögletes, magas fallal körülzárt udvarban úgy feküdt ez az úri lakás, hogy a négyszögnek délfelé néző egész oldalát elfoglalta. Éppen azt az oldalt, amely a domb magassága miatt rohammentes lévén, nem szükségelt külön védőfallal való megerősítést is. A négyszögletés udvar sarkain hatalmas falú zömök bástyatornyokkal volt megerősítve, melyek máig is fenn állanak. A nyugati védő falon a déli sarokbástya közelében volt a bejáró az udvarba, de ez a kapu föléje épített hatalmas toronynyal is biztosítva volf.

A magas körítő fal belső oldalához épültek a szükséges gazdasági épületek, amelyeknek padlásáról lőréseken át lehetett védelmezni a kaput. E lőrések között háromágúak is vannak, amilyen hazánkban csupán a sárospataki várban található. Külföldi várakban ilyenek nem voltak, mert a legtekintélyesebb szakírók sem tesznek munkáikban említést háromágú lőrésről.

A kaputorony előtt hajdanta sáncárok volt, úgy hogy csak felvonó hídon lehetett az udvarba bejutni. A kapu sárkánya alatt meg is van még a felvonó hid láncait befogadó csigaház is. A kapu nyílását faragott kőből alakított, de korcs ízlésű korai renaissance keretezés veszi körül. Felette kétszeri renoválásra vonatkozó felirat is van, amely felírás szerint a kastélyt először 1720-ban gróf Kornis Zsigmond gubernátor, másfélszázad multán 1886-ban pedig Kornis Viktor gróf állíttatta helyre.

2. ábra. A szentbenedeki várkastély északi homlokzata.

A szemlélőnek legfestőibb képet nyujt a curia délnyugatról, mert innen nézve az épület változatos tagoltságával, kiugrásaival és tornyaival a körülvevő fák buja zöld lombja között igazán kedves látványosság.

Az udvarba beérkezvén, mindjárt a kapu fölött egy bizantinikus ábrázolású Madonna-dombormű köti le figyelmünket, amely Madonna a kastély bejárata fölött ismét előfordul, de már sokkal későbbi korból való. A kapu feletti Madonna keretezésének bizonysága szerint kora-renaissance munka, míg a kastély bejárata felett lévő a XVIII. század végéről való.

Ez utóbbi Madonna-kép alatt a kastély bejárója felé egy címerkő van befalazva, szintén érdekes kora-renaissance faragással és C. K. 1593. (Comes Kornis 1593) felírással. Csaknem egészen bizonyos, hogy ez az évszám jelzi a jelenlegi kastély földszintes és emeletes rész építésének korát. A közhit ugyan azt regéli, hogy a kastélyt egy középkori kolostorból alakították át, de ennek semmiféle nyoma az épületben fel nem található.

Művészi szempontból talán a lépcsőháza a legérdekesebb. Ennek is leginkább az első emeleti két faoszlopa, melyek magyaros ízlésű faragással gazdagon vannak dekorálva s az egyiken levő felírás szerint 1615-ből valók. Igazi magyar renaissance stylusú ez a kis, bár nyomott jellegű, de rendkívül világos és barátságos hatású lépcsőház.

Az első emeleten közvetetlenül a lépcsőházból nyílik a kastély legnagyobb terme, amelyet a régi iratok „királyok lakának“ neveznek. Ennek a teremnek ajtaja is kora-renaissance munka, épp úgy, mint az ajtó nyílását körülvevő kőkeretezés faragása. Ez az ajtókeret is magyaros motivumokkal van díszítve, amelynek formái erősen emlékeztetnek a lépcsőház oszlopán lévő faragásokra. Igen szép faragott kővel keretezett s egy középsö oszloppal kétnyilásuvá osztott ablakok vannak ezen a termen, amelynek lapos famenyezete nemes rajzú festett magyar ornamentikával van gazdagon elborítva. Sajnos, ez az ornamentika kevés helyen ép már, mert a menyezet deszkái erősen megrongált állapotban érték meg korukat.

A nagy teremből nyílik a lépcsőház felé a kastély kápolnája. Ennek oltára már a barokk korszak aranytól csillogó cikornyás alkotása. Ugyancsak ebből a korból való a kastélynak délkeleti toldalék-építkezése is, amelyben jelenleg a grófi család könyvtára van elhelyezve.

A földszinti helyiségek csaknem valamennyien kereszt-boltozattal vannak födve, amelyeket, épp úgy mint a szobák falait és az ablakfülkéket, freskófestés borította. Leginkább virágfüzérek, melyeket barokkos amorettek tartottak. Az ablakfülkékben virágfüzérekkel keretezett medaillonokban úgy látszik kissé rokokós genre-képek voltak festve. Most mindezek a képek vastag mészréteg alatt vannak elrejtve s csak itt-ott, ahol a mészréteg ügyesen leválasztható, tűnnek fel a freskó egyes, elég jó állapotban lévő részei. Érdemes lenne az egyes helyiségekben gondosan

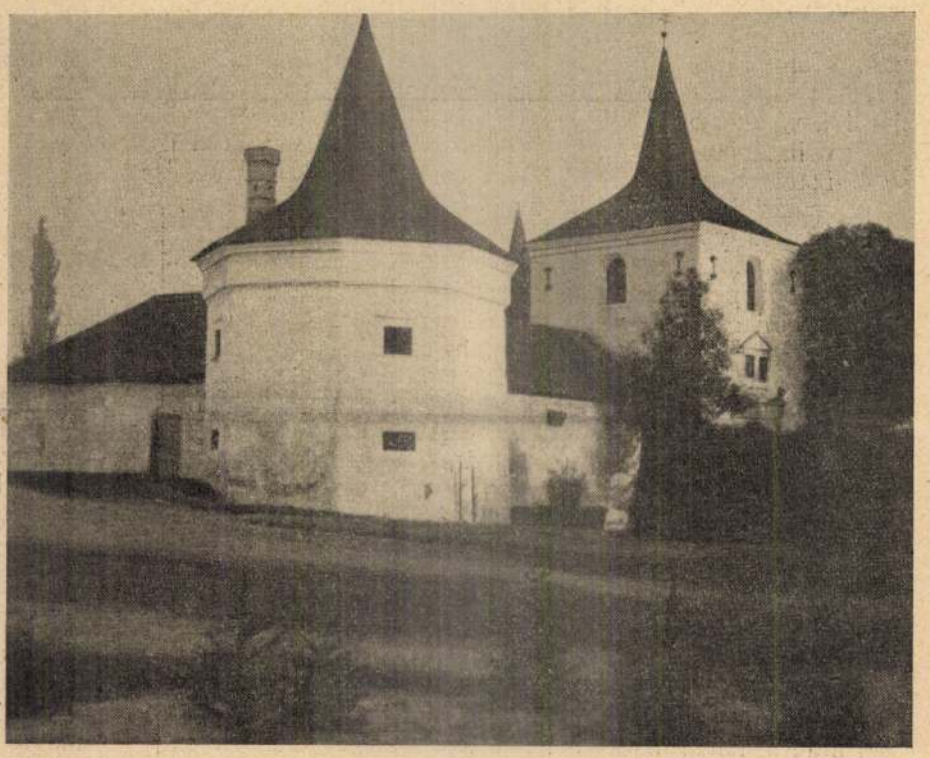

3. ábra. Az északnyugoti bástya és kapu torony.

levakargatni a falak meszelését, hogy az alatta rejlő freskók feltárassanak.

A kastély hajdani zárt udvarát most már két helyen is megbontották. Északfelé lehordták a körítő fal nagy

4. ábra. A madonna-relief a kastély főbejárata fölött.

5. ábra. A Kornis-címer a kastély bejárata fölött.

6. ábra. A várkastély külső kapujának keretezése.

7. ábra. A kastély lépcsőházának magyaros renaissance faragású oszlopa.

A szentbenedeki várkastélyból.

részét, hogy a grófi család kényelmes modern lakásával közvetetlenül összekapcsolhassák a régi kastélyt, keletről pedig a park és a gazdasági majorhoz való hozzáférhetés kívánta áldozatul a régi falakat. Egészben véve azonban a kastélynak régi udvarház-jellege hűen megvan őrizve napjainkig annyira, hogy a hajdani ilyen emlékek között talán a legérdekesebb Erdélyben ez a várkastély. *Petrik Albert.*

Az 1911-iki római nemzetközi kiállítás.

1861. évi március 27-ike a legemlékezetesebb dátum az ifjú Olaszország történetében, mert a nagy világ is

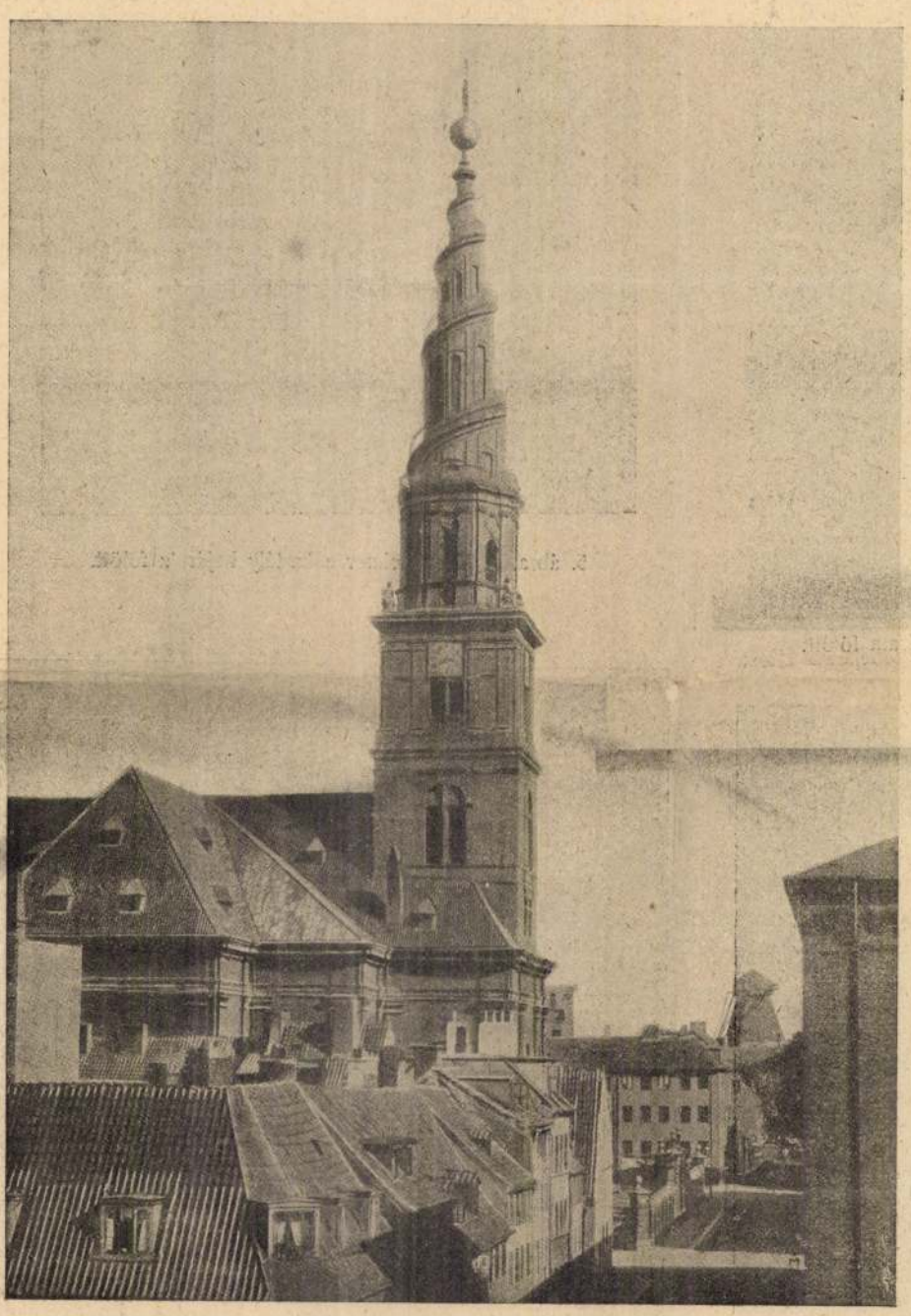

1. ábra. A kopenhágai Frelsers templom.

azóta ismeri el létét, amióta egyesült Rómával és az örök várost tevé fővárosává és mióta komoly kulturája magja lett az új fejlődésnek.

Eme nagy nap ötven éves fordulóját Olaszország méltóképpen akarja megülni. Egyrészt hódolattal akar megemlékezni úttörőiről, másrészt ünnepélyesen akarja dokumentálni életképességét, beszámolva a nemzetek színe előtt kulturájának haladásáról és gazdasági fejlődéséről.

Az ötven év előtti és a jelenlegi főváros együtt fogják representálni a jubileumot.

A tehetős és szorgalmas Piemont székhelye, Turin fogja bemutatni egy nagy nemzetközi ipari kiállításon a különböző gazdasági tevékenységet; Róma pedig, az olasz gondolat képviselője, fogja egyesíteni a hazafias, történelmi és művészi kiállításokat.

A római kiállítás több középületet és műemléket fog occupálni, így a Via Nazionalen levő palazzo di Belle Artiban az építészet, festészet és szobrászatnak azokat az alkotásait gyüjtik össze, melyek az utolsó 50 év alatt készültek. Az újra átalakított és felszabadított Diocletian-tárnákban lesz a nagy archaeologiai kiállítás. A Castel S. Angelo sáncain belül lesz a Museo di topografia romana, ahol az összes Rómára vonatkozó rajzokat, térképeket, metszeteket, felvételeket fogják bemutatni.

A kiállítás nagyobbik része azonban a Porta Popolon kívül a Via Flaminia két oldalán leend.

A Villa Giulio és a Villa Umberto I. közötti területen Bazzani építész tervei szerint hatalmas műcsarnok épül; itt azok a szobrok és képek versenyeznek a kitűzött díjakért, melyek 1901 és 1911 között készültek és még Olaszországban nem voltak kiállítva.

E műcsarnok körül az egyes nemzetek, esetleg kollatióknak építenek kisebb-nagyobb pavillonokat. A képzőművészetek parkja mellett a Villa Giulio körül fekvő területet egész le a Vicolo dal'Arev Oscuro mentéig jelölték ki a nemzetközi építészi pályázat számára.

A Tiberis jobb oldalán, a katonai gyakorló tér mögötti hatalmas síkon épülnek a vidéki pavillonok; ott lesz a néprajzi kiállítás és ugyancsak itt nyer helyet az olasz nemzeti építészeti pályázat, mely utóbbinak még három insulát jelöltek ki a Viala della Milizie, a Via Santamaura és a Via Tunisi között.

Minket építészeket leginkább az építészeti kiállítások érdekelnek.

Az olasz rendező bizottság nagyon szellemesen gondolta ki az építészeti pályázatot és ez mint ilyen, igazán az első lesz és páratlan a maga nemében. Az egyes államok kis 6—10 szobás, legfölebb kétemeletnyi magas, az illető nemzet középosztálya igényeinek házakat emelnek az ottani szokásoknak és nemzeti karakternek megfelelően. Ezek a házacskák kis kert közepében épülnek. A kerítés, a kapu, a virágágyak elrendezése, közöttük egy-egy szökőkút, pádocska, kerti dísztárgy mind alkalmat adnak a művészi találékonyságnak, avagy a már esetleg meglevő műveknek a környezetbe illő intim elhelyezésére.

Benn a lakásban, a különböző térhatású szobákban, a bútorzat a valóságnak megfelelő lakályos elrendezést nyerhet, a miután már oly régen vágytak iparművészeink is, mert az eddig dívott csarnokokba beépített skatulyaszobák még mindig messze álltak az igazságtól.

Erre a pályázatra felszólították a magyar államot is; félő azonban, hogy a jelenlegi válságos politikai helyzet miatt lekésünk a jelentkezésről, noha a terminust ismételten meghosszabbították. Pedig ezen a pályázaton részt kell vennünk; ha a kormány szűkkeblűsége azt netán megakadályozná, akkor társadalmi úton kell a megfelelő összeget előkeriteni. Az olaszság művészetünket, különösen az utóbbi időkben, mindig lelkesedéssel fogadta, törekvéseinket elismerte és őszinte dicsérettel honorálta. Az a

Szentbenedeki Kormis-

vártkastély

mai képe

repr.

Biró Endre

TD. t.

(Szentbenedeki vaf-
kastély)

Jókai Mór (AL)
Vas. Nyj. 1877.-

zalmat ad az erényekre. Ezekből származó erények főbbjei közé számithatók még :

1-ör *A haza-szeretet.* A föld népe külön társaságokba — vagy is hazába — alakult össze, kik külön saját fentartásuk, védelmük, és tökéletesedésök mellett küzdenek; s igy a haza mintegy kis világ a hon fiai előtt, mellynek boldogulására s felvirágzására — mások jogainak megsértése nélkül — törekedniök kell. A haza-szeretetet bővebben hasztalan magyarázni, — érezni kell azt, — s ki azt nem érzi, — — le vele a müveletlenek táborába.

2-or *Az igazságosság és a törvények iránti engedelmesség.* Polgári állásunkban rend, megelégedés s béke nem lehet, ha az igazság s törvényeknek nem engedelmeskedünk, — megszakad ezáltal a rend, és kötelék nélkül összeomlik, vagy igen gyenge marad az épület. De önfejüségre, makacsságra, és ezáltal erénytelenségre mutat, nem tisztelni mind azt, mit az Isten, és az előljáróság, az emberiség és az állam jólétére és müvelödésére jónak tart. Némelylyek erre azt kérdhetik : Tehát türni kell-e a netalán törvények által rendelt igazságtalanságot is? Mire felelem : Nem lehet-e az legnagyobb igazság, mit némellyek igazságtalanságnak gondolnak? De továbbá, a mi egy emberben erény, és a müveltségre vezető kellék, — az minden embernél ugyan azon tulajdonu, mindenkinél tehát, a legfőbbtől a legalsó halandóig, az erény és müvelödésre vezető kelléknek tartom az igazságosságot és engedelmességet mind azon törvények iránt, mellyet az Isten parancsolt, és a törvényes hatalmak kiszabtak.

3-or *Az őszinteség.* Melly által saját hibáinkat — igazságos itélet reményében — elismerni, és a valót illetékes helyen előadni nem vonakodunk.

Az őszinteség mai világban az ildomos politikához nem tartozik, a közönséges életbölcseség elvei közé nem számittatik, és sok helyen még a családi körből is ki van küszöbölve; — többnyire ostobának neveztetik barátjaitól az öszinte ember; — de látni is, hogy a világpróbált ember zárkozottabb s nem olly nyilt, mint az önzéstelen és tapasztalatlan fiatalság. Jele ez az igazság-szeretet meglazulásának, az önérdek tul-sulyának, és ezáltal a valódi müvelödésre törekvéstől eltérő iránynak. S valamint a beteg ember nyavalyáját az orvos csak a betegség őszinte előadása által képes orvosolni, ugy a müvelödés és boldogitás előmozditására hivatott orvosok sikert akként arathatnak, s a sinlödők valódi orvoslást akként nyerhetnek, ha az öszinteség barátjai.

4-er *A szerénység.* Melly alatt értem a magunk csekélységének, és más felebarátaink iránti igényeink korlátoltságának elismerését. —

Ha felveszszük éltünk rövid folyamát, és földi létünk bizonytalanságát, személyiségünket lehet a gomba rövid életéhez hasonlitani, — mi lehet tehát ez életben, melly az embert elbizakodóvá teheti? A szerénység egyik hasznos orvosszer a büszkeség ellen, melly által többre nézve magunkat más embertársainknál; ezen egy óráig sem bizonyos földi létünkben nyert magasabb állásban birjuk tulbecsülni magunkat azoknál, kik rövid idő alatt holt tetemünket elvonczolhatják, és a föld mélyébe lesülyesztve, büszke fejünkre rögeket gördithetnek. — Egyedül azon büszkeség illik az emberhez, melly szerint magát Isten teremtményének tartva, minden módon igyekszik Isten dicsőségére, felebarátai s saját boldogitására minden jót, erényest elkövetni, s igy magát emberi nemes hivatására érdemessé tenni. — A tudományokban való fenhéjázás, vagy magunk tetteinek képzelt jóságáról való meggyőződés szinte a szerénytelenség kinövése. A szerénység magában foglalja az illem szabályait, s mind azon eljárást, melly által embertársaink terhére lenni tartózkodván, inkább — jó uton — mindent megteszünk, melly által vonzalmukat megnyerhessük. E szerint a társas életben a szerénység először tünik fel, s legszebb szinbe öltözteti és ékesiti jellemünket.

A müvelödésre — magam felfogása szerint — megkivántató legfőbb tulajdonokat előadván, ennek nyomán tartom itélendőnek az egyéniségek müveltségi fokozatát, hogy ezt egészen más irányban vettem fel a közvilág itéletétől, és hogy az igaz müveltség utjától messze járunk, a világ eljárása mutatja. Törekednünk kell azonban, hogy az erkölcsökből mentől többet sajátunkká tevén, magunk és az emberiség müveltségét előmozdithassuk, reményt táplálván olly idők eljövetelére, mellyben az emberiség a müveltség lehető legfőbb fokát elérvén, mindnyájan egyes akarattal fognak a közjóra törekedni, és ez megtörténendik, ha Üdvözitönk jövendölése szerint „Egy nyáj és egy akol leend.“ —*Szmrekovszky György.*

Szent-Benedek.

Ha az utas Barsmegye termékeny sikjáról annak hegyes vidéke felé utazik, (Körmöcz és Selmecz bányavárosok felé) s Kálnán tul elhagyja a rónát, már bal felöl a szelid dombok mindig nagyobbodó hegyekké válnak, s mennél tovább haladunk, annál feltünöbb a vidék ezen változatossága; mig végre mintegy másfél órai ut után, az előbb megnevezett helytől, az országut is a meredek sziklás bérczektöl már a Garan kövicses partjára szorittatik, hol a folyó jobb oldalához is különféle fákkal gyönyörüen benött bérczek csatlakoznak; s itt kezdödik azon gyönyörü völgy, mellyet a Garan sebes habjai hasitanak keresztül, s azt annyira regényessé varázsolják, hogy méltán Magyarország legszebb, legfestöibb tájai közé lehet sorolni.

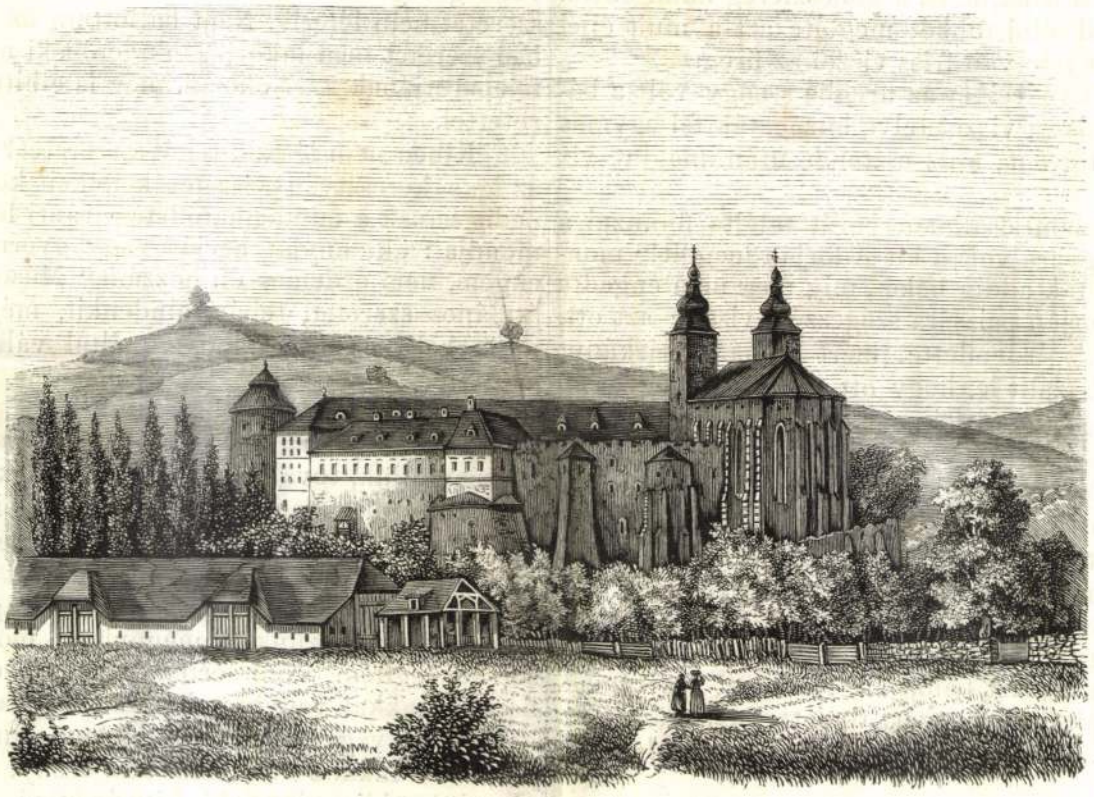

Szent-Benedek.

E gyönyörü völgy első nevezetes helye : Szent-Benedek; — tót mezöváros a Garan jobb partján Levától északra 2 és fél mfdnyire egy dombon épült régi várral, mellynek időbarnitotta falai közül méltóság-teljesen emelkedik a szinte igen régi, s góth izlésre épült nagy szentegyház két tornyával, a pompás fő bejárás, és a templom belseje valóban érdekes régi szép kőfaragványaival; itt tartatik a hiteles levéltár. Alatta pedig egy nagyszerü kripta van, melly a nagyérdemü Koháry nemzetség több tagjainak örök nyughelyül szolgál, és ezek közt a hös gróf Koháry István, Honthmegye egykori főispánjának holt tetemei is nyugosznak, ki az 1664-iki törökökkel történt hires lévai ütközetben esett el. —

Hajdan a szent Benedek rendi szerzetesek gazdag apátsága és zárdája volt ez, mellyet még Géza 1085-ben alapitott, s ugyan ő e monostort is épittette nekik.

1565-töl fogva az esztergomi káptalan birja e jószágot a hozzátartozó uradalommal együtt, a képünkön látható várformára épült kastély, — a hajdani monostor — jelenleg parochialis lakul, s nehány uradalmi tiszt lakául szolgál.

A város határa hegyes völgyes, sok erdővel bir, földjei középszerüek, tágas szölöhegye is van, melly elég jó bort terem, vásárai nevezetesek szoktak lenni, mellyeket egész Barsmegye felső vidéke látogat.

Zombory Gusztáv.

hon van a sárkány, hozd el a fejét, ha nincs otthon, hozd el a tojását.

Adorján egy cseppet sem ijedt meg e parancsolattól, csak arra kérte Lónát, hogy vigyázva bocsássa a kötelet, és erösen megfogja.

Hogy ne vigyázott volna Lóna, hiszen annak az életét tartá kezében, a kit egyedül szeretett. Szendile szemei néztek a mélységbe leszálló után, de Lóna erös kezei tarták a kötelet.

Mikor Lóna a kötél lankadásáról érzé, hogy Adorján feneket ért, lekiálta hozzá.

— Meglelted-e a sárkányt?

— Sárkányt nem, de leltem *vizet!* hangzott fel az örvendetes válasz.

— Meritsd tele sisakodat és hozd fel!

Azután ismét szép biztosan felhuzá a kötélen Lóna kedvesét az üreg torkolatáig; nem tudom, hány kisasszony tudná azt megtenni a mai világban?

Adorján örvendve nyujtá neki a sisakjában hozott vizet kóstolásra. Tiszta hideg forrás-viz volt. Lóna ekkor azt parancsolá neki, hogy menjen alunni és ne szóljon e felöl senkinek.

Másnap összehivatá a vezéreket Lóna s vedreket köttetve hosszu kötelekre, azt mondá nekik, hogy menjenek vele vizet meriteni a sárkánylyukhoz

Azok fejcsóválva mondák : „nincsen ott viz angyalom soha; ha még annyi volna is, mind meginná azt a sárkány; valaha volt benne elég, öreg apáink arról ittak, de az a gonoszféreg mind elitta.

— Sárkánytól nem kell félni többé; megölte azt a mult éjjel Adorján vitéz, azóta megint tele van friss vizzel az üreg.

A székelyek lebocsáták vedreiket az üregbe s nagy volt a bámulásuk, midön azt kristálytiszta vizzel telve huzogaták fel egymás után. Valóban nagy csoda történt; száz esztendö után megint viz támadt a száraz üregben!

Valaki egy vederrel valami ösállat agyarát találta felhuzni a viz között; „ez a sárkány agyara volt, a kit Adorján megölt!“ mondának s Lónának nem hagytak addig békét, mig meg nem engedte nekik, hogy az agyarat Adorján paizsára szegezzék, viselje azt ott, mint nemesi czimert. Meg is érdemlette, mert ámbátor sárkányt nem talált, de azzal a hittel szállt le, hogy ott találja s megverekszik vele : nem az ő hibája, ha a sárkány ollyan állat, a mi akkor nincs a világon, mikor valaki látni akarja.

Ezt az esetet pedig mindenki csodának tartá s senki sem jött távolról is arra a gondolatra, hogy Lóna hallá egykor Ziharfuó apjától, miként század elött ivó viz volt a sárkányüregben és akkor a hegy alatti patak nem létezett. Egyszer kifakadt alant a forrás, s a mint annak vize bövült, ugy fogyott el a sárkányürege. Ebből ő ezt számitotta ki, hogy a forrásnak ez üreggel a sziklák alatt összeköttetéssel kell birni s ha azt befojtják, itt ismét viz támad. Midön a tatár-veszedelem hirét vevé, azért tömette be a vártól távol eső csermely forrását, mellyhez ostrom idején nem lehetett volna jutni.

Kinek járt volna itt az esze haragos szép Lónáén kivül?

(Folytatása következik.)

A paraszt és a müveltség.

(Vége.)

A hit-erkölcsösség alapján képződött bölcseség ad helyes felfogást a jóról, ez tehát utmutató az erényekre, — de még e mellett a bölcseség anyagi jólétünket tekintve is, az elégedettség és boldogság megszerzésére tanit, innét származik az „Életbölcseség.“ — Korunkban ez alatt majd nem átalában értetik azon ildomosság, melylyel mások kedvét és tetszését a magunk hasznára igyekszünk megnyerni. — Ez fájdalom igy van, de mennyire félre van ez a valódi „életbölcseségtől,“ melly magunk lelki nyugalmát és megelégedésünket eszközli, csak onnét is kitetszik, mivel az elöbbi felfogás által, magunk jólétét más gyarló emberek akaratától feltételezzük, hogy ez ingó gyenge alap, azt elsö pillanatra meg lehet ítélni. De másodszor sok nemtelen és erkölcstelen tulajdonokat is befogad magába. A nyugodalmunkat megszerző valódi életbölcseség a hit világa által mi magunknak, önnön magunkkali megelégedésre, és tetszésre tanit, nem zárván ki azonban, noha elsö helyre nem helyezvén mások kedvének és tetszésének megnyerését, a mennyire tiszta lelkiismeretünkkel megegyezik. Ezen életbölcseséghez tartozik elfojtani minden olly indulatainkat, mellyek soha ki nem elégithetök u. m. hiuság, büszkeség, dicsvágy, nagyravágyás, — és kiirtani keblünkből azon gyarlóságokat, mellyek lelkünket szüntelen nyughatatlanitják és jó indulatainkat megrontják, u. m. irigység, rágalom, ármánykodás, fösvénység, makacsság sat. — Illy életbölcseség az erények főbbjei közé méltán szorozható.

A *lélek* által szellemi öntudat, és szabad akarat jogával ruháztatunk fel, halhatlanul köttetünk össze az Istennel. Ez ad létünknek magasztos hivatást, ez ad eröt határozott elveink mellett — alárendelve anyagi érdekeket — győzhetlenül küzdeni, ez ad erőt az emberi gyarlóságok leküzdésére, indulataink fékezésére, valamint az anyagi csapások elszenvedésére. Szóval, a lélek olly hatalom, melly által egyes egyén győzhet az egész világ ellen. — Kislelkü tehát, ki elveit anyagi érdekeinek alárendeli, kislelkü, ki legszentebb és legigazságosabb törekvéseiben képes engedni, végre kis lelkü, ki anyagi csapások alatt nem birja magát feltartani, s kisebb csapások alatt is kétségbe esik. — Az illy kislelküektöl nem lehet várni, hogy a jó uton állandóan haladjanak, könnyen eltántorodnak, s igy az erények gyakorlására tehetetlenek; erös lélek nélkül tehát müvelt senki sem lehet.

A *szív* tulajdona a szeretet, ez az ember létének legszebb ékessége, összetartó ereje, és legfőbb erénye. Üdvözitönk is legfőbb törvényül adta a világnak, az Isten és felebarátaink iránti szeretetet. És valóban kivántatik, hogy az észt, és lelket a szeretet vezérelje. — Nyiltan és határozottan kimondom : az emberi hivatás, a müveltség legalsóbb fokán áll az, kiben Istene és felebarátja iránt szeretet nem létezik. Nem hallottam az igaz senkitől, hogy keblében szeretet nem lakozik, mindenki, ki még a legaljasb uton is kész felebarátjának kárt okozni, még is elhiteti magával, hogy bir szeretettel.

Kiben nem létezik tehát a szeretet? Ennek megmagyarázására az igaz keresztyén-szeretet kellékeit kell elöállitani. Első kelléke pedig ennek a mindenható Isten iránti legfőbb szeretet. Üdvözitönk mondja : „ki anyját atyját vagy gyermekeit jobban szereti, mint engem, nem érdemes én hozzám.“ Másodszor Felebarátaink iránti átalános szeretet, tehát mindenkit, még ellenségeinket is szeretnünk kell, ezen átalánosság által válik a szeretet legfényesebb erénynyé.

Szeretetünket felebarátaink iránt tanusitjuk a) Felebarátaink iránti igazságosságunk által, ha t. i. mindenkinek emberi jogait megbecsüljük, továbbá a magunk érdekeiért felebarátunknak kárt nem okozunk, hanem készek vagyunk inkább a gondviselés által reánk mért csapást elszenvedni, mintsem más felebarátainkat kárositani. b) Felebarátaink iránti részvét által, ha t. i. embertársaink öröme, nekünk is örömet, és szomorusága nekünk is szomoruságot okoz, ha igyekszünk, a mennyiben módunkban áll, felebarátunk sorsán segiteni. Nem értem azonban ezáltal, hogy szegény embertársainkkal vagyonunkat megosztva, alkalmat adjunk nekik a henyélésre, vagy hogy bünös felebarátainkat a büntetés ellen pártoljnk, azzal inkább bünt, mintsem erényt követünk; — segitségünket egyedül addig elegendö kiterjeszteni, hogy maga igyekezete és szorgalma által képessé tétessék az elélésre, és hogy jó tanács, és példaadás által ut mutattassék a jó cselekedetekre. — Nem tartom szeretetnek, ha egyes család a maga köréhez tartozókat túl becsülve, mások iránti igazságossággal és részvéttel nemcsak hogy nem bir, sőt maga vagy családja anyagi jóléteért kész más embertársait kárositani, — ez nem erényes szeretet, hanem baromi ösztön, melly a marhában is létezik, — ezen kis körben játszó — ugynevezett — szeretet, hogy lehet kedves az Isten elött? hogy képes az ember müveltségének megfelelni?

Nagy megnyugvás támad az ember keblében, midön a szeretet átalánossága elöntvén szivét, örvend embertársai boldogságának; nagy vigasztalás ez, midön legközelebb érdekletteink, hitves társunk, vagy egyetlen gyermekünk a halál martalékává lesz, illyenkor keblünk szeretete megoszolván Isten és emberek között, nem érezzük magunkat pusztán a világon, van még kit szeretünk. Csillapitja a valódi szeretet a vágyakat, melly egyes családokat magzat hiányában kinoz, van még e nélkül is kit szeretniök. — Tán nevetnek, vagy lenéznek, kiket ezáltal vigasztalni ohajtásom; — keressenek hát nagyobb vigasztalást, és ha találnak, kövessék. De azért bizony-bizony mondom, kiben Isten és felebarátjai iránti szeretet nem lakozik, nem talál soha e világon megnyugvást és vigasztalást.

A hit alapot, a bölcsesség tanácsot, a lélek erőt, és a szív von-

A szentbenedeki várkastély.

Magyarországnak építési emlékekben leggazdagabb területe Erdély. Olyan része ez hazánknak, amelynek földjéből a népies művészetnek színpompás, gazdag virágai nőnek még napjainkban is. A székely falvak ezermesterei bőséges változatokban faragják a díszes galambducos kapukat és temetői fejfákat, feldíszítik még a mindennapi munka szerszámait is. Rendkívül erősen él ennek a népnek a lelkében a díszítő hajlandóság. Ornamentális képzelő ereje olyan gazdag, hogy érte a nyugat művészei is csak irígy és sóvár szemmel nézhetnek reá.

Azonban Erdély nemcsak a népies művészet alkotásaiban gazdag, hanem a műtörténelmi értékkel bíró emlékekben is. Persze mint világszerte mindenütt, itt is a műemlékek legnagyobb számban a templomok közül kerülnek ki. Mivel azonban Erdély különösen az ifjú fejedelemség kialakulása idején és a török uralom korában állandó harcok színtere volt, emlékei igen nagy részét a várak képezik. Azt mondhatnók, hogy számra nézve műemlékei sorában a várak mindjárt a templomok után következnek.

A várépítés terén Erdély egészen különös terület volt, amelynek valóságos specialitásai voltak. Olyanok vártypusai, amelyek az anyaország területén nem igen voltak találhatók.

Két ilyen különleges typus fejlődött ki a várépítkezés terén Erdélyben. Az első volt a községi vár, s ennek egyik faja a templomerőd, amely fajtájáról a váraknak e lap hasábjain (a 40-ik számban) a prázsmári templomról írott cikkemben szólottam már. A másik vártypus volt a nemesi udvarház (curia) vagy várkastély. Ebben az ismertetésemben a szentbenedeki udvarház kapcsán az ilyen várkastélyok typusát óhajtom megrajzolni az idefogott hét rajz kiséretében.

1. ábra. A szentbenedeki várkastély (délnyugatról).

A középkornak hatalmas olygarcha családjai úgyszólván egész életüket a magános és szinte megközelíthetetlen hegyfokokon épült váraikban élték le. Csak a háborúskodások idején távozott a várúr a csatamezőre. A XV. században megváltozott ez az állapot. Akkor már országszerte annyira fejletté vált a városi élet, hogy varázsa ezekbe a sasfészkekbe ie felhatott. Többé nem érezték jól magukat a várúrak az ő magános sasfészkeikben. Lekívánkoztak onnan a több szórakozást igérő és nagyobb kényelmet nyujtó síkságokra. Csakhogy míg az anyaországban a várurak családjai inkább a városi életmód fénye és biztossága után sóvárogtak, addig Erdély úri családjai továbbra is hűek maradtak falusi birtokaikhoz, melyeken mindenkor a legszivesebben tartózkodtak.

Ámde a falusi házak a fiatal fejedelemség küzdelmes napjai alatt hatalomra és nagy vagyonra vergődött nemesi családoknak igényeit többé ki nem elégíthették. Másról kellett tehát gondoskodni. Olyan épületekről, amelyek lakóiknak a régi épületeknél nagyobb kényelmet nyujthattak, de a versenyek és a csatározások kora még le nem járván, egyúttal kisebb megtámadtatások ellen sikerrel voltak védelmezhetők is. Ennek a kettős célnak a szolgálatában született meg a nemesi udvarházak vagy várkastélyok typusa.

Udvarház nevüket onnan vették, hogy a tulajdonképpeni nemesi lakóház zárt udvarban épült. Több méter magas tömör fal kerítette körül az udvart, amely fal még bástyákkal és tornyokkal is meg volt erősítve. A fal felső részén rendesen fafolyosón körül lehetett járni s megtámadás esetében ezekről a folyosókról folyt a körítő fal lőrésein át a védekezés. Éppen azért, mert a nemesi lakóház magas védő fallal volt körülvéve és védő tornyokkal, bástyákkal megerősítve, az ilyen építményeket várkastélyoknak is szokás volt nevezni.

Azok közül a várkastélyok közül, amelyek a XV. század végén és a XVI. elején épültek, már csak igen kevés őrizte meg mai napig eredeti alakját és jellegét. Azok közül is a legépebb és legérdekesebbek egyike a Szolnok-Doboka megyében, Dés városától alig öt kilométer távolságban lévő *szentbenedeki* várkastély.

A kis Szamos balpartján, nyugat felé lassú lejtésű dombon épült ez a kastély, a dombnak legmeredekebb délkeleti szélén.

Tulajdonképpeni homlokzatával a megerősített udvarra nézett. Mivel országos fontosságú küzdelmek színtere ez a kastély soha nem volt, ellenséges rombolásoktól meg volt kímélve. Falait csak az évszázadok mindent megőrlő hatalma tette roskataggá és a véletlen balesetek pusztító ereje viselte meg. Szerencsére tulajdonosai mindig szeretettel gondozták és folytonosan tatarozgatván az öreg falakat, csaknem teljes épségükben származtatták át jelenlegi utódaikra.

Származásáról és alapításáról csak keveset tudunk. Bizonyos, hogy a XIV. században már volt itt vár, mert oklevelek tanúsága szerint I. Károly király 1319-ben azt Mike bálványosi várnagynak ajándékozta. Többször cserélvén gazdát a kastély, 1602-ben már Kornis Boldizsár birtokában szerepel az okmányokban, aki a várat felesége révén kapta.

Ettől az időtől a mai napig mindig a Kornis család birtokában van a kastély. Hajdanta egy nagy négyszögletes, magas fallal körülzárt udvarban úgy feküdt ez az úri lakás, hogy a négyszögnek délfelé néző egész oldalát elfoglalta. Éppen azt az oldalt, amely a domb magassága miatt rohammentes lévén, nem szükségelt külön védőfallal való megerősítést is. A négyszögletés udvar sarkain hatalmas falú zömök bástyatornyokkal volt megerősítve, melyek máig is fenn állanak. A nyugati védő falon a déli sarokbástya közelében volt a bejáró az udvarba, de ez a kapu föléje épített hatalmas toronnyal is biztosítva volf.

A magas körítő fal belső oldalához épültek a szükséges gazdasági épületek, amelyeknek padlásáról lőréseken át lehetett védelmezni a kaput. E lőrések között háromágúak is vannak, amilyen hazánkban csupán a sárospataki várban található. Külföldi várakban ilyenek nem voltak, mert a legtekintélyesebb szakírók sem tesznek munkáikban említést háromágú lőrésről.

A kaputorony előtt hajdanta sáncárok volt, úgy hogy csak felvonó hídon lehetett az udvarba bejutni. A kapu sárkánya alatt meg is van még a felvonó hid láncait befogadó csigaház is. A kapu nyílását faragott kőből alakított,

2. ábra. A szentbenedeki várkastély északi homlokzata.

de korcsízlésű korai renaissance keretezés veszi körül. Felette kétszeri renoválásra vonatkozó felirat is van, amely felírás szerint a kastélyt először 1720-ban gróf Kornis Zsigmond gubernátor, másfélszázad multán 1886-ban pedig Kornis Viktor gróf állíttatta helyre.

A szemlélőnek legfestőibb képet nyujt a curia délnyugatról, mert innen nézve az épület változatos tagoltságával, kiugrásaival és tornyaival a körülvevő fák buja zöld lombja között igazán kedves látványosság.

Az udvarba beérkezvén, mindjárt a kapu fölött egy bizantinikus ábrázolású Madonna-dombormű köti le figyelmünket, amely Madonna a kastély bejárata fölött ismét előfordul, de már sokkal későbbi korból való. A kapu feletti Madonna keretezésének bizonysága szerint kora-renaissance munka, míg a kastély bejárata felett lévő a XVIII. század végéről való.

Ez utóbbi Madonna-kép alatt a kastély bejárója felé egy címerkő van befalazva, szintén érdekes kora-renaissance faragással és C. K. 1593. (Comes Kornis 1593) felírással. Csaknem egészen bizonyos, hogy ez az évszám jelzi a jelenlegi kastély földszintes és emeletes rész építésének korát. A közhit ugyan azt regéli, hogy a kastélyt egy középkori kolostorból alakították át, de ennek semmiféle nyoma az épületben fel nem található.

Művészi szempontból talán a lépcsőháza a legérdekesebb. Ennek is leginkább az első emeleti két faoszlopa, melyek magyaros ízlésű faragással gazdagon vannak dekorálva s az egyiken levő felírás szerint 1615-ből valók. Igazi magyar renaissance stylusú ez a kis, bár nyomott jellegű, de rendkívül világos és barátságos hatású lépcsőház.

Az első emeleten közvetetlenül a lépcsőházból nyílik a kastély legnagyobb terme, amelyet a régi iratok „királyok lakának“ neveznek. Ennek a teremnek ajtaja is kora-renaissance munka, épp úgy, mint az ajtó nyílását körülvevő kőkeretezés faragása. Ez az ajtókeret is magyaros motivumokkal van díszítve, amelynek formái erősen emlékeztetnek a lépcsőház oszlopán lévő faragásokra. Igen szép faragott kővel keretezett s egy középsö oszloppal kétnyilásuvá osztott ablakok vannak ezen a termen, amelynek lapos famenyezete nemes rajzú festett magyar ornamentikával van gazdagon elborítva. Sajnos, ez az ornamentika kevés helyen ép már, mert a menyezet deszkái erősen megrongált állapotban érték meg korukat.

A nagy teremből nyílik a lépcsőház felé a kastély kápolnája. Ennek oltára már a barokk korszak aranytól csillogó cikornyás alkotása. Ugyancsak ebből a korból való a kastélynak délkeleti toldalék-építkezése is, amelyben jelenleg a grófi család könyvtára van elhelyezve.

A földszinti helyiségek csaknem valamennyien kereszt-boltozattal vannak födve, amelyeket, épp úgy mint a szobák falait és az ablakfülkéket, freskófestés borította. Leginkább virágfüzérek, melyeket barokkos amorettek tartottak. Az ablakfülkékben virágfüzérekkel keretezett medaillonokban úgy látszik kissé rokokós genre-képek voltak festve. Most mindezek a képek vastag mészréteg alatt vannak elrejtve s csak itt-ott, ahol a mészréteg ügyesen leválasztható, tűnnek fel a freskó egyes, elég jó állapotban lévő részei. Érdemes lenne az egyes helyiségekben gondosan

3. ábra. Az északnyugoti bástya és kaputorony.

levakargatni a falak meszelését, hogy az alatta rejlő freskók feltárassanak.

A kastély hajdani zárt udvarát most már két helyen is megbontották. Északfelé lehordták a körítő fal nagy

4. ábra. A madonna-relief a kastély főbejárata fölött.

5. ábra. A Kornis-címer a kastély bejárata fölött.

6. ábra. A várkastély külső kapujának keretezése.

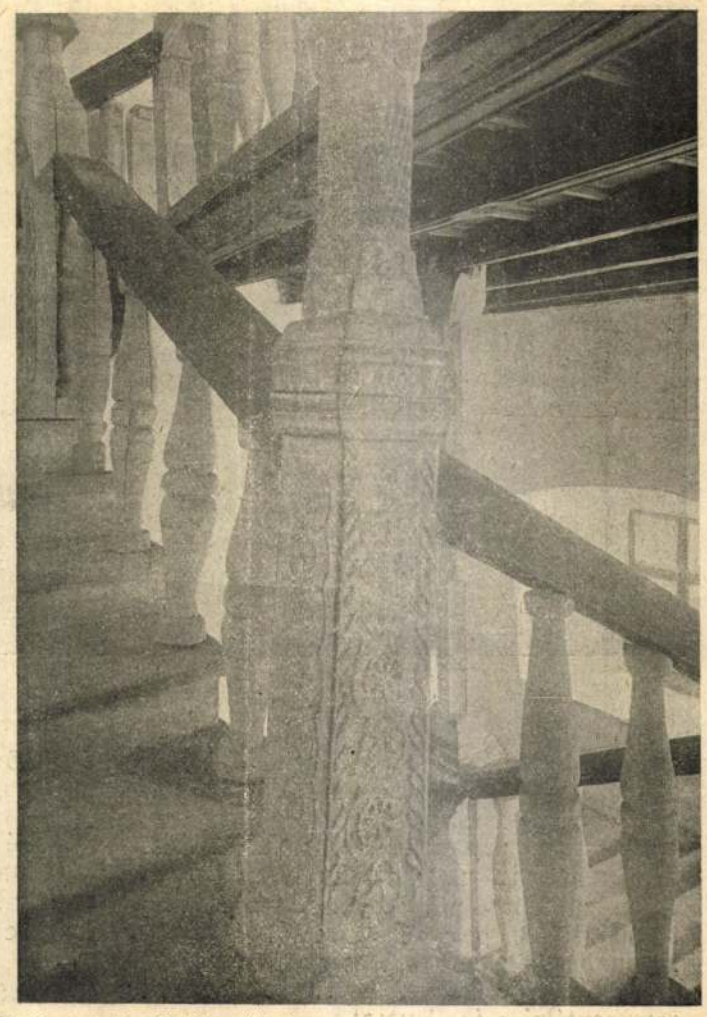

7. ábra. A kastély lépcsőházának magyaros renaissance faragású oszlopa.

A szentbenedeki várkastélyból.

részét, hogy a grófi család kényelmes modern lakásával közvetetlenül összekapcsolhassák a régi kastélyt, keletről pedig a park és a gazdasági majorhoz való hozzáférhetés kívánta áldozatul a régi falakat. Egészben véve azonban a kastélynak régi udvarház-jellege hűen megvan őrizve napjainkig annyira, hogy a hajdani ilyen emlékek között talán a legérdekesebb Erdélyben ez a várkastély. *Petrik Albert.*

Az 1911-iki római nemzetközi kiállítás.

1861. évi március 27-ike a legemlékezetesebb dátum az ifjú Olaszország történetében, mert a nagy világ is azóta ismeri el létét, amióta egyesült Rómával és az örök várost tevé fővárosává és mióta komoly kulturája magja lett az új fejlődésnek.

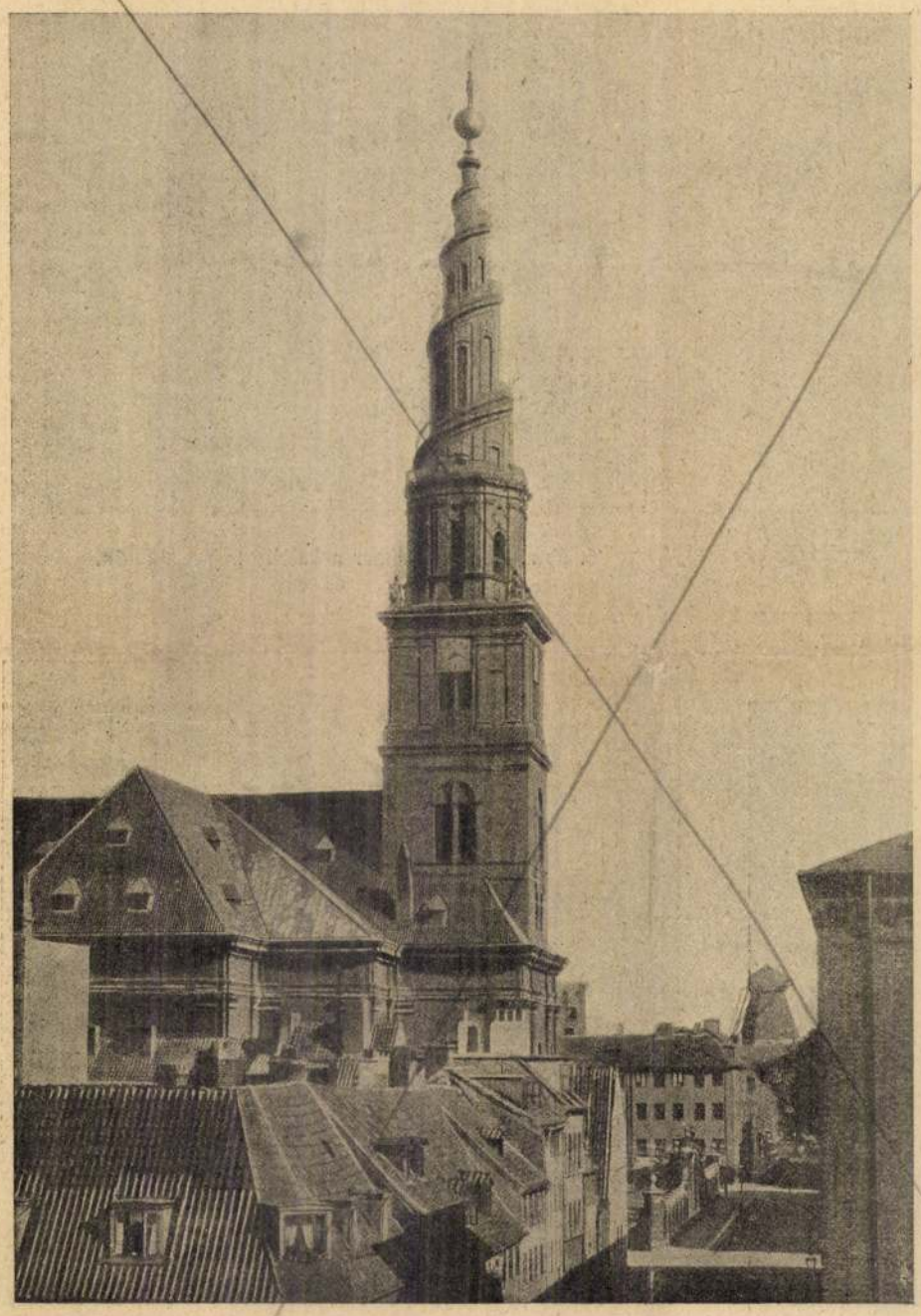

1. ábra. A kopenhágai Frelsers templom.

Eme nagy nap ötven éves fordulóját Olaszország méltóképpen akarja megülni. Egyrészt hódolattal akar megemlékezni úttörőiről, másrészt ünnepélyesen akarja dokumentálni életképességét, beszámolva a nemzetek színe előtt kulturájának haladásáról és gazdasági fejlődéséről.

Az ötven év előtti és a jelenlegi főváros együtt fogják representálni a jubileumot.

A tehetős és szorgalmas Piemont székhelye, Turin fogja bemutatni egy nagy nemzetközi ipari kiállításon a különböző gazdasági tevékenységet; Róma pedig, az olasz gondolat képviselője, fogja egyesíteni a hazafias, történelmi és művészi kiállításokat.

A római kiállítás több középületet és műemléket fog occupálni, így a Via Nazionalen levő palazzo di Belle Artiban az építészet, festészet és szobrászatnak azokat az alkotásait gyüjtik össze, melyek az utolsó 50 év alatt készültek. Az újra átalakított és felszabadított Diocletian-tárnákban lesz a nagy archaeologiai kiállitás. A Castel S. Angelo sáncain belül lesz a Museo di topografia romana, ahol az összes Rómára vonatkozó rajzokat, térképeket, metszeteket, felvételeket fogják bemutatni.

A kiállítás nagyobbik része azonban a Porta Popolon kívül a Via Flaminia két oldalán leend.

A Villa Giulio és a Villa Umberto I. közötti területen Bazzani építész tervei szerint hatalmas műcsarnok épül; itt azok a szobrok és képek versenyeznek a kitűzött díjakért, melyek 1901 és 1911 között készültek és még Olaszországban nem voltak kiállítva.

E műcsarnok körül az egyes nemzetek, esetleg kollatióknak építenek kisebb-nagyobb pavillonokat. A képzőművészetek parkja mellett a Villa Giulio körül fekvő területet egész le a Vicolo dal'Arev Oscuro mentéig jelölték ki a nemzetközi építészi pályázat számára.

A Tiberis jobb oldalán, a katonai gyakorló tér mögötti hatalmas síkon épülnek a vidéki pavillonok; ott lesz a néprajzi kiállítás és ugyancsak itt nyer helyet az olasz nemzeti építészeti pályázat, mely utóbbinak még három insulát jelöltek ki a Viala della Milizie, a Via Santamaura és a Via Tunisi között.

Minket építészeket leginkább az építészeti kiállítások érdekelnek.

Az olasz rendező bizottság nagyon szellemesen gondolta ki az építészeti pályázatot és ez mint ilyen, igazán az első lesz és páratlan a maga nemében. Az egyes államok kis 6—10 szobás, legfölebb kétemeletnyi magas, az illető nemzet középosztálya igényeinek házakat emelnek az ottani szokásoknak és nemzeti karakternek megfelelően. Ezek a házacskák kis kert közepében épülnek. A kerítés, a kapu, a virágágyak elrendezése, közöttük egy-egy szökőkút, padocska, kerti dísztárgy mind alkalmat adnak a művészi találékonyságnak, avagy a már esetleg meglevő műveknek a környezetbe illő intim elhelyezésére.

Benn a lakásban, a különböző térhatású szobákban, a bútorzat a valóságnak megfelelő lakályos elrendezést nyerhet, a miután már oly régen vágytak iparművészeink is, mert az eddig dívott csarnokokba beépített skatulyaszobák még mindig messze álltak az igazságtól.

Erre a pályázatra felszólították a magyar államot is; félő azonban, hogy a jelenlegi válságos politikai helyzet miatt lekésünk a jelentkezésről, noha a terminust ismételten meghosszabbították. Pedig ezen a pályázaton részt kell vennünk; ha a kormány szűkkeblűsége azt netán megakadályozná, akkor társadalmi úton kell a megfelelő összeget előkeriteni. Az olaszság művészetünket, különösen az utóbbi időkben, mindig lelkesedéssel fogadta, törekvéseinket elismerte és őszinte dicsérettel honorálta. Az a

Szentbenedek.

SZENTBENEDEK (Szolnok-Doboka megye) hagyomány szerint kolostor volt, 1592-ben épült ki, mint árokkal övezett felvonóhidas védelmi várkastély és a XVIII. század folyamán nyerte el számottevő átalakítások és bővítések után jelenlegi alakját (24. ábra). Belsejének legérdekesebb része a magyaros ornamentikájú, tiszafából faragott lépcsője és a renaissance ajtón át megközelíthető rajzos padlójú festett gerendás mennyezetű nagyterme. Kapuja felett figyelmet érdemel a pálosok censtochaui fekete Madonnájának dombormüvű kegyképe. Adatainkat Csányi Károly felméréseinek és kutatásainak köszönjük.

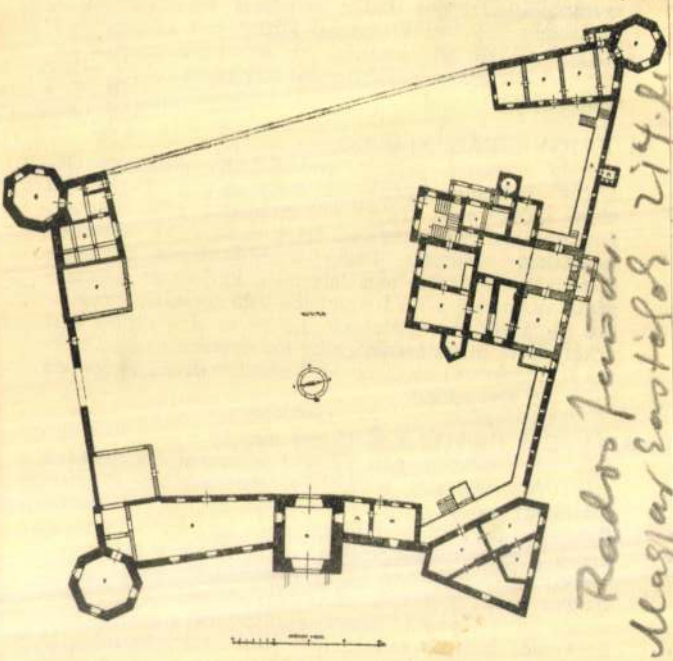

208. — Szent-Benedek, várkastély földszinti alaprajza. Csányi Károly felmérése nyomán.

A visszatért Szentbenedek. Várkastély.

(Kép Rados Jenő: Magyar kastélyokból.)

Madonna a torony falában

— a lélektanban struktúrszociológiai szemléletet követel s mint irányító gondolkodás, az új ember kialakulását is lehetővé teszi. Ez a gondolkodás tehát sohasem sémákkal, elvont modellekkel operál, hanem konkrét helyzetekhez, egyedi adottságokhoz kapcsolódik. Alapelve és ideálja: mindenkor a helyzet magaslatán lenni, az életet vezetni, irányítani, annak nem csupán utána bámulni.

Csak példákat ragadtam itt ki — szinte ötletszerűen, hogy megmutathassam, mint kíván a tudomány önmagából kiemelkedve, a puszta racionalitást a saját fegyvereivel legyőzve, közreműködni a válság leküzdésében, s egy új élet, egy új ember kialakításában. Hogy eljárását siker fogja-e koronázni, hogy valóban meg tud-e jelenni új formában, azt ma még nem tudhatjuk. Mindazonáltal tény az, hogy a befelé való túlzott öntudatosulás, a válság tudatosítása és a jövő szándékos, racionális *akarása* inkább a válság, mint a gyógyulás jelei: a történet nem észszerűen alakul, hanem belső erőitől feszítve bontakozik a jövőbe. De feltehetünk egy kérdést s ekkor egész más oldalról, más színben jelenik meg problematikánk: valóban a tudomány bűne a modern élet élettelenné, gépiessé válása, bűn-e az, hogy a tudomány racionális s vajjon lehet-e valamikor még más, mint csupán racionális, adhat-e egyáltalán többet, mint ami saját természetéből, lényegéből fakad?

Diarium 1940. 7.77.

Van tehát nem racionális tudás, nem észszerű belátás is. S itt nem csupán a platoni ideaszemléletre kell gondolnunk: a megismerés szociológiája, mint tipikusan válságtudomány, éppen ezekre az ész-előtti tudásformákra hívja fel figyelmünket, hogy a modern ember számára utat mutasson a racionalizmus válságából való menekülésre: így akarja — maga is a ráció segítségével — a ráció bálványát ledönteni. Így Max Scheler, a megismerés szociológiájának egyik kezdeményezője, az európai pozitív tudománnyal szemben a dolgok lényegszemléletére törő nyugodt és egyszersmind lelket építő metafizikai tudást állítja; szerinte a modern embert és a tudományt csak az mentheti meg a végső eltechnizálódástól, ha a pozitív tudománnyal és a külső technikával szembe tudja állítani a létnek súlyt adó metafizikai tudást és a belőle folyó lelki technikát. Mert az újkori tudomány cserbenhagyta az embert: nélküle, sőt ellenére fejlődött s belső harcaival, a lélek démonaival való küzdelmében magára hagyta. Ezzel a haladásdogmától elvakított újkori fejlődéssel s a pozitív tudomány befelé nem tekintő rohanásával szemben a nagy ázsiai kultúrnépek, a hindúk és kínaiak nyugodt, metafizikai szemlélődésen alapuló tudásformáira s finoman kifejlett embertépítő, ösztöntfékező lelki technikájára hívja fel a figyelmet. Ha az európai ember a pozitív tudományos gondolkodás mellett a metafizikai, befelé forduló, szellemi látásmódot is magáévá tudná tenni, ez az emberiség fejlődésének új korszakát, a válságon való felülkerekedést jelentené. Korántsem kell tehát feladnunk azt, amit már egyszer elértünk: a pozitív tudomány mellett azonban a szenvedések megkötésének ellensúlyára, lelki technikára, metafizikai magatartásra van szükség: enélkül az egész nyugati kultúra elpusztulhat.

Korunk szellemi életének egy másik nagy kritikusa, Leopold Ziegler, a válság okának ugyancsak az újkori szellem elracionalizálódását, vagy — amint ő mondja — eltudományosodását tartja. Innen ered élet és tudomány kettészakadása s a ráció mellett az élet teremtő vitális erőinek az élet és a tudás építésében való elhanyagolása. Ziegler szinte egész életművét annak szenteli, hogy a vitális, preracionális, ősi és mithikus tudást a mai ember szeme elé tárja, hogy az emberiség szellemének mélyén rejlő tudáskincset kibányássza. Mert Európán szerinte csak a kétféle tudásformának: a primordiális, ősi, animisztikus, mágikus bölcseségnek — melynek igazságértéke, mint mondja, egyenlő értékű az euklideszi geometria tételeivel, vagy az arisztoteleszi logika szillogizmusaival — és a modern racionális megismerésnek az összebékítése segíthet; ettől a nagy kísérlettől függ kultúránk jövője. Korunk racionalizmusának szellemi vívmányait tehát Ziegler sem akarja lerombolni, azonban a jövő emberének ismét vissza kell találnia az élet teremtő erőihez, hogy rációt és vitalitást összekapcsolva munkálkodhassék a szellem továbbépítésén.

Míg Scheler antiracionális, Ziegler pedig preracionális szellemi erők igénybevételét tartja a válság orvosszerének, Karl Mannheim, a neves szociológus egy szupraracionális megismerésformával kíván a mai élet bajaiból kilábalni. Szerinte a válságot a liberalizmus laisser faire elvének a vajudó új világgal való surlódása okozza. Ez az új világ az emberiség nagy egységesülését, a szociális és gazdasági élet nemzetek feletti, hatalmas arányú szervezettségét fogja hozni. Nyilvánvaló tehát — mondja —, hogy az egyszerűsítő, tipizáló, ok és következmény vonalán egyenes irányban haladó, kauzális újkori gondolkodás a világorganizáció emez elkövetkezendő s óraműszerű finomságú bonyolultságának nem fog tudni megfelelni: a pókhálófinomságú szervezetnek pókhálófinomságú gondolkodásra van szüksége, mely nem egyirányban halad előre, hanem a gondolkodás minden pontján sugarasan tud továbbhaladni mind a legbonyolultabb összefüggések, mind pedig a legegyedibb helyzetek felderítésére. Ez a szupraracionális gondolkodás — amelyet Mannheim Interdependenz-Denken-nek nevez

A szent-benedeki kastély.

(Erdélyben.)

Nem régen alkalmunk volt, a barsmegyei ódon Sz. Benedeket ismertetni, most ismét egy hasonló nevű régiség vonja magára figyelmünket, a testvérhaza távolabb vidékéről.

Azon uri kastélyok egyike, melynek rajzát mutatja mellékelt képünk, melyek imitt-amott Erdély regényes tájain most is fenállanak, hogy emlékünkben felelevenitsék azon kor történetét, midőn délczeg főurak oszták onnan parancsaikat, s indították banderiumaikat a harczra. Jellemzők azok ama kor épitészeti stiljére nézve is, mely ha csín és izlés tekintetében nem vetekedik is a mostanival, de tartósságra nézve bizonyosan sokkal felülmulják a mai kor könnyü modoru épitészetét.

Szent-Benedek kis falu Dées és Szamosujvár közt, mindkét várostól fél órai távolságra, a Kis-Szamos vize folyásánál; lakosai nagy részben oláhok.

A falu végén magasló dombon emelkedik a feltünő kastély, várfallal körülvéve, a melyen most is látszanak a védelemre szolgáló lőrések; a keritést kapuforma bástyázat tartja össze, a melyen felvonóhid van. Ezen átjuthatni az épület belsejébe. Az egészet fél körben kertté alakitott sáncz övezi körül.

Gyönyörü kilátás van a szeglet őrtornyából a Kis-Szamos völgyén fel Szamosujvárig, s a folyosóról le Dées és Kozárvár felé a Kis- és Nagy-Szamos vize összefolyásáig.

A nagyszerü épület mintegy uralkodni látszik az egész vidéken. Régen, mint mondják, a szentbenedeki szerzetesek birták, innen a falu neve. Azelőtt a templariusoké volt, ma is megvan nehány templarius-süveg, melyek a kastély ritkaságai közt mutogattatnak. — Vannak régi nyergek, csizmák, paizsok, fegyverzeti eszközök, szerszámok; a nagy teremben a nemzeti fejedelmek életnagyságu képei. A kastély megujittatott 1593- és 1673-ban. A gr. Kornis-család kőbe faragott czimerét láthatni a falakon.

A falu végén csinos templom van, de a melyben most csak akkor tartatik isteni tisztelet, midőn a dées iek és dées aknaiak búcsúra ide zarándokolnak, egyike lévén Sz.-Benedek azon el pusztult egyházaknak, melyeknek lakói részint kihaltak, részint eloláhosodtak. Azelőtt álladalmi birtok volt. Mikor épülhetett, nem tudhatni; a fejedelmek ajándékozgatták egyik-másik főurnak. Mostani birtokosa gróf Kornis Gábor, cs. kir. nyugalmazott őrnagy.

Szent-Benedek. (Erdélyben.)

Básta ajándékozta 1603-ban Alparéttal s több faluval a Kornis-családnak; később gubernátori lak volt, mert gróf Kornis Zsigmond és János erdélyi főkormányzók kedvencz lakhelye volt a kastély.

Szent-Benedeknél vivatott 1703. a Rákóczi-forradalom idejében ama hires ütközet, melyet *Cserei* körülményesen ir le s *Szakál* krónikájában is olvasható. Bethlen Sámuel 500 székelyből álló seregét *Ilosvai* kurucz-ezredes egy reggel szétverte, s magát Bethlent is megszalasztotta. Igy irja a krónika.

Szilágyi István azt állitotta, hogy nem ez a Szent-Benedek volt az, hol ama hires csatát vivták (l. Uj M. Muzeum 1855. I. k. 34); hanem a fejérmegyei Benedek mezőváros. De ez állitást megczáfolta több történettudósunk. (Lásd Szakál krónikájában a kiadó jegyzeteit 63. l.)

Pataki Ferencz.

Vas. Ujs. 1867: 40,41 l.

Ez a csalódás is keserves fájdalmat okc
zott Erichson Gusztávnak. De nem volt re
ideje, hogy sokáig töprenkedjék fölötte.

— Csodálom, hogy egyszersmind fel ner
adott — mondá magában szomoru mosoly
lyal — bizonyára vagy esze nem volt hozzá
vagy bátorsága.

S nehogy a gyáva szolga ezt mégis meg

Neheziti végre az állattenyésztés előrehala-
dását a már napjainkban annyira s csaknem álta-
lánosan életbeléptetett közlegelők felosztása s
annak szétszaggatása. — Erre vonatkozólag a
nézetek különféleségét elősorolni szükségtelen-
nek tartom. Mindenkinek felfogási bölcseségére
bizom az e feletti bővebbb felvilágositó adatok
magyarázatát. — Igaz ugyan, hogy a közlegelők
felosztásával az azokban termesztett mesterséges
takarmány igen sok előnyt szolgáltat az állatte-
nyésztés elősegélésére, ha az észszerüen kezelte-
tik. Igaz az is, hogy minél szükebb a föld, annál
czélszerübb a legelők megszüntetése, azok felha-
sogatása, mert ez által ugy a szegényebb mint a
gazdagabb saját vagyont nyer, s azt szabadon
munkálhatja, mivelheti.

Azonban bármiképen fejtegessék az e téren
szakavatott tudósok ez intézkedések jó vagy
rosz oldalait, a közvélemény leginkább most is
régi nézete mellett harczol, melyre a köznapi

elősegiti.

De elősegiti az állattenyésztés sülyedés
napjainkban annyira szokássá, sőt iparüzletté
apró marha, különösen a gyen.e s nagy
borjuk vágatása is. — Igaz ugyan, hogy
iparággá vált nemével a keresetnek már s
foglalkozván, ut nyitatott a versenyzésre, 1
sok egyeseknek, de különösen a nagy fogya
közönségnek előnyössé is vált. — Ha azo
más részről megtekintjük, hogy az ily fiatal r
edék kiirtásával mennyi tenyészerő vész s
el, kérdéssé válik: vajjon nem káros-e a ga
zatra annak gyakorlata? különösen a mos
mostoha időben. Mert egészen más volt az ak
midőn a baromtenyésztés még virágzott. Az
fogyasztott mennyiséget könnyen lehetett pót
volt miből, a gazda jószágainak jóformán szá
sem tudta. De hol vannak azok az idők? N
pedig maholnap igavonó jószágunk sem lesz.

Akadályozza továbbá az állattenyésztés
rehaladását a folyók, tavak, rétek hiányos
is. Mióta azok s vizkiöntéses lapályaink nin
nek, szemmel láthatólag csökken az állatteny
tés. Tagadhatlan, hogy az ily kiöntések néha-n
tetemes kárt okoztak ugyan: de sokszorosan vis
pótolták a kárt s veszteséget, a midőn a viz
vonultával lapályaink gazdag legelőt s kasz
szolgáltattak jószágainknak, barmainknak. A
ezelőtt számnélküli csomókban emelkedtek a sz
boglyák s kazalok, — melyek tetején nyugod
örömkelepeléssel fészkelt s költött több éven
gólya, — a hol beláthatlan távolságig terült
legelészett az alföld gazdag rónáin, legelőin,
jein a gulya, csorda, s szilaj ménes száguldo
a kövér juh- és sertésnyájak tömkelegében,
melyek száma a jólélés által őszre a szapora
által még egyszer annyira emelkedett: —

ségünkben felszántanók az egész földszinét; pedig
az állattenyésztés hanyatlása által előidézett
anyagi jóllétünk hiányában azt sem győzzük erő-
vel, a mi van.

Innen származik azután sülyedésünk, nyo-
moruságunk. E körülmény szolgáltat okot arra is,
hogy magunkon segiteni akarván — viszontagsá-
gos helyzetünkben pénztkölcsönre szorulunk s
lelketlen uzsorások kezébe jutunk Sok szenve-
déssel, keserüséggel szerzett s fiaink számára tar-
togatott vagyonunk, birtokunk azok kezébe kerül
s elpusztulunk. Elszegényedve, lerongyosodva
hasztalan fordulunk az ily uzsorásokhoz segélyért.
Azoktól csak elutasittatunk, kigunyoltatunk. És
kit okolhatunk mindennyi boldogtalanságunkért?!
Bizonyára nem annyira az idők mostohaságát,
mint önnönmagunkat.

Ha tehát az állattenyésztés, a gazdászat és
ipar terén jelenben oly sok előnyöktől elmarad-
tunk s megfosztattunk: szükség oly utak és mó-
dokról gondoskodunk, mi által az állattenyésztés
alábbsülyedése megakadályoztatván, előbbre ha-
ladhasson, hogy ez által az ipar, kereskedés lelkü-
letet nyervén, a jobblét ismét felvirágozhassék.

György Károly.

---

król s az állattenyésztés
anyatlásáról.

i Ujság" 1866. évi 51-ik számá-
usztuló állatok Kárpátainkban"
ent meg, mely a vadon élő ál-
kezek általi pusztitásának meg-
ránt szólal fel. Ez üdvös felhivás
tlanul eszünkbe jut: vajha a
gyéb szelid állatok iránti ember-
s azoknak durva gondatlanság
is korlátoztathatnék.

be tekintünk, szomoruan tapasz-
ly bánásmódban részesülnek a
kivált az alsóbb osztályu nép
tudván annak hasznos voltát
tudja azt, hogy emberi szüksé-
mily sok jót s tetemes hasznot
ogy azok nélkül nemcsak élni,
lig tudnánk. Szegény állataink

Szentbenedeki monostor

1881 júl. 21-én tűrvén prostituálta. Különösen a templom szentedelt kár.

Vas Ujs. 1881. 507 l.

(A Szentbenedeki monostor, képpel.)

A felebb körülirt aquarium nagyságához képest meglehetős sok viz kivántatik, melynek egyszersmind nagy sulya van. Természetes tehát, hogy azt egy helyről a másikra vinni nehéz, és azért számára állandó és oly helyet keresünk, hol észleléseinkre legkényelmesebben használhatjuk. Ha lakásunkban a helyet szabadon választhatjuk, akkor legczélszerübb lesz, az aquariumot egy, napkelet felé nyiló ablak elé, vagy közel melléje, szilárd anyagból készült, és tökéletesen vizirányosan álló asztalra felállitanunk. Az aquarium állatkái ugyan nem szeretik, ha a verőfény folytonosan éri, de a növények eleven és fris tenyésztésére a napsugarak behatása nagy befolyást gyakorol; azért tehát naponként, vagy egy óra hosszáig, egyenesen a napfénynek teszszük ki az aquariumot, azontul pedig szükséges azt kék függöny által a napsugarak további folytonos behatásától megóvni.

E szerint az aquarium fölszerelésének első és nagyobb részét bevégeztük, most következik annak benépesitése apró vizi állatokkal. Mielőtt ezekre a vadászatot megkezdjük, nem árt, egy pár napig az ujonan beültetett növényvilágot csendben hagyni hogy uj talaját megszokja és a gyökerek megerösödhessenek. (Vége következik.) Dr. *Szmolay.*

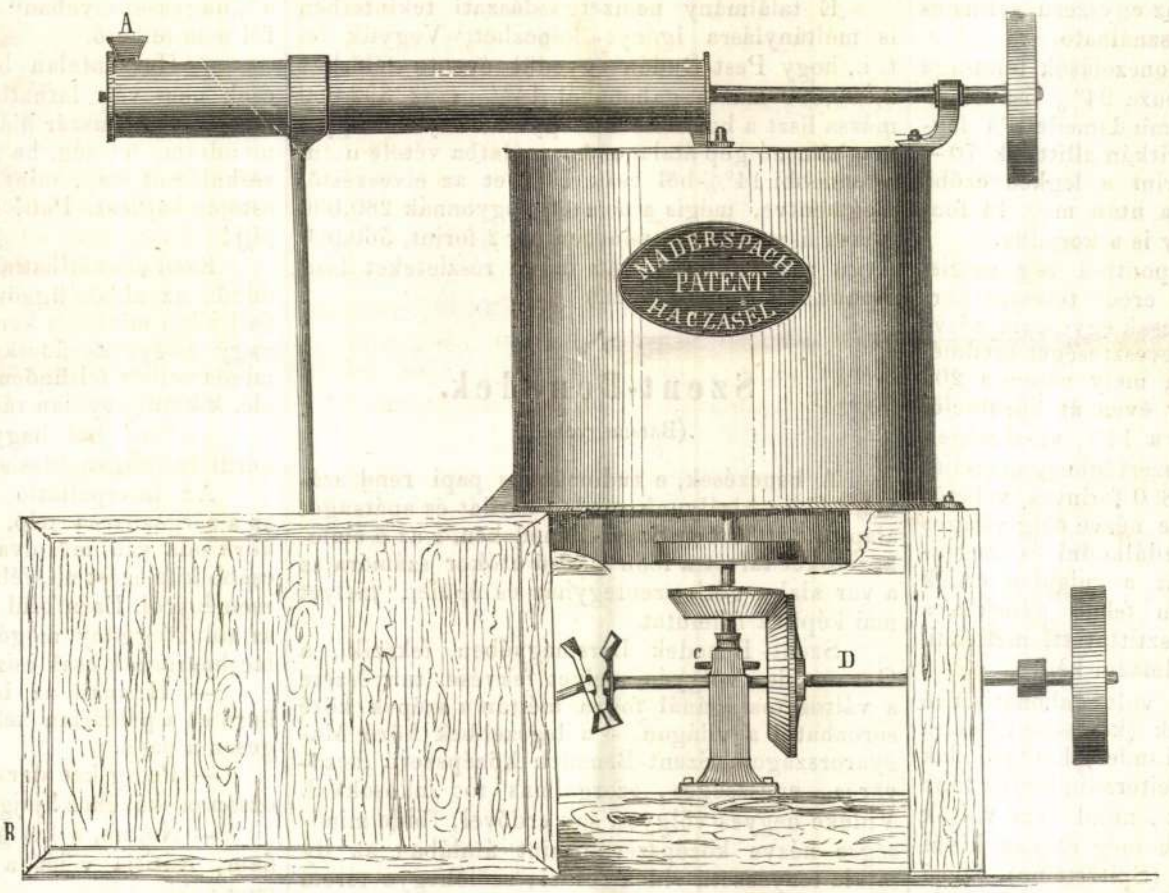

Maderspach maghámozó gépe.

Maderspach maghámozó gépe.

A malom-ipar vagyis az őrlés általános feladata az, hogy az őrlendő magból a lehetőségig sok, jó és szép liszt állitassék elő.

A legjobb és legszebb lisztet azonban csak azáltal nyerjük, ha azon mag, mely őrletés végett a malomba vitetik, a por és föld- (apró göröngy) részektől, melyektől a gabona a közönséges tisztitás után még sohasem ment, kellően megtisztittatik; nem különben a gabona azon hüvelye, mely a mag külrészét finom hártyaként boritja, vagy is a korpa, még az őrlés előtt gondosan eltávolittatik, s a mag attól tökéletesen megszabadul. — Mennél nagyobb sikerrel eszközölhető ez, annál inkább közeledik a tökéletességhez a liszt jósága és szépsége.

Ezeket tekintve, legközelebb is azon kérdés támad: hogy minő előkészületek vagy gépezetek által lehetne az őrlendő gabonával, az itten megemlitett tisztaságot legtökéletesebben eléretni?

Ezen kérdésre az egyedüli válasz következő: Az őrlendő gabonának oly elkészületen vagy gépezeten kell keresztülmennie, mely azt nemcsak a közte levő idegen tárgyaktól (szeméttől,) mint por, föld (apró göröngy), polyva és más egyebektől megtisztitja, hanem a gabona hüvelyét gondosan oly módon lefejti, hogy a mag természetes alkatrészein, annyira a menynyire a liszt jósága tekintetéből elkerülhetlenül megkivántatik, változás ne történjék.

Sikerült már ily gépeket összeállitani, ezek

A De la Prosa

nevü uj szálloda

a

Szent-Gothárd

hegyén.

A müvelt világnak legnevezetesebb hegyvidéke Helvétia. Geologok, zoologok, botánikusok: a természet három országának buvárai, ide zarándokolnak tudományuk gyarapitása végett, divat-utazók itt szedik begyökbe a társalgás legérdekesb anyagát, itt fujják ki életunt angolok London ködét, s itt élednek ujra, a kik ugy tartják, hogy hegyek közt az egészség, a szabadság.

Különösen ismeretes itt a Szent-Gothárd hegycsoportozat: a berni, wallisi, graubündeni, urii és tessini hegylánczoknak mintegy középpontja, melynek örök hómezei és szikláiközt tiszta vizü hegyi tavak feküsznek, és a Svájcz négy főfolyója: a Rajna, a Rhone, a Ticino és a Reusz kezdi pályafutását három különböző tenger felé.

A Szent-Gothárd hágóin, a Flüelentől Milanoba vezető uton három vendéglő áll. Tulajdonképen nem is vendéglő, hanem inkább menhely, az óriás sziklatömkelegek közt tévedező utasok felüditésére. Az u. n. hospiz, mely intézet ötszáz esztendő óta áll tikkadtak ápolására, hóba temetettek fölélesztésére, ócska, szük épület, mely a mai igényeknek már nem felel meg, s csupán ügyefogyottaknak szolgál menhelyül. Jóval a hospiz keletkezése után vendéglőt épitettek tehetősb utazók részére, melyet azonban ma már szintén túlnőtt azok száma. Annálfogva uj vendéglőt épitettek Lombardi hospiz-igazgató ösztönzésére s felügyelete alatt. Az uj épület neve Hotel de la Prosa, s legközelebb készült el a régi hospiz és az ujabb „dogana“ vendéglő közt, a hágó mellett, kissé magasabban ennél. Három emeleten egy tágas szép ebédlőt és 30 szobát foglal magában, az üzleti helyiségeken kivül. Az itt nyolcz hónapig tartó tél csikorgó hidegén légfütés segit. Az árak mérsékeltek, s bizvást remélhetni, hogy rövid idő mulva kedvencz szállóhelyök lesz e hotel mind azoknak, kiket üzletök, tudományszomjuk vagy szeszélyök e vidékre hoz.

A fogadós egyik kitünő képviselője az itt nem utolsó fontosságu kalauz-iparnak. Kalauzolása mellett ha nem könnyü is, de legalább biztos utat tehetni a Monte Prosa 8262 láb magas hegyére. Három teljes órát vesz ez az ut igénybe, de aztán a legnagyobbszerü kilátással jutalmaz jéghegyekre, örök hóra és az egész nagy, szép természetre. A Monte Prosa mintegy középpontot képez a Svájcz legmagasb hegycsúcsai közt.

A hegyek látogatói elvesznek a töméntelen ásványtömegek közt, de a hágót folytonosan járókelők tarka változata élénkiti a szent gothárdi hágón. Napjában háromszor járja meg a flüellen-milanói postakocsi, azonkivül tömérdek gyalogjáró, magán kocsi, terhes szekér, málhás ló, hátas ló és öszvér fordul meg rajta. Itt jár el a legtöbb utazó, itt szállitják át a legtöbb portékát a svájczi kantonokból, Németországból, Belgiumból, Hollandiából, Angolországból, sőt Franczia ország északi részéből is, végre e tájon egyesitendi nemsokára a természet regényességét a müveltség iparával a vasut, melynek egy óriási alagutját épen most furják a Szt.-Gothárd hegyén keresztül.

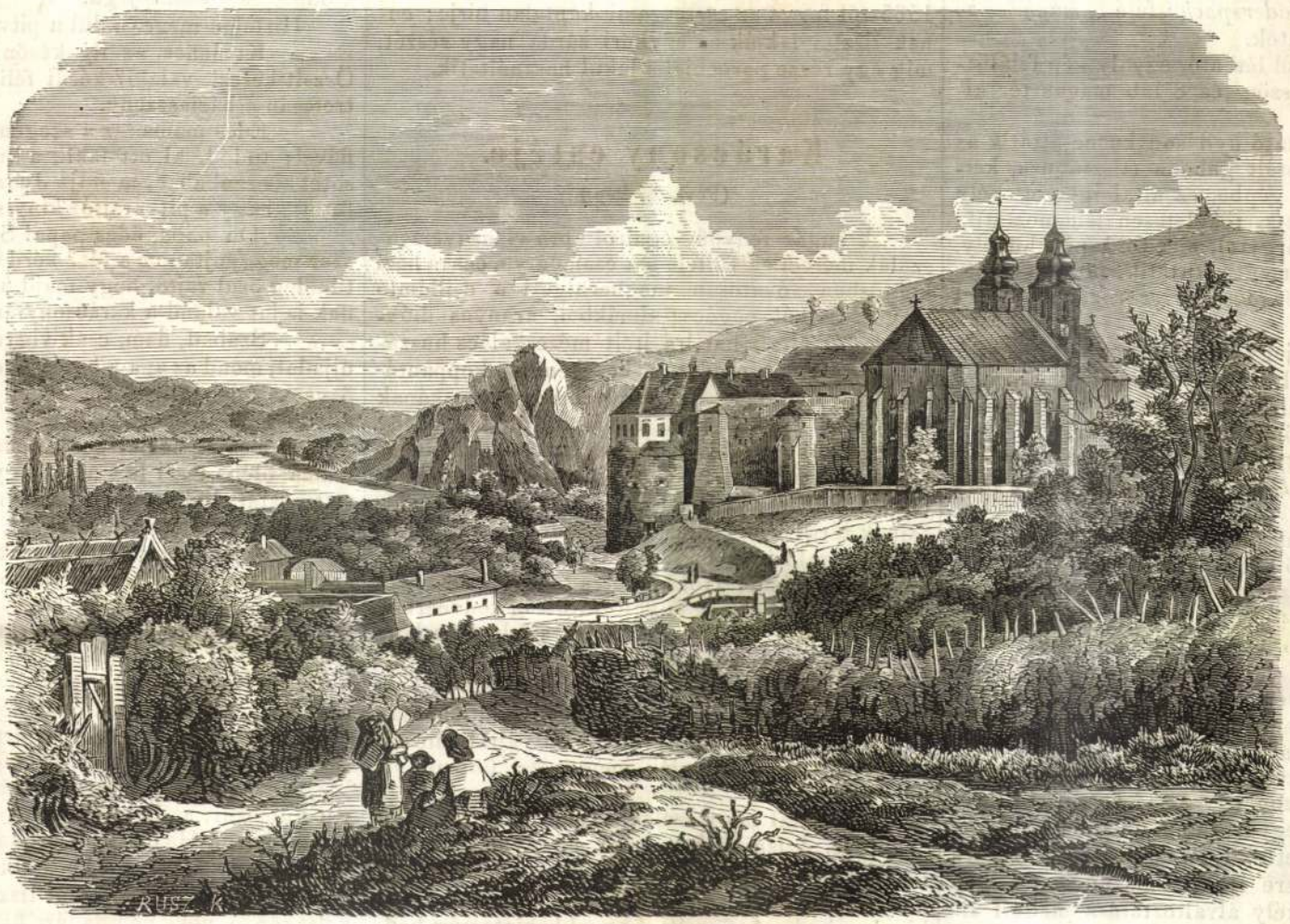

Sz.-Benedek (Barsmegyében). — *Greguss* J. rajza.

„*maghámozónak*“, az általuk véghezviendő műtét pedig „*maghámozás*“-nak neveztetett él. S ilyen legközelebb *Maderspach János* uj maghámozó gépe, melyet a lapok hirdetései most oly gyakran emlegetnek.

A második kérdés az, minő föltételek alatt alkalmaztathatik egy „jó maghámozó gép“ bárminő szerkezetü malomban is? S e részben a tapasztalás azt mutatja, hogy az egyszerü, szitás és műmalmokban egyformán használható.

Egybevágó vegytani bonczolások tanusága szerint tartalmaz minden jó buza 94% lisztkészitésre alkalmas alkatrészt; mindamellett a legjobb szervezetü malmoknál ritkán állittatik 70—80% lisztnél több elő, e szerint a legkedvezőbb esetben 100 font tiszta buza után még 14 font liszt megy a hulladékok vagy is a korpába.

Nemzetgazdászati szempontból rég megismertetett az e körülményből eredő tetemes kár; itt azonban legyen elegendő csak egyesekre nézve kimutathatni, hogy minő tőkeveszteséget eredményez például egy malomnál, mely naponta 200 mázsa gabonát őröl, ez egy éven át körülbelül 60,000 mázsát tesz, számitva a 14% veszteséget, tesz 8400 mázsát, vagy pénzértékben, mázsáját csak 2 forintra becsülve, 16,800 forintba vehető; — ez tehát minden érdekeltre nézve elég világos példa arra, hogy ezt meggazdálkodni és megtakaritani szükséges; valamint a tulajdon érdek is kivánja, hogy a meg nem felelő gépeket, a melyekkel a gabona eddig tisztittatott, mellőzni, s azok helyére jobbakat alkalmazni kell.

Az eddig használatban volt gabonatisztitó készletek, u. m. kupdad kövek (konische Steine), porszelelő hengerek (Staubzilinder), koptató alak (Koppkegel), hengerrosta (Reiterzilinder) és több bármi más nevü készületek, mind nem voltak elegendők, hanem a *buzának* még ezeken kivül az ugynevezett emelt kövü (Spitzsteine) őrlési módon kellett keresztülfutni, hogy az a két végeken levő szálkáktol (Bart) és csiratakarótól (Keim), ha bár tökéletlenül is, megtisztittassék; eltekintve a mosatástól, mely sok malomban mindenek előtt megtörténik, nem kivántatik hosszas okoskodás annak kimutatására, mekkora kárt szenvedett a malomtulajdonos ezen eljárás mellett azáltal, hogy idő- és munkaerő és 14% liszt vesztése mellett még tőkepénze is fekszik rosz, czélszerütlen gépeiben.

Ezen hiányok legnagyobb részben az itten megismertetett „*Maderspach*“-féle „*maghámozó gép*“ által orvosolhatók.

A mint a rajzból látható, egy ily gép felállithatására 8 láb négyszög- és 8 láb magas tér kivántatik.

Az *A*-nál találtató nyiláson bebocsáttatik az egészen tisztára rostált gabona (tisztabuza, kétszeres vagy rozs) a gépbe, ez által igen csekély mértékben megáztatik, tökéletesen lehámoztatik, és minden idegen tárgytól, mint föld, por, hüvely, polyva és üszögtől megtisztittatik, hogy a *B* jegyü helyen *tisztán és tökéletes szárazon* a gépből kifolyjon.

Továbbá a *C* jegy mellett egy álló csavar van alkalmazva, melylyel a gépezet emelhető vagy szállitható azon czélra, hogy az kivánat szerint erősebben vagy gyöngébben hámozzon.

A mozgás vagyis forgás szijjak alkalmazása által történik, és a *D* jegyü korong egy percz alatt 280-szor fordul.

A gép óránként 5 mázsa gabonát tisztit és hámoz $1\frac{1}{2}$—2 lóerő felhasználása mellett.

Ha a gép egyszer megindittatott s a gabona befolyása szabályoztatott, minden más munka vagy segély nélkül, a hámozást egyedül végzi a gép.

Tekintetbe vevén azon körülményt, ha talán nagyobb malomtelepeknek a napontai gabonaszükséglet hámozására több ily gép szükségeltetnék, ugy van intézve a gépek szervezete, hogy ily esetben ugyanazon egy *hajtó koronggal* egyszerre több gép is együttesen müködhessék.

Kisérletek tétettek ezen találmányt köles- és rizskása-hüvelyezésre is alkalmazni, mi a gép alkatrészeinek csekély álváltoztatása mellett sikerültnek mutatkozott, — mely munkálatnál az áztatás természetesen végképpen elmarad, e helyett azonban a gép hajtására valamivel több erő szükséges.

* * *

Az eddig mondottakat röviden összefoglalva, kitünik, hogy ezen maghámozó gép a gabonát annyira tisztitja, a mennyire azt az eddigi szövevényes, drága készületekkel nem birták megtisztitani; hogy ezen gép, egyszerü és tartós szervezetü levén, csak némileg szorgos kezelés mellett, javitásokat nem igényel; hogy ezen gép annak csekély megszerzési költségéhez képest sok munkát végez kevés erőfelhasználás mellett; hogy ezen gép az őrlési műtétet tetemesen egyszerüsiti és gyorsitja, és végre hogy ezen gép használata által a liszt sokkal jobb és szebb, sőt 10% *több* is lesz.

E találmány nemzetgazdászati tekintetben is méltánylásra igényt képezhet. Vegyük fel t. i., hogy Pest-Budán egyedül évente felőrlött 2,800,000 mázsa gabonából 14%, azaz 392,000 mázsa liszt a hulladékba megy: bizonyos, hogy e maghámozó gép átalános használatba vétele után, a fennebbi 14%-ből csak 10%-et az elveszéstől megmentve, mégis a nemzeti vagyonnak 280,000 mázsa liszt, vagyis pénzben per 2 forint, 560,000 forint nyeretik meg. (Az üzleti részleteket lásd lapunk hirdetései között.)

Szent-Benedek.

(Barsmegyében,)

A benczések, e tudományos papi rend számára Géza királyunk gazdag zárdát és apátságot alapitott 1085-ben Szent-Benedeken, s az ő emlékezetöket tartotta fenn a késő utókor számára az a vár alaku góth szentegyház és épület, melyet mai képünk fölmutat.

Szent-Benedek Barsmegyében fekszik, a Garam kies völgyén, melyet fekvése, tenyészete s változatosságánál fogva méltán a szépek közé sorozhatni a világon, s a legszebbek közé Magyarországon. Szent-Benedek középszerü mezőváros, egészséges, szorgalmas tót lakosokkal. Vidéke hegyes-völgyes, sok erdővel; földe minőségre nézve középszerü, mint átalában az ily szikla tenyészetü vidék földei; szőlőhegye terem bort eleget, mely azonban a kitünők közé nem tartozik.

A régi vár dombon fekszik, s megbarnult falai közül méltóságosan emelkedik ki a szintén igen régi templom, két tornyával. E templomnak különösen szép a fő bejárása, belsejében pedig érdekes kőfaragványok vannak. A templomban tartják a hires levéltárt, alatta pedig nagyszerü sirbolt terjed, hol többi közt a hős Koháry nemzetség több tagja nyugszik.

A mezővárost és hozzá tartozó uradalmat 1565-től fogva az esztergami káptalan birja; ennek tisztei lakják az egykori zárda nagy részét, mig egy része parochialis lakul használtatik.

Karácsony estéje.

(Fővárosi kép.)

A sugár fenyőfa ágairól apró viaszgyertyaszálak merednek fölfelé s a családatya, ócska házi köntösben, óvatosan megkerülgeti a csillámló lángocskákból, pogácsa-almákból, aranyos diókból, kötél általi halálra itélt mézeskalács huszárokból alakult csodát s kezében a koppantóval, figyelve lesi, melyik viaszgyertyácskának nőtt meg a hamva. A mama ott ül, hol a fény legsugárzóbb s ölében az az izmos, 14 hónapos férfiu, szokatlan komolysággal vizsgálja a kezében levő diós szilva édes bélét s miután kutatásainak tárgya csakhamar kis bendőjébe vándorol, egy nagy almának fekszik neki, mely csak kevéssel kisebb fejénél. Hol kéthetes fogaival dolgozza meg az almát, hol meg — változatosság kedveért — az almával az asztalt, mely eljárás folytán a borizü gyümölcs nedve a jó mama szeme közé frecscsen. Néha-néha sikerül egyik vagy másik testvérét üstökön ragadni, melyet aztán ugyancsak megczibál; de az ezen kényuraság által támadó jajgatások nem zavarják meg az est ünnepi, vidám hangulatát.

Az asztal négy szélén a többi gyermek telepedett le. A legidősb leányka, a nagymama utasitásai szerint foglalkozik a bábu nevelésével, melynek csakugy van krinolinja, mint magának a kis Juczinak. A fiucska, nagyobb biztosság kedveért, keményen hóna alá szoritja az uj képes könyvet. Bal oldalán a fakard kényesen lóg le s ama fakoczkákból lánczhidat, szinházat s palotákat épit; ő legalább palotáknak mondja épületeit, s a szülék távol vannak tőle, kis fiok nagyravágyását a kritika által lehüteni.

Egyszerre a papa, ki gondosan vette el épen egy viaszgyertyának hamvát, komolyan körültekint s aggodalmas kifejezéssel kérdi:

— Hol van Pali? Kiment Pali?

Az ezen névvel biró apró egyéniség a házigazda harmadik csemetéje.

— Örzsi, nézzed csak Palit, nincs-e a hálószobában?

A szolgáló gyorsan elhagyja teritékét — e szent ünnepen ő is tagja a családnak — s a kis fiucska keresésére indul. Két percz mulva visszatér; a Palika sem a tensurék hálószobájában, sem a „nagyasszonyéban“ (értsd a nagymamáéban) föl nem lelhető.

— Haszontalan beszéd, kiált az apa, a fiu csak nem vált láthatlanná? Ahá! — a mézeskalácsból való huszár hiányzik tányérján — mindig mondtam, feleség, ha az a gyermek akkora mézeskalácsot kap, mint idősb testvérei, karácsony estéjén baj lesz. Pali! Pali! Nyomban ide mellém jöjj!

Ezen ellenállhatlan parancs alig hangzott el, midőn az ablakfüggöny mögül sajátszerü nesz hallszik a miután a keresve keresett, egy köpczös vagy négyéves fiucska, némileg aggodalmas s mindamellett feltünően elégedett arczczal lép övéi elé, kik mindnyájan rászegzik szemöket.

— Fiu! hol hagytad el a mézeskalácsot? kérdi szorongva édes anyja.

Az interpellátio azonban fölösleges, mert az a sárgásbarna pép, mely a kicsinynek szája köré oda van mázolva s pisze orrának még furcsább kifejezést ad, félremagyarázhatlanul szól az eseményről. Ezenfölül a nagyobbik testvér Laczi az ablakfüggöny mögé vonult s a nagy mézeskalácshuszárnak csak csizmaszárát hozza vissza.

— Honnan az istenért származott erre a fiura ez a példátlan telhetetlenség? mondja mérgesen a papa.

— Pedig két darab kalácsot evett meg az ozsonnai kávéhoz! jajgat a szerencsétlen anya.

— No, no, a kis gyermek mind ilyen, édes fiam, csititja vejét a jó nagymama; nem árt meg neki.

— Nem kap vacsorát s azonnal ágyba vele! parancsolja az apa s Örzsi, mintegy végrehajtóbirósága a háznak, megragadja a mézeskalácspusztitót s elhurczolja őt, mialatt a szigoru apa itéletéhez kommentár gyanánt megjegyzi:

— A hasa olyan, akár a dob.

Természet és neveléstanilag egyaránt nevezetes azonban a bünös magaviselete. Teljes nyugodtsággal hallgatja, türi azt a mi vele történik s nyilván ő is ama nagy bölcsész mondatát vallja: a büntetés a bünös joga.

Hirtelen megcsendül a pitvar csöngetyüje.

— Ki lehet az ily későn? Tán csak nem Örzsit keresi valaki? kérdi félig komolyan, félig tréfásan a háziasszony.

— Édes mama, az a szegény asszony lesz kis fiával; tudod, ki ott lakik a kut mellett abban a sötét kis szobában, mondja Juczika, ki ezalatt kifutott, hogy a pitvarajtót kinyissa.

— Oh papa, édes papa! Szabad-e még egyszer meggyujtanom a fát? kérdé Laczi ki szembetünőleg örül rajta, hogy majd a szegény asszonynak is jut valami a karácsonyfáról.

— Szabad, fiam, csak vigyázz, meg ne égesd ujjadat, mond az apa s barátságosan int a szegény özvegy felé, ki gyermekével karján alázatosan állt meg az ajtóban.

A jószivü háziasszony vastag babáját a nagy mama ölébe teszi le s az elhagyottat tisztán teritett asztalkához vezeti, hol a neki szánt, nélkülözhetlen téli öltönydarabokból, kalácsból és sültből álló ajándékok voltak lerakva. A szegény nő szemeit törölgeti, a házi asszony kezét megcsókolja s nem veszi észre, hogy a nagymama által duczolgatott „buksi“ épen azon van, hogy a szegény asszony gyermekének hajába fogózzék. Embertelen szándékában szerencsére megakasztja édes apja, ki idejekorán odalépett s a szegény nővel közli azon örvendetes hirt, hogy a nőegylet részéről állandó foglalkozást fog nyerni.

Ne kisértsük meg a kis kör megelégedettségét kifejezni; az ilyesmit, mint a zenét, nem lehet szóval leirni. Ha e szép összhangba disszonánczia vegyül, ugy csak is a kis Palkótól származik az, ki csak most jutott az iránt tisztába, hogy hiszen voltaképen ő neki nem is járt ki az ő vacsorája s a tányércsörgés alkalmából Örzsit, ki az asztalt teriti, kéri is, hogy legyen közbenjárója.

— Édes Pálom, szól mosolyogva férjéhez az asszony, megengeded kis druszádnak, hogy fölkeljen s hogy közénk üljön?

— Nem bánom, hanem higyjétek el, végkép elrontjátok ezt a gyereket, mond az apa s ölbe kapva a kis bünöst, gyöngéden szivéhez szoritja.

S igy, lélekemelő kegyelmi ténynyel fejeződött be a karácsony estéje. *Forgó János.*

Szentbenedek

24. — SZENT BENEDEK ✠: Várkastély
Schloss — Château — Castle

Szentbenedek — várkastély

Rovács Jenő dr. Magyar kastélyok 39. l.

24. — SZENT BENEDEK ✠: Várkastély
Schloss — Château — Castle

(Szentbenedeki udvarház)

1593. Renezánsz

Voit Pál dr. <>

Építészet 1944.

1. füzet

Szamos Lóppel

együtt a további irodalom

Petrik Albert monográfiá-

ja erről a vár-

kastélyról.

Zárd.

ORSZ. MAGY. KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT
BUDAPEST, MŰCSARNOK, HŐSÖK-TERE.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Müemlékek Országos Bizottságának

úrnak
úrnőnek

Szentbenedeki apátság

monostor és templom

l.

Magyarország műemlékei

I. k. 89. 405.

38, 39. l.

képekkel

ezad balra, állva. Teje elöl kopasz, haja
retvált. Jobb kezével az asztalra támasz-
ipőjére teszi. Nyakravalóját felett szala-
; prémes mentéje, melyet vállravetetten visel,
a zsinórzat; derekát öv szorítja s oldalán
t kés sorban:

ntiè.
:, J. Jellačič Bzmr. Ban."
tés nature, à Vienne, par Mirovich, et lith.

by Goupil, Vibert & Cie, 289 Broadway"
& Cie, éditeurs"
nbart & Cie, 25. Berners St. Oxf. St."
", méretei 28.9 : 23 c/m.

912.

Szentbenedeki
vár-rotéj

Kelemen Lajos Egy
Erdélyből magyar mű-
emlék. Erdélyi
Magyar Naptár
1924.

Szentbenedeki kastély

Szentbenedek Dés
mellett

Kővári Erdélyemul.

Nyitra vármegye VI. 239

Szentbenedeki vár.

Kornis-kápolna

Képe repr.

XVII. sz. gótikus.

Entz Géza:

Szolnok-Doboka vármegye műemlékei. Kolozsvár 1943. VI. tábla.

ház, oszlopfő

di Santa Ma-
oszlop 152
HÂTEAU
) templom, ka-
185
s-du-Rhône)
, homlokzat

ok 88
137
99
ie és Múzeum,
9
Árpás, Móric-
i m.) premontr.
Jakab-temploma

36
63
26
Bélától küldött

a m.) templom-
i anyag 36
67, LVII

AZAY-LE-RIDEAU (*Indre-et-Loire*) templom, homlokzat 115

BÁBASZÉK (*Babiná, Zólyom m.*) Szt. Máté-templ., keresztelőmedence 236. jegyz.

BÁCS l. Bátmonostor

BÁCSMONOSTOR l. Bátmonostor

BÁCSSZENTANTAL r. k. templom, alaprajz 33

BAKONYBÉL (*Veszprém m.*) bencés apátság 23
— leltára 230—231, 244, 251
— díszes téglalapok 209

BALÁCA (*Veszprém m.*)
— római kori freskók (Veszprémi Múzeum) 218
— mozaikok (Veszprémi Múzeum, Nemz. Múz.) 215

BAMBERG székesegyház 25
— székesegyház 25
— Fürstentor 167, 184, 188
— Georgenchor 133, 167, 188—189
— Gnadenpforte 133, 148, 167, 189

L

LI. 2

13

Szentbenedeki

Okastély

l,

Baloph Endrényi

I. 148. l.

Nagyságos

Identitási Ernő

úrnak címére

Budapest

Lágymányosi u. 16

Szentantali templom

Szentantali templom V. 163.

Mur.-és Kvs. Erkötés

Szentantali mester

irod.

Arch. Ért 1928. 281. l.

Szent Benedek
Vágújhely mellett.

Trencsénmegye

Vöröskő alsóvonja 1881.

1886.

Áthelyeztetett l. Váy Miklós.

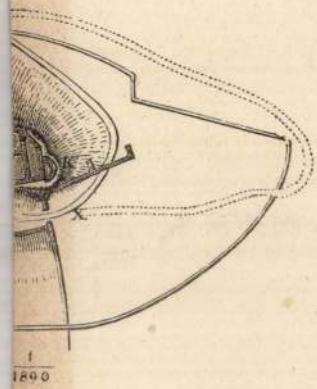

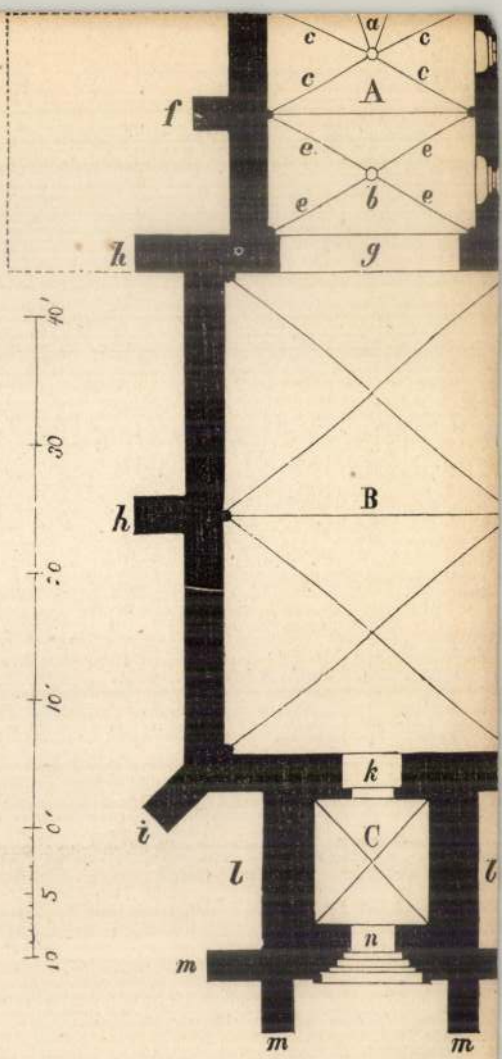

18.

Szent Benedek g.k templom és Karolj.-

g.k. templom. Tőke 2- 1913.-

1) alaprajz a kerítés hosszmetsz. 1:50

2) főhomlokzat oldal és hátsónézet 1:50.

3) Oltárszerkezet. 1:10.-

Komis Karolj - Csányi k. 1909.-

1) alaprajz 1:200

2) főépület - földszint alaprajza 1:50

3) " emeleti alaprajza 1:50

4) északkeleti hosszanti épület alapr. 1:50-

5) főépület keleti metszet 1:50

6) " északi homlokzat 1:50

7) " nyugati homlokzat 1:50

8) Kapunyílás 1:20. és

Tornaterem 1:10

21.

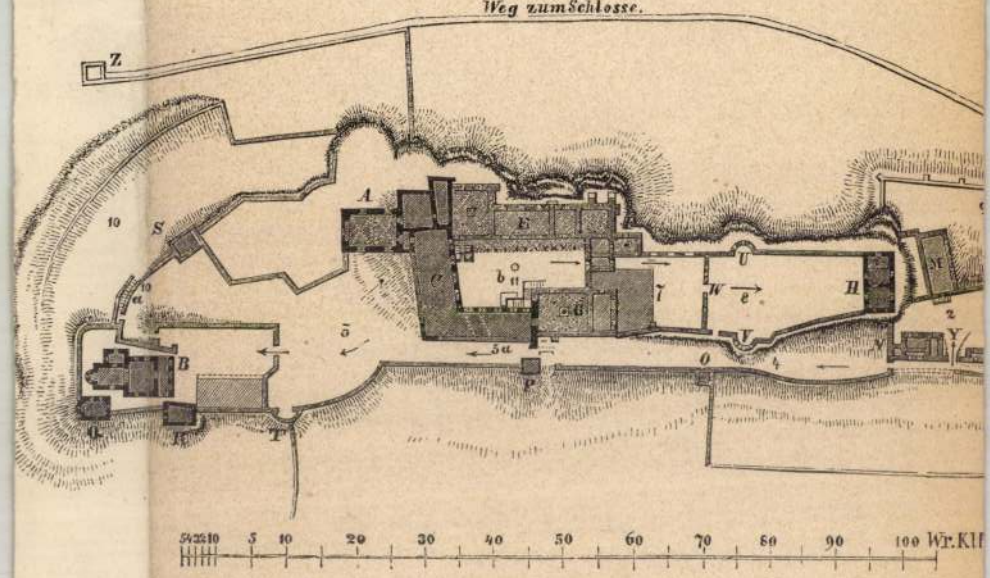
Weg zum Schlosse.
Z
A
B
C
D
E
F
G
H
S
T
U
W
Y
O
P
10
5
20
30
40
50
60
70
80
90
100
Wr. Kl

19.

Szentbenedeki templom

restaurátója.

Arch. Ért. 1882.

XXXIII — XXXIV. l.

IV.

ARANY, EZÜST, ÉKSZERTÁRGYAK

Szentbenedek

Ref. templom

282.

Zádor – Rados

KÖNYVKERESKEDÉS **MAGYAR JENŐ** ANTIQUÁRIUM
BUDAPEST, IV., MÚZEUM-KÖRÚT 31.
TELEFON: 883-64 LEGOLCSÓBB BESZERZÉSI FORRÁS TELEFON: 883-64

Szentandali Coburg

Szentandali Coburg hercegi Kastély

t. 164.

Mur és Kis. Szt

Szentantalfai ref.
templom

Thúry E.

A szentantalfai ev. ref.
egyház története.

Petrik 1886-1900

Szentantali kastély

Thaly Kálmán

Kohárv- mûemlékek a szentantali kastélyban.

Századok 1871. 56. l.

Szentantali kastély

Dörre Tivadar rajza

Repr.

Om VI. 65. l.

Fülöpszállás, rét.

67, 275,

Szentantali Kastély

Vas. Lyó

1861. 520. l.

Képek-

munkatársak :

Nánási Sándor

Oberschall Magda

Pálinkás László

Pigler Andor

Polgár Julia

Rados Jenő

Révhegyi Réh Elemér

Schoen Arnold

Supka Ervin

Voit Pál

Zádor Anna

Szentantali márványos oltár.

~~A hozzá tartozó [illegible] oltárkép~~
~~[illegible]~~ ben. Legrégebb e város emlé-
künk ~~[illegible]~~ 1506-ból; ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~. M.S. jelzéssel. Festője
ismeretlen, nyilvánvalóan Jörg
Breu augsburgi mesterrel azono-
sítják. A márványos oltár fel-
menőjének Szent Flóriánt
tartják. A mára fennmaradt
6 képből 4 az esztergomi pri-
mási Keptárban, ~~[illegible]~~ a legrégebb
(Mária ~~[illegible]~~ találkozása Erzsébettel) a bpesti
Képzőművészeti Múzeumban és
egy a szentantali plébánia
templomban van.

-di.

~~zott~~ napjaink 1793-ban.

zie.

Ry102

~~terem~~, a Madonna szobrát ~~van, melyet há-~~
~~ejében~~ kőfalánál ketten beszélgetnek a pa
kilátás. A kikötő előtt gondola kötött ki,
Többen néznek utat három jár-kelő élénkít. A
A egyiken vörös köpenyeges úr állva nézi a
ikkal díszített templomot a másikban
~~ott a gondolás ever~~. Kissé hátrább balra
ébe, a melyeken többen foglalatos kodnak a
s kiterjed a parton nézegetők felé. A cégtől

24·5 cm
s László ajándéka.

Szentandrássy István | grafikus

1. rajz : rézk.

Szentandrássy István. Rajz 2

Élet és Irodalom Bp. 1983. máj. 13 XXVII/II

Szentandrássy István

E. M.

Szentandrássy István olajgrafikái
a Fészek klubtermében

Magyar Nemzet, 1986. sept. 11. 4.

zott el a magyar keramikusról (*Lóska Lajos*) és arról, hazai alkotó tevékenységéről (*Lóska Lajos*) és arról, hogy az elmúlt negyven évben hazánkban a nem avantgárd indíttatású művészeknek is milyen meggyötrő sors jutott (*Lelkes István*).

A konferencia teljes anyaga – a Kulturális és Közoktatás Minisztérium támogatásával – önálló kiadványként megjelenik.

SZENTANDRÁSSY Istvánné

Emlékezés „Fürtös Tépel" és szőlőgazdaságról.
= MN XLVII. 126. 1984. május 31. 6. p.

- Bp. Rátkai Klub, Szentandrássy Istvánné festő
- Bp. Népszabadság Sakkhai Klubja, Galambos Tamás
- Bp. Fonó Művelődési Klub, Micsai Istvánné
- Bp. Dorottya u. Cardot, Vera
- Bp. Budapest Kiállítóterem, Polony Erzsébet

II. AZ ÜGYINTÉZÉS SZABÁLYAI

1. Irányitási jogkör

Az igazgató irányitási
lelősség fenntartása me
csoport terveivel, besz
adminisztrativ és gazda
kérdésekben megosztja a
Az igazgatónak a Kutató
latos egyszemélyi felel
a gazdasági vezető irán
Kutatócsoport gazdálkod
datainak végzésében, s
van valamennyi szerveze
kapcsolatban.

Szentandrássy István, grafikus

Péli Tamás cégány festőművész két művésztanulóval foglalkozik: az egyik Szentandrássy István, aki jó tíz évvel fiatalabb, aki még nagyon sokat fog tenni, ha tehet. – a másik Bunda János, aki vitrint nem cigány, de jól fest, tanító, cégánygyerekeket tanít és nagyon jól tanít.

Murányi Gábor: „Hát ennek a korát ja vagy te?" Interjú Péli Tamással.
Valóság, 1983. ápr., 56-64-old.

Szentandrási Zoltán, építész

L: Ungár Péter

–: Szövetségi hírek

Magyar Építőművészet, Bp. 1983 Boríték 3 83/1

Szentandrássy István festő

Pro Urbe díj 1995

MN 1995. okt. 30. 4.

404. CSÁSZÁR László: Építőmesterség a magyar múltban. Bp., Építésügyi Tájékoztatási Központ, 1986 166 p., 12 t. ill.
405. Csorba Csaba: Vég-Gyula várának históriája. Bp., Zrínyi, 1985 **ism.** KISS Anikó = Békési Élet, 21, 1986, 3. 400-401.
406. CZAGÁNY István: A Szent György tér. = Budapest, 24, 1986, 6. 21. ill.
407. CZEGLÉDI Imre: Gyula, műemlékek. Bp., Tájak, Korok, Múzeumok Egyesület, 1986 16 p., ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 245.)
408. CZELLÁR Katalin: Élők, holtak, istenek háza. Bp., Gondolat, 1986 127 p., ill. (Gondolat zsebkönyvek)
409. DÁM László: A lakóház táji változatainak és történeti fejlődésének problémái az Alföldön. = Acta Musei de János Arany nominati, 4, 1986 237-251. ill.
410. DÉVAY Ferenc: Boldogkőváralja, történeti emlékek. Bp., Tájak, Korok, Múzeumok Egyesület, 1986 16 p., ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 256.)
411. DOMONKOS János: Krasznahorka büszke vára. = Múzsák, 1986, 3. 18-19. ill.
412. FEJES Márta: Az 1986. évi Ybl Miklós-díjak. = Építésügyi Szemle, 29, 1986, 7. 222-224.
413. FIALA, Andrej: Výsledky nových výskumov [Pozsony, vár]. = Pamiaty príroda, 15, 1986, 3. 167-175. ill.
414. FLOREKOVÁ, Viera: K stavebnému vývoju opevnenia v Prešove [Eperjes, vár és városfal]. = Pamiaty príroda, 15, 1986, 6. 216-217. ill.
415. Goldberger, Paul: Wolkenkrazter. Das Hochhaus in Geschichte und Gegenwart. Stuttgart, Deutsches Verlags-Anstalt, 1984 **ism.** M.Gy.K.[M. GYÖNGY Katalin] = Magyar Építőművészet, 1986, 1. 58.
416. HABERLANDOVÁ, Helena: Košice-Barca, kúria

SZENTANDRÁSY István

MOLDOVÁN Ibolya: Lehet még festeni? =
Vasárnapi Magazin, 1993. január 30-31. 5. ill.

Szentandrási 12. templom

(Zala m.)

Szt. András tisztel. építtette
Bíbóciaton püspök
X Villongárad.

Pehm 462. l.

Lentandrián

aquamanile

Vas. Ujs

1860. 547,

548 l.

képpel.

568. l.

képpel

Szentandrási rk. templom

(képesvon)

Dr. Feloom

337. C-

Abùtilon avicennae

Vinai scrisa

Szentandrási Borbála, hímző

MDK

Receteritője 1686-ból Szilágysomlóm.

12.o.

Balogh Jolán: Kolozsvári reneszánsz láda 1776-ból.
KelemenEml. 9-23.o.

SZENTANRÁSSY ANTAL, pék pecsétje

Köralakú pecsétje 2 cm. Két oroszlán kiflit és perecet tart. Fent, A. Sz. monogramm. Az oroszlánok talpa alá vonallal elválasztva piskóta alakú sütemény forma. Miskolci pék volt. 191. old. 3. kép. 17. jegyz.

BODÓ SÁNDOR: Borsodi, abaúj-i, és zempléni céhpecsétek 189. old

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÉVKÖNYVE, IX. 1970
Miskolc, 1971

SZENTANDRÁSSY ANTAL, pék, pecsétje

Köralakú pecsétje 2 cm. Két oroszlán kiflit és perecet tart. Fent, A. Sz. monogramm. Az oroszlánok talpa alá vonallal elválasztva piskóta alakú sütemény forma. Miskolci pék volt. 191.old. 17.jegyz. 3.kép. Fekete m repr.

BODÓ SÁNDOR: Borsodi, abaúji és zemplén céhpecsétek 189.old

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÉVKÖNYVE, IX. 1970
Miskolc, 1971

Szentandrási Istvánt

kitüntetés a Budapesti Művelődési

központban

Magyar Nemzet 1983. X. 6.

(Szentandrássy István) grafikus és Husz Ágnes keramikus kiállítását október 7-én, pénteken délután öt órakor Kovács József költő nyitja meg a Budapesti Művelődési Központban (XI., Szakasits Árpád út 55.).

Magyar Nemzet 1983. X. 7.

Szentágotai
oltárszekrény

l. Repr.

Arch. Ért

1910. 396. l.

Szentágostai templom –

Basel

(Agnethen, Hagenbach vom)

Vége vesz.

Sigerus

Szentágotai rk

templom

(Fejér vm)

Szent Ágota tiszteletére
építtette Bíró Máté
püspök 1754-ben.

Pehm 459. l.

Szentágothay Dezső, iparművész

OTP Központ felújítása, Budapest. Építész: Kovács Antal (Ipartervi-Materia)

Művészmunkák: Szabó Erzsébet, Szentágothay Dezső, Simon Sándor (iparművész-restaurátor), Szélyes Orsolya, Nelken Flamid, iparművészek.

Szathmáry Gyöngyi szobrászművésznő

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 36-old.

Szentágothay Dezső ipartörténeti

Hofburg cukrászda portáljának rekonstrukciója, Budapest.

Építész: Geleben Gábor (KÖZTI)

Építésmunkák: Szentágothay Dezső, ipartörténész

Magyar Építőművészet, 1984. 6., 22-old.

SZENTÁGOTHAI János orvos, akvarellista

Vadas József;Szentágothai János akvarelljeiről.
= Szentágothai János ünneplése. Bp., 1985.
8 - 10. p. ill.

müemléki topográfia viszonya
olyamatos nemzeti alapkutatási
megvalósuló eredményei több tár-
mára nyujtanak tudományosan fel-
nformációt és forrásanyagot és
t, alapját képezik a közvéle-
nak, az esztétikai és történeti
ogás kialakitásának. E célok szol-
iai tevékenység egymást kiegészi-
a - amennyiben a folyamatos team-
rugalmasan tud alkalmazkodni a
ányos értékeléi szempontokhoz,

Szent Miklós három halottat
támasztat fel
dénnyája

Régi művészet M.N.G. 1974.

Szent Miklósi, Ötvös

Szigethy

Szilasi

Szilvási (Zilvasi)

Szijgyártó

Szőlősi

Szőke

Sztarai

Talmácsi

Telegdi

Tokai

Tolvaj

kolozsvári ötvösök a XVII. században

Jakab Elek Oklevéltár Kolozsvár története II és III. kötetében. II. k. Bp. 1888. 730. l.

Szent Margit.

Knauz Sándor:

A nápolyi Margit-legenda Magyar Sión

1867. V. évf. 561—590. l. 641—662. l. 740—769. l. 821—834. l. 920—938. l.

A cikk folytatása 1868. évfolyamban.

A m. postatakarékpénztárnál

16136

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest

IX. Högyes Endre u. 10.

Hivatalból
díjbecslényozva

Szent Márton

Dankó József

Győrmegyei Sabaria,
vagyis pannonhalmi
a Márton tiszteletére
szentelt Mártonnak
nevezett helye.

Magyar Sion
1867. V. évf. 881–
917. l.

H T I B O R Urnak
ttségának Elnöke

B u d a p e s t.

ás alá nem eső hetikártyákat a jövőben
csak az kaphat, aki igényjogosult-
kiadott "Igénylőcilap"-on igazolja.
el értesítem E l n ö k Urat,
szerzését a Magyar Nemzeti Múzeum kere-
külön saját hatáskörben intézik el.
szállójegy napi áráért szerezhető be

Szent Márton

Háború = Szent
Márton győzelme
Szabariában történt.
Magyar Sion

1867. D. erf
303—319. l.

Mak

Szent Lőrinc Képeskönyvét ismeretlen mester műve

1247-ben említik először oklevélben a veszprémi Képeskönyvet. 1954-55-ben találtak meg a plébániatemplom szentélye alatt; 16 kép. Ez a stílus a falaljárás után 1241-42 körül Párizsban, a Szt Lőrinc Képeskönyv egyetlen ősi oklevél kötetein előtt épült.

Magyar Művészet: Keszthely Művészet 1962, 75l

Szent Margit

Knauz Nándor:

A nápolyi Margit-legenda. Magyar Sion. 1868. VI. évf. 416–435. l. 480–495. l. 561–572. l. 641–653. l. 721–732. l.

Szent Margit házi oltára

Róma Flóris: Szent Margit házi oltára. Arch. Rőzl. VII. k. 19-42. l. egy fényképmásolat táblával.

Ujabb története F. 1900. tulajdonosa L. báró Rothschild A. Párisban

Orsolya 13. l. 14. l.

F és az eredeti mű alapján készült lei. rajza.

Orsolya nemét XIV. századbeli s így nem lehetett Szent Margit tulajdona.

Szent Margit ikonográfiája

Rexa Dezső:
Margitsziget. Bp.
1940. Officina kiadás

A szabadság

helye: Budapest, Ka

megkezdésének napja: 1938. évi

tartama: 3 /:három.:/nap.

Bevonulni tartozik 1938. évi no

reggel 7 órára a fenti beosztásá

Kelt Baja, 1938. évi novem

A szabadságot engedélyező parancsnokság (hatóság stb.) körbélyegzője.

A szabadságolt sajátkezű aláírása

97. rsz. H. M. 16.521/eln. 8. sz. körrendelet.

Szent Margit ikonográfia

Fenty Mária oltárképe
a győri venetskert
városi kertlélektemplom
magyar szentek
oltárain

alyból, felül pedig kék bőségszaruból
ire helyezett koronából képzett keretben
l-ot, ki lovassági tábornoki egyenruhát
ó és a Vaskorona rend jelvényeit a mel-
ra pedig neje: Mária Anna Karo-
a s nyakéke keskeny gyöngyfüzér, melyen
ült észre. Fejéke, melyről fátyol omlik vál-
ó. Feliratai a kép alatt, mely a kiállí-
om sorban:

önig von Ungarn,
, und Dessen Gemahlin
roline."

Feyer Allerhöchst Dero Reise im Jahre 1834."
ansfeld ü. Cp." s jobbra: „Eigenthum
. Stadt № 1129 und F.v. Weissenbach
r. 121."

: 49:33.5, a képé a korona szerepjétől 32 c/m.

31/93 N=17.

Szent Margit házi olá-

22

Römer, Dr Florian:

Der Hausaltar der
seligen Margaretha,
Tochter Königs
Bela des IV.
Mit einer Tafel.

Különlenyomat.
Hol és mikor jelent
meg minden fel-
említtetik

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-83.

A Szent László ikonográfiájához

A nobra a bécsi
képtárban levő Szent
Istvánról készült
Kauslech

Kauslech

Szent László ikonográf.

Szent István, Szent László és Szent Imre

XVII. sz. festészet

Repr.

Reiszig József dr

Árpádok virága

Szent Imre herceg

Bp. 1929. 136. l.

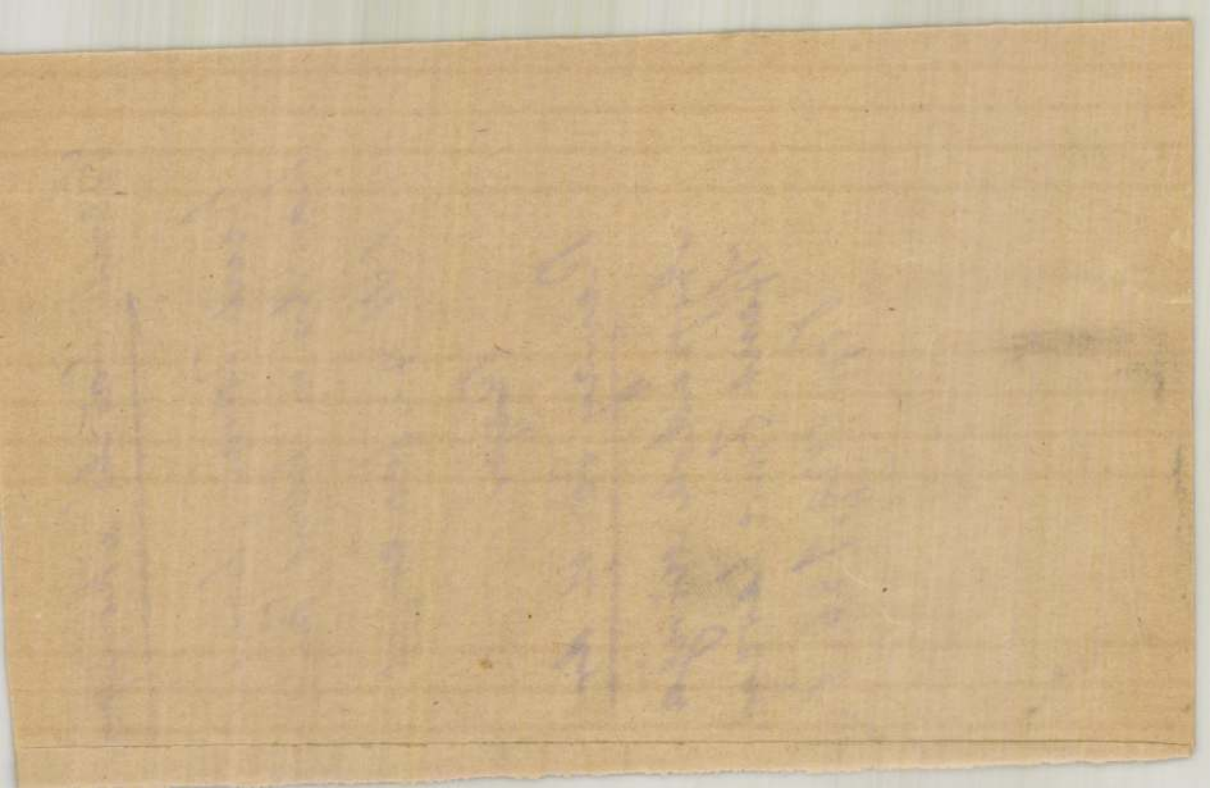

Szent László ikonográfiája

Storno Ferenc:

Három lap Szent László történetéből - fényes litografián.
H. é. és n.

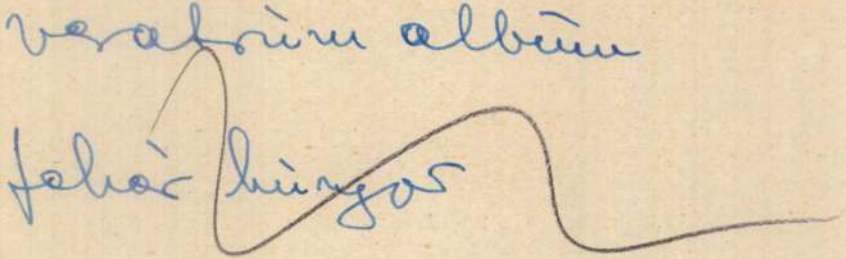

veratrum album

fehér hunyor

Balics Lajos: Szent László király lejetkbé-
jének története.

8°, 1K, 34L, 88 é., 1892.

Szent László király
lejetkezőjének

Bánóczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon

(Kny. Alexander-emlékkönyv).

8°, 4K, 7b L, Bp. . . .

Szent László lovasszobra Nagyváradon

Szent László felesége -
nek kardja

Gerhon cikke

MAGYAR MUVESZET

1937. 47 - 53 l.

képekkel,

irodalommal

SAN MARCO

234

Rubens követői

M

Német festő Rubens modorában, kettős családi arckép, német felirattal, XVII. sz.

Gerevich PA, 262–263 l.

Rubens követői

Szent László király

ereklyetartó mellszobra

Dörre Tivadar rajza

repr.

Orsz II - 391 l.

Szobor Béla: Szent László király lovasszobra.

(Kny. III. Béla emlékezete)
№ 40, 10K, 21L, Budapest, 1900.

Szent László király
lovasszobra

Szent László fejedelek-
jéje

Balics Lajos: Szent
László király fejedelek-
ségének története.
Győr, 1892.

Gyent (102)

Szent László vára

(nyom)

Saját magyarázat

A Déd - Besztercze közti

útvonalon

Kővári Erdélyből.

60, 61. l.

Trenčín múzeum

VII - 286.

Szent László fejereklyéje

László

=

Balics Lajos dr.:
Szent László király fej-
ereklyéjének története.
Győr, 1892.

ASPIRIN

Név törv. védve

Az egész világon elismert és általánosan használt szer meghülésnél és lázas állapotoknál. Megbizható és gyors fájdalomcsillapitó hatásánál fogva elterjedt szer fej-, fogfájás és mindenféle fájdalom megelőzésére és megszüntetésére, valamint rheumás fájdalmak kezelésére.

Helyes alkalmazás mellett az Aspirin ártalmatlan, a szivműködésre nem hat, gyomorpanaszokat nem okoz, mert a gyomron változatlanul halad át.

Alkalmazás: Ha az orvos máskép nem rendeli, naponta többször 1-2 tablettát, szükség szerint esetleg többet. A tabblettákat célszerű vizzel, teával vagy más itallal bevenni. Lugos ásványvizeknek vagy alkaliáknak (szódabikarbonát) egyidejű használata kerülendő.

Eredeti csomagolás: doboz 20 tablettával á 0,5 g

»Bayer«

I. G. FARBENINDUSTRIE AKTIENGESELLSCHAFT

Leverkusen a. Rh.

engedélyével és eljárása szerint gyártja

MAGYAR PHARMA GYÓGYÁRU R. T.

VEGYÉSZETI GYÁRA. BUDAPEST

Kérjen mindig határozottan Aspirin-tablettát eredeti csomagolásban. A valódiságért biztositékot nyujt a »Bayer«-kereszt, mely minden tablettán látható.

Szent László ikonogr.

Egész alakos kép
az 1619-ben adomá-
nyozott Teőreős-cí-
meres Körmendi
hercegi levéltár
Repr.

Iványi Béla dr.

Címeres levelek a
kőszegi és Kör-
mendi hercegi
levéltárakban.
Körmend, 1942.
12. l. után

Budimcsevics-féle szállás Zomborban

VII. 166.

Szent László ereklye-

tartó mellszobra

a győri székesegyház-

ban

Repr.

Kiss Szikla kath. lap

44. I.

Szent László fejének

ereklyetartója

a nőlki apátság

kincstárában

Repr.

Kisfaludi Kath. Lapok

45. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szent László fej-
nekelye - tartója
a nagyváradi
székesegyházban
Készíttette Schlauch
Lőrinc bibornok-
püspök.

Kiss Erik kath. Magy

49. l.

Ki volt-
ért a stílus-
tan, ezzal-
szemben ??

BUDAPEST
42 VI 15 17

Szent László hermája

Aranyozott és zománcos
ezüst
XIV—XV. sz.
Győr, székesegyház

Repr.
Divald Károly művével.

102. l.
104. l.

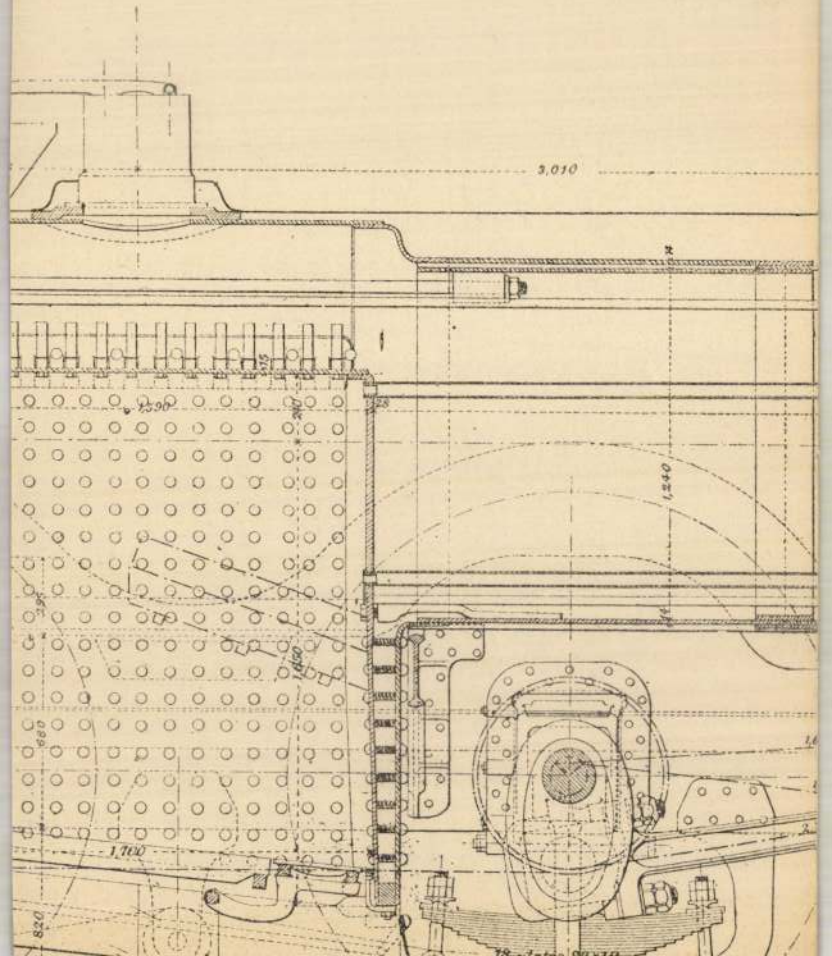
3,010
1,240
1,700
820

Szent László ikonográfiája.

Honorodszentmártoni
falkép.

l. Balogh Erdélyiben
nem -

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1898.

Ára 1 korona.

Szent László ikonográfiája

Makkai templom
falképei

és

Balogh Erdélyi
neoni

ITS PÁL. Albán koresma.

Szentlászló ikonográf.

Fülei falképek

l.

Balogh Edelgyűrű

37/16. l.

Gelencei falképek.

u. o. rézm

Spányi Béla. Őszi reggel.

Szent László ikonográfiája

l.

Majkónyvei

53. l.

Szent László fejereklya-
tartója a győri
székesegyházban

Kegyi repr.

Bal XV-XVI. szám
II. 539. l.

Szent László ikonográfiája

Kiss György: Szent László
kora az esztergomi székes
egyházban.

Repr

Magyvetecke

I. 87. l.

Szent László ikonográf.

A szent Király Élete
erdélyi pénzeken

l.

Huszerdpénz
510. l.

Szentkirályi ékonyv.

Székelyderzsi templom
falképei

Repr.

Bal XV-XVI. mű

II. 544.C

Rev. PATONAI JÁNOS
Tatárszentgyörgy.

Szent László

ikonográfiája

Striegel, Bernhard
festménye. II. Ulászlót
és gyermekeit Szent
László király szűz
Mária pártfogásába
ajánlja.

Repr.

Magyar művelődéstört.

II 76. l. 650. l.

Kosztolányi

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szent László ikonográfiája

4. László harca a kunokkal a gelencei r. k. templom XV. századi falképein.

5. László harca a kunokkal a dersői unitárius templom 1419-ből származó falfestményein

Repr.

Jancsó Benedek:

A székelyek. Bp. 1921. 6, 7. l.

Viselet.

Női ruha.

A balra fordulva oráját
tott ujjakkal, [illegible]ékbeszal
sor fodorral visel. Felirata:

DIVAT-KÉP

alól jobbra: Ny. Rohn A. Pest l
legalól balra: Nővilág Augustus
jobbra: Kiadja Heckenas

Kny., mér. 23.7 :

Szent László ikonogr.

Maulbertsch freskó
az egri líceum kápol-
nájában

Fajt Bold Marg

Szépmüvészet
1942. 280. l.

EXPRESS
LAPTERJESZTŐ VÁLLALAT
(CÉGT.: FARAGÓ JENŐNÉ)
BUDAPEST VI. ANDRÁSSY-ÚT 49. I. 4
TELEFON: 228-411

T.

Europa Film Könyv Lapterjesztő és Könyvkiadó
R.T,

Budapest

Rothermere u.12.III.2.

Szent László iko-
nográfiája

Markup Béla arra
a római magyar
követség palotája
főkapuzatán

MAGYAR·EPITOMUVESZET
1927. 8-9. 2. 12 l.

MAGYAR FILMGYÁRTÓK EGYESÜLETE

Szent László ikonográfiája

l. Ernyey J. cikkét

Rég. Tan. Evk.

II. 201 és kv. l.

Krazsnahorkai
Andrássy-mauzoleum

igos Bizottsága

száma:		19 —
kelte:	III/15.	19 VI.
beérkezése:	III/17.	19 VI.

száma:

ntézett szám:

a:

na:

Szent László ikonosztáz.

Egyeshalyi Református
Iskolája XV. sz.
(Rönlet)
Repr.
Magyarországtól
II. 266. l.

Dr. Kontiváryi Gyuláné

úrasszonynak

Budapest

XI. k. Lágymányos

út 16

bérenmebet 1.

Szent László nagyvá-
radi kovácsolva

Divald Kázmér nyomdai

102, 103. l. – 104. l.
105. l.

Szent László ikonogr.

Frimmel-Gera: Szöllyy. tere. (vagy freskó-tere?) Szent László élete.

Szépmüvészet

Repr. Építészet 1942. 6. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szent László ikonográf.

Komor od szentmártoni,
Gelencei
fülei falrévéi

Repr.

Pulszky Magyarok
II. 179. tábla
215. l.
217. l.

Europa
Felső Duna hajózási

Budapest
V. Rohmer 4/2

Rónai Sándor könyvgyűjteménye

1. Magyar irodalom

331.1

331.1

331.1

331, 374.1

3805. Hunnia nyomda rt.

Filarszky Nándor dr. VII. 213

Szent László

ikonográfiája

Turnovo, Bp.

M. Nemzeti Múzeum

Repr.

Arch. Ért. 1935.

133. l.

Arnyon, a XVIII. sz.

Abdi Basa.

Derékon alólig, kissé jobbra f
sett párkány mögött és maga
írata:

fölül „Der Bassa von Ofen
alól: „1765"

Réznetszet, méret

Ltn. 143
Szabl. 244-
570-914-1

Szent László Király
Karcsehelyezkedése
Ragyabán.

627. NAGY DISZTÁL, porcellán, köz
schüssel, Porzellan, im Mittel Be

Frakmot
Velino
cikke

628. KUPA EZÜST FEDŐVEL, porcell
— Humpen mit Silberdeckel, Por

629. KUPA EZÜST FEDŐVEL, porcell
— Humpen mit Silberdeckel, Porz
Meissen.

Arch. Ert
1898.
193-195

630. NAGY DISZCSÉSZE ALJJAL, p
képe. Berlin, 1830 k. — Grosse
vornehmer Officier. Berlin, um 1

631. KÁVÉSKÉSZLET, porcellán, u.
fedővel, két csésze aljjal. Bécs,
Kannen, eine ovale Zuckerdose r

két ábrával

632. KUPA EZÜST FEDŐVEL, porce
Silberdeckel, Porzellan, mit Chinc

633. KÉT KIS VIRÁGTARTÓ, porcellá
— Zwei kleine Blumengefässe, I
XIX. Jh.

634. KÉT VIRÁGTARTÓ EDÉNY,
XIX. sz. — Zwei Blumengefäss
XIX. Jh.

ak, a tagozott talpa felett domboru akantuszlevelek
elek diszitik. A boltozatos fedő gombja sárkányalaku.
arabeszkdisz. Testén vörös ibolya, lilalüszteres és arany
tájkép alakokkal. A fedőn a kartushoz hasonló arabesz-
740 k. — Gedeckelter Becher, Porzellan, konisch, über
ihe, den Deckel zieren ähnliche Akanthusblätter. Der
Rand und zwischen den Blättern Goldarabesken. Auf
terglanz und Goldarabesken Uferlandschaft. Am Deckel
hasonló Meissen, Festschr. 2. tábla, 8. ábra. M. 18.5 cm.
Illusztr. XXV. tábl.

engeres teste kobaltkék mázu, rajta arany arabeszkes
elől négykarélyos fehér alapu kartus, aranyarabeszkes
tájkép, három szarvas alakjával (rézmetszet nyomán).
jzu kettős DFW monogramm, körülötte trébelt akan-
issen, 1735 k. — Humpen, Porzellan mit Silberdeckel.
ibung am Lippenrand Goldarabesken und Schmetter-
ten umsäumte vierpassige weisse Kartusche, mit Land-
Deckels in Blätterkranz graviertes Doppelmonogramm
laue Marke. Meissen, um 1735. Mag.: 14.5 cm.
Illusztr. XXV. tábl.

zobrocska, a férfi virágcserepet, a nő füleskorsót tart.
ur, weisses Porzellan. Höchst, um 1780.

zögü meggypiros tájképekkel. Meissen, XVIII. sz. —
Ausschaft in Weinbaulage. Meissen, XVIII. Jh.

<Szent László ereklyetartó mellszobra>

Orsbor Béla: <?>
Forster Gy. III. Béla emlékezete. Bp. 1900.

lása az 1930.évtől:

gyasztók kö-delmi kamata	Összesen
16.763.54	136.154.61
24.304.05	171.092.89
39.491.73	327.974.98
42.390.07	361.490.26
39.271.26	350.345.37
39.461.39	369.491.47
34.353.66	388.199.61
34.061.50	416.577.97
34.105.54	398.367.39
33.022.29	493.821.66

gdegés javításának [illegible]

Kölcsönzött Párásodásmentes

Szent László hermája

Trencsénből

Aranyozott vörös réz

XV/1. sz.

Nemzeti Múzeum

Repr.

Dömald Magyarország.

100. l – 105. l.

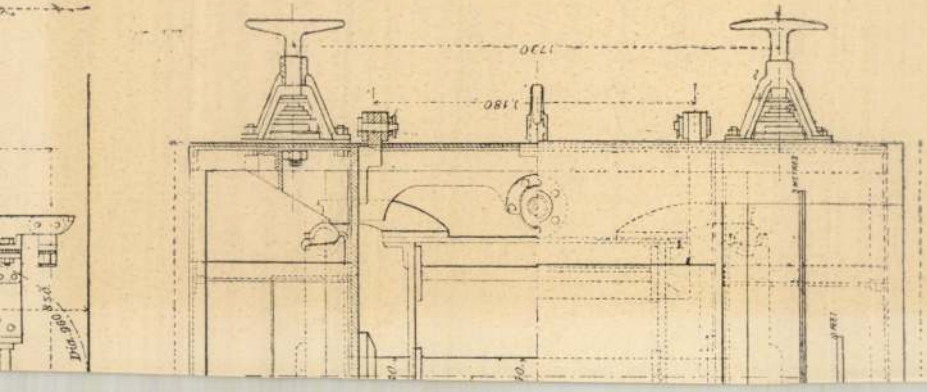
1730
1180

Szent László hermája

l.

Vaju Árpádok

332. l.

333. l.

Földmívelésügyi minisz. m. kir.

VII. 21.

közigazg. kerület.

A bejelentő (hivatal, vállalat, intézet stb.) neve (cége):

A felveendő választó					
neve	foglalkozása	lakása		születési éve	mióta lakik Budapesten?
		Budapesten (közig. kerület, utca és házszám)	vidéken (község neve, utca és házszám)		

szabad bejelenteni!

Szent László ikonográf

Szent László pálosa

Turóczi: Chronica

Augsburg 1488.

repr.

Gyulafehérvár

I. tábla

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

Thurzó Kamiselő adom[ány]
[ny]ata

EGYÉB ADAT

Kutassy cikk.

[em]lékpajzs. Alul két oroszlán
oroszlán angyal.

Szent László király

ikonográfia.

Fenti ábrázolás
Aranka az egyházi
pléb. templomban.

Repr.-

Kulkassaicghm

I. k. 301. l.

Szent László ikonja.

a király képe a
Cheösy-család
címeslevelén 1624.

Repr.
Nyáry Albert báró
A heraldika veze-
tőnala Bp. 1886
236 l. után

Béla Fónagy : Budapester Privatsammlungen 235
Dr. Heinrich Horváth : Die Museen der Hauptstadt Budapest . . 241
Dr. Anton Lepold : Esztergom 244
Csányi Károly : Esterháza 246
Karl Csányi : Esterház 248
Dr. Czakó Elemér : Vidéki közgyüjtemények 249
Dr. Elemér Czakó : Unsere öffentlichen Sammlungen in der Provinz 254

jelentetünk meg és amely Csonka-Magyarország

valamennyi múzeumának

történelmi szempontból való ismertetését tartalmazza.

Szent László király ikonográfiája

Szent László gróf
fejezetbejelentője
Leírva, repert

PulRad

I. 63, 64.

Legrégebbi magyarországi
vonatkozású
ábrázolása
a festményeknek

Szent László ikonográfiája

Szent László ereklyetartója
Mária Terézia rendeletére
készülsa bécsi udvari
ezüstör mesterei
munkái

Említve

Magyarművelődéstörténet
IV. 636. l.

Szent László ikonográfiája

Szent László fejereklyetartója XIV. sz.
Magy. Nemz. Múzeum
Repr

Magyar Művelődéstörténet
I. 575. l.

Szent László ikonográfiája.

Fenyődi Mária oltárképe a bpesti szerzetesrendi városi szentélek templomában

magyar szentek oltára

ragos keretben a küvetkező képeket

zárt korona van kereszttel a tetején,
, arcza jobbra leberetvált. Köntöse
elyes elől levélalakú csat zárt össze.
ől jogar és országalma díszíti, a
adislaus Rex Hung."

Fején kármas fonatú turbán van s
öntösén a gombok nagyok s palást
les. A medaillon felett mondatsza-
athes, Imp: Turc."
es kátterrel, melynek méretei 14.8: 7.8 m.
Hungarisch = Polnisch = Türckische
400 bis 1687. pag. 1.

Szent László király

fej-ereklyetartója

Aranyozott ezüst,
zsúdronylonáncdíszek
1406-ból
Egyházi Műkincstár
Kapr-
Karcagmagyállam

145. l.

Szent László

legendájának

leggyakoribb

ábrázolása

24 lap

Divald 1927

66 l.

Rajzlevél számos

magyarországi

XIII.–XIV. v. – XV. v.

falképen

Dr. BOTZENHARDT J

Budapesten, III.

Tekintetes kir. T. Ö.

Szentiványi Gyu

alatti jogérvényes sommás végzésn

tevén, tisztelettel esedez ünk

Méltóztassék részünkre

évi május hó 12 t

óvási, 1/8% váltódij, 29 kor. 50 fill.

valamint az okozandó későbbi költségek ere

Buda

ingó vagyonára nemkülömben

A felebb körülirt aquarium nagyságához képest meglehetős sok viz kivántatik, melynek egyszersmind nagy sulya van. Természetes tehát, hogy azt egy helyről a másikra vinni nehéz, és azért számára állandó és oly helyet keresünk, hol észleléseinkre legkényelmesebben használhatjuk. Ha lakásunkban a helyet szabadon választhatjuk, akkor legczélszerübb lesz, az aquariumot egy, napkelet felé nyiló ablak elé, vagy közel melléje, szilárd anyagból készült, és tökéletesen vizirányosan álló asztalra felállitanunk. Az aquarium állatkái ugyan nem szeretik, ha a verőfény folytonosan éri, de a növények eleven és fris tenyésztésére a napsugarak behatása nagy befolyást gyakorol; azért tehát naponként, vagy egy óra hosszáig, egyenesen a napfénynek teszszük ki az aquariumot, azontul pedig szükséges azt kék függöny által a napsugarak további folytonos behatásától megóvni.

E szerint az aquarium fölszerelésének első és nagyobb részét bevégeztük, most következik annak benépesitése apró vizi állatokkal. Mielőtt ezekre a vadászatot megkezdjük, nem árt, egy pár napig az ujonan beültetett növényvilágot csendben hagyni hogy uj talaját megszokja és a gyökerek megerösödhessenek. (Vége következik.) Dr. *Szmolay.*

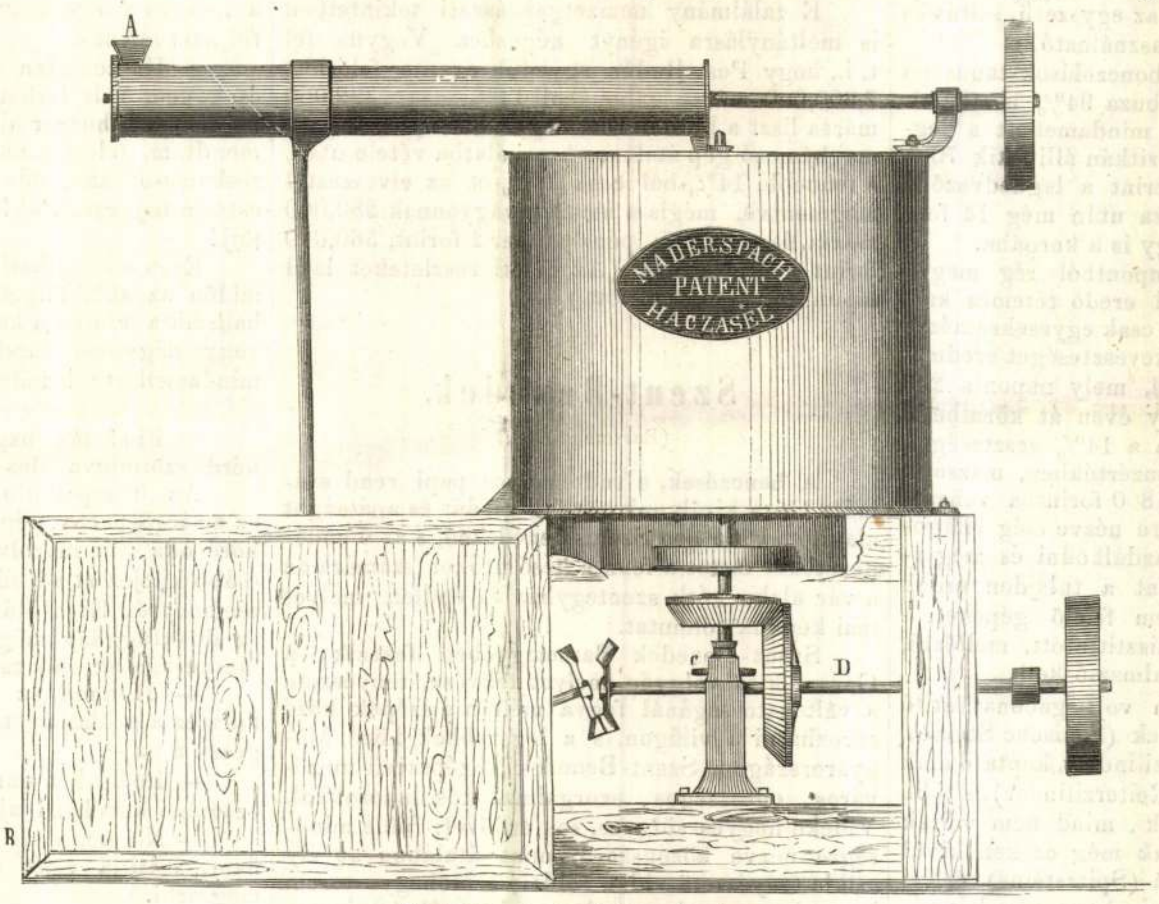

Maderspach maghámozó gépe.

A De la Prosa
nevü uj szálloda
a
Szent-Gothárd
hegyén.

A müvelt világnak legnevezetesebb hegyvidéke Helvétia. Geologok, zoologok, botánikusok: a természet három országának buvárai, ide zarándokolnak tudományuk gyarapitása végett, divat-utazók itt szedik begyökbe a társalgás legérdekesb anyagát, itt fujják ki életunt angolok London ködét, s itt élednek ujra, a kik ugy tartják, hogy hegyek közt az egészség, a szabadság.

Különösen ismeretes itt a Szent-Gothárd hegycsoportozat: a berni, wallisi, graubündeni, urii és tessini hegyláncznak mintegy középpontja, melynek örök hómezei és sziklái közt tiszta vizü hegyi tavak feküsznek, és a Svájcz négy főfolyója: a Rajna, a Rhone, a Ticino és a Reusz kezdi pályafutását három különböző tenger felé.

A Szent-Gothárd hágóin, a Flüelentől Milanoba vezető uton három vendéglő áll. Tulajdonképen nem is vendéglő, hanem inkább menhely, az óriás sziklatömkelegek közt tévedező utasok felüditésére. Az u. n. hospiz, mely intézet ötszáz esztendő óta áll tikkadtak ápolására, hóba temetettek fölélesztésére, ócska, szük épület, mely a mai igényeknek már nem felel meg, s csupán ügyefogyottaknak szolgál menhelyül. Jóval a hospiz keletkezése után vendéglőt épitettek tehetősb utazók részére, melyet azonban ma már szintén túlnőtt azok száma. Annálfogva uj vendéglőt épitettek Lombardi hospiz-igazgató ösztönzésére s felügyelete alatt. Az uj épület neve Hotel de la Prosa, s legközelebb készült el a régi hospiz és az ujabb „dogana" vendéglő közt, a hágó mellett, kissé magasabban ennél. Három emeleten egy tágas szép ebédlőt és 30 szobát foglal magában, az üzleti helyiségeken kivül. Az itt nyolcz hónapig tartó tél csikorgó hidegén légfütés segit. Az árak mérsékeltek, s bizvást remélhetni, hogy rövid idő mulva kedvencz szállóhelyök lesz e hotel mind azoknak, kiket üzletök, tudományszomjuk vagy szeszélyök e vidékre hoz.

A fogadós egyik kitünő képviselője az itt nem utolsó fontosságu kalauz-iparnak. Kalauzolása mellett ha nem könnyü is, de legalább biztos utat tehetni a Monte Prosa 8262 láb magas hegyére. Három teljes órát vesz ez az ut igénybe, de aztán a legnagyobbszerü kilátással jutalmaz jéghegyekre, örök hóra és az egész nagy, szép természetre. A Monte Prosa mintegy középpontot képez a Svájcz legmagasb hegycsúcsai közt.

A hegyek látogatói elvesznek a töméntelen ásványtömegek közt, de a hágót folytonosan járókelők tarka változata élénkiti a szent-gothárdi hágón. Napjában háromszor járja meg a flüellen-milanói postakocsi, azonkivül tömérdek gyalogjáró, magán kocsi, terhes szekér, málhás ló, hátas ló és öszvér fordul meg rajta. Itt jár el a legtöbb utazó, itt szállitják át a legtöbb portékát a svájczi kantonokból, Németországból, Belgiumból, Hollandiából, Angolországból, sőt Franczia ország északi részéből is, végre e tájon egyesitendi nemsokára a természet regényességét a müveltség iparával a vasut, melynek egy óriási alagutját épen most furják a Szt.-Gothárd hegyén keresztül.

Sz.-Benedek (Barsmegyében). — *Greguss* J. rajza.

Maderspach maghámozó gépe.

A malom-ipar vagyis az őrlés általános feladata az, hogy az őrlendő magból a lehetőségig sok, jó és szép liszt állitassék elő.

A legjobb és legszebb lisztet azonban csak azáltal nyerjük, ha azon mag, mely őrletés végett a malomba vitetik, a por és föld- (apró göröngy) részektől, melyektől a gabona a közönséges tisztitás után még sohasem ment, kellően megtisztittatik; nem különben a gabona azon hüvelye, mely a mag külrészét finom hártyaként boritja, vagy is a korpa, még az őrlés előtt gondosan eltávolittatik, s a mag attól tökéletesen megszabadul. — Mennél nagyobb sikerrel eszközölhető ez, annál inkább közeledik a tökéletességhez a liszt jósága és szépsége.

Ezeket tekintve, legközelebb is azon kérdés támad: hogy minő előkészületek vagy gépezetek által lehetne az őrlendő gabonával, az itten megemlitett tisztaságot legtökéletesebben eléretni?

Ezen kérdésre az egyedüli válasz következő: Az őrlendő gabonának oly elkészületen vagy gépezeten kell keresztülmennie, mely azt nemcsak a közte levő idegen tárgyaktól (szeméttől,) mint por, föld (apró göröngy), polyva és más egyebektől megtisztitja, hanem a gabona hüvelyét gondosan oly módon lefejti, hogy a mag természetes alkatrészein, annyira a menynyire a liszt jósága tekintetéből elkerülhetlenül megkivántatik, változás ne történjék.

Sikerült már ily gépeket összeállitani, ezek

Vas. Ujs. 1866.

„*maghámozónak*“, az általuk véghezviendő műtét pedig „*maghámozás*“-nak neveztetett el. S ilyen legközelebb *Maderspach János* uj maghámozó gépe, melyet a lapok hirdetései most oly gyakran emlegetnek.

A második kérdés az, minő föltételek alatt alkalmaztathatik egy „jó maghámozó gép“ bárminő szerkezetü malomban is? S e részben a tapasztalás azt mutatja, hogy az egyszerü, szitás és műmalmokban egyformán használható.

Egybevágó vegytani bonczolások tanusága szerint tartalmaz minden jó buza 94% lisztkészitésre alkalmas alkatrészt; mindamellett a legjobb szervezetü malmoknál ritkán állittatik 70—80% lisztnél több elő, e szerint a legkedvezőbb esetben 100 font tiszta buza után még 14 font liszt megy a hulladékok vagy is a korpába.

Nemzetgazdászati szempontból rég megismertetett az e körülményből eredő tetemes kár; itt azonban legyen elegendő csak egyesekre nézve kimutathatni, hogy minő tőkeveszteséget eredményez például egy malomnál, mely naponta 200 mázsa gabonát őröl, ez egy éven át körülbelül 60,000 mázsát tesz, számitva a 14% veszteséget, tesz 8400 mázsát, vagy pénzértékben, mázsáját csak 2 forintra becsülve, 16,800 forintba vehető; — ez tehát minden érdekeltre nézve elég világos példa arra, hogy ezt meggazdálkodni és megtakaritani szükséges; valamint a tulajdon érdek is kivánja, hogy a meg nem felelő gépeket, a melyekkel a gabona eddig tisztittatott, mellőzni, s azok helyére jobbakat alkalmazni kell.

Az eddig használatban volt gabonatisztitó készletek, u. m. kupdad kövek (konische Steine), porszelelő hengerek (Staubzilinder), koptató alak (Koppkegel), hengerrosta (Reiterzilinder) és több bármi más nevü készületek, mind nem voltak elegendők, hanem a *buzának* még ezeken kivül az ugynevezett emelt kövü (Spitzsteine) őrlési módon kellett keresztülfutni, hogy az a két végeken levő szálkáktol (Bart) és csiratakarótól (Keim), ha bár tökéletlenül is, megtisztittassék; eltekintve a mosatástól, mely sok malomban mindenek előtt megtörténik, nem kivántatik hosszas okoskodás annak kimutatására, mekkora kárt szenvedett a malomtulajdonos ezen eljárás mellett azáltal, hogy idő- és munkaerő és 14% liszt vesztése mellett még tőkepénze is fekszik rosz, czélszerütlen gépeiben.

Ezen hiányok legnagyobb részben az itten megismertetett „*Maderspach*“-féle „*maghámozó gép*“ által orvosolhatók.

A mint a rajzból látható, egy ily gép felállithatására 8 láb négyszög- és 8 láb magas tér kivántatik.

Az *A*-nál találtató nyiláson bebocsáttatik az egészen tisztára rostált gabona (tisztabuza, kétszeres vagy rozs) a gépbe, ez által igen csekély mértékben megáztatik, tökéletesen lehámoztatik, és minden idegen tárgytól, mint föld, por, hüvely, polyva és üszögtől megtisztittatik, hogy a *B* jegyü helyen *tisztán és tökéletes szárazon* a gépből kifolyjon.

Továbbá a *C* jegy mellett egy álló csavar van alkalmazva, melylyel a gépezet emelhető vagy szállitható azon czélra, hogy az kivánat szerint erősebben vagy gyöngébben hámozzon.

A mozgás vagyis forgás szijjak alkalmazása által történik, és a *D* jegyü korong egy percz alatt 280-szor fordul.

A gép óránként 5 mázsa gabonát tisztit és hámoz $1\frac{1}{2}$—2 lóerő felhasználása mellett.

Ha a gép egyszer megindittatott s a gabona befolyása szabályoztatott, minden más munka vagy segély nélkül, a hámozást egyedül végzi a gép.

Tekintetbe vevén azon körülményt, ha talán nagyobb malomtelepeknek a napontai gabonaszükséglet hámozására több ily gép szükségeltetnék, ugy van intézve a gépek szervezete, hogy ily esetben ugyanazon egy *hajtó koronggal* egyszerre több gép is együttesen müködhessék.

Kisérletek tétettek ezen találmányt köles- és rizskása-hüvelyezésre is alkalmazni, mi a gép alkatrészeinek csekély álváltoztatása mellett sikerültnek mutatkozott, — mely munkálatnál az áztatás természetesen végképpen elmarad, e helyett azonban a gép hajtására valamivel több erő szükséges.

* * *

Az eddig mondottakat röviden összefoglalva, kitünik, hogy ezen maghámozó gép a gabonát ar[illegible]a tisztitja, a mennyire azt az eddigi szövedrága készületekkel nem birták megtisz[illegible]ogy ezen gép, egyszerü és tartós szerve-

Szentbenedek

zetü levén, csak némileg szorgos kezelés mellett, javitásokat nem igényel; hogy ezen gép annak csekély megszerzési költségéhez képest sok munkát végez kevés erőfelhasználás mellett; hogy ezen gép az őrlési műtétet tetemesen egyszerüsiti és gyorsitja, és végre hogy ezen gép használata által a liszt sokkal jobb és szebb, sőt 10% *több* is lesz.

E találmány nemzetgazdászati tekintetben is méltánylásra igényt képezhet. Vegyük fel t. i., hogy Pest-Budán egyedül évente felőrlött 2,800,000 mázsa gabonából 14%, azaz 392,000 mázsa liszt a hulladékba megy: bizonyos, hogy e maghámozó gép átalános használatba vétele után, a fennebbi 14%-ből csak 10%-et az elveszéstől megmentve, mégis a nemzeti vagyonnak 280,000 mázsa liszt, vagyis pénzben per 2 forint, 560,000 forint nyeretik meg. (Az üzleti részleteket lásd lapunk hirdetései között.)

Szent-Benedek.

(Barsmegyében.)

A benczések, e tudományos papi rend számára Géza királyunk gazdag zárdát és apátságot alapitott 1085-ben Szent-Benedeken, s az ő emlékezetöket tartotta fenn a késő utókor számára az a vár alaku góth szentegyház és épület, melyet mai képünk fölmutat.

Szent-Benedek Barsmegyében fekszik, a Garam kies völgyén, melyet fekvése, tenyészete s változatosságánál fogva méltán a szépek közé sorozhatni a világon, s a legszebbek közé Magyarországon. Szent-Benedek középszerü mezőváros, egészséges, szorgalmas tót lakosokkal. Vidéke hegyes-völgyes, sok erdővel; földe minőségre nézve középszerü, mint átalában az ily szikla tenyészetü vidék földei; szőlőhegye terem bort eleget, mely azonban a kitünők közé nem tartozik.

A régi vár dombon fekszik, s megbarnult falai közül méltóságosan emelkedik ki a szintén igen régi templom, két tornyával. E templomnak különösen szép a fő bejárása, belsejében pedig érdekes kőfaragványok vannak. A templomban tartják a hires levéltárt, alatta pedig nagyszerü sirbolt terjed, hol többi közt a hős Koháry nemzetség több tagja nyugszik.

A mezővárost és hozzá tartozó uradalmat 1565-től fogva az esztergami káptalan birja; ennek tisztei lakják az egykori zárda nagy részét, mig egy része parochialis lakul használtatik.

Karácsony estéje.

(Fővárosi kép.)

A sugár fenyőfa ágairól apró viaszgyertyaszálak merednek fölfelé s a családatya, ócska házi köntösben, óvatosan megkerülgeti a csillámló lángocskákból, pogácsa-almákból, aranyos diókból, kötél általi halálra itélt mézeskalács huszárokból alakult csodát s kezében a koppantóval, figyelve lesi, melyik viaszgyertyácskának nőtt meg a hamva. A mama ott ül, hol a fény legsugárzóbb s ölében az az izmos, 14 hónapos férfiu, szokatlan komolysággal vizsgálja a kezében levő diós szilva édes bélét s miután kutatásainak tárgya csakhamar kis bendőjébe vándorol, egy nagy almának fekszik neki, mely csak kevéssel kisebb fejénél. Hol kéthetes fogaival dolgozza meg az almát, hol meg — változatosság kedveért — az almával az asztalt, mely eljárás folytán a borizü gyümölcs nedve a jó mama szeme közé frecscsen. Néha-néha sikerül egyik vagy másik testvérét üstökön ragadni, melyet aztán ugyancsak megczibál; de az ezen kényuraság által támadó jajgatások nem zavarják meg az est ünnepi, vidám hangulatát.

Az asztal négy szélén a többi gyermek telepedett le. A legidősb leányka, a nagymama utasitásai szerint foglalkozik a bábu nevelésével, melynek csakugy van krinolinja, mint magának a kis Juczinak. A fiucska, nagyobb biztosság kedveért, keményen hóna alá szoritja az uj képes könyvet. Bal oldalán a fakard kényesen lóg le s ama fakoczkákból lánczhidat, szinházat s palotákat épit; ő legalább palotáknak mondja épületeit, s a szülék távol vannak tőle, kis fiok nagyravágyását a kritika által lehűteni.

Egyszerre a papa, ki gondosan vette el épen egy viaszgyertyának hamvát, komolyan körültekint s aggodalmas kifejezéssel kérdi:

— Hol van Pali? Kiment Pali?

Az ezen névvel biró apró egyéniség a házigazda harmadik csemetéje.

— Örzsi, nézzed csak Palit, nincs-e a hálószobában?

A szolgáló gyorsan elhagyja teritékét — e szent ünnepen ő is tagja a családnak — s a kis fiucska keresésére indul. Két percz mulva visszatér; a Palika sem a tensurék hálószobájában, sem a „nagyasszonyéban“ (értsd a nagymamáéban) föl nem lelhető.

— Haszontalan beszéd, kiált az apa, a fiu csak nem vált láthatlanná? Ahá! — a mézeskalácsból való huszár hiányzik tányérján — mindig mondtam, feleség, ha az a gyermek akkora mézeskalácsot kap, mint idősb testvérei, karácsony estéjén baj lesz. Pali! Pali! Nyomban ide mellém jőjj!

Ezen ellenállhatlan parancs alig hangzott el, midőn az ablakfüggöny mögül sajátszerü nesz hallszik a miután a keresve keresett, egy köpczös vagy négyéves fiucska, némileg aggodalmas s mindamellett feltünően elégedett arczczal lép övéi elé, kik mindnyájan rászegzik szemöket.

— Fiu! hol hagytad el a mézeskalácsot? kérdi szorongva édes anyja.

Az interpellátio azonban fölösleges, mert az a sárgásbarna pép, mely a kicsinynek szája köré oda van mázolva s pisze orrának még furcsább kifejezést ad, félremagyarázhatlanul szól az eseményről. Ezenfölül a nagyobbik testvér Laczi az ablakfüggöny mögé vonult s a nagy mézeskalácshuszárnak csak csizmaszárát hozza vissza.

— Honnan az istenért származott erre a fiura ez a példátlan telhetetlenség? mondja mérgesen a papa.

— Pedig két darab kalácsot evett meg az ozsonnai kávéhoz! jajgat a szerencsétlen anya.

— No, no, a kis gyermek mind ilyen, édes fiam, csititja vejét a jó nagymama; nem árt meg neki.

— Nem kap vacsorát s azonnal ágyba vele! parancsolja az apa s Örzsi, mintegy végrehajtóbirósága a háznak, megragadja a mézeskalácspusztitót s elhurczolja őt, mialatt a szigoru apa itéletéhez kommentár gyanánt megjegyzi:

— A hasa olyan, akár a dob.

Természet és neveléstanilag egyaránt nevezetes azonban a bünös magaviselete. Teljes nyugodtsággal hallgatja, türi azt a mi vele történik s nyilván ő is ama nagy bölcsész mondatát vallja: a büntetés a bünös joga.

Hirtelen megcsendül a pitvar csöngetyüje.

— Ki lehet az ily későn? Tán csak nem Örzsit keresi valaki? kérdi félig komolyan, félig tréfásan a háziasszony.

— Édes mama, az a szegény asszony lesz kis fiával; tudod, ki ott lakik a kut mellett abban a sötét kis szobában, mondja Juczika, ki ezalatt kifutott, hogy a pitvarajtót kinyissa.

— Oh papa, édes papa! Szabad-e még egyszer meggyujtanom a fát? kérdé Laczi ki szembetünőleg örül rajta, hogy majd a szegény asszonynak is jut valami a karácsonyfáról.

— Szabad, fiam, csak vigyázz, meg ne égesd ujjadat, mond az apa s barátságosan int a szegény özvegy felé, ki gyermekével karján alázatosan állt meg az ajtóban.

A jószivü háziasszony vastag babáját a nagy mama ölébe teszi le s az elhagyottat tisztán teritett asztalkához vezeti, hol a neki szánt, nélkülözhetlen téli öltönydarabokból, kalácsból és sültből álló ajándékok voltak lerakva. A szegény nő szemeit törölgeti, a házi asszony kezét megcsókolja s nem veszi észre, hogy a nagymama által duczolgatott „buksi“ épen azon van, hogy a szegény asszony gyermekének hajába fogózzék. Embertelen szándékában szerencsére megakasztja édes apja, ki idejekorán odalépett s a szegény nővel közli azon örvendetes hirt, hogy a nőegylet részéről állandó foglalkozást fog nyerni.

Ne kisértsük meg a kis kör megelégedettségét kifejezni; az ilyesmit, mint a zenét, nem lehet szóval leirni. Ha e szép összhangba disszonánczia vegyül, ugy csak is a kis Palkótól származik az, ki csak most jutott az iránt tisztába, hogy hiszen voltakép ő neki nem is járt ki az ő vacsorája s a tányércsörgés alkalmából Örzsit, ki az asztalt teriti, kéri is, hogy legyen közbenjárója.

— Édes Pálom, szól mosolyogva férjéhez az asszony, megengeded kis druszádnak, hogy fölkeljen s hogy közénk üljön?

— Nem bánom, hanem higyjétek el, végkép elrontjátok ezt a gyereket, mond az apa s ölbe kapva a kis bünöst, gyöngéden szivéhez szoritja.

S igy, lélekemelő kegyelmi ténynyel fejeződött be a karácsony estéje. *Forgó János.*

A kastély látképe a főbejáratról. A baloldali oszlopsor az új kastély homlokzata

A SZENTBENEDEKI kastély

A kanyargó Szamos mentén, Déstől néhány kilométerre, szelíd dombtetőn áll a Kornis grófok szépséges várkastélya. Szentbenedek, a csöppnyi falu évszázadok óta őrzi a nevezetes várat, amely Erdély egyetlen székelystílű palotája. Gróf Kornis Viktor, a várkastély jelenlegi ura, nagy anyagi gondokkal tartotta fenn az oláh megszállás pusztító évtizedeiben. A A pompás várkastély félkörben épült és a magaslaton erős kőfalak védelmezik. Tornyai messze integetnek. A várudvar közepén fedett kutat találunk, amely művészi kiképzésével ritka és értékes darab. Az egyik torony boltíves kapujában teljes épségben nyújtóznak a felvonóhíd láncai és a híd feljáróját egyszarvú ősállatok őrzik. Ólomkeretes ablakok, faragott kövek és középkori faámbitusok nagy történelmi multról tanuskodkodnak. Latin és magyarnyelvű táblák a vár uairól emlékeznek meg. A főbejárat székely-kapuja ily szavakkal fogadja a látogatót:

„Mondd meg nekem, kucsizza bee? Ki jár este melletted bee?"

A kastély udvarát díszíti ez a szépstílű fedett kút

A fazsindelyes, emeletes épületek és tornyok a 16. század óta hirdetik a Kornis grófok történelmi szerepeit. Erdély politikai és hadi életében mindenütt ott találjuk a család tagjait s az évszázadok erősen meggyengítették a szentbenedeki birtok állományát. A szépséges kastélyhoz —, amelynek fenntartása tetemes összeget jelent — ma mindössze háromszáz holdas birtok járul. Itt filmezett legutóbb Rökk Marika is s ezekre a napokra újjáéledtek az öreg falak. A filmvállalkozó, nagyjából rendbe hozatta az omló falakat, a roskadozó tetőket és a termekben újból kigyúltak a színes viaszgyertyák...

A kastély udvarán a grófi család újabb épületet emeltetett s a régi vár szobái magányosan, üresen számolják az elmúlás napjait. A gyér számú magyarországi kastélyok Hamupipőkéje, a szentbenedeki vár minden áldozatot megérdemelne a teljes restaurálásra, ha máskép nem, hát állami pártfogással.

H. GY.

Egy árva torony..

Ebben az őrtoronyban teljes épségben megmaradt a láncos felvonóhíd. A kastélynak erről a pontjáról csodálatos kilátás nyílik a kanyargó Szamos völgyére

A felvonóhíd egyszarvú őrtállója

Képes Krónika
1941 aug. 28 (36: sz.)

z

zem-
ében
óna-
k az
lyek
erint
hely-
am-
volt.
ések
ma-
lelet
Pé-
mfő,
tör-
zzal
red-
tak,
réna
yütt
eljes

Szentlélekben
Gyöt Kornis –
Kastély –

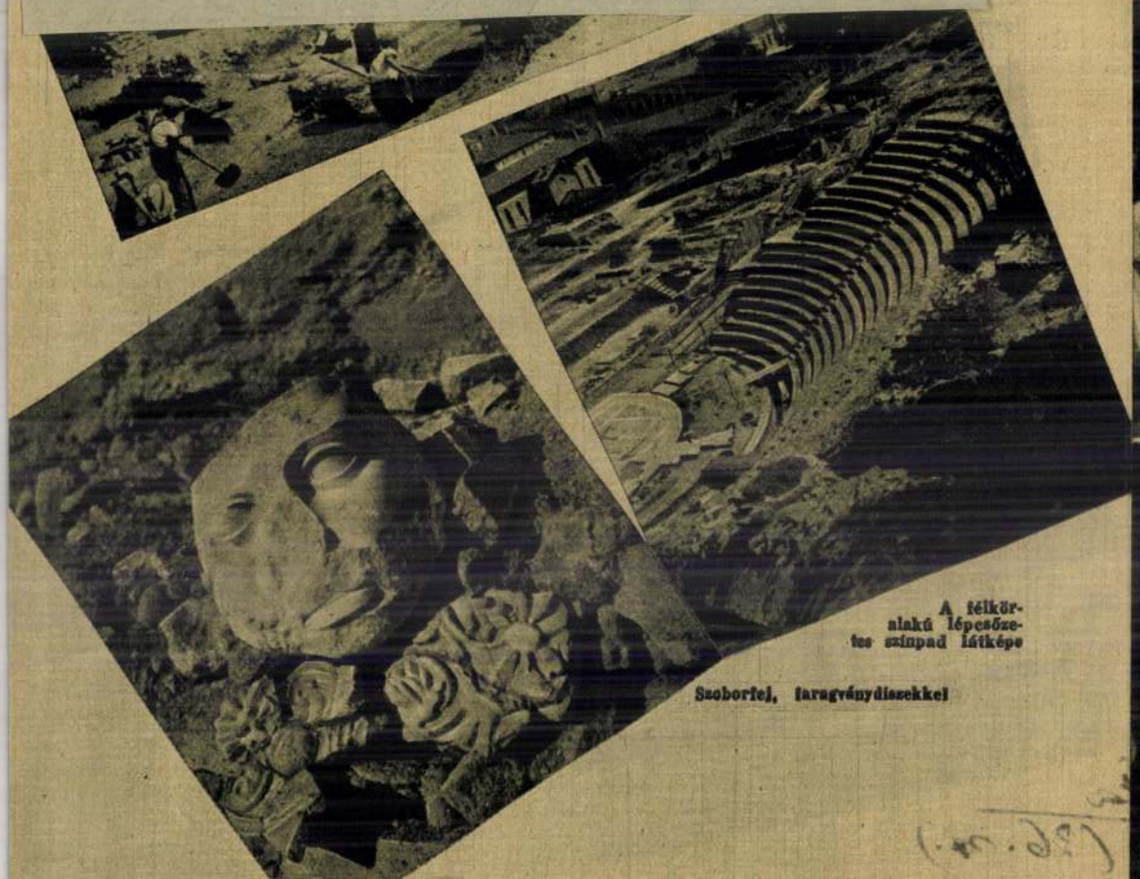

A félkör-alakú lépcsőzetes színpad látképe

Szoborfej, faragványdíszekkel

SZENT MARGIT legendája

Ujházy György legujabb misztériumjátékát nagy sikerrel mutatták be a Magyar Művelődés Házában. A vallásos dráma az Árpádházi Szent életének egyes jeleneteit mutatja be s ezzel kapcsolatban fényt vet az egykori élet legbensőbb világára is

A zenekari számok összeállítását *Losonczy* Dezső vállalta nagy hozzáértéssel s

Perényi László és Bulla Elma

Jelenet a Szent Margit legendájából

művészi készséggel. A kiváló szereplőgárdából első helyen kell említeni *Bulla* Elma őszinte, ihletett alakítását. A többi szereplők egymás mellett haladnak plasztikus alakításukkal. Mindegyikük játékából mély meggyőződés tükrözik, mint *Lánczy* Margit, *Simonyi* Mária, *Orsolya* Erzsi, *Keresztessy* Mária, *Féja* Magdolna, *Földényi* László, *Onódi* Ákos, *Szakáts* Zoltán és *Perényi* Lászlóéból.

Lánczy Margit és Toronyi Imre

Józsa Júlia tanárnő kiosztja a kendert a szőnyegszövéshez

Szőnyeg-szövő KISLEÁNYOK

Az utóbbi években tökéletesített oktatási rendszerünk — pártunk irányelveinek megfelelően — az elméleti tanulást, az elemi iskolától az egyetemig, minden fokon egyre jobban összekapcsolja a tanműhelyekben, kísérleti laboratóriumokban, üzemekben végzett gyakorlati munkával. Ezt manapság gyakran hangsúlyozzuk, arról azonban ritkában esik szó, hogy a munkára való nevelés sok esetben szerencsésen párosulhat az esztétikai neveléssel, a tanulók művészi ízlésének kialakításával s fejlesztésével is. Például ott, ahol a műhelygyakorlat — már az általános iskolában — nemcsak kézügyesség-fejlesztés, hanem egyszersmind művészi igényű munka is, mint például a hímzés, a szőnyegszövés stb. az iskolás lányok kézimunkaóráin. A munka kultusza itt már a szépség kultusza is.

Ilyen szempontból példamutató munkát végez a marosvásárhelyi 6-os számú iskola VII. osztályos kislányainak egyik csoportja. Mint Burda Ágnes igazgatótanárnőtől megtudtuk, ezek a kislányok — Józsa Júlia rajztanárnő irányításával s az általa tervezett szőnyegminták alapján — színes faliszőnyegeket szőnek. Tehát nem egyszerű kézimunkát végeznek (mint a legtöbb általános iskolában), hanem már a művészettel „kacérkodnak".

Természetesen ahhoz, hogy ezek a kislányok már 14 éves korukban kézi szőnyegszövést tanulhassanak, megfelelő szakirányításra van szükségük, amiben nincs is hiány, hiszen tanárnőjük textil szakot végzett a főiskolán. Művészi képzettsége azonban nem lett volna elég a szőnyegszövés megszervezéséhez; az ilyesmihez kezdeményező szellem, ügybuzgalom és hivatástudat is szükségeltetik. Mindez megvolt, de ezenkívül még olyan „prózai" dolgokkal is kellett foglalkozni, mint a szőnyegszövéshez szükséges anyagok beszerzése, amiért a tanárnő személyesen utazott ki a ludasi kendergyárba.

És itt hadd említsük meg, hogy a szőnyegszövés anyagi alapjainak megteremtéséhez, a költségek fedezéséhez az iskola szülői bizottsága is hozzájárult. A szövőrámákat pedig az V—VIII. osztályos fiúk készítették el a lánykáknak az iskola műhelyében — Báldé Gyula tanár irányításával.

Végül, de nem utolsósorban hangsúlyoznunk kell: nagyon fontos dolog az, hogy az iskola — azon túlmenően, hogy általános műveltséget ad növendékeinek — a munkára való neveléssel is előkészíti őket a pályaválasztásra; segíti őket abban, hogy a VIII. osztály elvégzése után mindegyik serdülő ifjú és leány hajlamainak és képességeinek megfelelő szaklíceum felé iparkodjék, az érettségi után pedig minél könnyebben beilleszkedjék a termelőmunkába, vagy — ha tehetsége van hozzá — továbbtanuljon valamelyik egyetemen vagy művészeti főiskolán.

T.K.

A kislányok munka közben

Erdélyi Lajos felvételei

Íme, egy elkészült faliszőnyeg

A SZENTBENEDEKI KASTÉLY

Valami csendes, búskomor hangulat uralkodik az emlékterhes lakon, amely harmad évszázadon át annyi magas drámának volt a színhelye, s részt vett a nagyfejedelemség történetében" — olvassuk Jókai Mór száz évvel ezelőtti úti tűnődéseit. A nagy író regényéhez anyagot gyűjtve járogatta Erdélyt, s a Dés melletti Szentbenedekre is elvetődött. Elmélázott a kastély „visszhangos" folyosóin, a „boltíves templomterem régi freskója" előtt, láthatta a régiségtárban a „nagy, széles karimájú bőrkalapot s az óriás sarukat" — ezeket a kiküldött szerzetes viselte, amikor lóháton járta be a vidéket, hogy beszedje a „szeretet adóját". (A kastély helyén egykor szerzetesi kolostor állott, innen származik a falu neve is.) De még harminc-valahány évvel ezelőtt is csodájára jártak az erdélyi reneszánsz építészet e remekének. Művészettörténészek fényképeztették — szerencsénkre —, és nem győzték értékelni a nagyterem XVII. századi, bizáncias hatású, a falusi templomok analógiájára festett színes famennyezetét, festett ajtóit, reneszánsz főlépcsőjét (amelynek fa tartóoszlopai kopjafákra emlékeztettek), lombard hatású kő ajtókereteit, reneszánsz ikerablakait, boltozatos szobáit, kapubástyáját, előtte az egyszarvúak szobrával, és egyáltalán magát a „régi és új épületek kombinációjából kialakult festői tömeghatású", de immár romladozásnak indult kastélyt.

1943 táján még utoljára rendbehozták; egy osztrák rendező új darabja cselekményének színhelyéül éppen Szentbenedeket választotta.

A kastélyt különben háromszázötven éven át a Kornis család birtokolta. Építője a Báthori Gábor által hűtlenség címén lefejezett, féltékeny Boldizsár apósa, Keresztúri Kristóf kővári kapitány volt. Az 1593-as évszám a bejárati falon ma is kibetűzhető. A XVII. század folyamán a kastélyt gazdái állandóan bővítették és szépítették; Molnár Albert mester faballusztrádos lépcsőjének hímes oszlopa is ebben a században készült, majd 1720-ban reneszánsz kapubástyát toldtak a kastélyhoz. Egy időben főkormányzók kedvenc tartózkodási helye volt. A „királyok laka" néven szereplő második emeleti nagyteremben őrizték valamikor az erdélyi fejedelmekről készült olajfestményeket.

A kastély még használható termeiben ma a helyi termelőszövetkezet raktárhelyiségei vannak. Az égbe meredő csupasz falakat most drótkerítés óvja a garázdáktól, akik évekkel ezelőtt a hatóságok minden óvintézkedése ellenére siettették pusztulását.

Az idei év Európa-szerte a műemlékvédelem esztendeje. Megállapították, hogy az utóbbi harminc évben kontinensünkön több műemlék elpusztult, mint a második világháború alatt. A városiasodás — a „világvárosiasodás" — bizony nem mindig kedvez a múlt emlékeinek....

Nálunk már évtizedek óta folyik a műemlékek költséges helyrehozatala; Moldva festett kolostorai, Munténia udvarházai, Erdély székesegyházai, emlékházai és várai figyelmeztetnek erre bennünket. „Alakul lassanként hagyatékunk külső képe is" — állapítja meg esszéjében egyik neves írónk. A szentbenedeki kastélyt is felmérték a szakemberek; a közeljövőben sor kerül a restaurálására.

SZÉPRÉTI LILLA

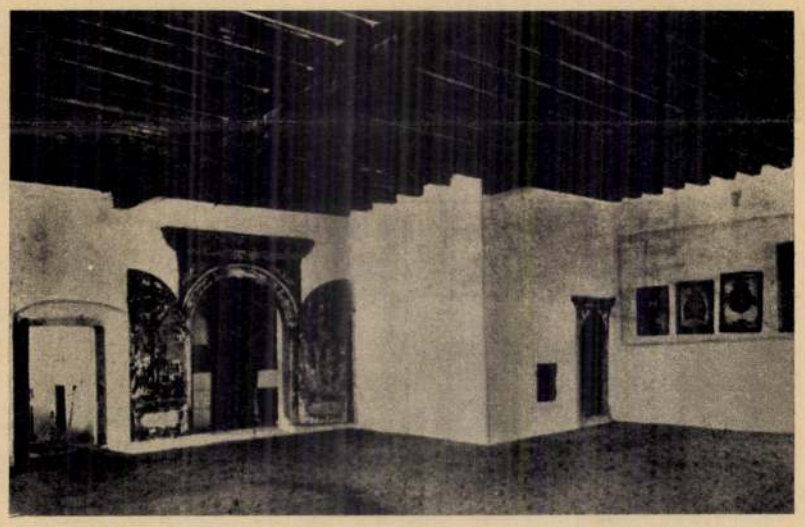

A kastély — ahogy egy múlt századi festő látta

...és a negyvenes években

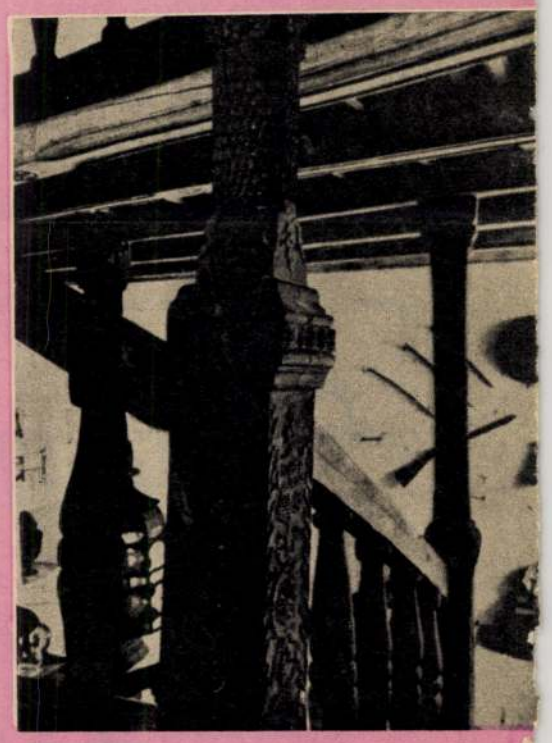

Ez volt a „Királyok laka" (balra)

Ilyen volt a XVII. századi lépcsőfeljáró (jobbra)

Foto Haragos Zoltán

A közeljövőben sor kerül a szentbenedeki kastély restaurálására is (lent)

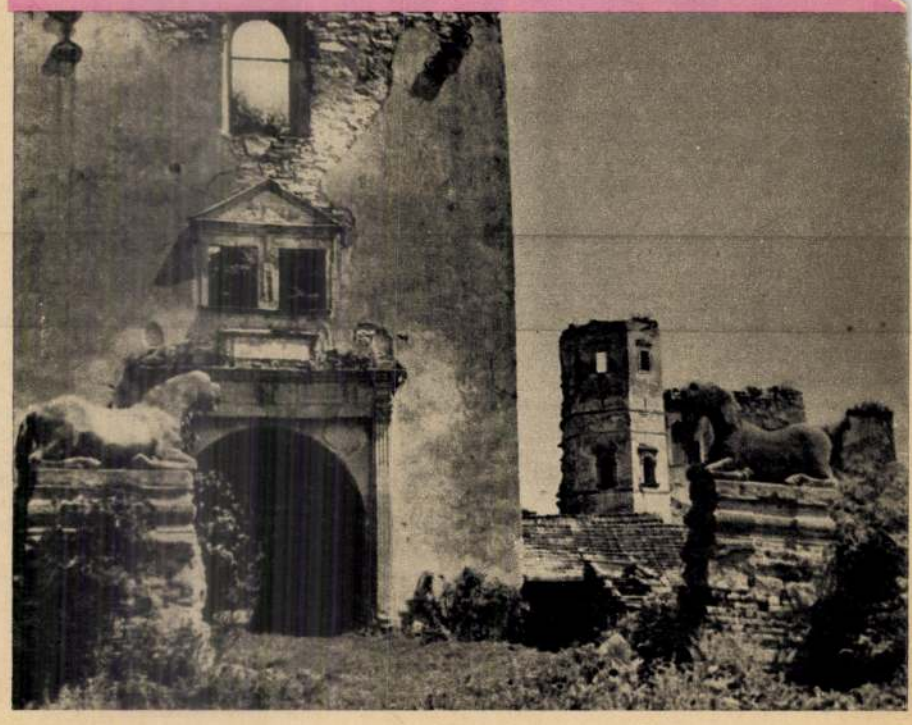

Felcsigáztuk?

A társasházak, lakásszövetkezetek lakói számára most még kisebb terhet jelent a ház felújítása, korszerűsítése, ha OTP Lakástakarék szerződést kötnek.

- Államilag támogatott konstrukciók. Az igényelhető támogatás mértéke 30%, éves maximuma a lakások számával arányosan nő.
- A ház már 6 havi előtakarékosság után jelzálogbejegyzés nélküli hitelt is felvehet. Ez az összeg a lakásszámtól függően akár a 12 630 000 Ft-ot is elérheti.

Információ – ügyfélszolgálat: (06 1) 374 6995, 374 6958

www.otp-ltp.hu

OTP LAKÁSTAKARÉK RT.

OTP Lakástakarékpénztár Rt.

SZENTELEKI GÁBOR

„KÖRKÉP”

A Magyar Képzőművészeti Egyetem Nagy Gábor osztályának kiállítása az Angyalföldi József Attila Művelődési Központban

Szenteleki Gábor

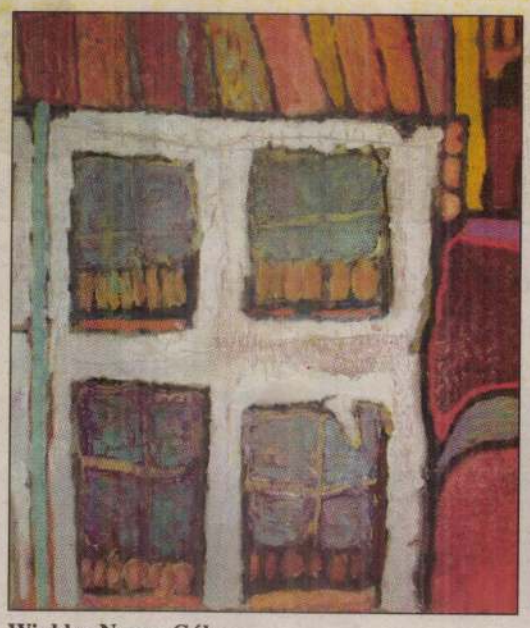

Winkler-Nemes Gábor

Nagy Lajos

Barabás Zsófi I.

Molnár László

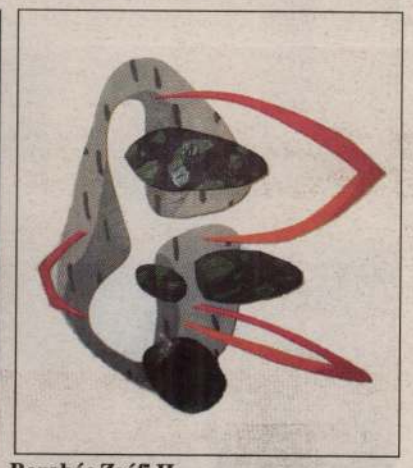

Barabás Zsófi II.

Abba, hogy milyenek lesznek a jövő festőművészei, pillantást nyerhettünk március 23-ig az AJAMK-ban tizenhét ifjú festőművész kiállításán. Figyelemre méltó a művelődési központ részéről az a törekvés, mellyel a leendő festőművészek és a közönség kapcsolatát építik. A képek magukért beszélnek, a tehetséges fiatalok tanszékvezetőjével, *Nagy Gáborral* beszélgettem tanítványai műveiről, miközben a kiállított képekből válogattunk olvasóink számára, alkotóik megnevezésével.

– Ez egy remek lehetőség a diákoknak, hogy megmutathatják tehetségüket és gondolataikat megoszthatják a közönséggel – mondta a tanszékvezető. – A Magyar Képzőművészeti Egyetem festő tanszékén kilenc festő osztály van, és ebből az egyik az én osztályom. Időnként szoktunk osztálykiállításokat szervezni, hiszen a kezdő művészeknek jó alkalom, hogy kicsit kívülről is lássák „magukat”.

– Jelentkeznek-e képzőművészeti szakokra?

– Épp most zárult le a felvételi jelentkezés, elég komolyan nőtt a jelentkezők száma, 15–20%-os növekedés volt. Évekkel ezelőtt az ellenkezője volt érzékelhető, érdekes, hogy az utóbbi években emelkedő tendenciát lehet megfigyelni.

– Egy ilyen kiállításra milyen szempontok szerint választja ki festményeket?

– Jelen esetben az volt a cél, hogy mindenki megmutathassa magát, huszonegy növendékem van, mindenki részt vett, négy kivételével, akik külföldi ösztöndíjban részesülnek. Így szelektálás nem volt, a megmutatkozás szempontjából arra törekedtünk, hogy minél szemléletesebb tárlatot sikerüljön összehoznunk. Jellemző az osztályra a sokrétegűség, mindig azt tartom szem előtt, hogy saját stílusukat alakítsák, adják. Tehát nincs stiláris diktatúra, elvárás. A kiállított képek nagyon hűen tükrözik a tanulók szintjeit, hova jutottak. Ahány ember, annyi karakter, hogy ki milyen vonalon indult el, ez szintén összetett. Meghatározza a lelkiállapot, a gyerekkor, a szociális-társadalmi viszonyok és megannyi tényező. Alapélmények, irodalmi, zenei, filmélmény, melyek egy életre meghatározhatják az ember gondolkodását.

– Milyen szintig lehet képezni a festőket?

– A stílus mindig később alakul ki. A festészetnek van egy tanulható szakmai oldala, történelmileg hitelesített ismeretanyag, ami átadható. A tehetség nagymértékben meghatározza, hogy lesz-e valakiből művészeti alkotó vagy sem. Bizonyos szintig tanítható a festészet és befogadható, de egy szint után már csak emberi gondolatról beszélhetünk.

– Mikor lehet eldönteni, hogy az már művészet, amit festenek?

– Amikor átfordul egy olyan tartalmi és szakmai szintre, ami konkrét.

– Ma meg lehet-e élni festészetből?

– Nagyon nehéz helyzetben vannak a pályakezdő fiatalok, régen volt állami központosított támogatási rendszer, amely egy átlagot nyújtott a művészeknek. Most ez megváltozott, és a piac az, ami diktál, a műkereskedelem és a társadalom szellemi állapota. Nagyon átmeneti helyzetben vagyunk, hiszen az új „uralkodó” osztálynak hiába van pénze, nincs kultúrája, hogy mecénásként megjelenjenek.

– Mivel tudja inspirálni a diákjait?

Dunai Edit

Krizsán Zoltán

– Azzal, amivel engem a mestereim. A művészet az a nagy terület, ahol a totális létet lehet megélni. Hihetetlen összetett, teremtő módon létrehozhatunk szellemi üzenetet hordozó tárgyakat.

– Azt tarják, hogy a művészek kilépnek a valós életből, de vissza tudnak jönni az irreálisból a reálisba, így meg tudják mutatni nekünk, halandóknak a megfoghatatlant.

– Kedvenc gondolkodóm Füst Milán, akinek van egy könyve *Látomás és indulat a művészetben* címmel. Mind a két kategória megfoghatatlan és ez a szép benne. Ha valaki azt kérdezi, mi az ihlet, intuíció, nehezen körülhatárolható, de létező dolgok. A művészet sok megfoghatatlan dologból alkot egy egészet, például zeneművet, költeményt, szobrot, képet. Ebben az a csodálatos, hogy matematikailag, számszerűen nem lehet ezt előállítani. A tudatosságnak, érzékiségnek, indulatnak egy olyan keveredéséről van szó, amitől ember az ember.

– Gyermekrajzokat is zsűriz az AJAMK-ban, a sok remek rajz közül hogyan kerülnek ki a győztesek?

– Ha az ember éveken keresztül foglalkozik egy bizonyos szakággal, a végén már behunyt szemmel is kész elvégezni az adott feladatot. Így már ránézésre el tudom dönteni a rajzok minőségét.

– A növedékek bírálásánál hogyan lehet kiküszöbölni, hogy ne negatív hatást érjen el az ifjú képzőművészeknél?

– Pedagógiai tapasztalat, emberismeret kell hozzá, mindenkihez másként kell viszonyulni.

Czeglédi Ildikó

HÍRNÖK

Kiadja a Sprint Kft.
Alapító főszerkesztő: *Sas György.*
Felelős kiadó: *a kft. ügyvezetője.*
Igazgató főszerkesztő: *Machos Ferenc.*
Munkatársak: *Czeglédi Ildikó, Csop Veronika, Szabados Tamás.*
Fotó, tördelés: *Holczer Gábor.*
A szerkesztőség címe:
1137 Bp., Újpesti rkp. 7.
Nyomdai munkák: Sprint Kft.
E-mail: 13kerhirnok@chello.hu
Hirdetésfelvétel:
Szemesi Ildikó,
1137 Bp., Újpesti rkp. 7.
Hétfőtől péntekig 9–15 óráig
Telefon: 237-0242, 237-0243
Fax: 237-5069

A XII. Szentendrei Nyári Szerb Festőtábor résztvevői

Szerbiából:
Dušan Otašević
Kosta Bunuševac
Veljko Mihajlović
Mihajlo Petković
Jelena Šalinić
Nadežda Đukanović
Milan Paradinović
Szlovéniából:
Izidor Jalovec
Antea Arizanović
Magyarországról:
Szentgyörgyi József
Krajcsovics Éva
Varga Amár László
A szerb közösségből:
Goran Dimić
Nikola Hajnal
Milan Đurić

A festőtábor támogatói:
A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,
Nemzeti Kulturális Alapprogram, Pest Megye Önkormányzata,
Szentendre Város Önkormányzata, Szerbia Kulturális Minisztériuma,
Szerbia-Montenegro Nagykövetsége,
a szentendrei, a budapesti III. és IX. ker.
szerb kisebbségi önkormányzatok,
a Szerb Fővárosi Önkormányzat.

SYNERGON

Учесници XII ликовне колоније Сентандреја 2004

Из Србије:
Душан Оташевић
Коста Бунушевац
Вељa Михајловић
Михајло Петковић
Јелена Шалинић
Надежда Ђукановић
Милан Парадиновић
Из Словеније:
Изидор Јаловец
Антеа Аризановић
Из Мађарске:
Јожеф Сентђерђи
Ева Крајчович
Ласло Варга Амар
Из српске заједнице:
Горан Димић
Никола Хајнал
Милан Ђурић

Колонију су помогли:
Државна фондација
за мањине у Мађарској,
Државни фонд за културу Мађарске,
Пештанска жупанија,
Самоуправа града Сентандреје,
Министарство за културу Србије,
Амбасада СЦГ
Српске месне самоуправе Сентандреје,
III и IX кварта,
Српска самоуправа у Будимпешти.

SYNERGON

SZENTENDREI FESTŐTÁBOR

Сликарска колонија Сентандреја

Art Colony Szentendre 2004

ПОЗИВНИЦА

A Zuglói Szerb Önkormányzat és a belgrádi PERO Galéria
a Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központtal, Szentendre Város Önkormányzatával, a Szentendrei Szerb Önkormányzattal és a Szentendrei Szerb Klubbal együttműködve

szeretettel meghívja Önt

A XII. Szentendrei Nyári Szerb Festőtábor

ZÁRÓKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

amelyre
2004. augusztus 21-én (szombat)
18.00-kor kerül sor

a szentendrei **Szerb Klubban**
(*Szentendre, Paprikabíró u.* 12.).

A kiállítás megnyitása után búcsúest a Szerb Klubban.

Српска самоуправа у Зуглоу – Будимпешта XIV кварт и Галерија „Перо" – Београд
у сарадњи са Српским културним и документационим центром, Самоуправом града Сентендреје, Месном српском самоуправом у Сентандреји и Сентандрејским српским клубом

срдачно Вас позивају на

ОТВАРАЊЕ ЗАВРШНЕ ИЗЛОЖБЕ

XII ликовне колоније Сентандреја 2004

која ће се одржати
21. августа 2004. (субота)
у 18.00 сати

у **Сентандрејском српском клубу**
(Сентандреја, ул Паприкабиро бр. 12.).

После отварања изложбе дружење уз роштиљ у Српском клубу.

Szerb Művésztelep Szentendre

Art Colony Szentendre
2004

MEGHÍVÓ

A Zuglói Szerb Önkormányzat és
a belgrádi PERO Galéria
a Magyarországi Szerb Kulturális és
Dokumentációs Központtal,
Szentendre Város Önkormányzatával,
a Szentendrei Szerb Önkormányzattal és
a Szentendrei Szerb Klubbal
együttműködve

szeretettel meghívja Önt

A XII. Szentendrei Nyári
Szerb Festőtábor

ZÁRÓKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

amelyre
2004. augusztus 21-én (szombat)
18.00-kor kerül sor

a szentendrei **Szerb Klubban**
(*Szentendre, Paprikabíró u.* 12.).

A kiállítás megnyitása után búcsúest
a Szerb Klubban.

Српска самоуправа у Зуглоу
– Будимпешта XIV кварт
и Галерија „Перо" – Београд
у сарадњи са Српским културним и
документационим центром,
Самоуправом града Сентендреје,
Месном српском самоуправом у Сентандреји
и Сентандрејским српским клубом

срдачно Вас позивају на

ОТВАРАЊЕ ЗАВРШНЕ ИЗЛОЖБЕ

XII ликовне колоније
Сентандреја 2004

која ће се одржати
21. августа 2004. (субота)
у 18.00 сати

у **Сентандрејском српском клубу**
(Сентандреја, ул Паприкабиро бр. 12.).

После отварања изложбе дружење уз роштиљ
у Српском клубу.

Szerb Művésztelep Szentendre

Art Colony Szentendre
2004

MEGHÍVÓ

A XII. Szentendrei Nyári Szerb Festőtábor résztvevői

Szerbiából:
Dušan Otašević
Kosta Bunuševac
Veljko Mihajlović
Mihajlo Petković
Jelena Šalinić
Nadežda Đukanović
Milan Paradinović
Szlovéniából:
Izidor Jalovec
Antea Arizanović
Magyarországról:
Szentgyörgyi József
Krajcsovics Éva
Varga Amár László
A szerb közösségből:
Goran Dimić
Nikola Hajnal
Milan Đurić

A festőtábor támogatói:
A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,
Nemzeti Kulturális Alapprogram, Pest Megye Önkormányzata,
Szentendre Város Önkormányzata, Szerbia Kulturális Minisztériuma,
Szerbia-Montenegro Nagykövetsége,
a szentendrei, a budapesti III. és IX. ker. szerb kisebbségi önkormányzatok,
a Szerb Fővárosi Önkormányzat.

SYNERGON

Учесници XII ликовне колоније Сентандреја 2004

Из Србије:
Душан Оташевић
Коста Бунушевац
Вељa Михајловић
Михајло Петковић
Јелена Шалинић
Надежда Ђукановић
Милан Парадиновић
Из Словеније:
Изидор Јаловец
Антеа Аризановић
Из Мађарске:
Јожеф Сентђерђи
Ева Крајчович
Ласло Варга Амар
Из српске заједнице:
Горан Димић
Никола Хајнал
Милан Ђурић

Колонију су помогли:
Државна фондација за мањине у Мађарској,
Државни фонд за културу Мађарске,
Пештанска жупанија,
Самоуправа града Сентандреје,
Министарство за културу Србије,
Амбасада СЦГ
Српске месне самоуправе Сентандреје, III и IX кварта,
Српска самоуправа у Будимпешти.

SYNERGON

Сликарска колонија Сентандреја

Art Colony Szentendre
2004

ПОЗИВНИЦА

Szentbenedeki István
deák

fejedelmi udvari címerfestő
Erdélyben

...n-

...ved ...h.

...g.

Balogh imával

566.

...t-

...l-

...e,

...e.

...át,

...h-

...rei

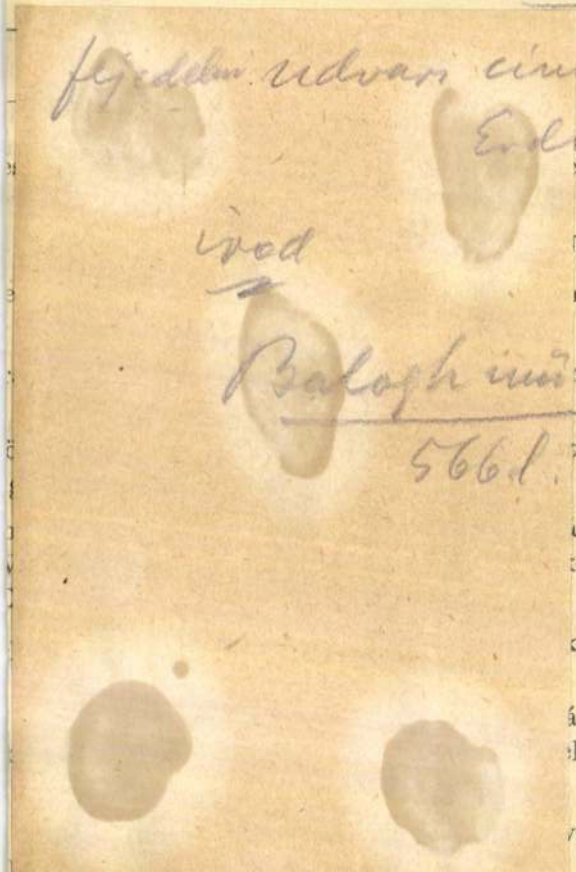

gy kampós rozettákkal. XIX. sz. — Karamani-
35×370 cm.

2093. TERITŐ, fehér vászon, középen h
Bocchara XVIII—XIX. sz. — Dec

2094. KÉT KARAMANI FÜGGÖNYSZÁ
Vorhangflügeln, mit horizontale St

2095. BOCCHARA FÜGGÖNY, sávos dis
Jh. 175×540 cm.

2096. BŐRDISZ, mértani rajzzal, keleti.

2097. BŐRDISZ, hasonló az előbbihez. –

2098. BŐRDISZ, hasonló a 2096. sz.-hoz.

2099. HIMZETT TERITŐ, vászon ala
szegfüszálakkal. Bocchara. XIX. s

2100. KENDŐ, háremhimzés, csalánbati
XIX. sz. — Tuch, Haremstickerei

2101. NAGY KENDŐ, csalánbatiszt, l
Török, XIX. sz. e. f. — Grosses

2102. NÉGYZETES KENDŐ, peremen s
Viereckiges Tuch, Türkisch, e. H.

2103. KENDŐ, hasonló a 2100. sz.-hoz.

2104. KENDŐ, két végén himzett álló
e. H. XIX. Jh.

2105. KENDŐ, vászon, két végén apró
Stickerei auf Leinen. Türkisch, e.

2106. KENDŐ, két végén négy himzett

SZENTE MÓNIKA NÉPSZABADSÁG 2002. 02. 01. 31. o.

Malterba lehelt titkok

Szente Mónika soroksári kiállítása

Al secco. A legtöbb kép címe alatt ez a technikai meghatározás szerepel Soroksáron, a Galéria '13-ban, ahol a minap nyílt meg *Szente Mónika* festőművész kiállítása.

Az ötödik születésnapját ünneplő kiállítóterem falán főleg biblikus jelenetek, a hit és a szellem titkos pillanatai, amelyeket *Donáth László* evangélikus lelkész ajánlott a megnyitó népes és szeretve tisztelgő közönségének. A kivételes érdeklődés egyben a galéria vezetőjét, *Sasvári Ilonát* is köszöntötte, aki rendkívüli érzékenységgel és gondos türelemmel szervezi a város peremén a művészeti életet.

Nem eredménytelenül.

Kevés kerület művészeti intézménye mondhatja el magáról, hogy nem csupán az érdeklődő közönség, hanem az önkormányzat tagjai, polgármesterrel, hivatalnokokkal együtt ilyen figyelemmel legyen egy művészeti eseményre, mint azt Soroksáron tapasztalhattuk.

Szente Mónika megérdemli a kivételes figyelmet.

Ez a törékeny, csöndes szavú hölgy egyszerre festő és kőműves. Malterba leheli titkait. Az egyszerre férfias erőt és érzékeny nőiességet igénylő technika, ábrázolási mód ötvözi a gondolat súlyát és a képzelet lebegését. Az ártatlan dac és az igazság konok keresése jelenik meg a táblákon, amelyek könnyen otthonra lelnének akár egy templomban, akár egy óvodában, akár egy puritán, modern épületben, akár a középkori boltívek ölelésében.

A cselekvő kezek sorozatból

A kiállítás bejáratában a görögországi szerzetesek égbe szökő sziklái, Meteóra-ormai köszöntenek. Érezzük: a titkok földjére lépünk. És a titkok ott rejtőzködnek a további táblákon is. Az Apszis kútjából csobogó vízben, a rejtélyes Szövegtöredékekben, a Pajzs sorozat királyaiban, vándoraiban, szerzeteseiben, majd elérkezünk A cselekvő kezek családjához. Az élet nagy pillanatai, a születés, a vándorlás, a pihenés, a bánat, az öröm, a remény és a fájdalom állapota vár itt kegyelemre. Szemtől szembe találkozunk velük: aki a vízből merített, aki útnyitottá lett, aki a kenyeret megszegte, aki az elesettet felsegítette, aki elválasztotta, aki rám bízta, és aki hívogatott – mondja végig a képeken a maga fohászát Szente Mónika.

Rejtőzködik és kinyílik.

„Tiszta titkú ember" – fogalmazott a köszöntő Donáth László, aki nem csupán a megnyitó közönségének, hanem a február 15-ig megtekinthető kiállítás minden látogatójának ajánlotta a száraz vakolatról vászonra átültetett alkotásokat.

Szendrei Lőrinc

kosságából kevesen, de mégiscsak ma-

„(...) a Duna vize széltében-hosszában

hogy ezek nagyobb védelmet nyújtanak

yös Gyuri?

FOTÓ: JÁVOR ISTVÁN

Megkerestem Gothár Pétert is, akinek Ajándék ez a nap című filmje végén Füttyös Gyuri feltűnik a Ferenciek tere aluljárójában, s Esztergályos művésznő fenekére csap egy újsággal. Vagyis saját magát alakítja. Gothár csupa jót mondott róla: ápoltan s időben jelent meg a forgatáson, jól lehetett vele dolgozni. Sőt beszélgetni is. Tiszta és tiszta gondolko-

LELŐHELY

Két év egy jó tanuló

Igazán nem tudom, mit várt el Euler Margit tanítónő Ruzits Ilonkától, de tény, hogy harmadik és negyedik elemiben is mindössze „változó"-nak értékelte a szorgalmát. Pedig Ilona alig hiányzott, a tárgyak jó részéből kitűnőre teljesített, sőt így visszatekintve úgy tűnik, talán csak a számtan-mértannal állt némiképp hadilábon. Igaz, tornából fel volt mentve.

Arról nem is beszélve, hogy mind az 1926/27-es, mind az 1927/28-as tanév – e kettőt végezte Fővárosi Községi Elemi Iskolai Értesítőjének tanúsága szerint a Pannónia utcai elemiben Ruzits Ilona – eléggé zűrös időszak lehetett. Minden bizonnyal akkoriban zajlott a közoktatást oly gyakran sújtó reformok valamelyike: a bizonyítvány oldalait átragasztották, fény felé fordítva jól látszik, hogyan változtak a tantárgyak, sőt a tanév rendje is. Az 1927/28-as évben például még a megszokott, félév végi értékelést is a karácsonyi, húsvéti és tanév végi osztályzás váltotta föl.

Ruzits Ilonka 1918 augusztusában született Budapesten, vallása római katolikus volt, anyanyelve magyar, más nyelven nem beszélt. Gyári munkás édesapjának, Ruzits Józsefnek Dráva utcai otthonából erős méreg, hogy a felnőtt embernek is árt, a gyermeket pedig idő előtt sírba viszi" –, hanem a legalattomosabb kórságra, a tüdőbajra is felhívták figyelmüket. Tudatták velük, hogy a baj évente 70 ezer embert visz el a hazában, és nincs más ellenszere, mint a tisztaság és a jó levegő. Hozzátették, hogy „még a legszegényebb ember is táplálkozhatik jól" – ami annyit tesz, hogy valaki az egyszerű eledelét rendes időben, rendesen elkészítve fogyasztja el. „Ezért tanuljanak meg a lányok jól főzni" – következett mindebből.

Ám mivel a tüdővész mellett a bárányhimlő, a kanyaró, a vörheny, a szá-

A **Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete**
tisztelettel meghívja Önt és barátait
a **Szentendrei Régi Művésztelepi Galériába**

a Szentendrei Régi Művésztelep

Őszi Tárlatának

megnyitójára

2004. szeptember 7-én, kedden 17 órára

A kiállítást megnyitja **dr. Hann Ferenc** művészettörténész
Kurátor **D. Udvary Ildikó** művészettörténész

Megtekinthető
2004. szeptember 26-ig, hétfő kivételével naponta 12-18 óráig.

Szentendre, Bogdányi utca 51.

Szentendrei művészportrék 2004.

1. Regős István
2. Jávor Piroska
3. Szakács Imre
4. ef Zámbó István
5. Margit Szabolcs
6. Bartl József
7. **Szentirmai Zoltán**
8. Aknay János
9. Vincze Ottó
10. Balogh László
11. Farkas Ádám
12. Kocsis Imre

Szentendrei művészportrék

7.

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága és
az Ipszilon Galéria
szeretettel meghívja Önt és partnerét
a Szentendrei művészportrék című
beszélgetés-sorozat hetedik összejövetelére

Szentirmai Zoltán

Munkácsy-díjas szobrászművésszel

Török Katalin beszélget,
2004. július 29-én csütörtökön, 18 órakor
a Szentendrei Képtár Kamaratermében
(Fő tér 2-5.)

A műhelybeszélgetés alkalmából rendezett
kamarakiállítás megtekinthető:
2004. augusztus 22-ig
péntek, szombat, vasárnap 14-től 18 óráig

A beszélgetésről filmfelvétel készül,
ezért csak annyi érdeklődőt tudunk fogadni,
ahány ülőhely van.

Helyfoglalás és információ:
Török Katalin, a sorozat kurátora (Ipszilon Galéria)
Tel.:06/20-446-9672, e-mail:ipszilongaleria@freestart.hu

Címlapon:
Szentirmai Zoltán: Toulouse Loutrec emlékére, 1974 (részlet)
gipsz, 135 x 65 cm

Támogatók:
Korona Étterem
Welecomp Kft.
Lengyel signs
www.elsigns.hu

Szentendrei művészportrék 2004.

1. Regős István
2. Jávor Piroska
3. Szakács Imre
4. ef Zámbó István
5. Margit Szabolcs
6. Bartl József
7. **Szentirmai Zoltán**
8. Aknay János
9. Vincze Ottó
10. Balogh László
11. Farkas Ádám
12. Kocsis Imre

Szentendrei művészportrék
7.

HANGVERSENYEK, KORCSOLYAK

március 23-án, szombaton 20 órakor a Dunaparti Művelődési Ház "BARLANG" klubjában a **DRESCH QUARTET** koncertje

Belépődíj: 200,-Ft

március 24-én, vasárnap 19 órakor a Városháza dísztermében a SZENTENDREI TAVASZI NAPOK NYITÓHANGVERSENYE
Közreműködik: a **VUJICSICS EGYÜTTES** *Belépődíj: 200,-Ft*

március 26-án, kedden 20 órakor a Megyei Könyvtár színháztermében **CSEH TAMÁS ÉNEKEL**
válogatás régebbi és újabb dalokból *Belépődíj: 250,-Ft*

március 30-án, szombaton 17 órakor a Plébániatemplomban a **LISZT FERENC ZENEMŰVÉSZETI FŐISKOLA** hallgatóinak hangversenye
Közreműködik: Vas Krisztina orgona, Kovács György trombita
Műsor: J.P. Sweelinck, J. Clarke, C. Gervaise, H. Purcell, G. Cavazzoni, Frescobaldi, D. Buxtehude, J.S. Bach, M. Ravel műveiből

Belépődíj: 200,-Ft

március 30-án, szombaton 20 órakor a Dunaparti Művelődési Ház "BARLANG" klubjában **BALOGH KÁLMÁN és BARÁTAI** koncertje *Belépődíj: 200,-Ft*

március 31-én, vasárnap 18 órakor a Péter-Pál templomban
VIRÁGVASÁRNAPI HANGVERSENY
Közreműködik: a Szentendrei Kamarazenekar
és a Musica Beata Vegyeskar
Vezényel: Wolfné Kovács Zsuzsa és Fenyő Gábor

Belépődíj: 200,-Ft

KIÁLLÍTÁSOK

március 22 - április 7.
PÉTER-PÁL GALÉRIA (Szentendre, Péter-Pál u.1.)
A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA hallgatóinak kiállítása. A Tavaszi Fesztivál keretében Szentendrén kerülnek bemutatásra a Művészeti Főiskolák hallgatóinak produkciói több helyszínen. A Magyar Iparművészeti Főiskola idén ünnepli 100 éves fennállását és ebből az alkalomból a szentendrei Péter-Pál Galériában kerül sor a főiskola oktatását bemutató kiállításra.

Minden tanszék egy-egy hallgatói munkával, kiadvánnyal és video filmmel szeretné az idelátogató közönség számára ismertebbé tenni művészeti, szakmai képzésének eredményeit.
Művészeti vezető:
Pauli Anna a M.I.F. Textil tanszék egyetemi docense.

március 22 - április 7.
AKTÍV ART GALÉRIA (Szentendre, Pátriárka u.7.)
VAJDA LAJOS STÚDIÓ (Szentendre, Péter-Pál u.)
A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA hallgatóinak kiállítása. A kiállításon résztvevő hallgatók: Nagy Gábor, Szil Kati, Lőrincz Tamás, Góra Orsolya, Bartha Lehel, Lévai Zoltán, Pápai Miklós, Nemere Réka, Lakatos László, Nyíri Géza, Ferenczy Róbert, Rainer Máté, Gál Lehel, Pető Márk, Andeta Spahivogli, Solymosi Péter, Csiszér Zsuzsa

FILMKLUB programok

március 22-én, pénteken 17 órakor: DON JUAN DE MARCO
(szín. am. feliratos film) R: Jeremy Leven
március 29-én, pénteken 17 órakor: VESZÉLYES KÖLYKÖK
(szín. am. feliratos film) R: John N. Smith
április 5-én, pénteken 17 órakor: GYÖRGY KIRÁLY
(szín. am.-angol feliratos film) R:Nicholas Hytner *Belépődíj: 150,-Ft*

március 22-én, pénteken 20 órakor: TITKOM VIRÁGA
(szín. spanyol feliratos film) R: Pedro Almodovar
március 29-én, pénteken 20 órakor: NERUDA POSTÁSA
(szín. olasz feliratos film) R: Michael Radford
április 5-én, pénteken 20 órakor: DESPERADO
(szín. am. feliratos film) R: Robert Rodriquez *Belépődíj: 200,-Ft*
Vetítések helyszíne: Megyei Könyvtár színházterme

EGYÉB RENDEZVÉNYEK
Az IPSZILON GALÉRIA programja:
március 24-én, vasárnap 17 órakor "Apám Anyám szerelme"
Beregszászi Olga és Gyurkovics Tibor zenés irodalmi estje
március 31-én, vasárnap 17 órakor "A kettőnk titka"
Bencze Ilona és Kovács István zenés irodalmi estje
Közreműködik: Szentirmay Ákos
április 6-án, szombaton 17 órakor
"Húsvéti barokk koncert"
Közreműködik: Holló Judit cselló, Gál Márta csemballó

Belépődíjak: 500,-Ft

A SZENTENDREI TAVASZI NAPOK FŐVÉDNÖKE:
M.E.R.SZ. (MŰVÉSZETI EGYETEMEK REKTORI SZÉKE)

A rendezvény támogatói:

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

'96 MAGYARORSZÁG!

IPARI ÉS KERESKEDELMI MINISZTÉRIUM
TURISZTIKAI FŐOSZTÁLY

DUNA RÁDIÓ
FM 91,1 MHz

DUNA RÁDIÓ

LIRA ÉS LANT RT.
SZENTENDREI / FŐTÉRI / KÖNYVESBOLT

PANNON GSM
Az élvonal.

Részletes tájékoztatás és információ:
Dunaparti Művelődési Ház
Szentendre, Duna-korzó 11/a
Telefon: 06-26/312-657, 312-647

Dunaparti Művelődési Ház

SZENTENDREI TAVASZI NAPOK '96

A **szentendrei művészet** újabbkori, összefüggő szakasza az 1926-os esztendővel kezdődik - ekkor települtek ide a főiskolai tanárrá vált egykori nagybányai mesternek, Réti Istvánnak a tanítványai, név szerint Bánáti Sverák József, Bánovszky Miklós, Heintz Henrik, Jeges Ernő, Onódi Béla, Pándy Lajos, Paizs Goebel Jenő, és Rozgonyi László. Ők ugyan korábban, a huszas évek elején kerültek ki a Főiskoláról, s csoporttá szerveződésük is korábbra datálódik, amikor Bicskén, gróf Battyány Gyula vendégeként töltöttek két nyarat.

Minden képességük megvolt ahhoz, hogy akt-, és portrékiállításokon karriert csináljanak, mégis arra éreztek hivatást, hogy **kivonuljanak**. Mint a korábbi sajtónyilatkozatok megörökítik: a Nagybányát vesztett ország legjobb nemzeti hagyományait kívánták továbbvinni, életben tartani és átörökíteni.

Igaz, mire 1928-ban "hivatalossá" váltak, szándékaik megfogalmazása (az Egyesület alapszabályában) jóval simulékonyabbá, mintegy a művészek magánügyévé fakult.

Csak az egyesület neve: **Szentendrei Festők Társasága,** a minden nyáron megszervezett szabadiskola utalt a beavatottak körében a közvetlen nagybányai kapcsolatokra. A rokoni érzelmek: hogy mindegyikük több alkalommal járt Nagybányán tanulmányúton, s onnan való **egységes tájképstílusuk** is - a saját korukban is kevesek előtt volt nyilvánvaló. Tájképstílusról kell szólnunk, mert ugyan mindegyikük több műfajú, s ugyanúgy azok a barátok is, akik nyaranta körükben vendégeskedtek -, sem portréikban, sem aktkompozícióikban nem követik a nagybányai "radikálisok": a **neósok** merész színességét. Bánáti Sverák, Onódi Béla, Jeges Ernő, Rozgonyi László, Kántor Andor, Modok Mária, Mattioni Eszter, Szuly Angéla tájképei, illetve Jeges Ernő, Ilosvai Varga István városképei olyan stiláris rokonságot mutatnak egymással és a neósokkal, melynek feltárására idáig nem kerülhetett sor - mivel a szokványos jubileumi kiállítások mindig sokkal tágabb időszakot voltak hivatva átfogni és értékelni. De most, a kiállításra készülődés közben derül ki az is, hogy egy alapos korszak-elemzéshez kicsi a Szentendrei Képtár, - a megjelölt tíz év viszont túlságosan gazdag: sokrétű és igen termékeny. Most válik nyilvánvalóvá - a rokon felfogást látva - hogy néhányan ős-keresésükben mélyebbre ásnak a nagybányai alapoknál: Barbizonba megy tájékozódni Jeges Ernő, Czimra Gyula és Paizs Goebel Jenő. S az is, hogy a stíluskeresés folyamatába - már a huszas évek végén, s később még sokkal inkább - beleszól a már "hiteles" nagymesterek életműkiállítása is: Csontváryé, Rippl-Rónaié, s a fiatal, de máris nagytekintélyű Szőnyi Istváné; - a kezdő Vajda tájképében, Rozgonyi László apjáról festett portréjában, s Paizs Goebel Jenő aktos kompozícióiban. Ám ez utóbbiak egyedi, s még szűkebben, egy-egy periódusban érzékelhető hatások.

Az igazi nagy kiteljesedés azonban a harmincas évek elején következik be a szentendreiek körében: Bánáti Sverák József, Heintz Henrik, Pándy Lajos, a **Rómában tanult** freskóstílusban festik ki a várdombi római katolikus templomot, majd egyre-másra Budapesten is készítenek falképeket. A kompozíciós felkészültséget, az alakok rajzi formáinak alakítását, a freskó quattrocentós világosságát és áttekinthetőségét reprezentálják ezek az alkotások. S a kisebb jelentőségű, ugyancsak reprezentatív műfaj, a panoráma-kép is megjelenik Bánovszky Miklós és Onódi Béla munkásságában.

A római iskolás felkészültség a kiállítások falain azonban a mindenkori tárgyi tudás mércéjét jelentő akt-képeken a legszembetűnőbb. Ez a hűvös, tárgyilagos előadásmód néhány portréban és városképben is megjelenik. (Bánovszky, Pándy, Heintz arcképei, Heintz és Hincz Gyula városképei).

Az első tíz éves periódusnak két pólusa van tehát: egy, a magyar **hagyományt** tudatosan **átvevő** és folytató **nagybányaiság, és** a lefegyverző szakmai tudást reprezentáló **római iskolás nagyvonalúság**.

Egyszer talán azt is érdemes lesz kiállítás keretében megvizsgálni, hogy a neós hagyomány hogyan kerül a szentendrei festészetbe: kik Szentendrének és környékének az 1926-os megtelepedést megelőző felfedezői. Ugyanúgy érdemes lesz nagyító alá venni a következő tíz-egynéhány év szentendrei festészetének áttekintésekor azt is, hogy mik az előzményei az expresszív törekvéseknek-, s talán érdemes lesz visszanyúlni a most vizsgált időszak utolsó két évéhez, mint a többjelentésű témák megjelenésének kezdeteihez.

Ez azonban nem ennek a kiállításnak, s nem ennek a bevezető tanulmánynak a feladata.

1994. október

Kiss Joakim Margit

The recent continuos phase of the art of Szentendre started in 1926 - this was the time when the disciplines of István Réti, the one-time master from Nagybánya, who later became a professor, settled here. They were József Bánáti Sverák, Miklós Bánovszky, Henrik Heintz, Ernő Jeges, Béla Onódi, Jenő Paizs Goebel, Lajos Pándi and László Rozgonyi. Though they left the Academy earlier, at the beginning of 1920s, and formed a group earlier as well, when they spent two summers on Count Gyula Batthyány's estate, as his guests.

In spite of having all the abilities to make a career at nude and portrait exhibitions, they were inclined rather to move out. According to contemporary statements they wanted to continue to sustain and to transmit the best national traditions of a country deprived of Nagybánya.

It is true though, that by the time they had become "officially accepted" in 1928 they expressed their goals in a much softer way /in the rules of the Association/ as if the artistic purpose had faded into the private business of an artist.

It was only the name "Szentendre Painters' Association", which meant a free school organized every summer, that referred for the well-informed circles to the direct relations with Nagybánya. For only a few people was it obvious even in their time that their ties of affinity were based on the fact that each of them had been on a study-tour in Nagybánya and their common landscape-style was derived from that place. We have to use the category 'landscape-style' though each worked in several forms, and so did their friends satying at their homes as guests in summers, neither in the portraits nor in the nude compositions did they follow the bold colours of the "radicals", the Moderns of Nagybánya. The landscapes of Bánáti Sverák, Béla Onódi, Ernő Jeges, László Rozgonyi Andor Kántor, Mária Modok, Eszter Mattioni and Angela Szuly or the townscapes of Ernő Jeges and István Ilosvai Varga show a stylistic relationship with one another and the Moderns, which has not been revealed yet, as the customary jubilee exhibitions have always covered and showed a much longer period of time.

But now, preparing for this exhibition I can see that the Szentendre Gallery is too small for a thorough analysis of a period, and the appointed ten years' time is far too rich: varied and fruitful. Looking at the similar approaches we can recognize that some painters seeking for an ancestor went farther than Nagybánya - Ernő Jeges, Gyula Czimra and Jenő Paizs Goebel found their artistic roots in Barbizon. It can also be realized that the course of searching for the right style - at the end of the 1920s and later even more - was influenced by the oeuvre-exhibitions of the "authentic" masters, by that of Rippl-Rónai and young but already honourable István Szőnyi. It can be seen in the landscapes of the beginner Vajda, László Rozgonyi's portrait of his father and the nude compositions of Jenő Paizs Goebel. But the latter ones are rather individual impacts of narrower range, which can be perceived only in a few periods.

The real achievement, however, was reached at the beginning of the1930s: József Bánáti Sverák, Henrik Heintz Lajos Pándi and Béla Onódi repainted the Roman Catholic Parish Church on the Castle Hill, in the fresco-style learnt in Rome , then, now and again, they made other murals in Budapest as well. These works represent great compositional knowledge and figure-forming as well as clearness and lucidity of the fresco-style characteristic of the quattrocento. A less significant though still representative form, the panorama-picture also appears in the oeuvre of Miklós Bánovszky and Béla Onódi.

The influence of the Roman educational training can be best observed in the nude pictures, which have always been the standard of the prevailing practical knowledge. This cool and objective approach also appears in some portraits and townscapes. /The portraits of Bánovszky and Heintz and the townscapes of Heintz and Gyula Hincz./

So the first ten year long period has two poles: one is the Nagybánya-concept, which conscienciously takes over and continues the Hungarian traditions, and the other is the Roman educational largeness, which represents great professional skills.

Some time it will be worth examining in the framework of an exhibition how the tradition of the Moderns has got into the painting of the Szentendre artists, who discovered Szentendre and its surroundings even before the settlement of 1926. It will also be worth looking into the following ten some years of the Szentendre painting, considering what the antecedents are of the expressive achievements, and it will not be a waste of time thinking back of the last 2 years of this period when the symbolical topics began to appear.

But this task is beyond the scope of this exhibition and this introductory study.

October 1994 Szentendre

Margit Kiss Joakim

MŰTÁRGYJEGYZÉK:

APÁTI ABKAROVITS BÉLA:
BÁNYÁBAN, 1930 k.
papír, hidegtű, 240x360mm
SZFM tulajdona

BÁNÁTI SVERÁK JÓZSEF:
PELLENGÉREN, 1934.
vászon, olaj, 100x130 cm
SzFM tulajdona

BÁNÁTI SVERÁK JÓZSEF:
AZ VESSE RÁ A KÖVET..., freskóterv, 1932-34.
papír, ceruza, 310x440 mm
vázlat, SzFM tulajdona

BÁNÁTI SVERÁK JÓZSEF:
MENNYBEMENETEL
freskóterv1932.
papír, ceruza, 245x400 mm
SzFM tulajdona

BÁNÁTI SVERÁK JÓZSEF:
SZENTENDREI UTCARÉSZLET, (Tájkép ülő figurával)1930 K.
vászon, olaj, 70x83 cm
SzFM tulajdona

BÁNÁTI SVERÁK JÓZSEF:
ANGYAL JELENTI JÉZUS SZÜLETÉSÉT, freskóterv,1935 K.
papír, akvarel, 299x331 mm
SzFM tulajdona

BÁNOVSZKY MIKLÓS:
FEKVŐ AKT, 1932-35 K.
vászon, olaj, 100x80 cm
MNG tulajdona

BÁNOVSZKY MIKLÓS:
KÉT FESTŐBARÁTOM, 1935.
vászon, olaj, 120x100 cm
SzFM tulajdona

BÁNOVSZKY MIKLÓS:
TORNYAI JÁNOS ARCKÉPE, 1933-34.
vászon, olaj, 60x50 cm
SzFM tulajdona

BÁNOVSZKY MIKLÓS:
SZENTENDRE LÁTKÉPE, 1928
vászon, olaj, 80x270 cm.
SzFM tulajdona

BÁNOVSZKY MIKLÓS:
PERLROTT CSABA VILMOS PORTRÉJA, 1933-35 K.
vászon, olaj, 62,5x50 cm
MNG tulajdona

BARCSAY JENŐ:
KŐHEGY, 1931.
papír, rézkarc, 155x238 mm
SzFM tulajdona

BARCSAY JENŐ:
TÁJKÉP, 1934 K.
karton, olaj, 69x70 cm
MNGtulajdona

BARCSAY JENŐ:
DOMBOK KÖZÖTT, 1932.
vászon, olaj, 69x77 cm
Dr. László Gyula tulajdona

BARCSAY JENŐ:
DOMBOS TÁJ , 1931.
papír, rézkarc, 115x160 mm
SZFM tulajdona

BARCSAY JENŐ:
SZÁNTÓFÖLDEK, 1931.
papír, rézkarc, 159x157 mm
SzFM tulajdona

BOROMISZA TIBOR:
A KŐMŰVESÁLLVÁNYON, 1926.
pappír, akvarel, 300x220 mm
SzFM tulajdona

BOROMISZA TIBOR:
ÉDENKERT, 1926 K.
papír, akvarel, 40x43 cm
SzFM tulajdona

BOROMISZA TIBOR:
ERESZTIK A KÚTHENGERT, 1927.
papír, akvarel, 220x300 mm
SzFM tulajdona

CONRAD GYULA:
ÓREG TEMPLOM, 1926.
papír, színezett rézkarc, 290x355 mm
SzFM tulajdona

CONRAD GYULA:
SZENTENDREI VÁROSHÁZA, 1926 K.
papír, akvarel, 418x295 mm
Dr. Nagy János tulajdona

CZIMRA GYULA:
PAIZS GOEBEL JENŐ PORTRÉJA, 1928.
falemez, olaj, 46x37,3 cm
MNG tulajdona

CZIMRA GYULA:
TURBÁNOS ÖNARCKÉP, 1928.
vászon, olaj, 45,5x33 cm
MNG tulajdona

CZIMRA GYULA:
LOVAK, 1928.
vászon, olaj, 49,5x54 cm
MNG tulajdona

CZÓBEL BÉLA:
TÁJKÉP, 1935 K.
vászon, olaj, 64x82 cm
MNG tulajdona

DELI ANTAL:
VÁROSSZÉLI HÍD, 1929.
papír, diófapac, 400x375 mm
Szirmay Sándorné tulajdona

DELI ANTAL:
NAGYBÁNYA, 1926.
papír, akvarel, 290x340 mm
Szirmay Sándorné tulajdona

FREYTÁG ZOLTÁN:
SZENTENDREI RÉSZLET, 1933.
vászon, olaj, 110x62 cm
MNG tulajdona

GRÁBER MARGIT:
TEMETÉS, 1930 K.
falemez olaj, 19,1x30,5 cm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
AKTOK A TENGERPARTON, 1933-35 K.
vászon, olaj, 113x94 cm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
NŐI PORTRÉ, 1932.
vászon, olaj, 94,5x78 cm
MNG tulajdona

HEINTZ HENRIK:
KATALÓGUSTERV, 1922.
papír, cer., kréta, 450x330 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
DRAPÉRIA TANULMÁNY, 1930-33 K..
papír, színes cer.,280x195 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
CSATAJELENET (vázlat), 1933 K.
papír, pasztell, 38x54 cm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
SZÜLEIM, 1926 K.
vászon, olaj, 100x79,5 cm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
LANTON JÁTSZÓ ANGYAL, 1932-33.
karton, ceruza, 450x330 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
SZENT FERENC PRÉDIKÁL A MADARAKNAK, 1926.
vászon, olaj, 151x65 cm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
KÁNTOR ANDOR, 1929-30.
papír, akv, (karikatúra) 260x210 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
ÖNARCKÉP, (karikatúra) 1929-30.
papír, akvarel, 280x220 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
BARCSAY JENŐ, (karikatúra) 1929-30.
papír, akvarel, 270x165 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
ONÓDI BÉLA, (karikatúra) 1929-30.
papír, akvarel, 260x180 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
TÁRSASÁG A MŰVÉSZTE-LEPEN, (karikatúra) 1929-30.
papír, ceruza, 190x300 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
ROZGONYI LÁSZLÓ, (karikatúra) 1929-30.
papír, akvarel, 260x190 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
BÁNÁTI SVERÁK JÓZSEF, (karikatúra) 1929-30.
papír, akvarel, 245x220 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
BINDORFER FERENC, (karikatúra) 1929-30.
papír, akvarel, 345x210 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
APÁTI ABKAROVICS BÉLA, (karikatúra) 1929-30.
220x190 mm
SzFM tulajdona

HEINTZ HENRIK:
TÁJKÉP HÁZZAL, 1932-35 K.
papír, pasztell, 34x54 cm
SzFM tulajdona

ILOSVAI VARGA ISTVÁN:
VIHAROS SZENTENDREI UTCA, 1933.
vászon, olaj, 61x66 cm
SzFM tulajdona

ILOSVAI VARGA ISTVÁN:
KMETTY JÁNOS FEST, 1935.
vászon, olaj, 49x60 cm
SzFM tulajdona

ILOSVAI VARGA ISTVÁN:
MŰTEREM A RÉGI MŰVÉSZTELEPEN, 1934.
vászon, olaj, 50x50 cm
SzFM tulajdona

ILOSVAI VARGA ISTVÁN:
MODELL FESTŐKKEL, 1934.
vászon, olaj, 75x60 cm
SzFM tulajdona

ILOSVAI VARGA ISTVÁN:
LELÁTÁS A DUNÁRA (SZENTENDREI DUNAPART), 1933.
65x95 cm
SzFM tulajdona

ILOSVAI VARGA ISTVÁN:
FESTŐ NŐ, 1934.
vászon, olaj, 75x60 cm
SzFM tulajdona

JEGES ERNŐ:
STRANDVENDÉGLŐ ELŐTT, 1928.
vászon, olaj, 75x90 cm
SzFM tulajdona

JEGES ERNŐ:
ÖNARCKÉP, 1928.
61x52,7 cm
MNG tulajdona

JEGES ERNŐ:
SZENTENDREI VÁROSKÉP, 1926.
vászon, olaj,
72,5x90 cm
SzFM tulajdona

JEGES ERNŐ:
SZENTENDREI RÉSZLET, 1929.
vászon, olaj, 70x80 cm
SzFM tulajdona

JEGES ERNŐ:
NŐI AKT
vászon, olaj, 81x61 cm
MNG tulajdona

JEGES ERNŐ:
POHÁRKÖSZÖNTŐ, 1926-30 K.
vászon, olaj, 90x101 cm
Dr. Nagy János tulajdona

KÁNTOR ANDOR:
TÁJKÉP (BÜKKÖS PATAK), 1929.
vászon, olaj, 40x50 cm
SzFM tulajdona

KMETTY JÁNOS:
SZENTENDREI GÖRBE UTCA, 1935. k.
vászon, olaj, 53x71 cm
SzFM tulajdona

KORNISS DEZSŐ:
SZENTENDRE, 1934 K.
vászon, olaj, 35,3x50,3 cm
MNG tulajdona

MATTIONI ESZTER:
KETTŐS ARCKÉP, 1934 K.
81x98,5 cm
MNG tulajdona

MIHÁLTZ PÁL:
ÖBÖL FÉNYBEN, 1928.
papír, rézkarc, 165x175 mm
SzFM tulajdona

MIHÁLTZ PÁL:
ÚT A FÉNY FELÉ, 1928.
papír, rézkarc, 157x122 mm
SzFM tulajdona

MIHÁLTZ PÁL:
KOPASZ HEGY, 1928.
papír, rézkarc, 187x230 mm
SzFM tulajdona

MODOK MÁRIA:
LÁTKÉP A SZAMÁR-HEGGYEL, 1930 K.
vászon, olaj, 70x97,5 cm
Dr. Nagy János tulajdona

ONÓDI BÉLA:
SZENTENDREI SZŐLŐK, 1927-30.
vászon, olaj, 74,5x81 cm
MNG tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
ÖNARCKÉP KÉT MODELLEL,1930.
falemez, tempera, 108x91 cm
Pajzs Ödön tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
SZENT SEBESTYÉN, 1927.
vo100x81 cm
MNG tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
PATAKPART SZAMARAS-KORDEVAL, 1934 K.
falemez, tempera, 36x43,5 cm
SzFM tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
MADÁRDAL, 1934.
falemez, tempera, 120x100 cm
SzFM tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
NAGYBÁNYA, (Zazar völgye) 1926.vászon, olaj, 58x69 cm
Pajzs Ödönné tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
LÁGYMÁNYOS TÉLEN, 1931.
falemez, tempera, toll, 99x120 cm
SzFM tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
FESTŐ MODELLEL, 1929 K.
vászon, olaj, 103x77 cm
SzFM tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
TÁJKÉP, 1932.
papír, tus, 500x640 mm
SzFM tulajdona

PAIZS GOEBEL JENŐ:
FÜRDŐ NŐK, 1928 K.
falemez, olaj, 83x90,5 cm
Pajzs Ödönné tulajdona

PÁNDY LAJOS:
FEKVŐ AKT, 1930-33 K.
vászon, olaj, 121x85 cm
MNG tulajdona

PÁNDY LAJOS:
NŐI ARCKÉP, 1932.
vászon, olaj, 100x80,6 cm
MNG tulajdona

PÁNDY LAJOS:
APOSTOLOK (vázlat) 1935 K
papír, ceruza, 300x440 cm.
SzFM tulajdona

PÁNDY LAJOS:
VÁZLAT A RÓMAI KATOLIKUS PLÉBÁNIATEMPLOM FRESKÓIHOZ, 1932-33.
parir, tempera, 285x440 mm
SzFM tulajdona

PERLROTT CSABA VILMOS:
FALUSI UTCA, 1933-34 K.
vászon, olaj, 68x88 cm
MNG tulajdona

ROZGONYI LÁSZLÓ:
ÖNARCKÉP, 1926.
vo90x70 cm
Dr. Nagy János tulajdona

ROZGONYI LÁSZLÓ:
APÁM, 1926 K.
vászon, olaj, 75x91 cm
SzFM tulajdona

ROZGONYI LÁSZLÓ:
KOMPOZÍCIÓ, 1930 K.
karton, olaj, 46,5x86,5 cm
MNG tulajdona

ROZGONYI LÁSZLÓ:
HÁZAK KÉMÉNYEKKEL, 1935 K.
papír, szén, 44x59,5 cm
SzFM tulajdona

ROZGONYI LÁSZLÓ:
OLASZORSZÁGI RÉSZLET, 1932-35 K.
papír, akvarel, 230x253 mm
Dr. Nagy János tulajdona

ROZGONYI LÁSZLÓ:
BEJÁRAT A MŰTEREMHEZ, 1935 K.
papír, pasztell, 140x220 mm
Dr. Nagy János tulajdona

ROZGONYI LÁSZLÓ:
KÉK-ARANY HANGULAT, 1935 K.
papír, pasztell, 140x205 mm
Dr. Nagy János tulajdona

ROZGONYI LÁSZLÓ:
KÜLVÁROS FÉNYBEN 1930 K.
papír, pasztell, 70x50 cm
Dr. Sárosi Erzsébet tulajdona

SZOBOTKA IMRE:
SZENTENDREI PIAC, 1934.
papír, hidegtű, 138x220 mm
SzFM tulajdona

SZOBOTKA IMRE:
TEMPLOMBELSŐ, 1934.
papír, pasztell, 65,5x50,5 cm
SzFM tulajdona

SZULY ANGÉLA:
SZENTENDRE, 1934.
SzFM tulajdona

VAJDA LAJOS:
LELÁTÁS A TEMPLOM-DOMBRÓL, 1929.
papír, szén, 558x462 mm
SzFM tulajdona

VAJDA LAJOS:
TEMPLOM, FÁK, PONTOZOTT FORMÁK, 1934.
papír, ceruza, 319x448 mm
SzFM tulajdona

VAJDA LAJOS:
VÁROSRÉSZ HEGYEKKEL, 1928-29.
falemez, olaj, 45,5x38,5 cm
SzFM tulajdona

Szentendre

Jeges Ernő — Strandvendéglő előtt, 1928

A SZENTENDREI MŰVÉSZET 1926-35 KÖZÖTT

Kiállítás a Szentendrei Képtárban
(Fő tér 2-5.)

Megtekinthető: 1994. október 16-tól 1995. február 19-ig hétfő kivételével naponta 11-től 17 óráig, 1994. október 2-tól péntek, szombat, vasárnap 10-től 16 óráig.

of the subjectively psychological and the historical and social. Therefore with him not only the town itself and its buildings, but also its objective elements, the local Serbian and Hungarian art and folk-art traditions, the icons and the local memorials—and the experiences connected with them—play a very important part.

In its heyday Nagybánya created the specifically Hungarian forms of *plein-air* painting, becoming the moral and to some extent formal basis of later development. Without Nagybánya the other progressive modern Hungarian movements, some of them perhaps even rising above Nagybánya, could not have come into being. The significance of Szentendre is more or less similar. In the thirties—just when the post-Nagybánya school and Hungarian expressionism were experiencing a crisis—it gave a new start to the Hungarian *avantguarde* and paved the way for *The Eight*[9] and for Hungarian activism. Hungarian constructivism of the Barcsay type and the surrealism—at once lyrical and constructive—represented by Vajda's circle, stood for two cardinal directions of modern art in a specifically Hungarian manner. In this respect, the lines written by Lajos Vajda in 1936 are interesting and much to the point: *I, who am of western (Transdanubian) origin, look culturally to Russia and Serbia (that is, to the East), whereas Korniss, who is of eastern (Transylvanian) birth, looks to France and Holland (where he lived for a brief period in his childhood). All this shows clearly that our ambitions are the same: to develop a new art, specifically Central European, through the influences of the two great European cultural centres (French and Russian). The position of Hungary in Europe (geographically) is such that it is predestined to be a link between West (France) and East (Russia); we wish to weld the two cultural poles (in art), the expression of the two types of European man; we want to be bridge-builders.* That was the distilled outline of the programme of the Szentendre school. Equally important is another statement by Vajda: *I am searching for a new group of themes; I want to probe into the secret abstract essence of things. But I always start out from the concrete, from the "real," when I look for the original forms of things.*

Although the aim of Barcsay's constructivism differred from this, it also reached constructivist abstraction taking his starting point from the concrete; and in fact Barcsay always kept returning to objective reality.

These two principal movements, both part of Szentendre art give some indication of the role which Szentendre played in Hungarian and European art.

LAJOS NÉMETH

9 A group of radical painters who fought impressionism, forerunners of the Hungarian activist movement. György Lukács, the philosopher and Béla Bartók, the composer, were amongst those who maintained close contact with this group. The Eight existed from 1909 to 1912.

of pictorial architecture, or the psychologically induced arrangement of association patterns based on the components of what is seen, all have a place in it. We find then—without intending this as a deprecatory statement from the point of view of art history—that a pluralism of styles is in fact typical of Szentendre painting. Szentendre painting is certainly not characterized by a unified style; it must be regarded as an agglomeration of a number of styles and methods. Only what ties each of these to the eponymous Szentendre gives them cohesion.

Yet, it is not entirely by chance that what brought fresh blood to Hungarian painting gushed forth at Szentendre. This little town, just 13 miles north of Budapest with its lovely landscape and unique social environment does have a power to shape and determine art. The rare beauty of the landscape is not rugged, but gentle and soothing. The Danube, Szentendre Island, the Mediterranean looking hills and Italianate townscape of terraced buildings, the Serbian origin of some of the inhabitants, the untouched Baroque buildings, and a fortunate blending of village, small-town and holiday resort, give Szentendre its unique atmosphere. Its proximity to Budapest makes it part of the capital's intellectual life. At the same time it still has a relatively living folklore of its own, a variety of traditions and all this in a small town which is easy to survey, where the most important features appear concentrated and able to set the tone. It is an attractive, self-contained, homogenous world, asking to be painted.

The members of the neo-classical Roman School looked on the colony only as their place of work and residence, and even though there may have been among them one or two who painted murals in one of the churches of Szentendre, they had nothing to do with the essential spirit of the town. The other movements—which for the sake of simplification we may attach to the names of Béla Czóbel, János Kmetty, Jenő Barcsay and Lajos Vajda—were bound to Szentendre by stronger ties. The first of these represents lyric post-impressionism; having started out from the Nagybánya school, it absorbed French post-impressionism, blending in an individual way the styles of national tradition and of the École de Paris. In the works of Czóbel and his followers the characteristic townscapes do not appear as mere subjects, they preserve their *couleur locale* as well. This aspect of Szentendre painting is as much part of Szentendre as Nagybánya was part of Nagybánya. Szentendre experiences gave rise to concrete works, but many other landscapes in the country would have provided equal opportunity for a solution of the formal problems which arose here. The situation is somewhat similar as regards János Kmetty, whose art is a living link between the structural trends of the early part of the century and the new constructivist methods. His geometrical cubism had developed before he moved to Szentendre, but the specific motifs of Szentendre, the sharply outlined characteristic houses crowding in on each other were suitable for translating the already thought out style into practice.

The connection with Szentendre of the movements associated with Barcsay and Vajda is, however, deeper; the career and style of these two men would have been inconceivable without their understanding of the unique Szentendre atmosphere. As a given environment, a reality presented ready-made for the painter, Szentendre itself was one of the major factors in the development of Barcsay. The fact is that the essence of Barcsay's method is the projection on a plane of something already shaped, of something defined in space. Just as Barcsay's art—or at least a considerable part of it—was attached to Szentendre, it was no mere chance that Vajda's programme could be realized only there. In his case, too, the small town and its symbolic and associative possibilities provided a base, a starting point. In all his themes he was looking for the meeting point

the quality of art or taste...," he was not merely defining the different aspects of the Nagybánya style, but at the same time he established its principal elements. Even though it could not have come about without the inspiration of the French *plein-air* and end-of-the-century German painting in the manner of Herterich, the Nagybánya style is original. This relatively homogenous style was based on a unified aesthetic position and moral attitude, the very points which later enabled István Réti to systematize the principles of the Nagybánya painters so that these could be taught after the '20s at the Budapest College of Art. It was precisely because of their moral purity, as against the prostitution of "official" Hungarian art at the time, that these principles could serve as the foundation of modern Hungarian art.

The creation of the Hungarian version of *plein air*, of the unique Nagybánya style, was the achievement of the Nagybánya movement; the fact, however, that this development took place at Nagybánya, this little mining town, is merely accidental from the point of view of the Nagybánya style. Without a doubt, the beauty of the landscape acted as an inspiration; nevertheless, even if some slight connection may be discovered between the spirit of peoples living there, the town and the landscape on the one hand, and the Nagybánya style on the other, this relationship cannot be regarded as existential. In this way the Nagybánya colony is akin to Barbizon and Worpswede—for the Barbizon programme, too, could have come into being in other parts of France as well.

None of the other Hungarian art colonies or regional schools were able to develop such a relatively homogenous style as Nagybánya —or, if any one of them did, its significance cannot be compared to that of Nagybánya. The only exception is Szentendre—naturally not only the artists who strictly speaking worked within the colony are here considered Szentendre painters. Even so, Szentendre painting cannot be looked on as as homogenous a style as that of Nagybánya. There are two basic distinctions, one of them negative and the other positive.

Although we can speak of Szentendre painting, we cannot speak of a Szentendre style. It is impossible to reduce to a common denominator the art of Béla Czóbel, István Ilosvai Varga, János Kmetty, Imre Ámos[6], Jenő Paizs Goebel,[7] Margit Anna[8], Pál Miháltz, Jenő Barcsay, Dezső Korniss, Endre Bálint, Erzsébet Vaszkó, Lajos Vajda, Piroska Szántó and Pál Deim—to mention only a few Szentendre painters of a pronounced individuality. Accordingly, we can speak of common aesthetic principles, of ideological and methodological similarities, only with reservations, for they exist only among a few of these artists. At the same time there are good grounds for regarding each of these painters—and other painters attached by certain times to Szentendre at least in some period of their lives—as Szentendre painters.

It cannot even be said that a master capable of establishing a style or school was missing from Szentendre as he was missing from the Hungarian art colonies of Szolnok or Kecskemét; Béla Czóbel, or János Kmetty, Lajos Vajda or Jenő Barcsay, were masters and the art of each of these men has in fact had a number of imitators. This may be the very explanation for the lack of a homogeneous Szentendre style: too many eminent artists lived there in close proximity, whose art represented a completely independent world and therefore maintained its autonomy even when it bordered on the art of someone else. At any event—even if we do not include the neo-classicism of the Roman School among its determining influences—Szentendre painting ranges from post-impressionism, to a surrealism inspired by folk art and ritual; and consequently the lyrical translation of the seen, its transformation according to the autonomous laws

6 *The N.H.Q.*, No. 16.
7 *The N.H.Q.*, No. 24.
8 *The N.H.Q.*, No. 32.

SZENTENDRE
1969. No 33. New Hungarian Quarterly

ARTS

FORTY YEARS OF PAINTING AT SZENTENDRE

The artists' colony at Szentendre, this charming little town on the right bank of the Danube, north of Budapest, was founded forty years ago. A few graduates of the Budapest Art College whose style had been influenced by the neo-classicism of the "Roman School",[1] were the founding members. Soon, however, a number of artists—in the first place Jenő Barcsay[2] and Antal Dely—who were attracted by constructivist principles and who rejected the chill and empty forms of neo-classicism, settled in the colony. After the mid-1930s more and more painters moved to this small town on the Danube. Béla Czóbel, the Hungarian who painted most like the École de Paris, and János Kmetty, the Hungarian exponent of cubism, spent their summers there; and so did István Ilosvai Varga, a post-impressionist of the lyrical kind, and the neoprimitive Jenő Paizs Goebel. Beginning with the end of the '30s the Hungarian surrealists, chiefly Lajos Vajda,[3] Dezső Korniss, and also their followers Endre Bálint[4] and Piroska Szántó[5], gathered at Szentendre.

Thus, "Szentendre painting" is a complex formula. To understand it, one has to discover first of all what distinguishes "Szentendre painting"—in other words, painting done there and linked to the unique atmosphere of the place—from the products of other Hungarian and European art colonies or regional schools of art, more specifically their classical models. The Barbizon School, and on a Hungarian level the Nagybánya (now Baia Mare in Rumania) School can be looked on as fulfilling that role.

What was common to both Barbizon and Nagybánya was that the artists working in both places had definite objectives in mind. The primary aim of those at Barbizon was the cultivation of *paysage intime* or realistic landscape painting, and of those at Nagybánya the development of the *plein-air* style. Of course, different artists approached the common aim in different ways, and therefore "Barbizon style" and/or "Nagybánya style" are ideal concepts which in their concrete expressions cover highly individualistic traits. Nevertheless, despite variants, certain common features were dominant and determined the style. When the "chief theoretician" of the Nagybánya movement, the painter István Réti described the leading figures of the school saying that "Szinyei Merse cited *nature* as an authority, Hollósy called the most important thing in art *emotion*, whereas Ferenczy wanted above all

[1] A school of Hungarian painters between the wars who had studied in Rome and were influenced by the Italian novocento. Vilmos Aba Novák was its most prominent representative.

[2] See *The New Hungarian Quarterly*, Nos. 15. and 25.

[3] *The N.H.Q.*, Nos 16 and 23.

[4] *The N.H.Q.*, Nos. 18 and 29.

[5] *The N.H.Q.*, No. 12.

〈Szentendrei műrészlet〉

Turcsányi Erzsébet: A

〈〉 tíz évig. 8-r

21 kép, 24 l.

Bp. [1939]

Gyors (2244)

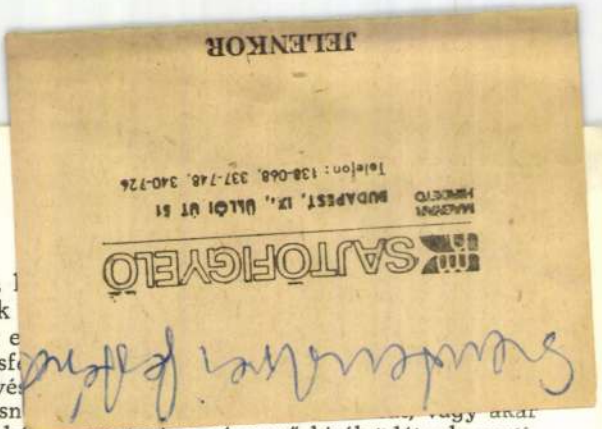

közli velünk. De épp ez a módosítás, *sajátos* tükrözésének nevezett. Nézzük a kiállításon bemutatott műveken. Az e ún. szentképek. Közismert, közel másf szerint szerte a világon sok-sok művé Margit *Háromkirályok*ján hiába keresn Máriát és Józsefet, az ácsot; helyette három Miska-kancsó szerű királyt látunk, vertikális és horizontális elrendezésben. Ezek „tartalma" pedig köztudomás szerint éppen nem a templomi ájtatosság előidézésére hivatott. A *Feltámadás* című képen sem a sírból kilépő, a megfeszíttetés után feltámadó Krisztus jelenik meg, hanem egy naiv „Krisztus, a világ ura" ábrázolás, amilyeneket konyhai falvédőkön, vásári holmikon láthatunk, röpködő madarakkal, virágokkal. Hasonlóképpen a *Veronika kendője* templomi zászlaja láttán sem a templomi áhítat, sokkal inkább a „falvédői szemlélet" jelenvalóságának érzése fog meg bennünket, mint ahogy Magdolnája sem valami bűnbánó leányzó, hanem élnivágyó teenager.

Ezzel el is jutottunk Anna Margit művészete lényegéhez: nem a másvilág – egykor őszintén hitt – ájtatosságaihoz kíván felemelni bennünket, hanem éppenséggel *ezt* a világot leplezi le. A képmutatás hitványsága, a giccs művészetellenessége, kispolgári kisszerűsége ellen hadakozik, eszközeit éppen ennek fegyvertárából kölcsönözve. Ezt szolgálja művészete egyik legfőbb sajátja: a harsány színek, a szándékosan torzított formák. Aligha merné például valaki más ugyanazon kép három uralkodó tételévé emelni a *Szegény Laura* liláját, világoszöldjét és berlini kékjét. Ímc, tettenértük a művészt: itt, *ebben* van utolérhetetlen és lemásolhatatlan egyénisége, ettől válik művészete szuverénné, egyénivé – egyszóval: *művészetté.*

Sok szó esett már írásokban, előadások során Anna Margit szürreális mesevilágáról. Kétségtelen, hogy ez a művészet a magyar népművészet – mégpedig nem is csupán a népi díszítőművészet, hanem a népi mesék és énekek mélyvilágában gyökerezik. Amit a harmincas évek során a képzőművészetben Vajda Lajos és Korniss Dezső elkezdtek, s ami napjainkban oly sok művészben tudatossá, másoknál puszta divattá vált, s ezért oly sokan próbálják, inkább csak külsőséges eszközökkel, motívummásolással megoldani: visszavezetni a magyar képzőművészetet a magyar nép képzeletvilágába, ez a több mint harminc esztendő előtt megindított folyamat érett meg Anna Margitban s jelentkezik művészetében magától értetődő természetességgel. A mesék torz, nem egyszer groteszk, nem ritkán humorral teli világa bomlik ki előttünk a bábukban, melyek valójában ruhatartó állványok, s csak éjjel járhatnak a bálba, mikor mindenki alszik, s nem látja őket, a katonában, aki elesett a csatában, a rózsaszínű házak mézeskalácsos ablakaiban, az *Angyali üdvözlet* egyszerű paraszti világában, és a többi alkotásban. A mesevilág a játékkal párosul – s ez a játék élteti e képi világot, a Kosztolányi értelemben vett „akarsz-e játszani mindent, mi élet" véresen komoly játéka, mely valójában már nem játék többé: ez a *teremtés* maga.

Pécs ...

LÁNCZ SÁNDOR

ANNA MARGIT MŰVÉSZETE

A hazai közönség alig ismeri Anna Margit nevét és munkásságát. Talán hozzájárul ehhez az is, hogy mind a mai napig egyetlen egy köztéri műve sem hirdeti a nevét – pontosabban szólva, csak egyetlen egy sorozata, amelyet a Halászbástyán az elmúlt esztendőben megnyitott vendéglőbe készített, s amely ott szerzett híveket alkotójának, zömmel az odalátogató külföldiek között. E viszonylagosan kevéssé ismertség nem a művész hibája. Nem a pályáján most induló alkotóról van szó, akit eleddig nem lehetett volna megismerni. Nem: Anna Margit 1936 óta dolgozik e művészpályán, s tegyük mindjárt hozzá, nem is kevés eredménnyel. Akik jól ismerik munkásságát, a legjobb magyar festők között tartják őt számon.

Az 1944-ben elhurcolt és meggyilkolt Ámos Imre életpárja volt. Ez egyúttal jelzi az indulást is: a főiskola után 1937-ben Párizs, majd idehaza Szentendre. Mit jelentett ebben az időben Szentendre? 1938-at írtak akkor, már elkezdődött a készülődés a háborús fegyverkezésre. Ezzel egyidőben a magyar szellemi életben egy liberális baloldali hullám bontakozott ki. A képzőművészetben ennek nyomai eléggé csekélyek: a szobrászatban talán egyedül Bokros Birman neve említhető, Mészáros ekkor már a Szovjetunióban tartózkodik, Goldman Györgyöt pedig teljesen elfoglalja a pártmunka. A festészetben pedig eluralkodott a látvány mindenhatóságát hirdető, idillikus színvilágba fulladó posztnagybányai piktúra. A fiatal művészek elfordultak ettől – kiútként kínálkozott volna a nyugati izmusok átvétele; a más körülmények között azonban ez az út aligha bizonyult járhatónak. A festészet új törvényszerűségeit kutató modern képzőművészet az „Abbild" helyett az „Urbild" jelszavát írta zászlajára. Elemeire bontotta a látványt, visszahelyezte jogaiba a síkot, s menekült minden illuzionizmustól. A bartóki példa többé-kevésbé kézenfekvően kínálkozott a plasztikai művészetekben is. Annál is inkább, mert arra is törekedtek, hogy a XVIII–XIX. században, a polgári fejlődés következtében létrejött szakadást a népi és nemzeti között valami módon megszüntessék. Ez az út nem kizárólagos, csupán az egyik lehetséges: de éppen a Szentendrére tömörült művészek egynéhánya – ha más-más módon is – kezdett el járni rajta (Vajda, Korniss, Anna). Ez a törekvés, a Párizsban ért Chagall-hatással, Anna Margit sajátos „anyai" alkatával párosulva – ami alatt azt értem, hogy képei (Mezei Árpád szavaival) sohasem szakadnak le teszt-szkémájáról, s mintha valóban a gyermekei lennének – adja meg a nyitját Anna Margit kibomló művészetének.

Képi világának elsődleges eleme a szín, formavilága a gyermekrajzokra, a népművészet képi világára emlékeztet. A valóságot vizionáriussá oldja: azok a neoprimitív formák, s azok a színek, harmóniájuk is, melyekben ez megjelenik. Festészetében a valóság átadja helyét egyfajta szürreális álomvilágnak, melyben a figurák saját logikájuk szerint jelennek meg.

Vajon milyen élményei voltak Anna Margitnak, hogy ez a fajta piktúra kerekedett ki belőle? Aligha voltak mások, mint annyiunké, akik átéltük a második világháború pusztításait, akik saját bőrünkön tapasztaltuk szeretteink megtaposását, elhurcolását és megsemmisítését – majd egy nagy fellélegzéssel vehettük tudomásul, hogy egy hatalmas jótékony erő mindezt a keserűséget elvette rólunk. Az élmények: a társtalálás, a pályaindulás örömei, majd a háború pusztításai, a felszabadulás és az új életnek indulás, a művészközösség megtalálásának boldog öröme – szülés és betegség – s végül ezek közé sorolható a húsz év kényszerű hallgatás is, annak tudatában, hogy amit csinál, jó és nagyszerű, s mégsem kell.

Művészete központjában mindig önmaga áll. Lírai egyénisége a világ – szűkebb és tágabb világ – eseményeit mindig önmagán átszűrve, sajátosan módosult hangon

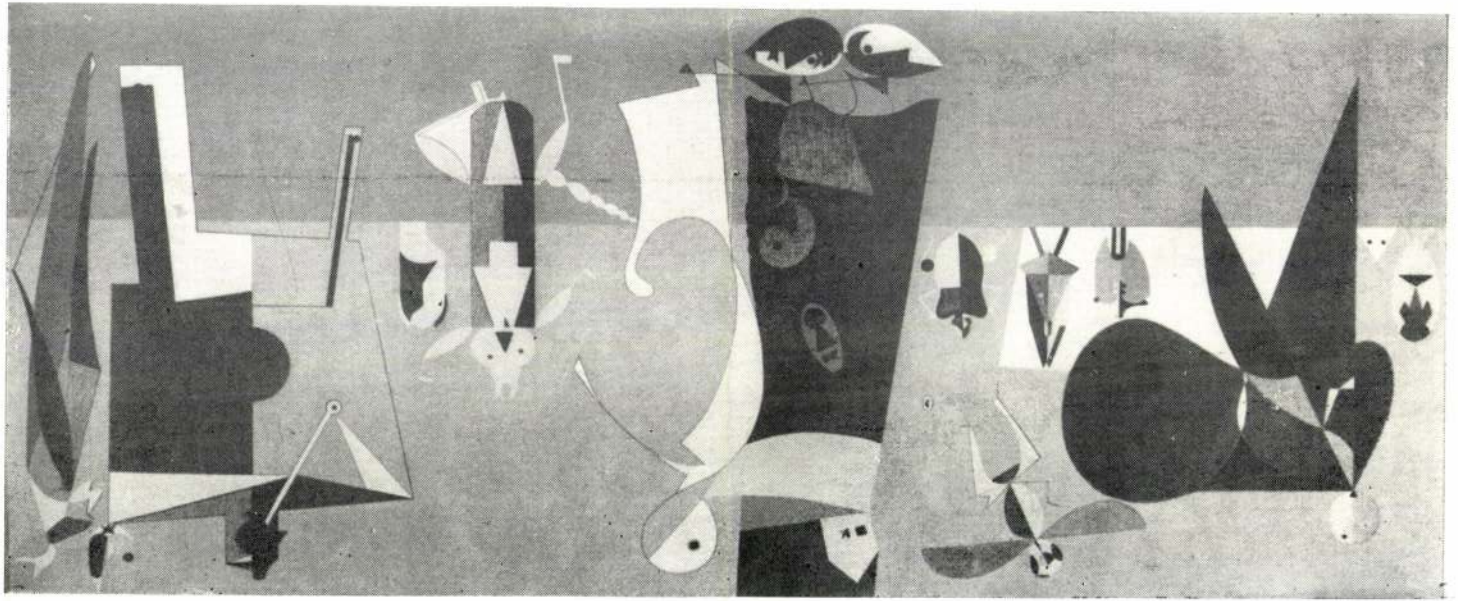

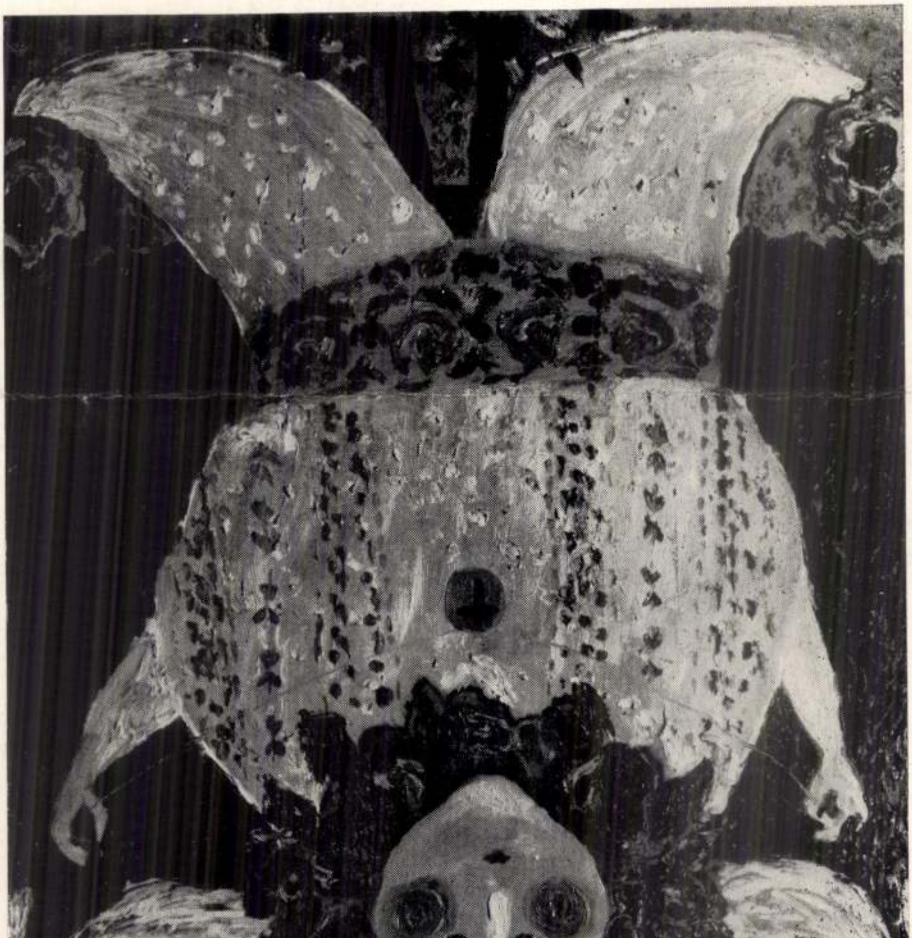

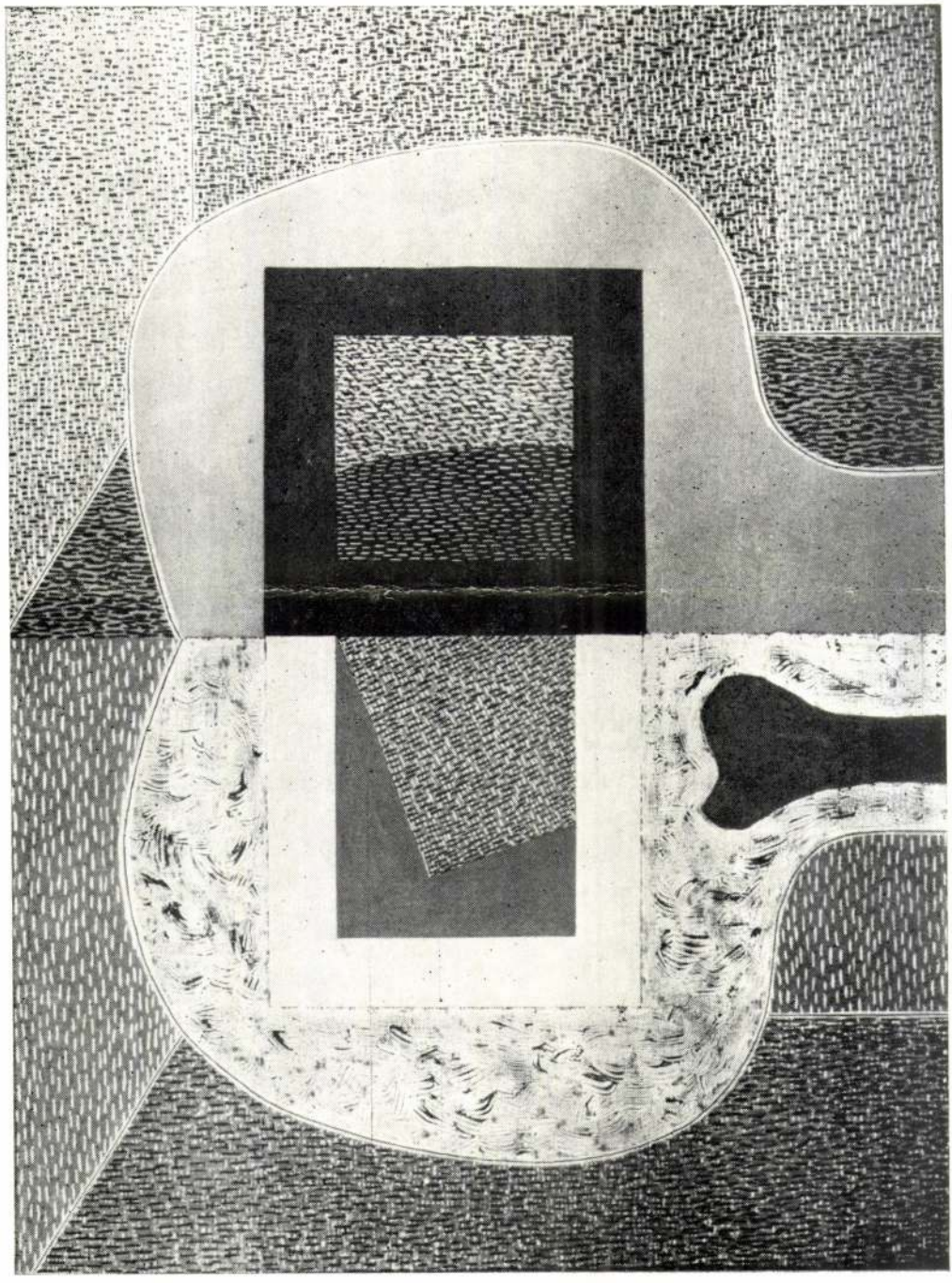

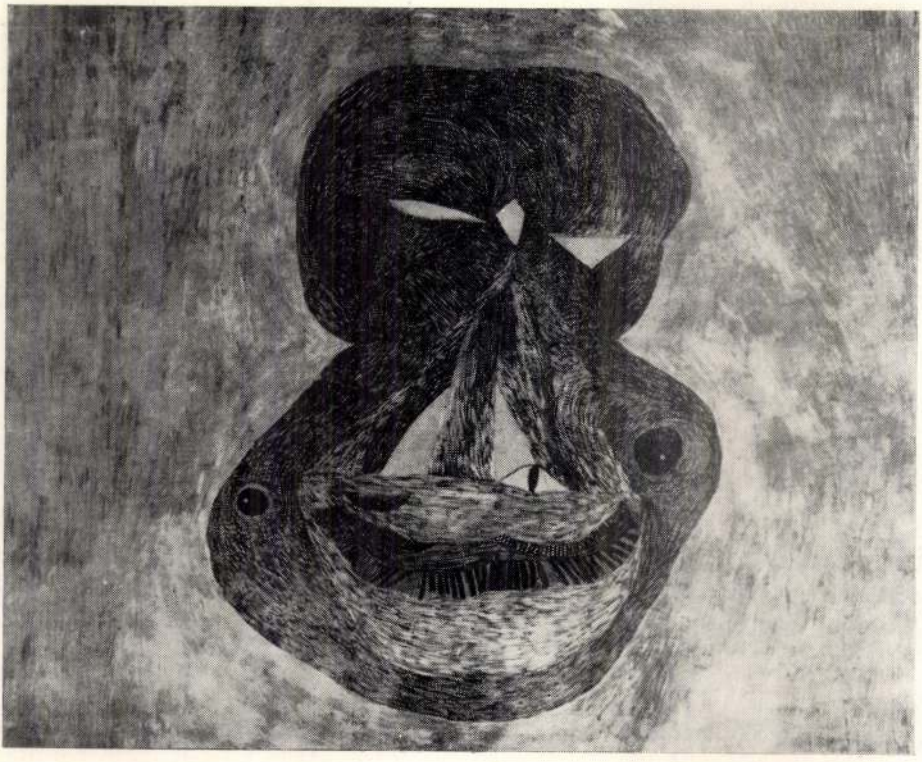

dött művészet hatását keltette. Az ötvenes években ez az ága a szentendrei festészetnek teljesen a művészi élet felszíne alá került – a magányos munka azonban ekkor is megszülte letisztult, izolált eredményeit. A legjobb példa erre Korniss Dezső világosan áttekinthető, tiszta, logikus művészi pályája.

Az ötvenes évek kereteiben a hősi tettek közé tartozik – makacs, alapos, pontos és művészettisztelő, igazi szentendrei hagyományokat ápoló módszerével – Barcsay Jenő új emberábrázoló rajzművészete és a monumentális kompozíció elemeinek kidolgozása. Ezt a száraz, objektív módszert pedagógusként, mesterként Barcsay sok tanítványának adta át. Ezek közül néhány Szentendrére költözött, s egy valóban iskolának nevezhető szentendrei kört alkot. Az elmúlt évtized sokféle irányban terebélyesedő művészeti élete Szentendrét egy még lassan alakuló budapesti művészeti központ előzetes telephelyévé tette. Szükség volt rövid, csupán néhány évtizedes múltjára, szükség volt kisléptékű, otthonná alakulható arányaira, magános munkát, lassú szemlélődést váró motívumaira, érzelmileg felfokozott, sokszor már őrületig is eljutó lelkiállapotokat is kifejezett, századunk problémáira nyíltan reagáló atmoszférájára, mítoszára, meséire, szimbólumaira. Művészeti életben nem egészen hivatalos pozíciója is titokzatos romantikával övezte. Kisebb részben a megrendelések, inkább a baráti közösségeknek szánt alkotások szülőhelye volt mindenkor, nagyobb formátumú eredményeit most is kevésbé vesszük észre, mint tiltott gyümölcseit.

A fehérvári kiállítás Szentendre legmeghökkentőbb, legrejtettebb, legkevésbé „esztétizáló" arcát igyekezett megmutatni. Vonalak örvénylő szövedékét, vigyorgó bábuk tarka ruhákba öltözött vidámságának kancsalító félelmét, táncoló temetési meneteket, esernyővel hadonászó donquijotékat, fázó meztelen vonalakat és a papír megnyugtató végtelen fehérségét. (Anna Margit, Bálint Endre, Gedő Ilka, Fekete Nagy Béla, Vajda Júlia műveire gondolunk.) A tárgyak burjánzó, félelmetes jelentésrendszere, a nem-szép igazsága, az undortkeltő valósága az elmúlt években már kontinensek művészetét uralta, a szentendrei festészet zárt, még mindig fegyelmezett, ortodoxan hívő kis világa ehhez képest klasszikus, hagyományos, értékőrző művészet. Az arányok, a gondosan megmunkált képhátterek, a mérlegelten kiválasztott anyagok, néhány színviszonylat makacs tisztelete, s a népművészet sajátosan értelmezett fogalmának, mint mágikus hatalomnak alárendeltsége különös helyet ad Szentendre festészetének világviszonylatban is. Sem a végleteket nem kérhetjük számon, sem a gátlástalanabb kifejezési formákat nem nyesegethetjük e körön, a kritika jogán sem. Csak az őszinteséget, a hitelességet várhatjuk tőlük.

Szentendre ma már divatos hely, fiatal művészeknek érdemes oda költözni, kiállítani tárlatain, motívumai keresetté váltak a díszítőművészetben, s ezért könnyen lazulhat jelentésrendszere. Természetes folyamat ez minden irányzat, iskola, módszer elterjedésénél. Szentendre értékét azonban nem a követők, a felhígítók, hanem a következetes, idős mesterekkel együtt, az új formateremtő fiatalok őrzik. E művészek alkotásaiból válogatott ki néhány tucatot a kiállítás rendezője, Körner Éva, s próbálta meg szembesíteni a harmincas, negyvenes évek Szentendréjével, s a valóságos Szentendre saját maga által készített fotográfiákban rögzített motívumaival, a nagy mesterekkel és a nagyon keményen következetes, tiszteletreméltó kis mesterekkel. A még elképzelhető és talán elkövetkező válogatások csupán az anyag gazdagságát bizonyítják. A komoly koncentrációval rendezett kiállítás, amelyet Kovalovszky Márta segítségével Körner Éva rendezett, a történeti sorozatból némiképp kieső, szubjektív interpretációja mellett is, vagy talán éppen azért, Szentendre nemzetközi rangjáról vallott.

függésben egyesülni a várossal, mert a város legzsengébb koruk, vagy első jelentős művészi eredményeik alapmotívumait adta. Úgy tűnik a művészek nagy részének életében az alkotómunka első évtizede döntő és irányt szabó, igen sokszor a legizgalmasabb korszak. Van akinek több idő nem is adatik, van aki egész életében az ekkori eredményeit variálja, árnyalja, gazdagítja, s csak igen kevés művésznek sikerül felfelé ívelő pályán merész korszakváltásokat produkálni. A Szentendréhez kötődő művészet kapcsolatának mértékét a motívumokból kialakított művek új mondanivalója, formavilága határozza meg. Valószínűleg ez lehetett a fehérvári kiállítás rendezőinek, fő szempontja, ezért emelték ki legerősebben azokat a művészeket, akik számára Szentendre mítoszok különös városa lett, s akik minden követ, minden házfalat különös jelentések hordozóinak érezték.

A motívumkeresés még teljesen tradicionális munkamódszer volt Vajda Lajos és Korniss Dezső esetében is, a gyűjtés módja, a lehető legegyszerűbb vonalkonstrukcióba rögzítése a tárgynak már századunkra, a többrétegű jelentés és formaépítkezés már az évtizedre volt jellemző. A rendszer következetessége, egyszerűsége, a módszer szerény, szinte alázatos használata, a művészi magatartás személytelensége már egyéni, személyes kvalitásokat jelölt.

A Fehérvárott rendezett szentendrei festészeti kiállítás főalakjainak kétségkívül Vajda Lajost és Korniss Dezsőt érezte a rendező. Velük nemcsak két eltérő művészi alkatot, két különálló mestert, elágazó művészi utakat, hanem adatokkal is bizonyítható összefüggéseket is bemutat. Magyarországon az elvontabb művészi kifejezés periferikus jellege miatt az ellentétesebb alkatú egyéniségek, egymást tagadó irányzatok közelebb kerülhettek egymáshoz, mint Európa más országaiban. „Konstruktív szürrealizmus" – fogalmazza meg célkitűzéseit Vajda Lajos – s ez a mozgalmak alapgondolatait figyelembevéve teljességgel lehetetlennek látszó szintézis módszerében nem más, mint a korábbi aktivista expresszív-kubizmus, vagy a kassáki konstruktivista dadaizmus gondolkodásbeli öröksége, amely csak az orosz avantgarde módszereihez és alkatához hasonlítható. Az irányzatok integrációja kis körök, izolált helyek, vagy nagy mesterek jellemzője. Szentendrén minderre adódott példa.

A harmincas évek Szentendréjét a művész minden szerénysége, visszahúzódottsága ellenére is Vajda Lajos alakja uralja. Utolsó korszakának döbbenetes erejű vonalkonstrukciói azt is jelzik, hogy életműve művészi ereje teljében lévő művész korai, s így nem természetes halálával zárul, formavilágának utóélete, követőinek egyre bővülő köre a potenciális gazdagság megsemmisülését tagadó művészek sors és történelem elleni lázadása.

A szentendrei művészet létezése, különös hangja, történelmi tragédiákra való rezonanciája nagyobb közönség előtt Magyarországon csak a felszabadulás után tudatosodott. Ekkor a harmincas évek tragikus hőseinek felkutatásával egyidőben, a mártírok iránti kegyelet kifejezésének helyén, egy új kor legforróbb reményeinek kavargásában élő valóság, folytatásra váró program lett Szentendre művészeinek pszichikai korszakélménye. A konstruktív formák tiszta rendje, a színek felgyorsuló ritmusai, a vízszintes és függőleges objektív egyensúlya – mint a felfedezések első korszakában – társadalmi formák okos rendjének szimbólumává érett. A negyvenes évek második felében nagy kompozíciókkal ünnepelte létezését a szentendrei konstruktivizmus: Barcsay Jenő, Korniss Dezső művészetének igen aktív, termékeny, gazdag korszakába lépett.

A pszichikai válságélmény, az intellektuális szorongások, a korszak és a közvetlenül megelőző kor egyre szabadabb, gátlástalanabb, újra és újra ismétlődő átélése szintén fokozódhatott éppen a nyomás oldódásával, a kibeszélés lehetőségének gazdagodásával, a rendszerváltozás folyamatának intervallumában. Szerte a világon egyre szertelenebb, expresszívebb, kötetlenebb formában alakult át új absztrakt expresszionizmussá a szürrealizmus. A budapesti Európai Iskola áramlatát felerősítő szentendrei hagyomány e vonatkozásban az átlagosnál jóval tartózkodóbb, racionálisabb, okosan szerény hangot jelentett, hazai, vagy kelet-európai vonatkozásban azonban így is kifinomult, túl intellektuális, túlságosan az értelmiség problémáihoz kötő-

jelen, jövő határai elmosódtak, érzékelésük nagyon bizonytalanná vált. A jövőben bizakodás mítosza, amely a század első két évtizedét éltette, szorongó várakozássá alakult át, s a művészek érzékenyebbjei már könnyen és hitelesen vizionáltak. Ősi szimbólumok, egyéni, nehezen érthető jelek, később megfejthető írássá alakították a legintellektuálisabb művészi alkotásokat. Erő, biztonság, nyugalom, optimizmus csak erőszakolt, vagy fanatikus, vagy gyermekien együgyű magatartásokban ölthetett formát. A gondolkodó, túlcivilizált, romantikusan individualista művésztípus válságos lelkiállapota a végső elidegenedettségig fokozódott. Magyarországon a lassúbb, tempósabb, földhözkötöttebb művészeti fejlődés kisszámban szülte meg ezeket a típusokat. A legtöbb művész több évtizedes, vagy lassan századossá váló hagyomány őrzője lett. Ezek között még napjainkban is „moderneknek" hatnak, akik csak negyvenötvenéves hagyományokat őriznek.

A Szentendre köré lassan kirajzolódó bűvös körről, Szentendre formálódó misztikus jelentéséről, az ott dolgozó festők legtöbbje a harmincas években még semmit nem tudott. Nem szabad elfelednünk, hogy a város, a tízes évek elején, Fényes Adolf festményén még egyáltalán nem különbözött az átlagos dunántúli kisvárosoktól, korábban Ferenczy Károly festészetében meg sem jelent belőle több, mint egy-egy ház tornáca, vagy a Duna-part szürke kavicsmezője. Tornyai János szentendrei festményei a művész naturalizmusának expresszív hangsúlyait, színbeli gazdagodását jelzik, de a város történelmét, atmoszféráját, arányait nem. Czóbel Béla számára Szentendre folyton forró nyár, valóságos mediterrán tengerparti vidék, csak a virágok élete, a nyári kertek dús pompája ragadja meg a városban, vagy inkább a város szélén. A sűrű, meleg színfoltokból kibontakozó interieurok, díványon nyújtózkodó aktok érzéki megformálásához úgy tűnik, nem ad a város látványa semmit, legfeljebb a csendet, a történelemtől elmaradt vidék jóllakott, csendes nyugalmát. Barcsay Jenő, első szentendrei korszakában (az életmű szakaszai ma már elég világosan elkülöníthetők) először a környéket, a hegyeket, a szántóföldek szabdalta tájat fedezte fel és érezte otthonának. Monumentális parasztasszony alakjainak első megfogalmazását még elvetette magától – évtizedekig érlelve tovább a témát –, de a Duna környéki táj már 1930-tól felcserélhetetlen formavilággá vált számára. Egry József pátriájából, a Balaton mellől, egy alkalommal – mint ma is meséli – szinte szökve menekült Szentendrére vissza. Talán ez a visszafordulás fűzte hozzá végérvényesen festészetét a város környékéhez, majd évek múlva, a város házainak formáihoz is.

A szentendrei házak, utcák szabálytalan rendjét, hangsúlyozható geometriáját talán először Kmetty János fedezte fel. A harmincas években el kellett neki is jutnia a fény, a levegő, a távolság élményéhez a magyar festészet egy részének fejlődése szerint. Kmetty nem oldódott fel a káprázatokban. A házak, a tárgyak képein kemények, iskolásan stabilak maradtak. Csak a fák lombjának zöldje játszott egyre kékesebben – a nagy elődr Cézanne színeit idézve –, s a levegő kapott tapintható formát, súlyt Szentendrén készült akvarelljein. Kmetty makacs, a kubisztikus formai rendben, mint objektív igazságban hivő művész, s Szentendréből is csak annyi hathatott rá, amennyi befért 1911 körül kialakított módszerébe.

Szentendréből titokzatos környék, metafizikus látomás, különös üzeneteket közlő „idegen hely" először Pajzs Goebel Jenő festményein lett. Ezt a felfogást sem a város sugallta. Pajzs Goebel festészetének legjelentősebb része hűvös klasszicizmus, olaszos metafizikus festészeti felfogás, gyermeki fantázia és merészen tiszta, hideg színösszhangok keveréke. Szentendrei képei nem válnak el harmincas évek elején festett egyéb műveitől, mégis ő avatja először szürreális tárggyá Szentendrét. Vele már az 1930 körüli Európa egy részecskéje jelenik meg Szentendrén, s még a telep „hivatalosának", Jeges Ernőnek, negatívumában is kort jelző novecento-neobarokk világa is szellemes parafrázist nyer.

A harmincas évek elején, Kassák Munka köréből Szentendrére és környékére kerülő fiatalok, Vajda Lajos, Korniss Dezső, majd évek múlva a nyomukban járó Ámos Imre, Bálint Endre, Anna Margit, Fekete Nagy Béla, Szántó Piroska talán azért tudott annyi sok részletet felfedezni a városban, annyi kicsiny formában, titokzatos össze-

1021

SZABÓ JÚLIA

GONDOLATOK A SZENTENDREI FESTÉSZETRŐL

A székesfehérvári múzeum szentendrei festészeti kiállítása

Az 1969 őszén megnyílt kiállítással napjainkig eljutott a székesfehérvári múzeum több éves kiállítássorozata, bár a 20. századi magyar művészet legfrissebb alkotásait, az elmúlt huszonöt év művészetét bemutató kiállítás még ezután következik. Nem elsősorban történeti felsorolás ez a tárlat, inkább Szentendre markáns, magyar és nemzetközi művészeti életben egyaránt feltűnő vonásainak kiemelése az elvontabb festői nyelv jellegzetes, századunkra jellemző gondolatkörének jegyében. Ötvenes, hatvanas években készült festmények, rajzok, faragott bálványok kerültek a harmincas, negyvenes években készült alkotások mellé, s első pillanatra úgy tűnt, mintha teljesen egykorúak lennének. A tárlat más részein, egy-egy idős, ma is aktívan dolgozó mester alkotásában a század első, második évtizede mutatta meg élő közelségét. Századunk képzőművészetének vissza-visszatérő gondolati és formai kérdéseire találhattunk e kiállításon szűkszavú, gonddal fogalmazott rövid válaszokat, önként vállalt tudatos töredék-megoldásokat, monológokat, vagy egy-egy művészpáros csendes, elmélkedő dialógusát.

Az elmúlt évtizedben négy történeti kiállítást is láthattunk a szentendrei művészet köréből (kettőt a helyszínen, kettőt Fehérvárott). Ez a gyakori ismétlődés, újra és újra megkísérelt összefoglalás élő hagyományt, gazdagon felhasználható, sokfelé ágazó kifejezési lehetőségeket, korunk közönségével, vagy legalábbis egy részével, pszichikailag rokonszenves magatartást, vállalt, és tisztelt elődöket manifesztál. Szentendre sem anyagában, sem problémáiban nem lezárt téma a magyar festészet és rajzművészet történetében, ugyanakkor nem sorolható új társadalmunk patronálásával felvirágzott, vagy virágzásnak induló művészeti központjaink közé sem. Szentendre múltja sem jelez erősebb társadalmi patronálást, vagy szervezett művészeti életet. A művésztelep létrehozása 1928-ban csak háttere volt a szentendrei művészet kialakulásának, lakóinak művészete a gazdag történelemnek csupán egy ágát jelzi. Sem oktatásban, sem kölcsönhatásban, sem világszemléletben nem alakult ki közösség kezdetben a művésztelep lakói között. Szentendre első jelentős, már több fontos művész jelenlétét érzékeltető korszakában, a harmincas években, még nem volt divatos hely, egyáltalán nem volt ismert művészeti központ sem. A városkában dolgozó festők alig ismerték egymást, volt néhány közeli barát köztük (Barcsay–Pajzs Goebel, vagy Korniss–Vajda), de legtöbben semmit sem tudtak a másik munkamódszeréről. Szentendrén nem volt iskola, nem volt közös természeti stúdium, nem volt hivatalos és ellenzéki csoport, proklamáció, manifesztum, irányzat. Szentendrén többé-kevésbé mindenki egyedül volt. Szentendre a csendes, lassú munka, a szemlélődés, a gyűjtögetés, szabad alakítás, mikrokozmosz érzékelésének, vagy megteremtésének helye volt az ott dolgozók számára. A várossal, a körülvevő tájjal, a természettel és az emberalkotta tárgyakkal történt találkozások közösségi méretekben kezdetben nem jöttek létre.

Az egyedüllét mindig megváltoztatja az ember időérzékelését. A történelmi idő távlatai, a fizikai idő fogalmát is megváltoztatták az itt dolgozók számára. Mivel javarészt csak önmaguknak dolgoztak, nem volt szükségük látványos bűvészmutatványokra a térrel és idővel. Nem volt szükség sem pillanatnyiságra, sem az idő szakaszainak hangsúlyos egybeszerkesztésére. Az európai festők nagyrésze ebben a korszakban, sokszor egymástól teljesen függetlenül az időtlenség szféráiba került. Múlt,

NAPI KRÓNIKA

A Münnich Ferenc Társaság közleménye

A Münnich Ferenc Társaság közleményt juttatott el az MTI-hez; eszerint — jóllehet már korábban tett nyilatkozatában kijelentette, hogy nem hozott létre úgynevezett közélet tisztasága bizottságot, illetéktelen személy, vagy személyek ennek az úgynevezett bizottságnak az aláírásával röplapot terjesztenek. A Münnich Ferenc Társaság intéző bizottsága elhatárolja magát a röplapon szereplő felhívástól, és azt provokációnak tekinti.

Nyugatnémet filmnapok Budapesten

Az ifjúság problémáival foglalkozó filmekből, jórészt fiatal nyugatnémet alkotók műveiből rendez sorozatot az Artfórum közművelődési egyesület és az NSZK kulturális és információs központja a budapesti Vörösmarty moziban. Február 13-án Uwe *Friessner A szivárvány vége*, 15-én Norbert *Kückelmann Gyermekkorod utolsó napjai*, 17-én Heidi *Genée Erőpróba*, 23-án Haro *Senft Könnyebbet kérdezz* és Rüdiger *Nüchtern A farkasok éjszakája*, 24-én pedig Peter *Stein Az osztályidegen* című filmje szerepel a műsoron. A tervek szerint a rendezők közül többen részt vesznek filmjük előadásán és utána eszmét cserélnek, vitatkoznak a közönséggel. A vetítések minden nap este 8 órakor kezdődnek.

— A Magyar Demokrata Fórum szentesi csoportja január 28-án megalakult.

A színházak keddi műsora

Operaház: A rózsalovag (L. bérl. 5. ea., 6) — **Nemzeti Színház:** István, a király (7) — **Várszínház:** Lélekbúvár (7) — **Katona József Színház:** Galócza (7) — **Madách Színház:** Macskák (8) — **Madách Kamara:** Válás Kaliforniában (7) — **Vígszínház:** A padlás (Ajtai bérl. 2. ea., 7) — **Pesti Színház:** Viktor... (II. bérl. 2. ea., 7) — **Fővárosi Operettszínház:** Robin Hood (7) — **Thália Színház:** Doktor úr (7) — **Thália Stúdió:** Kapj el! (fél 8) — **Játékszín:** Szépek szépe (du. 3) — **József Attila Színház:** A császár messze van (7) — **Mikroszkóp Színpad:** Felettünk a béka (fél 8) — **Vidám Színpad:** Hol

— 100 000 dináros — még az idén. A jugoszláv törvényhozás a hét végén jóváhagyta, hogy az országban forgalomba kerüljön a 100 ezer dináros bankjegy is. Az új bankjegy bevezetését — amire előre láthatóan az idei év második felében kerül sor — a jelentős ütemű, évi 250 százalékot meghaladó inflációval indokolják.

— Újabb versenyfilmek vetítésével, valamint az információs szekció videoprogramjával folytatódott hétfőn a filmszemle a Budapest Kongresszusi Központban. Négy ősbemutatót láthatott a közönség a szemle negyedik napján: Siklósi Szilveszter Tanmesék a szexről, Sára Sándor Csonka-Bereg, András Ferenc Vadon és Lányi András Az új földesúr című alkotásait.

— Na, akkor most tessék fogódzkodni! Megmondom, hogy körülbelül mennyibe fog kerülni önnek ez az egész...

(Lehoczki István rajza)

— Az áremelés nyomán az év első hónapjában a várakozásnál kisebb mértékben csökkent a tejipari termékek forgalma. A Tejipari Vállalatok Trösztjének adatai szerint az előző év hasonló időszakától.

Számok, tények

A Die Presse cikke szerint körülbelül 2,5 millió ember hal meg évente az erős dohányzás előidézte betegségekben a világon. A WHO, az Egészségügyi Világszervezet jelentése szerint a halálozás fő okai a rák, a krónikus bronchitis, a tüdő és szívbetegségek. A jelentés felhívja a figyelmet arra, hogy míg az ipari országokban csökkenőben van, a fejlődő országokban erősen nő a cigarettafogyasztás. Ausztriában, írja a lap — összességében enyhén csökken a dohányosok aránya, ezt azonban sajnos kiegyenlíti azoknak a fiatal lányoknak a száma, akik divatból rászoknak a dohányzásra.

(v. é.)

— Készpénzben fizeti az Állami Biztosító a CSÉB-Évgyűrű [illegible] át —

[illegible] óból

[illegible] á-

— Életmentő emlékéremmel tüntette ki a Minisztertanács Vigh Imre szegedi lakost, aki a múlt év szeptember 27-én saját élete kockáztatásával kimentett egy asszonyt a Tiszából. A férfi a Szegedtől északra fekvő partszakaszon strandolt, amikor észrevette, hogy a folyó árja elragadta az asszonyt. Azonnal a vízbe ugrott, kimentette a Tiszából és elsősegélyben részesítette. Bátor és önfeláldozó magatartásáért a kitüntetést hétfőn Szegeden Lehmann István, a Csongrád Megyei Tanács elnökhelyettese adta át az életmentőnek.

Rendőrségi felhívás

(MTI) A Kék fény legutóbbi adásában a rendőrség a lakosság segítségét kérte Körösi György 27 éves, foglalkozás nélküli elfogásához, akit a múlt év nyarán, Kiss István taxigépkocsivezető sérelmére elkövetett emberölés ügyében köröznek. Körösi február 1-jén, a Kék fény adását látva, budapesti ideiglenes lakásából ismeretlen helyre távozott. Személyleírása: mintegy 180 cm magas, közepes testalkatú, haja barna, szájzugig érő barna bajusszt visel. Ruházata farmerdzseki, szürke makrokord nadrág, fehér magasszárú tornacipő.

Vendégszerető emberek társaságát keresi, szállást kér éjszakára, a[illegible]

KÉT KIÁLLÍTÁSRÓL

A szentendrei régi művésztelep hatvan éve

1928-CAL KEZDŐDIK az a gondosan összeállított, szép kiállítás, amely a szentendrei főtéren, a Szentendrei Képtárban fogadja látogatóit (még február 19-ig). A két részesre tervezett tárlat második fele márciusban nyílik. A mostani 1948-ig jut el az időben, azaz a szentendrei régi művésztelep hatvan évéből az első húszat, a bizonyára kevésbé ismertet, a régebbi múltba süppedtet hívja elő a feledésből.

Az alapítók *Bánovszky* Miklós, *Bánáti Sverák* József, *Heintz* Henrik, *Jeges* Ernő, *Onódi* Béla, *Paizs Goebel* Jenő, *Pándy* Lajos és *Rozgonyi* László voltak; mindnyájan *Réti* István végzős növendékei a főiskoláról és részben Nagybányáról. Közülük igazi modern művész egyedül Paizs Goebel; vagyis a névsor *nem* azokat a műveket idézi emlékezetünkbe, amelyek fejünkben „*szentendrei festészet*" címszó alatt szerepelnek. Célszerű ezt a tényt tisztáznunk magunkban előre, nehogy a tárlaton csalódás érjen minket! A jelen kiállításhoz készült, szép kiállítású katalógusban közreadott „telep-regényében" *Kántor* Andor festőművész (1937 óta a művésztelep tagja) megírja, *mekkora csalódás volt az ő számukra*, hogy a telep fennállásának 35. évfordulója alkalmából, 1963-ban rendezett kiállításon a Ferenczy Múzeumban *Haulisch* Lenke művészettörténész *„olyan művészeket kevert a kiállítók közé, akiknek a Régi Művésztelephez soha, semmi közük nem volt,"* Ugyanígy „elhibázott"-nak nevezi Kántor Andor a Szentendrei Képtárban 1979-ben bemutatott régi művésztelep jubileumi kiállítást is, *Mucsi* András rendezését.

Tartozom az igazságnak annak bevallásával, hogy a mostani kiállítást végignézve, először magam is azokat a művészeket hiányoltam a „jelenléti ív"-ről, akik a *szentendreiség* megtestesítői a szememben, és csak utólag értettem meg — a saját hibájából okulni tudó Mucsi András, valamint társrendezője *Kiss Joakim* Margit szavaiból —, hogy a látszólag kihagyottak nem voltak a régi művésztelep tagjai és lakói, legfeljebb alkalmi vendégei (vagy még az sem). Meg kell hát tanulnunk, a szentendrei művészet barátainak, különválasztani a kettőt — illetőleg többet, de most két alapkategóriával van dolgunk. A régi művésztelepen élő és alkotó művészeknek jogos igénye, hogy különbözni akarnak.

Barcsay Jenő rajza a szentendrei dombokról (1934)

KÜLÖNBÖZNEK is. Az a *Fekvő női akt*, Pándy Lajostól, 1934-ből, szakmai szempontból kifogástalanul megoldott mű, sőt, a kor szalon-aktjaihoz képest még korszerű is, a harmincas évek merészebb látásmódját, színvilágát tükröző kép — de semmi esetre sem lehetne *Vajda* Lajosé. Heintz Henrik *Aktok a tengerparton* című festménye, készült 1935 körül, jellegzetesen „római iskola", s a meleg női testek olvadékony formái nem hasonlíthatók (mondjuk) *Bálint* Endre imaginárius vizek partján rejtélyesen várakozó asszonyainak végletesen zárt alakjaihoz. Jeges Ernő 1930 körül festett *Szentendrei városképe*, bármenynyire hat is ránk mozgalmas, tagolt, „félbevágott" házaival, nem hozható egy nevezőre *Barcsay* Jenő szentendrei motívum-absztrakcióival, noha Barcsay Jenő 1929-től kezdődően rendes tag volt a régi művésztelepen (és Kántor Andor már említett, igen élvezetes helytörténeti írása szerint számos telepi mulatság, ugratás, vidám pillanat részese).

Öröme telhet a látogatónak a szentendrei régi művésztelep kiállításán — ha *nem amazokat a szentendreieket* reklamálja. Paizs Goebel több finom, sajátságos légkörű alkotása, költői színei, *Czimra* Gyula naiv hangulatú, nagy szakmai biztonságú, kedvességet sugárzó művei, a kunhegyesiből szentendreivé lett *Ilosvai Varga* István összetéveszthetetlenül egyéni ecsetvonásai, vakmerően egymás mellé tett színfoltjai, „düledező" síkjai, a bánatunkra nemrégiben eltávozott *Miháltz* Pál korai munkái, már a későbbi, érett mester nagy komolyságát árasztók..., de elsőnek említhettem volna Bánovszky Miklós élete legmodernebb képét, az engem mindig újra megörvendeztető *Két festőbarátom (Paizs Goebel, Barcsay)*, kitűnő portréját 1935-ből, a ritkán látható *Bán* Béla erőteljes, szenvedélyes, majd' szétrobbanó képeit, vagy *Pirk* János megint másfajta fűtöttségtől áthevített vásznát vagy *Hincz* Gyula szokatlanul közvetlen *Szentendrei görbe utcáját*.

KÜLÖN ÖRÖM, meglepetés, hogy *Tornyai* János, az *alföldi festészet* iskolateremtő mestere is jelen van néhány kései művével. Utolsó nyarait ugyanis Szentendrén töltötte, s e szelídebb tájjal való találkozás hatott festészetére. Kántor Andor idézi Tornyai egyik haza írt levelét: *„... és most már egészen másképp föstök, csupa szint, meg napfényt, sárgát, rózsaszínt..."* Szomorúbb meglepetés *Mészáros* László *Álló munkás* című kis terrakotta szobrával találkoznunk; kiderül, hogy a magyar szobrászművészet fiatal reménysége feleségével és kislányával egy nyarat a telepen töltött — mielőtt elindult volna a Szovjetunióba, soha-viszontnem-látásra.

1945 után kezdett a régi kolóniára lejárni *Czóbel* Béla, *Diener Dénes* Rudolf, *Göllner* Miklós, *Fónyi* Géza, *Gráber* Margit, *Kmetty* János, *Korniss* Dezső és még sokan mások. A kiállítás már az ő kezdeteiket is felvillantja. Várjuk a folytatást.

Ember Mária

of the subjectively psychological and the historical and social. Therefore with him not only the town itself and its buildings, but also its objective elements, the local Serbian and Hungarian art and folk-art traditions, the icons and the local memorials—and the experiences connected with them—play a very important part.

In its heyday Nagybánya created the specifically Hungarian forms of *plein-air* painting, becoming the moral and to some extent formal basis of later development. Without Nagybánya the other progressive modern Hungarian movements, some of them perhaps even rising above Nagybánya, could not have come into being. The significance of Szentendre is more or less similar. In the thirties—just when the post-Nagybánya school and Hungarian expressionism were experiencing a crisis—it gave a new start to the Hungarian *avantguarde* and paved the way for *The Eight*[9] and for Hungarian activism. Hungarian constructivism of the Barcsay type and the surrealism—at once lyrical and constructive—represented by Vajda's circle, stood for two cardinal directions of modern art in a specifically Hungarian manner. In this respect, the lines written by Lajos Vajda in 1936 are interesting and much to the point: *I, who am of western (Transdanubian) origin, look culturally to Russia and Serbia (that is, to the East), whereas Korniss, who is of eastern (Transylvanian) birth, looks to France and Holland (where he lived for a brief period in his childhood). All this shows clearly that our ambitions are the same: to develop a new art, specifically Central European, through the influences of the two great European cultural centres (French and Russian). The position of Hungary in Europe (geographically) is such that it is predestined to be a link between West (France) and East (Russia); we wish to weld the two cultural poles (in art), the expression of the two types of European man; we want to be bridge-builders.* That was the distilled outline of the programme of the Szentendre school. Equally important is another statement by Vajda: *I am searching for a new group of themes; I want to probe into the secret abstract essence of things. But I always start out from the concrete, from the "real," when I look for the original forms of things.*

Although the aim of Barcsay's constructivism differred from this, it also reached constructivist abstraction taking his starting point from the concrete; and in fact Barcsay always kept returning to objective reality.

These two principal movements, both part of Szentendre art give some indication of the role which Szentendre played in Hungarian and European art.

LAJOS NÉMETH

9 A group of radical painters who fought impressionism, forerunners of the Hungarian activist movement. György Lukács, the philosopher and Béla Bartók, the composer, were amongst those who maintained close contact with this group. The Eight existed from 1909 to 1912.

of pictorial architecture, or the psychologically induced arrangement of association patterns based on the components of what is seen, all have a place in it. We find then—without intending this as a deprecatory statement from the point of view of art history—that a pluralism of styles is in fact typical of Szentendre painting. Szentendre painting is certainly not characterized by a unified style; it must be regarded as an agglomeration of a number of styles and methods. Only what ties each of these to the eponymous Szentendre gives them cohesion.

Yet, it is not entirely by chance that what brought fresh blood to Hungarian painting gushed forth at Szentendre. This little town, just 13 miles north of Budapest with its lovely landscape and unique social environment does have a power to shape and determine art. The rare beauty of the landscape is not rugged, but gentle and soothing. The Danube, Szentendre Island, the Mediterranean looking hills and Italianate townscape of terraced buildings, the Serbian origin of some of the inhabitants, the untouched Baroque buildings, and a fortunate blending of village, small-town and holiday resort, give Szentendre its unique atmosphere. Its proximity to Budapest makes it part of the capital's intellectual life. At the same time it still has a relatively living folklore of its own, a variety of traditions and all this in a small town which is easy to survey, where the most important features appear concentrated and able to set the tone. It is an attractive, self-contained, homogenous world, asking to be painted.

The members of the neo-classical Roman School looked on the colony only as their place of work and residence, and even though there may have been among them one or two who painted murals in one of the churches of Szentendre, they had nothing to do with the essential spirit of the town. The other movements—which for the sake of simplification we may attach to the names of Béla Czóbel, János Kmetty, Jenő Barcsay and Lajos Vajda—were bound to Szentendre by stronger ties. The first of these represents lyric post-impressionism; having started out from the Nagybánya school, it absorbed French post-impressionism, blending in an individual way the styles of national tradition and of the École de Paris. In the works of Czóbel and his followers the characteristic townscapes do not appear as mere subjects, they preserve their *couleur locale* as well. This aspect of Szentendre painting is as much part of Szentendre as Nagybánya was part of Nagybánya. Szentendre experiences gave rise to concrete works, but many other landscapes in the country would have provided equal opportunity for a solution of the formal problems which arose here. The situation is somewhat similar as regards János Kmetty, whose art is a living link between the structural trends of the early part of the century and the new constructivist methods. His geometrical cubism had developed before he moved to Szentendre, but the specific motifs of Szentendre, the sharply outlined characteristic houses crowding in on each other were suitable for translating the already thought out style into practice.

The connection with Szentendre of the movements associated with Barcsay and Vajda is, however, deeper; the career and style of these two men would have been inconceivable without their understanding of the unique Szentendre atmosphere. As a given environment, a reality presented ready-made for the painter, Szentendre itself was one of the major factors in the development of Barcsay. The fact is that the essence of Barcsay's method is the projection on a plane of something already shaped, of something defined in space. Just as Barcsay's art—or at least a considerable part of it—was attached to Szentendre, it was no mere chance that Vajda's programme could be realized only there. In his case, too, the small town and its symbolic and associative possibilities provided a base, a starting point. In all his themes he was looking for the meeting point

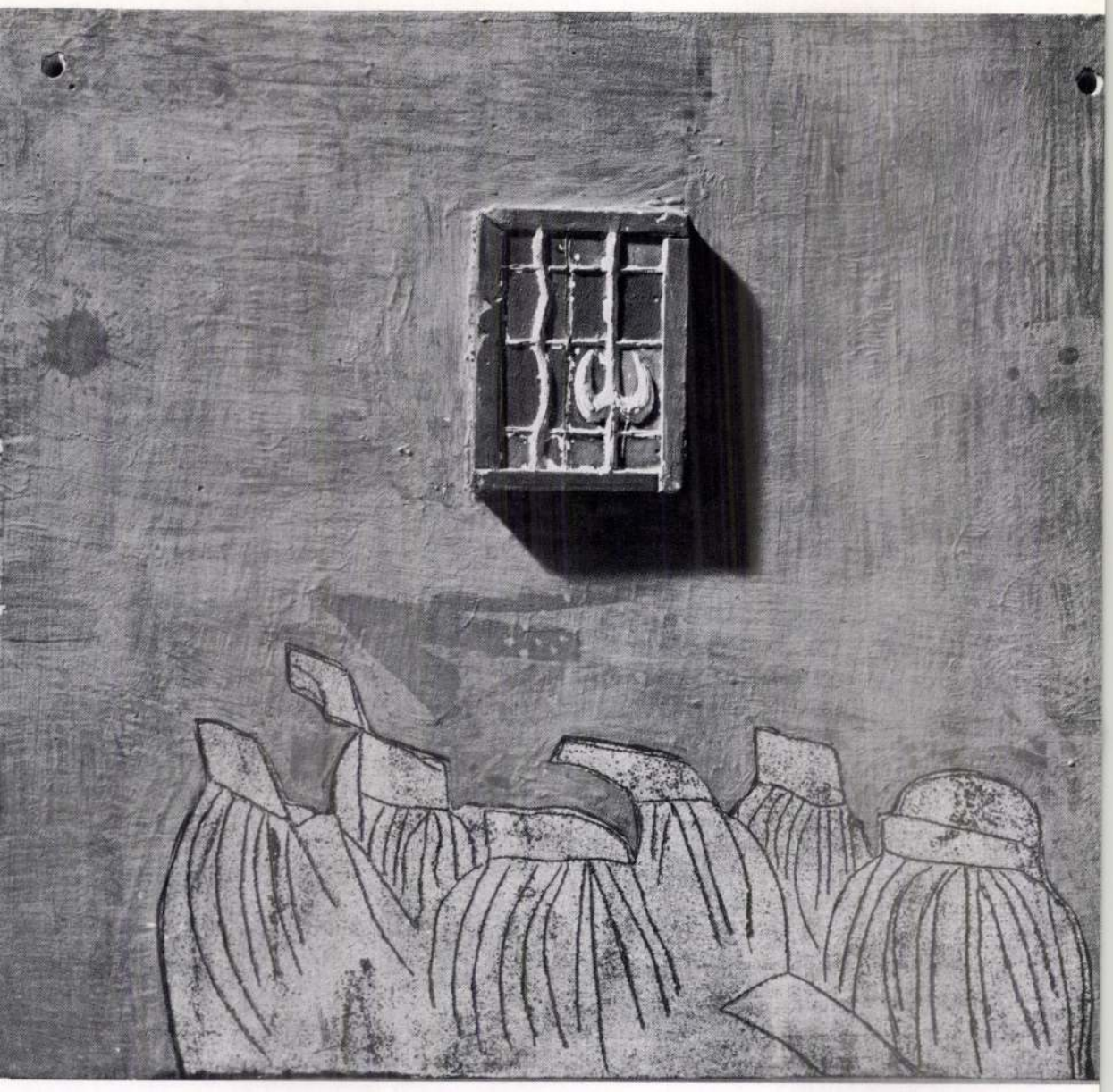

ENDRE BÁLINT: MAGIC NIGHT AT SZENTENDRE (OIL, 80 × 100 CMS, 1966)

Overleaf:
PÁL DEIM: MEDITATION AT A MONASTERY (MIXED TECHNIQUE, 27 × 40 CMS, 1968)

JENŐ BARCSAY: WORKING GIRL (OIL, 95 × 70 CMS, 1928)

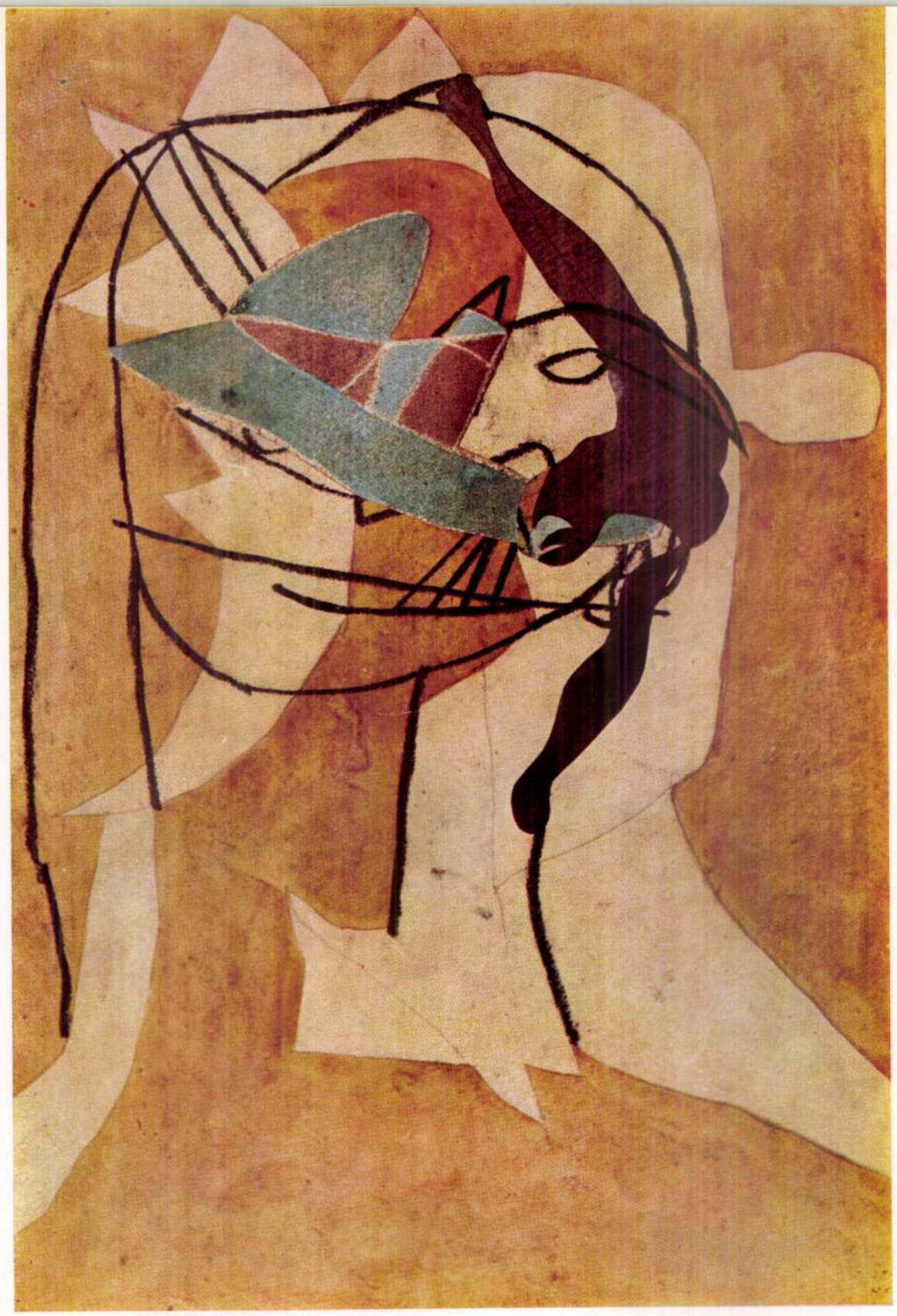

LAJOS VAJDA: CHRIST WITH A MASK (COLLAGE, 43 × 30 CMS, 1936)

the quality of art or taste...," he was not merely defining the different aspects of the Nagybánya style, but at the same time he established its principal elements. Even though it could not have come about without the inspiration of the French *plein-air* and end-of-the-century German painting in the manner of Herterich, the Nagybánya style is original. This relatively homogenous style was based on a unified aesthetic position and moral attitude, the very points which later enabled István Réti to systematize the principles of the Nagybánya painters so that these could be taught after the '20s at the Budapest College of Art. It was precisely because of their moral purity, as against the prostitution of "official" Hungarian art at the time, that these principles could serve as the foundation of modern Hungarian art.

The creation of the Hungarian version of *plein air*, of the unique Nagybánya style, was the achievement of the Nagybánya movement; the fact, however, that this development took place at Nagybánya, this little mining town, is merely accidental from the point of view of the Nagybánya style. Without a doubt, the beauty of the landscape acted as an inspiration; nevertheless, even if some slight connection may be discovered between the spirit of peoples living there, the town and the landscape on the one hand, and the Nagybánya style on the other, this relationship cannot be regarded as existential. In this way the Nagybánya colony is akin to Barbizon and Worpswede—for the Barbizon programme, too, could have come into being in other parts of France as well.

None of the other Hungarian art colonies or regional schools were able to develop such a relatively homogenous style as Nagybánya —or, if any one of them did, its significance cannot be compared to that of Nagybánya. The only exception is Szentendre—naturally not only the artists who strictly speaking worked within the colony are here considered Szentendre painters. Even so, Szentendre painting cannot be looked on as as homogenous a style as that of Nagybánya. There are two basic distinctions, one of them negative and the other positive.

Although we can speak of Szentendre painting, we cannot speak of a Szentendre style. It is impossible to reduce to a common denominator the art of Béla Czóbel, István Ilosvai Varga, János Kmetty, Imre Ámos[6], Jenő Paizs Goebel,[7] Margit Anna[8], Pál Miháltz, Jenő Barcsay, Dezső Korniss, Endre Bálint, Erzsébet Vaszkó, Lajos Vajda, Piroska Szántó and Pál Deim—to mention only a few Szentendre painters of a pronounced individuality. Accordingly, we can speak of common aesthetic principles, of ideological and methodological similarities, only with reservations, for they exist only among a few of these artists. At the same time there are good grounds for regarding each of these painters—and other painters attached by certain times to Szentendre at least in some period of their lives—as Szentendre painters.

It cannot even be said that a master capable of establishing a style or school was missing from Szentendre as he was missing from the Hungarian art colonies of Szolnok or Kecskemét; Béla Czóbel, or János Kmetty, Lajos Vajda or Jenő Barcsay, were masters and the art of each of these men has in fact had a number of imitators. This may be the very explanation for the lack of a homogeneous Szentendre style: too many eminent artists lived there in close proximity, whose art represented a completely independent world and therefore maintained its autonomy even when it bordered on the art of someone else. At any event—even if we do not include the neo-classicism of the Roman School among its determining influences—Szentendre painting ranges from post-impressionism, to a surrealism inspired by folk art and ritual; and consequently the lyrical translation of the seen, its transformation according to the autonomous laws

6 *The N.H.Q.*, No. 16.
7 *The N.H.Q.*, No. 24.
8 *The N.H.Q.*, No. 32.

SZENTENDRE

NHQ
33. 1969

ARTS

FORTY YEARS OF PAINTING AT SZENTENDRE

The artists' colony at Szentendre, this charming little town on the right bank of the Danube, north of Budapest, was founded forty years ago. A few graduates of the Budapest Art College whose style had been influenced by the neo-classicism of the "Roman School",[1] were the founding members. Soon, however, a number of artists—in the first place Jenő Barcsay[2] and Antal Dely—who were attracted by constructivist principles and who rejected the chill and empty forms of neo-classicism, settled in the colony. After the mid-1930s more and more painters moved to this small town on the Danube. Béla Czóbel, the Hungarian who painted most like the École de Paris, and János Kmetty, the Hungarian exponent of cubism, spent their summers there; and so did István Ilosvai Varga, a post-impressionist of the lyrical kind, and the neoprimitive Jenő Paizs Goebel. Beginning with the end of the '30s the Hungarian surrealists, chiefly Lajos Vajda,[3] Dezső Korniss, and also their followers Endre Bálint[4] and Piroska Szántó[5], gathered at Szentendre.

Thus, "Szentendre painting" is a complex formula. To understand it, one has to discover first of all what distinguishes "Szentendre painting"—in other words, painting done there and linked to the unique atmosphere of the place—from the products of other Hungarian and European art colonies or regional schools of art, more specifically their classical models. The Barbizon School, and on a Hungarian level the Nagybánya (now Baia Mare in Rumania) School can be looked on as fulfilling that role.

What was common to both Barbizon and Nagybánya was that the artists working in both places had definite objectives in mind. The primary aim of those at Barbizon was the cultivation of *paysage intime* or realistic landscape painting, and of those at Nagybánya the development of the *plein-air* style. Of course, different artists approached the common aim in different ways, and therefore "Barbizon style" and/or "Nagybánya style" are ideal concepts which in their concrete expressions cover highly individualistic traits. Nevertheless, despite variants, certain common features were dominant and determined the style. When the "chief theoretician" of the Nagybánya movement, the painter István Réti described the leading figures of the school saying that "Szinyei Merse cited *nature* as an authority, Hollósy called the most important thing in art *emotion*, whereas Ferenczy wanted above all

[1] A school of Hungarian painters between the wars who had studied in Rome and were influenced by the Italian novocento. Vilmos Aba Novák was its most prominent representative.

[2] See *The New Hungarian Quarterly*, Nos. 15. and 25.

[3] *The N.H.Q.*, Nos 16 and 23.

[4] *The N.H.Q.*, Nos. 18 and 29.

[5] *The N.H.Q.*, No. 12.

Szentendrei Festők

Társasága

A telep története.

Írta

Turchányi Erzsébet dr.

A szentendrei művésztelep tíz éve.
Szentendre 1939.

A történet
részletesen
minden feldolgozói
ez pótlandó!
az egyes életrajzok
megírásával

Bánovszky László

Gobbel Pauz Jenő

Heintz Henrik

Jeges Ernő

Oródi Béla

Pándy Lajos

Rozgonyi László

Meghívó a Szent-
endrei Művésztelep
kiállításaira.
Szentendre 1926.

Kányszínpamba-

2037. G. Tomas:

Die Schatten der Dämmerun

A felkelő holdtól megvilá
foglalja el, a melynek házai közül b
zimalom válik ki. Az épületek ablakai
vezető úton egy hátrafordult asszony
visel. A háttért hegyek képezik és az
platánok és füzfák láthatók. Az égbo
GROSVENOR THOMAS 1901.

Vászon, méretei 122: 182.5

Vétetett 1901: VII. 12-én a
901.) Elszámoltatott 1901: IX. 14-

SZENTE JÁNOS 500.—

192 Vöröstetejü ház

Nemzeti Szalon 1930

Kut Jan.

Illusztrációk

Szente János
213 Kilátás az ablakomból, olf. 8000

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1926.

UJ IDŐK

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi • képes hetilap

Szerkeszti
HERCZEG
FERENC

Előfizetési ára negyedévre 4 k.
Kiadóhivatal • Budapest • VI. Andrássy-út 10.

Korvin Testv., Bpst.

MŰVÉSZET

TAGBELÉPÉSI NYILATKOZAT

Alulirott az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat rendes tagjai sorába lépek s a társulati alapszabályok értelmében kötelezem magam az 1905. évtől számitott legalább három éven át, évenkint 20 koronát, Budapesten a Társulat pénztárába befizetni. Kikötöm magamnak viszont mindazokat az előnyöket és jogokat, a melyek ugyanazon alapszabályok szerint a Társulat rendes tagjait megilletik.

Névaláirás.

Foglalkozás.

Hely és kelet.

Utca.

Ezt a lapot kérjük kiszakitani s a rovatokat kitöltve az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulathoz Budapesten, Műcsarnok (Városliget) beküldeni vagy a Műcsarnok pénztáránál erre a célra felállított szekrénybe dobni.

Szentendre

Ulcisia castra
nyolc Castra Constantiana
Observatory temető
Dunai temetői sáncolás
maradványai

Nagy Lajos: Pannonia
sacra. Szentendrei

I. 128, 129, 130
131. l. 132 l.

STORNO
agán gyűjtemény
SOPRON,
ferenc József-tér 8.

A Magyar Müemlékek Országos Bizot
Tekintetes Elnökségének.

B u d

IX. Högyes

R Ajánlott
Sopron 1
799

Napfényre kerültek a szentendrei római castrum értékes romjai

Néhány modern villa búslakodik a lankán, kopasz fák között; a domb aljánál kezdődik a város. Ideintegetnek a zegzugos kis utcák és a kopott tornyú szentendrei templomok. Nincs itt semmi megindító. A nagy kövek közt nem kísért a pusztulás, amely komorságával torkon ragadja az olasz föld romjai között a látogatót. *A római tábor falainak roppant alapkövei ma is glédában feküsznek egymás mellett, pedig a birodalom pannoniai uralmának kezdetétől fogva őrli őket az idő itt a szentendrei dombokon.*

A hódító Traianus katonái még csak földsáncokat emeltek a domb tetején. Ez az erőd volt egyik északi sarkpontja a dunai védővonalnak, amelynek középpontjában Aquincum, déli részén pedig a nagytétényi sáncok őrizték a pannoniai provincia nyugalmát. Hogy merték volna megtámadni a riadt barbárok a dicsőséges római imperátor hadát? A nyugalom és béke korszaka volt a Krisztus utáni második évszázad ezen a vidéken, *amikor az erődmű mellett a katonaság segédkezésével a mai szentendrei belváros helyén felépült a kereskedők és markotányosok városa,* a dunai lankákon pedig kiszolgált katonák, a veteránok építették fehérfalú villákat, mint a Tiberis és az Arno mentén. Marcus Aurélius uralkodásával véget ér a nyugalom és harci zaj riasztja fel a környék békés lakóit. A helytartók a Duna partjáról keltezett jelentéseikben egyre vésztjóslóbb hangon írnak a barbárság támadásairól. *A földerőmű helyén is kősáncokat építenek, hatalmas, nyolcméteres falakat emelnek az Antiochiában toborzott katonák.* A szomszédos oldalon — így írják a történetek — végeláthatatlan nádasokban, sötét téli éjjeleken gyülekeznek a szarmaták és a germán törzsek, hogy a Duna jegén keresztül megkíséreljék ellepni a virágzó pannon városokat. A nyár sem hozza meg a nyugalmat többé, mert a barbárok kis csónakokon átkelnek a Dunán és nyomukban lángokba borulnak a házak. *A szentendrei kis város is elpusztult,* lakói beköltöznek a castrum sáncai közé és beomlanak a budai lankákon épült kis villák is.

A tábor falai még a mult század közepén is magasan a föld felszíne fölé nyúltak, ásatásokat azonban, nem végeztek ebben az időben. A csupasz romokat aztán lassanként mégis elfödte az idő és a néhány kiágaskodó torony eltűnt a gyümölcsfák, meg a dombok déli oldalára plántált szőlőtőkék között. A század elején a Duna mellett elterülő öreg város kinyujtózik a dombig és parcellázni kezdik a szőlőket. A házalapozási munkálatok alkalmával előkerülő leletek fölhívják a régészeti intézet figyelmét és a harmincas évektől kezdve már kisebb ásatásokkal próbálják föltárni a római tábort, *amelynek nagyobb részét azonban csak most, ez idei őszön ásatja ki Nagy* Tibor dr., a feltárási munkálatok vezetője, vitéz *Petheő* Sándor dr-nak, Szentendre polgármesterének támogatásával.

Másfélezer év előtti tűzvész nyomai

Itt állunk a római úton, amelynek méteres élű köveit nem tördelte szét az elmult tizenhat évszázad. Előttünk a főbejárat két hatalmas tornyának alapkövei meredeznek. *Valamikor nyolc méter magasra emelkedett ez a kaput védő két torony, ma alig félméteresek a mohos romok.* Az alapkövek maradtak csak meg, de ezek tökéletesen megőrizték régi formájukat, még a torony belsejébe vezető grádics deszkapallójának nyomait is tisztán láthatjuk a kőlapokon. A tábor keleti főbejárata, a porta praetoria még a római időkben elpusztult. *A hatalmas építmény alapkövein tisztán láthatók annyi évszázad után a barnásfekete égésnyomok.* Szörnyű tűzvész pusztíthatta el az egész tábort. A felépülő új kaputornyokat már jóval vastagabbra, erősebbre építették a katonák s két patkóalakú új torony került a tábor hátsó bejárata elé is. *Ezt a kaput ismeretlen okokból később befalaztatta a tábor vezetősége. Sürgős szükség lehetett a befalazásra, mert a katonák sebtiben összehordott kövekkel, feliratos táblákkal, oltárokkal töltötték be a hatalmas rést.* Ezek a leletek a mostani ásatások alkalmából sorra előkerültek. Többek között *itt hoztak felszínre egy gyönyörű oltárkövet, amely kézzelfogható adatokat nyujtott a kutatóknak a tábort megszállva tartó csapat történetéről.* A homokkőből készült oltárkövet Julius Victor, az ezres létszámú, Antiochiában sorozott szir ijjász csapat egyik különítményének lovasa emelte a lovasszázadok géniusának és az istállók istennőjének, Eponának tiszteletére. A latin szöveg alatt tisztán látható a felállítás dátuma is. *A nemes lovas 241 június 1-én teljesítette az isteneknek tett fogadalmát.*

Központi fűtés a föld alatt

A dombon 215 méter hosszúságban és 135 méter szélességben elterülő tábor centrumában épült a tábor parancsnokának, a praefectusnak lakása. *Ez a négyszögletű, de keleti oldalán nyitott ház volt a tábor középpontja.* Az épen maradt alapok még most is biztosan megmutatják beosztását. Bejárjuk a Duna felé eső keleti részt, ahol a praefectus szobái voltak. Ezen a fronton középütt látok egy 14 méter hosszú, 9 méter széles helyiséget, ahol a régészek megállapítása szerint, a tábor szentélyét rendezték be. Itt állottak az istenek szobrai és a császárok képmásai. A tábor szentélyébe csak a prefectusnak volt szabad bejárni. Ő végezte el az istenek ünnepein és a császár nevenapján a házi istenek oltárán az áldozatokat. A főtisztek ezalatt a szentélyből nyiló belső udvar még máig is megmaradt kőkockáin álldogáltak, míg a szigorú sorrend szerint, a katonák csak az átriumnak nevezett külső udvaron tartózkodhattak. *A 33 méter hosszú és 28 méter széles parancsnoki épület nemcsak lakásul szolgált, de magtára és fegyvercsarnoka is volt egyben a tábornak.* A szentendrei dombon megmaradt parancsnoki épület egyedülálló Magyarországon. Óbudán ugyan a hatalmas aquincumi táborban még 1889-ben tizenegy legatusoltár nyomán rábukkantak a praefectusi épületre, de nem tárták fel, úgyhogy beosztásuk tekintetében külföldi analógiára voltak utalva a magyar régészek.

A parancsnoki épület falaiból azonban csak az alapok maradtak meg, de ezek is sejttetik az épület nagyságát.

Jóval többet látok a tábor egyik decuriojának lakásából. A föld felszíne alá több mint két méterre eltemetett falak egyes részei teljesen épen maradtak. Jól kivehetők az ugyancsak hosszúkás szobák, a vöröses terrazzo-padló, *sőt a falak romjain többhelyütt megmaradt azok festése is, amint a sárga alapszínre geometrikus vörös csíkokat rajzoltak a katona-szobafestők.* A decurio lakásának legnagyobb érdekessége a teljes épségben feltárt fűtőberendezés. *Az épület egyik szélső helyiségében helyezték el a hatalmas kemencét s az itt felhevített levegőt vezették aztán a szobák vakolatlan falai előtt majd a mennyezetig húzódó függőleges téglacsövekbe.* A lakás keskeny szobáiban jól látom a falak mellett húzódó téglafűtőtesteket, amelyek meleget adtak a fázékony, a Duna-Tisza köze és a Dunántúl zord éghajlatához nem szokott déli embereknek.

A mindjobban megerősödő barbár betörések erősen megrongálták a sok méter magas falakat. A tábor mellett elterülő város is elpusztult a barbárok kíméletlen támadásai nyomán, lakósai bemenekülnek a táborba, amely akkor már egyébként tele van polgári elemekkel, hiszen Septimius Severus óta megengedték a katonáknak, hogy családjaikat is a tábor falain belül telepítsék le. Erről tanuskodnak az ásatások alkalmával előkerült női hajtűk és fésük. Később egyre erősödik a barbárok támadása és a hanyatlófélben lévő birodalom szabad prédának hagyja Pannoniát. Elárvul a szentendrei tábor is, falai között, a tornyokban néhány félvad család épit sárkunyhókat.

Gergelyffy Sándor

Megrendelhető a STADIUM könyvkiadónál, V., Gróf Klebelsberg-utca 29, STADIUM könyvesbolt, VIII., József-körút 5, PFEIFER FERDINAND könyvkereskedés, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 5.

Ára P 5.20

Megrendelhető a STADIUM könyvkiadónál, V., Gróf Klebelsberg-utca 29, STADIUM könyvesbolt, VIII., József-körút 5, PFEIFER FERDINAND könyvkereskedés, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 5

Ára P 5.20

meg csak igazán a ház; akik vígjátékra gyültek, most drámát szimatoltak. Keresték Titit, a padláson, pincében, telefonon, azt hiszem, még a rendőrséget is mozgósították. Végül szétszaladtak, — ne félj, azért maradtak néhányan! — Már-már arra gondoltam, hogy én is kereket oldok... Ekkor csengettek, s belépett a fiú.

Radzsi elhallgat. Cigarettát rendel, feláll, átül egy másik székbe, ismét beburkolózik takarójába. És mint a varrónő, aki szűken mért szövetből szab, szikár testén körülményesen elosztja a drága tavaszi napfényt.

— Művész-szünet? — ingerkedik Géza.

Radzsi folytatja:

— A hollandus határozottan rokonszenves ember volt. Heten maradtunk, amikor megérkezett. Valamit hazudtunk neki, elég ügyetlenül: „Titi fogorvoshoz ment, gyökérgyulladás..." — ilyesmit. Hendrik leült, kínos beszélgetés indult meg időről, hóról, télről... A társaság versenyt fecsegett, hogy feledtesse Titit. Elmondták élettörténetüket, gondjaikat, felsorolták őseiket és a neveletlen emberek következetlenségével, legféltettebb titkaikba beavatták Hendriket. Vőlegényként bántak vele, mielőtt megismerhette volna menyasszonyát. Szerencsére Hendrik nem sokat értett a szóáradatból, az ajtót figyelte, sápadt volt, szenvedett, küzködött, dühöngött. Elakadt lélekzettel lestük kínlódását... Megkináltam egy pohár barackpálinkával, — megszeretett érte.

— És Titi? — kíváncsiskodott Géza.

— Titi sehol nem volt, — folytatja a Maharadzsa. — A hirnökök itt sem találták, ott sem. Detektív-sógorok és távolbalátó nagynénik irányitották a nyomozást... A vendégek végre bűntudattal, egyenkint elhagyták a házat. De a hollandus maradt, keményen, elszántan, összeszorított ajakkal. Tetszett nekem a fiú: nem adta fel jogát...

— Éjfélkor kitárult az ajtó. Titi besurrant. Azt hitte, üres a csatatér. Belépett, ma is emlékszem rá, vállára vetett macskabundával, kék ruhában, csillogó szemmel. Jött lábujjhegyen, ezüstszőkén, hetykén; szép volt. Lebegve jött, imbolygott. Rögtön láttam: becsípett. Ismerned kell Titit, sohasem iszik többet egy pohár szesznél; szeles, de vigyáz magára. Hendrik egy magastámlájú karosszékben ült, a lány nem láthatta.

— Titi színészkedett. Azt játszotta, mintha meg akarná lepni a vendéget. Hendriket, aki természetesen már régen elment. Ő kifogott rajta, ravasz Titi! Lábujjhegyen jött, ajkára illesztett ujjal, édes, szemtelen vigyorgással és szerelmes fintorokkal; a szék mögé settenkedett, Hendrik széke mögé, mintha váratlanul át akarná ölelni a vőlegényt...

— És ekkor felállt a fiú. Ott állt Titi előtt. Titiben elhült a vér, megtántorodott. — „Maga? Maga itt van?" — hebegte. — „Igen," — felelte a fiú egyszerűen. A lány erőt vett remegésén: — „Isten hozta, Hoogvliets úr!" — mondta gúnyosan, szertartásosan. Nevetett. Azt hittem, hogy a fiú menten megveri. Szikrázott a szeme. — „Hoogvliets úr?" — kérdezte. És még egyszer: — „Hoogvliets úr? Igy mondja?" — „Hoogvliets", — rebegte szelidebben a lány. Hendrik a szemébe nézett: — „Titi!" — A lány feje lassan lekonyult: — „Hendrik!" — mondta gyerekesen. És utána valami turbékolásszerű hang tört fel a torkából, nevetett és sírt is. — „Titi!" — kiáltott a fiú. — „Kislány... Kis magyar lány! Kedvesem!" — És a válasz még lágyabb, még gyengédebb: — „Hendrik!..."

— Lesütöttem a szememet. Tudod, milyen szemérmes vagyok. Amikor megint rájuk mertem nézni, Titi feje a fiú vállán volt. Mindnyájunk előtt... Másnap elővettem a lányt. Faggattam, óvtam, kínoztam, mit akar? Szereti Hendriket? Mindegyre csak azt felelte: — „Nem tudom." — „Mi lesz?" — firtattam. — „Hozzámegyek. Nem tehetek egyebet, Radzsi. Fogalmam nincs, mi vár rám! Maga tudja legjobban, Radzsi, hogy nem akartam... Ha a véletlenek is ellenünk szegődnek, fel kell adnunk a harcot!..." — Akkor vallotta be Titi azt is, hogy egész este a varrónőjénél rejtőzködött, őt is barackkal erősítgették.

— Az eljegyzés után Hendrik elutazott, csak az esküvőre jött vissza. Én voltam az egyik tanu. A fiú állást kapott egy haarlemi cég itteni képviseleténél. Pénze is volt, csinosan laktak. Később nem háborgattam őket... Ismerem a szerelmeseket, hálátlanok!... Hendrik sokat utazik, most is üzleti ügyei után járhat...

— Folytasd! — biztatja Géza.

— Kész, — fejezi be röviden a Maharadzsa.

Karácsonyi ajándék!

Ára P 5.20

Olasz hadijelentés az albániai és afrikai harcokról

Róma, december 9.

A Stefani-iroda hétfőn délben az *olasz főhadiszállás* következő *hivatalos jelentését* tette közzé:

A görög harctéren a kilencedik hadtest szakaszán csapataink ismételt ellenséges támadásokat vertek vissza és többhelyütt sikeres ellentámadásba mentek át. A tizenegyedik hadtest ember- és anyagveszteség nélkül végrehajtotta az elrendelt visszavonulást Argyrocastrotól és a szomszédos kevésbé jelentős helységektől északra húzódó vonalba.

Légierőnk kedvezőtlen légköri viszonyok mellett bombázta Santa Maura és az artai öböl katonai célpontjait. Az előző közleményben említett sulyosan sérült ellenséges repülőgép roncsait megtaláltuk; a repülőgépvezető angol tiszt, aki ejtőernyővel ugrott ki a gépből, sulyos sebesülten fogságba esett.

Északafrikában Alam Rabiatól délkeletre tüzérségi tüzzel megfutamítottunk egy ellenséges gépesített hadoszlopot.

Ellenséges alakulatok támadást intéztek Tripolisz légikikötője, valamint Zanzur és Tarhuna községek ellen; csekély anyagi káron kivül egy halott és öt sebesült a veszteség.

Más ellenséges repülőgépek megtámadták Benghazi repülőterét, ahol egy hangárt megrongáltak, továbbá Ain Gazalát, ahol nem értek el semmi eredményt. Három ellenséges repülőgépet vadászgépeink, egy negyediket a tengerészet légelhárító ütegei lőttek le.

Keletafrikában a Gallabat és Gerille ellen intézett ellenséges légitámadásoknak néhány halott és sebesülé esett áldozatul; a Mojale és Mega ellen intézett légitámadások sem veszteséget, sem kárt nem okoztak.

Belgrád, december 9.

Magánjelentések szerint a hétfői nap folyamán *az olasz-görög front egész hosszában mindenütt fokozódott az olasz ellenállás.* A görög csapatok ugyan az Ochridai-tó partvidékén és a moszkopoljei hegyekben támadásokat kíséreltek meg, amelyek azonban kudarcba fulladtak. *Podgradectől északra* a délelőtt folyamán a görög csapatok heves harcok közben el akarták foglalni az Ochridai-tó partján fekvő *Udaniste* falut, de *az olaszok minden támadást visszavertek.* Délután a rossz idő miatt csak tüzérségi tevékenység folyt. Az olasz csapatok *a Szkumbi és a Devoli folyók völgyében is megállították az előnyomuló görög egységeket.* San Giovanni di Medua albán kikötőben, hír szerint, *újabb olasz csapaterősítéseket és nagymennyiségü hadianyagot tettek partra.*

Kairó, december 9.

A *Reuter-iroda* jelentése szerint hivatalosan közlik, hogy *az előretolt angol erők a nyugati sivatagban széles arcvonalon érintkezésben állnak az ellenséggel.*

UMA

Az állami tanítók helyzetjavítást kérnek

Az állami tanítók és óvónők országos egyesülete most tartotta közgyülését *Galla* Endre elnöklésével. A kultuszminisztérium képviseletében *Bereczky* Elemér miniszteri tanácsos jelent meg, ott volt még vitéz *Barnabás* István tanügyi főtanácsos, *Csontai* Győző tanügyi titkár, *Berkényi* Károly, az egyetemes tanítószövetség elnöke és még mások. *Galla* Endre megnyitójában megemlékezett a kormányzó névnapjáról, majd a mai idökhöz méltó kötelességteljesítésre hívta fel a tanítóságot. Beszámolt erdélyi útjáról és megállapította, hogy az ottani magyar tanítóság úgy nemzethűség, mint nevelő-oktatási szaktudás terén példaadóan illeszkedik be az anyaországi tanítóegyesületi életbe. *Ráthonyi* Lajos felszólalásában szükségesnek mondotta, hogy a tanyai iskolák mellé kis gazdaságokat szervezzenek, ami függetlenítené a tanítót és tekintélyt adna a nevelésnek. *A tanyai népoktatás színvonalának emelése a legbiztosabb eredményü fajvédelem. Csernay* Mátyás és *Ferenczy* Kálmán a tanyai tanítók *erkölcsi és anyagi helyzetének megjavítását sürgették. Kerék* Péter főtitkár megállapította, hogy a nyolcosztályos népiskolával jelentős lépés történt a megosztott népiskola megszüntetése felé. Mielőbbi, gyors felállítását nemzetgazdasági okok sürgetik. A tanév megrövidítése kizárja a népoktatás színvonalának emelkedését. A továbbiakban kérte, hogy *utaljanak ki pótlékot a tanyai tanítóknak, szüntessék meg a régi helyettes tanítók sérelmeit, tegyék gyorsabbá az előhaladást és nyissák meg a tanügyigazgatási státust a tanítóság előtt.* Szóvátette, hogy a tanítóság nem kap karácsonyi segélyt, holott épúgy megérdemli, mint a többi közalkalmazott. Végül rámutatott arra, hogy *a tanítói fizetések nincsenek arányban a minimális szükségletekkel.* Többek felszólalása után *Moldoványi* Gábor alelnök befejező szavaival ért véget a közgyülés.

Expressz ajánlat:

SZŐRMEMUFF elegáns divatformában, müs. béléssel, fekete, barna és szürke szinben — — — — — — 3.48

SZŐRMEMUFF csinos forma, huzózáras zsebbel, bélelt, fekete, barna és szürke szinben — — — — — — 4.48

LÁTCSŐ kétszeres nagyitásu, középcsavaros, pehelykönnyü (9 deka az egész) szinházi forma, sláger ára 2.98

KARÁCSONYFAÁLLVÁNY vasból, minden faméretre alkalmas, állitható kerettel, zöld szinben, örökös darab 2.44

MAGYAR DIVATCSARNOK

Gyülekeznek a nemzeti küzdelmek harcosai a visszacsatolt területekről is

Az *országos nemzetvédelmi bizottság* december 15-re nagygyűlésre hívta össze az ellenforradalom, a szegedi mozgalom, az egykori felkelő szervezetek, valamint a felszabadult területek önvédelmi mozgalmának résztvevőit. A felhívás az egész társadalomban élénk visszhangot keltett és a főváros és környéke után nemcsak a csonka ország, de *a visszacsatolt területek minden részéből is tömegesen jelentik be részvételüket az elmult huszonkét esztendő nemzeti küzdelmeinek harcosai.* A rendezőség Budapest, IV., Kaplony-utca 3. I. 6 szám alatti központi irodájának személyzetét ismételten megerősitették a nagyszámú jelentkezés gyorsütemü felvételének biztosítására. Az ünnepség színhelyére egyébként *csak zárt alakulatok vonulhatnak fel,* úgy, hogy a rendezőbizottság kéri az egyéni jelentkezőket, hogy minden esetben közöljék, *melyik mozgalmi csoport vagy szervezet alakulatában kívánnak résztvenni a nagygyülés és a felvonulás során.*

Ungvár, december 9.

Az ellenforradalmi szegedi felkelő, továbbá a megszállott területen működött önvédelmi szervezetek december 15--iki budai nagygyülésére és az azt követő hódoló felvonulásra a Kárpátalja minden részéből eddig mintegy kétezren jelentették be részvételi szándékukat. Megható az a lelkesedés, amellyel a csehek ellen működött ruszin és hucul önvédelmi szervezetek egykori tagjai is csatlakoznak az ünnepségen résztvevő magyar csoportokhoz.

Kolozsvár, december 9.

A volt erdélyi magyar önvédelmi szervezetek vezetősége felhívja a Gyalu környéki tagozat tagjait, hogy a gyalui csoport szombaton, december 14-én reggel 7 óra 05 perckor indul Budapestre a kolozsvári pályaudvarról, hogy részt vegyen a december 15-iki budavári ünnepségeken.

A vadember

irta: Kádár Erzsébet

Ezen a korafavaszi napon csak ketten ülnek a dunaparti kávéház terraszán, Géza és Radzsi. A korzón is kevesen járnak; többnyire nők, kíséret nélkül, gyors léptekkel. Délelőtti bevásárlásaik közben erre kerültek kortynyi tavaszkóstolóra. A fákon olyan a lomb, mint gyenge csipke; a nők is fátyolt viselnek merevszélü szalmakalapjukon, kék és halványzöld, lebegő fátyolt. Levetették bundájukat, karcsuk, hajlékonyak, akár a reszkető csipkéskalapú fák. Akad egy-egy pár is; nem szerelmes párok, csak ismerkedők, ráérők, — flörtize van a napnak.

Géza vermutos poharát bámulja, a bor nemes, barnavörös szinét és a hígrózsaszín árnyékot a márványasztalon; Radzsi teljes mozdulatlanságban csorgatja magára a korai napfényt. Radzsi nevét talán senki nem ismeri; Maharadzsának becézik sötét bőre és lassú mozdulatai, meg barátságos szótlansága miatt, vagy röviden Radzsinak. Ő az első napozó az alig tavaszodó korzón; tétlenségét tevékeny életformává nemesítette. Radzsi jóbarát, önzetlenségéről titokzatos történeteket beszélnek; sokféle társaságba jár, barátai mindenhol számíthatnak rá, Radzsit mindenki szereti. Hallgatni is tud, akár egy bronzszobor.

De a bronzszobor hirtelen megelevenedik. Előrehajol:

— Megírom Hendriknek, — kiáltja.

Csinos szőke lány haladt el mellettük, őt fenyegette meg a Maharadzsa. A lány kövérkés szkocsterriert vezet pórázon; öregedő gavallérja néhány lépéssel arrébb hóvirágot vett neki; ezt a jelenetet leste meg Radzsi. A lány visszafordul. Kedvesen válaszol:

— Az árulkodót megverik!

Radzsi feláll, kezet fog a párral. Néhány közömbös szót váltanak. Azután elbúcsúznak.

— Asszony? — firtatja Géza.

— Az. A férje hollandus, mérnökféle. Negyedéve elment. És mosolyogva teszi hozzá: — Fura történet! Érdekel?

— Halljuk a történetet! — unszolja Géza.

— Két éve... — kezdi Radzsi. — Hévizen nyaraltak, az anyját őrízte, az orvos fürdőket rendelt az öregasszonynak... Titi, így hívják a lányt, unta magát; azzal szórakozott, hogy elejétől végig elolvasott minden ujságot. Valamelyik lapban talált egy apróhirdetést: hollandi fiatalember egy csendesóceáni szigeten él, vadak közt, évszámra nem lát európait... Igy írja: „Leveleztem már angol, német, dán és svéd hölgyekkel, szeretnék megismerkedni egy magyar lánnyal is..." Titi tréfából válaszolt.

— Hollandusul? — kérdi Géza.

— Ördögöt! Németül. Sokáig leveleztek. Persze titokban, otthon nem sejtettek semmit. Tavaly télen Titi felhívott telefonon; találkát kért... Akkor mondott el mindent. „Tudja, azt is megírtam." — rebegte, — „hogy milyen szappant használok. Mindent, ami eszembe jutott. Szörnyü dolgokat!" — Aranyosan elpirult. — „Ez az ember kívülről, belülről ismer, jobban, mint az anyám, a testvérem!... Olyasmit is megírtam neki, amit senkinek se mondanék el... Mint egy naplóba... Azt hittem, soha nem találkozom vele. Most, Radzsi, valami borzasztót mondok: eladta a farmot. Jövő szombaton érkezik. Mit csináljak?" — Halálsápadt volt. — „Majd megnézzük a vadembert," — mondtam. — „Köszönöm, Radzsi, éppen erre akartam kérni!" — Örömében kezemet simogatta. — „Jöjjön el, Radzsi, hadd legyen egy józan ember is közöttünk!... Küldje el!... Vagy, mit gondol, szökjek meg előle?... Mégsem tehetem!... Radzsi, félek," — kiáltotta, — „félek tőle! Megért?... És tudja, milyenek otthon! Rájuk nem számíthatok. Nem is csoda, úgy érte őket a hír, mint a jégeső."

— Nem ismered őket, Géza; be kell mutatnom Titi családját: nővére zongoraművésznő, jó muzsikus, de amolyan széplélek; a mama távoli rokonom, kedves, buta öregasszony. Apjuk nem él. Az Andrássy-úton, a liget táján van egy villájuk, kopott, elhanyagolt ház. A kert olyan, mint a vadon. Megijedtek a hollandustól, — tudod, ezek a hajósnépek rendesek, félelmetesen rendesek! Titiék egyszerre nekiláttak tataroztatni, kőmíves dolgozott, kertész nyeste a fákat; festettek, súroltak, egy hét mulva az egész város tudta, mi készül...

— És milyen a férfi? — türelmetlenkedik Géza.

— Várj! Majd rátérek... Február huszonkilencedikén történt, ma is emlékszem a napra, szökőév volt... Délután négyre rendeltek oda. Titokban tartottuk a napot, azt akartuk, hogy ne legyen ott más, csak ők és én. „Közeli rokon, tanácsadó, félig-meddig családtag", — úgy mutatnak be... A bécsi gyorssal várták. Ötre hemzsegtek a vendégek a házban. Nem tudom, hogyan szállt el a híre, — a cselédek fecsegtek-e, vagy Titiék árulták el az eseményt? Olyan rokonok, barátok, ismerősök is beállítottak, akiket évek óta nem láttak. Még vidékről is érkeztek... Olyan arccal léptek be, ötkor, hatkor, hétkor, hogy... „most meglátjuk a csodát!" A komolyabbakat is megejtette a láz, álarcosbál-hangulat szállta meg őket, azt hitték, minden szabad. Tudod, Géza, a tapintatlanság is ragályos, akár az ásítás. Tréfákat gyártottak, amelyekkel az ismeretlen vőlegényre célozgattak, s csiklandós történeteket meséltek a gyarmatokon élő fehérekről. Elmentek, visszajöttek, egyikük fejgörcsöt kapott, a szomszéd szoba pamlagán berendezkedett, onnan lesett át a szalónba. Igen, nem mondtam, a nap hőse késett. Hófuvás volt, elakadtak a vonatok... Soha nem felejtem el Titit, szép volt ezen a napon, égett, lángolt, szikrázott az idegességtől, az ilyen kissé unalmas szőkéknek jól áll az izgalom... Időnként rámnézett, kétségbeesetten, dühösen, végül diadalmasan... Nem értettem... Felállt, kiment a szobából; azt mondta, megnézi a vacsorát. Nem jött vissza. Nyomtalanul eltünt. Ekkor elevenedett

Szent Imre

Téli nap, alsó

szög. Nem -

VASÁRNAP

20

Kath. Val. Felix
Prot. Jolán

HÉTFŐ

21

Kath. B. A. bem.
Prot. Olivér

KEDD

22

Kath. Cecilia
Prot. Cecilia

SZERDA

23

SZENTE *János*, festő, * Pápa 1896. A bpesti iparművészeti iskolában tanult. A világháború alatt orosz hadifogoly volt. Gyüjt. kiállítást rendezett 1926. a Nemz. Szalónban. Impresszionista. Dákán (Veszprém vm.) él. Téli nap c. olajf. a Szépművészeti Múzeumban.

Sz-Sz II. 799 l

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Viktória-nyomda.

Szente János

Feladó:

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 126
1932 64

LEVELEZŐLAP

épitkezés, valószinüleg a legrégibb is. Architekturája erőteljes barokk, szentélye a legősibb forma a bizánci eredetü cella trichora. Ma már erősen omladozik. az eső beesik. Belső berendezését 1920-ban Délszláviába szállitották s azóta árván áll ez az omladozásában is impozáns épület.

A Péter és Pál kicsi, ugynevezett copf stilusban épült templom, a Bükköspatak partján. A Nikolajeska egyszerü kis barokk kápolna, 1912 óta a református egyházközségé. A Cipovacka kis barokk templom.

A görög templom 1752-ben épült rokokó stilben. Görögnyelvü istentiszteleteket tartottak benne, később iskolaépületet épitettek melléje copf stilben. Ebben az épületben 1816-ig szerb tanitóképző intézet, majd szerb gimnázium is müködött.

A szentendrei szerb templomokban itt-ott fellelhetők még a régi diszes bársonykötésü orosz misekönyvek, ezüst edények, ezüst és fa filigránmunkák, bizánci ikonok. Az ikonoztázok képei egyszerübb festők müvei, de a képek mind érdekesek és erőteljes hatásuak.

Valószinü, hogy a szentendrei templomokat budai mesterek készitették, de a részletekben ezek a templomok eltérnek a budaiaktól, mert rajtuk helybeli mesteremberek is dolgoztak s igy sok érdekes helyi izt kaptak, igazabbak, mélyebbek, érdemes őket tanulmányozni.

Csernojevics pátriárka kutja

A világi épületek közül legszembeötlőbb a városháza tekintélyes nagy barokk épülete. A főtér körül a régi gazdag szerb családok többnyire egyemeletes barokk vagy rokokó családi házai övezik körül. A főtér közepén áll egy vörösmárvány emlékmü, amelyet a szentendrei kereskedők egyesülete emelt a Mindenható iránti hálából az 1763. évi pestis megszünte alkalmából.

Van Szentendrének egy rendkivül érdekes emlékmüve, egy kőoszlopon álló kereszt, két ház között. Ez a kereszt azt a helyet jelöli meg, ahol egykor az a kis kápolna állott, amelyben *Lázár* cár hamvait őrizték. Csernojevics pátriarcha emberei ugyanis menekülésük alkalmával magukkal hozták a rovanicai zárdából a kossovói csatában elesett Lázár cár hamvait és azt egyideig Szentendrén őrizték, majd később a hamvakat elszállitották a krusedoli zárdába. Szentendre 7200 lakójából ma már csak 250 szerb.

Közvetlen Szentendre mellett van Izbég. Csernojevics idejéből való egyszerü, de bájos és arányos kis barokk templomával.

Szentendre környékén egy érdekes, erdő és virágboritotta völgyben van egy bővizü forrás, ahova Csernojevics pátriarcha oly gyakran és oly szivesen kisétálgatott megpihenni. Róla nevezték el a forrásból kilépő kis patakot *Staroga vodának,* amiből később *Stara voda* lett. A forráshoz 1781-ben a szentendrei kereskedők egyesülete diszes rokokó kutfőt állitott, melléje pedig 1810-ben a szerb egyházközség vörösmárvány-keresztet emelt a pátriarcha emlékére.

Kisebb szerb templomok, siremlékek, kőkeresztek, stb. vannak még Szentendre körül Pomázon, Csobánkán és Budakalászon.

Fentiekben próbáltam röviden, mozaikszerüen összerakni egy kis képet arról, hogy 500 esztendő viharaiból milyen közös emlékeink maradtak meg Budapesten és környékén. Ha nem is dicsekedhetünk hatalmas dómokkal és palotákkal, mint a nyugodt évszázadokat végig élt és általunk megvédett szerencsés nyugati népek, de annál nagyobb szeretettel és melegséggel kell ragaszkodnunk ezekhez az egyszerü kövekhez.

Széchenyi Ödön

★

Budapest és környékének szerb emlékeiről mai képes mellékletünk közöl érdekes felvételeket.

Kéthónapi fogházra itélték a volt celldömölki főjegyző megrágalmazásáért

Győrből jelenti a *Magyarság* tudósitója: A győri tábla a mult héten tárgyalta *Vajai* Sándor celldömölki ujságiró sajtórágalmazási ügyét és szombaton délelőtt hirdetett itéletet. Vajai helyi lapjában több cikkben birálta Celldömölk nagyközség gazdálkodását és élesen támadta *Pintér* József dr. akkori főjegyző és vitéz *Fekete* Lajos községi biró müködését. A cikksorozat miatt az ügyészség tizenháromrendbeli felhatalmazásra hivatalból üldözendő sajtórágalmazás vétségével vádolta Vajait, akinek ügyében elsőfokon a szombathelyi törvényszék itélt. A törvényszék csak két vádpontban mondotta ki bünösnek, mert ugy találta, hogy a többi állitás nem a főjegyzőre és a biróra, hanem az elöljáróságra vonatkozik és száz pengő pénzbüntetésre itélte az ujságirót. A győri tábla összesen *kilencrendbeli sajtórágalmazás vétségében találta bünösnek Vajai Sándort* és ezért *kéthónapi fogházra* itélte. A vádlott nem volt jelen az itélethirdetésnél. Az itélet ellen a főügyész semmisségi panaszt jelentett be.

Az alanti cégek a hirdetések felső részén látható % erejéig fogadják el a klíringszelvényeket!

Női 10% kabátok ruhák RADÓ ALADÁR Bécsi-utca és Deák Ferenc-u. sarok

Esőkabát 10% Ballonkabát Raglán Loden- és viharkabát Márton és Szász BALVÁNY-UTCA 3 Cimre ügyelni

Kabát- és 8% kosztüm-szövetek Selyemáruk Amerikai áruház Calvin-tér 2.

Női 10% ruhák, kabátok ÁBEL Rákóczi-ut 4 Rákóczi-ut 86

Nyakkendő 10% Fehérnemü Kalap Uridivat GYÖRGY LAJOS csak Kecskeméti-utca 2. sz.

Finom 5% kötöttáruk kesztyük HEILIG a jó minőségek áruháza Rákóczi-ut 26

Öltöny 10% Felöltő Uridivat BLUM ÉS TESTVÉRE Váci-utca 31-33

FÜGGÖNY 10% FÜGGÖNYKELME SZŐNYEGALAP SZŐNYEGFONÁL SZEKERES KÉZIMUNKAHÁZ RÁKÓCZI-UT 63

Rádió 10% Gramofon Bronzcsillár Pergamenternyő Villanyresó-főző Kadelburger V., Lipót-körut 5.

Hálók 5% Ebédlők Kombinált butorok Bog-Mil butoráruház. Vilmos cs.-ut 43

10% Szemüveg Foto-cikk CHMURA Ferenciek-tere 2

Mintás és sima 5% selymek ruha és complé szövetek mosóáruk Galambos Ferenciek-tere 4 Irányi-utca sarok

Kerti 10% olló Ojtó kés BLAZSEK Kecskeméti-utca 1 Rákóczi-ut 56

Magyar Lovácsy Üzletház — a MAGYARSÁG Kliring szelvényét készpénzvásárlásnál 5% erejéig elfogadja!

Kárpitos- 10% mester Lak-berendező Győrffy Imre Irányi-utca 15. sz.

H 10% A R I S NY A ZUCKER FEHÉRNEMÜ, KÖTÖTTÁRU KOSSUTH LAJOS-U. 7.

5% SZÉKELY JENŐ ✻ Petőfi Sándor-u. 9 Váci-utca 7

Kliringcégeink dijai

azon előfizetőinknek, akik üzletükben történő vásárlásoknál a legtöbb kliringszelvényt használják fel.

A vásárlást a szelvényiv közepén lévő névjegy hátlapján kell igazoltatni pontos dátummal, összeggel és a cég bélyegzőjével. Ezt a névjegyet kell a pályázónak a kiadóhivatalba beküldeni „kliringpályázat" jeligével.

A cégek nevei után látható összegek a vásárlási utalványok értékét jelzik.

Abel női divatház, VII., Rákóczi-ut 4. és Rákóczi-ut 86. **20 P. — Blazsek Adolfné,** IV., Kecskeméti-u. 1. **10 P. — Blum és Testvére,** IV., Váci-utca 31—33., Piarista-ház. **30 P. — Chmura László,** IV., Ferenciek-tere 2. **10 P. — Deutsch Ernő,** VII., Rákóczi-ut 8/a. **10 P. — Diskay Fotó,** VII., Rákóczi-ut 18. **300 P. — Földváry Imre,** VIII., Rákóczi-ut 3. és Kossuth Lajos-utca 18. **10 P. — Grünwald és Vahl,** IV., Váci-utca 17. **15 P. — Gyepes Győző,** VII., Erzsébet-körut 54. **10 P. — György Lajos,** IV., Kecskeméti-u. 2. **10 P. — Hauer és Márton,** II., Szilágyi Dezső-tér 6. Első dij **10 P,** második dij **5 P. — Heilig** harisnyaház, VII., Rákóczi-ut 26. **6 pár legfinomabb női és 6 pár férfiharisnya. — Hoepferné és Tsa,** IV., Haris-köz 2. **20 P. — Kadelburger Ernő,** V., Lipót-körut 5. **10 P. — László és Fekete,** IV., Petőfi Sándor-u. 14—16. **20 P. — Lengyel „Medve" drogéria,** VII., Baross-tér 22. 1—1 üveg ¼-es kölniviz. **— Lipótvárosi Fonal- és Textilkereskedelmi rt.,** V., Lipót-körut 25. Egy himzett grenadin stórfüggöny. **— Mayer Ferenc utóda,** IV., Irányi-utca 25. **10 P. — Márton és Szász,** V., Bálvány-utca 3. **10 P. — Metropol,** VII., Rákóczi-ut 58. **50 P. — Mogyoróssy Gyula,** VIII., Rákóczi-ut 71. **20 P. — Nagy Imre,** Fővámtér 5. Egy diszpálma. **— Neumann Simon rt.,** IV., Irányi-utca 27. **20 P. — Preisach József,** I., Krisztina-tér 3. **10 P. — Radó Aladár,** IV., Bécsi-utca 6. Deák Ferenc-utca sarok. Első dij **30 P,** második dij **20 P,** harmadik dij **10 P. — Sutter drogéria,** V., Bálvány-utca 21. **Egy üveg kölniviz. — Szekeres Jenő,** VIII., Rákóczi-ut 63. **10 P. — „Vera"-cipő, Divat Cipő Kft.,** IV., Kossuth Lajos-u. 11. **10 P. — Vilcsek Vilmos,** IV., Kossuth Lajos-u. 4. **10 P. — Wiwa sportáru,** IV., Türr István-u. 7. **10 P.**

A fenti cégekről kliringcimtárunk bővebben tájékoztat!

Egy német tudományos expedició aggasztó helyzete Kelet-Turkesztánban

Berlinből jelentik: Néhány hónappal ezelőtt *Filchner* dr. ismert német tudós vezetésével kutatóexpedició indult Turkesztán kinai fenhatóság alatt álló részébe, közben azonban ezen a vidéken *kommunista mohamedán forradalom tört ki* s a tartomány elszakadt Kinától. Néhány héttel ezelőtt az a hir érkezett Berlinbe, hogy a német expedició tagjait *Kothan* városában feltartóztatta az ottani forradalmi bizottság azzal az indokolással, hogy nem kértek utlevelükre vizumot az uj kormánytól. Berlinben eleinte azt hitték, hogy csak formai nehézségekről van szó és a kothani forradalmi bizottság utólag megadja a hiányzó vizumot. Azóta már hetek multak el s a *Filchner-expedicióról nem érkezett többé hir.* A berlini lapok most attól tartanak, hogy az expedició tagjainak bajuk esett és felszólitják a német kormányt, hogy tegye meg a szükséges diplomáciai lépéseket.

Szabadon bocsátották Gherota bukaresti egyetemi tanárt

Bukarestből jelentik: A dinasztiaellenes üzelmek miatt vizsgálati fogságban lévő *Gherota* egyetemi orvostanárt a vizsgálóbiró szabadlábra helyezte. Az ügyben tovább folyik az eljárás.

A Magyarság könyvosztályának hirei

Egészségünk védelme mindennél fontosabb. Mint ahogyan házi gyógyszertárt tartunk, tartsunk otthon népszerüen, mindenki által érthetően megirt orvosi könyveket is, hogy szükség esetén azonnal utánanézhessünk, honnan származik és hogyan orvosolható a baj. Ezek az orvosi könyvek mindenki számára igen érdekes olvasmányok, hozassa meg tehát a következő könyveket: Bucsányi Gyula dr.: Természetes gyógymód, ára 4 pengő. Érelmeszesedés, 1.20 pengő. Nyerskoszt, 3 pengő. Napfürdőzés és a napfény gyógyhatása, 2.60 pengő. Bodon Károly dr.: Hogyan éljen a szivbajos ember? 2.60 pengő. Lukács Pál dr.: Hogyan éljen a vesebajos ember? 2.60 pengő. Hogyan éljen a bélbajos ember? 2.60 pengő. Engländer Árpád dr.: A viszeres láb, 1.60 pengő. A reumás bajok házi kezelése, 2.40 pengő. Ishiász és derékfájás, 1.80 pengő. Ludtalp, bokasülyedés és lábfájdalmak megelőzése és gyógyitása, 1.80 pengő. Földes Lajos dr.: A fiatal anya, 2.60 pengő. A nő a változás korában, 2.60 pengő. Gyermeket akarok, 1.80 pengő. Mit kell tudni a méhrákról, 1.20 pengő. A női betegségekről, 3.40 pengő. Horvay Lajos dr.: A cukorbeteg kosztja, 2.60 pengő. Jakab László dr. és Jakabné Rácz Hanna dr.: Hogyan éljen a cukorbeteg, 3.80 pengő. Hohenberg Vilmos dr.: Dohány és dohányzás, 3 pengő. Somogyi Béla dr.: Az erős dohányzás következményei, 1 pengő. Müller Vilmos dr.: A meghüléses megbetegedések a csecsemőkortól az aggkorig, 1.20 pengő. Bárczi Gusztáv dr.: Egészségvédelmi nevelés, 8 pengő. Csaba József dr.: Uj gyógyeljárás a tbc., asztma és a tüdő hurutos megbetegedéseinél, 2.60 pengő. Izsák Ede dr.: Az idült székrekedés gyógyitása, 2.60 pengő. A végbél betegségei, 3 pengő. Völgyesi Ferenc dr.: Üzenet az ideges embernek, 4.80 pengő.

Minden ember annyit ér, ahány nyelvet beszél, tartja a közmondás. A mai nehéz életviszonyok között okvetlenül többre jut az, aki több nyelvet beszél. Tanuljunk tehát könnyen, gyorsan németül és angolul. Häckel Ernst dr. könyve: Tanuljunk könnyen, gyorsan németül, füzve 6 pengő, kötve 7 pengő. Szenczi Miklós dr. könyve: Tanuljunk könnyen, gyorsan angolul, füzve 6 pengő, kötve 7 pengő.

Jogi és gazdasági kézikönyv. Összeállitotta Stiassny József dr. Két kötet, ára 14 pengő. Kéthavi részletre is megküldi könyvosztályunk. A tartalomból: Az iparüzés joga, megrendelések gyüjtése, a kereskedelmi cég és cégjegyzék, az üzletátruházás, a kereskedelmi meghatalmazott és a cégvezető, a tisztviselők és az alkalmazottak jogviszonyai, alkalmazottak kötelező biztositása, a kereskedelmi társaságok, vállalatok kooperációja, tisztességtelen verseny, az uzsoraszerződés és a kizsákmányoló ügylet, szabadalom és védjegyoltalom, a pénz és pénzhelyettesitők, kereskedelmi ügyletek, a fizetésképtelenségi jog, végrehajtási jog, telekkönyvi jog, jelzálogjog, okirat megsemmisitése, adójog, közgazdasági alapfogalmak, a kereskedelem és kereskedelempolitika, a kereskedelem és ipar tagozódása, az árukereskedelem, a bankokról, a tőzsde és tőzsdeügyletek, támogatásul rendelt intézmények és egyesületek, könyvelési kötelezettsége, alapfogalmai, tehnikája, — gyakoribb számlák, leltár és mérlegek, kettős könyvvitel, különleges elszámolások, kereskedelmi számtan, levelezés, szaklexikon, szakirodalom, tárgymutató.

Orbán Dezső: A kis nyomdagép készitése, ára 90 fillér. Stollár József: A gépjármüvek közuti forgalmára vonatkozó rendőri szabályok összefoglalása, ábrákkal. Ára 1.50 pengő. Streihammer Antal: A modern automobil. Ára 6 pengő. Kerber Áron: A gépjármüvezetői vizsga teljes anyaga kérdések és feleletekben. Ára 3 pengő. Kerber Áron: Az autóvizsga és karbantartás. Ára 8 pengő.

Bármilyen könyvet megrendelhet a *Magyarság könyvosztályában, Budapest, IV., Eskü-ut 6.* Vidékre portóköltséget kérünk.

Szerb emlékek Budapesten és környékén

Budapestkörnyéki kis séták alkalmával találtam rá évszázados finomépitésü kis szerb templomokra, épületekre, kegyeleti épitkezésekre, mint a szerb óhazától messze északra fekvő tanuira annak a roppant erejü és hosszu évszázadok keretében lejátszódó történelmi drámának, amelyet a szerb nép a történelem szinpadán végig élt. S amelyben később osztályos társa lett a magyarság is, hiszen az ozmán áradat éppen ugy elöntött és idegen nagyhatalmak épugy felhasználtak hatalmi politikájuk, mint a szerb népet.

Egy gótikus kőtörmeléken ülve a ragyogó tavaszi napsütésen szinte viziószerüen vonul el előttem annak a gondolata, hogy mi lett volna akkor, ha az ozmán terjeszkedés vészterhes felhője nem sötétiti el a *Nemajjidék* birodalmának egét és a hatalmas *Dusán* birodalma teljes egészében békésen fejlődhetik tovább, ha nem került volna sor 1389-ben Kossovóra és 1526-ban Mohácsra.

Hiszen tudjuk, hogy amikor a szerbség a hetedik században a Száva körül, a magyarság a kilencedik században a *Duna—Tisza táján* uj hazájában elhelyezkedett, nem volt ellenségeskedés közöttük. A kalandos magyar hadjáratok nyugatra irányultak, a szerbek pedig Bizánccal és bulgár szomszédaikkal voltak elfoglalva. A szerb nemesség szivesen kereste fel a csakhamar nagyhatalomszámba menő magyar udvart, *a magyar hadjáratokon résztvett és vitézi szolgálataiért bitokokat kapott.* Az Árpádházi magyar királyokat rokoni kapcsok füzték a szerb birodalomhoz. Igy a XII. század közepén uralkodó *II. Béla* magyar király felesége *Urosevits* Ilona, *Uros* szerb despota leánya volt. Az első nagyobbmérvü szerb bevándorlás az ország déli részébe, a Maros és Temes környékére *Nagy* Lajos király idejében történt. *Nagy* Lajos a macsói bánságot elfoglalta és ennek élére magyar bánt állitott.

A rigómezei (kossovói) ütközet után *mind elviselhetetlenebb lett a török uralom alá került szerbek helyzete s mind tömegesebben menekültek át* Magyarországra, ahová a szerb politikai élet sulypontja is átkerült. Az évszázadok folyamán nyolc alkalommal telepedtek át nagyobb számban a szerbek Magyarországba. Az áttelepült szerbek a déli végeken katonáskodtak, a Dunán naszádosok voltak — Mátyás király naszádosai belőlük kerültek ki —, a csanádi, váradi, bácsbodrogi pusztákon pásztorkodtak, az északabbra elvetődtek pedig földmüveléssel, iparral és kereskedéssel foglalkoztak. A szerb fejedelmek utódjait a magyar királyi főméltóságok közé beiktatták és nagy birtokokat kaptak. A két nép együtt küzd a török ellen, *Kinizsi* közös bálványuk. *Ezeknek a közös harcoknak idején indul meg az első budapestkörnyéki nagy szerb telepnek — Ráckevének szerb története.*

Délmagyarországon az első magyar nagyobb szerb telep Kevevára (Kovin) volt, amelynek 1404-ben *Zsigmond* király értékes kiváltságlevelet adott. A jó kevevári szerbek ennek a kiváltságlevélnek itt nem sokáig örülhettek, mert 1440-ben *Murád* szultán fosztogatásai elől kénytelenek voltak Budapesttől 30 kilométernyire délre, a Duna mellett fekvő Szent Ábrahám telkére, a mostani Ráckevére menekülni. *Szent Ábrahám telke az Árpádházi magyar királyok kedvenc pihenőhelye és vadaskertje, a mindenkori királynő tulajdona, a XV. században már elhanyagolt állapotban volt.*

A Szent Ábrahám telki templom

A telepesek a Szent Ábrahám-telki kolostor romjain épitették fel, valószinüleg 1487-ben, gót stilü templomukat s ezzel a legrégibb budapestkörnyéki szerb müemléknek vetik meg az alapját.

Előtte üldögélek ... Épitészeti sajátossága, hogy egyetlen hajóból áll, amely egyenletesen széles a szentélyig, ahol nyolcszögü záradékban végződik. További sajátossága, hogy a gótikus épitkezéseknél szokásos diadaliv teljesen hiányzik belőle. Az oltárral szemben lévő falon van a főhomlokzat, amely teljesen sima, megkapó nagy felület, még ablak sincs rajta. Hasonlit a Szeged-Alsóvárosi-templom nagyszerüen ható sima homlokzatára.

További érdekessége, hogy azon az oldalon, ahol a főoltár van, a templomtól pár lépés távolban a templomtól különálló campanilszerü tornya van, amely 1758-ban épült. *A görögkeleti egyházban ilyen különálló campanilés templom másutt sehol sincs.*

A templom mellett a Szent Ábrahám-kolostor romjaiból egy kis nyolcszögletes, régi románstilü keresztelőkápolna állott, amihez később egy oly oldalkápolnát épitettek, amely a keresztelőkápolnát a templom hajójával összeköti. Később egy harmadik oldalkápolna is épült.

A három oltárnak az a magyarázata, hogy a templomban az istentiszteletet szerb szerzetesek látták el, akik a hivektől függetlenül tartottak istentiszteletet és lelkigyakorlatot az oldalkápolnákban.

A templomhajó boltozatának ivei a kései gótikának megfelelően hálószerüen vannak kiképezve, főidomuk a pentagon. A boltozat, de az oldalfalak is és a kápolnák falai is igen érdekes, helyenként müvészi értékü *bibliai* tárgyu, bizánci stilü, sokszinü falfestmények. Ezek a XV. századból származnak. A képeket valószinüleg az ott lakó barátok festették.

Az ikonoztáz igen szépen faragott famunka, de nem egyidős a templommal, hanem valószinüleg a XVIII. század közepéről való rokokó alkotás.

A templom baloldalán, közel az ikonoztázhoz van *egy régi Mária-kép, amelyet szemmelláthatólag karddal vagdaltak össze.* A krimi háboru idején a törökökkel Magyarországra került tatár hordák csonkitották meg a Szüz Anya-képet egyik rablókörutjuk alkalmával. E kép kegykép, oldalán tele a hivők hálaadó ajándékával. Az egyik oldalkápolnában egy nagy aranyozott feszületet őriznek, amelyet ugyancsak *karddal sértettek meg és puskagolyóval átlőtték.*

A templom körül temetkeztek Ráckeve szerb lakói. Siremlékeik közül egynéhány diszes és müvészi is található. A legrégibb szép renaissance munka 1516-ból. A templom kutja ugyancsak renaissance munka, de félig már a földbe süllyedt.

A templommal kapcsolatban az a legenda terjedt el, hogy azt tulajdonképpen a XII. században épitette II. Béla magyar király szerb felesége, Urosevits Ilona, aki szerb szerzeteseket is telepitett ide. Ezt a téves feltevést elősegiteni látszik az a körülmény is, hogy a templom falába egy kő van beleerősitve, amelynek felirata azt mondja, hogy a templom belsejét 1320-ban festették, 1540-ben renoválták s végül 1565-ben javitották. E kő adatai azonban a történeti hüséggel aligha vannak jó viszonyban, mert a követ csak a XVIII. század közepén illesztették a falba. Egyébként a XII. században Magyarországon a kései gótika stylusában még nem épitettek.

Közel öt évszázad történelmi viharainak volt ez a kis templom szemtanuja. Látta Ráckeve kiváltságlevelekkel bőven ellátott szerb lakóinak felvirágzását, akik mint dunai hajósok, kereskedők, iparosok, nagy jólétre tettek szert. Megérte 1526-ban a mohácsi vészt: Magyarország Kossovóját, ahol a magyar függetlenség 160 évre porba hullott. Látta 1543-ban a török dulásokat, látott a XVIII. században kétszer pestist, tüzvészt, árvizet, látta a császári zsoldosok harácsolásait, a kurucok küzdelmeit.

A szerb lakók a török dulások előtt jórészt elmenekültek s már nem is tértek vissza. Az uj betelepülők többnyire magyarok voltak. A szerbek közül sokan be is olvadtak környezetükbe. Érdekes példája ennek *Skaricza* Máté esete, aki sok nyelvet beszélő, sokat utazott, renaissance müveltségü református pap volt. *Apja még Mátyás magyar király szerb naszádos kapitánya,* 1531-ben magyar versekben irta meg Ráckeve történetét.

Ráckevei származásu volt néhai *Ludaics* Miska szolgabiró is, aki a magyarországi szerbek történetével behatóan foglalkozott és széleskörü irodalmi munkásságot fejtett ki e téren. Ludaics ráckevei háza szép példánya a régi ráckevei nemesi kuriáknak.

A legutolsó népszámláláson 6565 lakóból már csak 3 szerb és 1 sokac lakóia volt a városkának, az öregtemplomhoz pedig a vidékiekkel együtt összesen 38 hivő tartozott.

A Tabán

A mohácsi ütközet a magyarországi szerbek betelepedése és itteni viszonyai tekintetében fordulópontot jelentett, a törökök Magyarország jelentékeny részét a Török Birodalomhoz csatolták s igy *az előbbi török területről szabadon áramlottak be a szerbek Magyarországra.* Egy részük török, más részük magyar oldalon küzd. A törökök át is telepitik őket, de mint pásztorok, földmüvelők, igen rossz viszonyok közt élnek. Vissza szeretnének menni hazájukba, de egyelőre erre nem nyilik alkalom.

Vallási alapon kezdenek szerveződni. Budai szerb püspökséget a XVI. században állitják fel.

Tudjuk, hogy Buda vagy ahogy renaissance szokás szerint annakidején jelzővel ellátva hivták: *„Buda Regia"*; a gazdag, jó módban lévő *„Királyi Buda"* volt az északra törekvő szerb telepesek szétosztó állomása. Ide jöttek először a koviniak s innen mentek délre Ráckevére s később ugyancsak innen huzódtak északra Szentendrére *Csernojevics* emberei is.

A szerbeknek Budán már korábban külön városrészük volt a budai Várhegy és a Gellérthegy között, de legnagyobb részük, mintegy 6000 lélek Csernojevics idején, 1690-ben telepedett be. Mátyás király a szerb városrésznek külön autonómiát adott s külön városbiró intézte sorsukat. *A törökök Tabánnak nevezték ezt a városrészt s ez az elnevezés a mai napig is fennmaradt.*

A tabáni szerbek jó iparosok és kereskedők voltak, mint iparosok, kordoványosok, tobakosok, szürszabók, szappanfőzők, mészárosok, pékek, csizmadiák.

Kereskedőik bőröket, csizmát, keleti árut, szőnyeget, kávét, dohányt, papucsot vittek nyugati városokba: Stuttgartba, Lipcsébe. Sok marhát szállitottak Dél-Németországba.

Ma is fennálló barokk-templomukat 1742-ben épitették egy régebbi gótikus templom helyén. Hogy ez utóbbit miért bontották le, nem tudjuk. A templomtorony vörösréz sisakját 1775-ben készitették rokokó-stilusban, bámulatosan finoman. *Ez a torony egyike a legszebb magyarországi templomtornyoknak. Képét a párisi világkiállitásra is kivitték.*

A templom melletti falban van *Ignyátyovics* János tabáni szerb szenátornak, a magyarországi szerbek jónevü irójának bidermeier sirköve. A templom körül állott 1934-ig egynéhány többemeletes szerb családiház, amelyek többnyire az 1810. évi tüzvész után épültek. *Közöttük van az ugynevezett Szarvas-ház, amelyben a „Cnagorac", a szerbek kávéháza volt.* Ezeket a Tabán külsőrészének apró házaival együtt 1934-ben városrendezés miatt többnyire lebontották. Velük együtt eltünt Budapest szivéből — a királyi vár szomszédságából — az a kis városrész, ahol elmult évszázadokból ittfelejtett apró kis muskátlis házikók és vendéglők árasztották a romantikát.

Nemrégen szedték fel a tabáni temető sirköveit is, mivel körülötte már emeletes házak épültek. En még elolvasgattam egynéhányat közülük: *Ergovics* Uros, *Obrácovics* Koszta, *Stefanovics* Lazar, *Urosevics Stefan* ... Ebben a temetőben temették el 1868-ban *Stankovics* Cornéliust, aki szerb egyházi dalokat komponált és népdalokat gyüjtögetett.

Blaso és Tomosevic kávéháza

Buda testvérvárosának, Pestnek is voltak szerb lakói a Csernojevics embereinek beköltözése előtt. Sok marhakereskedő, hajtó volt közöttük, akiket a hires pesti marhavásárok hoztak ide. Törökországból, Erdélyből, Szerbiából, Horvátországból és Magyarországból hajtották a marhákat a Pest melletti Rákosmezőre s innen vitték nyugatra. Érdekes, hogy a világhirü nürnbergi *Germanisches Muzeum* játékkártya-gyüjteményében az egyik kártyasorozaton a XVII. századbeli magyarországi szerb hajtók figurái láthatók, a mészárosok csarnokán pedig magyar ökörfejes cégér van.

Csernojevics embereinek egyrésze is Pesten telepedett meg. Közöttük sok iparos és kereskedő, aki keleti árukkal kereskedett. *Ők voltak az első kávésok Pesten.* 1714-ben *Blasó* és *Tomasevic* nyitottak kávéházat.

Pest jómódu kereskedői és iparosai igen sokat áldoztak a szerb kulturára. A XVIII. században szép kis rokokó-templomot épitettek faragott faajtókkal, a Szerb-utcában. Ma is Szerb-utcának hivják ezt az utcát. A templomkerités müvészi vasrácsát a Nemzeti Muzeumnak ajándékozták. Ma egy egyszerübb vaskapu áll a helyén. Nagyobb szerb vonatkozásu épületek Pesten a *Thökölyanum*-internátus, amelyet *Thököly* Száva a magyar—szerb megértés nagy apostola alapitott a magyarországi szerb egyetemi hallgatók részére.

Karagyorgyevics Simka fejedelem háza

Még egy rendkivül érdekes szerb vonatkozásu ház van Pesten, ez az *Arany János*-utca 18. számu ház. *Ez Karagyorgyevics Sándor fejedelem háza volt.*

Amikor ugyanis az 1858. évi szkupcsina megfosztotta trónjától, előbb Temesvárra, majd Budapestre költözött, ahol két házat vett. Ezek közül az egyik az Arany János-utca (akkor még Fő-utca) 18. számu ház, amelyben ő maga is lakott.

A fejedelem fekete magyar attilában járt, délceg alakja mindenütt feltünt. A fejedelem neje *Persidia,* aki a *Nenadovicsok* családjából származott, királyi fenséggel szokott ülni aranyozott párisi hintóján, amelyet két büszke arab mén huzott — *a szultán ajándékai.*

Budapestnek ma 450 szerb lakosa van.

A Szentendrei héttemplom

A budapestkörnyéki szerb vonatkozásu müemlékek második nagyobb csoportja a Budapesttől északra, de ugyancsak a Duna partján lévő Szentendrén, a hét templom városában és ennek környékén található.

Szentendre *Florentina* néven római kolónia, majd később magyar kisközség volt a szerb beköltözésig.

Amikor a 160 éves török uralom után, 1688-ban *I. Lipót* seregei a törököt kiszoritották Magyarországból, az ellenséget Belgrádon keresztül Boszniáig és Ruméliáig üldözték. A szerbek az akkor már 300 éves elnyomás alól való felszabadulás és az igért kiváltságok reményében a császári seregeket élelemmel és fegyverrel segitették. De 1690-ben fordult a hadiszerencse s a törökök Belgrádot ismét visszafoglalták. Boszszujuk elől *Csernojevics* Arsen ipaki pátriarcha vezetésével mintegy 40.000 család Magyarországra menekült. Közülük 8000 lélek Szentendrén telepedett meg.

A pátriarcha népének ez volt az eleje, a legvagyonosabb, legmüveltebb és iparilag is a legképzettebb réteg. Mivel kiváló iparosok és kereskedők voltak, anyagiakban ezután sem szükölködtek. *Csakhamar 800 házat és 7 templomot épitettek, állitólag azért, mert a bevándorlók is 7 törzsből származtak.* A templomok a következők: a *Saborna* vagy püspöki templom, a *Prebrazenska,* az *Opavacka,* a *Petro i Pavel,* a *Nikolajevska,* a *Cipovacka,* a *Grcka* vagy görög templom. A templomok közül ma a legjobb állapotban a Saborna, a püspöki templom van, 1690-ben kezdték épiteni izléses barokk stilusban, de később sok rokokó részlet került rá, igy például a déli kapu kőkerete. Maga a kapu is rokokó. Ugyanebben a stilben készült a gazdagon aranyozott ikonoztáz is. Oltárán még ma is sok értékes kegyszer van, többek között *az orosz cár ajándékozta kereszt is, igen finom fafaragásos betéttel.*

A templomkerités bájos, finom kovácsolt rokokó munka 1772-ből. E templomban temetik el a mindenkori budai szerb püspököket, akiknek a székhelye Szentendrén van. A püspöki palotát a XVIII. század végén alakitották át mai formájára.

A prebrazenskai templom rendkivül tetszetős, arányos rokokó épitmény, ikonoztáza hármastagozatu müvészi munka. Sajnos, elhanyagolt állapotban van, a Duna áradásánál feltörő talajviz sokat árt neki, vörösmárvány padlózata besüppedt, tetőzete omladozik.

A opavacka-templom a leghatalmasabb

Edény és háztartási cikkek
Kövesse a zöld vonalat
mely áruházunk bejáratánál kezdődik és uj osztályunk megbizható minőségü, olcsó cikkeihez vezet.
SZÖVETKEZETI BOLT
ÁRUHÁZ A HANGYA KÖTELÉKEBEN
Rákóczi út 36.

MAGYAR VACUUM CLEANER BUTORBERAKTÁROZÁS MAGYAR VACUUM CLEANER
KÜLÖN FÜLKÉK ÉS EMELETI KÖZÖS HELYISÉGEK
ALAPITVA: 1903. BUDAPEST, V., VISEGRÁDI-UTCA 62. TELEFON: 2-906-98 és 2-906-99.

Tizenkétezer pengőért kelt el egy XVI. századbeli görögkeleti templom

Szentendréről érdekes adás-vétel megtörténtéről érkezett híradás. Az ottani görögkeleti egyházközség a város legszebb helyén levő és még 4—5 évtized előtt használaton kívül helyezett

XVI. századbeli Péter-Pál templomát 800 négyszögöl kiterjedésű telekkel együtt 12.000 pengőért eladta a város közönségének.

A műemléknek számító régi templom a város hét temploma között a legnagyobb. Külön érdekessége, hogy a XVI. század közepén Csernovits Arzén görögkeleti pátriárka vezetésével

a Szentendre környékére menekült őszerbiaiak szerencsés megmenekülésük emlékére építették a templomot.

Most a város kijavíttatja és a honvédségnek ajánlja fel, helyőrségi templom céljaira.

— **RATIFIKALTA A ROMAN KORMANY A ROMAN-MAGYAR GAZDASAGI MEGALLAPODAST.** Bukarestből jelentik: A román kormány ratifikálta a május elején Budapesten kötött gazdasági megállapodást. A román lapok egyöntetűen rámutatnak, hogy a román-magyar gazdasági szerződés kölcsönös megértés útján jött létre és mindkét ország érdekeit messzemenően szolgálják.

— *ÁLLATOK LEVÉLBÉLYEGEKEN.* Berlinből jelentik: *A berlini egyetem állattani múzeuma „Állatok levélbélyegeken" címmel igen érdekes kiállítást rendezett. A kiállítás a világ minden tájáról származó 250 olyan levélbélyeget mutat be, amely valamely állatképet ábrázol. Olaszország, Belgium és Portugália gyarmati bélyegei oroszlánokat, antilopokat, gazellákat, orrszarvúakat, tevéket és zsiráfokat ábrázolnak. Északborneó bélyegeit pedig maláji medvék, tapirok, különböző kigyók és más exotikus állatok díszítik. Sok állatképet találunk a délamerikai államok bélyegei között is. Bolivia bélyegein csincsilla is szerepel, mutatva, hogy a legértékesebb prém hordozója ott otthonos. Majdnem minden állam kifejezésre juttatja bélyegein hazai állatait: jegesmedvék, fókák, cetek, krokodilok, sasok, gólyák szerepelnek a bélyegeken, a mókustól az elefántig majdnem minden állatfajtát feltüntetnek.*

— **Átadták berlinben a dán követség új palotáját.** Kopenhágából jelentik: Nemrég adták át a berlini dán követségnek *kétmillió márka költséggel épített új székházát.* A dán lapok rámutatnak arra, hogy az új diplomatanegyed épületeit maga *Hitler kancellár tervezte* és elismeréssel adózik a palota fényes berendezésének és pompás fekvésének.

— **Ujjászervezték a varsói németség élelmiszerellátását.** Varsóból jelentik: A varsói városi közigazgatás új alapokon rendezte *a varsói németség élelmiszerellátását.* Egységes élelmiszerjegyeket vezettek be, rendezték az élelmiszerszállítások kérdését és nagyobb élelmiszerkészlet *elraktározásáról is gondoskodtak.*

— **Ötvenéves találkozó.** A budapesti kegyestanítórendi főgimnázium 1890. évben végzett növendékei az érettségi 50. évfordulója alkalmából június hó 19-én, vasárnap délelőtt ¼12 órakor találkoznak a gimnázium tanácstermében.

Németország franktirőröknek fogja tekinteni az angol polgárőröket?

Berlin, május 31.

A *Deutsche Allgemeine Zeitung* fölveti a kérdést, hogy az Angliában az ejtőernyősök ellen alakult polgárőrségek

nem tekintendők-e franktirőröknek.

Németország ebben a kérdésben is szigorúan a nemzetközi joghoz ragaszkodik — írja a lap — és megfontolás tárgyává teszi, hogy a fölfegyverzett polgári lakossággal szemben milyen magatartást tanusítson. Anélkül, hogy a hivatalos német felfogás elé akarnánk vágni, *a magunk részéről csak franktirőröknek tekinthetjük ezeket az alakulatokat.*

Gége- és légcsőhurutnál

kiváló hatású a debreceni Csokonai **Ásványvíz. Kérje mindenütt!**

A NÉMET TÁMADÁSOK KIINDULÓ PONTJAI ANGLIA ELLEN.

— **MALTABAN BEZARTAK AZ ÖSSZES ISKOLÁKAT.** Kopenhágából jelentik: Mint Máltából jelentik, azonnali hatállyal bezárták az összes iskolákat. Málta helyettes helytartója, Dobbie tábornok ujságírók érdeklődésére kijelentette, hogy csak elővigyázatossági rendszabályról van szó.

— **Három halálos ítélet Posenben.** Posenből jelentik: A poseni rendkívüli törvényszék hét lengyel gonosztevő ügyét tárgyalta, akik a mult év szeptemberében *német nemzetiségű polgárokat elhurcoltak és lakásukat kifosztották.* Hármat közülök halálraitéltek hárman fegyházbüntetést kaptak, mig az egyik női vádlottat bizonyítékok hiányában *felmentették.*

— **Német sebesültek érkeztek Narvikból Stockholmba.** Stockholmból jelentik: Stockholmba csütörtökön német sebesült katonák érkeztek. *A svéd lakosság a legnagyobb szeretettel fogadta a narviki harcokban megsebesült körülbelül nyolcvan embert.* A katonákat a svéd *Vöröskereszt* ápolásba vette és szeretetadományokkal halmozta el.

— **Összeütközött két tehervonat a kőbányai felsőpályaudvaron.** Kőbánya-felsőhályaudvaron hibás váltóállitás következtében két tehervonat összeütközött. Az egyik szerelvény fékezőbódéjában ült **Varga Gyula,** aki súlyos töréseket és belső sérüléseket szenvedett. A szerencsétlenül járt vasutast a mentők eszméletlen állapotban vitték a MÁV kórházba.

— **Gázolt a postaautó.** Csepelen a P 434 rendszámú postaautó elütötte amotorkerékpárján haladó Jungmaier Ferenc vendéglöst. A csepeli mentők a szerencsétlenül járt vendéglöst agyrázkódással súlyos állapotban a Szent István-kórházba vitték.

— **Széchenyi Ödön — a Nemzetközi Vásár helyettes igazgatója.** A Budapesti Nemzetközi Vásár elnöksége *Széchenyi* Ödönt, aki eddig a vásár ügyvezető-titkáraként működött, a vásár helyettes igazgatójává nevezte ki. Széchenyi Ödön 1923 óta tagja a Vásár tisztikarának. Munkásságának, amely főképpen az évente közel kétmillió budgetforgalmat lebonyolító vásáriatézmény gazdasági osztályának vezetésére és ennek keretében a belföldi és külföldi képviseleti hálózat szervezésére, továbbá a vásár idegenforgalmával kapcsolatos kedvezmények és számos technikai előfeltétel előkészítésére vonatkozik, szerves része volt abban a nagyszabású fejlődésben, amelyet a magyar árumintavásár azóta ért el, hogy röviddel *Széchenyi* Ödön bekapcsolódása előtt *Hallóssy* István kormányfőtanácsos vette át a vásár igazgatását. *Széchenyi* Ödön helyettes igazgatóvá történt kinevezésével a vásár elnöksége annak az elismerésének adott kifejezést, amelyben a vásár legrégibb főtisztviselőjét munkássága alapján nemcsak a vásár vezetősége, hanem az érdekképviseleti és általános gazdasági élet körei is egyaránt részesitik.

— **Díjemelés a MÁVAUT autóbuszjáratain.** A motalkót, gázolajat és egyéb üzemanyagokat terhelő adók nagymértékü emelésére tekintettel a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter engedélyt adott a közhasználatú gépjárműválalatoknak arra, hogy viteldíjaikat 12%-kal emeljék. Ennek megfelelően június 1-től a MÁVAUT is átlagban 12%-kal felemeli eddigi érvényben lévő viteldíjait. Az átszámítási táblázat a MÁVAUT személyzeténél az utazóközönség rendelkezésére áll.

— **VISSZAHIVTAK OLASZORSZAGBÓL AZ EGYIPTOMI ALATTVALÓKAT.** Kairóból jelentik: A kormány felszólította az Olaszországban tartózkodó egyiptomiakat, hogy térjenek vissza Egyiptomba.

Az árvizkárosultak összeomlott házainak

felépítéséhez társadalmi gyüjtésből szükséges . **4,500.000 P**

a mai napig befolyt . . . . **4,063.541 P**

hiányzik még . . . . . **436.459 P**

Jó tudni,

hogy az esernyőket kifeszítés helyett helyesebb lecsukva felakasztani és így lógatva szárítani. Az esernyő szövete így tovább tart. Egyébként az esernyőt nem szabad napon sem szárítani, mert ez is árt a szövetnek;

hogy a nagyvásártelepre az utóbbi napokban rendkivül nagymennyiségü olaszországi zöldborsó érkezett. Az olasz áru mellett most már nagyobb mennyiségü hazai zöldborsó is kapható, amelynek minősége sokkal jobb. Az olasz zöldborsó ára ennek folytán néhány nap alatt 60 fillérre süllyedt kilónkint.

— *LÁBRÓL A KÉZRE ÜLTETI ÁT AZ UJJAKAT EGY OROSZ SEBÉSZPROFESSZOR.* Moszkvából jelentik: *Egy Örményországban élő ember arról nevezetes, hogy ballábának nagyujja helyettesiti most jobbkeze hüvelykujját. A különös esetnek az a története, hogy az illető egy baleset alkalmával elvesztette hüvelykujját és egy orosz sebész a balláb nagyujját ültette át helyébe. Ugyanez a sebész néhány évvel ezelőtt hasonló műtétet végzett: az egyik lábujjal pótolta átültetés útján egy gyermek hiányzó kezeujját; a gyermek ugyanis mindössze öt ujjal született.*

— **ELTÜNT A BELGA KÖZLEKEDÉSÜGYI MINISZTER.** Párisból jelentik: **Még mindig nincs hír Delfossen belga közlekedésügyi miniszterről. Delfossen az utolsó percben hagyta el Belgiumot.**

— **Több ezer házisszony** használ már villamos tüzhelyet és legnagyobb elismeréssel nyilatkozik működéséről. A villamos-főzés előnyeiről mindenki ingyenes gyakorlati felvilágositást kaphat az Elektromos Művek Honvéd-u. 22. sz.alatti főzőelőadásain. Előadások: szerdán délután 5 órakor, továbbá hétfőn, csütörtökön és pénteken délelőtt 10 órakor, amikoris parfé, kuglóf, torta, hús-, halételek és hústalan egytál-étel készitését mutatják be.

— **HAJÓT KÜLDTEK EUROPÁBA AZ AMERIKAI MENEKÜLTEKÉRT.** Newyorkból jelentik. **A Washington amerikai gőzös csütörtökön 77 utassal, köztük 27 amerikaival, valamint orvosszerrakománnyal Bordeauxba indult, hogy ott 33, majd pedig Lisszabonban és Genovában további menekülőket vegyen fel.**

— **A Magyar Élet Pártja** józsefvárosi fiatal választóinak szervezete ünnepélyes keretek közt avatta fel legutóbbi tagülésén újonnan belépő tagjait.

— **Halálozás.** Özv. *Geller* Vilmosné szül. **Tauszig** Johanna 85 éves korában május 28-án elhúnyt. Temetése május 30-án volt.

Ma már zár alá vették a babot, borsót, lencsét és szénát

A hivatalos lap péntek reggeli száma kormányrendeletet közöl az egyes gabonafélék, élelmicikkek és egyes takarmányfajták bejelentési kötelezettségéről. A rendelet kiadását a polgári lakosság és a honvérség élelmezésének, továbbá az állatállomány takarmányszükségletének biztositása tette szükségessé. A rendelet szerint bejelentési kötelezettség alá esnek búzából, rozsból, kétszeresből és ezek lisztjéből egyenkint 5 mázsát, árpából, morzsolt tengeriből 10—10 mázsát, csüves tengeriből 15 mázsát, szárított és vizteleniett zöldség- és főzelékfélékből együttesen 20 kilogrammot, babból, borsóból, lencséből 50—50 kilogrammot, zabból 5 mázsát, a különböző szénafajtákból 20 mázsát meghaladó készletek.

A bejelentési kötelezettség csak azokra a készletekre vonatkozik, amelyek a rendelet életbelépésének napján vannak a bejelentésre kötelezettek birtokában. *A bejelentést június 3-ig a községi elöljáróságnál, illetve a város polgármesterénél szóban vagy irásban kell megtenni.* A bejelentési kötelezettségen túlmenően a kormány kénytelen volt elrendelni azt is, hogy ezekből a terményekből azokat a készleteket, amelyeket a készlettulajdonosok eladni, vagy bármi módon elidegeniteni kivánnak, *kötelesek megvételre felajánlani az e célra kijelölt szerveknek.* Az állami elővásárlási jog babra, borsóra, lencsére, zabra, a szénafélékre és a takarmányszalmára terjed ki s ezeket a termányeket *a mai napon zár alá helyezik.* Az elővásárlási, illetve az ignybevételi jogot az emlitett cikkekre a *Magyar Mezőgazdák Szövetkezete* gyakorolja, a zabra vonatkozóan pedig a *Futura* nyert megbizást. A kormány rendkivüli intézkedései nem célozzák az élelmezés, illetve a takarmányozás megszoritását, csupán azt akarja a kormány biztositani, hogy a rendkivüli szükségletek miatt a gazdasági év végével erősen megfogyatkozott készleteket megfelelően lehessen beosztani.

A háború
274.
napja

Flandriában rövidesen eldördül az utolsó puskalövés

A flandriai nagy ütközet végéhez közeledik... rövidesen eldördül az utolsó puskalövés, — állapította meg a német hivatalos hadijelentés. Valóban a roppant méretű színjáték utolsó felvonásának végakkordjai hangzanak már s talán csak órák kérdése, hogy legördüljön a függöny. *A németek a győzelmektől megsokszorozott lendülettel folytatják szünet nélkül támadásaikat, egyre hátrább szorítják az angol és francia csapatokat a keskeny tengerpart felé s újabb területeket vesznek birtokukba.* (E harcok során tegnap két francia tábornok is a németek fogságába esett.) Viszont a szövetségesek — el kell ismerni —, *szívósan és hősiesen küzdenek minden talpalattnyi földért* s erejüket végsőkig feszítve állják a lelkileg annyira lehangoló utóvédharcokat. Mert ez a harc a flandriai szakaszon a szövetséges katonák részéről már nem a győzelemért folyik, hanem csak azért, hogy legalább késleltessék az ellenség további térnyerését és lehetővé tegyék a csapatok egy részének a tengeren való elszállítását.

Súlyos tengeri csaták

A szövetségesek visszavonulása, illetve tengeren történő elszállítása már a belga fegyverletétel óta folyamatban van. Rámutattunk akkor, hogy az angol-francia csapatok előtt *két lehetőség* áll: kapitulálni, vagy kemény utóvédharcok fedezete mögött legalább a csapatoknak és hadianyagnak egy részét behajózással megmenteni. A szövetségesek ezt az utóbbi, kétségkívül *nehezebb alternatívát választották,* nyilván azért, hogy az ottani elitcsapatok egyrészét megmentsék. Az elhatározás következtében azon a területen, amelyet máris *flandriai pokolnak* neveztek el, emberek és gépek félelmetes gomolyagban összekeveredve, nappal és éjjel, percnyi pihenő nélkül *most vívják leavéresebb harcukat.* Mert az utolsó puskalövés eldördülése előtt még ágyúk, repülők, tankok és gépfegyverek ezrei ontják egymásra a pusztító tüzet.

A harcok már nemcsak a szárazföldön, hanem *a tengeren* is tombolnak. Német gyorsnaszádok, búvárhajók, repülők támadják a csapatok elszállítására felsorakozott hajókat. Tucatszámra süllyednek el a gőzösök és zuhannak a tengerbe a lelőtt repülőgépek. A német jelentés tegnap három hadihajó és 16 csapatszállító elsüllyesztéséről, valamint 31 hajó megrongálásáról számolt be. Arra az élet-halál küzdelemre, ami a kikötőkben folyik, komor színekkel világít rá a *Stefani-iroda* jelentése: a menekülő angol-francia osztagok kis csónakokon vagy sokszor úszva érik el a hajót, amelyet talán éppen akkor sújt bombatalálat, amikor az utolsó katona is feljutott fedélzetére...

A visszavonulásnak ez a módja tehát csak *igen súlyos veszteségekkel, a hátvédül hagyott csapatok hősies önfeláldozásának árán válik egyáltalán lehetővé.* Az pedig, hogy mennyit sikerül megmenteni a csapatokból és hadianyagból, egyrészt a hátvédként harcolók bátorságától és kitartásától, másrészt a visszavonulásnál alkalmazott taktika ügyességétől függ.

1914 és 1940

Az eredményről a flandriai „utolsó puskalövés" eldördülése után kapunk majd tiszta képet, — ami egyben *a 274 nap óta folyó háború harmadik fejezetének záróköve lesz.* Az első fejezet *a lengyel háború* volt, második *Dánia és Norvégia birtokbavétele,* a harmadik *a most más- szonegy napja folyó nyugati küzdelem.* Mindhárom fejezet *a német hadsereg hatalmasarányú győzelmével zárult* és a német hadvezetés zsenialitásáról, a német katona hősies helytállásáról, nagyszerű kiképzettségéről és szinte feltartóztathatatlan támadó lendületéről tett bizonyságot.

A nyugati harcokat, a háborúnak ezt a harmadik fejezetét sokszor hozták párhuzamba az 1914. évi nyugati támadás eseményeivel. Bizonyos, hogy egyes részleteiben voltak is hasonlóságok. Gyakran találkoztunk a világháborúból már jólismert városok, erődítmények, folyók és völgyek nevével s nem egyszer szinte kísérteties módon éppen ott dult a nagy csatának egy-egy izgalmas részlete, ahol már 1914-ben is bőven omlott a vér.

De a hasonlóságok mellett vannak *igen lényeges eltérések* is, amikről megfeledkezni nem szabad. 1914-ben *augusztus 6-án* kezdték meg a németek a nyugati támadást a belga határ átlépésével és augusztus 17-ére foglalták el *Lüttich* várát, amely szabaddá tette az utat Belgiumba. Augusztus 22—27 közötti csatában *a német hadsereg megverte a francia és angol csapatokat,* benyomult francia területre és a következő napokban már a *Maas* mentén, valamint *Peronne* és *Amiens* körül folynak a csaták, amelyek a németek újabb győzelmével végződnek és a *Marne-ig való visszavonulásra kényszerítik az ántánt-haderőket.* A francia hadsereg szeptember 2-án ment át ellentámadásba, *Joffre* vezérletével és 10-én a németek megkezdték visszavonulásukat az *Aisne* mögé. Az újabb francia támadások már sikertelenek voltak, viszont a németek ismét ellentámadásba mentek át.

Szeptember közepétől kezdve egész november 17-ig folytak a kölcsönös harcok a tengerpartért való versenyfutásban s a november 17-én lezárult yperni csata rögzítette véglegesen az arcvonalat. Ezen az arcvonalon a németek Antwerpentől délre *Nieuportnál* jutottak ki a tengerpartra (anélkül, hogy Antwerpen birtokukban lett volna), de ettől kezdődőleg a partvonal kiszögellésével párhuzamosan a csatornától mintegy 60—80 kilométernyi távolságban húzódott délfelé a front, majd Amienstől nyugatra derékszögben megtört és a Somme folyótól délre, mintegy húsz kilométernyi távolságban futott kelet felé. *A németek tehát 1914-ben közelebb voltak Párishoz, de viszont a tengerpartot sem akkor, sem a háború további folyamán soha nem tudták elérni.* Rögzíteni kellett az arcvonalakat, mert *csapateltolások váltak szükségessé az orosz frontra.*

Ekkor változott meg az általános haditerv és a továbbiakban egész az orosz különbékéig nem nyugaton, hanem keleten igyekeztek a központi hatalmak kierőszakolni a végső döntést.

Most *nincs szükség erők áttolására,* nincs más front, és a németek az elért és az 1914. évinél jóval nagyobb sikerek birtokában nyugaton folytathatják tovább a harcot és megkezdhetik a háború negyedik fejezetét.

Páris vagy London?

Lehetséges, hogy a flandriai harc befejezése után lesz rövidebb szünet, de bizonyos, hogy a *német hadsereg nem fog sok időt veszteget ni és hamarosan megkezdi új, talán az eddigiekt is nagyobbszabású és nagyobb jelentőségű akcióját.* Elsősorban maguk a szövetségesek, de természetesen az egész világ közvéleménye feszült izgalommal várja, *melyik irányban indul el az új akció, mi lesz a német támadás főcélpontja, Páris-e vagy London?* Weygand tábornok a flandriai harcok ideje alatt a *Somme—Aisne* vonalon beásta katonáit s ezen a vonalon a nagyjából kiegyenesedett front akarja feltartani a német haderőt. Viszont a szigetországban is lázasan folynak a védelmi előkészületek az esetleges partraszállási törekvések megakadályozására. A szövetségesek mindkét országában hihetetlen arányokat öltött a hadianyaggyártás és a totális hadviselés szolgálatába vannak állítva az angol gyarmatok és dominiumok is.

Természetesen *a német hadvezetőség nem árulja el terveit.* Jóslásokba bocsátkozni nem érdemes, mert a jóslások az utóbbi időben halomra buktak. Ha mégis a közvélemény az Anglia elleni támadást várja, ez az érzése talán azon a tényen alapszik, hogy a német birodalom Angliát tekinti főellenségének. És érdekes *a Német Távirati Irodának* az a harctéri magyarázó közleménye, amely *a német tengeralattjárók szerepét teszi szóvá* és megállapítja, hogy a legutóbbi hetekben az angol kereskedelmi hajózás elleni háború azért lanyhult el, mert a tengeralattjárók más feladatot kapnak. Most azonban, mondja a jelentés, új lehetőségek állnak rendelkezésre, a tengeralattjárók új támaszpontokat rendeztek be és teljes súllyal tudják majd éreztetni hatásukat a legfontosabb tengeri útvonalakon. *„A Nagybritannia elleni harc mind szívósabbá válik"* — fejezi be közleményét a Német Távirati Iroda.

A diplomáciai harcban figyelemreméltó új fejlemény az a közlés, amelyet *Ribbentrop* birodalmi külügyminiszter svéd közvetítéssel juttatott el *a francia kormányhoz.* Ebben a közlésben a német kormány szóváteszi azt a kíméletlen bánásmódot, melyben a légihaderő és az ejtőernyős csapatok francia fogságba került tagjai részesülnek és *figyelmezteti a francia kormányt Göring tábornagy már ismeretes, megtorló rendelkezésére.*

Egyebekben az egész világon élénk feltűnést keltett az a visszautasítás, melyet Strafford *Cripps* moszkvai útjával kapcsolatban *Molotov* az angol kormányhoz intézett. *Cripps* ezidőszerint Athénben van és ott várja be a további fejleményeket.

v. V. S.

Botrányt akartak rendezni a nyilasok az éhségsztrájkba kezdett internáltak miatt a Házban

Vitéz Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter a nagykanizsai „éhségtüntetésről"

A képviselőház mai ülését féltizenegy előtt pár perccel nyitotta meg *Szinyei Merse* Jenő alelnök. Jelentette, hogy *Pröhle* Sándor képviselő a nagykanizsai internáltak éhségsztrájkja ügyében sürgős interpellációra kért engedélyt, amit nem adott meg. Minthogy a képviselő kérését fenntartja, a házszabályok értelmében arról a Ház napirendjének megállapítása után fognak dönteni.

Vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter emelkedett ezután szólásra és a következőket mondotta:

— Miután egy képviselő ide kívánja hozni a nagykanizsai nyilas internáltak kérdését, s miután ebben a kérdésben tudomásom szerint egyes képviselő urak leveleket is kaptak, *szükségesnek tartom, hogy a Házat e kérdésről röviden tájékoztassam.*

— A volt hungarista és jelenleg nyilaskeresztes mozgalommal kapcsolatos jelenségek miatt

az ország területén összesen huszonhárom egyén van rendőri őrizetben, éspedig Nagykanizsán.

Folyó hó 25-én értesültem arról, hogy ez a huszonhárom egyén a táplálék felvételét megtagadta. Erre azonnal intézkedtem, hogy az illetők mesterséges táplálásban részesüljenek. Minthogy pedig a tapasztalatok szerint a mesterséges táplálás ott az őrizeti helyiségekben technikai nehézségekbe ütközik, *elrendeltem, hogy valamennyien kórházba szállíttassanak és a mesterséges táplálást orvosi kézzel bonyolítsák le.*

— Ami már most a célzatát illeti ennek a magatartásnak, hivatalos jelentés szerint az illetők

ehhez az úgynevezett éhségsztrájkhoz azzal a céllal nyúltak hozzá, hogy ilymódon kényszerítsék ki a rendőri őrizet megszüntetését.

Egyúttal, hivatkoznak arra is, hogy az ok, amely belőlük ezt az elhatározást kiváltotta, a meg nem felelő bánásmód volt. *(Zaj a nyilasoknál.)* Ebben a kérdésben a vizsgálatot azonnal elrendeltem és az folyamatban van. *(Közbeszólások a nyilasoknál.)* Az elnök figyelmezteti őket, hogy maradjanak csendben.

— Én ezekben az ügyekben a jogszabályok által rendelkezésemre bocsátott keretek között *mindig a legnagyobb méltányossággal igyekeztem eljárni (Úgy van! Úgy van! — a kormánypárton, zaj a nyilasoknál),* amit semmi sem bizonyít jobban, mint az, hogy többszáz ilyen internált közül ma már csak huszonhárom van internálva.

— Bíróság elé velük! — kiáltják a nyilas képviselők.

Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter: Legyenek meggyőződve az urak és legyen nyugodt mindenki, *aki bíróság elé való, az bíróság elé kerül.* Vannak közöttük egyesek, akik ellen bírói eljárás nincs folyamatban, de akiket azoknak a jogszabályoknak értelmében, amelyek ezt a kérdést szabályozzák, *preventív okokból kellett őrizet alá helyezni.*

A nyilaskeresztes képviselők sűrű közbeszólásokkal zavarják a minisztert. Az elnök figyelmezteti őket, hogy erélyesebb rendszabályokhoz lesz kénytelen nyulni.

A belügyminiszter felszólalását így fejezte be:

— Mégegyszer hangsúlyozom, én hajlandó leszek a jövőben is a legméltányosabb eljárást lefolytatni ezekben a kérdésekben, de hasonló

erőszakos eszközökkel magamat, vagy a hatóságokat arra kényszeríteni, hogy a rendőri intézkedést megszüntessem, hagyni nem fogom.

A belügyminiszter szavait a kormánypárton általános helyesléssel fogadták.

A Ház ezután áttért a napirend tárgyalására.

Finn és svéd gazdasági küldöttség tárgyal Moszkvában

Stockholm, május 31.

A Moszkvába küldött svéd gazdasági delegáció három tagja *repülőgépen visszaérkezett Stockholmba,* hogy a kormánytól utasításokat kérjen. Csütörtökön délután ugyancsak repülőgépen ismét visszatértek az orosz fővárosba, hogy *a kölcsönös árucseréről szóló tárgyalásokat folytassák.*

Mint ismeretes, ugyancsak Moszkvában tartózkodik a finn kereskedelmi miniszter vezetésével *egy finn gazdasági küldöttség is.*

Eső- és ballonkabát? Természetesen Wimpassing-Reithoffertől VI., Andrássy-út 8.

SZENTE JÁNOS
109a Kutvölgyi-ut 700.—

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1931

III

749(353).

814(44).

535.

1905.

L de visnanéz.

ése.

jobbra fordulva

ió állóL királyfit a feléje közeledő kedves

gy kardjába dőljön, melyet szivének

ról két tündér az ágaskodó szár-

rendeltetése, hogy a Tündér Ilonához

6

5 cm.

7-iki 20578 sz. leirattal 1000 K-án.

II 233

Szente János

Született Pápán 1896-ban. A középiskolai tanulmányok után az Iparművészeti iskolát látogatta egészen 1915-ig amikor bevonult és hosszu időt töltött orosz fogságban, amikor hazakerült a képzőművészeti szabadiskolában és Nyergesujfalun, majd később visszament szülőföldjére Veszprém megyébe és mostan is Dákón a szabad természetben dolgozik. Pikturájában az impresszionizmushoz áll legközelebb, nem a természet véletlen esetlegességei érdeklik, hanem ez élő természet a maga konstruktiv egészében és monumentalitásában.

386	Batthyány kastély (Dáka)	4000
387	Falusiház dombról	mgtul.
388	Kert télen	5000
389	Téli táj a Dákai parkból	5000
400	Ködös téli idő	5000
401	Márciusi táj	4000
402	Hársfák	4000
403	Tájkép tehenekkel	4000

Szente János festő

Nemzeti Szalon 1926. márc
48. csop. kiáll

404	Parkrészlet	4000
405	Csóti ut	3000
406	Anyám arcképe	4000
407	Dákai templom	3000
408	Ország ut	5000
409	Tavaszi hangulat	4000
410	Gyümölcsfák	3000
411	November	3000
412	Kék kendős nő	5000
413	Falurészlet	4000

Viktor irányitása mellett. Sok tanulmányutat tett Franciaországban, főleg Itáliában. A hazai tárlatokon eddig főleg grafikai művekkel szerepelt.

Olajfestmények :

360 Hóesés	2000
361 A görög negyed Philippopolban	2000
362 Önarckép	3000
363 Kirdjali	1000
364 Esős napnyugta (Bellovo-Bulgária)	5000
365 Téli alkony	5000

Gr. Somssich Tihamér
borgazdasága Részvény Társaság

Kitüntetett borai a legfelsőbb körök asztalának dísze.

Palackbanieladás
VI., Teréz-körut 9
Telefon 142—85

Legközelebbi kiállitásunk:

Erdei Viktor gyüjteményes kiállítá

a vizválasztón hátunk mögött hagyva a Fekete-tenger folyamhálózatát, kanyargunk le az Adria vizrendszere felé. A csaknem 2000 méternyire emelkedő Jahorina lejtőin a fenyőerdők tövében dusan tenyészik a páfrány és szemünket gyönyörködteti a buja vegetáció Megállunk egy pillanatra Pále állomásán, ahol modern szállodák, szép villák pihennek a fenyők árnyékában és a havasi legelők zöld selyempázsitján s máris indulunk az egyre koparabbá váló hegyoldalakon lefelé, melyeknek lábánál, valahol lenn a mélyben, láthatatlanul kanyarog a Miljacska vize.

Egy forduló s mint hatalmas kinai falak, szemben a szürke hegytetőn feltünnek egy ősi erőd kőkeretei. Ujabb forduló s odalenn, sokszáz méterek mélységében, kinyilik egy völgynek hirtelen kitáguló lapálya. Patak kanyarog végig rajta, a délutáni nap fényében meg-megcsillanó ezüstszalag, dombok szakadnak le a magas hegyoldalakból, hogy a patakpartra tolongjanak, a völgyben pedig, szélesen szétfolyva, dombok hátára, hegyek oldalába kapaszkodva, mindent belep a házak tengere. Házak, házak minnütt, kicsinyek és nagyok, szélesen terpeszkedők, és egymás mellett szerényen megbuvók, egyetlen széles, nagy, hullámzó, hánykolódó, fodrozó kőáradat. Tornyok nyulnak belőle az ég felé, sötétzöld, mozdulatlan ciprusok és halványzöld kupolák, meg vagy száz karcsu, hófehér mináré.

És ennek a hegyoldalakra kuszó háztengernek hullámai felcsapnak egészen mihozzánk, a magasban huzó vasutvonalig. A vonat merész lejtéssel kanyarog, egyre alább és alább ereszkedik, végül is aztán leér a völgy mélyébe, hirtelen nagyot kanyarog s mint aki jól végezte dolgát, büszkén megáll egy pályaudvar perronja előtt. Megérkeztünk Szarajevóba, a bosnyák hegyek közt ittmaradt Orient szines, varázsos fővárosába.

Fehértájy Tibor.

Ki mit mondott?

Junius 18-án.

1719.

Mikes Kelemen irja törökországi leveleiben: „Azt irta volt kéd, hogy már ért franciául. Bár ami földink azon volnának, hogy idegen nyelvre tanitatnák a gyermekeket, de az olyan állapottal oly keveset gondolnak, hogy még csak az irásra és olvasásra sem kénszeritenék a leányokat, hogy ha csak azoknak nem volna arra kedvek — azt a két dolgot pedig egy nemes leánynak nem csak illik, de szükséges tudni. Azon kivül, hogy holmi jó könyveket olvashasson; de micsoda szükséges egy nemes asszonynak, hogy az az ura távollétében az urát mindenről tudósithassa és az ura levelét elolvashassa. Nem lehet mindenkor olyan ember mellette, akivel irathasson; de ha szinte volna is, a férfi nem csak a hagymákról és a dézsma borról kivánna irni a feleségének, hanem más egyéb eseményekről, szeretetből származó gondolatait is leirná, ha a felesége tudna irni és olvasni.“

•

1815.

„A francia gárda meghal, hanem magát meg nem adja.“

E hirnevessé lett szállóigét gróf Cambronne Péter francia hadvezérnek tulajdonitják, ki azt a waterlooi csatában (1815 junius 18-án) mondotta volna az angoloknak, kik megadásra szólitották fel. Cambronne mindig tiltakozott ezen nekdota ellen és haragudott érte, mert niszen a waterlooi csatában nem halt meg, hanem megadta magát. Elfogatása pillanatában nem mondott egyebet, mint hogy hozzanak felcsert, aki sebeit bekötözi. Ennek a szállóigének kitalálója egy Rougemont nevü ujságiró, ki ezt a mondást az ütközet után való nap az „Indépendant“-ban kinyomatta. — Cambronne tábornok nantesi szobrán mindezeknek dacára ez a felirat olvasható.

Junius 19-én.

1849.

Lüders orosz tábornok a tölgyesi szoroson való bevonulása előtt proklamációt intéz: „Erdély lakosságához! Lázadás pusztit szép hazátokban. Ez a zavaros állapot tovább nem tarthat, azért sietünk, hogy országotokban a rend mielőtt helyreállitassék. Harcvágyó csapataimmal hazátok földjére lépek tehát. Üdvözlök mindenkit, aki rend és törvényesség utjára visszatér. Igazság és engedelmesség a jelszavunk. Ki ezen felkinálásomat gunnyal mellőzendi, rettegjen a büntetéstől, mely kérlelhetetlenül utól fogja érni.“

—ó —s

Miről beszélnek a pusztuló szentendrei szerb templomok?

Érdekes adatok a magyarországi délszláv települések történetéből

Közvéleményünk fokozódó érdeklődéssel és növekvő rokonszenvvel kiséri a magyar-jugoszláv viszony kedvező alakulását. Kapcsolataink a szerb nemzettel évszázadosak. Árpád-házi királyaink szoros vérségi és családi kapcsolatban állottak a középkor szerb fejedelmeivel és ezek a délszláv uralkodók a bizánci, majd később a török nyomással szemben természetes hátvédjüknek érezték Magyarországot. *Szent István birodalmának már a XIV. század végén voltak szerb alattvalói.* A rigómezei csatában összeomlott szerb birodalom arisztokráciája, népi tömegei Magyarországot tekintették támaszuknak, Magyarország volt számukra az a terület, ahová népi egységük és nemzeti karakterük teljes megóvására bizalommal huzódhattak vissza. Nem szólunk azokról a küzdelmekről, amelyeket az ozmán hatalommal a Balkánon való megjelenése óta együtt folytattunk a nyugati keresztény kultura védelmében.

A töröknek a Balkán-félszigeten való fokozatos előnyomulása a szerb népet arra kényszeriti, hogy az akkor még nagyhatalmat jelentő magyar királyság területén keressen menedéket.

Érdekes a szerb menekültek települési módja. Az egykori Szerbia bármely területéről érkezett is valamelyik csoport uj otthonába, templomot épitettek és *azt rendesen azzal a névvel látták el, amely utalást jelentett arra a területre, ahonnan elmenekültek.* Ilyenformán mintegy a templom volt az, amely évszázadokon át fenntartotta a menekülés emlékezetét és őrzője volt a helyi hagyományoknak. Igy a Szentendrén települt szerbek hét temploma őrzi emlékét annak a hét menekült csoportnak, amely az egykori Szerbia területéről szakadt ide.

A Szentendréig eljutott csoportot maga *Csarnojevics* Arzén patriarka vezette, aki ezt a helyet azért választotta, hogy közelebbről tárgyalhasson azokkal a királyi és császári hatóságokkal, amelyek a szerb település ügyeivel foglalkoztak. *Csarnojevics* patriarka 1706-ban Bécsben halt meg, ahonnan holttestét egy dunai hajó fedélzetén a krusedoli (szerémi) zárdába szállitották. A koporsót szállitó hajó a Duna partján kikötött mindazokon a helyeken, ahol szerbek laktak, igy Szentendrén is. Ezt a helységet az egykori források igen alkalmas helynek tekintik a letelepedésre és rámutatnak arra, hogy megfelel mindazoknak az életfeltételeknek, amelyeket a szerb nép az óhazában élvezett.

Földbérlet perzsaszőnyegért

A szentendrei első szerb telepesházak közvetlenül a Duna partján épültek, többnyire fából. Ugyancsak a folyó partján épitették fel a község első templomát is, — körülbelül a mai hajóállomás helyén — és a templom falai között helyezték el *Lázár* cár holttestét, amelyet 1699-ben a karlovici béke megkötése után a szerémségi Ravanica kolostorba vittek, ahová a szerbek ma is kegyelettel zarándokolnak.

Szentendre és határa gróf *Zichy* István tulajdona volt, aki 1700 január 1-én kelt latinnyelvü levelével évi 1000 forint bérért és hat darab, *egyenkint 140 forintért megváltható perzsaszőnyegért* adta bérbe a lakosságnak ezt a területet. Néhány évtized mulva a szentendrei szerbek azonban már panaszkodnak a gróf utódaira és azzal vádolják őket, hogy nem tartják be a szerződést. 1738 januárjában a szerződés annyiban módosul, hogy a szentendreiek évi 3800 forintot és 50 kilogram kávét fizetnek bér fejében. 1773 augusztusában 6000 forint összegben állapitja meg a királyi levél a bérösszeget, amelyet évenkint május 24-én az óbudai földesuri pénztárba egy összegben kellett befizetni.

Mária Terézia vásártartási joggal ajándékozza meg a szentendreieket. A kedvezően alakult viszonyok folytán Szentendre városi igazgatása önállósult a földesuri joghatóság alól. Szentendrét 1735-ben négy prétor (biró) igazgatta: egy római katolikus vallásu, akit a magyarok, németek és dalmátok választottak és három szerb, akiket a szerb többség jelölt. Később az egész lakosság egy tanács hatósága alá került, élén a polgármesterrel. Egyházi tekintetben a város a templomoknak megfelelően a következő paróchiákra oszlott: *belgrádi* (püspöki), *görög, typrovacska, pozsarevacska, opovacska, preobrazsenszka* (Ur szine változása) és az *izbégi* paróchiára.

Nagy szerepet játszottak az ország akkori kereskedelmi életében a szentendrei kereskedők. Összeköttetéseik voltak Konstantinápollyal, Szalonikival, Fiuméval, Béccsel, Prágával, Lipcsével és Krakkóval. II. József nagy dicsérettel emlékezik meg róluk, mint olyanokról, akik „az állam nagy hasznára valóban nagy kereskedést üznek“.

Fejlett ipari tevékenységükkel szolgálták a hazai iparosodást és igy érthető, hogy a ráczság nemcsak Szentendrén, hanem az ország egyéb települési területein is gyorsan gazdagodva korán kiemelkedett az őt körülvevő társadalomból. Gazdag kispolgári réteget alkottak, amelynek tagjai hiresek voltak üzleti becsületességükről, kitartásukról és szivós gazdagodási vágyukról. Ezt a polgárosodott szerb világot festi élénk szinekkel a szentendrei származásu *Ignyatovics* Jakab szerb iró, a szerbek Jókaija, aki regényeiben és elbeszéléseiben érdekes figuráit örökitette meg ennek a társadalomnak.

Ebből a korból maradtak fenn Szentendrének jellegzetesen szerb, többnyire egyházi vonatkozásu müemlékei, többek között azok a keresztek, amelyeket a különböző kereskedő és iparos céhek emeltettek. Most is fennáll még az a XVIII. századbeli vörösmárvány kereszt, amelyet a pestis megszünésekor a kereskedő testület épittetett.

Az anyagi jóléttel párhuzamosan fokozódnak kulturális igényeik is. Igy például a szentendrei szerbek 1744-ben iskolák felállitását szorgalmazzák a karlócai nemzeti kongresszuson. Kivánják, hogy a nép költségén legalább két-két ifjut küldjenek külföldi tanulmányutra és hogy a püspökök egyházmegyéjük területén saját költségükön iskolákat létesitsenek. „Minderre azért van szükség“ — irják kérvényükben —, hogy: *„a mi népünk is a saját és nem idegenek szaján át kezdjen beszélni“.*

Szentendre a szerb művelődés gócpontja

A mai görög templom mellett még most is áll az az igen szép és tekintélyes épület, amely a szerb iskolázásnak volt gócpontja. Homlokán a következő felirat olvasható: „A járhatatlan vadonokat átváltoztatva az emberek kellemes otthonává, ezt a nemes tudományoknak szentelt templomot emelte a nemzetét szerető szerb-görög nem egyesült hitvallásu hitközség, Szentendrén, évszázados beköltözésének harmadik évében, 1793-ban.“

Szentendre szerb lakossága a XVIII. század végétől a XIX. század elejéig élte fejlődésének virágkorát, ettől kezdve azonban a lassu hanyatlás folyamata figyelhető meg. A bővérü, vállalkozó kedvü, dusgazdag öregek nemzedékét a mult század elején másik, fiatal nemzedék váltja fel, amely beleilleszkedve a magyar viszonyokba, egyrészt rohamosan magyarosodik, másrészt fokozatosan átveszi a müveltebb magyar nemesi társadalom életformáit. Keveredve a német polgársággal és a magyar nemességgel, kiadja kezéből a legfontosabb kereskedelmi és ipari érvényesülési lehetőségeket és életét jóformán csak arra rendezi be, hogy élvezze vadont irtó, szorgos atyáinak, az akkori viszonyok között is legendás hirü vagyonát.

A régi szentendrei krónikák feljegyzik, hogy Mária Terézia, igen gyakran meglátogatta a kis dunaparti várost, amikor Budán időzött. Egyszer Szentendrén keresztül utazva, különböző testületeket fogadott, többek között a szerb hölgyek küldöttségét is. A szentendreiek nagy zavarban voltak, mert a hölgyek között senki sem volt, aki németül üdvözölhette volna a királynőt. A legbeszédesebb szerb hölgy mégis vállalkozott a nehéz feladatra és a hölgycsapat élén a következő szavakkal köszöntötte Mária Teréziát: *„Willkommen schöne gute Kaiserin“.* Mária Terézia mosolyogva fogadta a köszöntést és *„tót“ nyelven válaszolt.* A krónika nem jegyezte fel, hogy a szokásos üdvözlő szavak elhangzása után miről beszélhettek még.

A gyorsan fejlődő Szentendre ma csak néhány kőben, néhány öreg épülettel őrzi ezt a letünt időt. Hat (a hetediket megvették a protestánsok) szerb temploma közül már csak egyben tartanak istentiszteletet a beköltözöttek nyelvén, amelyet *mindössze husz család vall magáénak.* Halott nyugalom s csend vette át ezek között a falak között birodalmát... A zárt kapuk mögött alszik a mult: ugy hat, mint a ház, amelynek lakója meghalt s éppen most temették. A butorok, a tárgyak azon mód maradtak a szobában, ahogy az elhunyt azokat hátrahagyta...

Weller István

KERESZTÉNY NAGYVÁLLALAT
könyvelőt
keres azonnali belépésre.
Feltételek: őskeresztény származás, magyar állampolgárság, legfeljebb 35 éves életkor, a német nyelv ismerete szóban és irásban. * Irásbeli ajánlatokat «Nagyvállalat I.» jelige alatt Rudolf Mosse r.-t. hirdetővállalat, VII., Erzsébet-körút 23. továbbit.

GLOBOL molypusztitó
KAPHATÓ MINDENÜTT!
Főraktár: Molnár és Moser Petőfi Sándor-utca 11.

Nyári társasutazásaink luxusautókkal
M.N.B. 1205. sz. enged. alapján.

1 A GROSSGLOCKNERRE és ZELL AM SEEBE, 6 napos utazás. Útvonal: Budapest—Sopron—Semmering—Gesäuse alpesi müút—Zell am See a Grossglocknerre vezető magasalpesi müút teljes bejárása. Heiligenblut—Felső Dráva völgye—Willach—Vörthi tó—Pack hágó—Graz—Veszprém—Budapest. Indul: Júl. 2-án és 16-án, továbbá aug. 6-án és 20-án. Részvételi díj P 178.-

2 SALZKAMMERGUT-ba és MARIA ZELL-be, 7 napos utazás. Útvonal: Budapest—Sopron—Semmering—Maria Zell—Lunz am See—Gesäuse alpesi müút—Bad Aussee—Bad Ischl—Hallstatt—St. Wolfgang—Salzburg—Gmunden—Melk—Wien—Győr—Bpest. Indul: Július 1-én és 15-én, továbbá augusztus 1-én és 15-én. Részvételi díj P 188.-

3 AZ Ó-NÉMET VÁROSOKON ÁT A RAJNA VÖLGYÉBE, 12 napos utazás. Útvonal: Budapest—Wien—Salzburg—München—Augsburg—Ulm—Stuttgart—Heidelberg—Mainz — végig a Rajna völgyén — Rajna parti várak—Koblenz—Bonn—Köln—Wiesbaden—Frankfurt A/M.—Würzburg—Rothenburg o./T.—Nürnberg—Regensburg—Passau—Melk—Wien—Bpest. Indul: Július hó 9-én és augusztus hó 9-én. Részvételi díj P 378.-

Második 7 napos kirándulás a Felvidékre és Kárpátaljára
Indulás: Július hó 2-án. Részvételi díj: P 145.—. Mielőbbi jelentkezést kérünk, mert csak 30 személy részére tudunk helyet biztosítani. Elsőrendű ellátás! Gyönyörű vidék!

Részletes felvilágosítások, prospektusok és jelentkezések:
Christophoros a Nemzeti Ujság és Uj Nemzedék utazási és menetjegyirodája Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. sz. Telefon: 18—78—52 és 18—95—33.

Motorvonattal a bosnyák hegyek között

MÉG JÓSZERENCSE, HOGY VRNYACSKA-BANJA után nem vittek tovább déli irányban. Mert ahogy a dolog elindult, még a végén talán az ipeki pátriárcháról, meg a bitolji polgármesterről is kisütöttük volna, hogy magyarok. Igy azonban Ószerbia kellős közepéről nyugat felé forgatta a volánt a soffőr, letett a csacsaki állomáson és meg kellett elégednünk azzal, hogy ott a kis állomás háta mögött, egy ácsorgó katonától — idevetődött szabadkai legénytől — vegyünk bucsut, mint e tájakon utolsó őrszemétől a szétsodort magyar népnek. De a sors aztán mégis máskép akarta. A földszintes állomás elé besiklott a mozdony nélkül robogó vonat: három azurkék szinre lakkozott, áramvonalas ikervagon, beszálltunk egyikbe, megkerestük fenntartott helyeinket s vártuk, hogy egyik utitársunk befejezze odalent eszmecseréjét a fiatal, feketeegyenruhás állomás főnökkel és elindulhassunk. Egyszer aztán mozogni kezdtek a kerekek, mire barátunk kipirult arccal diadalmasan csapta be maga után a kocsi ajtaját:

— Uraim, az állomásfőnök is magyar volt!

A kerekek a sineken pattogni kezdtek, két oldalt a fák, bokrok egyre sebesebben iramodtak a hátunk mögé és robogtunk Sumádia dombvidékeiről nyugatnak, Bosznia legendás, romantikus hegyei közé.

*

A VÖLGY LASSAN SZÜKÜLNI KEZDETT s a két oldalt mind merészebben emelkedő hegyek között a Morava szélesen hömpölygő, sebes hullámaival egyszer csak magunkra maradtunk. Ültünk a modern panorámakocsi egymással szemberakott zsölyéiben, bámultunk ki a széles tükörablakokon és nem tudtunk betelni ennek a völgynek egyre szilajabb, egyre regényesebb és mindig változó, mindig meglepetéseket kináló szépségeivel. A hegyek oldalát, fel egészen a gyakran láthatatlan csucsokig, vastag zöld lombtakaróikkal gyönyörü, lombos erdők boritották, közben hellyel-közel sima részek bukkantak elő s ahol a völgy alján a hegyfalak kissé megtágultak, feltört földecskék ugrándoztak elénk, meg virágoskertek és pirostetejü házikók. Gyümölcsfák, öreg és frissen ültetett szilvafák integettek vidáman, néhol egész kis erdők, no és gyerekek, jókedvü, életerős kis lurkók, tucatnyi is minden ház előtt. Mert Jugoszláviában megbecsülik a szilvafát és nem ismerik az egykét. Mint még Belgrádban, büszkén mesélte nekem egy magasállásu ur, a délszláv állam átlagos népszaporodása 1921 és 1931 között 16.84 százalék volt, ugyhogy, Oroszországot nem számitva, e téren egész Európában Jugoszlávia az első helyen áll. Mi, magyarok pedig a mi 9.22 százalékos arányunkkal csak messze hátul kullogunk a sorban...

*

NAGYRITKÁN, APRÓ FALVAK KÖZELEBEN, megálltunk egy-egy szerény kis állomáson, egyszer aztán elértük Uzsice városát, ennek az egész vidéknek ipari és kereskedelmi központját. És itt bucsut vettek tőlünk a völgyek, elől a motor lihegő, ziháló tüdővel kapaszkodni kezdett, lassan kitartóan dolgozta fel magát a vízválasztó meredek oldalain egyre magasabbra. Megdöbbentően szép, vad hegyvidéki tájak nyiltak meg jobbra s balra, a Zlatibor-hegység felséges, festői vidékét szeltük át és megértettük, miért nem fogtak elénk füstölgő gőzmozdonyt. A motoros szerelvény, mint fürge, fáradhatatlan vakondok, percenként furta be magát a hegyek oldalába, átsiklott rajtuk, néha bolondos kedvvel jókorát kanyargott bennük, hogy ismét kidugja fejét a napvilágra és vakmerően száguldjon át az utjába kerülő szakadékok fölött. Közülünk még a legbátrabb is szorongva ült a helyén, hideg futott végig a hátán és elzsibbadt az ujja, a zsölye karfáját szorongatva, amint lepillantott a lábunk előtt megnyiló, hajmeresztő mélységekbe.

A vasutépités tudományában járatlanok szemében most váltak csak érthetővé e keskenyvágányu pálya csaknem liliputi méretei. A gyerekjátéknak feltünő sinek, a köztük kimért 76 cm-es köz, a rövid, kettészelt, keskeny és alacsony vasutikocsik, meg az apró kerekek. Hiszen ez az egész pálya csupa cikkcakk, aprósugaru kanyar, csupa bevágás, töltés, alagut és elképesztően meredek lejtő. Ezen a nehéz hegyi terepen rendes nyomtávu vasutat épiteni? Ahhoz bizony a Dárius kincse sem lett volna elég. De akinek egykor mestersége volt a vasutépités, aki már éveken át ült a rétegtervek tekercsei előtt s — mint e sorok irója is — nehéz hegyi terepek felvételeibe rajzolta be a semleges vonalat és megszerkesztette egy-kétezer kilométer vasutvonalnak terveit, még az is fejcsóválva töprenghet olykor, ha végigutazza ezt a keskenyvágányu pályát és bámulattal adózhatik a tervező mérnökök merész fantáziájának. Mert ilyen vakmerő vonalvezetést, ilyen hajmeresztő bevágásokat, töltéseket, támfalakat, ilyen hajszálkanyarokat, csaknem lehetetlen kifejléseket, nyersen bevágott galériákat, égben lebegő konzolmegoldásokat, no és ilyen kiméletlen, nem is ezrelékben, de százalékban kifejezhető lejtőket nem mindennap lát ám a szakember sem.

És a derék mótoros mégis átkelt a Zlatibor gerincén, nem zuhantunk le a töltésekről, nem szakadt le ránk a fölénk hajló sziklafal és nem omlottak össze alattunk ennek a nemrég felépült pályának merész konstrukicóju viaduktjai sem...

*

EGYENESEN BÁMULATRAMÉLTÓ TELJESIMÉNY, hogy Jugoszlávia műszaki szakemberei az elmult 2 évtized alatt micsoda szörnyü feladatokat, milyen óriási kérdéseket oldottak meg, hogy ezt a nagykiterjedésü és nagy részében teljesen elhanyagolt országot egy modern európai állam technikai fejlettségének fokára emeljék. A mai délszláv állam különböző országrészei, amelyek évszázadokon keresztül egymástól teljesen, különállóan, egymással merőben ellentétes politikai, gazdasági és kulturális államkötelékekben éltek, természetesen nem fejlődhettek egyenlő mértékben. Ezért, valamint az országnak csaknem egész területén végigszántó világháboru rombolásai miatt nyilvánvaló, hogy az ujonnan megszülető délszláv állam legfontosebb problémáinak egyike közlekedési vonalainak kiépitése volt.

Nemcsak, hogy régi meglevő vasutait, utait, hidait, amelyek a háboru folyamán csaknem teljesen elpusztultak, kellett ujra megépitenie, de szükségessé vált teljesen uj közlekedési vonalak sürgős létesitése is, hogy ezeknek hálózata az ország egyes részeit szerves gazdasági egységgé fonja s ezáltal az uj állam gazdasági és kulturális fejlődése lehetővé váljék. A világháboru végeztével a délszláv államhoz csatolt területek vasutvonalai siralmas állapotot mutattak. A meglevő vasuti hálózat több csonka darabból tevődött össze, mely megelőzőleg különféle államokhoz tartozott s amelynek műszaki és adminisztrativ szervezete egymástól lényegesen különbözött. Igy van aztán az, hogy az ország területén még ma is négyféle nyomtávu vasutvonalat találhatunk: 1.435, 1.000, 0.76 és 0.60 méterest. Az uj állam változott szükségleteinek megfelelően régi forgalmas vasutvonalak váltak fölöslegesekké és addig kevésbbé forgalmasakon kellett hirtelen megnőtt forgalmat lebonyolitani. Régi kettősvágányu vonalakon kellett ezért egyik sinpárt felszedni, másokat viszont kettősvágányuakká kiépiteni. Főként azonban egyes országrészek között, a vidék és a főváros, valamint az ország belseje és a tengerpart között kellett uj vasutvonalakat és uj utvonalakat alkotni. A jugoszláv mérnökök az elmult két évtized alatt több, mint másfélezer kilométer vasutat épitettek és ma Jugoszláviának 10.107.2 km vasutvonala van, ebből 3118.9 km keskenyvágányu. A vasuti forgalom a háboru előtt fennállott viszonyokhoz képest mindenütt legalább háromszorossá, helyenkint azonban négyszeressé is vált, a vonatok pedig pontosak, a vasuti kocsik kényelmesek és tiszták.

Még siralmasabb képet mutattak a világháboru végén az uj állam közutai Az elmult husz esztendő alatt az ország területén a jugoszláv mérnökök csaknem tökéletes uthálózatot épitettek ki. Tükörsima autóstrádák, pompás, kitünően megépitett országutak kötik össze az egyes országrészeket, szelik át Jugoszlávia tulnyomórészt hegyes vidékeit. Ma a délszláv államnak 52 elsőrendü állami műutja van, összesen 13.315 km hosszuságban, továbbá 13.602 km bánsági, másodrendü utja, valamint országszerte jókarban levő, egész éven át járható, helyi bekötő utjai. A három évvel ezelőtt felállitott utépitési program további 21 elsőrendü műutnak kiépitését irányozta elő 1568 millió dinár költséggel, részint, hogy az ország uthálózatát még tökéletesebbé tegye, részint pedig, hogy a munkások tizezreinek és az ország iparának munkát biztositson. F

munkaprogramnak legimponálóbb része az Adria partjain Szusáktól egész az albár. határig végigvezető müutnak terve, mely ut a jugoszláv tengerpartot egyfelől Olaszországgal, másfelől Albániával köti össze s azt a főeret fogja alkotni, melyhez az ország legbelsejéből az Adriához vezető utak csatlakoznak, s amely igy ez országrészt az egész világ forgalma számára megnyitja. Nagyobbszabásu, imponálóbb utépitési tervet el sem lehet képzelni!

*

EZEK JÁRTAK AGYAMBAN, mig a vizválasztó másik oldalán lassan leereszkedtünk az egymásbafonódó szerpentinek labirintusán, amikor Vardiste falu táján átléptük a volt bosnyák-szerb határt és a hegyek lábánál, a Przav és Drina torklolatánál, elértük Visegrád városát. A hegygerincen innen megváltozott a világ képe. A hegyoldalakon, a völgyekben lent falvak tüntek elő, jellegzetes törökös emeletes házikók s közöttük, mint óriási gyertyaszálak, minárék mutattak hegyes végükkel az ég felé. A templomok helyét mecsetek foglalták el s a temetőkben jobbra-balra düledeztek a fehér kőből faragott kopjafák. Az izlám különös idejétmult birodalmába hatoltunk be. Az ozmán seregek áradata de rég visszavonult már a Balkán-félszigetről a csataldzsai dombokig, de mint mindent elöntő vizözön után az apró tengerszem, a török uralom árja után is ittmaradt Bosznia hegyei között ez a darab mohamedán világ. Itt maradt a maga elszigeteltségében, talán hirét sem hallva, hogy már odaát a Márvány-tenger partjain is más szelek fujdogálnak s hogy az egykor Mohamed nevében egy világ meghóditására indult és népeket a Korán igájába fogó török nép is már levetkőzte a mai modern időkbe nem illő, elavult, ósdi életformákat. Ahogy ültem a vonat ablakánál, szemeim itták a mellettünk elvillódzó tájat, elnézegettem a napsütésben fehéren szikrázó minárékat és eszembe jutott valami. Az, hogy mi keresztény népek hittéritőket küldünk a távoli, messzi világrészekbe, Kinába, Borneóba és szerte az Óceánok apró szigeteire, még a fejvadászok közé is. Pedig itt van egy karnyujtásnyira ez a derék bosnyák nép, mennyivel inkább megérdemelné ez a hittéritőket, hogy annyi század mulasztásai után, lassu, óvatos, áldozatos munkával, végre visszavezessék őt is az Egyház kebelére...

*

VISEGRÁD UGY FEKSZIK A MAGAS ERDŐKKEL takart hegyek lábánál egy völgykatlan fenekén, mint marék kavics, melyet beszórunk egy virágcserép aljába. Kupolák, mecsetek, minárék ágaskodnak ki a régi törökös házak közül, a város közepén pedig hatalmas kőhid igyekszik megcáfolni a fizika törvényeit. 368 évvel ezelőtt Szokoli Ahmet pasa épittette egy raguzai mesterrel, alatta tajtékzó morajlással vágtatnak a Drina széles víztömegei. Huszonöt éve milyen elkeseredett, vad harcok folytak e partokon, ezek között a most békésen szendergő házak között!

Nem sokkal utóbb átrobogtunk egy óriási vashidon, otthagytuk a Drinát és betörtünk a Pracsa völgyébe. És most következett a feketeleves. Ez a völgy kenterben veri a Morava völgyét is, ez a pályarész messze felülmulja a hátunkmögött maradtakat is. Ez a vasutvonal a Pracsa folyó partjain Európa legérdekesebb utvonalai közé tartozik, mely nemcsak a turistákat ejti lépten-nyomon ámulatba, de a szakembereket is. Hatalmas őserdőkből áll ez a völgy, hol a vasut épitése előtt a fák törzsét még nem érte balta és lélekzetelállitó sziklákból, sziklaszorosokból, melyeket annak előtte nem érintett emberi láb. A természetnek meg nem hóditott, vadregényes zuga volt, amilyent ma már csak valahol Amerika romantikus tájain találunk hellyel-közzel.

Micsoda szörnyü birkózás volt a természettel ennek a vasutvonalnak megépitése! Milyen irtóztató nehéz munkát végeztek itt a mérnökök, akik először törtek át ennek a völgynek járhatatlan dzsungelein, megmászhatatlan sziklafalai között, a folyók örvénylő, örjöngő, harsogó vizének életveszélyes medrében, hogy szemügyre vegyék a terepet, ujra meg ujra felkusztak a sziklák oldalára, hogy felállitsák terepfelvevő műszereiket és lépésről-lépésre nyitottak a folyók partjain utat, hogy kitüzzék a nyomvonalat és meghóditsák a kultura számára a zord, vad természetet.

A folyó felső völgyében fürésztelepek ütöttek tanyát, fatömegek lepnek el minden talpalatnyi helyet, folyik az erdők kitermelése: a mohó, haszonleső embernek gyilkos harca az erdők királyi példányu fáival. Feltekergőzünk az 1380 méter magas Hodzsa-hegy tetejére, elérjük Sztambulcsicsot, az ország legmagasabban fekvő állomását, bevesszük magunkat egy 850 méter hosszu alagutba, s

Balatoni telekérdeklődők!
Mielőtt bárhol vásárolna, nézze meg saját érdekében
Balatonföldvár fürdő r.-t. parcellázását
a modern strand és az új luxusszálló közelében. A legnagyobb kultura! Minden telek befásítva. — Villany-, vízvezeték. — A LEGKEDVEZŐBB FIZETÉSI FELTÉTELEK. — ÁRAINK A LEGOLCSÓBBAK. Okvetlen kérjen tájékoztatót: Balatonföldvár parcellázási irodájától. Andrássy-út 27. Telefon: 127—660.

Utazásnál
a változó életmód zavarja a rendes emésztést. Ez émelygést, fejfájást okoz. Ne felejtse, hogy utazáshoz szükséges a jó hashajtó,
DARMOL

Élmény egy nyári öltöny méret után közismert kivitelben **Kerekes és Vajna** uriszabótól, Erzsébet-körút 22. I. — Megkönnyitett fizetési feltételekre is.

Szentiványi festő

120	Téli hangulat	olajf.	600.—
121	Falu határa	olajf.	700.—
122	Bagi részlet	olajf.	500.—
123	Fekete kutya	olajf.	400.—
124	Jánoshegy	olajf.	400.—
125	Falu vége Kovásznáról	olajf.	400.—
126	Tiszapart	olajf.	500.—
127	Zöldben	olajf.	600.—
128	Házak a völgyben	olajf.	600.—
129	Boglyák	olajf.	300.—
130	Zborai villa	olajf.	700.—
131	Kútvölgyi út	olajf.	600.—
132	Első hó	olajf.	600.—
133	Kovászna	olajf.	400.—
134	Augusztus vége	olajf.	400.—
135	Csend	olajf.	400.—
136	Vadásztanya télen	olajf.	550.—
137	Őszi nap	olajf.	350.—
138	Ház a hegy alatt	olajf.	600.—
139	Nyár a falun	olajf.	550.—
140	Tájkép		100.—
141	Tanyai részlet		Mgtul.—
142	Falu határa, vázlat		100.—
143	Kutvölgyi ut a Simkó villával		600.—
143a	Nyári vendéglő		400.—

Vásárlási tudnivalók.

A műtárgy megvétele esetében a vételár 50%-a lefizetendő, mig a hátralékos rész legkésőbben a kiállitás bezárásakor esedékes.

96	Örkény télen	100.—
97	Hidegkuti részlet	90.—
98	Veneziai hajógyár	80.—
99	Falu utca télen	50.—
100	Est Örkényben	120.—
101	Rákospatak	250.—
102	Tavasz a Zugligetben	300.—
103	Kilátás a Lidóról	150.—
104	Római fürdő	120.—
105	Városliget télen	120.—
106	Halpiac Velencében	150.—
107	Tanya télen (Örkény)	100.—
108	Zöldséges bárkák (Venezia)	150.—
109	Rákospatak ősszel	300.—
110	Erdő (Római fürdő)	130.—
111	Esős idő (Római fürdő)	120.—
112	Utca Assisiben	80.—
113	Tengerparti részlet (Laurana)	50.—
114	Napnyugta a Lidón	40.—
115	Balatoni part (Füred)	50.—
116	Esthangulat Steierben	90.—
117	Óbudai részlet	40.—

Szente János.

Pápán született 1896-ban. Első kiállítása 1926-ban volt a Nemzeti Szalonban, azóta több kiállításon vett részt. A formát emeli teljes tartalommá.

118	Őszutó	olajf.	600.—
119	Székely faluvége	olajf.	500.—

Nemzeti Szalon
75. csop. kiáll. 1932. febr.

A
Szentendrei Ferenczy Múzeum
a
szentendrei képzőművészek csoportja
és a
Szentendrei Építész Egylet

tisztelettel
meghívja Önt
a

S Z E N T E N D R E M Ű V É S Z E T É É R T

című kiállítás

sajtótájékoztatójára

1992. április 30-án, csütörtökön de. 11 órára

a kiállítás helyszínére, a
Szentendrei Művésztelepi Galériába
(Bogdányi út 51.)

A sajtó tisztelt képviselőit

SZALAI ANDRÁS
építész-művészettörténész

AKNAY JÁNOS
festőművész

Dr.CHIKÁN BÁLINT
a Ferenczy Múzeum Képzőművészeti főosztályvezetője

tájékoztatja a kiállítás céljáról,
anyagáról.

Szente János

festő

202. Szente János: *Tájképrészlet fekete kutyával* (olajf.) 700 P.
203. Szente János: *Fehérruhás nő* (olajfestmény) 300 P.

Nemzeti Szalon

1929. jan

Kut.

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

ELNÖK:

Gróf ZICHY JÁNOS

TÁRSELNÖK:

PRESZLY ELEMÉR

Hagyományféltés Szentendrén

A Régi Művésztelep sorsa

„Elindult a szentendrei Régi Művésztelep felszámolása" – tették közzé nemrégiben segítségkérő nyilatkozatukat a telep alkotói, a velük szolidáris helyi galériák, egyesületek képviselői, valamint Szentendre polgármesteri hivatalának oktatási és kulturális bizottsága. A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány (MAK), amelynek tulajdonát képezi a több mint egyhektáros park és a 12 műterem, nyílt pályázatot kíván kiírni a gazdaságos fenntartásra. A MAK kuratóriuma február 26-ai ülésén foglalkozik a művésztelep ügyével.

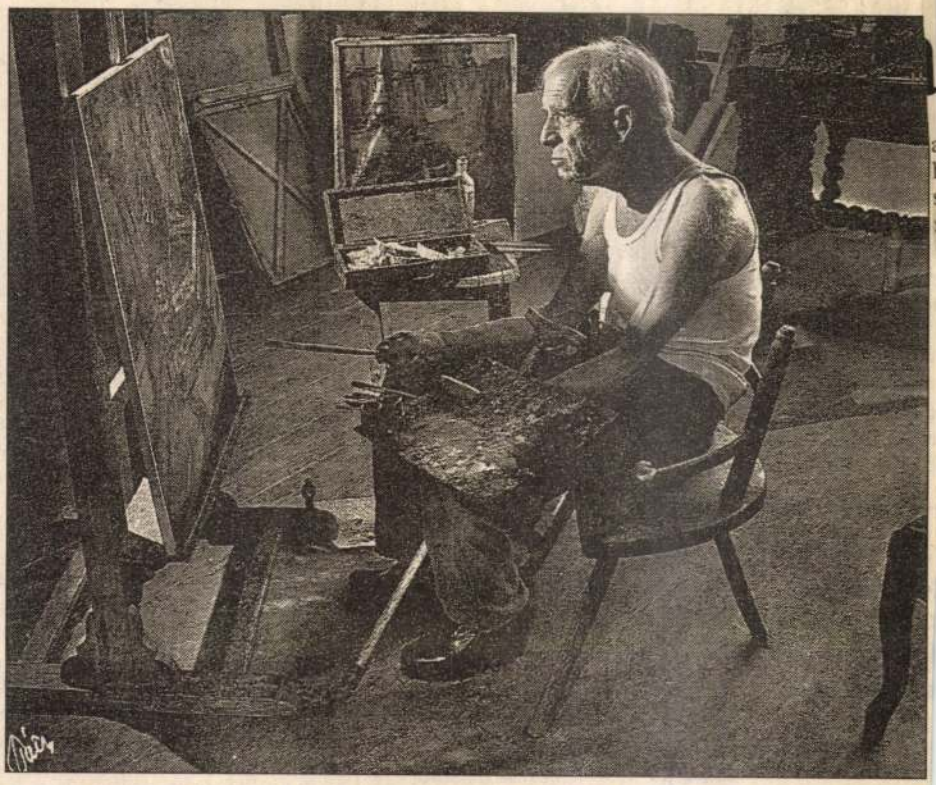

A szentendrei Régi Művésztelep alapítói között volt Czóbel Béla. Tóth István dokumentumértékű fotója a mestert örökítette meg a műteremben FOTÓ: TÓTH ISTVÁN

A Régi Művésztelepet egy esztendő híján hetven éve alapította nyolc festőművész; a huszadik századi magyar piktúra jeleseinek, a Réti-tanítványoknak Szentendre akkori polgármestere bocsátotta rendelkezésére a helyet. Az egykor itt alkotó Bálint Endre, Barcsay Jenő, Czóbel Béla, Kmetty János, Kondor Béla, Korniss Dezső, Tornyai János – hogy csak néhány nevet említsünk – művészetükkel hozzájárultak a „szentendrei stílus" hagyományának megteremtéséhez és folytatásához.

E tradíció megszakadásától tartanak most a Régi Művésztelepen dolgozó festőművészek és szobrászok, mert a parkot és a műtermeket a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének közalapítványát gondozó, 1992 óta tulajdonos MAK nem kívánja tovább fönntartani a jelenlegi, veszteséges formában. Információink szerint a veszteséges üzemeltetés abból adódik, hogy a telepen alkotó 15 művész mindössze 300 forint bérleti díjat fizet havonta (plusz kiki a saját villanyszámláját). Az 1 hektár 3800 négyzetméteres park gondozása, a közvilágítás, a csatorna- és vízdíj, a (fűtés nélküli, ezért télen általában kihalt) telep őrzését is ellátó gondnok alkalmazása pedig jóval többe kerül, mint amennyi a bérleti díjakból befolyik. A gazdaságos, de legalább nullszaldós működtetés érdekében kiírandó pályázat lényege, hogy a MAK – saját anyagi forrás híján – ötleteket kapjon, illetve befektetőt találjon a 9 százalékban beépített park „üres" részének hasznosítására. A képzőművészek és a képzőművészet érdekei természetesen első helyen állnak a pályázati szempontok meghatározásánál és az elbírálásnál – állítja a MAK egyik illetékese. A közalapítvány például fenntartja a jogot, hogy akár sikertelennek is nyilváníthassa a pályázatot.

A szentendrei művészek érdekei egyébként a MAOE 2500 képzőművész tagjának érdekeivel is ütköznek. Az egyesület elnökségének javaslata szerint ugyanis a telepet a többi alkotóházhoz hasonlatosan kellene működtetni, figyelemmel az országos műterem ínségre: e szerint bármely képzőművész benyújthatna pályázatot, és idényjellegűen, ősztől tavaszig dolgozhatna a Régi Művésztelepen. Lapunk úgy értesült, a MAK a helyi művészeket támogató Szentendre városával már a napokban tárgyalásokat kezdeményez, hiszen a kuratórium döntése előtt mindenképpen megegyezésre kell jutniuk.

A város kulturális bizottságának elnöke, Takács Gábor a gazdaságos működtetésre törekvéssel egyetértve úgy gondolja, a helyet mindenképpen a szentendrei művészek kezében kell hagyni, hogy megmaradhasson a „szentendrei szellemiség". Takács Gábor önállósítaná a művésztelepet, működtetéséhez a város segítséget adna. Mint mondja, a felújításra és bővítésre szoruló műtermekre Szentendrének megvannak az anyagi forrásai: ez 8-10 millió forintot tenne ki. A művésztelepen szabadiskolát, 1998-tól művészeti főiskolai kart szeretnének létesíteni, a Képzőművészeti valamint az Iparművészeti Főiskolával már tárgyalnak is erről. A megújult és a város elképzelései szerint nyitottá váló Régi Művésztelep – cserealapon – hazai és külföldi alkotókat fogadhatna. (E tervhez kapcsolódik egyébként a város másik ötlete, a képzőművészet mellett zenei, irodalmi, színházi produkciókat is befogadó kortárs művészeti központ létrehozása a régi malomépület átépítésével. A 200 milliós költség egy részét pályázatok útján, illetve testvérvárosi segítséggel fedezik, az épület pedig valószínűleg még 2000 előtt felépülhet.)

A Magyar Alkotóművészek közalapítványának kuratóriuma február 26-ai ülésén foglalkozik a művésztelep ügyével; a kurátorok várhatóan ekkor kapják kézhez Szentendre oktatási és kulturális bizottságának ajánlatát is: a város a Régi Művésztelep tulajdonjogáért cserébe fölajánlja az új művésztelep műteremlakásait – ezeket ugyanis az ott lakó művészek szeretnék megvásárolni.

...kelepcében

...izmussá süllyeszti ...azaszeretetet. Az ...látókörű, racioná- ...kodó vezéregyéni- ...ublicista Octavian ...ljesen értetlenül, ...dta, hogy Gheor- ...996-ban is polgár- ...ötték. Semmilyen ...arázatát nem talál- ...gy a kolozsvári ro- ...s volt visszatapsol- ...e, titokzatos, mű-

...nber lelkébe, ...ára, mit érez, ...n, hogy a többi ...s szembesülnie ...valóan tudja, ..."

...etőjévé újabb tra- ...ztendőre. ...aler e döbbenetét ...ötte, és írása nap- ...az egyik legrango- ..., a bukaresti Ro- ...hasábjain, emlé- ...grott egy jelenet, ...k idején bizonyos ...rejtettem lelkem ...ott betokosodott ...indmáig megma- ...ikor a hetvenes ...n vagy inkább vé- ...aresti tévé magyar ...erkesztőjeként a ...nemrég létesített ...rba mentem ri- ...teni. Előbb csak ...ájékozódni érkez- ...gató titkárnője be- ...gazgatónak, mond- ...Román Televízió- ...Az igazgató behí- ...vütt egy falusi férfi ...ban, mint később ... egy móc ember ...ylakó a Nyugati- ...). Leültem, s az ...zést kért, előbb az ...ez. És következett ...ül félórás politikai ...yarázta a móc em- ...y be kell állnia a ...rba, és társait is ...mert a

dési támogatást kapnak, ami akkor felért egy kis vagyonnal. Amikor a móc ember kiment az irodából, megmondtam, hogy a magyar adástól jöttem, és eléje tettem névjegykártyámat. Másként nem tehettem. Az igazgató elsápadt. Sürgősen elbúcsúztam tőle, a nehézgépgyári riport soha nem készült el. Hetekig betege voltam a hallottaknak. Persze jól tudtuk, hogy mi történik. De ennyire töményen, nyíltan még nem szembesültem a kegyetlen valósággal. Hazatérve Bukarestben Bodor Pálnak, egykori főszerkesztőmnek az irodában kezdtem mesélni a történteket, hogy miért nem lett riport a kiruccanásból. Akkor olyasmit mondott, amihez utána 1989 végéig tartottam magamat, soha nem fogom elfelejteni: „Tudod jól, hogy ma nálunk minden két emberből egy szekus. Te magadat nyilván nem tartod annak. Tehát én az vagyok. Vagy legalábbis lehetek. Tehát nekem ilyeneket ne mesélj el!" És figyelmeztetőn ajkára tette ujját.

Miért mondtam ezt el? Mert a hetvenes, nyolcvanas években betelepített románok választották újjá Funart. Akiket azért költöztettek oda, hogy úrrá legyenek a történelmi múlton, a magyarságon. Tisztelet a kivételnek, hiszen Kolozsváron élnek rendkívüli román intellektusok is. De nem ők vannak többségben. E betelepített tömeg magyarságképe, elhivatottságtudata egybevág Funar jelszavaival, azokban önmagára talál, és megnyugszik: valaki továbbra is azt a célt képviseli, amiért ők Kolozsvár lakói lettek. Ezért örvendenek, amikor Funar tiltakozik a magyar konzulátus ellen, amikor a Mátyás-szobor elé akarja helyeztetni a latinitás szimbólumát, egy óriási oszlopot, amikor felállíttatta a főtéren a román memorandisták emlékművét, amikor szüntelenül froclizza a városi tanács RMDSZ-es tagjait, amikor számtalan nyilatkozatával

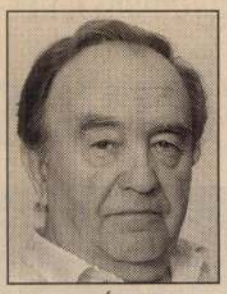

FARAGÓ VILMOS

Karrier-bűnözők

Ha az önkiszolgáló boltban zsebébe dug valaki egy májkonzervet, alkalmi szabálysértőnek tekinthető. Ha rendszeresen, többszörös lebukás után is zsebébe dug egy májkonzervet, visszaeső szabálysértővé szégyenül. Ha erős felindulásból kést mart valaki felesége csábítójának szívébe, s eme cselekményének se hasonló súlyú előzménye, se hasonló súlyú folytatása nincs, ő is alkalmi bűnelkövető. Ha van előzmény, és van folytatás, akkor a késes ember visszaeső bűnelkövetővé züllik. E kétfajta késes azonos abban, hogy egyik is bűnös, másik is. És különböznek abban, hogy csak a másik bűnöző. Minden bűnöző bűnös, de nem minden bűnös bűnöző – mondja az ismert axióma.

Ha valaki egyetlenegyszer rabol ki egy bankot, de teljes életére megalapozza vele gondtalan gazdagságát, ugyanúgy alkalmi bűnelkövető, mint a késes férj, de cselekményének bizonyos motívuma alapján más kategóriába is besorolható: a karrierbűnözőkébe. Ez a bizonyos motívum pedig a siker. Pontosabban szólva: az anyagi siker. A bankrabló példájából látható, hogy a cselekmény egyszeri (alkalmi) volta nem kizáró ok, de mint Életkor és bűnözés című könyvében Molnár József egyetemi tanár írja: „Valószínű, akkor járunk közelebb az igazsághoz, ha a többes elkövetés követelménye mellett szavazunk." A karrierbűnözés tehát anyagi sikert hozó „egy életszakaszra vagy életszakaszokra kiterjedő bűnöző aktivitás" – miként ugyancsak Molnár József írja. A karrierbűnöző kis tűn kezdi, ökrön végzi – írom én – laikus szakszerűtlenséggel – az ismert közmondást idézve.

Molnár József könyvét és a definíciót pedig azért forszírozom, hogy ízlelgessük ezt a furcsa összetett szót, mely az angolszász jogi nyelvből keveredett át hozzánk (criminal career), s amelyet paradox volta tesz furcsává. Pozitív fogalmat jelölő szó ölelkezik (és birkózik!) benne egy negatív fogalmat jelölő szóval. A karriert csináló embert szorgalom és tehetség emeli sikeressé, ezért jogos társadalmi megbecsülés jár neki. A bűnözőt tisztességtelen eszközök segítik a sikerhez, ezért jogos társadalmi megvetés a része. Indokolt-e hát egymáshoz illeszteni e két szót, ha contradictio in adiectót (ellentmondást a melléknévben) támasztunk vele? Azt gondolom, hogy jogos, de amit bizonyításul mondani fogok, az teljesen elszakad az összetett szó jogi értelmezésétől, az egy újságíró szabad társításos gondolatcsapongása lesz csupán.

Ha meg akarjuk nevezni a sikerre törekvő embert, azt kell mondanunk róla, hogy karrierista. Érdekes, hogy ez az elvont főnévből személyt jelölő főnévvé képzett szó mily kevéssé pozitív jelentésű. Sőt a magyar nyelvhasználatban határozottan negatív emberfajtát illet. A karrieristát csaknem akkora társadalmi megvetés sújtja, mint a bűnözőt. Ami tehát ellentmondásnak látszott az összetett szóban, az voltaképp alig-alig rejtett azonosság: a karrierbűnöző a karrieristák egyik alfajába tartozik, különbség legfeljebb az alkalmazott eszközök súlyosságában van. Az a karrierista, akire a Btk.-ban nincs paragrafus, a könyökével tör sikerre; az a karrierista, akire van paragrafus, a pisztolyával – legalábbis a mai magyar laikus megítélés szerint, hiszen tagadhatatlan, hogy mindkettőjük sikerének mások vesztesége az ára.

És ezzel igen kényes témához érkeztünk. Miért?

Mert lehet, hogy ez a laikus megítélés téves. Csökött magyar hagyományból fakad. Patópálságból. Mit ugrál ez itt? Aki magyar, nyugton van. Beáll az eszterga mögé fiatalon, és elbúcsúzik [illegible] íróasztalánál az iktatóban, és negyven év[illegible] apja is ezt és így csinálta. Nem

A SZENTENDREI MODERN MŰVÉSZETI KÖZPONT ALAPÍTVÁNY MŰVÉSZETI KONCEPCIÓJA

I.

A XX. század végén világszerte felismert tapasztalat, uralkodó tendencia: a kultúra támogatása, a kulturális beruházás hosszú távon sokszorosan megtérülő, jó és humanitárius befektetés. A nemzeti célok megvalósítását, a (nyugat)európai civilizációs, szellemi és egzisztenciális színvonal megközelítését a kulturális értékek megőrzésével, felmutatásával és új értékek teremtésével érhetjük el.

Szentendre mind belföldi, mind külföldi téren, igen erős vonzó hatást gyakorló város, nagyon mély kulturális-művészeti múlttal, hagyományokkal rendelkezik, s ezért perspektivikusan az egyetlen értelmes lehetősége az értékcentrikus kulturális-művészeti tevékenység, a megőrzés, a fejlesztés, az építés. A turizmus mennyiségi növekedése, inspirálása helyett a minőségi jellegű vonzó hatás kifejtését kellene előtérbe helyezni; ennek egyik hangsúlyos, az adottságokat és lehetőségeket gazdaságosan felhasználó módja a múzeumi, művészeti területen valósítható meg. A Szentendre rendelkezésére álló művészeti alkotásokra, az általuk megtestesített magas fokú eszmeiségre, a hagyományokból napjainkban is tovább élő specifikus szentendrei, illetve magyar értékekre, különlegességre alapozva teremthetnénk dinamikus kapcsolatot Európával, kapcsolódhatnánk be a magas szintű kulturális-művészeti érintkezések kapcsolat-rendszerébe.

A múzeumteremtés ugyanakkor közösségi ügy is: a város, a település közösségének összefogásával megvalósuló nemes cél cselekvési, önmegvalósítási lehetőséget teremt a polgároknak, és így ez a város és lakosságának érdekazonossági fórumát is megtestesíthetné. A Modern Művészeti Központ létrehozása a hagyományokra alapozva hosszú távra megjelölhetné Szentendre kedvező irányú fejlesztési koncepcióját, fejlődési tendenciáit.

Az elmúlt évtizedek koncepciótlan múzeumalapítási lázában Szentendrén egy rendkívül túlzsúfolt, erőltetett, a valós erővonalakat, a hagyományokat nem tükröző, az értékszemléletet nélkülöző struktúra jött létre. Ez mind művelődés- és művészettörténeti szempontból, mind gazdaságilag súlyos feszültségeket és terheket jelent, a jelenlegi múzeumi rendszert lehetetlen feladatok elé állítja. Ugyanakkor ez a struktúra érdekek és tiszteletben tartandó érzelmek megsértése (illetve meglévő szerződések előírásainak felrúgása) nélkül egyáltalán nem, vagy csak nehezen bontható meg, a rendszer korrigálása viszont a Modern Művészeti Központ, mint múzeumi intézmény létrehozása által megoldható.

A jelenlegi helyzetben kínálatban egy hiányos, mozaikdarabkákból nehezen összeilleszthető, zavaros képet rajzolhat ki a hazai és a külföldi érdeklődő a modern, világszínvonalú magyar és szentendrei XX. századi művészet történetéről: egymástól térben és időben távol, illetve egymáshoz közel lezajló történésekről összefüggések nélküli, hamisan kevert egyveleg alakul ki a szemlélő előtt. A szentendrei művészet egységben való felmutatása révén a legnagyobb

európai modern múzeumok gyűjteményéhez hasonlítható együttes, intézmény jöhetne létre, olyan múzeumi gyűjtemény, amely svájci, németországi, olasz- és franciaországi kollekciók méltó társa lehetne. Ez egyben azonnal bekapcsolódási lehetőséget teremtene az európai kulturális vérkeringésbe.

A Modern Művészeti Központ feltételei adottak: a jelenlegi múzeumi szervezeti rendszer keretein belül, a múzeumi gazdasági és személyi feltételek átcsoportosításával, dinamikussá tételével, a nemzetközi törekvések szpronzorálási lehetőségeinek kihasználásával a múzeum működtetése biztosítottnak ítélhető. A Modern Művészeti Központ létesítési feltételeit egy alapítvány létrehozásával és működtetésével látjuk megoldhatónak.

II.

A szentendrei festészet (tágabban: művészet) kezdeteinek kijelölésekor két dátum merülhet fel. Az egyik 1889: Ferenczy Károly Szentendrére költözése; a másik 1929: a Szentendrei Festők Társaságának megalakulása.

A Ferenczy család életműve – mely töredékeiben látható a városban –, nem szorul különösebb méltatásra. A Szentendrei Festők Társasága tagjainak, s az általuk létrehozott művésztelep festőinek művei viszont a közönség számára hozzáférhetetlenek, raktárakban porosodnak. Ezek, a zömmel kismesternek nevezhető művészek, a haladó nagybányai művésztelepről vándoroltak Szentendrére, közöttük akadt olyan nagyformátumú egyéniség is, mint a korán elhunyt Paizs Goebel Jenő.

A fakuló posztnagybányai modorban dolgozó, a látványfestészetre alapozó, nagyjából hasonló attitüdöt képviselő művészek közé azonban már 1929-ben megérkezik Barcsay Jenő, aki ekkorra már szakított Rudnayval, s már megfestette a nagyívű pályát előre jelző „Munkáslány"-t.

A két háború közötti periódusban számos szentendrei festő megkapta a római Collegium Hungaricum ösztöndíját, s pályaképük a novecento-s ízlés- és formavilág (Római Iskola), az egyházi, történelmi, monumentális fesztészet felé mozdult.

Ám ebben a periódusban dolgozik a városban az ún. „konstruktív, szürreális sematika" szellemében Vajda Lajos, a polgári és a népi kultúra motívumait gyűjtő, s azokat art-ba átemelő Korniss Dezső, a hasonló törekvésű Bálint Endre, de rendszeres vendég ekkortájt Szentendrén Ámos Imre, Anna Margit, Ilosvai Varga István, Szántó Piroska, Kmetty János, Perlrott Csaba Vilmos, s nyaranta – Czóbel.

A háború utáni magyar képzőművészet kérészéletű, erőszakkal betiltott (1949) ám nagy hatású csoportosulásába (Európai Iskola) mondhatnánk, hogy zömmel szentendrei művészek tartoztak.

E pillanattól a hivatalos kultúrpolitika rossz szemmel nézte Szentendrét. A mindenen eluralkodó pártideológiába semmiképp nem fért be az ún. polgári művészet, mely fogalomba viszont belefért a novecento egyházi fesztészete épp úgy, mint a civilizált nyugat felé tekintő Európai Iskola, más szemszögből nézve: a szürrealizmus, a konstruktivizmus, s minden egyéni út, önálló hang.

Ez a megkövesedett, tiltásokat, szilenciumokat eredményező „dobozolás" épp úgy sújtotta korábban Barcsayt, Kornisst, mint később a következő nemzedékből Deim Pált, Balogh Lászlót, s még később, a hetvenes-nyolcvanas években egyre erőteljesebben, hangsúlyosabban jelentkező Vajda Lajos Stúdió tagjait.

Az 1969-ben létesült Új Művésztelepre számos fontos, s időközben szentendreivé vált művész költözött; közöttük szobrászok is, de ekkor már a városban is dolgoznak szobrászok (Farkas Ádám, Csíkszentmihályi Róbert), iparművészek. Ez idő tájtól célszerű tehát használni a szentendrei festészet helyett a szentendrei művészet gyűjtőfogalmat.

E rövid vázlat nem vállalkozhat a szentendrei művészet bemutatására, sem a személyeket (hiszen legalább száz fontos nevet kellene felsorolni), sem a főbb stílustendenciákat illetően. Csupán le kíván szögezni néhány tényt. Ezek: egységes szentendrei iskola soha nem volt, viszont a szentendrei művészet a posztnagybányai korszaktól az intermediális, transzavantgard tendenciákig szinte valamennyi jelentős stílusban országos, vagy európai súlyú művészt tud felmutatni; ilyenformán egy esetleg megvalósuló nagy áttekintő állandó kiállítás az egész XX. századi magyar művészet eszenciáját adhatná.

Mivel ilyen hazai gyűjtemény nincs, európai érdeklődésre tarthatna számot.

Ma, amikor a politika kivonult a művészetből, s csak az érték számít (számíthat), erre esélyt kellene adni. Alapítványunk erre törekszik.

III.

A Szentendrei Modern Művészeti Központ alapítványának létrehozásában Szentendre városa a romos állapotban lévő malomépülettel és telkével, ezeknek múzeumi célra való felajánlásával vehetne részt.

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, illetve a Ferenczy Múzeum a múzeumban őrzött műalkotásokkal csatlakozna az alapítványhoz. A Szentendrén, a város szellemi vonzáskörzetében élő művészek alkotásaik múzeumi megőrzésre, illetve értékesítésre történő felajánlásával vennének részt az alapítvány munkájában (erre szándéknyilatkozataikat nagyrészt már megtették).

A szentendrei építészek tervezési tevékenységgel, szellemi munkával támogatják az alapítványt.

Széles körű propagandával magánszemélyek és vállalkozások, szervezetek, művészetbarátok, magángyűjtők, hazai és külföldi művészek lennének megnyerhetők az alapítvány anyagi és szellemi támogatására, a múzeumlétesítés anyagi alapjainak megteremtésére.

A múzeumi energiák átcsoportosítása, a felajánlott művek értékesítése az alapítvány számára érkező felajánlások révén fedezhető lenne egy olyan épületfelújítási szint, amelyben már megkezdhetné az intézmény a működését.

IV.

A Szentendrei Modern Művészeti Központ élő múzeum lenne: a szentendrei modern törekvések, értékek bemutatásával, de a jelenkor történéseinek párhuzamos bekapcsolásával: állandó jellegű bemutatóval és időszaki kiállításokkal, klubszerű, szakmai rendezvényekkel, információs bázissal, kutatóhellyel, társművészeti (irodalom, zene, film, színház stb.) bemutatási, bemutatkozási lehetőségekkel. Miután az intézmény a nemzetközi kapcsolatok egyik bázisa is lenne, lehetőség nyílna a szentendrei művészet intenzív külföldi bemutatására, fellépésére is.

A Modern Művészeti Központ létrehozása és működtetési feltételeinek kidolgozása kapcsán rendkívül alaposan kell mérlegelni a jelenlegi, átszervezésre váró múzeumi rendszer energiáit: az épületeket és a kis egységek személyi és anyagi, fenntartási feltételeit. Kiemelt fontosságú e téren a Kereskedőház. Nem múzeumi célú hasznosítása, majdani bevételeinek bizonyos hányadát hosszú távon múzeumi célokra kellene áldozni. A nagy múzeum megnyitásával, a felszabaduló egyéni múzeumépületek bérbe adásával a működési feltételek költségeinek nagy része biztosítható.

A Modern Művészeti Központ megvalósítási folyamatában felmerül a probléma: Szentendre múzeumai elszakíthatók-e a megyei szervezettől és nem állíthatók-e kizárólagosan városi célok szolgálatába?

A Modern Művészeti Központ helyes működésének garanciáját egy szaktekintélyekből álló kuratórium biztosítaná, az intézmény vezetője pedig független szakember lenne.

A kiállítás anyagát a szentendrei művészek által az alapítványnak felajánlott műtárgyak, továbbá
- a múzeum jelenlegi helyzetét jelző
- mai kortárs múzeumokról készült
- és az alapítványi elgondolásokat mutató

dokumentumok szolgáltatják.

A kérdés végigtekintését sürgetően aktualizálja, hogy a múzeum főépületét a szerb egyház 1993. január 1-i dátummal visszaigényelte, így a múzeum jövője bizonytalan.

Scandache

Szente László
építész

l.

Fehérvárcsurgó

125. l.

MOB KS.
2039.

össég.

.sz.e.

XII K 4.2 cse.

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

Borbély Albert adománya

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

üstpohár, a bélés csuklós és korai
l. Ötvösjele nincs. B és A betű be-

Szente Lajos
festő
Zugligeti domboldal

Nemzeti Szalon

1928.

Tavaszi Szalon

Hadsereg.

E lapon egy 1780, 17
1780 évi Waisenhaus-Zögling
van ábrázolva. Felirata föli

középütt: DIE K.K
jobbra: No. 39.

a kép alatt: Jnvaliden und E
alól balra: F. l'Allemand.
jobbra: Gedr bei J. Höf
legalól középütt: Wien bei J
denen Kr

Szines kny., mér. a pap
F. l'Allemand: Die k.k
zweyer Jahrhunderte, J. Berm

140-91-5

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

Arcképe. Kőrajz a XIX. század közepéről

Vörösmartyhoz, Petőfihez, Tompá
Reményik Sándorhoz vezet, — ámb
a legszükségesebbnél, annyira igaz
hogy alig van magyar lirikus, akine
lírai verse ne akadna.

A magyar irodalomban szó sem le
kapcsolatban a XVI. századtól ke
hogy az ú. n. »újabb« irodalomnal
Épen ellenkezőleg : a tatár és töröl
tűzvész következtében oly sokszor
költői anyag még így, aránylagos
mutatja az utat a jövő felé. Élmé
költészet ; a hit, a bűnbánat és a sc
ségének érzése époly jellemző, min
fölemelése a krónikákban vagy az

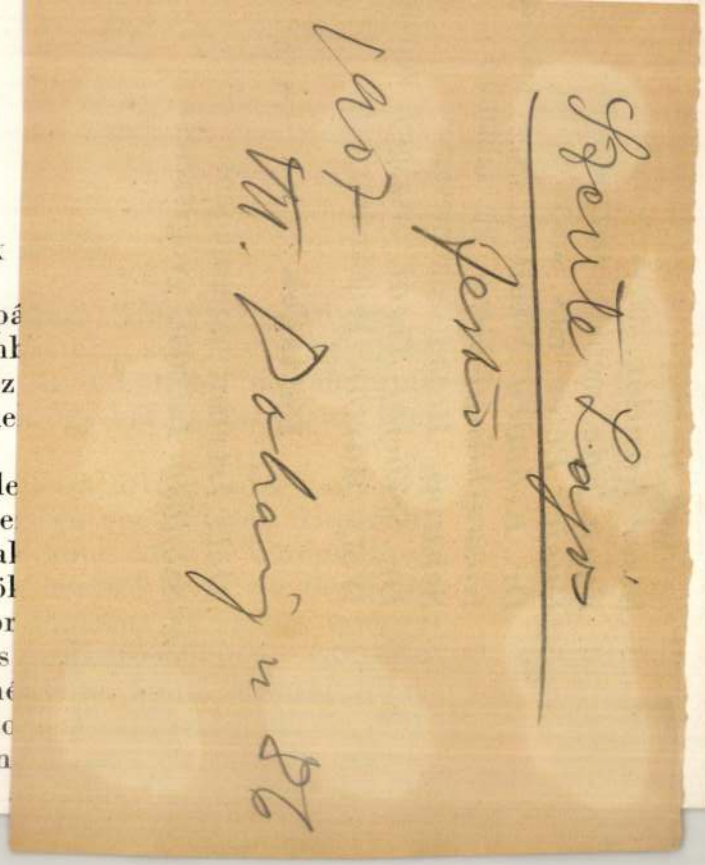

Szentes László

építész

l -

Fehérkombathely

XLII. C.

MOB kvt.

2039. l -

Magyar Lányok
1938.
36.4.

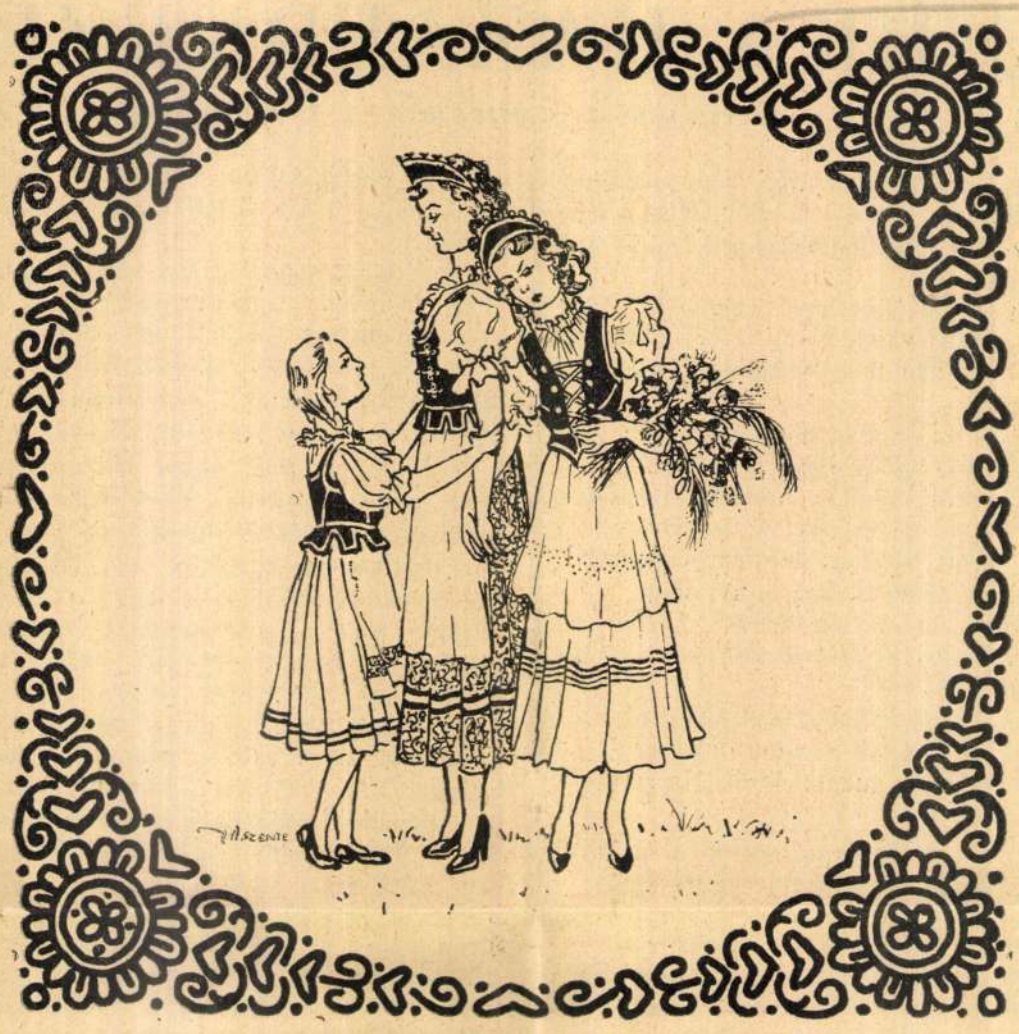

A Magyar Lányok rajzpályázatán II. díjat nyert rajz. Szente Sárika munkája

PÜNKÖSDI FÉNY

ragyog fel itt is, ott is a lelkek mélyén. Vidám ifjúságot, békés öregséget kérve az égtől, virraszt az aggódó szülők szíve, az elöljárók szíve. A nép reménye, a búza sorsa most dől el a földön, nem éri-e pusztulás, jégeső? A lelkek sorsa most dől el, vajjon nem éri-e pusztulás? A remény pünkösdi ragyogás: hadd érje lángja a félő, csüggedt, fáradt szíveket.

Pünkösdi fényt gyújtsunk mi mindenütt, ha sötétet látunk, szem rebbenését, homlokráncolást, hallgatást komor, elzárt szobában. Szentlélek tüze leszáll az alázatos lelkek fölé. Csodás erőt ad, lángot gyujt. Fehérlő, világító lángot. S csodát teszen. Édes, lágy szóval tudjatok beszélni, bíztatni, mindig vigaszt mondani. Megállni bátran viharokban is. Munkálkodni apró házakba zárva, virágoskertben, vagy kint, a világ szeme előtt. A munka mind erő. A munka mind az Urnak áldozat. A munka mind dicsőség. Mert az Isten saját képére megteremtve minket, saját munkáját bízza mireánk, amint azt gyönge emberi kezekkel végezni tudjuk. De teremteni, teremteni küldött ide a földre. Teremtő munka a földet felásni, magot ültetni, gyomlálni a gazt, teremtő munka fát rakni a tüzre, ételt osztani éhes embereknek. Teremtő munka vigasztaló szavakkal újra erőt adni a csüggedt lelkűeknek. Mennyi szép munka vár! És mindenikhez a Szentlélek csodás ereje kell.

Pünkösdi fény — ragyogj fel lányszemekben, ragyogj fel szavaikban, varrótük villanásában, a könyvek lapjain. Ragyogj fel mindenütt, segíts nekünk, hogy ahová bennünket Isten küldött, ott mi megálljunk, tudjuk a munkánkat, tudjunk dolgozni teljes ép erővel. És tudjunk imádkozni most és mindig. K. R. L.

JUDIKA HAZAÉRKEZIK

REGÉNY. A «MAGYAR LÁNYOK» SZÁMÁRA ÍRTA: Z. TÁBORI PIROSKA (10. közlemény.)

— No, ha ennyire kedveli őket, akkor talán remélhetjük, hogy máskor is eljön. Mert a feleségem nagyon szeretné, ha Zsuzsuval igazán összebarátkoznának.

Ezt Judika megint nem értette, de nem is soká törte a fejét rajta. Nagy Gábor hamarosan búcsút vett, Judika meg kibontotta Jancsika levelét . . .

«*Titok!!*» Ez állott a borítékon.

Belül pedig, amint alább következik:

«*légy szivess, gyere el hozánk, mer fondos! maj iten elmondom. és eztet a másikat a jancsi güldi, ez is titok. Szerbuc. barátod Jancsika.*»

Jancsi levelében is csak annyi állott:

«*Judikám, gyere okvetlenül! Látjuk egymást! Ez a fontos, ezért még Zsuzsut is el lehet viselni! Ugye? Jancsid!*»

— Úgylátszik, mégis el kell mennem, — sóhajtott Judika. — Csak tudnám, mit vegyek fel! De talán erre anyu tud tanácsot. Ha ugyan elenged.

Anyu nem örült olyan nagyon a meghívásnak, mint apa gondolta vagy szerette volna, de belátta, hogy, ha már megígérték, meg is kell tenni. A ruhakérdést remekül megoldotta.

— Azt akarom, hogy szép légy, Judikám. Itt a régi csipkeruhám, abból varrunk valami szépet neked.

— Anyu, azt a csipkeruhát? Dehogy is engedem! Az a tiéd és olyan szép vagy benne, mint egy tündér!

— Judika, ne hízelegj. A ruha a tiéd és ketten varrjuk meg, jó? Olyan kedvem van hozzá, meglásd, szép lesz!

Ravasz anyu tudja, mivel lehet Judikát levenni a lábáról. Este már fejtik is a finom, régi csipkét. Vajszíne van, almazöld övet kap hozzá Judika, azt is anyu régi holmija között találták. Olyan szép lesz benne, hogy mindenki megnézi. Talán éppen azért, mert ő maga nem tud róla!

— Úgy-e, szívesen mégy, kislányom? — kérdezte apa többször is. Mintha a lelkiismerete bántaná. Judika ezt nem tudja elviselni. Nem is állhatja meg, mikor egyik este egyedül maradnak. Szép csöndesen megkérdi:

— Apa, ne haragudj és ha nem akarod, ne mondd meg. De szeretném tudni, miért akartad, hogy elmenjek Nagyékhoz. Mert akartad, azt láttam. És te ok nélkül sohasem csinálsz semmit, azért kérdezem.

Olyan meleg gyermeki bizalom ragyogott Judika szemében, hogy Árkosy a meghatottságtól egy percig felelni sem tudott. Azután felállt és odament a kis asztalhoz, melynél Judika dolgozott.

— Kislányom, igazad van. Fontos nekem, hogy Nagyék megkedveljenek, hogy jó barátságban legyünk velük. Nagyon fontos.

Apa elhallgatott. Judika felnézett rá és megint zavart látott az arcán. Nem, apa ne legyen zavart, ne legyen rossz érzése! Csak azt ne!

— Értem, apa. Akkor hát mindent megteszek majd. Remélem, sikerül. És nem fontos, hogy az okot megmondd, igazán!

Judika mosolygott és apa visszamosolygott rá. Megkönnyebbülten és nagy, nagy szeretettel. Azután leült a szék karfájára és Judika kezét simogatva, beszélni kezdett. Olyan komolyan, ahogy csak felnőttekhez szokás.

— Nézd, kislányom, mi ketten még sohasem beszéltünk ilyen nagyon komoly dolgokról. Nem akartam idő előtt. Nem akartam, hogy igen korán felnőtté érleljen a gond, kötelesség és felelősség. De úgy látom, hogy a kötelességteljesítésben úgyis régen az vagy már. A ház jó szelleme. És én szívből köszönöm neked, hogy ezt a nagyon nehéz átmeneti időt így megkönnyítetted. Hogy támaszom voltál és anyut is a gyógyulás útjára vezetted! Bennem is felkeltetted a munkakedvet és azt hiszed, nem tudom, miért támadt annyi ötleted, miért találtál ki mindenféle megcsinálnivalót? Hogy engem elvonj a szomorú gondolataimtól. Egész ember vagy, Judikám és most úgy beszélek veled, ahogy egyenrangú felnőtthöz szokás!

Apa pillanatra elhallgatott és felemelte Judika mélyen lehajtott fejét. A kislány szeméből meghatott komolyság, öröm, boldogság sugárzott feléje, apa homlokon csókolta és csak pillanatok mulva tudta folytatni:

— Látod, kislányom, az élet így is szép lehet. Sohasem hittem volna. Rettenetesen elkeserített, hogy nem tudtam megtartani a szép birtokot, hogy apáim földje idegen kézre jutott. Hogy hogyan, miért, hosszú volna elmondani. Betegségek, rossz esztendők, talán ügyetlenség is, minden hozzájárult. Most, mikor eladtam a kastélyt és földeket, minden adósságot kifizettem. Talán ezt sem kellett volna, talán ügyesebb ember másként csinálja. Én nem vagyok ügyes. Azt akartam, hogy adósság ne terheljen és hogy a nevünket ugyanaz a tisztelet környékezze, ami azelőtt. Lehet, hogy ez is elavult felfogás, a mai emberek jórésze meg sem érti! A mult, az

1974. VII. 16. Pótlás 10.00 1/2
Szombat délelőtt

Szente László képzőművész

- A maga családjában van-e otthon könyv?
- Hát azt nem tudom megmondani, mert én intézetben nevelkedtem fel.
- De van saját könyve?
- Van saját könyvem.
- Most a kollégium lakik ugy-e?
- A kollégiumban igen.
- És vett már könyvet?
- Vettem Karl May-nak négy kötetét, Olaj király, az szintén Karl May-nak a regénye, akkor olvastam az Az ezüst-tó kincsét, az is Karl May-nak a regénye, akkor a Fekete lovag, akkor a,, magyar könyv az is,..... elég sokat tapasztaltam, szeretem a könyveket és olvasok nagyon sokat, sőt kollégiumban nagyon nagy baj, mert sokáig szoktam olvasni, akkor a szobatársaim, akikkel együtt vagyok a szobában, zavarja őket, hogy ég a villany. Akkor sokszor rám kiabálnak, hogy mért olvasok.
- Javasolnám azt, hogy ezek után menjünk be a szobámba. Mielőtt oda belépnénk, azt szeretném elmondani, hogy ennek a szobának, mint táborvezető szobának egy különleges tulajdonsága van, mégpedigien az, hogy éjjel nappal minden gyerek számára nyitva áll. Minden este fél 1o - 1o-től sokszor éjfél utánig 15-2o-25 gyerekkel együtt vagyunk, beszélgetünk, zenét hallgatunk, szórakozunk, s ezaz időt is arra használjuk föl, jómagam, kis csoportvezetők és a gyerekek egyaránt, hogy olyan dolgokat ültetnek el a gyermek lelkébe, amiitt éppenséggel a gyermek megkedveltetését és megismerését szolgálja. Menjünk be.
- Azt hiszem, hogy itt azért egy kicsit csendesebb látszik, mert itt üldögélnek,
- Uj forrást lapozgatja, ki a Magyar Ifjuságban, ugy hogy menjünk be a sarokba és kicsit halkabban beszélgessünk. Az első tábort A Komárom megyében 74-ben kezdtük, másodiknak kezdtük országos szinten, hiszen az első tábort Eger mellett Tárkányon csinálták először. Az a tábor általános iskolásoknak szólt. Szakmunkástanulók táborát az országban először mi csináltuk. Na most ha rajtam mulnak, akkor ezt a tábort nem nevezném kizárolagosan olvasó tábornak, inkább ráillik a közmüvelődési tábor, elnevezés, ennek ellenére, hogy a fő dolog, a lényege az olvasás.
- A közmüvelődési tábor nem markol tul sokat? Nem nagyképü ez az elnevezés?
- Hát nem mernám nagyképünek mondani, mert ha végigfutunk a programon, itt Szente László képzőművésztől, aki megyénk képzőművésze, egészen Dr. Lux Elvira szexuális klinikai pszichológusig, vagy Izsák Izsáki Mihály, a megye oktatási igazgatóság vezetőjétől, mit mondjak még, tán Vitai Ildikóig nagyon sokan megfordultak, de nem csak hivatásos előadó müvészek, hanem vannak akik a Bányász Szinpadnak az előadói, Tóth Zsóka, vagy a ma este visszatérő, mult hét hétfőn müsort adó Szabó Karcsi,

akik forró hangulatu esteket tudnak teremteni. Most azért nem lehet tulzásnak nevezni a közmüvelődésit,mert hivatkozni akarok itt a Szente László képzőmüvész kiállitásának a megnyitására, hosszu 5 percekig mi felnőttek csendben maradtunk. S a gyerekek között igen éles és nagyon komoly vita alakult ki. De ugyanez vonatkozik a Lux Elvira előadására. Izsáki elvtársnak az előadására. És sokat mondhatnák még. Mint minden ember, mi pedagógusok is ragaszkodunk a régiekhez, pedig merőben uj. Itt emberközelbe kell kerülni, éjjel-nappal szolgálatban kell lenni, ha a kiés-csppertvezető jött be hozzám,fél háromkor beállit egy gyerek,hogy hát valami eszembe jutott, beszéljük meg, akkor nekünk talpon ÉY kell lennünk,és egész embernek kell lenni. És éppen ebben áll a nagyszerüsége, hogy emberi botlásainkkal, emberi hibáinkkal,jóoldalainkkal együtt kell a gyerekeknek megmutatkozni. Én az iskolában vagyok,akkor a katedra egyik oldalán állok,és velem szemben a gyerekek. Itt a gyerekÉK mellettem ül. Nincs velem szemben. Elfogad hibáimmal, jóoldalaimmal együtt. Vitatkozik velem. Nem hall ex-katedra kijelentéseket,amelyeket ő kutyakötelessel elfogadni. Ugy fogalmazhatnám meg ezt,hogy megvan a tévedésnek is a joga. Téved. Ő is tévedhet, én is tévedhetek. Vitatkozunk. És ezek a vitatkozások hintik el azt a magvat, tantestületi értekezleten nagyon sokszor elmondtam nekik,hogy szakmunkástanuló képzése, nevelés,és a nevelést szeretném előhuzni, azért döntően fontos,mert 5-10-20 év mulva ezek lesznek ennek a munkásotthonnak vezetői. És nem mindegy,hogy mi milyenre nevelj ük őket.

- Komárom megye tanintézeteiből kik jöhettek el ebbe a táborba? Hány gyereknek jutott hely?

- 55-60 fős keretekkel tudunk dolgozni. Ez az iskolák létszámának megfelelő arányban elosztjuk. Ezeket a keretszámokat megkapják a könyvtárosok, és az intézeteknek az igazgatói. Na most én ragaszkodom ahhoz,hogy a küldés lehetőleg sullyal a könyvtáros feladata legyen. Ő az, aki ismeri a gyerekeket, ő az aki tudja, ki az aki sokat olvas, gyakran forog a könyvtárban és ki az aki,ha nem is sokat forog a könyvtárba, de maga köré tudja vonni a többieket.

- Igen,erre gondoltam,hogyvalami olyan gyereket kell idehivni, akit már megérintett az olvasás szele,szeretetének a szele, vagy olyant,aki még nagyon tájékozatlan.Még nagyon az elején van.

- Sajnos arra sem anyagi,sem személyi feltétel nem biztositott, hogy akik még nem,azok kerülhessenek ide. Most ezt mérlegre kell tenni, melyik a jobb. Idehozunk 50 gyereket, s az 50-ből 10 megkedveli, vagy idehozunk 50 olyat, akiben már van valami kis szikra, azt fölcsiholjuk, az 50-ből 30 biztos tüzet fog, és az a 30 hoz magával még harmincat,vagy még 60-at.Tehát nem csak iskolatársai, hanem szülők között is hint el magot. S ezért vagyunk azon az álláspontón,hogy elsősorban azokat hozzuk, akik már valamit csinálta, és már valamit elértek.

SZENTE Mónika festő

SZENTE MÓNIKA festőművész kiállítása augusztus 14-től szeptember 16-ig látható a sziráki Teleki-kastély galériájában (Szirák, 3044, Petőfi u. 26.)

M.Nemzet,1992.aug.14.

—

Wehli Tünde

Anonymus Gesta Hungarorum
a magyarországi könyvfeste

Szentendrey József
Ötvös Komárom
Kőnagyóvoj
181. l.

1049

Nr. 1019
+1031
—

IS. Josephus Szentendrey, e. 1809.

a) Mentekötő lánc. — ~~Mantelkette~~

Ferencrendi kolostor, Érsekújvár — *Franziskanerkloster, Neuhäusl.*

b) „Srófos gombok.“ — *Knöpfe m. gedrehten Furchen.*

Museum, Komárom — *Komorn.*

⊢ K ∥sel.
Vzur ung. Tracht.

SZENTE Mónika

CON TEMPO RAIN ART

SZERETETTEL MEGHÍVJUK ÖNT

SZENTE MÓNIKA

festőművész
kiállítására

Megnyitó: 1992. augusztus 14-én, pénteken 18 órakor
megtekinthető: 1992. augusztus 14- szeptember 16.

A SZIRÁKI -TELEKI KASTÉLY GALÉRIÁJÁBAN

Szirák, 3044 Petőfi u. 26.

Szentes romankori emlékek
(Nógrád vm)
l. GerMRE 838. l.

Budapesti
VII. Miksa-utca 13.

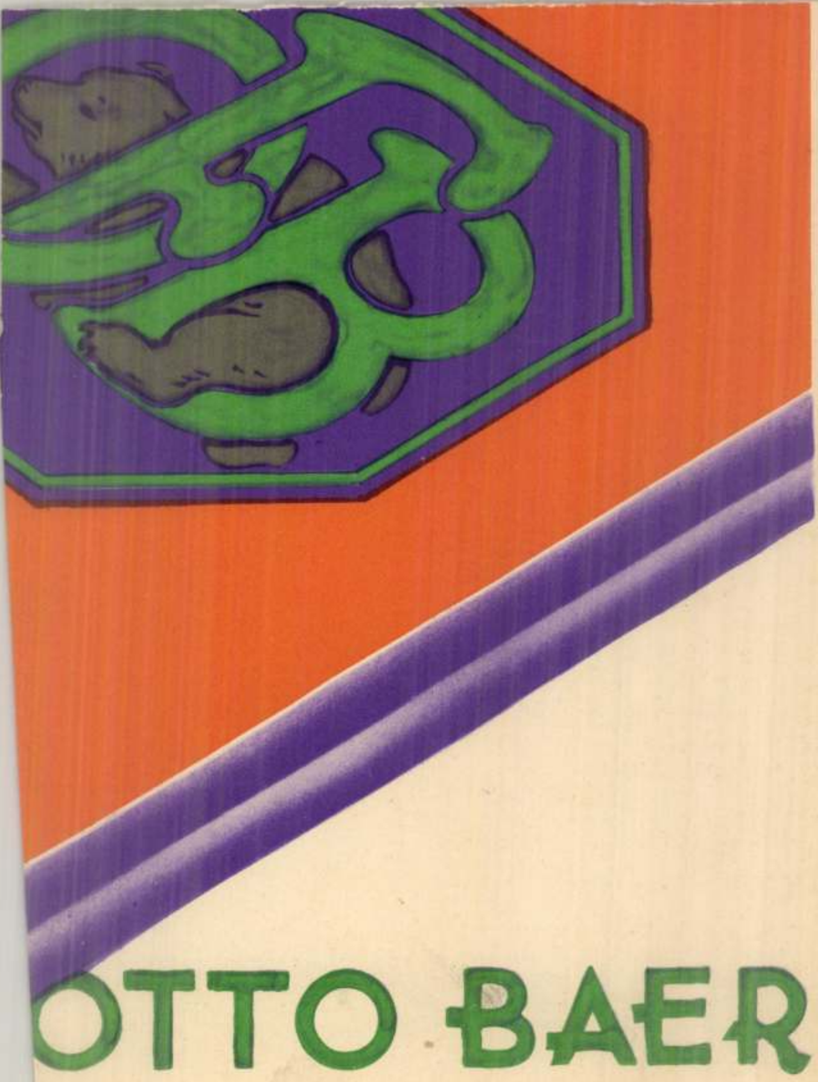
OTTO BAER

being it is rather the growth of the individual talents that can be observed, and no features common to all.

First and foremost Róbert Csikszentmihályi and Erika Ligeti show promise in their beginnings. The first is working in a very specific genre of Hungarian sculpture, the making of medallions, and has brought an undeniably new voice to it. His medallions are dynamic, with a heavily marked plasticity. They do not look to the goldsmith's art, but toward the dramatic attitudes of monumental sculpture without, however, losing the sense of proportion, or forgetting the limitations of this type of art. Erika Ligeti is a figurative sculptor. Her strength lies in her savoury humour, her bent for the grotesque. In her portraits she echoes the style and zest of Hungarian Romanesque sculpture.

With the formation of the new colony and the appearance of these sculptors the Szentendre school in the old sense has in essence ceased to exist. The new colony, on the other hand, is still necessarily heterogeneous, and cannot yet be determined.

The question may well arise whether it can be determined at all. Not only because the resident artist colonies rarely acquire an individual profile, but also because at the present stage of development it seems that artists' colonies have lost their significance. The *Bauhaus* idea, the collective work of the various communities of artists, is not the same as the intellectual and formal coherence that develops in artist's colonies. The present position of the former Szentendre school leads one to this conclusions. The former school must be regarded as a significant stage in the history of Hungarian art, but necessarily superseded by later developments.

LAJOS NÉMETH

Szenténé Sturm Flóra

alakrajz

1928-29.

Zirnik 1930

89. l.

kintetes Uraságodnak, hogy a szem-

tsága képviseletében f. évi junius

s l.

lnökhelyettes megbizásából :

Dr. Szónyi Otto

előadó.

◀ Erika Ligeti: My Young Brother (limestone, 1967)

Photo: Attila Károlyi

Photo: Attila Károlyi

Róbert Csikszentmihályi: Encounter (bronze, 1970)

Sy de Pinna 1970

GÉCSEG, Ferenc–PEÁK, István: *Algebraic Theory of Automata*, Akadémiai Kiadó, Budapest

HOLLÓ, János–KURUCZ, Éva–BORÓDI, Attila: *The Applications of Molecular Distillation*, Akadémiai Kiadó, Budapest

JÁNOSSY, Lajos: *Theory of Relativity Based on Physical Reality*, Akadémiai Kiadó, Budapest

KELEMEN, Endre: *Physiopathology and Therapy of Human Blood Diseases*, Pergamon Press, Oxford

LISSÁK, Kálmán, ed.: *Results in Neuroanatomy, Neuropathophysiology, and Neuropharmacology* (Recent Developments of Neurobiology in Hungary, III), Akadémiai Kiadó, Budapest

LIPTAY, György, ed.: *Atlas of Thermoanalytical Curves* (TG-, DTG-, DTA-Curves Measured Simultaneously), Akadémiai Kiadó, Budapest, co-edition with Heyden and Sons Ltd., London

NEIMAN, M. B.–GÁL, D.: *The Kinetic Isotope Method and its Application*, Akadémiai Kiadó, Budapest, co-edition with Elsevier Publishing Co., Amsterdam

RADNÓT, Magda–KENYERES, Ágnes: *Joseph Imre, Jr.* Akadémiai Kiadó, Budapest

RÉNYI-VÁMOS, Ferenc–BABITS, Antal: *Anuria*, Akadémiai Kiadó, Budapest, co-edition with Pitman Medical and Scientific Publishing Co., London

SÁRFALVI, Béla, ed.: *The Changing Face of the Great Hungarian Plain* (Studies in Geography in Hungary 9) Akadémiai Kiadó, Budapest

STEFANOVITS, Pál: *Brown Forest Soils*, Akadémiai Kiadó, Budapest

SZABOLCS, Imre: *European Solonetz Soils and their Reclamation*, Akadémiai Kiadó, Budapest

TÖLGYESSY, J.–BRAUN, T.–KYRS, M.: *Isotope Dilution Analysis*, Akadémiai Kiadó, Budapest, co-edition with Pergamon Press, Oxford

TRENCSÉNI, Tibor–KELETI, Béla: *Clinical Aspects and Epidemiology of Haemorrhagic Fever with Renal Syndrome*, Akadémiai Kiadó, Budapest

WEISZFEILER, J. G., ed.: *Proceedings of the Microbiological Research Group of the Hungarian Academy of Sciences, Vol. VI*, Akadémiai Kiadó, Budapest

DEME, Sándor: *Semiconductor Detectors for Nuclear Radiation Measurement*, Akadémiai Kiadó Budapest, co-edition with Adam Hilger Ltd., London

GERGELY, György, ed.: *Ellipsometric Tables of the Si-SiO_2 System for Mercury and HeNe Laser Spectral Lines*, Akadémiai Kiadó, Budapest

KOVÁCS, István ed.: *Proceedings of the Fifth Meeting of the Maize and Sorghum Section of EUCARPIA*, Akadémiai Kiadó, Budapest

SZIGETI, György ed.: *Proceedings of the International Conference on the Physics and Chemistry of Semiconductor Heterojunctions and Layer Structures* Vol. 1–5. Akadémiai Kiadó, Budapest

TECHNOLOGY

GILLEMOT, László, ed.: *Proceedings of the Research Institute of Non-Ferrous Metals IX.*, Akadémiai Kiadó, Budapest

KÉZDI, Árpád ed.: *Proceedings of the 4th Budapest Conference on Soil Mechanics and Foundation Engineering 3rd Danube-European Conference, October 12–15, 1971*, Akadémiai Kiadó, Budapest

SORS, László: *Fatigue Design of Machine Components*, Akadémiai Kiadó, Budapest, co-edition with Pergamon Press, Oxford

SPORT

FLÓRIÁN, Tibor: *The Schliemann Variation of Spanish Opening*, Chessplayer, London

LUKOVICH, István: *Electric Foil Fencing*, Corvina Press, Budapest

Á. Sz.

^ZENTENDRE

UHQ 46.1972

ART AND ARCHAEOLOGY

RISE AND FALL OF THE SZENTENDRE SCHOOL

For many years one of the functions of the Hungarian National Gallery in Budapest has been to organize and show the works of artists active in different regional exhibitions of the works of local artists. In the winter of 1971 it was the turn of Pest County and this in fact practically amounted to an exhibition of the artists' colony at Szentendre since the overwhelming majority of the artists of Pest County work at Szentendre, either in the artists' colony as established at present, or in the town. As a result it was possible to gain an overall impression of the present position of the Szentendre school, which is of particular interest for this school has played an important part in modern Hungarian art.

The Szentendre school was never a single homogenous style, but its main lines of development were easy to discern: the surrealist movement in Hungary crystallized around the names of Béla Czóbel, Jenő Barcsay and Lajos Vajda. These trends are still alive today; Czóbel's work is often shown in exhibitions. In his latest large mosaic, that will eventually decorate the Szentendre Cultural Centre, Jenő Barcsay has created one of the most significant works of his life. It was in the past few years that Pál Deim, and the representative of constructive abstract art, László Balogh, following in his wake, found their own formal language. And those more influenced by Vajda such as Piroska Szántó, have also painted their most important works in recent years. The springs of the Szentendre school, therefore, have not run dry, although for some years now a process of gradual decay could be observed. These trends, however, re-expressed with considerable originality still followed the main shape and form that began to develop in Szentendre between 1940 and 1950, although there were already indications that of a greater independence of outlook and the gradual disintegration of the common artistic attitudes. The forms and inspiration provided by the Szentendre itself increasingly lost their initial force, at first mere tokens and then the last connection vanished.

During the past years, however, a radical change has occurred. In the little Danube town so much loved by painters a new artist's colony has been built, in which painters, sculptors and graphic artists have been admitted through application to the Art Association, and the only criterion for joining was individual merit as an artist in no sense an adherence to the Szentendre School of painting. Even the relative affinity that had characterized the earlier artists working in Szentendre was consequently disrupted and new quality was introduced by the sculptors who by and large had before never worked in Szentendre. It is, of course, too early to tell whether a characteristic school of sculpture will develop at Szentendre which will be at least as homogeneous as the Szentendre school of painting was. For the time

SZENTENDREI GRAFIKAI MÜHELY

...tagjainak kiállitása egy egészen sajátos alapokon és céllal szerveződött közösség kétéves munkájából ad izelitőt.Nem generációs hovatartozás, azonos szemlélet vagy stilusjegyek alapján jött létre a negyven művészt tömöritő mühely.A mühely lehetőséget ad arra,hogy a Szentendréhez kötődő művészek uj technikai eljárással -a szitanyomással- kisérletezzenek, az itt készül művek néhány példánya pedig muzeumba, ill. művelődési házakba vándorló kiállitásokra kerül.Más példányok a tavaly nyilt szentendrei Mühely Galériában láthatók és meg is vásárolhatók. ...

P.Szabó Ernő Szentendrei grafikák.Vigadó Galéria

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.24.sz.3-4.o.

munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

ly létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri 62.), másrészről

r:

llásu munkahelye:

andó lakcime:

em.ig.száma:

gbizott között az alábbi feltételekkel:

Az elvégzendő feladat részletesen:

A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

Izente.

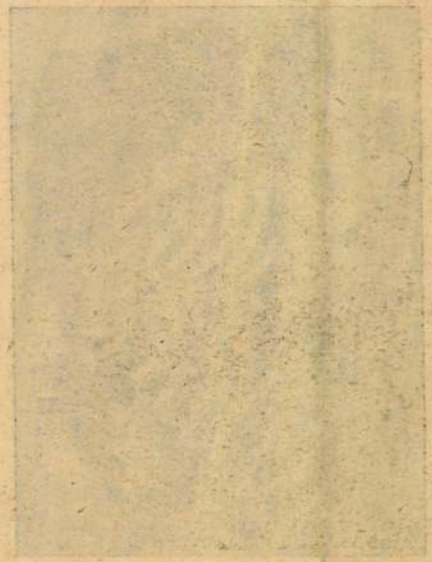

2.

4.

2. OSZLOPFŐ
XII. SZÁZAD. ESZTERGOM, KÓTAR

4. PILLÉRFŐ
XII. SZÁZAD. SZENTÉRŐL

Szt. Lajos király (Anjou), jobb kezében jogar, balkezében országalma, fején nyílt korona

Szt. Lajos, toulouse-i püspök, jobbjában pásztorbot, baljában könyv, fején püspöksüveg.

Szt. László, hosszú szárú bárd, országalma, korona.

Magyarországi Szt. Erzsébet, egyik kezében kosárból kinövő rózsatő, másikban rózsaág.

Szt. Imre, kard, liliom.

Szt. István, hosszúszárú keresztet, országalmát, korona.

Szt. Jeromos jobb kezében nád, balkezében nyitott könyv, fején széles karimájú kalap, mögötte oroszlán

Szt Katalin, alexandriai, jobbjában kard, balkezében pálmaág, fején nyílt korona, mögötte fogas kerék.

Szt. Mihály arkangyal, kezében mérleggel.

Szent Orsolya, jobbjában 2 nyílvesszőt, baljában könyv és egy nyílvesszőt, fején nyílt korona.

Szentek ikonográfiája.

Szentek ikonográfiája.

Szt. Ágoston, jobb kezében nyíllal átlőtt szív, balkezében pásztorbot, fején mitra, süveg.
Szt. Apollonia, harapófogó, könyv, fején korona.

Szt Borbála, jobbjában kehely ostyával, jobbjában kard, fején nyílt korona.

Szt Dorottya, jobb kezében ölelő edény.

Szt. Edvárd, jobbjában nejében tyúrút tartó holló, baljában pogar, fején nyílt korona.

SZENTERZSÉBETI SZAKÁTS JÓZSEF

1807-től Budán működő rajzoló és metsző. Falka mellett dolgozott az Egyetemi Nyomdában és az 1814-es mintakönyvekben az általa metszett betűtípusok mellett megtalálhatók a szignatúrái. Nagyon kevés munkáját ismerjük. Fáy András előszeretettel foglalkoztatta a fiatal magyar művészeket, feltehetően Szenterzsébeti Szakáts Józsefnek is ő adott megbízást.

Művészet Magyarországon 1780-1830
MTA MKCS - MNG Bp. 1980.

207 A boldog szerelem

74. TÁBLA

rézmetszet, 13,5 x 8 cm
Jelezve: V. Kiniger del. J. Blaschke sc.
Felirata: Innen nézem bátorságból / A' Világ' nagy tengerét; / Innen nézem szabadságból / A' Föld' sok rab emberét
In: (Kisfaludy Sándor) Himfy'szerelmei. A boldog szerelem. Budán, 1807. A' Királyi Universitás.
PIM

A kis metszeten már ketten ülnek a fa alatt derűs hangulatban. Kininger kompozíciója a

210 Egy ifjú pár ladikban

74. TÁBLA

rézmetszet, 13,4 x 8,2 cm
Jelezve: Szakáts J. rajz. és metsz.
In: Fáy András: Bokréta. Pest, 1807. Trattner Mátyás. Címkép.
(OSZK 323 733)

Magas sziklák között mélyen a vízbe süllyedt sajkában áll egy római tógát idéző ruhájú ifjú, kezében evezővel, mellette riadtan mozduló nő áll, ugyancsak antikos viseletben. A metszet Fáy András Lafontaine fordításának, „A hárfa sziget"-nek illusztrációja.

Irod: Pataky 1951, 226. 1. sz.

JARESCH, JOHANN

Osztrák réz- és fametsző. 1816—1820 között Pesten működött, ezután Bécsben dolgozott. (Pataky, 1951. 43.)

213 Megzavart szerelmi vallomás 73. TÁBLA

rézmetszet, 18,5 x 11 cm
Jelezve: Joh Jaresch sc.
Felirata: Itt talállak lator? Az Esküvés II. F. V. 10. Jel.
In: G. J. (Gombos Imre:) Esküvés. Pest, 1817. Dömötör Miklós. Címkép.
OSZK 186.577

Szentegyházi oltár

Roth Viktor: A székelyzsombori és szenterzsébeti oltárok. /Kny. Erdélyi Muzeum./ 8 o, 18 K, 18 L, Kolozsvár, 1910.

Romhányi K
XVIII. és
pest, 1937
Róna Józse
8 o, K,
Rozner, Ka
künstler u
Rosner Kár
40 K, 18 L
Rosner Kár
/Kny. Magy
1930.
Roth, Vikt
in Siebenb
Roth, Vikt
chiv für S
51 L, Nagy
Roth, Vikt
Siebenbürg

Így készül a szentesi csipke

küldtem el a hozzávaló eszközök mintáját is. Községemben háromszáz lány foglalkozik csipkekészítéssel és én nem bírnám álomra hajtani nyugodtan esténként a fejem, ha nem hívnám fel erre Szentes figyelmét...

A városházán szabályszerüen iktatták a csomagot, de mielőtt irattárba helyezték volna, a polgármester átment a megyeházára *Csergő* Károly dr. alispánhoz...

*

Gyorsan szalad az élet és lassu a közigazgatás utja. És nehéz lehet ez azoknak, akik nyitott szemmel látják az életet, pedig az mégis a döcögősebb utra, a közigazgatás kormánykereke mellé állitotta őket. Bizony, időbe telt, amig a dunántuli pap tanácsából felterjesztés, válaszirat, törvényhatósági bizottsági referátum, majd elfogadott határozat lett, — de fél esztendő multán, mire az alispán életté hajszolta a városházán iktatott csomagot, — háromszáz szentesi lány jelentkezett az első csipketanfolyamra.

A nyomoruság fekete esztendejében olyan szükek voltak a keretek, hogy Csongrád megye csak ötven jelentkezőt birt foglalkoztatni, nyersanyaggal, cérnával, vetélővel, orsóval és csavaróval ellátni. A tanfolyam vezetésével egy kitünő szakképzettségü hölgyet, *Csokonay Vitéz* Etelka iparművésznőt bizták meg.

Az első tanfolyam eredményesen befejeződött. A lányok olyan lelkesedéssel és tehetséggel tanulták ki a csipkekészités müvészetét, olyan nagy kedvük volt a további munkára, hogy a vezetőjük neki mert vágni már velük egy uj vállalkozásnak, a csipkegyártásnak is.

*

Csokonay Vitéz Etelka különben sem töltötte idejét hiába Szentesen. Ahogy megkezdte a tanfolyamozást, felkereste *Csallány* Gábort, a világhirü szentesi népvándorlási muzeum igazgatóját és a régi megyei kézimunkaemlékek felől kérdezősködött. Az igazgató nemcsak kiváló tudós, nemcsak neves ismerője az Attila-komplexumnak, de lelkes lokálpatrióta is, aki büszkén mutogatta meg az évszázados tulipános ládák kincseit, szépanyáink kezemunkájának büszkeségét. Hetek teltek el, amig az iparművésznő belerévedt a megye ősi kézimunkatermésének csodálatába, amig évszázadok asszonyainak álmait összeegyeztette a mai csipketechnika követelményeivel, azután papirra vetette azt, amit látott és érzett... S egy napon ráfeszitették a lányok a városháza munkatermében a hengerpárnára a tündéri, finomvonásu rajzot, aminek már az volt a neve: *szentesi csipke*...

*

Mintha annak a csongrádmegyei fekete földnek a lelke élne azokban a pókhálólengésü, habkönnyü álmokban, amiknek darabjain négy-hatnyolc napig is elszorgoskodik egy-egy lány a szentesi városházán, a régi anyakönyvi irattárban, ahonnan elindult utjára a szentesi csipke. Talán a nyomoruság megdermedt, valósággá fagyott könnyei ezek a cérnaköltemények, amikben szivek zárnak magukba mezei virágokat. Pipacsok fonódnak egybe szerelmes öleléssel, muskátlik nyilnak és harangoznak a kikelet után s bennük a tengernyi apró csillag, amit tán az égről loptak le, vagy inkább sok-sok kereszt, amit ugy hord ennek a földnek a népe a hátán időtlen-idők óta, akár a kapát, ahogy pirkad tavasszal a határban az élet...

*

A szentesi csipke felkerült Budapestre és nagy sikert aratott a legutóbbi nemzetközi vásáron. És nemcsak a pestieket hóditotta meg a szentesi csipkecsodák csoportja, de a külföld is érdeklődni kezdett. Egy napon hófehérhaju finom idős hölgy álldogált fél órahosszát a csipkék előtt. Ismeretlen idegen nyelven beszélt, csak a tolmácsa révén tudták meg a szentesiek, hogy Ellen Nelson a neve és Svédország egyik nagyvárosában, Malmőben hatalmas kézimunkaüzlete van. Fél esztendőre való munkát rendelt a szentesi csipkékből.

Azután jöttek a londoni, a párisi rendelések, sőt még Fokföld világvándorai is lekötöttek nagyobb menynyiséget az ottani kézimunkaboltoknak.

A szentesi csipke elindult, hogy meghóditsa a világot.

Vajda János

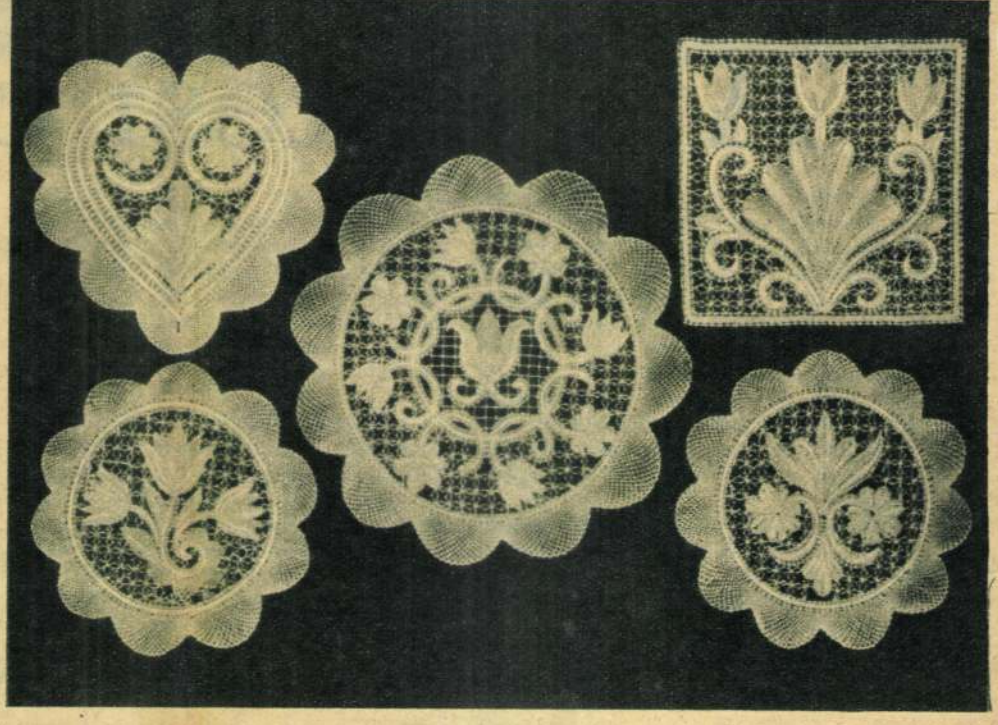

Szentesi csipkemotivumok

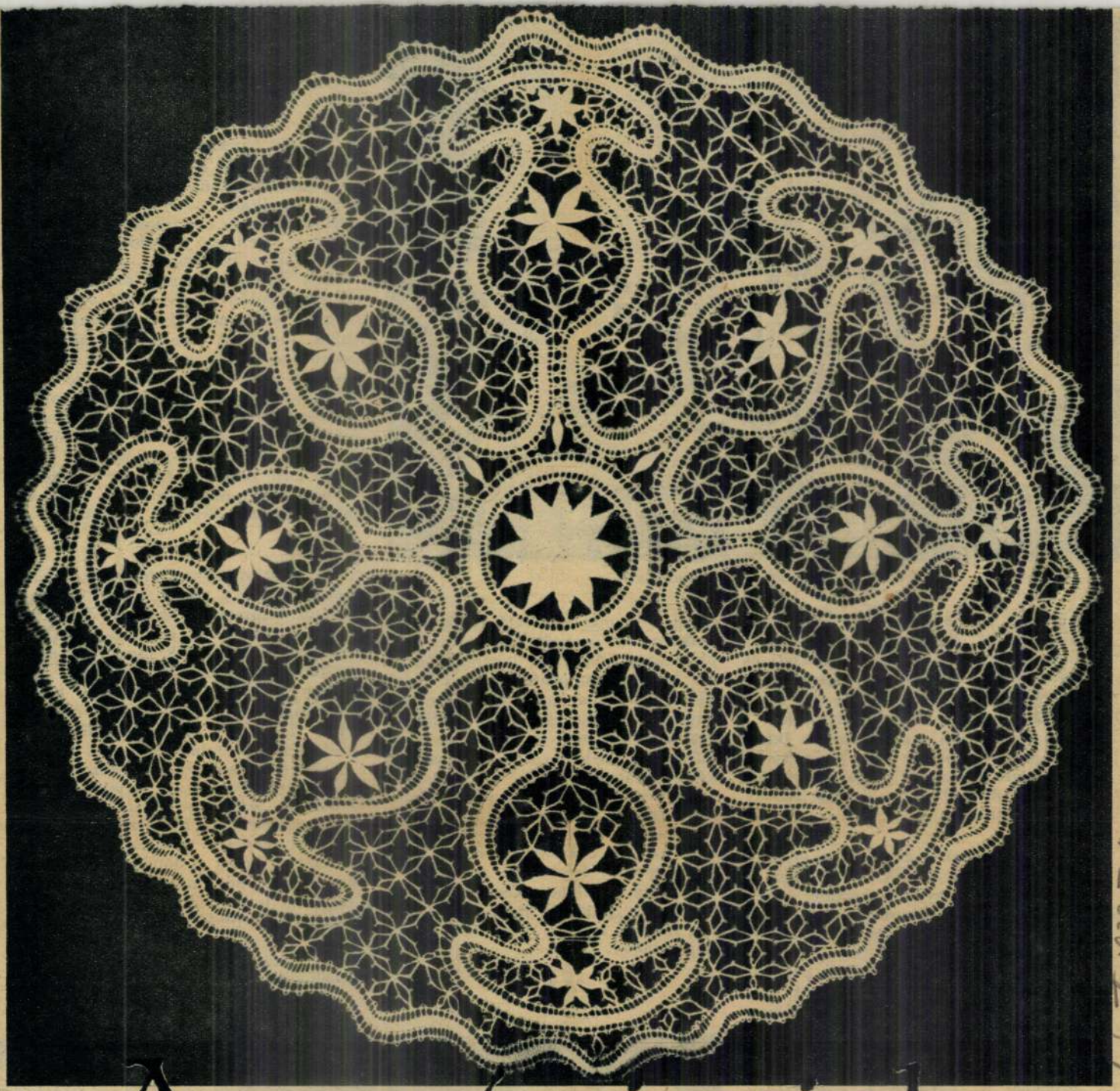

A szentesi csipke

Az európai magazinok, divatlapok és társasági ujságok hasábjain — a kézimunka világhiradóit tán ne is emlegessük — rövid idő óta tüneményes karriért ért el a magyar csipke. Egyik világhírű külföldi divatlap valósággal európai divatot csinált a halasi csipkének; a világlapok tervezői már nem állanak meg a csipketeritő és a csipkefüggöny csodálatánál: bemutatják a modernvonalu csipkeszoknyát, a csipkebluzt... a csipkekalapot.

Mintha az Uristen fáklyájának lángja surolta volna világosságával a magyar Alföldet, a vidék valami öntudatlan sejtéssel évek óta készül erre a világdivatra. A halasi asszonyok, lányok finom ujjai voltak az uttörői az Alföld felfrissült csipkekulturájának és az ő szines álmuk lenge felhőjéből épült fel a vidék első csipkeháza. Azóta, hogy a világ felfedezte a halasi cérnakincseket, a gondokban és terhekben sorvadó megyékben olyan a csipkekészités gondolata, mint a jövő, a boldogulás, a nyomoruság szikkadó dülőutjáról való kivergődés itélete.

*

Nemsokára negyedik éve lesz, hogy istenitélet kaszált végig a szentesi határon. Elverte a jég Csongrád megyét, de ugy, hogy a buzatáblák pirkadó termésére a harmadik dülőkben talált rá gazdájuk. Kilométerhosszuságban rozsdás, halott földek maradtak a tanui annak, ami történt és megesett az, amit se a háboruban, se azelőtt, se azóta nem láttak: rittak, zokogtak a gazdák a megcsufolt földeken, akár a kisgyerekek. A szentesi templomok tornyáról elvitte a jeges fergeteg a mutatót és hónapokon át olyan volt a város, a fekete földek megyéjének székhelye, mint a siralomház.

És, amikor már az egész országban kitudódott a csongrádmegyeiek nagy nyomorusága, egy szomoru nyári reggelen kis csomagot kézbesitett a posta a szentesi városházára. A csomagot *Kágyel* Endre dunántuli református lelkész küldte *Négyesi* Imre dr.-nak, Szentes akkori polgármesterének. A csomagolópapirból néhány ismeretlen rendeltetésü fadarab hullott ki, egy levél kiséretében..

— A csipkekészités az én falumban, a Balaton mellékén hasznot hajtó, értékes háziiparrá fejlődött — irta a levélben a pap. — Azt ajánlom a sorscsapásokkal sujtott szentesieknek, próbálkozzanak meg vele. Ezért

Szántó Tibor (KÖZTI)
Vezető építész: Hofer Miklós

1949-ben született. A Bolyai János gimnázium elvégzése után a BME Építeszmérnöki Karán folytatta tanulmányait, és 1972-ben a Középülettervezési Tanszéken fejezte be. Azóta a Középülettervező Vállalatnál dolgozik.

Eddigi legösszetettebb munkája a Lágymányosra telepítendő Eötvös Lóránd Tudományegyetem Természettudományi Karának funkcióterve, melyet Osztie György kollégájával és dr. Müller Ferenc tanszékvezető közreműködésével készített. Az átfogó tanulmányban a tervezéselőkészítés hazai gyakorlatában eddig nem alkalmazott módszereket dolgoztak ki, melyek segítségével — gépi matematikai lehetőségeket is felhasználva — több szempontból optimalizált telepítési és alaprajzi változatok voltak képezhetők.

KISZ Vezetőképző Tábor, Hajdúszoboszló

Az együttes 120 fiatal nyári, és 60 fiatal egész éves mozgalmi iskolai képzését és szabad idő eltöltését biztosítja. Hagyományos szerkezettel, nyerstégla felületekkel, a nyári előadóterem acél rácsostartókkal készül.

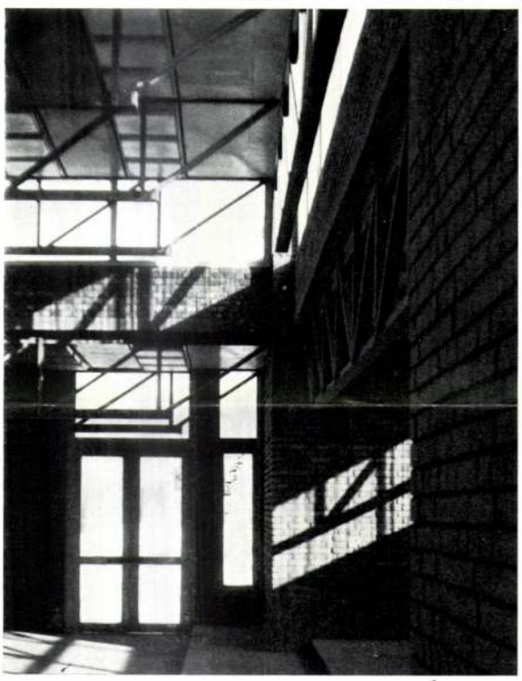

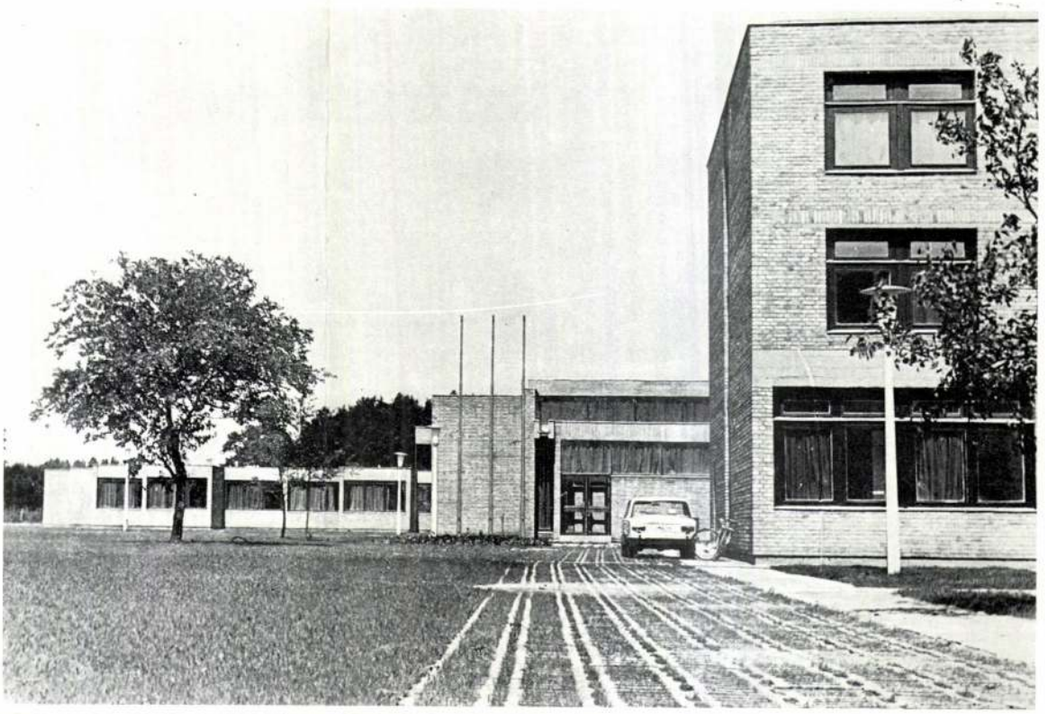

Magyar Építőművészet 1977/1

Szentai Judit (IPARTERV)
Vezető építész: Arnóth Lajos

SZENTAI JUDIT

1946-ban született Budapesten. 1970-ben diplomázott a BME Középülettervezési Tanszékén. 1970 óta az IPARTERV-nél dolgozik.

Vállalati munkák

Péti Nitrogén Nagykapacitású Műtrágyagyár (kompresszorház, szintézisüzem, műtrágyagyár üzemépülete és zsákoló — szerkesztőként); Gépszakmai KTSZ műhelycsarnok és szociális épület; Kohászati Gyárépítő Vállalat, Tápiószele, szociális épület és gépkocsitároló; CONDER licenc honosítása, tervezése és adaptálása.

Pályázatok

Fonyód — gyógyfürdő, gyógyszálló melegvízű strand, kiemelt megvétel; korszerű vendéglátóipari együttes; balatonlellei KISZ tábor (házi pályázat), kiemelt megvétel; visegrádi Mátyás király Múzeum; kaposvári Kalinyin városrész déli kapu — megosztott I. díj; TVK Műanyagfeldolgozógyár csarnok (házi pályázat), megosztott I. díj;

Hungarocamion — hibaelhárító és tanműhely

A Hungarocamion Ceglédi úti tranzit raktártelepén a beérkezett árukat tárolják és az új fuvarokat állítják össze. A tervezett épület kettős funkciójú.

A hibaelhárító műhelyben az útra induló járműveket ellenőrzik, a hibás járműveket javítják. A tanműhely feladata a Hungarocamion számára megfelelő szakmunkás-utánpótlás biztosítása.

A gazdaságos telekkihasználás érdekében a hibaelhárító csarnok beálló és kitolató forgalomra szervezett.

A hibaelhárító csarnok egyszintes. A csarnokhoz kapcsolódó kétszintes középfolyosós épületrészben a csarnok üzeméhez tartozó kiszolgálósáv, valamint a tanműhely kapott helyet. A földszintre a külső kapcsolatot igénylő és nagy padlóterhelésű helyiségek, míg az emeletre a kisebb födémterhelésű helyiségek (öltözők, irodák, oktató termek) kerültek.

A tartószerkezet: acélváz előregyártott födémpallókkal. Válaszfalak szerelt jellegűek. A homlokzati fal UNIVÁZ panelekből készül, alumínium ajtókkal és ablakokkal, Scan-Door kapukkal.

a. Helyszínrajz — földszinti alaprajz, M=1 : 400

Hibaelhárító műhely

1. Hibaelhárító csarnok kiszolgáló sáv. 2. Üzemi bejárat, feljárat az emeletre. 3. Alkatrész raktár. 4. Gépészeti helyiségek (kompresszorház, szellőzőközpont, hőközpont). 5. Elektromos kapcsoló. 6. Tűzoltó blokk (őrszoba, parancsnoki szoba, szertár)

Tanműhely

7. Tanulók bejárata és feljárat az emeletre. 8. Lakatos műhely. 9. Gépiforgácsoló. 10. Villamos tanműhely. 11. Motorszerelő. 12. Adagoló. 13. Alkatrész mosó.

b. Hosszmetszet. M=1 : 400

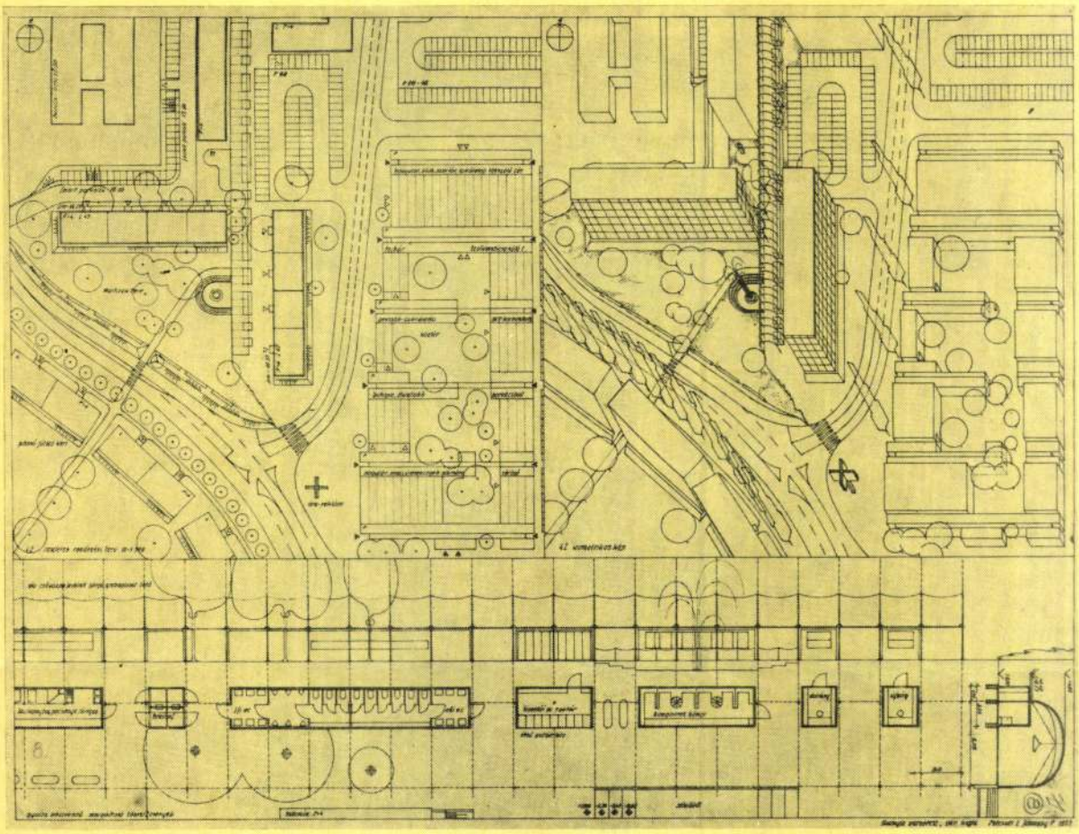

2 1

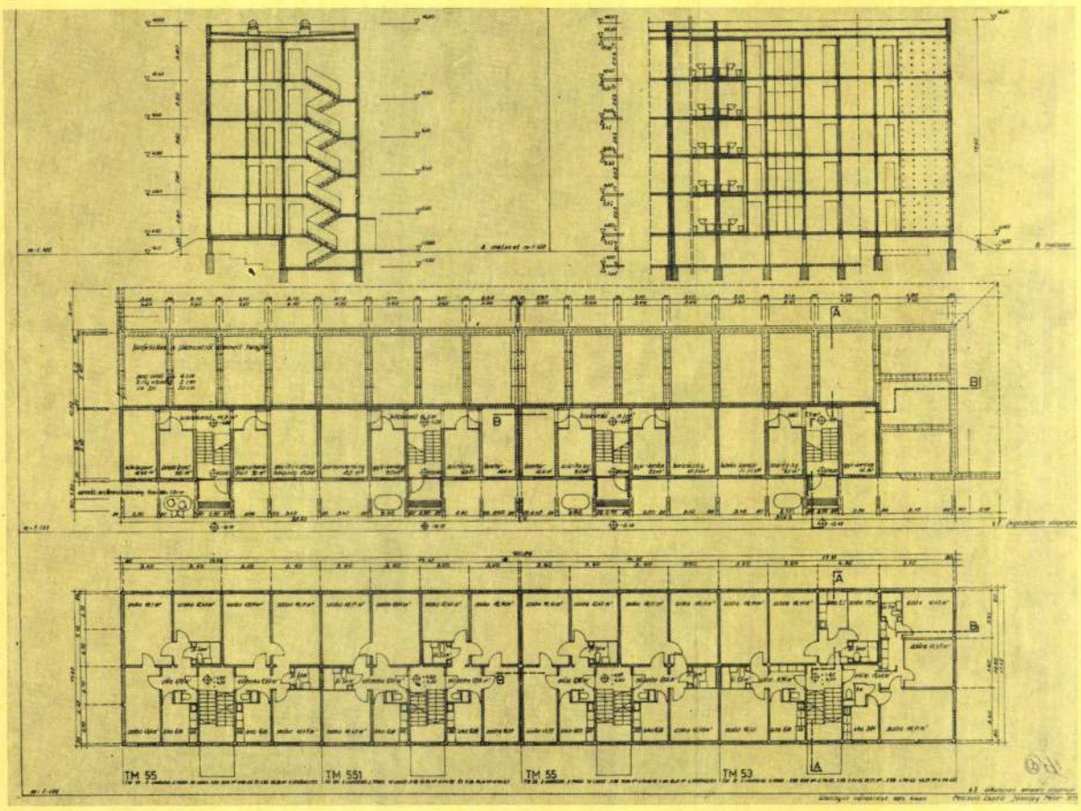

I. díjat nyert 8. sorszámú pályamű szerzői:
Felcsuti László
Jánossy Péter

1. Részletes rendezési terv, izometrikus kép, gyalogos közlekedő és szolgáltató együttesek
2. A és B metszet, a fogadószint és az általános emeleti alaprajz

Magyar Építőművészet ~~Kiadó~~ 1977/3

Szentai Judit

Kaposvár, Kaláry u. városrész déli része
Fiatal Építészek Köre III. ciklusának tervpályázata 1975.

I. díjban részesült 13. sorszámú pályamű szerzője: Szentai Judit

1. Helyszínrajz és axonometria
2. Általános szint alaprajza

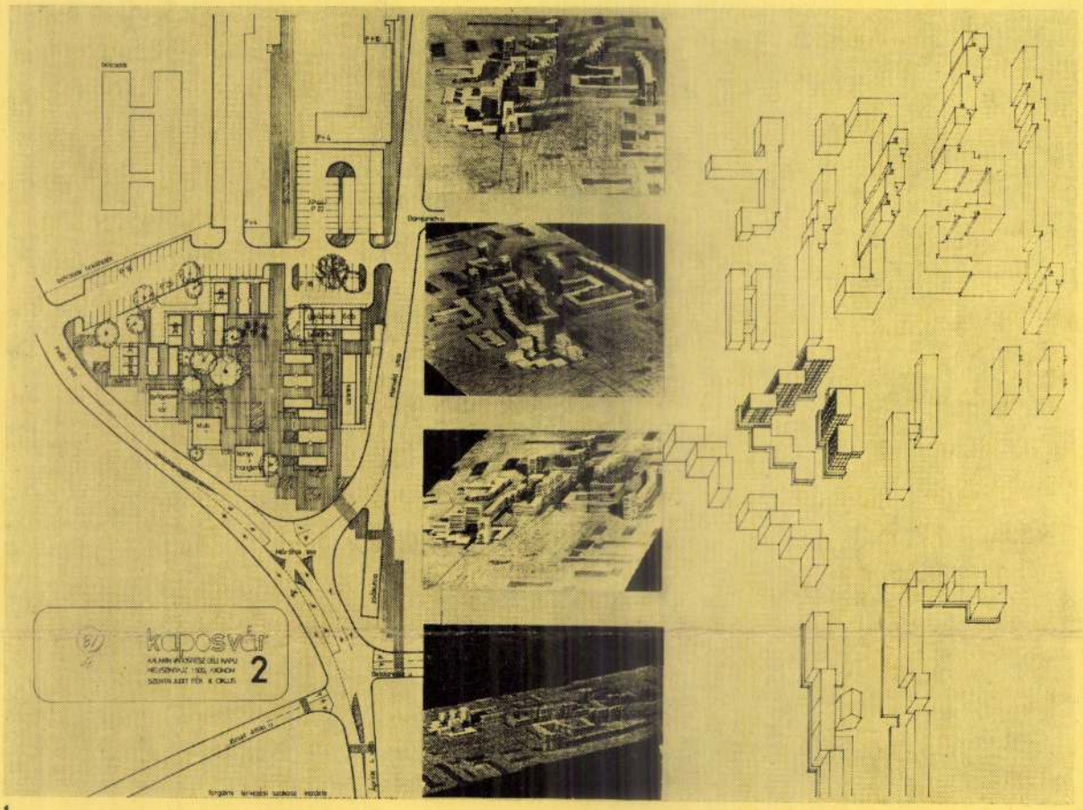

1 2

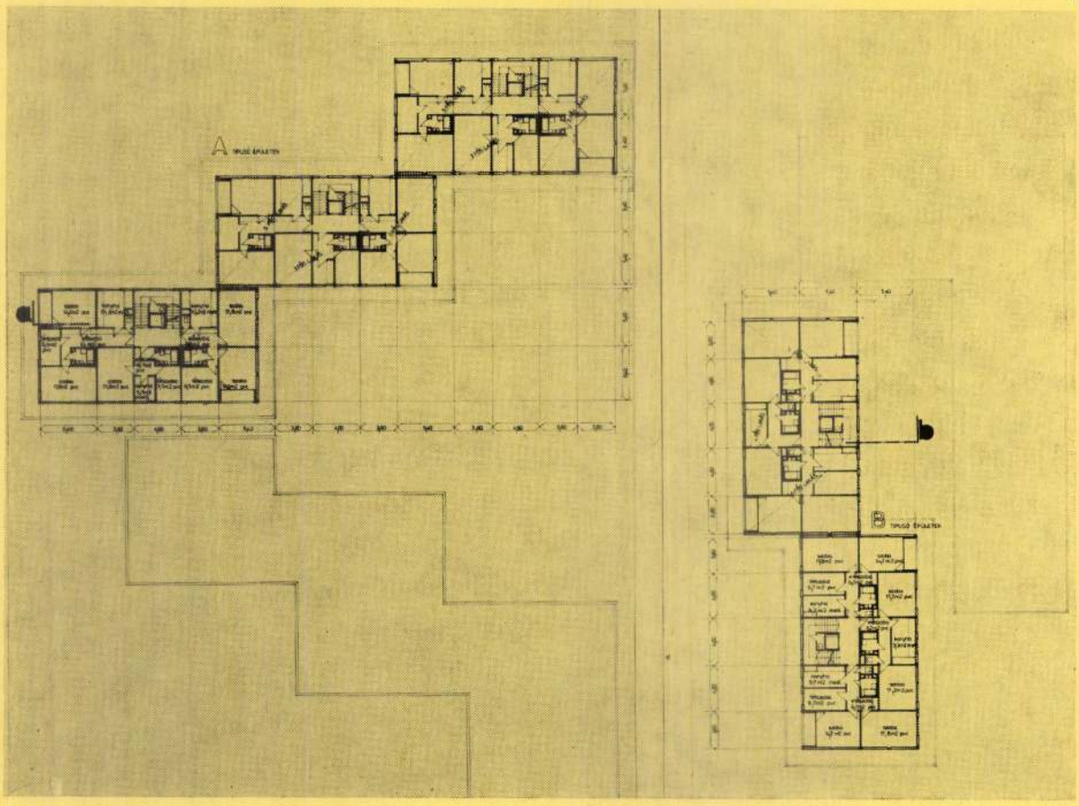

Szentai Judit, YBL-díjas építész
Magyar Építőművészet, 1984. 4., 63 old.

YBL Miklós-díjak, 1984.

1.

Szentai Judit diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetemen, 1970-ben szerezte meg. Azóta az IPARTERV-ben dolgozik. Résztvett a Fiatal Építészek Köre III. ciklusának munkájában.

A díjat a Ceglédi Városi Tornacsarnok magas színvonalú építészeti kialakításáért kapta. A park mellé telepített épület jól illeszkedik a természeti és az épített környezethez. A tornacsarnok a területen gondosan megtartott ősfák közül kiemelkedve Cegléd városkép-formáló elemévé vált.

Szentai Judit
(IPARTERV)

Apatin (Apatin), Városháza. (Raichle J. Ferenc) 1907.
Babapuszta (Aleksa Santić), Fernbach kastély 1906—07. (Raichle J. Ferenc vagy Hikisch Rezső?, kivitel: Raichle)
Bácskeresztúr, (Ruski Kostur) Elemi iskola. 1911. (Györgyi Dénes)
Bácstopolya (Bačka Topola), r. k. templom. 1903—04. (Raichle J. Ferenc)
Beocsin (Beočin), Spitzer cementgyáros kastélya, 1896 k. (saját terve)
Csáktornya (Čakovec) Hódosi Vilmos vasúti szállodája
Kaszinó 1904. (Böhm Henrik és Hegedüs Ármin)
Eszék (Osijek), ul. Čavrak, villasor 1900 k.
Apolló (Mast:Paduk) mozi, 1912.
Varrógépkereskedés portálja, 1905 k.
Fiume (Rijeka), Zsinagóga 1895. (Baumhorm Lipót)
Elemi iskola és óvoda 1914. (Sváb Gyula)
Erdőhivatal (Šušak) 1911. (Fábián Gáspár és Lechner Lóránd) Felső-

példányban készült és Magyarországon nem került forgalomba. Teljesen érthetetlen, hogy ilyen fontos mű átvétele ne történjék meg, akár a kellő előzetes értesülés, akár a kellő akarat híján.

Ez az első könyv a századfordulós magyar építészettel kapcsolatban, amely sikeresen köti össze a nagyközönséghez szóló ismeretterjesztést nagyjelentőségű szakmai kutatások új eredményeinek közlésével. Ki kell emelnem, hogy *ismertet* mindenekelőtt és elkerüli azt a már megszokott hibát, hogy leírás és értékelés elé emelje saját véleményének közlését.

A könyv első része összefoglalja a Vajdaság területének századfordulós építészetét. Ez a konkrét terület szerinti kiemelés nemcsak arra ad alkalmat, hogy — mint részben az egész — a magyar századfordulós építészet fejlődéstörténetét összefoglalja. Nagyon jelfigyelmünket Lajta tervezői bravúrjára: az épület a technika gyökeres átalakulása után is jól szolgál eredeti rendeltetésében.

Komor és Jakab irodájának tevékenysége a szaksajtóból — címek ismertetésén túl — még újságcikkek szintjén is hiányzik. Ez azért is feltűnő, mert épületeik a jellegzetes magyar századfordulós városkép meghatározó elemeit képezik Szabadkán, Marosvásárhelyen, Nagyváradon és Kecskeméten, és a legjellegzetesebben képviselik a lechneri stílus „provincializmusát". Duranci három fő művüket elemzi: a szabadkai zsinagógát (amely stílusbeli egységességénél fogva műveik közül kiemelkedik és amelynek acélszerkezete a magyar építészetben úttörő jelentőségű), a szabadkai városházát (amelyet a vajdasági szecessziós építészet szintézisének nevez és amelyet a hasonló rendeltetésű, korabeli épületek sorából ma is jól működő

Szoboszlay István (IPARTERV)
Vezető építész: Böjthe Tamás

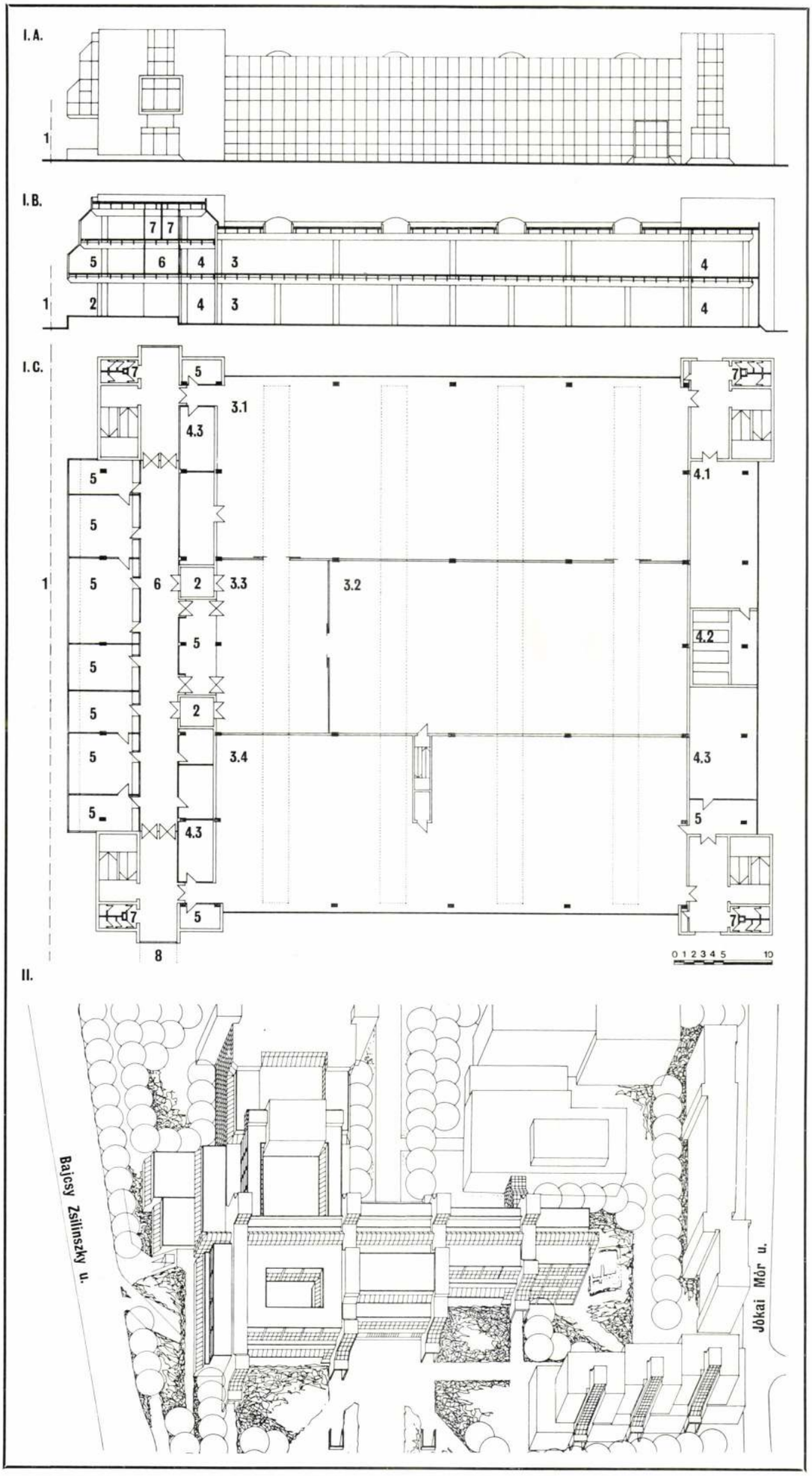

1946-ban született Disznóshorváton. Miskolcon érettségizett, majd 1971-ben szerezte meg diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetem Ipari Építészeti Tanszékén. Az IPARTERV-ben dolgozik, első jelentős munkája a Salgótarjáni Öblösüveggyár egyik többcélú épülete.

Rendszeresen pályázik. A FÉK III. ciklusának elméleti feladataként Dobó Jánossal közösen az ipari épülettervezés ergonómiai szempontjait tanulmányozták.

I. Salgótarjáni Öblösüveggyár többcélú épülete

Az épület a gyár egyes segédüzemeit és raktárait foglalja magában. Kétszintes ipari csarnok, a feltöltését biztosító iparvágány felé rakodó rámpával, melyet az üzemekhez tartozó irodák és a legfelső szinten levő öltözők fednek le. Szerkezete előregyártott vasbeton váz (31. ÁÉV szerkezet), monolit lépcsőházak, Pre-M-Isol külső határoló paneek, acé l nyílászárók.

I. A. Északkeleti homlokzat

I. B. Hosszmetszet

1. Iparvágány. 2. Rakodó rámpa. 3. Nagyterű segédüzemek és raktárak. 4. Kis műhelyek és raktárak. 5. Irodák. 6. Technológiai folyosó. 7. Öltözők

I. C. Első emeleti alaprajz

1. Iparvágány. 2. 2Mp teherlift. 3.1. Papírdobozgyártó üzem. 3.2. Dobozraktár. 3.3. Manipulációs tér. 3.4. Rezsianyag raktár. 4.1. Asztalos kézi műhely. 4.2. Forgácsleválasztó. 4.3. Kézi raktárak. 5. Irodák. 6. Technológiai folyosó. 7. W. C.-k, mosdók. 8. Később készülő híd a csomagoló épületbe

II. Pécs, Művelődési Központ tervpályázata

14. sz. pályamű, III. díj

A tervben javaslatot kellett tenni a belváros adott tömbjének beépítésére, figyelemmel annak városszerkezeti, műszaki adottságaira. Meg kellett oldani az új városi és regionális igényeket ellátó művelődési központ épületegyüttesét, annak kapcsolatát a már megépült ifjúsági házzal, valamint egy OTP iroda-lakóház együttes és vendéglátóipari egység elhelyezését.

Építész társtervező: Fülöp Annamária

Munkatársak: Rétháti Kálmán, Flück Róbert, Szőke Lajos, Jánossy Éva, Tarjányi Endréné

Magyar Építőművészet 1977/3

Szente Gábor (Debreceni Tervező Vállalat)

Vezető építész: Mikolás Tibor

SZENTE GÁBOR

1944-ben Balassagyarmaton született. Középiskolai tanulmányait Szegeden végezte, az építészmérnöki diplomát a BME Lakóépülettervezési Tanszékén 1968-ban védte meg. 1972-ig a Békés megyei Tanácsi Tervező Vállalatnál, Békéscsabán dolgozott. 1972 júliusa óta a DTV-nál dolgozik, 1974-től a Boruzs Bernát által vezetett 2. sz. építészcsoportban. Az építészcsoporttal közösen készített, országos tervpályázatokra benyújtott terveik mintegy huszonöt alkalommal díjazásban vagy megvételben részesültek. Különösen a lakóépületek-lakótelepek színdinamikai tervezési problémái érdekelik.

Fontosabb munkái

Lakóépületek: Szarvas, Békés, Hajdúnánás, Debrecen 1968—1976. Ipari épületek: Békéscsaba, Férfi Fehérneműgyár rekonstrukció 1970—1971; Debrecen, Barnevál rekonstrukció (tanulmány) 1973—1974.

Egyéb: Hunya, ravatalozó 1972; Debrecen, Csokonai Színház rekonstrukció (tanulmány) 1972—1973; Debrecen, 16 tantermes általános iskola és 150 fős óvoda, 1972—1973; Hajdúnánás, 105 lakás és üzletek, 1973—1974; Hajdúszoboszló, 200 férőhelyes kollégium. 1974; Debrecen, Újkert lakótelep 7500 lakás (munkatársként) 1975—1976.

20 tantermes Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző Iskola, Debrecen, Vénkert

Az együttes 3×6 m raszterhálóra szerkesztett „HAJDÚVÁZ" szerkezetből épül.

Előregyártott, gerenda nélküli vázszerkezet, alul-felül sík födémpanelokkal, pillérekkel, homlokzati elemekkel és kehelyalapokkal. A szerkezeti rendszert a DTV és a HÁÉV dolgozta ki 1976-ban, Kertai László irányításával.

1. Szaktantermi szárny

Alagsor: Hőközpont, Személyzeti öltöző, Ruhatárak, raktárak, műhely. Földszint: Előcsarnok, porta, tanulószoba, klub, férfi és női W. C. I—II. emelet: Szertárkapcsolatú szaktantermek, csoportszobák, nyelvi laboratórium, SZB-, Párt- és KISZ-irodák, férfi és női W. C., „B" és „C" lépcsőház

2. Déli tantermi szárny

Földszint: Tankonyhai együttes. Tankonyha. Tancukrászat. Tan-étterem. Öltöző. Előkészítő. Raktárak. W. C.-csoport. I—II. emelet: 2×2 db szertárkapcsolatú tanterem. Férfi W. C. „A" lépcsőház

3. Tornatermi szárny

Földszint: Zsibongó. Tornaterem. Öltözők

4. Északi tantermi szárny

Földszint: Igazgatási egység. I—II. emelet: 2×2 db szertárkapcsolatú tanterem. Női W. C. „D" lépcsőház

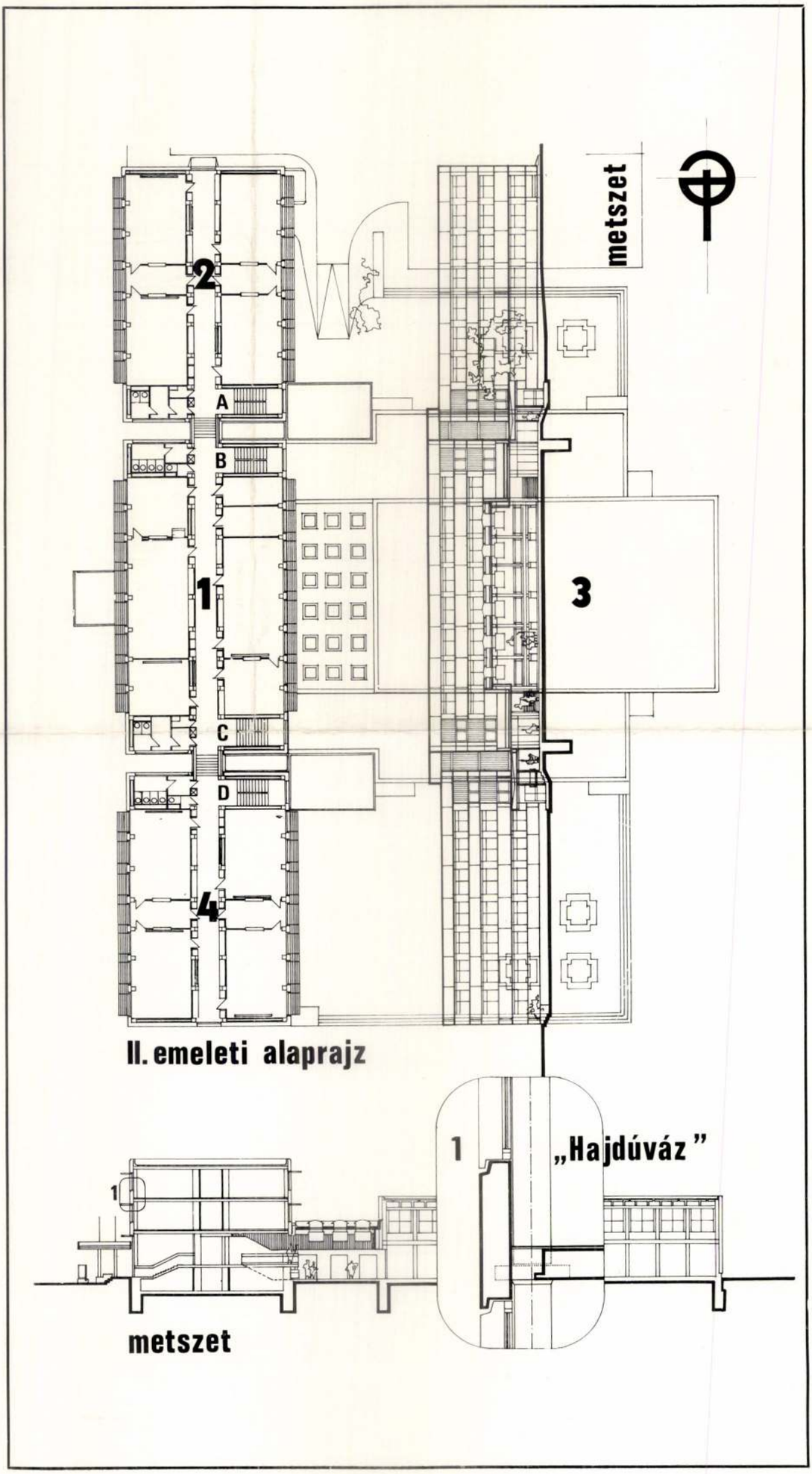

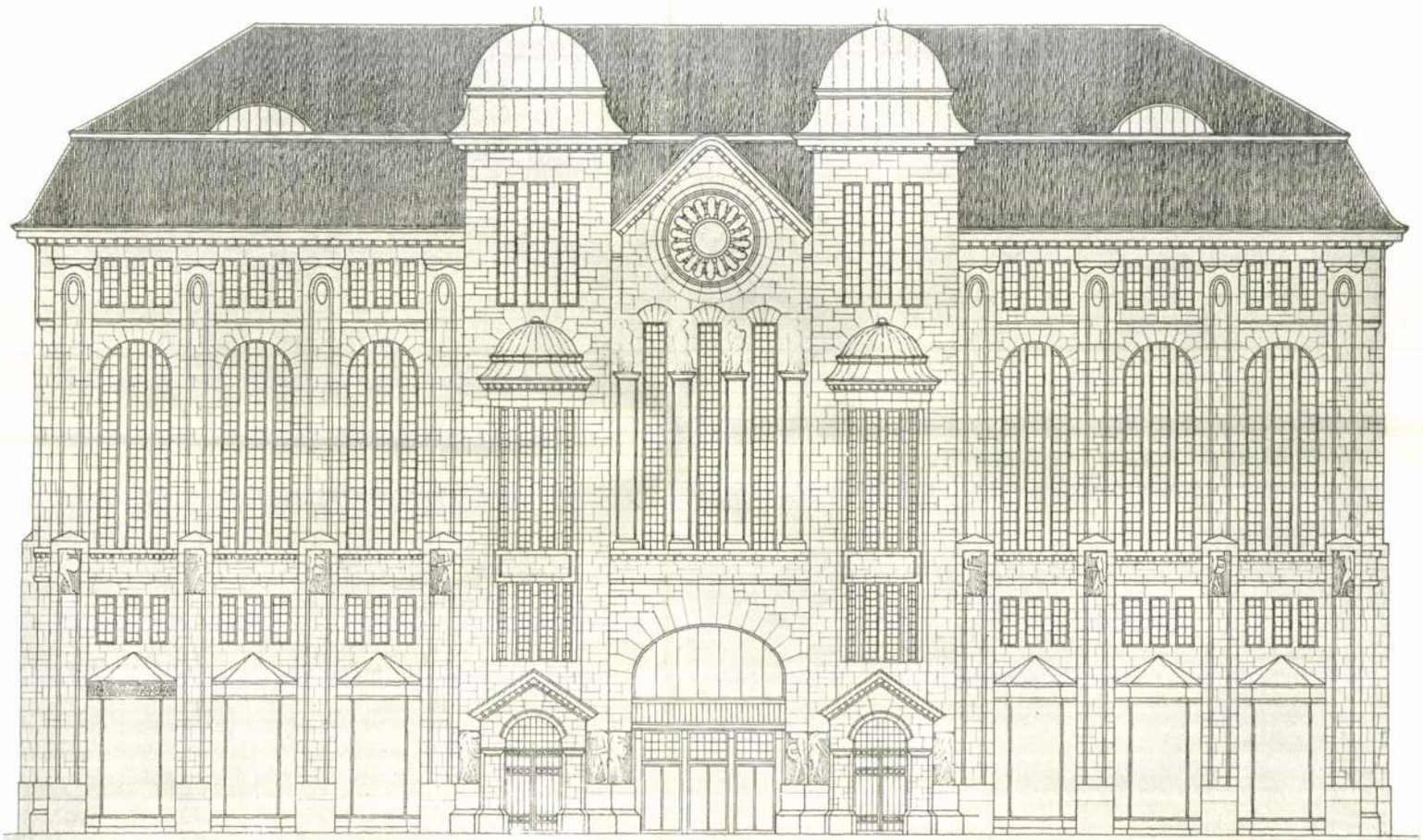

II. DIJ: — JELIGE: POINT DE VUE. FŐHOMLOKZAT. SZENTE AURÉL, BUDAPEST.

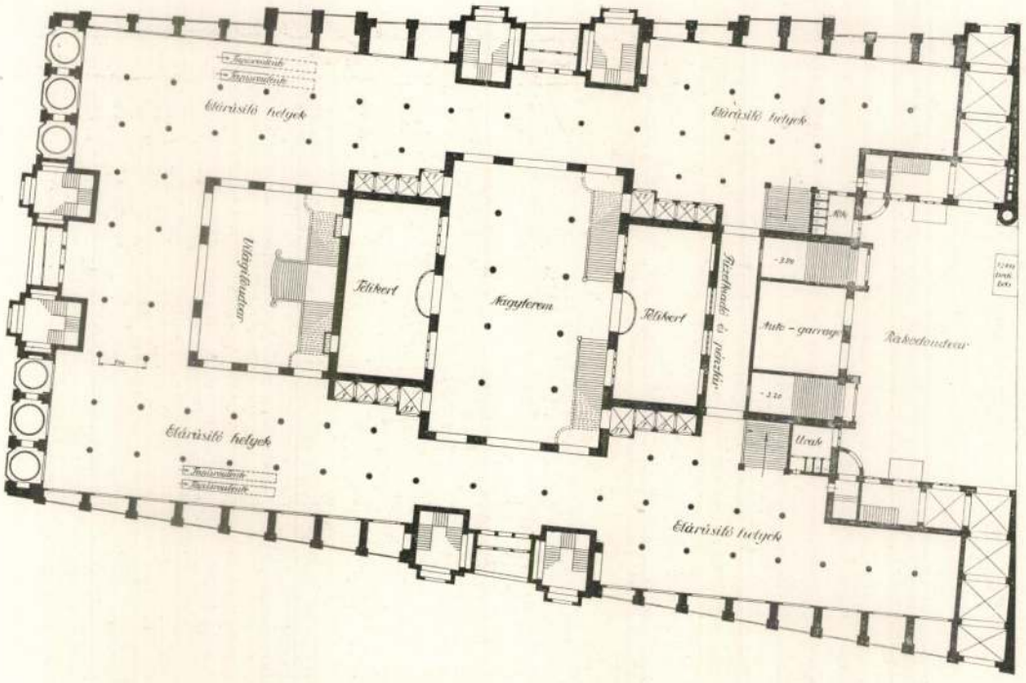

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

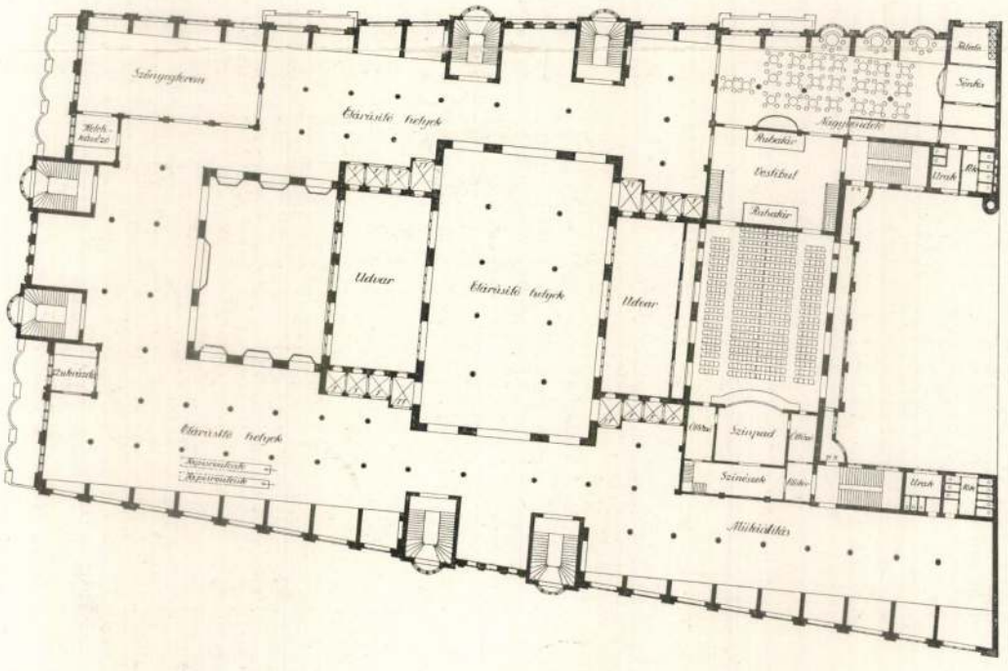

I. EM. ALAPRAJZ.

II. DÍJ. — JELIGE: POINT DE VUE. SZENTE AURÉL, BUDAPEST.

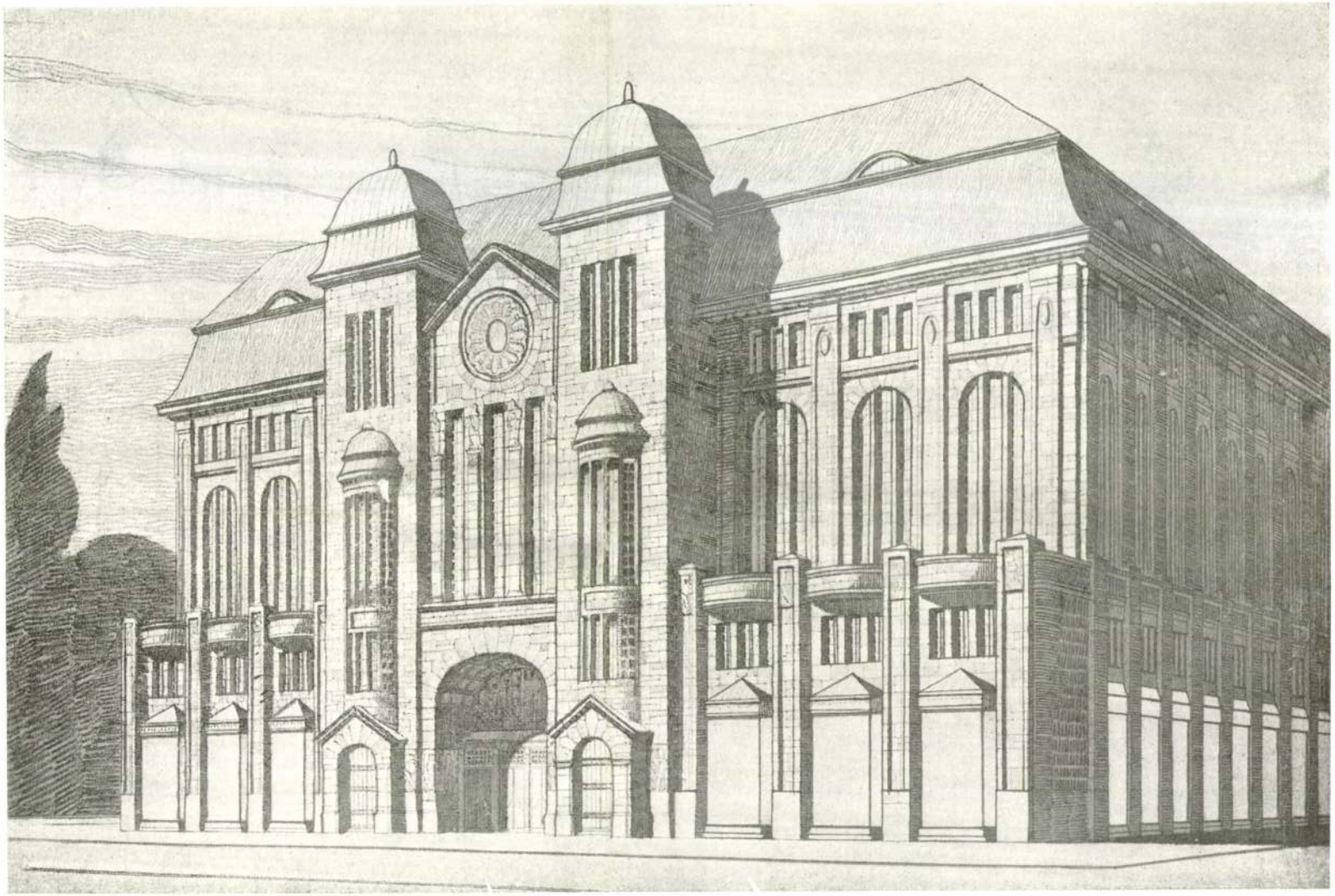

II. DIJ. — JELIGE: POINT DE VUE. TÁVLATI KÉP. SZENTE AURÉL, BUDAPEST.

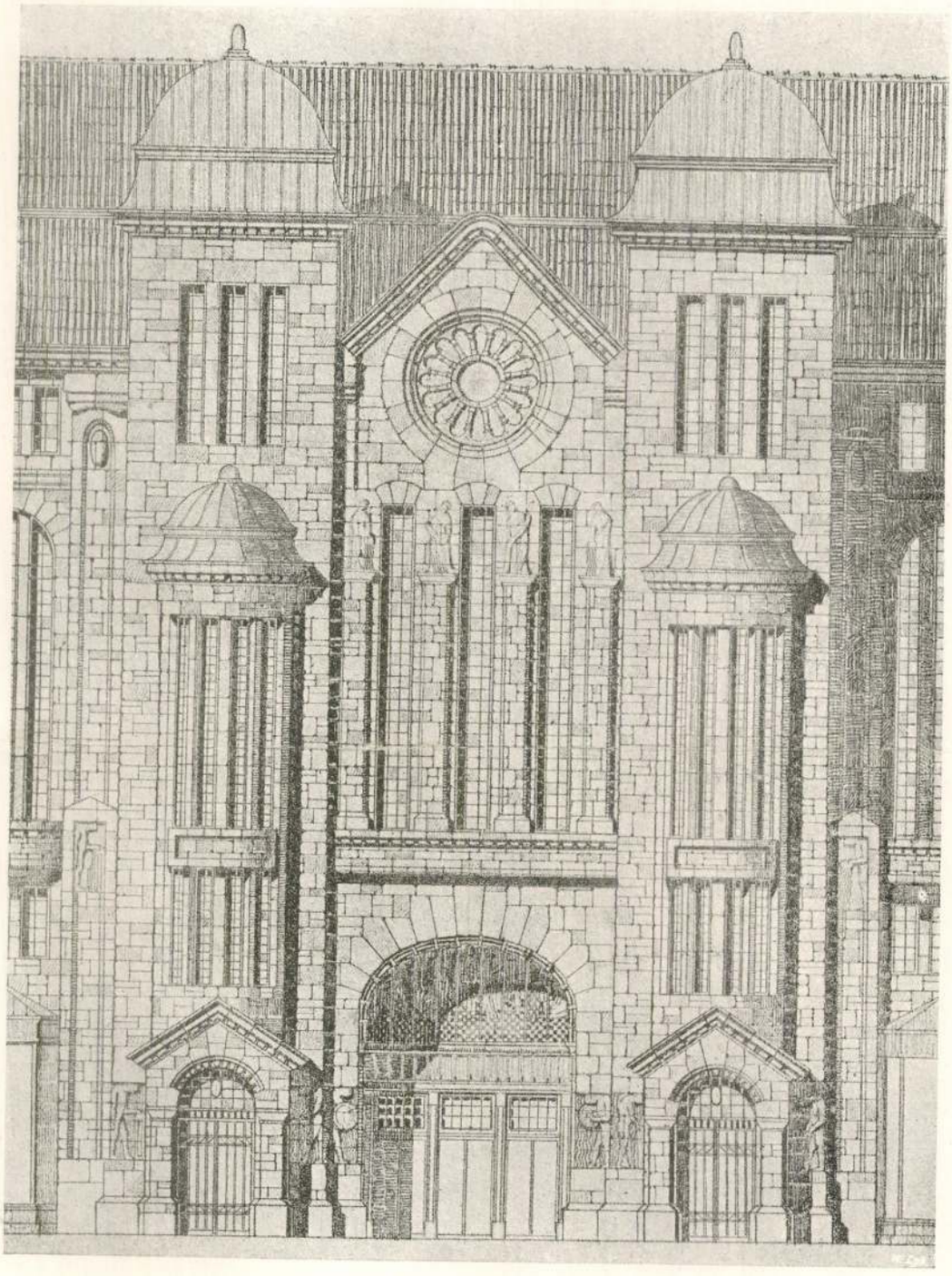

HOMLOKZATRÉSZLET.

II. DIJ. — JELIGE: POINT DE VUE.

SZENTE AURÉL, BUDAPEST.

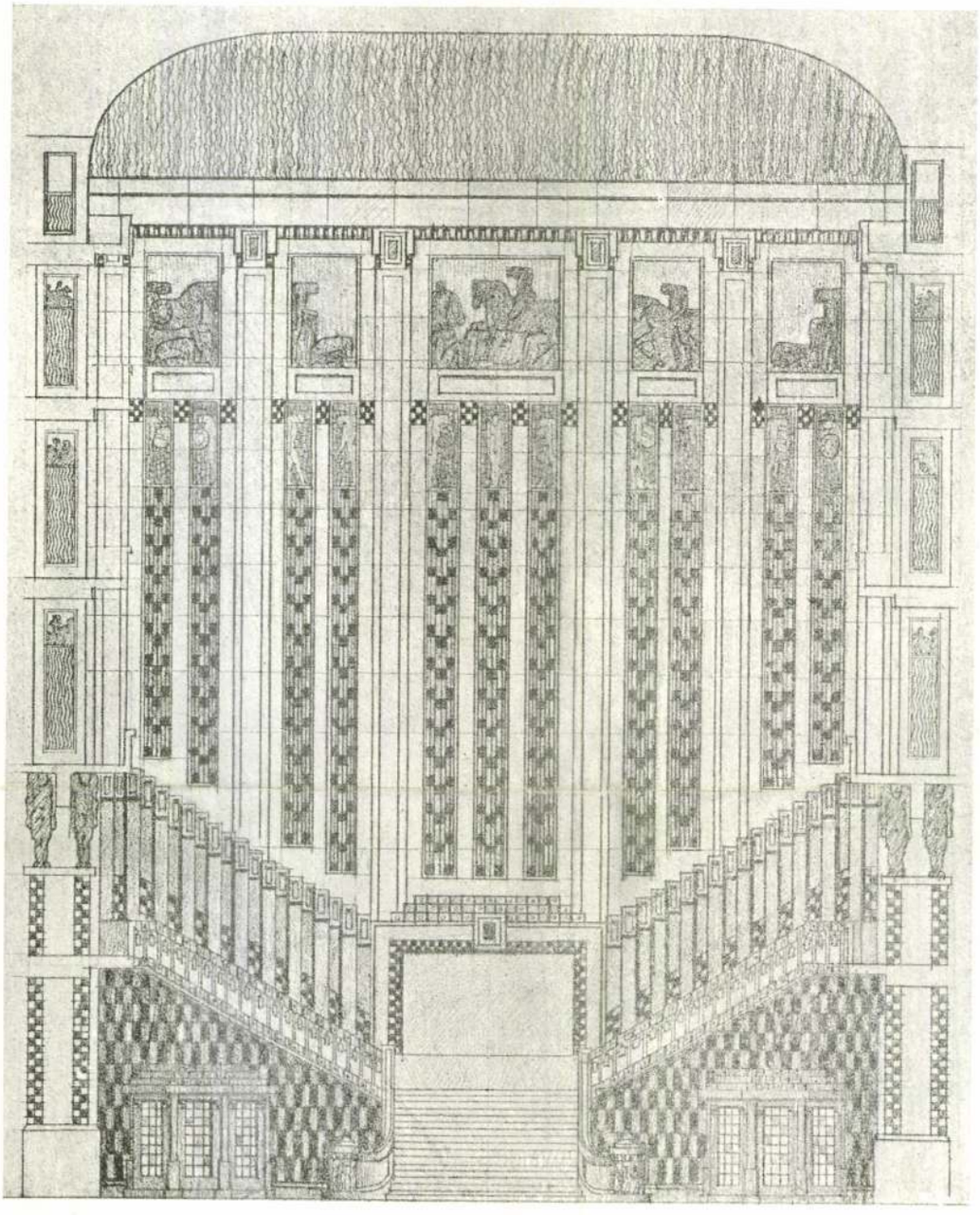

BELSŐ RÉSZLET.

II. DIJ. — JELIGE : POINT DE VUE.

SZENTE AURÉL, BUDAPEST.

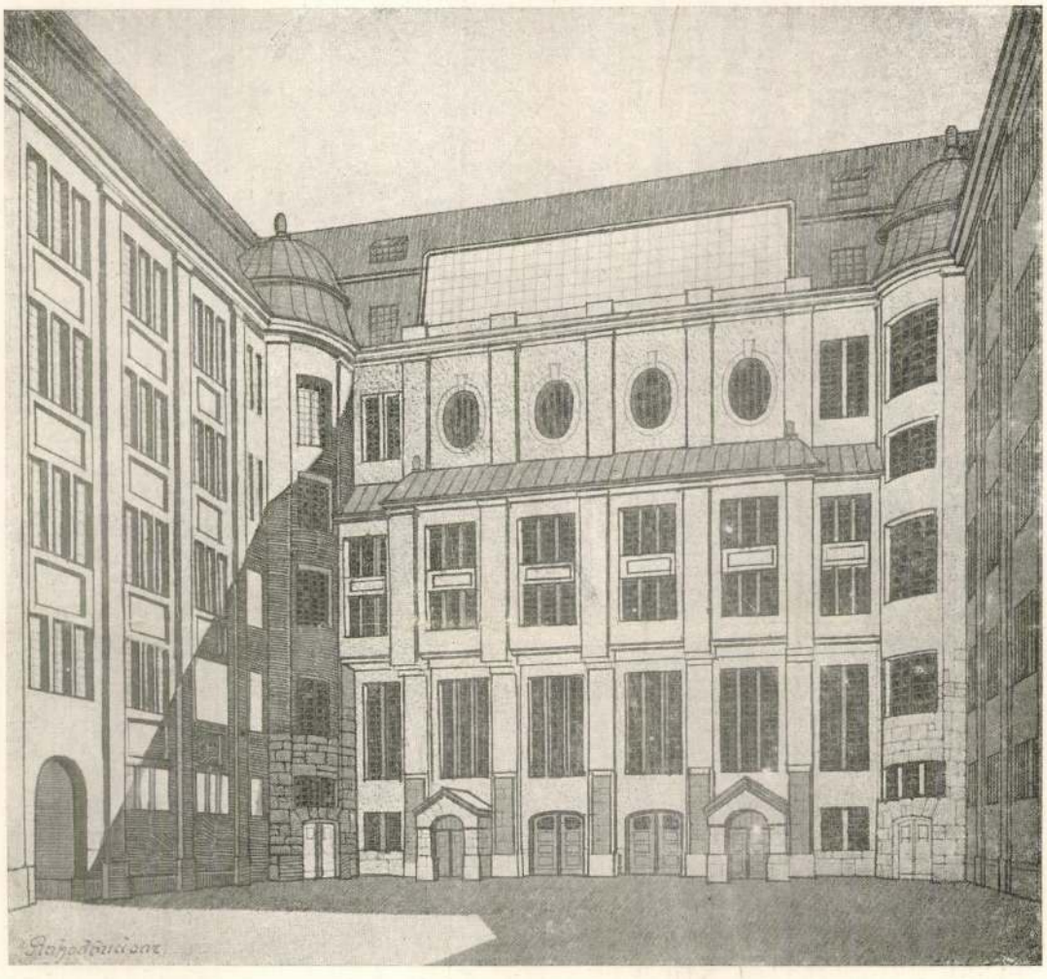

UDVARRÉSZLET.

II. DIJ. — JELIGE: POINT DU VUE.

SZENTE AURÉL, BUDAPEST.

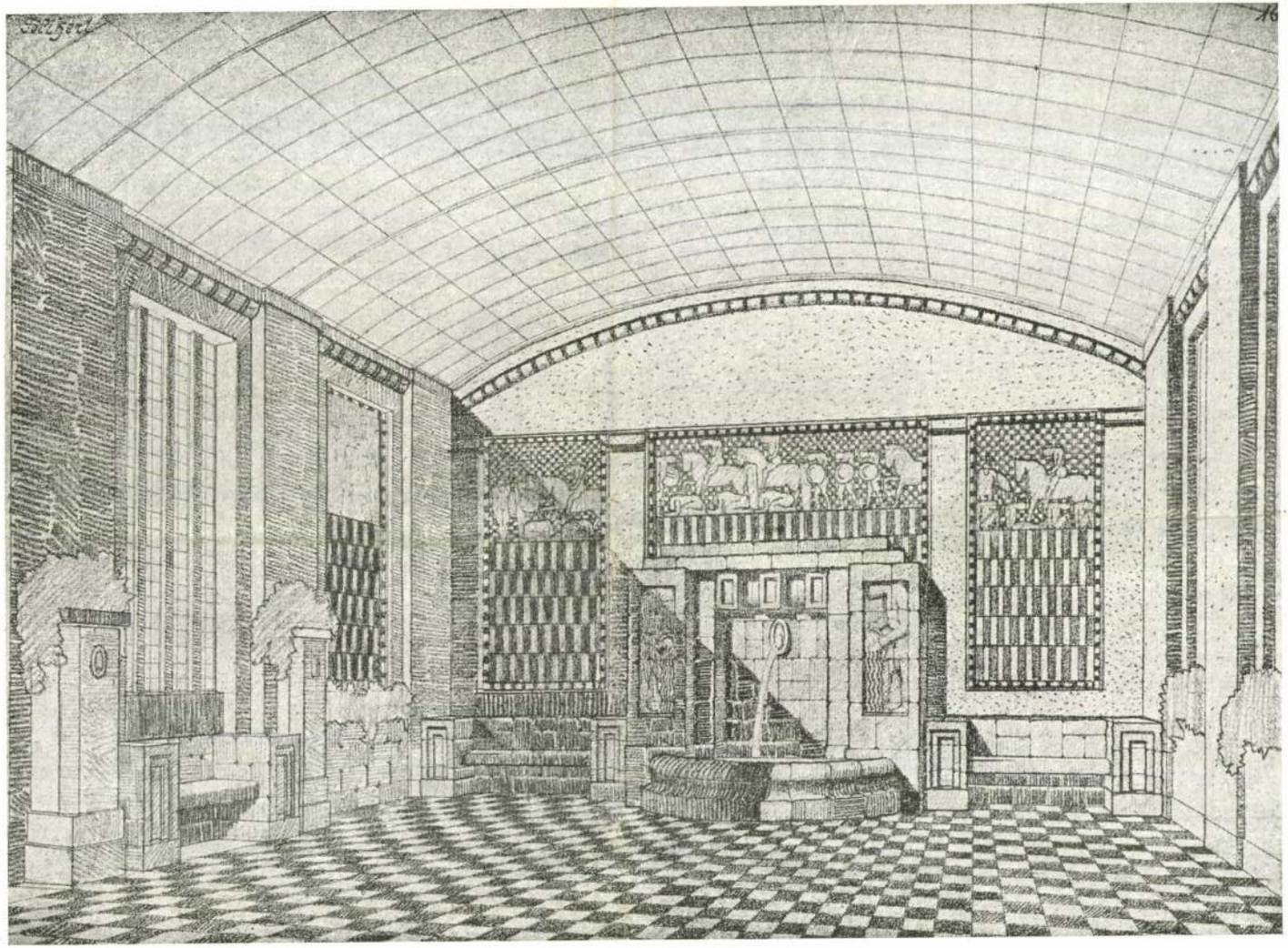

II. DIJ. — JELIGE: POINT DE VUE. BELSŐ RÉSZLET. SZENTE AURÉL, BUDAPEST.

8. Pék. 9. Cukrászda. 10. Konzervek. 11. Tejgazdaság. 12. Gyarmatárúk. 13. Dohány.

IV. csoport. Művészeti vonatkozásúak. 1. Műipari cikkek. 2. Keleti díszműárúk. 3. Ötvös-ezüst-műárúk. 4. Ékszerész. 5. Kézimunkák. 6. Művirág és toll. 7. Zongoraterem a lakásberendezési rész szomszédságában. 8. Hangszerész (6. és 7. próbateremmel kapcsolatban). 9. Zeneműkereskedő. 10. Színházjegyiroda. 11. Képek, szobrok (kiállítási terem). 12. Könyvek. 13. Fényképészeti műterem.

V. csoport. Papírárúk és sokszorosítás. 1. Papírárúk. 2. Rajzszerek. 3. Irodai felszerelések. 4. Irógépek. 5. Fényképészeti cikkek. 6. Levelezőlapok. 7. Sokszorosító iparcikkek és termékek.

VI. csoport. Játékok. 1. Gyermekjátékok. 2. Babák. 3. Nürnbergi árúk. 4. Tornaszerek, ifjúsági játékok. 5. Sportcikkek. 6. Fegyverek. 7. Tanszerek.

VII. csoport. Kertészet. Balneológia. 1. Virágok. 2. Magkereskedés. 3. Kerti berendezés. 4. Dísznövények. 5. Aranyhalak. 6. Ásványvizek.

VIII. csoport. Vegyészeti cikkek. 1. Gyógyszertár. 2. Drogéria. 3. Festék. 4. Kence.

IX. csoport. Közlekedési cikkek. 1. Utazási iroda pénzváltóval, a színházjegyirodával kapcsolatban 2. Kerékpár. 3. Lószerszám. 4. Kocsi. 5. Automobil. 6. Szerelvények.

X. csoport. Occassio. Az alkalmi és időszerű eladás céljára földszinten könnyen hozzáférhető helyen.

D) *Attrakció* céljára szánt helyiségek az üzleti osztályok közelében, mégis egymással lehető összefüggésben úgy helyezendők el, hogy a közönség azokat legkönnyebben az elárusítóhelyiségeken keresztül közelíthesse meg.

1. Olvasóterem levelezőszobával, telefon-, posta- és távirda-hivatallal kapcsolatban.

2. Színházterem 600 néző részére (színpad, zenészszoba, öltözők stb. mellékhelyiségekkel), mely hangverseny-, illetőleg táncteremmé is átalakítható legyen.

3. Kisebb látványosságoknak szánt tér.

4. Kávéház, cukrászda, a házi zenekar részére szánt pódiummal.

5. Vendéglő, sörház és automata-buffet.

6. Állandó bútorkiállítás.

7. Állandó iparművészeti s képkiállítás.

8. Állandó zenepróbatermek.

9. Színes szökőkút s télikert.

E) *Közlekedés* céljaira széles utakról, terekről, lehető egyirányú közlekedésről gondoskodni kell. Tágas főbejáratok, kellő vészkijáratok, díszlépcsők, forgalmi s szolgálati lépcsők, egyszerre 12 személyt szállító személyfelvonók, kisebb-nagyobb teherliftek, tapis-roulente-ok a legfelső emeletig kellő helyen, mérettel és számban tervezendők. Szellőzésre és lehető nappali világításra gond fordítandó. A teherforgalom lebonyolítására egy körülbelül 450 m² rakodóudvar szolgáljon, szemmel tartva a ki- és berakodás célszerű lebonyolítását és a felügyelet áttekinthetőségét. A két kocsimérleg helye, a felügyelő és kocsiforgalmi intéző helyisége feltüntetendő. Kívántatik autogarrage 10 automobil számára. Az összes emeleteken kellő számú W. C. és toilette külön a közönség és külön a személyzet számára kellő számban s alkalmas helyen tervezendő.

Általában gond fordítandó az elárusítóhelyek és attrakciók célszerű elhelyezésére s a nagy forgalom akadálytalan lebonyolítására a könnyű tájékozódás lehetővétételével, valamint arra, hogy az épület *szerkezetében és stílusában is világvárosi attrakciót* nyujtson. Helylyel-közzel nagy térhatások, intimebb termek, nagyobb csarnokok, változatosan gyönyörködtessék a közönséget. Súly fordíttassék a modern konstruktiv eszközök s anyagok felhasználására s azok architektonikus kiképzésére; a kirakatok konstruktiv s művészi kivitelére (részletes metszetben is feltüntetve). A főhomlokzat a Deák-térre terveztessék. Készítendő 1 : 200 léptékben az összes emeletsorokról 1—1 alaprajz, a feladat megértéséhez szükséges metszetrajzok, 1 fő- és egy mellékhomlokzat, továbbá a homlokzatról és metszetről egy-egy szines részletlap 1 : 50 léptékben feltüntetve a felhasználásra szánt anyagok effektusát.

A távlatlap a többi rajzlappal egyenlő nagyságú legyen.

A pályázat titkos s azon csakis a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tagja vehet részt.

A tervnek beüvegezése mellőzendő. A tervek lepecsételve, a lepecsételt jeligés levéllel együtt legkésőbb 1910 január 3. d. u. 6 óráig az egyesületi titkárságnál elismervény ellenében nyujtandók át; postán érkező tervnél a bélyegzés ideje mérvadó. Pályadíj az egyesületi aranyérem és a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium által adományozott 1200 korona. Biráló-bizottság tagjai: *Petz* Samu, *Korb* Flóris, *Sándy* Gyula, *Kabdebó* Gyula, *Pogány* Móric.

Budapest, 1909. évi március 21-én.

Balla Pál s. k. főtitkár. *Kájlinger Mihály* s. k. elnök.

Birálati jegyzőkönyv.

A nagypályázat tárgya: egy világvárosi nagy árúház tervének elkészítése, a Váci-körút, Deák-tér és Erzsébet-tér sarkán fölvett és megadott telken, vízszintes területen, kettős pincével s a járdától vett 25 m. épületmagasságon belül tetszőleges emeletszámmal.

Az árúházban elhelyezést nyernének: készletraktárak, adminisztrációs helyiségek, elárusító helyek,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
2
1021

ИСКУССТВО ЗА РУБЕЖОМ

Pravda 67. II. 5.

СЕНТЕНДРЕ — ГОРОД ХУДОЖНИКОВ

Один из самых маленьких и старых городов Венгрии — Сентендре словно прикорнул на холмах у Дуная. Красочное, живописное местечко, наполненное романтикой поднимающихся уступами улиц, серо-белых одноэтажных зданий в стиле народного барокко, ажурных из кованого железа изгородей, тихих двориков, покрытых мелкой желтой брусчаткой. Сентендре во все времена привлекал тех, кто ценит красоту, и особенно — художников.

— 45 художников живут и работают в нашем городе в студиях, построенных на окраине, в персиковом саду. Сейчас мы заложили фундаменты новых 12 студий и большого выстовочного зала,— рассказывает председатель горсовета Ференц Сираки. Народное государство выделяет для развития поселка художников большие средства.

Уже давно поселок художников Сентендре стал в Венгрии символом определенной школы живописи.

В экспрессо «Искусство», на центральной городской площади, жители Сентендре, приезжие, туристы заходят не просто выпить чашку кофе, а идут как на вернисаж: здесь картины, оформляющие залы, меняются два раза в месяц.

Летом, в разгар туристского сезона, весь город превращается в открытую выставку. Картины и скульптуры лучших венгерских и иностранных мастеров размещаются в персиковом саду и прямо на городской площади.

* * *

Самый верный путь в искусстве — взять лучшее от прошлого и внести в него новое, свое, считает Йене Барчаи, старейший сентендреец, один из известнейших художников Венгрии, лауреат премии Кошута. Он поселился в Сентендре еще в 1929 году. Рисовал характерные народные орнаменты, учился у народных зодчих. Он искал закономерности и простоту, искал свой язык, свои средства художественной выразительности.

Живопись Барчаи монументальна, и он стремится украсить здания, улицы, площади, отдать свое искусство народу.

Творческие замыслы Й. Барчаи, его художественное кредо и поиски ярко отразились в последней работе — монументальной мозаике, которая украсила фойе нового здания Национального театра Венгрии. На ней изображены фигуры женщин, выполненные в мраморе. Величественные фигуры очень созвучны той атмосфере, которая должна царить в театре.

Йене Барчаи мечтает о расцвете социалистического искусства, о новых художниках, творчество которых было бы способно воздействовать на духовную жизнь современного мира.

Сентендре воспитал многих страстных художников, очень разных, ищущих, все время идущих вперед, таких, как Бела Цоболь, певец радостного настроения, яркий колорист, или Янош Пирк, изображающий сцены труда рабочих и крестьян, ритм созидания, строительства.

— Не представляю работы в другом месте,— сказал мне другой старейший художник — Иштван Иллашван Варга.— Только в Сентендре я нахожу вдохновение, радость поиска.

И. Иллашван Варга долгое время руководит кружком живописи рабочих «Красного Чепеля» и воспитал много молодых художников. Он все время в гуще народа, и это сказывается на его полотнах. Раньше он писал: «Поденщики», «Безработные». Время социализма дало ему новое вдохновение. Он обращается к темам свободного труда людей, новой, изменяющейся на глазах жизни.

У каждого из венгерских художников свои интересы, замыслы и поиски. О всех не расскажешь. Когда-то, до войны, художники в Венгрии бедствовали. Тогда-то и родилось на свет горькое, как жизнь большинства из них, изречение: подлинное произведение искусства может родиться, как слеза жемчужной раковины, только в нищете и голоде.

В наши дни социалистической Венгрии государство обеспечило жизнь мастерам искусства, свободную от материальных забот. Но осталось требование народа — создавать яркие и самобытные произведения, достойные его дел и свершений, достойные нашей эпохи. Для художников Сентендре и Мишкольца, Будапешта и Дебрецена, других городов это требование и есть сама жизнь, высокий смысл существования.

В. ГЕРАСИМОВ.
(Соб. корр. «Правды»).
г. Будапешт, март.

На снимке: художники Имре Тот, Йожеф Ваття и Ласло Луковски обсуждают картину «Сталевары» Кальмана Чабаи.
Фото МТИ.

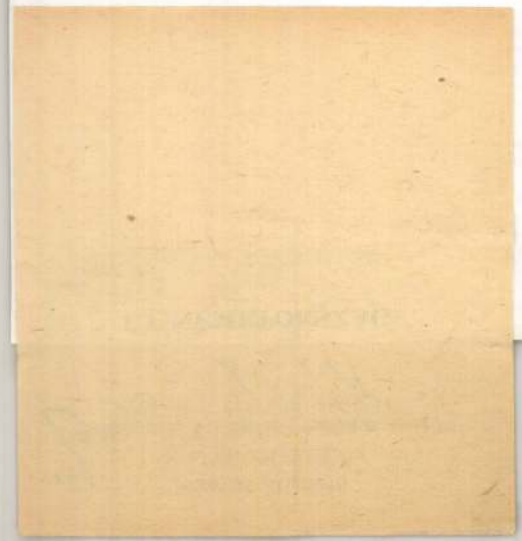

Nem hajnalban kel a pék

(Folytatás az 1. oldalról)

– Mivel keverik a lisztet?

– Kuriózum adalékanyagokkal.

– Mik azok, titok talán?

– Nem hiszem, de nem tudom, hogy Pesten mit tesznek a lisztbe. Ez olyan dolog, mint otthon tojás helyett tojásport, tej helyett tejport is használhatunk az ebédhez, vacsorához.

– Hajnalban kel a pék. Önök akár délben is sütnek. Hogy van ez?

– Nem minden pék kel hajnalban, mert váltott műszakban dolgozunk, így aki éjszakás, az este bújik ki az ágyból. Ha kell, vasárnap is dolgozik az éppen soros éjszakás, mert délelőtt a bolt nyitva tart.

*

A Hódcsillag Szövetkezet pár napja tulajdonos lett. Megvett 20 boltot a Vagyonügynökségtől. Az I. V. Kereskedelmi Részvénytársaság igazgatója Tóbiás Ernőné.

– Miért vettek ennyi üzletet?

– Üzletet látunk benne, de mindenekelőtt valamivel olcsóbbak szeretnénk lenni, éppen a kispénzű vevőink érdekében. Egyelőre tapogatózunk Csongrádon, Szentesen, Makón és Vásárhelyen.

– Piackutatnak tehát?

– Így igaz. Arra vagyunk kíváncsiak, mire van igény? Természetesen nem csupán a kenyérféleségekre gondolok.

– Mennyiért jutottak hozzá a hálózathoz?

– Összesen 264 millióért, s így 92 százalékban mi vagyunk a tulajdonosok. A fönnmaradt 8 százalék a négy város önkormányzata között oszlik meg.

ÁCS S. SÁNDOR

Fotó: Pintér József

Tudáspróba

A Hungária Biztosító sajtótájékoztató keretében adott számot a korábbi évek eredményeiről, vagyoni mérlegükről, valamint egy kármegelőzési KRESZ vetélkedő indításáról. A cég tavaly nullszaldós volt, de a Csongrád megyei szervezetnek jelentős gondokat okozott a nyári tornádó, mely több száz millió forintot követelt kasszájukból. A közlekedési balesetek, illetve az ezekre kifizetett összegek főként a szabályok megsértéséből adódtak. *Molnár Ernő* megyei igazgató kijelentette, hogy az autósok egy része számára szinte ismeretlen az elsőbbségadás, a kanyarodási szabályok, az optimális követési távolságok. Ugyancsak gyakran sértik meg a sebességhatárokat és ülnek ittasan volán mögé. Ezen esetek következménye, hogy a biztosító a kárt köteles fizetni. A Hungária Biztosítónak jó kapcsolata van a rendőrséggel, melyet a tájékoztatón *Nagy Attila* hadnagy képviselt. A rendőrtiszt kijelentette: célunk közös, a balesetek megelőzése. Ennek érdekében a biztosítótársaság a közlekedési kultúra javítása, a balesetek megelőzése és a balesetek számának csökkentése érdekében gépjármű kármegelőzési akciót szervez. Ebben a biztosítással rendelkezők vehetnek részt, akiknek egy közlekedési tesztet kell lehetőleg hibátlanul kitölteni. A beküldés határideje: április 30., de ezzel nem zárul le a tudáspróba, mert még több forduló dönt arról, hogy ki a legjobb elméleti és gyakorlati autós az országban. Természetesen tétje van a viadalnak: az első helyezett díja egy négyszemélyes Ford típusú családi autó. Molnár Ernő már azt is eredménynek értékeli, ha a tesztlapok kitöltése során a gépjárművezetők felfrissítik tudásukat, és elgondolkodnak a vitás forgalmi helyzetekről. Bár a valóságban pillanatok alatt kell dönteni.

A. L.

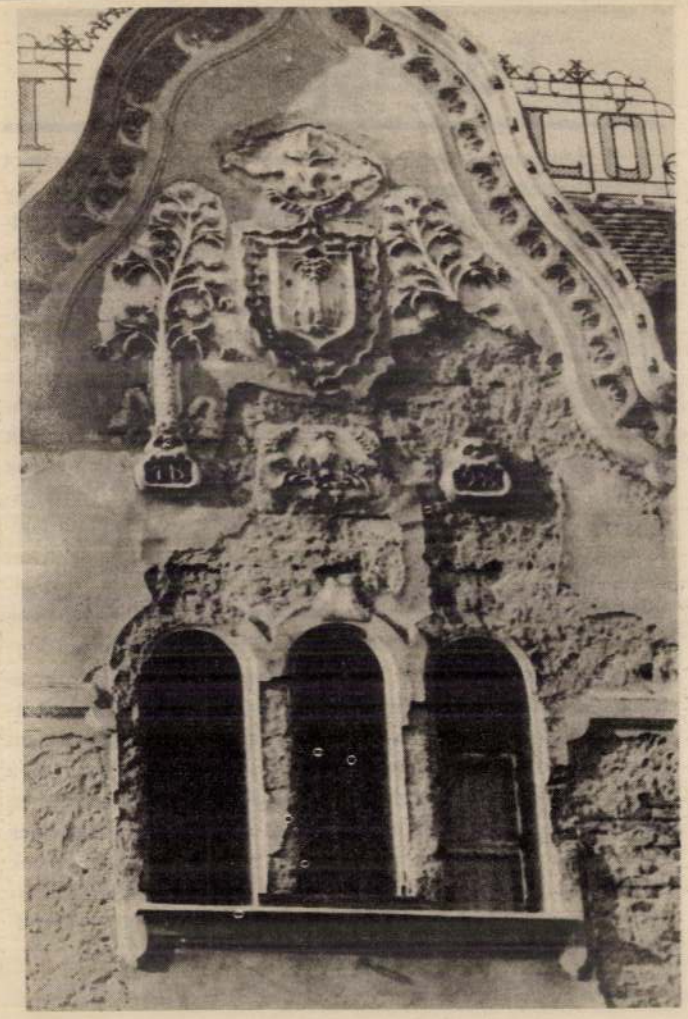

Petőfi 200 milliója

Látogatást tett Szentesen *dr. Kocsis István*, az Állami Vagyonkezelő Rt. vagyonkezelési vezérigazgató-helyettese és *Bába Iván* helyettes államtitkár, akik a Petőfi Szálloda felújítási lehetőségének megteremtése céljából utaztak Csongrád megyébe.

A megbeszélések az országgyűlési képviselői irodában kezdődtek, *dr. Rébeli Sz. József* polgármester irodájában folytatódtak. Ezt követően a vendégek *dr. Papp Lehel György* országgyűlési képviselő és *Terney László*, a város főépítésze társaságában megtekintették a városközpontban lévő egykor szép, ma lepusztult épületet, melyen az elmúlt évtizedek szinte helyrehozhatatlan károkat okoztak.

Az emeleti helyiségektől a pincéig tönkrement, a földszintjén igen hátrányosan többször átalakított épületnek szerves része a színházterem. Az egykori fényképfelvételek tanúsága szerint ez is mesterműve volt az országszerte elismert tervezőjének. Sajnos, mai formájában már alig képzelhető el a megépülése idején, a századforduló táján kialakított, bensőséges hangulatot árasztó képe. Az épület más részeinek átnedvesedése, lepusztulása hatását a színház falain is érezteti, bár ez szemre kevésbé látszik, mint az épület külsején. Ott ugyanis nemcsak a vakolat mállik és a homlokfelületen vezetett világítási rendszer alig bevakolt helye látható, de a színházbejárat feletti mellszobor elhelyezése és környezetének kialakítása sem illik a tervező által megálmodott és a századfordulóra elkészült képbe.

A megbeszélések eredményeként igen siralmas kép alakult ki a résztvevőkben. Úgyszólván csak az épület falai azok, amelyek nem kívánnak újraépítést, és így a városközpont képét csúfító Petőfi Szálló újjáépítéséhez akár 200-300 millió forintra is szükség lehet. Ennek el lenére a tárgyalás résztvevő bizakodnak abban, hogy megtalálják a megoldást és az önkormányzat résztulajdonosi szerepvállalásával, vállalkozások és alapítványok bevonásával felújítható az 1800-as évek legvégén épült, egykor gyönyörű épület.

Szentes Géza György

— Mély fájdalommal tudatjuk, hogy f. év 26-án **Szentes Géza György** fotó- és festőművész, az emberi szolidaritásért kapott Igazak Erme tulajdonosa, 86 éves korában, Lyonban elhunyt. Gyászolják: felesége, gyermekei: Gergely, Emese-Ildikó és Tünde, unokája Garay Zsolt, vejei, sógornője Jeremiás Gizella, testvérei, kiterjedt rokonsága és baráti köre. Hamvait későbbi időpontban helyezzük örök nyugalomra, a Farkasréti temetőben. ×

Magyar Nemzet 1985. X. 7.

Szentes Géza György

— **HALÁLOZÁS:** Mély fájdalommal tudatjuk, hogy 1985. szeptember 26-án, **Szentes Géza György** fotó- és festőművész, az emberi szolidaritásért kapott Igazak Érme tulajdonosa, 86 éves korában Lyonban elhunyt. Gyászolják: felesége Emmy, gyermekei: Gergely, Emese — Ildikó és Tünde, unokája Garay Zsolt, veje, sógornője Jeremiás Gizella, testvérei, kiterjedt rokonsága és baráti köre. Hamvait később időpontban helyezzük örök nyugalomra a Farkasréti temetőben. ×

Magyar Nemzet 1985. X. 15.

Szentes Ilona, grafikus

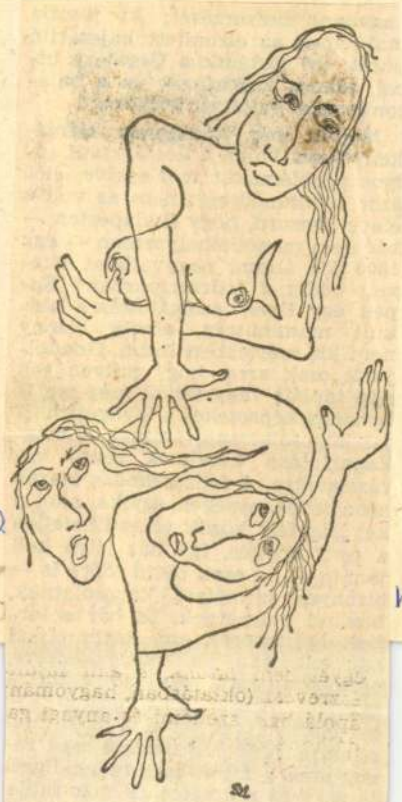

Szentes Ilona rajza

Szentes Ilona : Ra 10.

Est i s Iro d a nov. 2. XXVIII/44

kapcsolatosan is hűtlenkedésre, promiszkuitásra, egy nő számára gyakran nincsen bizalmasabb társ az életben, mint aki a frizuráját csinálja. A jó női fordász csak ránéz arra a fejre, csak meghallgatja a soros rendelést, és már tudja hogy a hölgy a régivel, vagy valaki újjal készül-e randira; válságban van-e vagy virul a házassága; sú

Szentes Ilona, grafikus

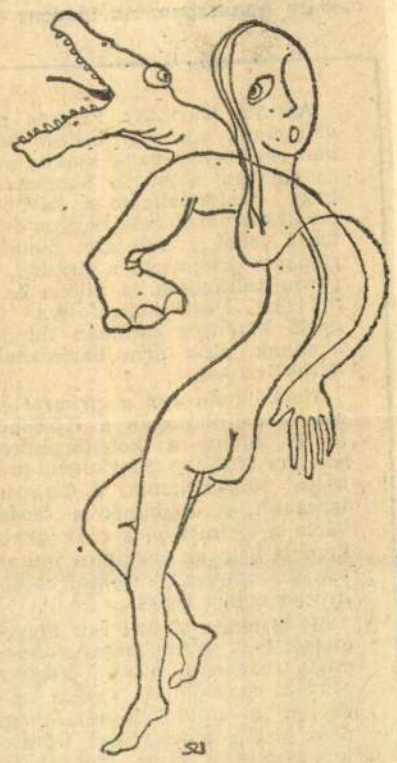

Szentes Ilona rajza

Szentes Ilona

Élet és Irod

11

4. dec. 14 XXVIII/50

ványba, amikor a direktor csökönyösen nemet intett.

Mi történt itt? Mit rejt Markó allegóriája? Arról beszél, hogy csoda márpedig nincs? Vagy a Művész tragédiáját meséli el? Esetleg a tudtunkra adja, hogy nem hisz a cirkuszban? Bármelyik kérdésre gyors igennel felelni dőre elhamarkodottság.

Úgy gondolom, Markó aligha azonosítja a clownt a művész ön-

Szentes Ilona, grafikus

Szentes Ilona rajza

Szentes Ilona · R

Élet is Irodo

2.

okt. 19. XXVIII/42

próbált meggyőzni.

— Komolyan? — kérdeztem megkönnyebbülve, mert éreztem, hogy akár van jégkocka, akár csak vicc az egész, kibújtam a csőből.

— Igen, van olyan gépünk, amelyik jégkockát is csinál.

A fiatalember visszanyerte az önbizalmát és mosolygott.

— Igyekszünk — tette hozzá —, ha van miből.

— Nahát — mosolyogtam rá én is —, hol élünk? Tiszta Amerika, nem?

Tényleg: hol élünk? Úgy értem, hol élünk, ha egy ilyen apró, jelentéktelen és természetes gesztus hihetetlenné, jelentőségteljessé és természetellenessé növekedhet?

SZENTES. I.

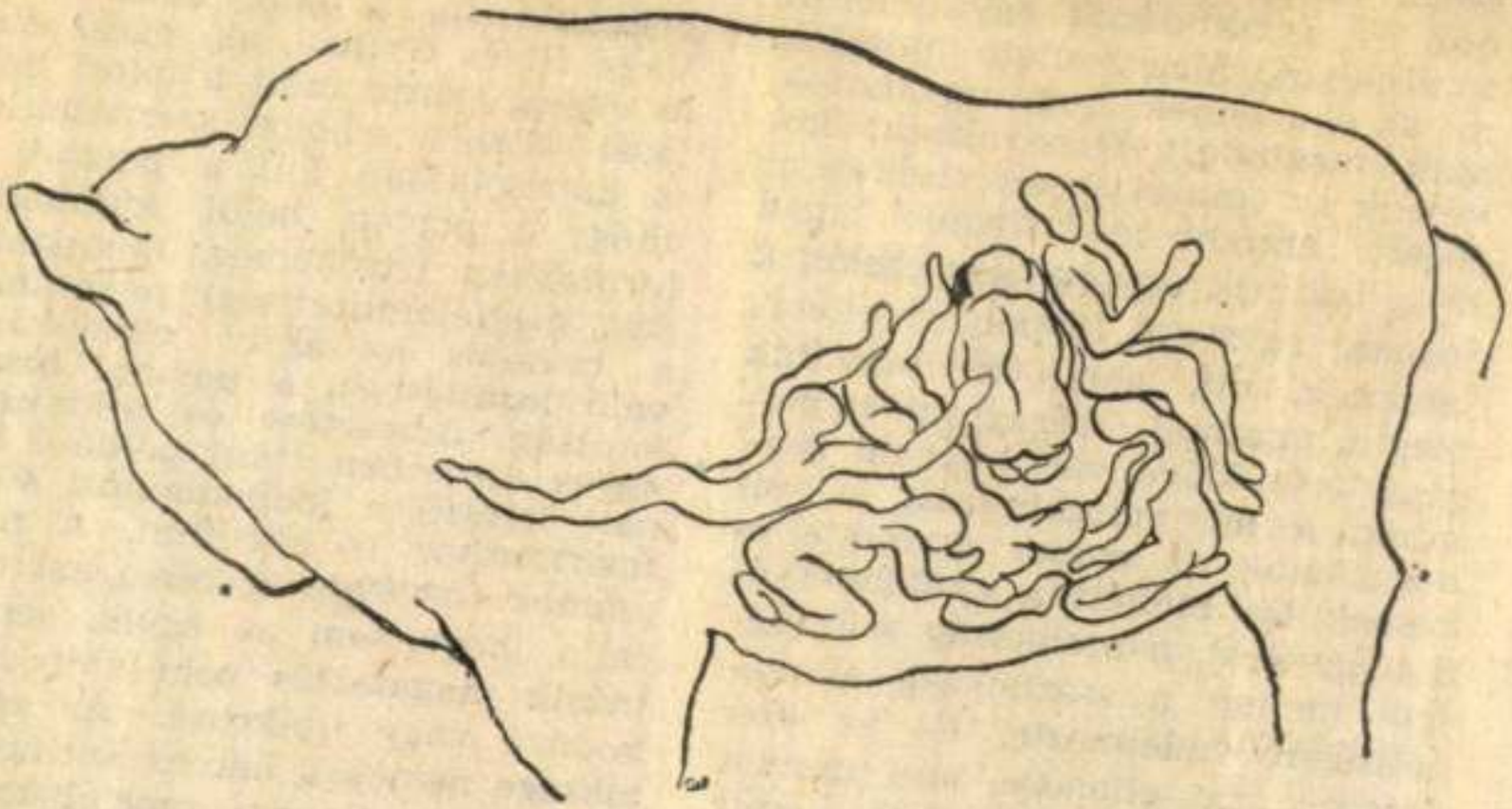

Szentes Ilona rajza

1988. FEBRUÁR 12.

ÉS 1988

es a bérgyilkosok, a szabadságnarcosok és az inkvizítorok, a lázadók és a zsandárok együttélésére sorainkban. Meg kellett tudnunk, mi az oka annak, hogy ugyanazok, akik megindult ékesszólással követelik az emberi személyiség szent jogait, amiket a fasizmus tagad meg, tekintik ugyanakkor ezeket a jogokat egyszerű kispolgári előítéleteknek, ott, ahol ők ragadták meg a hatalmat. Túlságosan is magától értetődővé vált, hogy mi magunk, a mi mozgalmunk, a mi doktrínánk az ember szeretete és respektusa mellett a gyűlöletet és a megvetést, a szabadság szükséglete mellett a zsarnokság elhivatottságát védelmezte. És az ezer érzelmi szál ellenére, ami minket a mozgalomba visszatartott, s amit szerettünk volna megőrizni, ez a kétkulacsosság számunkra kibírhatatlan volt. Nem habozhattunk so-

Attila esete, amit előbb megrendít, tragikusan érint kizárása a pártból, majd két év múlva ő az, aki visszautasítja a párt közeledését. Vagy Illyés Gyuláé, aki egész életét végéig szinte mint ifjúkori botlását titkolja, hogy szervezetileg is kapcsolatban állt a párttal. S ahogy a párton belül különböző formákban (stréberség, fanatizálódás, megfélemlítettség) jelentkezik a csábítás az aktív cinkosságig való lezülléshez, a pártból kiszakadtság útvesztése és útkeresése egyes esetekben (lásd például Panait Istrati) a jobboldalhoz, sőt a fasizmushoz is utasíthat. A nagy számok törvénye azonban azt mutatja, hogy sem az egyik, sem a másik magatartás nem vált uralkodóvá vagy tipikussá. Az ex-ek többsége nemcsak harcos antifasista maradt, hanem szocialista a párttagság többségének nem köze a bűnözéshez, még ha

hogy tovább húzom az időt. Mint aki nem hisz a fülének.

A fiatalember lelkesen bólogatott. — Hogyne — mondta —, hozzak?

— Nem, köszönöm — szántam végre el magamat a visszautasításra —, ne fáradjon.

A fiatalember csalódottnak látszott, de nem mozdult. Nem akarta elhinni, hogy nem hiszem el.

— De tényleg van jégkockánk — próbált meggyőzni.

— Komolyan? — kérdeztem megkönnyebbülve, mert éreztem hogy akár van jégkocka, akár csak vicc az egész, kibújtam a csőből.

— Igen, van olyan gépünk, amelyik jégkockát is csinál.

A fiatalember visszanyerte az önbizalmát és mosolygott.

— Igyekszünk — tette hozzá — ha van miből.

— Nahát — mosolyogtam rá ér is —, hol élünk? Tiszta Amerika nem?

Tényleg: hol élünk? Úgy értem hol élünk, ha egy ilyen apró, jelentéktelen és természetes gesztus hihetetlenné, jelentőségteljessé és természetellenessé növekedhet

ÁRA: 6.– Ft

Szentes Ilona
MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1984 -10- 19

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

Szentes Ilona rajza

Szentes Ilona, apostilus

Szentes Ilona rajza

Szentes Ilona: R

3.

Élet is Iro

4. aug. 31- XXVIII/35

év [illegible] mellett [illegible]
Marina Szálló [illegible]
[illegible]ságában. Tulajdon

Szentes Ilona, grafikus

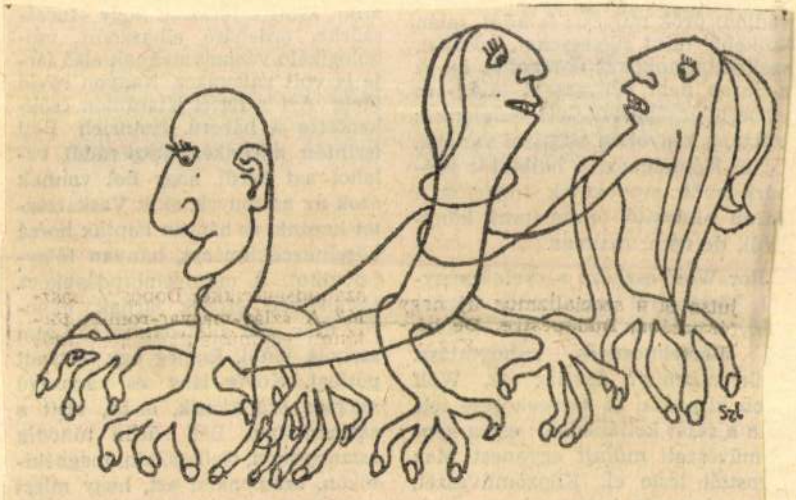

Szentes Ilona rajza

Szentes 11.

Élet és Irodalom Bp. 1984. máj. 16. XXVIII/11

Szentes Ilona, grafikus

Szentes Ilona

Szentes Ilona : Rajz

Élet és Irodalom

19.

2. XXVIII/9

előtt ágáló, jól öltö
magukkal elfoglalt f
Hamisak, mesterkél
lataik, amelyekkel
nek engedelmeskedn
teltelenek a szavai
örömről és fájdalom
Képtelen vagyok
azonosulni. És nem
csupán holmi pleb
dés volna ez részer
alapon, hogy bezze
tálybeli nagyszüleir
ugyanebben az időb
voltak foglalva,
etyepetyével. Hisze

Szentes Ilona, grafikus

Szentes Ilona rajza

Szentes Ilona · [illegible] 8

Élet és Irodalom · nov. 11. · XXVII/45

Európából csak egy né
tagú görög család és mi ketten. S
főrünk nem is kísérletezett ve
hogy névsort olvasson, ki se tu
olvasni a neveket. De nem v
semmi zökkenő. Számomra a le
rokonszenvesebbek a japánok v
tak, meg a thaiföldi magas fiú,
apró, bájos hongkongi táncosnő

Szentes Ilona, grafikus

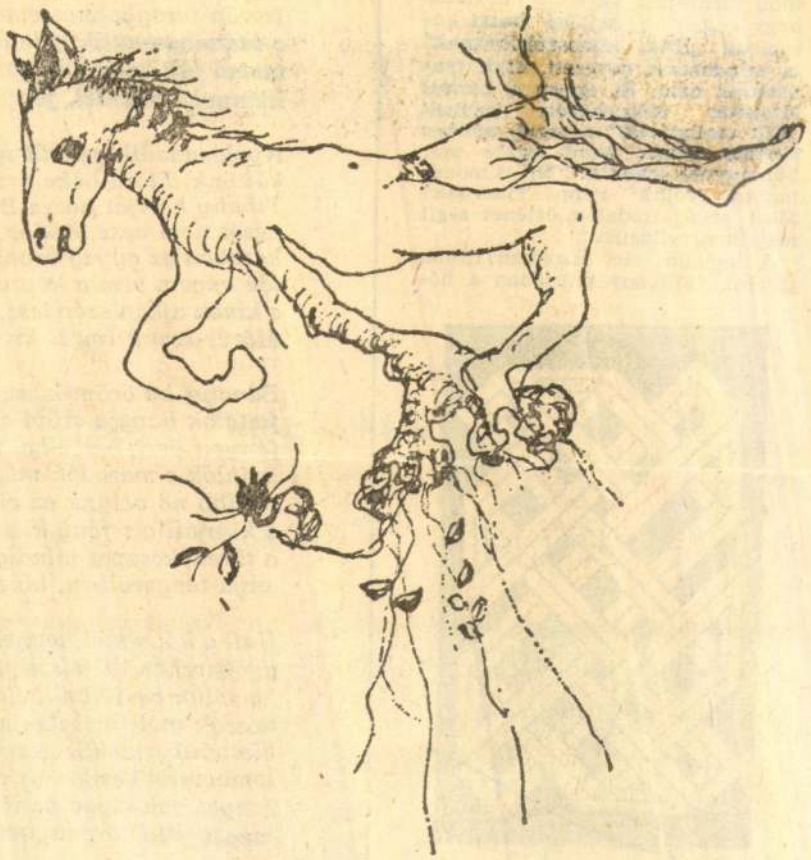

Szentes Ilona: Mahásukha

Szent

Élet

3

XXVII/2

F. Farkas Tamás rajza

Hull a hó, a szél hegyekb
gyökereken át fölszívja a
ha róluk beszélünk, éled
hozzák múlt mélyére szá
bimbózó szivekben tegna
lombcserélő erdön új ma
árnyat valósággá varázs
megszépült törvényben l

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 JAN 14

1021

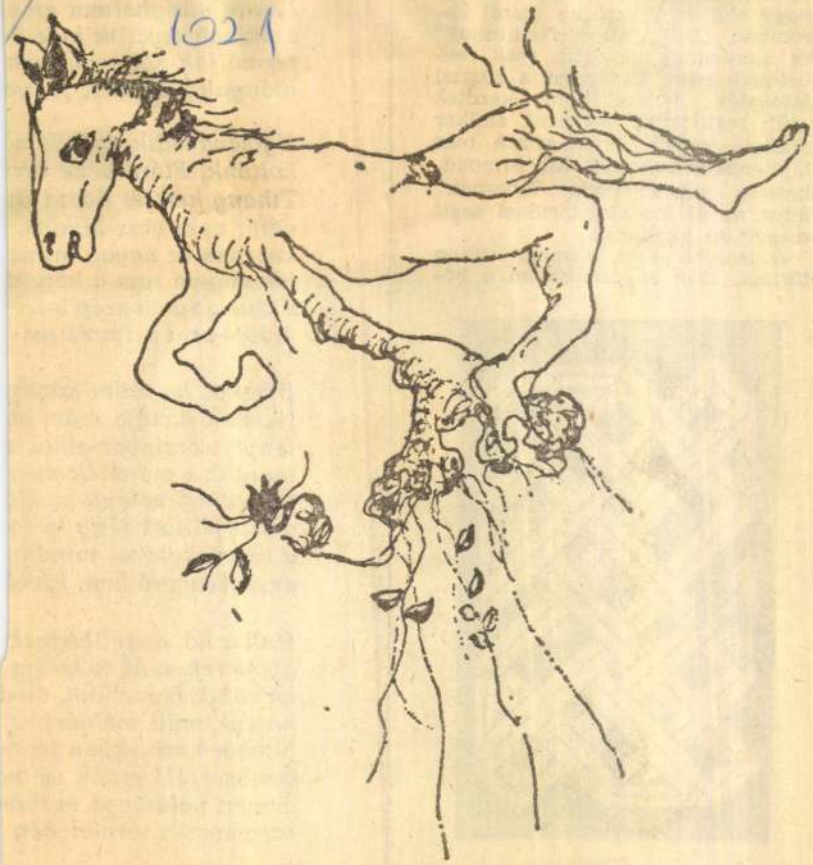

Szentes Ilona: Mahásukha

dottság ült már az
több megértést várt t
hogy engem a kritik
romban „lírai, atmos
és mindennek nevezet
listának nem. És éppe
látogatás időszakába
„sült realistának" neve
realista írónak lenni
bűnténynek számított.
hattam volna Papp
Most az új irodalomt
megérteni világukat.

A legjobb eset azo
történt. 1978 augusztu

s kinek ajkán szép lesz,
Mózes-szavú Imrét kis-

Bánatot ha öröm könny
fiatalok hangja szövi át
fényeit őrzi, bár elhal a
indulók s maradók még
tovább nő velünk az élő
a kisajátított fény ki so
a töredékcsapat mindig
anya-tengerölben, hível

Hull a hó, a szél hegyek
gyökereken át fölszívja
ha róluk beszélünk, éled
hozzák múlt mélyére szó
bimbózó szívekben tegn
lombcserélő erdőn új m
árnyat valósággá varázs
megszépült törvényben

F. Farkas Tamás rajza

Szentes Ilona, grafikus

Szentes Ilona rajza

Szentes Ilona: Rajz

13.

Élet és Irodalom. Bp. 1983. okt. 14. XXVII/41

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MTI
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Szentesné Büki Zsuzsa

ZALAI HÍRLAP

1981 MÁR 2 9

1021

Szentesné Büki Zsuzsa: SKANZEN (Szentendre)

t a 11 éve
nely több, n
ot tartalmaz
éve. 24. Kéts
ú népek
gyik személy
OLÁN ügyf
ississippi m
omárka. 34.
vül ért föld
állás a legel
egynemű b
n, ugyanúgy
lakivel. 43.
Dátumrag.
g tart. 47.
utolsó. 49.
... Musztafa, török nagyvezér
lt. 51. Község is, szeszesital is.
Valois kanton székhelye Svájc-
n. 55. Fővárosi nagy áruház. 57.
rika állam, fővárosa: Lomé. 58.
Taylor, amerikai filmsztár. 60.
gy angolul. 62. A jármű hátsó ré-
e. 63. 1911-ben írt nagyszerű zon-
radarabja. 67. Az após népiesen.
Rövid újévi jókívánság. 69.
ntál. 70. **Szimfóniai költeménye,**
elyet 1904-ben mutattak be. 71.
rci paripa.

FÜGGŐLEGES: 1. A kékszakál-
herceg vára című operájának
yik szereplője. 2. Jómagam. 3.
08—09-ben írt zongoraciklusa,
elyet népi dallamok, gyermek-
szerelmes dalok jellemeznek. 5.
aszálhatatlanná tesz. 6. Nagyra
ecsüli. 7. Az egyik vércsoport. 8.
iltakozás. 9. Orosz férfinév. 10. A
lambok otthona. 11. 1917-ben ke-
ült bemutatásra a Fából faragott
nyelte (Tango). 12. Lószerszám.
13. Turku finn város korábbi neve. 15. Román népballadán alapuló oratóriuma 1930-ban készült el. 18. Egyori rádiómárka. 20. Új németül. 22. Fekete István regényében a rókakölyök neve. 26. Holland autók betűjele. 28. Gépkocsi. 29. Bartók táncjátékának és operájának szövegírója, utónevének (Béla) kezdőbetűjével. 31. Dohányos szelence volt egykoron. 33. Török város. 36. A Tanácsköztársaság idején ennek a direktóriumnak munkájában vállalt munkát. 37. Ipari központ, az angliai Yorkshire grófságban. 40. Háromnegyed deka! 42. László Kálmán névbetűi. 43. Ének a búzamezőkről című regény írója (Ferenc). 45. Szíriai város, régi neve: Aleppo. 46. Fiatal szeremest játszó férfi színész. 48. Ez a „labda" a teniszhez hasonló sportág. 50. A Mongol birodalom fejedelmei voltak. 52. A

Szentes Ilona, grafikus

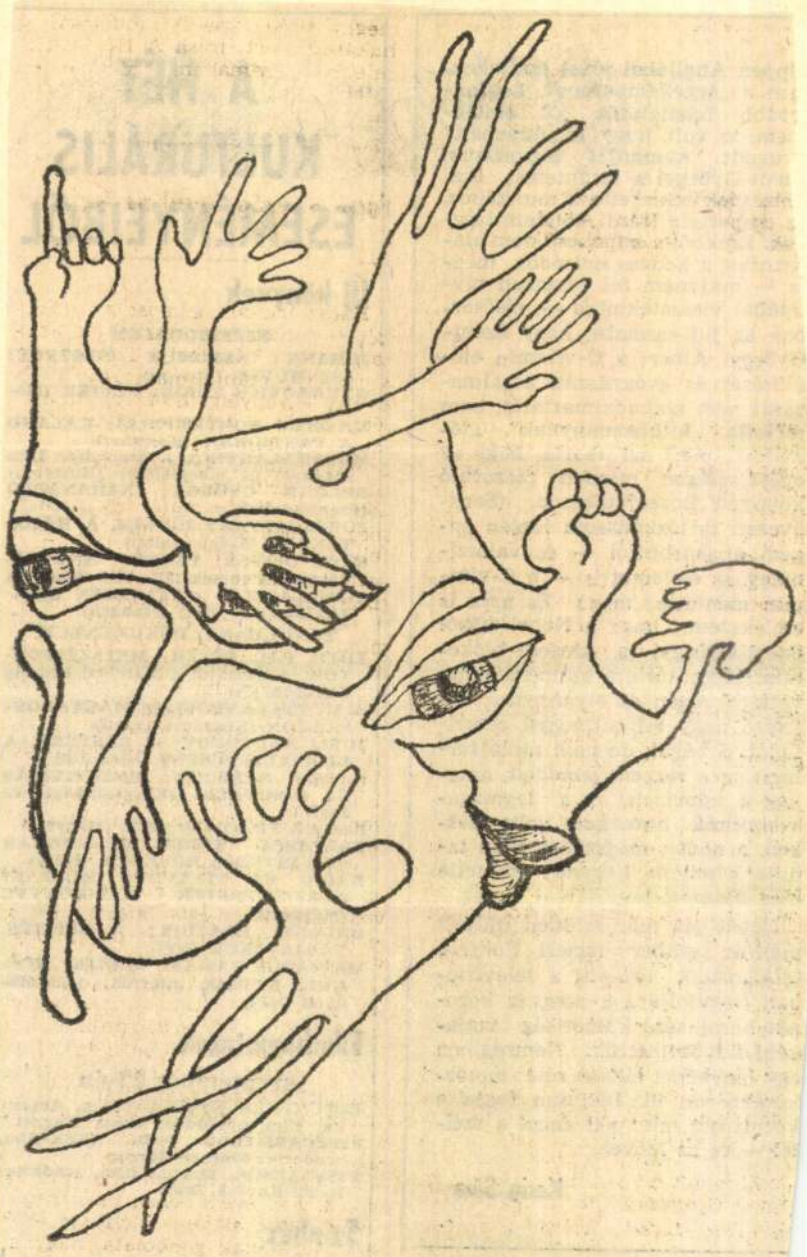

Szentes Ilona raiza

Szentes

Élet é

7

(XVII/37

miai laboratórium számára megvette a régen és olyannyira hiányzó nagy teljesítményű centrifugát. S végül, de nem utolsósorban: *az a szegedi gondolat*, amelyet ő képviselt, az a legmagasabbrendű humánum volt; 1944-ben, a német megszállás után tanúja lehettem, hogyan mentette meg üldözött honfitársai életét.

Nevét ma már minden művelt magyar ember ismeri. Sokszor találkozunk arcával a televízióban; legutoljára a magyar koronát hazakísérő küldöttség tagjaként üdvözölhettük. Nemrégiben egy fényképet láttam róla: motorkerékpáron ül. Biztosan fogja a kormányt, mint aki dacol a széllel — és az idővel.

Karig Sára

TOK. A Turultól a Márciusi Frontig (Akadémiai)
A MŰEMLÉKVÉDELEM MAGYARORSZÁGON (Képzőművészeti)
JURIJ ANDROPOV: A BÉKÉÉRT, A SZOCIALIZMUSÉRT (Kossuth)
HARRY NYSTRÖM: KREATIVITÁS ÉS INNOVÁCIÓ (Közgazdasági- és Jogi)
BORISZ PILNYAK: OKÉ (Magvető)
TALPASSY TIBOR: A MAGYAR SZÍNJÁTSZÁS HŐSKORA (Móra)
RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ MŰSZAKI ALAPISMERETEK KÉZIKÖNYVE (Műszaki)
BALOGH BEATRIX: VÁRÉPÍTÉS, VÁRJÁTÉKOK (NPI)
MÉSZÁROS TAMÁS: MÁSZK NÉLKÜL. Kritikák interjúk, tanulmányok (NPI)

Filmbemutatók

szeptember 22-én

ELTŰNTNEK NYILVÁNÍTVA. Amerikai film, rendezte: Costa Gavras
FITZCARRALDO I—II. NSZK-film, rendezte: Werner Herzog
VISSZAESŐK. Magyar film, rendezte: Kézdi-Kovács Zsolt

Színház

MÜLLER PÉTER: BÚCSÚELŐADÁS A kaposvári Csiky Gergely Színhá vendégjátéka a Fővárosi Nagycir kuszban, szeptember 20-án és 22-é
TITANIC-KERINGŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Szentes Ilona

ÉLET ÉS IRODALOM

Gyakorlás

1983 SEP 16

1021

Szentes Ilona rajza

ából jöve) csatlakoz-
csapathoz". Legfon-
atunk, jól emlék-
hogy az „ünnepelt"
nkáját biztosítsuk.
a kitüntetést ösz-
ntette a munkához,
iránti kötelezettség-
napokból nem hiá-
ves epizódok, még-
n fél évszázad táv-
ekintve —, elsősor-
zembe, hogy Szent-
t a C-vitamin elő-
rógyászati alkalma-
badalmaztatta, nem
izománynak", „tő-
azt akarta, hogy az
minden rászoruló
ájuthasson. (Sark-
odásom idején en-
ittól — és valószí-
met is — a C-vita-
meg.) És arra is
ogy a Nobel-díjból
a szegedi bioké-
ium számára meg-
és olyannyira hi-
ljesítményű centri-
de nem utolsósor-
edi gondolat, ame-
lt, az a legmaga-
mánum volt; 1944-
negszállás után ta-
hogyan mentette
onfitársai életét.
ár minden művelt
ismeri. Sokszor
rcával a televízió-
a a magyar koro-
küldöttség tagja-
ttük. Nemrégiben
áttam róla: motor-
Biztosan fogja a
aki dacol a szél-
vel.

Karig Sára

A HÉT KULTURÁLIS ESEMÉNYEIBŐL

Új könyvek

SZÉPIRODALOM

JOHANN NEPOMUK NESTROY: SZÍNMŰVEK (Európa)
GYURKOVICS TIBOR: NÉVIKE (Móra)
MASSIMO BONTEMPELLI: KALAND A PANZIÓBAN (Kozmosz)
METAGALAKTIKA 5. Stanislaw Lem regényei és elbeszélései (Kozmosz)
BOLGÁR GYÖRGY: NÉHANAPLÓ (Szépirodalmi)
EÖRSI ISTVÁN: JÖNNEK A BÁJOS TÉNYEK (Szépirodalmi)
RÁCZ OLIVÉR: FEKETE ANGYAL. Válogatott versek 1937—1980 (Madách)
TOTH LÁSZLÓ: ISTENTELEN SZÍNJÁTÉK (1976—1982) (Madách)

TANULMÁNY, DOKUMENTUM

TÓTH PÁL PÉTER: METSZÉSPONTOK. A Turultól a Márciusi Frontig (Akadémiai)
A MŰEMLÉKVÉDELEM MAGYARORSZÁGON (Képzőművészeti)
JURIJ ANDROPOV: A BÉKÉÉRT, A SZOCIALIZMUSÉRT (Kossuth)
HARRY NYSTRÖM: KREATIVITÁS ÉS INNOVÁCIÓ (Közgazdasági- és Jogi)
BORISZ PILNYAK: OKÉ (Magvető)
TALPASSY TIBOR: A MAGYAR SZÍNJÁTSZÁS HŐSKORA (Móra)
RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ MŰSZAKI ALAPISMERETEK KÉZIKÖNYVE (Műszaki)
BALOGH BEATRIX: VÁRÉPÍTÉS, VÁRJÁTÉKOK (NPI)
MÉSZÁROS TAMÁS: MASZK NÉLKÜL. Kritikák interjúk, tanulmányok (NPI)

Filmbemutatók

szeptember 22-én

ELTÜNTNEK NYILVÁNÍTVA. Amerikai film, rendezte: Costa Gavras
FITZCARRALDO I—II. NSZK-film, rendezte: Werner Herzog
VISSZAESŐK. Magyar film, rendezte: Kézdi-Kovács Zsolt

Színház

MÜLLER PÉTER: BÚCSÚELŐADÁS. A kaposvári Csiky Gergely Színház vendégjátéka a Fővárosi Nagycirkuszban, szeptember 20-án és 22-én
MUSATESCU: TITANIC-KERINGŐ

Szentes Ilona

SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984 MÁR 16.

ÉLET ÉS IRODALOM

Dehisz éppen ez az!

1021

Szentes Ilona rajza

Mondhatnám ugyan, hogy
újra ábrázolni (megbékíthe
vádlón) örök művészi felad
örökebb, mint sikereseket,
zellembajnokokat ábrázol
a darab nem kényszerül v
mbertelenségszemléleti vé
rójának kegyetlen eszközei
Öjak. Képtelenek, a hallga
bára tevők, provokálók. Ing
larab elutasító (elutasítan
ayű), de nem unalmas.

Ror Wolf eszköze a csel
ől, történettől elszakadó
vény, a szóözön, nyelvi ba
s átértelmezések zuhogtatása.
Szürrealizmus? Esetleg az. Wolf
öbb kisprózai és verseskötete tele
an a saját kollázsaival: ezt a kép-
őművészeti műfajt egyenest Max
rnsttől leste el. Képzőművészet,
ene réges-rég belátta, hogy a vi-
igot hagyományosan reális eszkö-

szokott jönni. Esetleg egy lottyad
pótférj. Kövér lány és kanszag
szakács szeretkezik, ordít, visít
szomszédban. Böll sűrűn tűnődi
asszonyokon, ölelkezőkön, megbék
tőkön, számonkéri azt, hogy mié
nem avat szentté az egyház olya
nőket, akik az ölükkel könnyíte

Szentes Ilona, grafikus

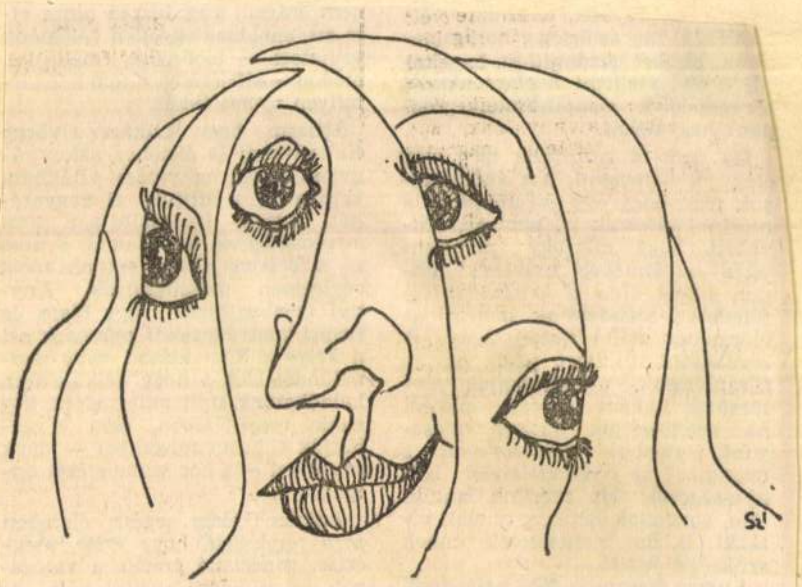

Szentes Ilona rajza

Szentes

Élet é

2.

XXIX/17

Szentes Ilona, grafikus

Szentes Ilona rajza

Szentes Ilona: Ro

Élet és Irod

. okt. 25. XXIX/43

13.

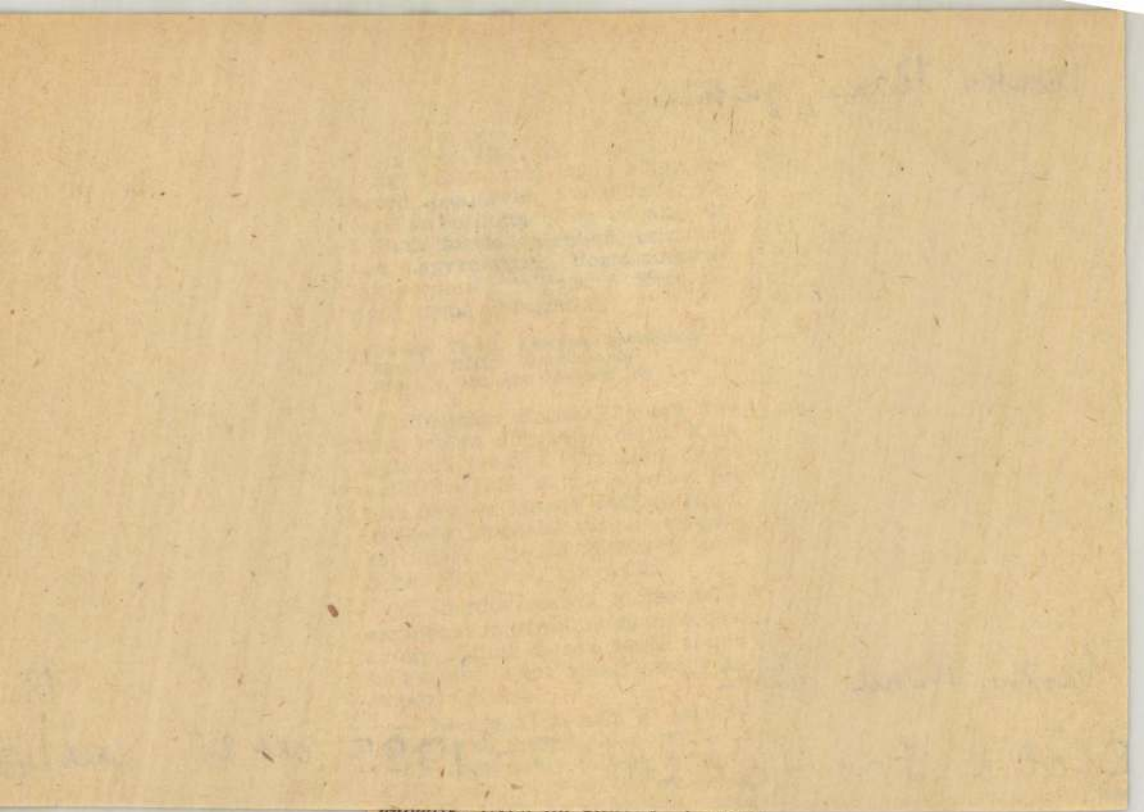

még ittak is a finom hegyvidéki borokból, fehérből, pirosból, sorban mennek a mellékhelyiségre, nem is sejtve, vagy már igen?, hogy

Szentesné Sinkó Zsuzsanna

34. A Nemzeti Múzeum lépcsőházának freskó-programja.
Szentesné Sinkó Zsuzsanna perspektivikus rajza

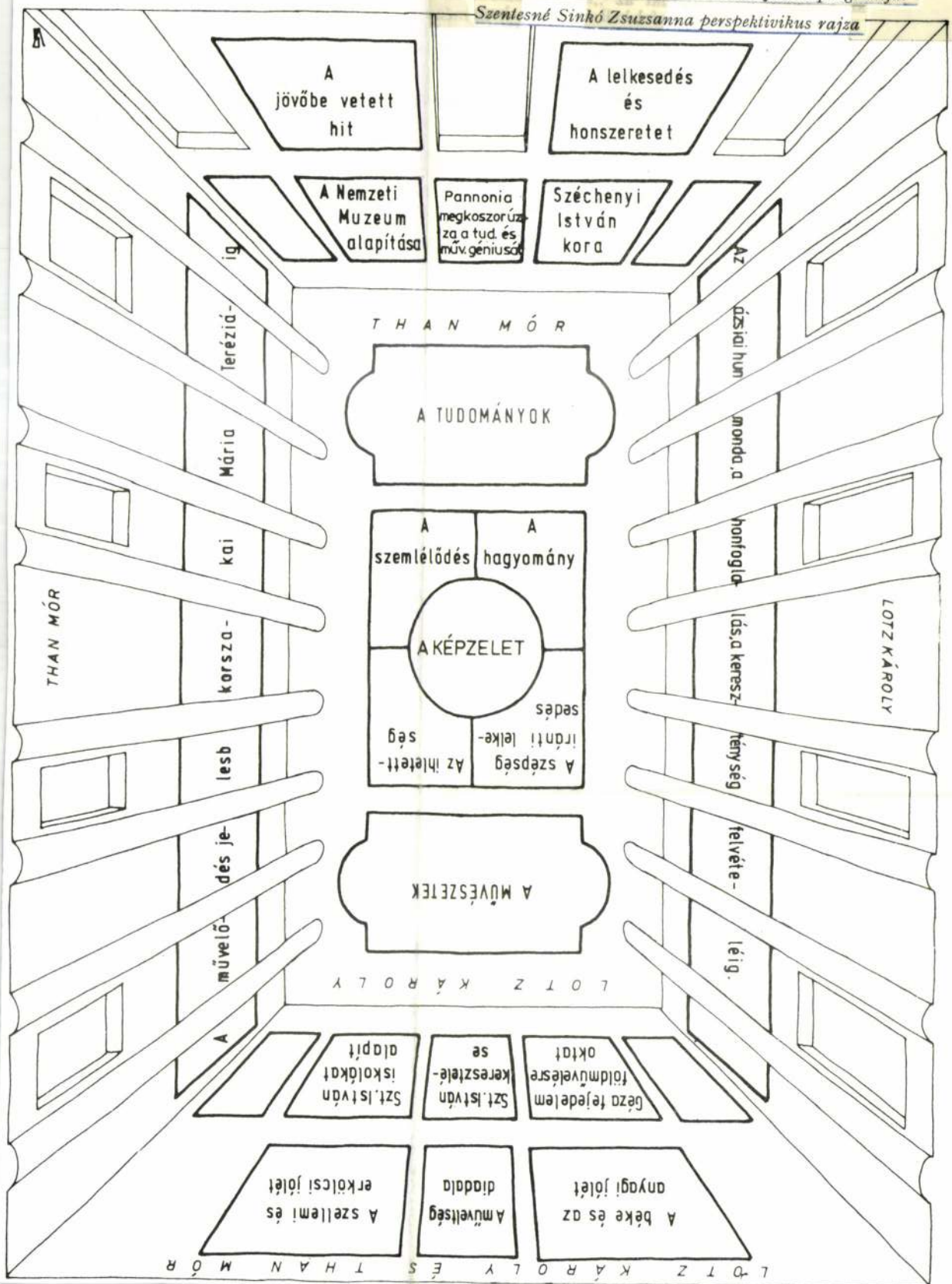

Művészettörténeti Értesítő, 1986, 3–4, 212–214.

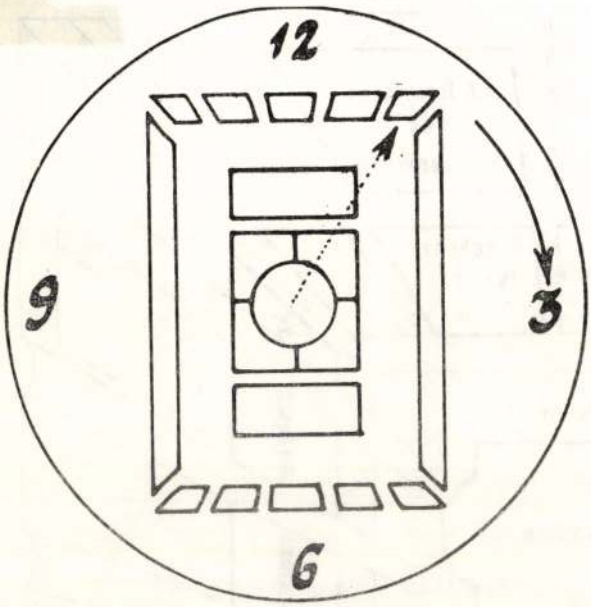

35. Sematikus ábra a Nemzeti Múzeum freskó-programjának olvasásához

tották, akinek *történetbölcseleti iránya* mély benyomást tett a száműzetésben élőkre.[178] Hazatérve ez irány hivatalos támogatói lettek.

A magyar nemzet történelmének képes „óra-metaforája": a Nemzeti Múzeum lépcsőházának freskói

A liberalizmus történetfelfogása fontos előfeltétele volt a magyar történeti eszmefestészet kialakulásának is. A magyar nemesi liberalizmus világképének *képbe öltöztetett* programját a Nemzeti Múzeum lépcsőházának freskódíszéből is leolvashatta a kortárs és leolvashatja a késői látogató is. (34. kép) A ciklus esetében korai volna Eötvös közvetlen befolyásáról szólnunk, hiszen hiányzik ehhez a kellő apparátussal elvégzett forráskutatás. A 19. század uralkodó eszméje, a *néplélek fejlődése* — akárcsak Eötvös műveinek — a freskósorozatnak is központi gondolata.

A program három, absztrakt módon felfogott dimenziót szembesít: az emberi szellem általános működéseit, ennek révén a történelem során megjelenő folyamatos előrehaladást és e kettő egyesüléséből eredő nemzeti erényeket. Az erények, *eszmei* tulajdonságok *lehatárolt kazettákban* jelennek meg a mennyezeten és az oldalfalakon. A fedélszék alatt a *históriai* jelenetek *megszakítatlan frízekben* a folyamatos haladást érzékeltetik.

A boltozat centrumából kiindulva az egyes képek között logikai-eszmei összeköttetéseket találhatunk. A freskók *olvasata — akár az óráé.*[178/a] A nemzet történelmének eseményei, de az eseményeket értelmező általános szellemi haladás fokozatai, az idők folyamán bekövetkező nemzeti kiteljesedés a történelmi *óra* képzeletbeli mutatójának mozgását követve *olvasható le*. Ez a mozgás megegyezik a valóságos óra járásának irányával.

A mennyezet középpontjában a szellemi működések hierarchiájának allegorikus alakjai — gondosan mérlegelt elrendezésben — jelennek meg. Középen, mint gyújtópontban a teremtő képzelet, a *Phantasia*, mint „az emberi szellem működésének szülőanyja, kinek mécsesét egy

ményeit; — a „szép iránti lelkesülés", melyet a rajzoló eredetének mondája szerint egy kedvese árnyképét körberajzoló ifjú szimbolizál; — „az ihletettség", múzsaszerű nőalak, amint a Pegazus lába nyomából eredő forrásból, az ihlet forrásából merít; valamint „az észlelés és szemlélődés", a tenger partján a természet megfigyelésébe merülő nőalak. A központi figura körül sugarasan elhelyezkedő négy figurát egy újabb szférában — képegyüttesben — ezen általános szellemi működések konkrét ágazatai: a tudományok és művészetek allegorikus alakjai veszik körül. Ezek elrendezése sem véletlen: a történelem órájának képzeletünkben körbehaladó mutatója mentén összeköttetésben állnak az általánosabb szférával, de az alattuk elhelyezkedő történelmi frízzel is. Így például a középen elhelyezkedő *traditio*-nak a tudományok képcsoportjában a történetírás felel meg, míg a frízen az őstörténet mondáit láthatjuk. A szép iránti lelkesültség és az ihletettség működése pedig a szépművészeteket eredményezi, melynek felvirágzása a magyar történelemben — az alattuk elhelyezkedő fríz tanúsága tétele szerint — Vajk történelmi megkeresztelkedésével következett be.

Az *óra mutatójának mozgását követve* ugyanilyen logikai-eszmei összeköttetést találunk a történeti frízek és az alattuk, antikizáló öltözékben, arany háttér előtt megjelenített *nemzeti erény-alakok* között is: a hét vezér konstitutiója eredményezte a *békét és anyagi jólétet* — melyet egy bőségszarut tartó nőalak jelképez; Vajk megkeresztelése a *„szellemi és erkölcsi jólétet"*, míg a szemközti falon Széchényi Ferenc és Pyrker múzeum alapításának történelmi eseményét a *jövőbe vetett hit* alakja, Széchenyi István és a nemzet nagyjainak csoportját *a lelkesedés és honszeretet* szimbóluma egészíti ki.[179]

Ez a leírásban talán nehézkesnek és bonyolultnak ható program a valóságban igen szemléletes és könnyen is olvasható, ha a művet annak tekintjük ami: *óra-metaforának*, mely a nemzet történelmét, a nemzet életidejét foglalja egységbe. Az óra, ez az ősi szimbolikus formula, mely az időt a térbeli mozgással, illetve a tér szakaszaival láttatja, itt a nemzeti történelem idődimenzióit szemlélteti. (Lotz és Than közösen kiadott részletes programjai az óra-metaforát nem, csupán az ennek megfelelő képi megfeleléseket említi. Mindez eddig éppen az olvasás verbális komplikáltsága miatt nem keltett szélesebb körben nagyobb érdeklődést, noha az óra olvasási módja mindenki számára ismerős.) A nemzeti történelem órájának fordulópontjai — képletesen szólva annak fél-, illetve egész ideje a 6, illetve 12. számnak megfelelően — is kellő hangsúlyt kaptak. *Az ősidőktől a kereszténység felvételéig* terjedő szakasz éppen annyi teret foglal el, mint *a I. Bélától Mária Teréziáig* tartó időszak. A szentistváni kor és a közvetlen múlt egymással szembeállítva — aka az óra 6-os, illetve 12-es pontjai — jelennek meg. A szentistváni kor így e szemlélet szerint sajátos *negatív csúcspont*. Szent István megkeresztelésével — mely az alatta levő allegória szerint egyben a műveltség diadala is volt — jutott el a nemzeti történelem egyik fordulópontjára, mely után fokozatos *fölfeléhaladás* következett be. A freskó programja szerint a jelenkor a nemzeti történelem abszolút csúcs-, illetve fordulópontja, az *idők teljessége*. E szakasz középképe — Pannónia megkoszorúzza a tudományok és művészetek géniuszát — mintegy az óra 12. pontjának megfelelően kizökken a körben mindenütt szigorúan érvényesülő idősíkból. A mellette levő képek azonban — akárcsak a szemben levő oldalon Géza és István korának szimbolikus eseményei egy egységnyi szakaszt képeznek. E korszakok eseményeit részleteseben, közelebbről — *mintegy nagyításban* — artikulálják szemben a hosszanti oldalfalak nagyobb időszakaszokat átfogó megoldásaival.

A múzeum díszítésének szigorú és következetes programja teljesen egységes gondolati rendszer szolgálatában áll. Megszületésében fontos szerepet játszott az

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ZALAI HÍRLAP

1965 JUN 6

Ma nyílik a dél-dunántúli képzőművészek kiállítása

Ma délelőtt tíz órakor nyitja meg a Szakszervezetek Zalaegerszegi Művelődési Háza emeleti előterében a dél-dunántúli képzőművészek első kiállítását *Szentes Lajos*, a Képzőművészek Szövetsége titkára.

A kiállításon, melyen négy megye — Baranya, Somogy, Tolna és Zala — húsz művészének negyvenhét képe és néhány kerámiája látható, igen érdekes, széles skálájú, gazdag anyag gyűlt egybe. A tárlat értékelésére még visszatérünk.

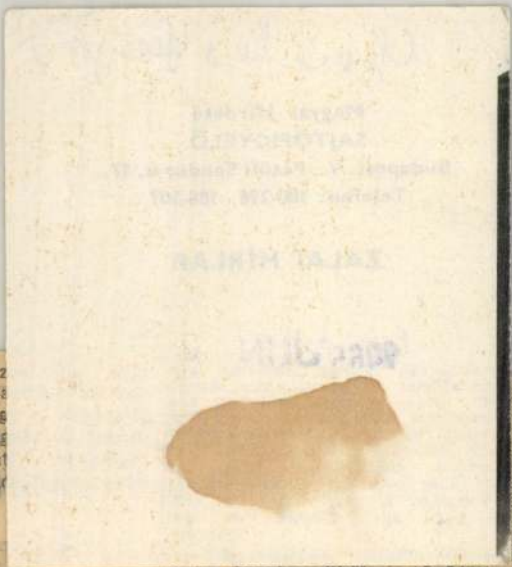

ege „minőssze
es volt, de ezz
nerült ki a kap
után kiderült, hog
tabilitása megeng
ények óránként
nost már 220 kil
ik.

ak a banán...

án-ruháját" rövidesen fel-
Kim Josephine Baker, aki
zülei a hirosimai bombázás-
phine elvégezte a cambrid-
tudományokból diplomát
re sutba dobta a könyveit
lé lép.

motor benzin nélkül — tűnődött, majd tüzetesebben megvizsgálta a „csövet" és akkor látta, hogy egy mérgeskígyó húzódott motorkerékpária porlasztója alá. A potyautas vipera órák hosszat „vitette" magát, sok-sok kilométeres utat tett meg a rendőr társaságában, de végül az életével fizetett érte.

A MAGYAR HONVÉD

MŰSORAJÁNLATA

Táncfilm

Őszintén meg kell mondani, régen láttunk már a televízióban olyan táncfilmet, amelynek dramatikus története is van. Az utóbbi időben ugyan két alkalommal is bemutatták a Honvéd Együttes táncszínházi produkcióit, ám ezzel együtt e műfaj - a tánckedvelők bánatára - sokáig háttérbe szorult. Most, március 16-án a TV 1 csatornán 15.40-kor láthatják a nézők a Teszt: 1+1 című táncfilmet Pongor Ildikó és Dózsa Imre főszereplésével. A házaspár a pszichológus segítségével akarja megmenteni elromlott kapcsolatát. A terápia alatt felszínre kerülnek vágyaik, sérelmeik, problémáik. E „tudat alatti" életük elevenedik meg a táncfilmben, amelyet Dessewffy Zsuzsa rendezett. (Képünkön jelet a táncfilmből, előtérben Pongor Ildikó.)

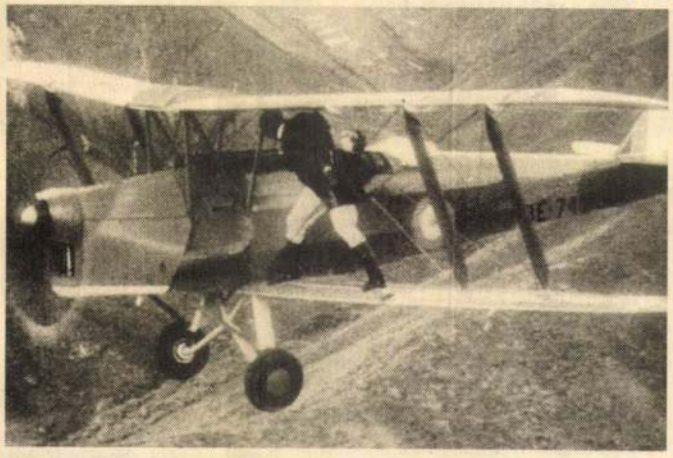

Kaszkadőr

Cameron, a kisstílű bűnöző eszeveszetten menekül a rendőrség elől. A sors és a véletlenek szeszélye folytán egy zűrzavaros, bohókás, ám helyenként kegyetlen filmforgatás közepébe csöppen és nincs más választása, minthogy kaszkadőr legyen. Vesztenivalója ugyan nincs, de a sodró lendületű - Kaszkadőr című - amerikai filmben váratlan és gyakran életveszélyes helyzetekbe kerül. Ezt a szórakoztató filmet, amelynek Peter O,Toole és Steve Railsback a két főszereplője, a televízióban március 16-án láthatják a nézők a TV 2 csatornán 22.20-kor. (Képünkön egy hajmeresztő jelenet a filmből.)

Játékosok

Gogol Játékosok című darabjából készült tévéjáték valahol Oroszországban játszódik - az eredeti Gogol vígjáték szerint - a régmúlt időkben. Hamiskártyások találkoznak egy lerobbant vidéki szállodában és megpróbálják egymást átverni... A Gogol műből Félix László készített tévéjátékot, s a felhőtlen szórakozásról népszerű színészek - köztük Gálvölgyi János, Székhelyi József, Dózsa László, Körmendi János - gondoskodnak.

Összeállította: K. M. I.

A televízió műsorából

március 16–22-ig

Visszatérés

Miről álmodik? Milyenek voltak gyermekkorában a reggelek? Miért szállt föl Rábatamásiban a vonatra? Milyen lett volna a szeretet színháza? Hogyan képes immár több mint 15 éve színpad nélkül létezni? Ezekre a kérdésekre is válaszol abban a portréfilmben Horváth Teri, amelyet a nézők március 18-án láthatnak a TV 1 csatornán 20.55-kor. A műsorban a sokak által szeretett népszerű művésznő önvallomása mellett részletek láthatók Móricz Zsigmond: Hét krajcár; Sánta Ferenc: Tündérvilág; Charles Dickens: Karácsonyi ének; Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig című és több más ismert műből. (Képünkön Horváth Teri.)

Március 16. szombat

TV 1

06.30 Falutévé
II. évfolyam 11. szám
07.00 Napra-forgó
A művelődési főszerk. magazinja
09.05 Protestáns gyermek és ifjúsági műsor
09.10 Tévétorna gyerekeknek
09.15 Kapkodd a lábad!
Sport, játék, mozgás gyerekeknek
10.45 Hol-mi?
Ifjúsági szolgáltató magazin
11.45 Panoráma
12.45 Vyhonky
A szegedi körzeti stúdió szlovák nyelvű magazinja
15.10 Drehscheibe Európa
Európai forgószínpad
A Deutsche Welle közép-európai magazinja a pécsi stúdióból, magyar nyelvű feliratozással
15.40 Teszt:1+1
Táncfilm
16.00 „Híd a jövőbe"
16.55 Házi-barát
Magazin a családnak
17.15 Kiruccanás a nagyvilágba
Ír tévéfilm
18.15 Nekem ne lenne hazám?
Egy operatőr honismereti sorozata
18.35 Delta
19.05 Esti mese
19.30 Híradó
20.05 Dallas
12. rész: A szökevény
20.50 Van öt perce?
Donizetti: A szerelmi bájital - Nemorino románca
21.00 Első szerelem
22.00 Műkorcsolyázó világbajnokság
Nők versenye
23.10 Loxin
Francia dokumentumfilm
Egy ifjú sámán beavatása a Himalájában (ism.)
24.00 Híradó 3.

TV 2

14.00 Képújság
14.15 TV 2
14.25 Nyelvlecke
Alles gute!
14.40 Útkereső
15.05 Barangolás a művészetek tájain
NSZK ismeretterjesztő filmsorozat
IV/1. rész: Törökország déli partjai
15.50 Melyiket a 3 közül?
Játékos vetélkedő
Egri János műsora
16.35 Hádész és Poszeidon birodalmában
17.05 Csevegés
17.30 Élet-stílus
Divatmagazin
18.00 Telesport
18.25 Gyerekeknek
18.50 TV 2
19.00 La Sept
Három szerelem
Svéd tévéfilmsorozat
VIII/6. rész:
20.20 Rockstúdió
21.00 Híradó 2.
21.30 Foci angol módra
XVIII/7. rész
21.50 Napzárta
kb. 22.20 Kaszkadőr
Amerikai film (1979.)

Március 17. vasárnap

TV 1

08.00 A Biblia üzenete
08.05 Kéménymesék
Óvodások filmműsora
08.25 Családi torna
08.30 A hegy gyomrában
Új-zélandi sci-fi sorozat
VIII/4. rész: Idegen világ a mélyben
08.55 Egy nap egy gyermek életében
Dokumentumfilm
Ghana gyermekei
09.20 Muzzy in Gondoland
Angol nyelvlecke kicsinyeknek
09.25 Ebadta ebek
Bravúros motorozás
Angol gyermekfilm (ism.)
09.35 Dallas
Amerikai filmsorozat
12. rész: A szökevény (ism.)
10.20 Zenéről mindenkinek
Kocsis Zoltán műsora
14.45 Kerék bár
Utazási vetélkedő
15.30 Műkorcsolyázó világbajnokság
Gálaműsor
Közvetítés Münchenből
16.40 Örömhír
A Magyarországi Református Egyház műsora
17.00 „Walt Disney bemutatja"
18.45 Örökségünk
19.00 A HÉT
20.00 Híradó
20.15 Kérem a következőt!
XIII/6. rész: Környezetszennyezés (ism.)
20.30 Bűvös pillanatok
Angol tévéfilm
Az Árpád-házi királyok emlékei
IV/4. rész: II. Andrástól III. Andrásig
22.40 Telesport

TV 2

09.00-12.00 Tévémagiszter
A művelődéspolitikai főszerkesztőség műsora
14.15 TV 2
15.00 Humberto cirkusz
Csehszlovák tévéfilmsorozat
XII/10. rész: (ism.)
15.52 Álljunk meg egy szóra!
Grétsy László és Vágó István nyelvművelő műsora
16.35 Műkorcsolyázó Világbajnokság
Gálaműsor
17.45 Gyerekeknek!
18.10 TV 2
19.00 A Noszty fiú esete Tóth Marival
Magyar film (1938.) (FF)
20.30 Múlt idő
Könnyűzenei műsor
21.30 Napzárta
kb. 22.15 Mint a bagoly nappal
Olasz-francia film (1967.)

Március 18. hétfő

TV 1

09.00 Tévétorna nyugdíjasoknak
09.05 A HÉT (ism.)
10.05 Aranyásók Alaszkában
Francia-NSZK-román kalandfilmsorozat
11.05 Delta (ism.)
Tudományos híradó
14.00 Parlamenti napló
Közvetítés az Országgyűlés üléssszakáról
17.50 Katolikus krónika
18.00 Egy szó, mint száz
Nyelvi fejtörőjáték
18.50 Esti mese
19.00 Cimbora
19.30 Híradó
20.05 Peter Strohm
NSZK bűnügyi tévéfilmsorozat
A milánói fuvar
20.55 Visszatérés
Portréfilm Horváth Teriről
21.55 Kőbányai János: Sivatagi nemzedék
Tévéfilm
23.25 Híradó 3.
23.40 BBC-Híradó

TV 2

17.00 Képújság
17.15 TV 2
17.45 Kérdezz! Felelek
Egri János műsora
18.00 A Financial Times heti üzleti híradója
18.25 Gyerekeknek
Tom és Jerry
Amerikai rajzfilmsorozat (ism.)
18.45 TV 2
19.00 Humberto cirkusz
Csehszlovák tévéfilmsorozat
XII/11. rész:
20.00 Körzeti tévéstúdiók műsora
21.00 Híradó 2.
21.25 Tavaszi Fesztivál
21.30 Telesport
kb. 23.00 Napzárta

Egész héten műsoron!

A Forintos műsorújság megújult formában közli kilenc TV-csatorna (TV-1, TV-2, SKY-Eurosport, Super Channel, SAT-1, RTL Plus, TV-5, Music Television), hat rádióállomás (Kossuth, Petőfi, Bartók, Calypso, Danubius, Rádió-11), valamint a budapesti színházak és filmszínházak egész heti programját.
Műsorújság az európai holdak vonzásában!
Forintos, ami legalább húsz forintot ér!

Március 19. kedd

TV 1

07.55 Tévétorna nyugdíjasoknak
08.00 A keresztes vipera
Amerikai ismerett. rövidfilm (ism.)
08.20 Út a csúcsra
Mont Blanc - a legkönnyebb út a csúcsra (ism.)
08.45 Mozgató
Torna mozgáskorlátozottaknak
08.55 Képújság
09.00 Parlamenti napló
16.25 Pannon krónika
16.35 Nachrichten - Hírek német nyelven
16.40 Nasa obrazovka
17.10 Szám-adás
17.25 A szecesszió kora
IV/3. rész: Art Nouveau (ism.)
18.30 Segítőtárs
Sérült emberek érdekvédelmi magazinja
18.55 Esti mese
19.05 Cimbória
Telefonos játék gyerekeknek
19.15 Muzzy in Gondoland
Angol nyelvlecke kicsinyeknek
XX/11. rész
19.30 Híradó
20.00 Kérem a következőt!
XIII/7. rész: Babonaság (ism.)
20.15 A klinika
XII/11. rész: A boldog párok napja
21.05 Stúdió 91
22.05 Parlamenti napló
22.35 Zenés tv-színház
Terzett, Tévéopera
23.05 Híradó 3.
23.20 BBC-híradó

TV 2

17.00 Képújság
17.15 TV 2
17.45 Kérdezz! Felelek
18.00 Telesport
18.25 Gyerekeknek
19.00 A hamu alatt
Tévéfilm (1981.) (ism.)
20.40 Popkorong
21.00 Híradó 2.
21.30 Tavaszi Fesztivál 91
21.35 Gondolkodó
A Televízió tudományos folyóirata
22.20 Nulladik típusú találkozások
kb. 22.55 Napzárta

Március 20. szerda

TV 1

09.05 Tévétorna nyugdíjasoknak
09.10 Hármas csatorna
A titok
IV/3. rész (ism.)
09.55 A klinika
NSZK tévéfilmsorozat
XII/11. rész: A boldog párok napja (ism.)
10.40 Stúdió ,91
16.50 Déli videoújság
A szegedi körzeti stúdió műsora
17.00 Správy - Hírek szlovák nyelven
17.05 „...bimbó vótam, mikor engem születtek..."
„Szia mami" különkiadása (ism.)
17.30 Legyen a vendégem!
Rátonyi Róbert műsora
18.05 Szám-adás
18.20 Tájak, városok, emberek...
19.00 Esti mese
19.10 Cimbória
Telefonos játék gyerekeknek
19.30 Híradó
20.05 Kegyetlen románc
Szovjet tévéfilm (1975.)
22.25 Van 5 perce?
Delibes: Coppélia
II. felvonás - finálé
22.30 XX. század portrék
Andy Warhol
Amerikai film
23.20 Híradó 3.
23.35 ZDF-híradó

TV 2

17.00 Képújság
17.15 TV 2
17.45 Kérdezz! Felelek
18.00 Telesport
18.25 Gyerekeknek
19.00 Előjáték
Csehszlovák film
20.25 Loden show
21.00 Híradó 2.
21.25 Tavaszi Fesztivál ,91
21.30 Szimultán
22.15 A TV 2 vendége:
Pallesen és Pilmark-show
Változatok két zongorista-humoristára (ism.)
kb. 22.25 Napzárta

Március 21. csütörtök

TV 1

07.55 Tévétorna nyugdíjasoknak
08.00 Menedzser Magazin
09.05 Walt Disney bemutatja (ism.)
10.50 Szia, Mami!
11.20 Mozgató
15.55 Pannon krónika
16.05 Vijesti - Hírek szerb-horvát nyelven
16.10 A nevünk: Zengő együttes
16.20 Hónapsoroló
Vándorúton - Sárközben
16.55 A T.T.T. jelenti
17.05 Hármas csatorna
Az opera - a képtelenség műfaja?
III/3. rész
17.50 Bíró Lucián
Szlovákiai-magyar bencés szerzetes tanár. Portréfilm
18.50 A hitről - gyerekeknek
18.55 Esti mese
19.10 Cimbória
Telefonos játék gyerekeknek
19.30 Híradó
20.05 Szomszédok
Teleregény - 102. fejezet
20.40 Nyílt tér - a kormányé a szó
21.00 Belpolitikai műsor
21.45 A hét műtárgya
Gulyás Gyula: Három íróportré
21.50 Gogol: Játékosok
Tévéjáték
23.00 Híradó 3.
23.15 BBC-híradó

TV 2

17.00 Képújság
17.15 TV 2
17.40 Sípercek
17.45 Kérdezz! Felelek
18.00 Telesport
18.25 Gyerekeknek
19.00 Szupercsoport
Amerikai bűnügyi tévéfilmsorozat
A Himalája oroszlánja
20.10 Mit hoz a tegnap?
21.00 Híradó 2.
21.25 Tavaszi Fesztivál ,91
21.30 Napzárta
kb. 22.15 A nagy Blek
Olasz film (1987.)

Március 22. péntek

TV 1

08.45 Tévétorna
08.55 Aranyásók Alaszkában
Francia-NSZK-román kalandfilmsorozat
09.50 Lottósorsolás
09.55 Schumann: a-moll zongoraverseny op. 54. Angol film (ism.)
10.25 Római építészeti technikák
Belga rövidfilm (ism.)
15.50 Déli videoújság
16.00 Stíri - Hírek román nyelven
16.05 Tiszta szóval
16.55 Keresztény életkérdések
17.00-19.00 Péntek délután
17.00 Évgyűrűk
Nyugdíjasok műsora
kb. 17.30 Téka
Közhasznú információk
kb. 17.40 Riportfilm
kb. 18.00 Ablak
19.00 Esti mese
19.10 Tévémozi előzetes
A Hold kegyeltjei című filmhez
19.30 Híradó
20.05 Dallas
Amerikai filmsorozat
13. rész: Képviselőválasztás
20.55 Panoráma
21.55 Tévémozi
A Hold kegyeltjei
Francia film (1984.)
23.30 Híradó 3.
23.45 BBC-híradó

TV 2

17.00 Képújság
17.15 TV 2
17.45 Kérdezz! Felelek
Egri János műsora
18.00 Telesport
18.25 Gyerekeknek
19.00 Játékok a jog körül
NSZK tévéfilmsorozat
III/3. rész: Válni fáj
19.59 Néprajzi értékeink
Emberalakú bodonkasok
20.25 Autó 2.
A TV 2 és az Autópiac autós magazinja
21.00 Híradó 2.
21.25 Tavaszi Fesztivál ,91
21.30 Gyuszi ül a fűlben...
Bodrogi Gyula műsora
22.05 Napzárta
kb. 22.50 Viharos hétfő
Angol film (1988.)

A Magyar Televízió a műsorváltoztatás jogát fenntartja!

M. Honvéd, 1991. III. 15.

Honvédemlékművek

A városlakó vagy a falusi ember a köztereken álló emlékművek révén ismerheti meg a világi szobrászat tárgyait. Az emlékműszobrászatnak a régmúlt időkbe visszavezető szálai vannak. A dolmenek - e hatalmas, megmunkálatlan természetes kövekből összerakott sírépítmények - a kőkorszakból valók, kelta eredetűek. Maradványaik megtalálhatók Bretagneban éppúgy, mint a Kaukázusban, vagy éppen Indiában. A totemek, az indián kultúra legismertebb emlékei, szintén a hősi múltat idézik. Az ősként tisztelt állat vagy növény mitikus ábrázolása ezeknél a népeknél egészen a múlt századig megtalálható. De említhetjük a kunhalmokat is, amelyek Európa keleti síkságain napjainkban is fellelhetők. A feltárt kunhalmok leleteinek sokasága igazolja, hogy ezek csatatéreken tömegsírjai, "emlékművei" voltak.

A köztereinken álló, többnyire közadakozásból létrehozott művek mondanivalója gyakran közhely, patetizmusuk az idők folyamán mégis tudat- és érzelemvilágunk részévé vált. A magyar emlékműszobrászatnak fontos periódusa a kiegyezéstől (1867) az 1896-ig terjedő időszak. Az ekkor készült alkotásokban - melyek történelmünk kiemelkedő korszakait, uralkodóit és hadvezéreit ábrázolták - legtöbbször túldimenzionáltan öltött testet a haza fogalma, illetve mitikus elemekkel telítődött. (Pl. a Kossuth-kultusz, vagy az un. magyarságfogalom. Mindez a millenniumi szoborállítások óriási konjuktúrájába torkollott.

A honvédemlékművek igazi reneszánsza az I. világháborút követően érkezett el. Az 1920-as, 30-as években soha nem látott tömegben készültek a csatatéri hőseinek emléket állító szoborkompozíciók. A világháborús emlékszobrok és -táblák megjelentek mindenütt: a városok, falvak főterein, parkokban, ligetekben, sétányokon, temetőkben és a templomok oldalához simulva. Így a mennyiség egyfajta minőséggé változott át. A hátország, a túlélők adója volt ez. Megjelenésükben a szoborállítás erkölcsi kötelezettség, erkölcsi kényszer volta is közreműködött. A szobrok stb. nagy száma és a típusok fantáziaszegény ismétlődése ezt a gesztust valóban az adózáshoz hasonlóvá, és egyúttal mechanikus cselekvéssé tette. Az emlékműállítás tehát közösségi „szolgáltatássá" vált.

Ha áttekintjük a hősi emlékek széles skáláját, a következő főbb típusokkal találkozunk: emléktáblák, emlékoszlopok jelképekkel, valamint figurális művek: gyászoló, harcoló és sebesült katona, őrszem a vártán, a hős halála - a magyar múlt, a történelmi folytonosság igazolására. Leszámítva azokat a nagyobb léptékű monumentális kompozíciókat, amelyek megalkotására országos vagy helyi intézmények pályázatokat írtak ki, az emlékművek többségét a Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság pályaterveiből válogatva készítették. Gyakran helybéli vagy környékbeli iparosok, kőműves-, kőfaragó- és építőmesterek voltak a kivitelezők. E kismesterek kilétéről legfeljebb a korabeli elszámolási okmányok lapjairól szerezhetünk tudomást.

Fentebb utaltunk már arra, mennyire tipizált volt ez a szobrászat. Ugyanakkor az ábrázolás eszköztára nem mondható szegényesnek, hiszen a mesterek gyakran nyúltak allegorikus jelképrendszerhez és szimbólumokhoz: műveiken megtalálható a turul, az oroszlán, a korona, a címer, a kereszt, valamint a virágfűzés, a szalagcsokor s a babérkoszorú. Stilizált formában ugyan, de a kifejezés szolgálatába állították a háború számos „kelléket" is: a kardot, a puskát, a gránátot, az ágyút, a pajzsot stb. Az öltözeten pedig megjelent a magyaros vitézkötés és a csákó.

Összegezve elmondhatjuk, hogy az 1848-49-es szabadságharcnak, valamint az első világháború katonáninak emléket állító szobrok és a csatahelyekre, főterekre, parkokba tűzdelt emlékoszlopok beszédes kordokumentumok, akárcsak az avatóünnepségek programjai és az elhangzott szónoklatok. A második világháborút követő időszakban az emlékműszobrászat - így a katonai emlékműszobrászat - köre is újabb tematikával bővült. Sorozatban készültek a partizán hősöket ábrázoló alkotások, a szovjet katonákra emlékeztető csillagos obeliszkek, meg a „felszabadulásunkat" szimbolizáló szoborkompozíciók. Legtöbbjük - művészi tartalmukat nézve - típusmunka, a forma változott csupán, a mondanivaló ellenkező előjelű frázisaival. Hiszen egy pálmaágat tartó idealizált nőalak mindenfajta politikai rendszerben alkalmazható a kegyelet és az eszme kifejezésére és dicsőítésére.

Szentes Lajos
Fotó: Dömötör László

A BALATONBOGLÁRI

KÖZÖS KÖZSÉGI TANÁCS

ÉS A MŰCSARNOK

MEGHÍVJA ÖNT

1978. AUGUSZTUS 13-ÁN 11 ÓRÁRA

IMRE ISTVÁN

KOSSUTH-DÍJAS FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

A BALATONBOGLÁRI

KÉK ÉS VÖRÖS KÁPOLNÁBA

*

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA

SZENTES LAJOS

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

A MEGNYITÓN KÖZREMŰKÖDIK AZ

ARS RENATA EGYÜTTES

VIRÁGH LÁSZLÓ VEZETÉSÉVEL

A KIÁLLÍTÁST

ÚRI IBOLYA

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ RENDEZTE

*

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ

1978. AUG. 13-TÓL SZEPT. 30-IG

DÉLELŐTT 10 ÓRÁTÓL 12 ÓRÁIG,

DÉLUTÁN 14 ÓRÁTÓL 20 ÓRÁIG.

HÉTFŐN SZÜNNAP

S. NY. 1576

Meghívó

nyító anyagok ennek szabályozásáról tartott előadást pénteken a Magyar Tudományos Akadémián dr. Ole Maaloe, a koppenhágai egyetem mikrobiológiai intézetének hazánkban tartózkodó professzora.

— Közoktatásügyi feladatokról tárgyalt pénteki ülésén Nógrád megye tanácsa. A végrehajtó bizottság jelentése szerint az utóbbi egy év alatt 17 tanteremmel és 15 pedagóguslakással gyarapodott a nógrádi oktatási hálózat, s még az év végéig újabb intézetek lépnek az oktatásügy szolgálatába.

— Hagymagép bemutatót rendeztek pénteken a Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet makói telepén. Az új típusú dughagyma — vala mint étkezési hagyma — szedőgépet Bruder János, a kísérleti intézet osztályvezetője és Kovács Mihály műhelyvezető alkotta.

— A Budapesti Pedagógusok Központi Kultúrotthona idegen nyelvű tanfolyamaira a beiratkozás megkezdődött és szeptember 25-ig tart. Felvilágosítás és eligazítás VI., Csengery u. 66. szám alatt személyesen, vagy 110—638-as telefonszámon. ×

— Vasso Katraki görög grafikusművésznő képeiből nyitott meg tárlatot a Kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai szalonjában Szentes Lajos, a Magyar Képzőművészek Szövetségének titkára. A kiállítás megnyitóján jelen volt a görög művésznő is.

— Műszaki hiba következtében leszakadt a Fehérvári úton egy tehergépkocsi pótkocsija és nekiütközött Fehér József 32 éves motorkerékpárvezető oldalkocsis motorkerékpárjának. A baleset következtében a motorkerékpár vezetője súlyosan megsérült.

Meleg idő

Várható időjárás szombat estig: nyugaton felhős idő, keleten kevesebb felhő. Néhány helyen, elsősorban a nyugati megyékben eső, zivatar lehet. Mérsékelt, főleg a Dunántúlon időnként megélénkülő délkeleti, déli szél. A hőmérséklet alakulásában lényeges változás nem lesz. Várható legmagasabb nappali hőmérséklet: 25—30 fok között, nyugaton 1—2 fokkal 25 fok alatt.

— Húsz nemzetközi vásáron, szakkiállításon jelennek meg a magyar áruk szeptemberben. A többi között a lipcsei közfogyasztási cikk vásáron, a szaloniki vásáron, Brnóban a gépipari-technikai, valamint a bécsi vásáron állítjuk ki termékeinket.

— Nem tartotta be a követési távolságot a Soroksári úton Veres Árpád 23 éves gépkocsivezető és tehergépkocsijával nekiütközött egy előtte álló teherautónak. Életveszélyes sérülést szenvedett.

— Elkészült a Nagykunság egyik legnagyobb víztárolója Karcag határának délnyugati részén. A 270 hold mély fekvésű, mezőgazdasági termelésre alkalmatlan szik területen két és fél millió köbméter vizet tartalékolnak.

— Ludas Manyi. A Kulich Gyula Szabadtéri Színpad Szánthó Dénes—Vécsey Ernő—Szenes Iván vidám 3 felvonásos zenés játékával nyitotta meg idén nyári előadássorozatát. A rendkívül mulatságos, kedves darab nagy sikerére való tekintettel, most újra műsorra tűzik szombaton, 4-én és vasárnap, 5-én este 8 órakor a jól sikerült nyári idény záróműsoraként. Jegyek válthatók: a színpad pénztáránál du. 2—7 óráig (telefon: 340—159) és a Színházak Központi Jegyirodájában. ×

— Bohócparádé című vidám vasárnap délelőtti gyermekműsorainak idényzáró előadását vasárnap, szeptember 5-én de. 10 órakor tartja meg a Kulich Gyula Szabadtéri Színpad. Az előadássorozat legsikeresebb bohóctréfái, bűvész-, zsonglőrszámok, vidám vetélkedők sok nyereménnyel és az Állatkert óvodájának kedvencei: Micike, az élő kisoroszlán, Bambi, az igazi őzike várják a gyerekeket. Jegyek válthatók: a színpad pénztáránál du. 2—7 óráig (telefon: 340—159) és a Színházak Központi Jegyirodájában. ×

— Dr. Gara Artúr belgyógyászfőorvos új címe: V., Széchenyi u. 1/a. (Akadémia u. sarok.) Rendel: hétfő, szerda, péntek fél 6—7-ig. Telefon: 311—069. ×

— A televízió műsora szombaton: 14.55: Szovjetunió—Jugoszlávia labdarúgó-mérkőzés. Közvetítés Moszkvából. 17.33: Hírek. 17.40: Főzzünk okosan! Közvetítés a Gázművek bemutató termeből. 18.10: Modern postaüzem. Francia kisfilm. 18.25: Robinson Crusoe kalandjai. Defoe regényéből készült filmsorozat. X. rész. 18.50: Jelentés Magyarországról. Fából faragott emberek. A TV kisfilmje. 19.20: Esti mese. 19.30: TV-Híradó. 19.50: Hétről hétre . . . 20.00: Magazin. A TV-Híradó melléklete. 20.20: Morál 1963. Magyarul beszélő nyugatnémet film. (18 éven felülieknek.) 22.00: Költészet. Heine-versek. 22.30: TV-Híradó. — 2. kiadás.

Többek közt megvizsgálták a Magyar Csillag Traktorgyárban Vörös Csillag Traktorgyárban vetségének Puskin utcai székházában pénteken nyitott meg dr. Reischl Antal, a szövetség elnöke.

— NEM ADTA MEG TEHERAUTÓJÁVAL AZ ELSŐBBSÉGET és összeütközött egy motorkerékpárral a Schönherz Zoltán utca és Budafoki út kereszteződésénél Horváth Imre 46 éves gépkocsivezető. Bereczky Gábor, a motorkerékpár vezetője súlyosan megsérült.

— Húszezer tsz-tag vesz részt a szocialista munkaversenyben Szolnok megyében. A szocialista címért küzdő brigádtagok és a munkaversenyben részt vevő tsz-tagok legjobbjainak jutalmazására több mint félmillió forintot fordítanak.

— HALÁLOZÁS. Fájdalommal tudatjuk: özv. **Friedmann Adolfné** rövid szenvedés után elhunyt. Kívánságára csendben eltemettük, férje mellé, fia és menye. ×

— Rehberger Elek, a Gundel nyugdíjas konyhafőnöke szept. 1-én 75 éves korában elhunyt. Temetése szept. 6-án 1 órakor lesz a Rákoskeresztúri temetőben. Gyászolják: felesége, családja és kollégái. ×

— Fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy szeretett édesanyánk, **Fehér Péterné** életének 59-ik évében f. hó 1-én elhunyt. Temetése szeptember 4-én 13 órakor lesz a Farkasréti temetőben. Távirati cím: MENGESZ, Bpest, XI., Villányi út 55—65. ×

— Szomorú szívvel tudatjuk, hogy **Lóránd Vilmos,** a Magyar Külkereskedelmi Bank RT osztályvezetője, felesége, **Lóránd Vilmosné** sz. Rozsnyai Magdolna, az »Alkotás« Htsz dolgozója és **Péter** nevű gyermekük tragikus szerencsétlenség következtében elhunyt. A Magyar Külkereskedelmi Bank RT mindhármukat saját halottjának tekinti. Temetésük f. hó 5-én 10 órakor lesz a Rákoskeresztúri temetőben (Kozma u. 6.). ×

— A Gyógyszerkutató Intézet igazgatósága és összes dolgozói mély megrendüléssel tudatják, hogy **dr. Wix György** tudományos főmunkatárs, Kossuth-díjas, az orvostudományok kandidátusa augusztus 29-én, életének 41. évében tragikus szerencsétlenség áldozata lett. A Gyógyszerkutató Intézet saját halottjának tekinti. Temetése 1965. szeptember 5-én 11 órakor lesz a Rákoskeresztúri temetőben (X., Kozma u. 6.). Emléke munkatársai szívében tovább él. ×

— Mindazoknak, kik mérhetetlen fájdalmunkban jóleső együttérzésüket szóval, írásban, virággal kifejezték és forrón szeretett férjem, **Szathmáry József** temetésén részt vettek, a magam és a rokonság nevében hálás köszönetet mondok. ×

M Nemzet, 1965. szept. 4

foglalkoztatott asszonyok helyzetét. A traktorgyár 60 férőhelyes bölcsődével, 75 férőhelyes napközivel rendelkezik. A családok befizethetnek hazavihető vacsorára, csekély térítésért igénybevehetik a mosógéppel, centrifugával és vasalófülkével ellátott mosókonyhát. A gyárban dolgozó 1272 nő mindegyikének külön öltözőszekrénye van, a piszkos munkát végzőknek két szekrénye.

Állandóan ügyelnek a kereskedelem, a kulturált vendéglátóipar munkájára, valamint a mosás, vegytisztítás, fodrászat, javító-szerelő szolgáltatások fejlesztésére.

Természetes, hogy az eredményekkel sohasem egészen elégedettek. A kérdés továbbra is napirenden marad; a tanács utasította a végrehajtó bizottságot, hogy két év múlva térjen vissza az addig elért fejlődés elemzésére. Felelős: Lados Mihályné vb.-elnök.

K. R.

…s az élelmiszeripar …ről tanácskoztak …pénteki ülésszakán

…a harmadik ötéves tervben 60 000 vagon összbefogadó képességű raktárak építésével javítják. A jövőben tovább nő a nagyüzemi szőlőfeldolgozás aránya és a harmadik ötéves tervben a kapacitás négymillió mázsával lesz nagyobb. A pinceterek befogadóképessége 2,6 millió hektoliterrel emelkedik öt év alatt. A zöldség- és gyümölcstermés megóvása érdekében szükséges, hogy a tsz-ek is építsenek többnyire tranzit jellegű raktárakat, ahol megvédik a termést a fonnyadástól, egyéb károsodásoktól és ahol a válogatásra is mód nyílik. 1975-re 70—75 ezer vagonos almatermésre lehet számítani, s ehhez mintegy 20 000 vagonnyi befogadóképességű tárolókat kell építeni.

A tudományos ülésszak részvevői az egyes témacsoportokat négy szekcióban tárgyalták meg és javaslatokat terjesztettek elő az együttműködés jobb megszervezésére.

…ti a tervteljesítést.

Amikor már világszerte finomabb fonalakat, munkaigényesebb termékeket keresnek, a Pamutfonóipari Vállalat *kaposvári textilgyárában*, a harmadik ötéves terv keretében, a 95 millió forintos beruházás célja még csak nem is az, hogy az eddig gyártott középfinomságú fonalakból termeljenek többet, hanem a durvább, műszaki fonalakból.

Tavaly történt, hogy *miniszterhelyettesi utasításra* a Pamutnyomóipari Vállalat és a *Hazai Pamutszövőgyár* olyan textilminta-kollekciót készített, amely minden tekintetben alkalmas a legigényesebb nyugati piacokon való bemutatásra is. A Pamutfonóipari Vállalat adta a szükséges fonalakat. *A minőség megfelelt, a vállalat az esetleges gyártáshoz biztosította a nyersanyagot és a technológiai feltételeket.* Elkészültek a ballon, puplin, batiszt minták. 1964 végén átadták a Hungarotexnek. S hogy, hogy nem, *a külkereskedelem minimális mennyiséget adott csak el belőle.* Azzal érveltek, ezek a termékek drágábbak és nincs piacuk.

„Kilométer" áru?

Miért nincs piacuk? Nem lehetséges, hogy éppen a piackutató munka hibái miatt? A népgazdaság érdeke, hogy amit kikísérleteztünk és jó, azt értékesítsük. A dolog annál különösebb, mert minisztériumi utasítás szerint *új termékkel csak akkor kísérletezhetnek a gyárak, ha előzőleg megállapodtak a külkereskedelemmel.* A vállalatok szerint a divatcikkek kutatását alaposabban, intenzívebben kellene végezni és a *Hungarotexnek* vállalnia kellene az ilyen áruk eladásával természetesen együttjáró kockázatot is. A külkereskedelem *nem igényli az újat* — mondták a szakemberek a két nagyvállalatnál. Ebben azonban — úgy tűnik — nemcsak a külkereskedelem hibás.

A vizsgálat »elé« írt, a *Népi Ellenőrzés* című lapban megjelent cikk próbálja megma-

…ik el. A tervek elkészítése újabb két-három évet vesz igénybe. Ami az új gépeket illeti, nemcsak a nagy értékű, hanem az úgynevezett segédgépek beszerzése is hosszadalmas. Így például egy exportrendelésre készült áruhoz *a segédgép*, a rendelés után háromnegyed évre érkezett meg, amikor az árut már elszállították. *Igaz, hogy nem a kívánt formában.*

Nem speciális magyar gond egyébként a pamutipari termékek alapvető változtatása. Világossá vált: *át kell állni a finom termékek készítésére, a speciális igények kielégítésére.* A magyar ipartól nem lehet elvárni, hogy *olyan tőkés országokkal versenyezzék egynyári divatcikkek szállításával, amelyek alapanyaggal is bőségesebben rendelkeznek.* A korszerű, nemes kikészítésű termékek arányát azonban gyorsabban kellene emelni. Az ipar távlati elképzelései szerint *fokozatos visszafejlesztésre javasolják a hagyományos árukat.* Gondot okoz viszont, hogy a felszabaduló berendezések nagy része vagy egyáltalán nem, vagy *csak jelentős költséggel korszerűsíthető.* Mégis, a nyilvánvaló, csak a magasabb értékű, kedvezőbb áron, gazdaságosabban eladható cikkekkel biztosíthatjuk a magyar pamuttextil *további sikerét bel- és külföldön.*

Tóth Erzsébet

Budapesten tartja konferenciáját a CITCE

Az Elektrokémiai Termodinamika és Kinetika Nemzetközi Bizottsága — a CITCE — amely 35 ország mintegy 500 elektrokémikusát tömöríti, szeptember 6 és 10 között Budapesten tartja XVI. konferenciáját.

A tudományos tanácskozásra az 50 magyar részvevőn kívül 23 ország mintegy 200 szakembere érkezik. A konferencia öt napján két szekcióban csaknem 100 előadás hangzik el az oldatok szerkezetéről és a bennük lejátszódó folyamatokról.

komponál, képei méreteit fokozatosan szükíti. A legutóbbi művei között feltünően sok az egészen kisméretű rajz. A kicsi méret azonban nincs ártalmára a mondanivalónak.
Felületeit finom részletezéssel, tónusokban gazdagon munkálja meg. Mondanivalóját nemes absztrakcióval átírva közli. Ábrázolásmódja mégis érthető, a dolgok belső törvényeire, logikájára mindig ügyel. Fiatal művész. Alighogy túljutott a pályakezdés évein. Tehetsége, eddigi eredményei további reményekre jogosítanak.

GACS GÁBOR
1933-ban született Pestújhelyen. Szülei egyszerű emberek, nehezen tudják taníttatni. Sikerül bejutnia az Iparrajziskolára, amit 1949-ben végez el. Ezután a Képzőművészeti Főiskolára kerül. Mesterei: Konecsni György, Barcsay Jenő, és Koffán Károly. Az illusztrációk tömegét készíti világirodalmi remekművetkhez, Gorkij, Zola, Thomas Mann, Traven,, Villon műveit illusztrálja, rajzokat készít magyar költők: Tóth Árpád, József Attila, Juhász Gyula és Ady Endre verseskötetéhez. Ezek azonban nem kerülnek be könyvekbe, kísérleteknek, műhelytanulmányoknak szánja őket. Azt kutatja, hogy az egyes stílusok hogyan, milyen mértékben alkalmasak a gondolatok tolmácsolására. Ebből következik, hogy nyelvezete árnyalt, fogalmazása hajlékony, rugalmas, hol realisztikusabb, leíróbb, hol elvontabb, áttételesebb, attól függően, hogy a jelenségek milyen mélységekbe kényszerítik alászállni.
A különböző karakterű tájak felébresztették benne a színek iránti vonzódást. Kevés szint alkalmaz, soha nem törekszik látványosságra. Lágy visszafogott tónusokkal adja vissza tájélményeit, azokkal a táj jellemző elemeit, szerkezetét emeli ki, hangsúlyozza. Igényes tartalmat tükröző és kitünő formaérzékkel megoldott könyvjegyeit az ex-libris kedvelők tábora nagy örömmel fogadja és szenvedélyesen gyűjti. 1964. tavaszán grafikáival a luganói kiállításon vesz részt. Szereplését a zsüri díjjal jutalmazza.

KONDOR BÉLA
Budapest egyik peremvárosában, Pestlőrincen született 1931-ben. Középiskolát végez, 1949-ben érettségizik. Tanulmányainak folytatására egyelőre nem kerülhet sor. Segédmunkás, majd a G. Dej hajógyárban a villanyszerelő szakmában dolgozik. Gyári munkahelyén kerül először közvetlen kapcsolatba a képzőművészettel, az üzem szabadiskoláját látogatja. De ez még csak ismerkedés, ízlelgeti a művészetet. 1950-ben felveszik a Képzőművészeti Főiskolára. Tulajdonképen festőnek készül. Az ábrázolás művészetének alapjait Domanovszky, Kmetty, Koffán és Szőnyi mesterektől sajátította el. 1956-ban diplomát kap. Alig egy év múlva Derkovits ösztöndíjban részesül, ez lehetővé teszi számára, hogy további tanulmányokat folytasson, most már a főiskola kötöttségei nélkül. Él is e lehetőséggel. Az 1959-ben megrendezett első önálló kiállítása meglepetést hoz. Ezen a tárlaton bebizonyosodott, hogy szakított minden hagyománnyal, új formavilágot alakított ki. Merész és „szabálytalan" kompoziciókat készít, melyeket groteszk ember és állatfigurák sokaságával népesít be. A felületes szemlélő úgy vélheti, hogy képein zürzavar, kaosz uralkodik, a lények és tárgyak mintha kizökkentek volna belső egyensúlyukból. Ám művei gondolatai tartalmának tüzetesebb vizsgálata, sajátos jelképrendszerének megfejtése hozzásegít bennünket, hogy e látszólagos kaotikus állapotból kiolvassuk az igazságot, megvonjuk a tartalom és forma mérlegét. Mindjárt kitünik, hogy a formai absztrahálás csak keretként szolgál. Ennél fontosabbnak tartja, hogy a moralitás, az emberi viszonylatok, célok és szándékok pozitív és negatív értékeit fedje fel több és bonyolult áttételen keresztül. Szimbólumrendszere gazdag, az attributumok egész sorát vonultatja fel.
Ha az ábrázolás tárgya, témája úgy kívánja, visszanyúl a középkorig és Hieronimus Bosch viziószerű látomásait fogalmazza át a XX. szd. embere számára. De a modern technikai konstrukciókat is meg tudja szólaltatni, mégpedig úgy, hogy azok egyértelműen vallanak a kor ellentmondásairól, a világ rendezetlen állapotáról, mert vannak „épülő hidak" és vannak „háborus gépezetek". Mondanivalóját is eszerint osztályozza, fogalmazza meg, kíméletlen iróniával vagy kissé tartózkodva. 1962-ben Miámiban, a Museum of Modern Arts-ban mutatkozott be. Szerepelt Lugánóban és több külföldi kiállításon. Itthon legutóbb 1964-ben Székesfehérvárott rendezték meg gyűjteményes kiállítását.

JURIDA KÁROLY
Tatabányán, bányavárosban született, 1935-ben. A zőművészeti Főiskolát alig három éve, 1961-ben fejezte be, Hincz és Ék mestereknél tanult a képgrafikai szakon. 1961-től szerepel országos tárlatokon és a Fiatal Képzőművészek Studiója által rendezett kiállításokon. Élményei erősen tájhoz kötöttek, de feldolgoz figurális témákat, készít ex-libriseket is. Jó rézkarcoló. Ezt a technikát kedveli legjobban. Képfelületei megmunkálása során egyaránt alkalmazza a karcolást és a marást. A vegyes eljárással szép felületeket ér el. A legfiatalabb művésznemzedékhez tartozik, multja alig van, a pályán most indul. Eddigi terméséből a Kisgrafika Barátok Köre a közelmultban ízléses válogatást adott ki.

GROSS ARNOLD, Munkácsy-díjas
Művészcsaládból származik, apja is festő. Erdélyben, Tordán született, 1929-ben. Nagyváradon végzi el középiskoláit. Budapestre kerül, 1947-ben felveszik a Képzőművészeti Főiskolára, ahol 1953-ban kap diplomát. Koffán Károly, Kádár György, Konecsni György és Hincz Gyula a mesterei. Az 50-es évek elejétől jóformán valamennyi hazai kiállításon szerepel.
Első önálló kiállítását Budapesten a Fényes Adolf teremben nyitják meg 1956-ban. Ugyancsak a fővárosban kerül sor 1964-ben a másodikra. Ezenkí-

CSOHÁNY KÁLMÁN, Munkácsy-díjas

Pásztón, egy kis nógrádmegyei faluban született, 1925-ben. Apja iparosmester, asztalos. A középiskola elvégzése után maga is fizikai munkásként dolgozik. A Csiki hegyekben favágó, később vasúti pályamunkás, majd bányász, szűkebb hazájában, Nógrádban.

1947-ben felveszik a Képzőművészeti Főiskolára. Hincz, majd Ék és Konecsni mestereknél tanul, a grafika szakon. Diplomamunkájaként egy Móricz regényt illusztrál színes technikával. 1958-ban Derkovits ösztöndíjban részesül. Ezekben az években elmélyült munkát végez, ekkor forr ki, válik egyénivé stílusa, tömör, szükszavú, ám mégis gazdag előadásmódja. Lírikus alkatú művész. Mondanivalóját balladai fegyelemmel fogalmazza meg. Nem részletez, egyszerűen, sallangmentesen beszél. Témavilága: — az illusztrációkon kívül — egyszerű emberek, hegyek és fák, virágok, madarak. Rajzainak alakjai és tárgyai szólnak a művész mély emberszeretetéről, hitéről és a természet iránti csodálatáról. Róluk és általuk mondja el gondolatait, művészi és egyben emberi igazsággal át meg átszőve azokat, szigorúan és szeliden, mély érzelmektől fűtve. Lapjai a grafika törvényeinek szinte képletei lehetnének, mindig értéket és eredményt tükröznek. Számos irodalmi művet illusztrált, köztük Móricz Zsigmond és Tersánszky Józsi Jenő regényeit, bulgár népballadákat, Juhász Gyula verseit és még számos magyar költő alkotásait. Grafikusi tevékenysége mellett foglalkozik egy másik — iparművészeti — műfajjal, a kerámiával is. A XXXII. velencei Biennálén a mai magyar grafikát az ő rajzai képviselték.

REICH KÁROLY, Kossuth-díjas

1922-ben született Balatonszemesen. A 40-es évek elején a fővárosba kerül, felveszik az Iparművészeti Főiskolára. Két évet végez Konecsni Györgynél, a grafikai szakon. Tanulmányait katonai szolgálata miatt meg kell szakítania. A háború befejezése után kirakatrendezőként dolgozik. Közben befejezi a főiskolát, grafikus diplomát kap. Egyéni hangjára már nemsokára rátalál. Tiszta, realisztikus, finom művű stílust alakít ki. Ábrázolás azonban nem konvencionális. Frissen, üdén cseng az, a tiszta források szelid csobogású hangján. Előadásmódjának fő erénye a mértéktartás és a szerénység. Művészi felfogása mentes a póztól, rajzaiban mintha gyermekkori emlékeit álmodná vissza. Erre vall témáinak egyszerűsége is. Főként meghitt jeleneteket: vízparton ülő halászt, fák alatt magányosan vagy párosával álldogáló lovakat, a cirkusz kis műlovarnőjét és kicsi gyermekeket ábrázol, kiapadhatatlan kedvvel. Alakjaival együttérez, róluk vall a mese szép eszközeivel, rajtuk keresztül vetíti ki a világról alkotott felfogását és tárja elénk az emberi sorsok viszonylatait gazdag árnyalatokban. Alakjait természeti környezetbe helyezi, de a tájképi elemek nem öncélúak, szerepük nem a tér kitöltése, hanem mindig a mondanivalót hangsúlyozzák, a gondolattal hangulati, érzelmi egységben vannak.

Készít tusrajzokat, réz és hidegtű karcokat és lágy tónusú akvarelleket, pasztelleket. A színekkel szerényen bánik. Skálája csupán néhány szint tartalmaz. Leginkább a szomorkás szürkéket, finom, derűs kékeket és a tompa barnákat kedveli. Művészetének igen jelentős részét képezik azok a mese és tankönyvek, amelyeket illusztrált. Ezek a könyvek többszázezer példányban forognak közkézen mind az ifjúság, mind a felnőtt közönség körében. 1963-ban Kossuth-díjjal tüntették ki.

RASZLER KÁROLY, kétszeres Munkácsy-díjas

1925-ben született Nagymaroson. 1947-ben iratkozik be az Iparművészeti Főiskolára, majd 1949-ben állami ösztöndíjasként a Szovjetunióba utazik és tanulmányait a Repin akadémián folytatja aspiránsként. 1953-ban elnyeri a művészeti tudományok kandidátusa címet. Tanulmányútjáról hazatérve a Képzőművészeti Főiskola grafikus tanszékén tanít. Érdeklődése kiterjed a grafika szinte valamennyi területére. Készít rézkarcot, kőnyomatot, litográfiát. Alkalmazza az aquatintát, ismeri a foltmarás technikáját is. Sokoldalúsága sejteti, hogy mondanivalóját a kifejezési eszközök széles skáláján akarja megszólaltatni. A különböző eljárások arányait mindig a tartalomhoz szabja, annak szolgálatába állítja. Művészi hitvallása: megfigyelni és megismerni a kor lényegét, megkeresni és feltárni a dolgok, események összefüggéseit, Ahhoz, hogy ennek a követelménynek eleget tudjon tenni, határozott, konstruktív stílust teremtett. Ábrázolásmódja karakterisztikus, erőteljes, mély gondolatiságot tükröz. Alakjait azonban nem fosztja meg a hangulatok és érzelmektől. Rajzaiból, nyomataiból szuggesztív módon tör fel az élményszerűség. Következetesen kutatja az események mögött rejlő igazságot és feltárja azok belső törvényszerűségeit. Műveiből megérezzük a belső indítékot, a vallani akarás termékeny kényszerét. Művészetét közelebbről, részletesebben az 1958-ban megrendezett első, és 1959-ben az utirajzait bemutató kiállításain ismerhette meg a hazai közönség. 1954-ben és 1959-ben Munkácsy-díjjal tüntették ki.

GY. MOLNÁR ISTVÁN

1933-ban született Kunhegyesen. A Képzőművészeti Főiskolát 1959-ben fejezi be a festő szakon, Bernáth Aurélnál. Szerepel a miskolci Grafikai Biennálén, a hódmezővásárhelyi őszi és az 1964-es székesfehérvári Téli Tárlaton. A Fiatal Képzőművészek Stúdiója „család" pályázatán Albérlet c. rézkarcával I. díjat nyer. Luganóban 1964-ben két társával a mai magyar grafikát képviseli. Önálló kiállítása még nem volt. Festőként indul, de a Főiskola befejezése után szakít ezzel a műfajjal, érdeklődése kizárólag a grafikára, elsősorban a sokszorosított grafikára irányul. Réz és vaskarcokat készít, témái többnyire intellektuális jellegűek.

Illusztrációkat készít többek közt Franz Kafka regényéhez. Az európai nagy mesterek közül legtöbbet talán Paul Kleétől tanult. Fegyelmezetten

„Ember vigyázz, figyeld meg jól világod:
ez volt a múlt, emez a vad jelen, —
hordozd szívedben. Éld e rossz világot
és mindig tudd, hogy mit kell tenned érte,
hogy más legyen."

(Radnóti Miklós)

A X. Nemzetközi Ex-libris Kongresszus, amelyen a világ kisgrafikai egyesületei adnak ismét találkozót egymásnak, ez alkalommal Krakkóban, Lengyelország e nagy multú, történelmi eseményekben és művészeti emlékekben egyaránt gazdag, ősi városában lel otthonra.

Korunkban a nemzetközi kapcsolatoknak, a népek érintkezésének sokféle formája ismeretes. Ezek között — úgy véljük nem foglal el utolsó helyet az a törekvés sem, ami az egyes nemzetek művészetének, kultúrájának megismerésére irányul. Jó és hasznos az ilyen találkozás, amely az ábrázoló művészet egyik műfaja, — a kisgrafika — iránt szenvedélyesen rajongó közönség nemzetközi fóruma és célja, hogy szorosabbra fűzze azokat a szálakat, amelyek a különböző országok grafikai egyesületei, körei között eddig is szövődtek.

E mostani találkozó is — hasonlóan a korábbiakhoz — számtalan lehetőséget hord magában a kisgrafika hívei nemzetközi összeköttetéseinek további bővítése szempontjából. Alkalmat ád arra, hogy a küldöttek, a kongresszuson résztvevő gyűjtők és művészek között személyessé váljék sok olyan kapcsolat, amit eddig csak grafikák, exlibrisek cseréje útján tartottak fenn. Új ismeretségek és barátságok kötődhetnek, hiszen a gyűjtők elviszik magukkal és kicserélik könyvjegyeiket, lapjaikat — kiegészítik, gyarapítják gyűjteményüket. Ezek a kisgrafika műhelyéből kikerült művek aztán rendeltetésük szerint a rajzi ábrázolás árnyalt hangján, érzékenyen vallanak és feltárják előttünk a föld különböző tájain élő népek művészeti értékeit, hagyományait. Megismertetik velünk életünk sokszínű arculatát, felfedik az emberek egymáshoz és a természethez való kötődésének bonyolult áttételeken keresztül kifejezésre jutó viszonylatait.

A képzőművészet az egyetemes emberi kultúra kimüvelésében és közvetítésében minden korszakban igen nagy jelentőséggel birt. Mindig alkalmasnak bizonyult az életforma belső törvényeinek megfogalmazására, sajátos eszközeivel szerkesztette meg az adott világ keresztmetszetét és tükrözte annak lényegét.

Az ábrázoló művészet sok műfajú családjában a grafika — elsősorban a sokszorosított grafika — igen előnyös helyzetben van. Egyik fő erénye a változatos technikai és stiláris eljárások mellett, melyek a dolgokról alkotott felfogásának, mondanivalójának megfogalmazására a művész rendelkezésére állnak, éppen a sokszorosíthatóság. A közönséggel való kapcsolata szinte mindennapos, állandó és közvetlen. Hiszen a reklámgrafikák, a plakátok, amelyek kultúrális, gazdasági és politikai életünknek hatékony propaganda eszközei és az irodalmi alkotásokban, könyvekben, folyóiratokban, újságokban tíz és százezer példányszámban napvilágot látó illusztrációk — az alkalmi grafikáról nem is beszélve — a tömegek szép iránti érzéke fejlesztésének, művészi ízlése csiszolásának mind naponta megjelenő szóvivői. Szerepük tehát fontos és nélkülözhetetlen. Mint minden nemzedék, így a mi korunk embere is igényli — és óhaját egyre inkább kifejezésre juttatja az iránt — hogy az emberi sorsok meghatározó tényezőit, korunk ellentmondásokkal telített kérdéseit, az élet folyamatos és szakadatlan változásának összetevőit a művészi fogalmazás és megjelenítés kimeríthetetlen módozatain keresztül ismerje meg. Ennek a magasfokú igénynek kielégítésére törekszik a művész és talán nem tűnik szerénytelenségnek, ha elmondjuk, hogy a mai magyar grafikát művelők is magukévá tették ezt a természetes követelményt. Tehetségük, érdeklődésük és az ábrázolásról vallott felfogásuk szerint meg is akarnak felelni ennek.

Albumunkban a közönség találkozik olyan magyar grafikusművészekkel, akik már erdményekben bővelkedő művészi múlttal rendelkeznek, számos hazai és nemzetközi sikert vallhatnak magukénak, nevük a gyűjtők széles táborában ismerősen cseng. Kis gyűjteményünkben azonban szerepelnek olyan — a fiatalabb nemzedékhez tartozó grafikusok is — akik még alighogy túljutottak a pályakezdés küzdelmekkel teletűzdelt évein, szárnyukat most bontogatják, a pályán indulófélben vannak, stílusuk még nem kiforrott. Kísérleteznek és ismerkednek a mesterség műhelytitkaival és fogásaival, ezért hangjuk helyenként még talán bizonytalan.

Úgy hisszük, hogy az itt közzétett lapok, többé — kevésbé mégis megbízható képet adnak a magyar kisgrafika jelenlegi állapotáról, művészeti törekvéseiről, annak tematikai és formai, stiláris és technikai sokoldalúságáról.

Reméljük, hogy e néhány mű a magyar nép művészetszeretetének és az aziránt való fogékonyságának hű tolmácsolója lesz és hozzájárul a X. Nemzetközi Ex-libris Kongresszus sikeréhez.

Szerény albumunkat ezeknek a gondolatoknak jegyében nyújtjuk át az e találkozón résztvevő nemzetek delegációinak, kedves barátainknak.

Szentes Lajos

vül műveit bemutatják Szófiában, Berlinben és más európai városokban.
Sokféle technikával dolgozik, készít rézkarcot, toll és ecsetrajzot, színes linóleum metszetet. Közlési módja groteszk, irónikus. Rajzai, metszetei görbe tükrök, melyeket a közönség elé tart, hogy bennük viszontlássa gyarlóságát, hiúságát és magára ismerjen. Komoly dolgokról beszél és közben fintorokat vág, csufolódik a nézővel. Ugy hisszük, van is miért. A „görbe" tükrének van egy másik, finomabbra csiszolt oldala is. Ez egy szelídebb mesevilágot tár elénk. Mosolygó és szomorkás kislányarcokat ültet virágokra, békés madársereggel, varjucskákkal, cinkékkel és más kedves mesealakokkal népesíti be kertjeit. Ezek a rajzok meleghangú, őszinte vallomások álmairól. Ebben a szellemben fogannak exlibrisei is, amelyeket, rajzaihoz hasonlóan a gyűjtőközönség nagy szeretettel fogad. A Fiatal Képzőművészek studiója által 1958-ban meghirdetett Exlibris pályázaton első díjat nyert.

NAGY ZOLTÁN, Munkácsy-díjas
1916-ban, a Bakony déli részén fekvő Tapolcán született. Szülei munkásemberek, családja 1923-ban Budafokra, a főváros egyik elővárosába költözik. Középiskoláit már Budapesten végzi. Az Iparművészeti Iskolára 1935-ben iratkozik be. Tanulmányait 1941-ben befejezi, oklevelet kap. Indulása szerencsés, elnyeri az iskola aranyérmét. 1940-től — kis megszakítással — a Pénzjegynyomdában dolgozik, tervezőként. Kiállításokon a 40-es évek elejétől vesz részt rendszeresen. Leginkább a kis felületek vonnzzák. Bankjegyeket, rézmetszésű bélyegsorozatokat tervez, de nem idegenkedik a nagyobbméretű grafikától sem, készít plakátokat, reklámgrafikát is. Ábrázoló stílusa a népi kultúrából táplálkozik, a népművészet hagyományaiban gyökerezik. Bélyeg és ex-libris alakjait a magyar tájak motívumokban gazdag, kedves népviseleteibe öltözteti. Azok a nép naívan tiszta ízléséről szólnak, derűt, tisztaságot sugároznak. Kerüli a plaszticitást, alakjait síkban fogalmazza meg, így tudja érvényesíteni a népviseletek gazdag dekorativitását. Népművészeti bélyegsorozatáért 1954-ben Munkácsy díjjal tüntették ki.

KONSTANTIN LÁSZLÓ
Budapesten született, 1930-ban. Szülei gyári munkások. Négy polgárit végez, majd felvételt nyer az Iparrajziskolára. Itt grafikát tanul. Később a Szépmives Liceumban érettségizik. 1950-ben kerül a Képzőművészeti Főiskolára. Hincz, Konecsni és Barcsay mesterek növendékeként végzi tanulmányait. Kitünő eredménnyel diplomázik 1956-ban. Vizsgamunkái plakátok, illusztrációk.
Figyelme egyre inkább az emberre összpontosul. Figurális kompozíciókat készít, majdnem kizárólag rézkarc technikával. Biztoskezű rajzoló, formanyelvének kialakításában főiskolai tanárai közül bizonyára Barcsay mester volt reá a legnagyobb hatással. Szerkesztésmódja szigorú, figuráit geometrikus elemekre átírva formálja meg, biztos statikájuak, konstruktívak. A felületeket igényesen, nagy gonddal munkálja meg, lapjait a karcok markáns és leheletfinom hálózata szövi át. Tónusgazdagságának még a különböző foltmarási eljárások alkalmazása adnak külön értéket. Albumunkban közölt rézkarca is, — amely a háború, a pusztulás elleni tiltakozásnak szimbolikusan megfogalmazott kifejezése — ezt a felfogást tükrözi. Hazai tárlatokon 1956-óta állít ki, önálló kiállítása még nem volt. A fiatal grafikus nemzedék jó képességű igérete.

SZŰCS JÁNOS
1917-ben született Mezőhegyesen. Banktisztviselőnek készült, középiskoláit Békéscsabán végzi. 1937-ben érettségizik, továbbtanulásra azonban csak később gondolhat. Apja az első világháboruban szerzett sérülése miatt korán elhunyt, így dolgoznia kell. Budapesten szobafestőként vállal munkát, emellett két évig Gallé Tibor szabadiskoláját látogatja. Később a Képzőművészeti Főiskolán Rudnay osztályán tanul festeni. 1946-tól a Derkovits kollégiumban Kmetty és Koffán mesterek növendéke.
Elsősorban festő. Alkotókedvét leginkább a szabadban tevékenykedő ember kelti fel. Képein a táji elemek nem csak a térábrázolás eszközei-hanem a gondolatok hordozói és egyben a figurákkal egyenrangú szerepet kapnak. Az ember és a természet egymáshoz való és állandó viszonyát érzelmi, hangulati megfogalmazásban adja vissza, realisztikus eszközökkel.
Érdeklődése az 50-es évek elejétől a grafikára is kiterjed. Kizárólag karcolótűt és aquatintát alkalmaz. Borongós hangulatú füzesek, ligetek, vízparton álldogáló alakok, ex-librisek és portrék képezik témáit. Könyvjegyeinek megformálásánál nem tűri a tematikai körülírást. A karcolás technikájának ősi törvényeit tiszteletben tartja. Lapjain a finom hálózatú vonalé a szó, karcolótűje mindig a lények, elemek és tárgyak természetes formáit követi. Kifejezési formája természetelvű, de a szónak nem a részletező értelmében. Kompozicióinak az ábrázolás szerkezetének tisztasága, a felületen a megbízható aránnyal elosztott tónusok és megszürt, lágy fényhatások adnak egyensúlyt.
Kiállításon először 1948-ban vett részt. 1952-től szinte valamennyi hazai tárlaton szerepel.

VARGA NÁNDOR LAJOS
1895-ben született Losoncon. Apja molnár. Középiskoláit Sepsiszentgyörgyön végezte, 1913-ban érettségizett. Még ugyanabban az évben beiratkozik a Képzőművészeti Főiskolára. 1919-ben tanári oklevelet szerez. Továbbképzős művésznövendékként a Főiskolán marad és Olgyai Viktor osztályán dolgozik. Később ugyanott tanársegéd. 1926-ban művei kijutnak a velencei Biennáléra, 1928-ban a barcelonai világkiállításon szerepel, ahol díjat nyer. Közben utazik. Bejárja Erdélyt, megfordul szinte valamennyi nyugateurópai országban, végiglátogatja a legnagyobb múzeumokat, képtárakat. Külföldi tanulmányútjaihoz részben ösztöndíjai segítik.

Utazásai során hatalmas élményanyagot gyűjt össze. Elsősorban a realista mesterek vannak reá hatással. Ismeri a mesterség valamennyi műhelytitkát, az eszközöknek mindig ura maradt.

Mély humanizmussal és nem titkolt nosztalgiával fordul az antikvitás szépsége felé, szeretettel jelenit meg lírikus, mitológiai jeleneteket. Formakultúrája realisztikus. Kompozicióí rendezettek, kiegyensúlyozottak, nyugalmat árasztanak. 1931-ben tanárrá választják a Képzőművészeti Főiskolán. A grafikai osztályon pedagógiai munkássága idején számos szakkönyvet ír.

1935: A rézkarc, 1938: A rézmetszet, 1940: A fametszet, 1944: A vonal művészete, 1948: Az alkotó szépség címmel jelentek meg könyvei.

ROZANITS TIBOR

Szombathelyen, 1931-ben született. Apja tisztviselő, középiskoláit szülővárosában végzi. Érettségi után egy időre a kereskedő szakmában helyezkedik el, áruházban dolgozik. 1953-ban kerül a Képzőművészeti Főiskolára, ahol 2 évig népköztársasági ösztöndíjban részesül. Tanulmányait 1958-ban fejezi be, a főiskolán marad, tanársegédi kinevezést kap a grafikus tanszéken.

Nemzedékének egyik eredeti egyénisége. Biztos rajztudással rendelkezik, sokoldalú művész. A grafikai kifejezés többféle eszközével igen változatosan bánik.

Dolgozik hidegtűvel, készít rézkarcokat, litográfiát és tollrajzot, alkalmazza a lemezborzolást is.

Témaköre technikájához hasonlóan gazdag. Táj és munkaábrázolásokat, figurális témákat egyaránt feldolgoz.

Kifejezésmódja hangsúlyos, expresszivitástól fűtött. Főiskolai tanulmányainak befejezése óta rendszeresen résztvesz a nagyobb hazai tárlatokon.

CSURGÓI MÁTÉ LAJOS

Somogyból származik, Csurgón született, 1931-ben. Szegény földműves család gyermeke. Középiskoláit nehéz körülmények között végzi el. A Képzőművészeti Főiskolán tanulmányait 1957-ben fejezi be. A művészi mesterség technikáját, fogásait Bencse László, Ék Sándor és Hincz Gyula mesterek vezetésével sajátítja el. Első kiállítását szülővárosában rendezi 1958-ban. Néhány év mulva, 1963-ban ismét otthon mutatkozik be újabb műveivel. A nemzeti kiállításokon 1956-tól vesz részt.

Művei külföldre is kikerülnek. Szovjetunióban, Berlinben és 1964. tavaszán Bécsben mutattak be rajzaiból.

Főként a táj és munkaábrázolás érdekli. Témaköre: a balatonvidék tájai, a földeken, építkezéseken munkálkodó ember. Legszívesebben a karcoló tűt és a színes krétát alkalmazza. Mondanivalója megfogalmazásához ezeket az eszközöket véli legalkalmasabbaknak. Közlési módja a konstruktivizmusba hajló szándékot mutat, összegezésre törekszik. A tömör fogalmazási igényéről győznek meg bennünket a jó formaérzékkel megoldott ex-librisei is.

FERY ANTAL

Fiatal éveiben Szerencsen bádogos szakmát tanul. Ösztöndíjjal kerül az Iparművészeti Iskolára. Tanulmányait 1928 és 35 között végzi el. A főiskola befejezése után az alkalmazott grafika műfajában dolgozik: reklámgrafikát, plakátokat készít. A fametszéssel 1939-ben kezd foglalkozni. A mesterség fogásainak alapos ismerője, kitünő technikai felkészültséggel rendelkezik, legjobb fametszőink közé tartozik. Nevét a külföldi és hazai gyűjtőközönség egyaránt jól ismeri. Lapjai ott láthatók olyan híres gyűjtők, mint amilyen az olasz Gianni Mantero, tulajdonában is.

Tanulmányozza és megismerkedik a népi kultúrával, ettől kezdve ex-librisein a néprajzi motívumok töltenek be uralkodó szerepet. Dolgozik színes technikával is de a grafika két alapvető szinén — a fehéren és feketén kívül — finom okkert alkalmaz csupán. A felületet gazdagon átszövi madarakkal és virágmotívumokkal, népművészeti ornamentikával — az mégsem kelti soha a zsufoltság érzetét, kompoziciói rendezettek, a képelemek harmonikusan állnak össze.

Művészetével a nemzetközi szakirodalom is foglalkozik, legutóbb norvég, olasz és francia lapok méltatták munkásságát.

BÁLVÁNYOS HUBA

Budapesten, 1938-ban született. Képzőművészeti gimnáziumot végez, majd a Főiskolára kerül, Szőnyi és Ék mesterekhez. Diplomát 1962-ben kap. Ezóta szerepel nagyobb hazai kiállításokon (miskolci grafikai Biennálé, székesfehérvári Téli Tárlat, Dolgozó emberek között c. kiállítás). A Fiatal Képzőművészek Studiója által meghírdetett „tevékeny ember" pályázaton II. díjat nyert. Elsősorban litográfiákat készít. Alakjait súlyos, zárt formákban, tömbszerű fogalmazásban jeleníti meg. A linometszet darabos technikája nagymértékben hozzásegíti ehhez. Még nem kiforrott egyéniség, a művészi pálya küszöbén áll, a tanulmányai befejezése utáni két év a közlési formák keresésével telt el. Tehetsége azonban sokat sejtet, kifejezésének hangja mindinkább fokozódik, erősödik.

VÁCZI ANDRÁS

A Nyirség verőfényes, friss nyirfaligetekkel és szelid lankákkal telehintett vidékéről származik. A hazai táj finom tónusai képezik gazdag élményanyagának alapját. 1952-ben végzi a Képzőművészeti Főiskolát, Bencze, Szőnyi és Pór mestereknél tanul. Tanulmányai befejezése után néhány évvel korai művein — amelyeket Nyiregyházán mutat be — még érezni az iskolai fegyelem kényszerítő hatását, még nem tisztultak le az élmények. Festőként indul, de eltávolodik a színektől és a grafika lehetőségeit kezdi kutatni. A rézkarcot találja a legalkalmasabb műfajnak, érzései, élményanyaga lírai hangvételű megfogalmazásához. Művei a kétféle műfajban váltakozva készülnek. Közben témaköre új elemekkel gyarapodik. Felfedezi a város sokféle

arcát, vonzzák környezetének monumentalitásai. Festményein, rajzain a tér önálló értelmet nyer, kiemelve azt, hogy minden emberi és természeti történés a térben megy végbe, az élet abban zajlik és vívja meg a napi küzdelmeit. Könyvillusztrációiban az embernek az igazságban vetett hitéről vall. Alakjai sorsuk, küzdelmeik vállalásáról, elhivatottságról becsületes helytállással szólnak. A fiatal művésznemzedékhez tartozik. Budapesten első ízben 1962-ben mutatkozott be műveivel az Ernst múzeumban megrendezett kiállításon.

Le but du X-iéme Congrès International de Collectioneurs des Ex-libris, organisé á Krakowie, dans cotte ville ancienne de Pologne laquelle a abondance des monuments historiques, resserer les liens parmi des associations de graphique des pays différents, comme une forme importante de la fréquentation des nations.

Maintenant le Congrès ménage d'occasion d'augmenter les rélations internationaux, s'établient les connaissances d'entre eux et les amitiés se fortifient. Les collectionneurs échangent leurs graveures lesquelles témoignent sensible et découvrent les valeurs et les traditions artistique des peuples qui vivent aux régions différents de la terre.

Les beaux-arts ont la grande importance á la formation et l'entremise de la culture universelle humaine, s'expriment le caractere interne de l'époque en construisant le monde donné en coupe, avec ses instruments spéciales et la substance duquel ils réfletent.

L'homme de notre époque exigue la connaissance des problemes, pleines aux contradictions des artistes. Les artistes de graphique hongrois s'efforcent de satisfaire á cettes prétentions.

Dans notre album on trouve des artistes qui ont boaucoup des succès du pays et internatioaux et des jeunes aussi qui n'ont pas encore un style individuel, ils seulement cherchent, ils commencons leur carrière.

Nous espérons que les gravures publiées présentent fidelèment la situation du graphique hongrois et nos efforts artistiques, et de la diversité des ses thèmes et des ses formes.

Avec cettes pensées nous tendons notre album modeste aux délégations participans de Congrès, aux notres bien chers amis !

Kálmán CSOHÁNY
est né á Pásztó, en 1925. Son père était ménuisier. Après l'achevement de la gymnase il est abatteur des bois, ouvrier de la voie, après mineur. En 1947 commence ses études á l'École Superieure des Beaux — Arts, chez les professeurs: Hincz, Ék et Konecsni. En 1958 il est le titulaire de la bourse de l'État „Derkovits". Pendant cettes années son style devient individuel, laconique et concis.
L'artiste a une conformation lirique, redige ses oeuvres avec une discipline des ballades, n'aime pas entrer dans les détails. Ses sujets: — en dehors des illustrations — les hommes simples, les montagnes et les arbres, les fleurs et les osieaux. Les objets et les figures des ses dessins parlent de la humanisme profonde, de sa confiance et de sa admiration de la nature. Il s'exprime sévèrement et cependant doucement avec la vérité artistique et humaine, animé les sentiments profondes. Il a illustré beaucoup des romans hongrois (les oeuvres de Zsigmond Móricz, Jenő Tersánszky) les ballades bulgares, etc. Il s'adonne á cerámie aussi.
Á la XXXII-éme Biennále á Venise ses gravures representent la graphique moderne hongroise lesquelles lui ont valu le prix „Munkácsy".

Károly REICH est né á Balatonszemes, 1922. Il fréquente l'École Superieure des Arts Appliqués son maitre était György Konecsni. On convoque lui au service militaire, il est en congé d'études. Après la fin de guerre mondiale il travaille comme décorateur. Pendant cettes années il termine ses études et reçevait diplôme. Il trouve vite sa voix personelle et forme un style très fin, pur et réaliste, mais pas conventionel! Sa voix fraiche et vive comme le clapotis des fontaines propres. Les mérites de la façon de s'exprimer la modération et la modestie.
Dans ses dessins on voit ses souvenirs d'enfance. Ses thèmes sont simples: pécheur, assis au bord du rivière, chevals se tiennent sous les arbres, l'écuyère de cirque et les petits enfants. Il sympathise avec les figures, applique les elements des fables, avec lesquels il dit son opinion de monde et montre les rélations de la fortune humaine. Les figures sont toujours dans un milieu naturel mais l'unité de la nature, des pensées et des sentiments insistent la teneur.
Il fait les dessins á l'encre de Chine, les eaux-fortes, des gravures á pointe-sèche, des aquerelles douces et des pastels fins. Il aime les gris chagrins, les bleus gaies et les bruns mats. Il a illustré beaucoup des livres, manuels scolaires et fables.
Ses illustrations lui valent le prix Kossuth (le plus grand prix de l'État).

Károly RASZLER est né á Nagymaros, en 1925. Il commence fréquenter l'École Superieure d'Arts Appliqués en 1947. Áprés, en 1949 comme titulaire de bourse de l'État continue ses études á l'Academie Repine, á Leningrad, comme aspirante. En 1953 il deviendra candidat des sciences artistiques. Il rentre á la maison et enseigne á la chaire de l'École Supérieure des Beaux Arts.
Il s'interesse á tout les techniques de la graphique: il fait des eaux-fortes, de litographies, applique l' aquatinte. La proposition des cettes techniques toujours sert la teneur. Ses principes: faire bien attention la substance de l'époque, dans laquelle nous vivons, chercher et découvrir les corrélations des évenements et des faits. Pour satisfaire á cettes éxigeances, il a créé un style catégorique et constructiv, caracteristique et pleine de force. Mais ses figures ne manquent pas les sentiments et les humeurs. Dans ses dessins nous bien sentons les vécues véritables. Il cherche conséquent la vérité dans les évenements et découvre leur caractère.
Prémière exposition des ses oeuvres a été en 1958, et en 1959 l'exposition les dessins lesquels il a fait pendant son voyage. Ses oeuvres graphiques lui valent en 1954 et en 1959 le prix "Munkácsy".

István, GY. MOLNÁR est né á Kunhegyes en 1933. Il fait ses études á l'École Superieure des Beaux-Arts chez Aurél Bernáth á la chaire de peinture et reçevoit le diplôme en 1959. Il participe á la Biennale de Graphique de Miskolc, du Salon d'Automne de Hódmezővásárhely et au Salon d'Hiver en 1964 á Székesfehérvár. Au concours du Studio des Jeunes Artistes sa gravure "Sous-location" remporte un prix II. En 1964 á Lugano il répresente avec deux compagnons le moderne graphique hongrois.
L'artiste debut comme peintre mais après de l'achévement d'École Superieure cesse avec cet genre et préfere les eaux-fortes et les gravures de sidérite. Il fait beaucoup des illustrations á un roman de Franz Kafka, s'instruit d'entre les grands maîtres européens par les oeuvres de Paul Klee.
Il compose ses très petits dessins avec une discipline sevère les surfaces ont abondance des tons riches et des détails fins. La façon de s'exprimer est abstraite quand-même compréhensible, parce qu'il toujours fait attention á la logique interne des faits.

Gábor GACS est né á Pestújhely, 1931. Ses parents sont des hommes simples. Il termine l'École Superieure des Beaux-Arts. Les maîtres de lui sont: György Kádár, Jenő Barcsay, et Károly Koffán. Fait très beaucoup des illustrations á chef-d'oeuvres de la litérature mondiale: á romans de Gorkij, Zola, Thomas Mann, Traven etc.
Il fait des dessins á poèmes des grands poètes hongrois Gyula Juhász, Árpád Tóth, Attila József, Endre Ady. Mais ce sont seulement des expériments, des études. Il cherche les styles, comment peuvent-ils servir l'interprétation les pensées. Dans sa langue sont des nuances substiles, son style est souple: une fois réaliste et décrivante, et á l'autre fois abstract — naturellement ce dépend de faits, qu'il réprésente. Il a de l'attirance pour les couleurs, il

n'aspire pas á grand spectacle. Avec des tonalités douces dessine ses évenements, toujours insiste les élements caracteristiques et la structure des ses paysages. Il fait les ex-libris avec une teneur exigéante et un merveilleux sens de la forme. — En printemps de 1964 il participe l'exposition de graphique de Lugano, ses oeuvres lui valent un prix.

Béla KONDOR
est né á Budapest, en 1931. Il fait ses études á l'École Superieure des Beaux-Arts, sous la diréction des professeurs: Endre Domanovszky, János Kmetty et István Szőnyi, et reçevoit son diplôme en 1956. Dans une année il est le titulaire de la bourse "Derkovits" avec laquelle continue ses études. Sa prémière exposition, organisée en 1959, fait une grande surprise au public, il a mis fin les traditions et crée des formes nouveaux, construisant des compositions audacieuses et "irrégulieres", qui sont peuplées avec des figures et formes animals grotesques.
Le spectateur superficiel trouve sur cettes tableaux une désordre et une confusion — les objets et les êtres ne sont pas déraille qu'en apparence.
Mais l'étude de le teneur des ses oeuvres, la solution de la systeme des ses symboles individuels aide nous á décuivre la vérité et mettre la rélation de la forme et la teneur sur la balance. L'abstraction des formes serve seulement de cadre, l'artiste trouve les valeurs positifs et negativs de la moralité, des rélations, des intentions et des buts humaines de importante pour présente par des transpositions embrouillées. Avec ces instruments, avec de la sèrie des attributs il traduit les visions de Hieronymus Bosch pour l'homme de XX.-ème siècle et fait parler les constructions techniques modernes au contradictions de notre époque, au désordre du monde, parceque sont des "ponts contruisants" et des "mécanismes de la guerre."
Il a une exposition en 1962 á Miami, á Museum of Modern Arts, il participe á l'exposition graphique á Lugano. Chez nous en 1964 á Székesfehérvár était une exposition d'ensemble.

Károly JURIDA
est né á Tatabánya en 1935. Il termine ses études á l'École Superieure des Beaux-Arts en 1961 sous la direction des maîtres Gyula Hincz et Sándor Ék. Depuis il participe régulièrement á l'exposition du pays et á les expositions organisées par le Studio des Jeunes Artistes.
Ses évenements joignent lui á paysages mais il traite les thèmes figurales aussi. Il fait beaucoup des ex-libris, préfere l'eau-forte mais il applipue la gravure aussi -et les surfaces des ses oeuvres sont bien élaborées. La Grouppe des Amis d'Ex-libris a édité une collection des ses oeuvres.

Arnold GROSS
est né á Torda (Transsylvanie) en 1929, son père était aussi peintre. Commence ses études á l'École Superieure des Beaux-Arts et reçevoit diplôme en 1953. Ses maîtres étaient Károly Koffán, György Kádár, György Konecsni et Gyula Hincz. Au début des années cinquante participe á toutes les expositions du pays et á l'étranger (Sofia, Berlin etc.) Il a une erposition personelle en 1956 et en 1964 á Budapest. Tous les techniques il applique — fait les eaux-fortes, les dessins du pinceau, la plume et gravure de couleur de linoleum.
Son style est grotesque et ironique ses dessins et gravures comme les miroirs torses, lesquelles l'artiste tend au public pour aperçevoir ses fautes sa vanité sa faiblesse. Parle sur les choses sérieuses et cependant fait les grimaces et se moque des ses spéctateurs. Mais les miroirs "torses" ont un autre coté aussi lequel présente la monde douce des fables, peuple ses jardins avec des fleurs qui portent des visages sourinates ou e chagrins des petites filles, des oiseaux: des ménages et des corneillards, et avec des autres figures des contes.
Ses dessins sont des aveux sincères des ses rêves avec beacoup chaleurs dans sa voix. Ses ex-libris lui valent un prix de concours du Studio des Jeunes Artistes, et en 1954 le prix "Munkácsy".

Zoltán NAGY
est né á Tapolca en 1916. Ses parents sont ouvriers. Il commence ses études á l'École Superieure des Arts Appliqués de 1935 á 1941. De 1940 travaille dans l'Imprimerie des Billets de Banque. Il participe régulièrement á les expositions dès le début des années quarante.
Il interesse les petites surfaces, Il fait le plan des billets de banque, des timbres (avec la technique de l'eau-forte) -et aussi des affiches. Son style a sa racine dans l'art populaire et l'artiste habille les figures des ses timbres et des ses e-libris de costume national hongrois. Il ne préfere pas le plasticité, les figures sont plates pour faire valoir la décorativité riche des costumes populaires.
Son série des timbres "Costumes nationales" lui ont valu en 1954 le prix "Munkácsy".

László, KONSTANTIN
est né á Budapest, en 1930. Ses parents sont ouvriers. En 1950 commence ses études á l'École Superieure des Beaux-Arts sous la direction des professeurs Gyula Hincz, György Konecsni et Jenő Barcsay. Il reçevoit son diplôme en 1956.
Il concentre ses efforts faire attention l'homme. Ses compositions figurelles il fait avec le techniques de l'eau-forte. Le style des ses dessins est cristallisé et précise, il construit ses figures d'élements geometriques lesquelles ont une statique bien assurée. Les surfaces des ses oeuvres sont très exigéante avec les tons riches. Cette gravure — laquelle nous publions — avec sa forme symbolique proteste contre la guerre, contre la déstruction.
L'artiste participe á tous les expositions du pays.

János SZÜCS

est né Mezőhegyes en 1917. Prémierèment il travaille commre peintureur et jusqu'á 2 années il frequente l'école de peinture privée de Tibor Gallé. Depuis il apprendre la peinture á l'École Superieure des Beaux-Arts chez le professeur Gyula Rudnay. De 1946 il est l'élève des maîtres de János Kmetty et Károly Koffánn. á l'institut "Derkovits".

Szücs est un peintre par-exemple mais au début des années cinquante il interesse de graphique aussi, appliquent seulement l'aquatinte et la pointe de graveur. Les compositions sont bien sûres et équilibrées avec des formes naturalistes qui ne pas entrent dans les détails. Ses tons bien partagés sur les surfaces, les effets douces tamisés de la lumière donnent une beauté véritable.

Il fait des portraits et des ex-libris, ses thèmes: les bosquets tranquilles, les saulaies rembrunies, les figures se tiennent début au bord du rivière.
De 1952 il participe á toutes les expositions du pays.

Nándor Lajos, VARGA

est né á Losonc en 1895. Il commence ses études á l'École Superieure des Beaux-Arts. 1919: il obtient ses diplômes de professeur de dessin, mais il continue ses études, reste á l'École Superieure sous la direction de professeur Viktor Olgyay. Ses oeuvres en 1926 participent á la Biennálé de Venise, en 1928 á l'exposition mondiale á Barcelona, et ici lui valent un prix. Il fait beaucoup des voyages, visite les plus grands musées et galeries du monde, s'inscrit les maîtres de réalisme,. L'artiste collectionne beaucoup des évenements.

Varga regarde la beauté de l'antiquité avec une nostalgie évidente et un humanisme profonde, et préfere répresenter les scènes lyrique et mythologique. Ses formes sont réalistiques, les compositions sont bien rangées et équilibrées.

De 1931 enseigne á l'École Superieure des Beaux-Arts á la chaire du graphique et écrit des livres spéciales en 1935:L'eau-forte, en 1938: La gravure sur cuivre, en 1940: La xylogravure, en 1944:L'art des lignes et le dernier en 1948: La beauté créant.

Tibor ROZANITS

est né á Szombathely en 1931. Il commence se études á l'École Superieure des Beaux-Arts en 1953. Pendant deux années il est le titulaire de la bourse de la République Hongroise. En 1958 termine ses études et reste á l'École Superieure des Beaux-Arts á la chaire de graphique comme assistant. L'artiste applique les formes de l'expression variées, l'eau-forte, la gravure de point-sèche, la litographie, et fait les dessins á la plume aussi.

Ses thèmes: la paysage avec des travailleurs, figures et formes animals -il s'exprime individuelment et expréssivement.

Dépuis Ie dénouement des ses études il participe régulièrement á les expositions du pays.

Lajos, CSURGÓI MÁTÉ

est né á Csurgó (dans le comitat Somogy) en 1931. Il termine ses études á l'École Superieure des Beaux-Arts en 1957 chez les maîtres László Bencze, Sándor Ék et Gyula Hincz. Sa première exposition des graphiques est en 1958 á Csurgó-. On présente ses oeuvres á l'étranger : áMoscou, á Berlin et en 1964 á Vienne aussi.

Il s'interesse á la réproduction du travail et du paysage. Ses thèmes les paysages de la région du Balaton et l'homme qui travaille sur les bâtiments et cultive la terre -applique l'eau-forte et le dessin au pastel. Son style s'incline au constructivisme et l'artiste s'efforce toujours de totaliser.

Antal FERY

commence ses études á l'École Superieure des Arts Appliqués avec une bourse de l'État lesquelles il termine en 1935. Apres le dénoument des ses études fait les affiches, et de litographies, et de 1939 s'occupe du xylographie. Il est un des notres meilleurs xylograveurs, qui travaille avec une téchnique parfaite. Quelques-unes des ses graveures sont dans la collectionne de Dr. Gianni Mantero. Fery étudie la culture de peuple hongrois, sur ces ex-libris on voit beaucoup des motifs ethnographiques hongrois. Préfere les couleurs, mais il applique au dehors du noir et blanc,-qui sont les couleurs fondamentales de la graphique-l'ocre doux. L'artiste tisse ses surfaces des motifs d'art populaire, des fleurs, et des oiseaux et ces ne sont pas bondées, ses compositions sont toujours harmoniques et bien rangée.

Huba BÁLVÁNYOS

est né á Budapest, en 1938. Il fait ses études au lycée de, Beaux-Arts, plus tard á l'École Superieure des Beaux-Arts, laquelle il termine en 1962 et reçevoit son diplôme. Il participe aux plus grandes expositions de Hongrie (la Biennale de Miskolc, le Salon d'Hiver de Székesfehérvár, l'exposition "Parmi les travailleurs" etc.) Au concours du Studio des Artistes Jeunes il remporte un prix.
En premier lieu il fait des litographies. Ses figures sont graves comme une masse, les formes robustes sont délimitées — la technique de la gravure de linoleum serve á son style. Il n'est pas encore une personalité clarifiée — il cherche les formes de s'exprimer.

András, VÁCZI

fait ses études á l'École Superieure des Beaux-Arts sous la direction les professeurs László Bencze, István Szőnyi et Bertalan Pór. Après du dénouement des ses études était sa première exposition á Nyiregyháza mais ses gravures font encore sentir la discipline scolaire et les évenements tourbillonés. Il commence comme peintre mais trouve meilleur l'eau-forte á s'exprimer.
Au déhors des tonalités douces et des lignes mouvementées du paysage qui se font valoir dans son oeuvre, il découvre la physionomie de la ville et

interesses les monumentalités de son milieu. A ses dessins l'espace a une raison indépendante, en soulignant que les actions humaines et naturelles ont lieu dans l'espace. Ses illustrations témoignent au croyance de homme en vérité et les figures parlent aux luttes et fortunes qui se chargent.
La première exposition des cettes oeuvres était á Budapest en 1962 á Musée Ernst.

1964. 250. FNyV. 4. 5129.

SZENTES LAJOS

Változó művészet a változó világban

Az 1980-ban megrendezett Képzőművészeti Világhét alkalmából a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége elméleti tanácskozást tartott. A kétnapos konferencián szám szerint 16 referátum hangzott el, közismert — és elismert — neves művészek, művészettörténészek, művészeti írók és kritikusok előadásában. A szerzők széleskörűen foglalkoztak korunk művészetének sarkalatos kérdéseivel, taglalva azt az alapvető problémakört, amely azt a kérdést állítja elénk: hogyan és miért, milyen erőhatásokra változik az egyetemes művészet mai világunkban.

A tanácskozás közzétett dokumentumából kitűnik, hogy az előadók ezt a komplex kérdéskört sokoldalúan, mintegy rétegeire bontva vizsgálták. A konferencia programja felöleli a hagyományos műfajok továbbélésének lehetőségét és szerepüket a vizuális kultúra terjesztésében, hozzátéve azt a kérdést is, miképpen szolgálhatják ezek a műfajok a tágabban értelmezett közművelődési célok közvetlen és közvetett megvalósítását.

A másik témakör elvontabb elméleti síkon mozgó és főként művészetfilozófiai szempontból közelíti meg és boncolgatja a művészetnek — művészeteknek — a társadalomban betöltött és betölthető szerepét. És végül elhangzottak a tanácskozáson olyan előadások is, amelyek egyenesen megkérdőjelezik a művészet alapvető funkcióit, tagadva annak szellemét, kultúrát serkentő és növelő erejét. Itt azonban már sorakoznak a kérdőjelek.

Azok a szerzők, akik akár a maguk véleményét fejtegetik, vagy mások által gyártott, manapság divatos, misztifikált teóriákat tolmácsolnak — a művészet funkcióit a levegőben lebegtetve —, alaposan tévednek. Feltételezzük, hogy tévedésük jóhiszemű, de azért nehezen menthetjük fel őket alóla.

Elsőként mindjárt le kell szögeznünk egy kérdést, a mi szempontunkból a legalapvetőbbet. Minden történelmi korszak szellemi értéke az adott társadalmi rend fundamentumára, anyagi, technikai és tudati alapjára épül. Nép, nemzet, társadalom és a művészetek kapcsolatának, illetve kapcsolatrendszerének több rétegű s egyúttal szigorúan meghatározott kerete van. Induljunk ki ebből. Az emberi élet színtere — kerete —, szűkebb és tágabb környezete a társadalmi fejlődés folyamán más-más esztétikai jeleket viselt magán. Ezek a jelek sajátos törvényszerűségükkel a bennük rejlő tartalmat, a direkten vagy csak áttételesen értelmezhető mondanivalót magukban hordozták, kivetítették, kifejezésre juttatták. Szigorúan esztétikai szempontból nézve az adott kor emberének a környezettel való kapcsolatát és viszonyát alapvetően meghatározó két fő kategóriát állíthatunk egymás mellé, vagy — újabban sajnos — egymással szembe is. Az egyik tényező az a természeti, táji közeg, amely a társadalom létkerete. Ennek a hallatlanul nagy esztétikai bőséget kínáló közegnek az értékeit minden nép felismerte a korának megfelelő tudati szinten, azokat magába szívta, elraktározta, hogy azután kultúrájának különböző faktoraiba — így a vizuális művészetében is — kamatoztathassa. Erre nézve a művészettörténet és az építészet gazdag tárházából egész sor helytálló példát idézhetnénk, de úgy gondoljuk, hogy szakemberek körében ezeknek a citálásától eltekinthetünk. A másik kategória az ember alkotta környezet, a társadalom és annak egyede, az ember életfunkcióinak mesterségesen létrehozott kerete. Ezek a tényezők mindig kölcsönhatásban álltak egymással, de koronként változtak is.

Nézzük most azt a kérdéskört, mely választ ad arra, hogy a fent említett viszonylatokat milyen meghatározó erők alakították és formálták:

A kor jellemző alakító igénye, technikai, anyagi adottságai, amelyek a szellemi, tudati állapottal egybevetve meghatározzák *a kor stílusát.*

A hely földrajzi sajátosságaiból fakadó és egyben azokra visszaható igény, amely fő vonásaiban meghatározza: — az embernek a társadalomhoz; — az embernek a településéhez —; az embernek a munkahelyéhez (tevékenységi köréhez); — s végül a komplex környezetéhez fűződő kapcsolatait és több rétegű dimenziókba kivetíthető viszonylatait.

Mindezek után az alkotó — a létének közegeit formáló, alakító — ember, a művész egyéniségét, szubjektumát, tehetségét és feszültségét, továbbá a megvalósítás szándékát és célját kell érintenünk. Ha ezeket egybevetjük, hozzájuk téve a műfajonként alkalmazható és alkalmazott technikát, eljutunk a művész *egyéni stílusáig.* Itt azonban le kell szögeznünk, hogy az egyéni alkotói stílus nincs és nem is volt mindig szinkronban a társadalom igényeit általánosan tükröző művészeti törekvésekkel, irányzatokkal, áramlatokkal.

A stílus — sem a kor, sem az egyéni stílus — nem formai jelenség, hanem a tartalom és a forma elválaszthatatlan egységében ötvözött komplexitás. Ha a művet korból, időből ragadjuk ki, és elvonatkoztatjuk létrejöttének egzakt körülményeitől, tévútra kerülünk, melynek stációit olyan megkérdőjelezett tételek jelölik, mint időtlenség, örökérvényűség, s ez egyenlő az *idealizmussal.* A tévedés másik fő veszélye abban rejlik, ha nem vesszük tudomásul a művészetek korszakonként változó és igényekhez, követelményekhez igazított, differenciált rendszerét. Ez a *sematizmushoz* vezet.

LUKÁCS ÁGNES

Néhány szó Vitányi Iván „Vizuális közízlés, közművelődés" c. előadásához

Vitányi Iván a közönséget vizuális-képzőművészeti ízlésének fejlettsége szerint csoportosítja, mégpedig sajátos módon. Az általa „elsődleges közönség"-nek nevezett csoporthoz a hozzáértők tartoznak, azok, akikről alább megállapítja, hogy eljutottak a neoavantgarde befogadásáig. Ezek a lakosság 3–5 %-át tennék ki. A „másodlagos közönség"-nek nevezett csoport: az érdeklődők, akik ma már általában eljutottak Csontváryig. A lakosság 20–25 %-a tartozna ide. A többiek, a lakosságnak mintegy háromnegyede alkotják a „harmadlagos közönség" és a „nem-közönség" egybemosódó tömegét.

Vitányi Iván felosztása bizonyos sznobizmust sugall. Nem tudom, nem hiszem, hogy a neoavantgarde elfogadásának ténye, illetve egy bizonyos jelentős művész (pl. Csontváry) kedvelésének vagy nem-kedvelésének ténye: az ízlésszint fejlettségének fokmérője-e. Más kérdés, hogy egyáltalában lehetséges-e és szükséges-e ilyen módon mérni az ízlésszintet, illetve a hasonló ízlésszintű embercsoportok létszámát. Abban egyetértek Vitányi Ivánnal, hogy a művészeti közízlés szintjével nem lehetünk elégedettek. Egyetértek vele abban is, hogy azt kívánom: minél több ember találjon kapcsolatot a képzőművészettel, minél többen örüljenek a képzőművészet nyújtotta szépségnek, minél többen értsék meg, amit a képzőművészet mond. Irreális kívánság volna azonban az, hogy mindenki műértővé váljék. Természetes dolog, hogy a képzőművészeti közízlés rétegeződik.

Nem mindenki várja ugyanazt – és nem is mindenki kapja ugyanazt – a művészettől. Sokan – és ez nem baj – kellemes élményt, környezetünk derűssé tételét várják tőle. Nem lebecsülendő az a műalkotás, amely ezt az igényt nemesen és tartalmasan elégíti ki. Mások – ne hallgassuk el! – az időálló értéket, a vagyontárgyat keresik, becsülik a műalkotásban. Nem tagadható, hogy sok művész vágyik ezek kegyeire. Az ilyen műbarátok ízlésének alakítása, nevelése – rossz esetben: manipulálása sem közömbös folyamat. Az árutermelő társadalomban a közönség és képzőművészet viszonyát, az ízlésnevelést ebben a vetületben is vizsgálni kell.

Az igazi értők – Munkácsy és Szinyei értői, Csontváry értői, a kortárs művészet értői – mindig kevesen lesznek. Ehhez is – nemcsak a művek megalkotásához – tehetség, tanultság, műveltség kell. Az igazi művészetkedvelő, az őszinte műértő emberi élményt vár a műalkotásoktól: találkozást a művész személyiségével. – A műalkotás által kiváltott katartikus élmény ritka jelenség. Nemcsak jelentős mű, hanem rezonáló befogadó is kell hozzá – és talán sajátos élethelyzet, sajátos történelmi szituáció is.

X

A jelenkori művészet és a jelenkori közönség harmonikus találkozásának létrehozásában fontos szerepe van a közművelődés munkásainak, beleértve az iskolát is. (Ahol igenis folyik bizonyos mértékű, nem is eredménytelen képzőművészeti nevelés.) Az a művészet, amely a kortársak valóságos problémáit veti fel, amely választ sugall e problémákra – meg kell hogy találja az utat a közönséghez. (Ez nem jelenti a társadalmi-politikai-kérdések programszerű, irodalmias, illusztratív megfogalmazását. A legintimebb tárgykörtől a nagyszabásúig, a hagyományos ábrázolásmódtól az új mondanivaló sugallta újszerű képi-szobrászi fogalmazásig minden jól használt eszköz elfogadható. Ezt kellene segítenie egy határozott vonalvezetésű, szocialista kúlturpolitikának, mely képes az értéket felismerni, nyitott az újra, de megkülönbözteti a valóban korszerűt a pusztán divatostól.

1981. III.

fogyasztó" általános kulturálódásának kielégítését. A kérdés nem alaptalan. A technikai termelőmunka esztétikai tervezői feladatainak segítése céljából a képzőművészeti-esztétikai tevékenységnek fokozottan szükséges törődni az ember formaérzékének fejlesztésével, esztétikai felkészültségének, s az ezzel egybevágó ismereteinek a fejlesztésével. A praktikus, konkrét, úgynevezett „funkcionális" érdeklődés tömeges jelentkezése is figyelmeztet, hogy e pontról fokozatosan juthatunk el az elvontabb, igényesebb és talán a teljesebb esztétikai érdeklődés összetett dimenzióiba, az intellektuális, ill. az aktív, a vizuális látókört tágító művelődési formákhoz, a műalkotások, s különösen századunk művészetének minél szélesebb körben való megszerettetéséhez és befogadásához.

Művészetpolitikánk nem tagadja és nem is tiltja a művészetek különböző ágazataiban végezhető kísérletezéseket. Sőt minden olyan kezdeményezést jó szándékkal és meglehetősen nagy anyagi ráfordítással támogat, amely társadalmunk kulturális érdekeivel alapvetően egybevág. Felismertük és tudjuk, hogy ma nemcsak nálunk, hanem az egész világban technika és művészet igen bonyolult kölcsönhatásokra épülő viszonylatokban élnek egymás mellett, egymást kiegészítve, együtt. Nemcsak elfogadjuk, de valljuk is századunk nagy alkotójának, Le Corbusier-nek az egész kérdéskör lényegét összegező, ma már klasszikus értékű megfogalmazását, amely így szól: „A technika kiszélesítette a poézis területét is. Egyáltalán nem zárta le a horizontokat, nem ölte meg a távlatokat és nem börtönözte be a költőket. A mérőeszközök pontossága szinte hihetetlen módon kitágította előttünk a teret — következésképpen a képzeletet is, a csillagvilágokat és földünkön az élet szédületes mélységeit. Álom és költészet sarjad minden percben a technika fejlődéséből."

Mindezekből talán kitűnik az is, hogy társadalmunk milyen célzatú művészi törekvéseket ismer el és támogat elsősorban. Olyanokat, amelyek a legszélesebb körben szolgálják a közösség vizuális igényeit, látókörét és tudatát gazdagítva, és a lehető legkomplexebb formában képesek kielégíteni az ilyen irányú szükségleteket. Tagadjuk azonban a médiumokat, a misztifikált álművészetet, az önmagáért való üresjáratú manipulációkat. Az ilyen irányú „törekvések" legfeljebb a sznobok — olykor ügyesen álcázott — művészeti perverzitását elégíthetik ki.

Most vizsgáljunk meg néhány igen aktuális, társadalmunk különböző rétegeit többféleképpen is foglalkoztató művészetpolitikai témát.

Különböző megfigyelések és tapasztalatok azt bizonyították, hogy a képzőművészetek világa lényegében a társadalom minden rétegét érdekli, de eltérő módon. A ma emberének — a korszerűség, modernség feltételezett azonos szintje és stílusbeli egyezése mellett — nem azonos a viszonya az építészet, iparművészet, az ipari formatervezés (nemzetközileg elfogadott kifejezéssel: design), továbbá a festőművészet és szobrászat, a plasztikai műfajok egyes alkotásaihoz. Azt tapasztaljuk, hogy az emberek többségükben fogékonyak mindenre, ami belevág az életükbe, amiben anyagilag és szellemileg érdekeltek. Az esztétikailag kevésbé iskolázott embernek is tetszik a legmodernebb törekvés is akkor, ha jól kezelhető használati tárgyakról, a funkciót és esztétikumot egyaránt szolgáló ipari formáról s főként jól tervezett és kivitelezett építészetről van szó — különösképpen, ha mindezek komplex módon esztétikai egységet alkotva képezik létének *mesterségesen* megalkotott keretét.

A társadalom legtöbb rétege a köznapi tudat síkján képes bizonyos fokú esztétikai szelekcióra, a mindennapi életben vett praktikum és a tárgyak — műtárgyak és használati tárgyak — szellemiségét, az esztétikum jegyeit együtt hordó művészeti alkotások aktív és tudatos támogatására. A gyakorlat síkján mozgó nagy tömeg kisebb-nagyobb csoportja az elvontabb művészetelméleti és esztétikai — s nem utolsósorban művészetpolitikai — kérdésekben azonban lényegében járatlan. Így a festészet megközelítésénél már kiütközik képzőművészeti tájékozatlansága, iskolázatlansága, és nehezen igazodik el ennek a művészeti ágnak műfaji és funkcionális kérdéseiben. A hagyományos és még inkább a *nem* hagyományos (formabontó) táblaképek előtt például meglehetősen sok embernek a véleménye úgy fogalmazódik meg, hogy a festmény, a kép miért nem azonos a *valósággal*, miért nem másolja, imitálja direkt módon a valóság kézzelfogható és észlelhető jelenségeit. Az átlagember tehát az elvontabb eszközökkel élő művészeti alkotásokat, képzőművészeti műveltség híján ennél és a többi műfajnál is a köznapi tapasztalat és tudat síkján egyetlen ismert értékmérőjével, az őt körülvevő *természeti* valóság tükrével hasonlítja össze. Amely alkotás, személyes, szubjektív „követelményének" nem felel meg, azt értéktelennek, *„nem-művészetnek"* minősíti. Érvényesek ezek a megállapítások a szobrászatra is, amit az utóbbi két — két és fél évtizedben felállított köztéri szobraink, emlékműveink, középületeinkhez kapcsolódó plasztikai alkotások némelyike körül kirobbant heves viták is bizonyítanak. Erre nézve sem akarjuk a példák tárházát az asztalra borítani. Ebben a körben mindannyian emlékezünk olyan, határainkon belül és kívül ismert művészek alkotásait ostromló támadásokra, amelyek többek között Somogyi József, Vígh Tamás, Varga Imre, Segesdi György és más, az előbbiekhez hasonlóan progresszív, társadalmunkkal elkötelezett művészek alkotásait érték.

Az emberek nagy többsége — szinte törvényszerűen — a rég túlélt vizuális konvencióknak, az állandósult környezeti tényezőknek (építészet, képzőművészet, helyi hagyományok stb.) rabja. A művészet és közönség között jelentkező szakadás nem kis mértékben ebből a tényből fakad. A közönség és a művészet egymástól való eltávolodásának problémái is ebben gyökereznek. A műalkotásnak a látvánnyal való szembesítése és ezek vizuális tévedésen alapuló felcserélése megmutatja azt, hogy a szélesebb körű közönség szemlélete naturalista *látáskonvenciókra* épül még ma is. A képzőművészetek és az ezeket körülvevő, követő fotó és film viszont fokozott ütemben reagáltak az utóbbi évszázad során felvetett tartalmi és formai jelenségekre, amelyek csak az ábrázolás megkövült hagyományainak sutba dobása révén voltak appercipiálhatók. E jelenség is hozzájárult — többek között — a közízlés és a művészeti útkeresés konfliktusához. Az alapvető probléma a művészet és a közönség oldalán egyaránt megtalálható. Az újabb kori modern művészet is ellentmondásos, gyakran az újszerűség, a modernség látszata ellenére éppen úgy a túlélt konvenciókban gyökerezik, mint a közönség vizuális tudata, ízlése és igénye. A 20. századi művészettörténet alapjainak ismerete nélkül korunk művészete — hazai és az egyetemes művészet — vizuálisan nem, vagy csak igen eltorzítva érzékelhető, értékeléséről már nem is beszélve.

A képző- és iparművészetekkel szemben támasztott társadalmi igény jelzéseiből azt a legfőbb tanulságot vonhatjuk le, hogy a vizuális nevelés, a képzőművészeti műveltség tartalmát a máig élő hagyományos — történelmi konvenciókon nyugvó — felfogásnál sokkal tágabban kell értelmeznünk, s ezt a területet minden eddiginél differenciáltabban szükséges megközelítenünk. A hagyományos képzőművészeti ágak: festészet, szobrászat és grafika (tehát a klasszikusan értelmezett sík és plasztikai műfajok) továbbélésének elismerése és támogatása mellett — itt elsősorban a társadalom mecénás szerepéből eredő támogatásra gondolunk — egész *művészetpolitikai és közművelődési* tevékenységünkben mind nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani a lakáskultúra, az építőművészet, a tárgy- és környezetformáló művészetek, általában a környezet-esztétika tárgyalására.

Amikor a modern tömegtermelésre alkalmas nagyipar felváltotta a kézművességet és a társadalmi munkamegosztás az ipari termelésben — a művészetek szféráit közvetlenül is érintő — új, bonyolultabb szintre jutott, szükségszerűen felvetődött egy kérdés. Az, hogy az egyedi kézműves darab helyébe lépő nagyipari termék, a sokszorosított tárgy, a konkrét használati igény mellett képes-e szolgálni másfajta igényt is, segítheti-e a

KÉPZŐMŰVÉSZETI
VILÁGHÉT
'80

A MŰVÉSZET A VÁLTOZÓ VILÁGBAN

II

Kézirat

Egri nők

A XIX. század nagy romantikus festője, Székely Bertalan. (Kolozsvár, 1835 - Mátyásföld, 1910). Első mestere Simó Ferenc rajztanító volt. 1858-ban utazott Münchenbe, az Akadémiára, ahol főleg romantikus jellegű illusztráció-sorozatokat készített pl. Petőfi Tündérálom című költeményéhez, valamint akvarelleket festett Goethe Hermann és Dorottya című elbeszélő költeményéhez. 1860-ban ugyancsak itt festi meg híres önarcképét, amely már a kiforrott művészt mutatja. Ugyanekkor fejezi be első nagyobb történelmi kompozícióját, amely II. Lajos holttestének megtalálását ábrázolja. Külföldi tanulmányútjáról a hazai képzőművészeti élet megszervezésének és a magyar képzőművészeti akadémia létrehozásának reményével tért haza. Ám hiába talált odaadó pártfogókra, különösen Eötvös József és Kemény Zsigmond személyében, tervei az itthoni viszonyok miatt nem valósulhattak meg. Ezért visszautazott Münchenbe, ahol 1863-ban jelentős megbízást kapott: a bajor nemzeti múzeum falára festette a VII. Károly menekülését ábrázoló alkotását. Munkáját a bajor kormány ösztöndíjjal jutalmazta. Ez lehetővé tette számára, hogy Párizsba, majd Hollandiába utazzék. 1864-ben jön haza, immár véglegesen. 1867-ben festi egyik legnépszerűbb, s talán legismertebb művét az Egri nőket.

Nagy formátumú, vertikálisan komponált, olajtechnikával vászonra festett alkotással állunk szembe. A kép szuggesztív erővel, aprólékosságig részletes hűséggel tárja elénk Dobó István maroknyi csapatának ádáz, mindenre elszánt küzdelmét az északi végek utolsó várának védelméért, megtartásáért. A kép a magyar nép viharos, háborúk, felkelések, forradalmak tüzétől izzó története szimbolumává magasodik szemünkben. Ki ne ismerné Gárdonyi Géza csodálatos, hazafias érzelmektől fűtött regényét, az Egri csillagokat? Az író így jeleníti meg a Székely Bertalan által megfestett eseményeket:

„Az asszonyok már akkor mind felragadták a heverő fegyvereket és ádáz-dühös sikításokkal viaskodnak a törökkel. A kendőjük leesett. A hajuk kibomlott. Szoknyájuk, libeg-lobog, csavarog a küzdelemben. De ők nem gondolnak immár asszonyi voltukra: rikoltozva esnek a töröknek. Kardjuk nem fog fel semmi csapást. Ami rájuk hull, az az övék. De amit ők adnak, az meg a töröké".

A drámai erőt sugárzó kép szerkezete három nagyobb egységre osztható. Az előtérben a festmény alsó harmadát a vár bástyáinak támasztott létrákon felkapaszkodni akaró török sereg kardos, lándzsás, lófarkas, turbános, kopaszra borotvált fejű csoportja tölti ki. A falnak támasztott létrák ijesztő párhuzamossággal meredtek felfelé. Ám a bástya fokát már-már elérő janicsárok aláhullani látszanak, a mélybe kényszeríti őket a rájuk ömlő forróvíz, a kő és a szurok zuhataga. A zsúfoltan szerkesztett és gazdag színhatású mű középső harmadát a vitézül harcolók tömör csoportja uralja. A kép középtengelyében a kis csapatból kimagasló, magyaros ruházatú asszony alakja látható, kivont karddal a kezében. Másik karjával sebesült, leomló férfi harcostársát fogja. Ellenpárjaként, a jobb oldalon, lobogó hajú, harcias testtartású nő alakja villan, amint éppen hatalmas kosár követ készül zúdítani az ellenségre. E két - a mondanivaló szempontjából nézve - központi figura között a háttérből előbukkan egy sötét ruhás, fekete fejkendős idősebb asszonyalak, utalva a nemzedékek jelképes és valóságos összefogására, és a megélt tragédiákra.

A háttérben a vár egyik saroktornya látható, ami a lángok kíméletlen mardosása következtében összeomlani készül. Itt már minden izzóan vörös, a pusztító tűz pokoli fénye uralja a teret. Az alakok is elmosódottak, nem kivehető, ki él közülük, ki roskad össze halálra sebezve, s mennyi még az erő bennük? Az égő torony bástyája mögött a néző inkább csak sejti a várat ostromló török had sátortáborát. A horizonton azonban már felcsillannak a kegyetlen vérontás végét jelző „záróakkordok", a megnyugvást ígérő kék és fehér színek.

Székely Bertalan elsőnek tett kísérletet arra, hogy az 1848 utáni, ellentmondásokkal terhes magyar társadalom életérzését nagy szintézisbe olvassza, és a festészet csaknem minden műfajának művelése során kifejezésre juttassa. Közel hat évtizedes munkássága nemcsak hazai festészetünk élvonalában biztosítja helyét, de stílusalakító hatást gyakorolt az európai modern művészetre is.

Szentes Lajos

M. Hírlap, 1991. jún. 14.

Művészet és történelem

Dugovics Titusz önfeláldozása

„Senki sem látja át a történelmi festészet fontosságát nálamnál inkább, sőt, meg vagyok győződve, hogy ha valaha magyar festészet lesz, az a történelmi festészethez fog tartozni" - írta Eötvös József egyik levelében, az 1860-as évek elején. Eötvösnek jó oka volt a történelmi festészet fontosságát hangsúlyozni, hiszen legjobb művészeink a magyar múlt felidézésében vélték azt az acélpajzsot megtalálni, amellyel még megvédhették sajátos nemzeti létünket.

A történelmi ábrázoló művészet - ezen belül is a festészet - mindig nagy szerepet kapott egy nép nezettudatának ébrentartásában, történelmi hagyományai ápolásában. A legtöbb festő az ország legtragikusabb eseményeit idézte fel: tatárjárás, törökdúlás, kuruckor, az 1848-49-es szabadságharc. Mintegy tükörképét adták a a börtönbe zárt nemzet jellemének, egyben felemelő példáit is a hősi önfeláldozásnak. Olyan férfiak jelentek meg a vásznakon, mint Dobó István, Kemény Simon, Dezső vitéz, Dobozi vagy éppen Dugovics Titusz.

A nándorfehérvári diadal egyik kiemelkedő hőse - Hunyadi János lovastisztje - horvát vitéz volt. (Családja később Vas megyében telepedett le s elmagyarosodott). 1456. júliusában egy törököt - aki a vár falára lófarkas zászlót akart kitűzni - magával rántott a mélységbe, s ott mindketten halálukat lelték. Legendás hőstettét Wagner Sándor, történelmi festészetünk jeles mestere örökítette meg 1859-ben. Műve a Nemzeti Galériában látható.

Wagner Sándor (1838-1919) történelmi tablóját pályája elején, 21 éves korában, festette meg. A mű - hasonló témájú alkotásaihoz viszonyítva - nem mondható nagy méretűnek, mindössze 168x147 centiméteres. Monumentális hatását szigorúan szerkesztett, tömörségében is lüktető mozgalmasságot sugárzó kompozíciójának köszönheti. A képet szemlélve olyan érzésünk támad, mintha egy gondos koreográfiára épülő színpadi jelenetnek, vagy egy élőképnek lennénk tanúi. A műalkotás - szerkezetileg - horizontálisan két egymással majdnem azonos méretű felületre osztott. Az alsó mezőt a bástyafokon feljtuni akaró törökök csoportja tölti ki. A felső, nagyobbik térfelet a magyar védők egy csoportja uralja. A küzdő ellenfeleket a sarokbástya tömör párkánya választja el egymástól. Ez a „fönt és lent" való különlét azonban csak látszólagos. Hiszen a támadó és védő feleket fizikailag és pszichikailag egymáshoz kapcsolja az ádáz harc.

A kép szerkezete bonyolultan tagolt. Az ostromló törökök egy csoportja a kőpárkányra akasztott létrákon kúszik felfelé. Mozgásuk függőleges irányú, de a jobboldali alak már kifordul ebből, megtörve a figurák helyzetének egyhangúságát. A magyar védők csapata - az alakok térbeli helyzetének különbözősége ellenére is - tömörebb alakzatot mutat. A bal sarokban egy merészen kihajoló fémsisakos vitéz lesújtani készül a kötélhágcsón kapaszkodó íjjas-tegzes törökre. Mellette egyik harcostársa ütésre lendíti buzogányát. Kettőjük között egy mokány vitéz a nemzeti zászlót lobogtatja. Fövegét nemes madár szárnytolla ékesíti. A háttérben, a tisztuló világosságban, hadilobogók és a kereszténység jelképe, a kereszt sziluettje rajzolódik ki.

Nehéz lenne sematikus ábrába szerkeszteni azt a képet, amelyet a két főalak, a török harcos és Dugovics Titusz mozgásfolyamata tükröz. A háromszínű zászló képzelt tengelyére merőlegesen futó vonalvezetés vibráló ritmust ad a festménynek, s ez még fokozódik a ruházat lángoló vörös és mélybarna tónusának ellentétében. Csak az arcok néznek egyirányba, a magasra emelt nemzeti lobogó felé. Dugovics tekintete elszánt, magabiztos, nyugalmat sugárzó a törökké riadt és gyűlölettől izzó. A képet ábrázolt alakok húsból-vérből valók, korszerű ruhában, amely kiállja egy múzeumi régiségtudós kritikáját is.

Történelmi festészetünk e jeles alkotása - miként a hasonló tematikával készült festmények sokasága - ugyanúgy nemzeti kultúránk része, miként maguk a történelmi események. Hiteles megismerésük nemzettudatunkat gazdagítja. Érdemes e képeket akár albumokból, akár a múzeumok ihletett csendjében időről időre megszemlélni. Mert miként korunk termékei a fényképek, a videók, úgy az ismert és névtelen művészek által megörökített események is tanulságosak lehetnek a napjaink új kérdéseire új válaszokat keresők számára.

Művészet és történelem címmel most induló sorozatunk e válaszok megfogalmazásához is próbál - a maga módján - segítséget nyújtani olvasóinknak.

Szentes Lajos

M. Honvéd, 1991. ápr. 26.

Művészet és történelem

II. Rákóczi Ferenc emlékműve

Pásztor János századunk első felének méltán elismert, sokat foglalkoztatott szobrásza volt. Ma azonban, bár köztéri szobrait - köztük a II. Rákóczi Ferenc emlékművet a budapesti Kossuth téren, a Vízmerítőt Hódmezővásárhelyen, a Kazinczy emléket a Bécsikapu téren - nap mint nap láthatjuk, művészete - kiváltképpen az ifjabb nemzedékek előtt - kevéssé ismert.

Pásztor János (Gyoma, 1881 - Budapest, 1945) az Iparművészeti Iskolán Mátray-Jánosnál tanult, majd 1902-ben ösztöndíjjal Párizsba utazott. Itt a híres Julian magánakadémián az Európa-szerte ismert Auguste Rodin a mestere. Az akadémiai tanulmányok segítették kifejleszteni a művésznövendékben már meglevő készséget a tömör plasztikai fogalmazásra, a monumentalitás és az arányok közötti rendteremtés érzékét. Az 1930-as évek végére az emlékművek, köztéri szobrok egész sorát mintázza meg. Helyén áll már a Beethowen szobor, a történelmi-irodalmi figurák közül Kinizsi és Toldi alakja, a balatonfüredi mólon a Halász és a Révész.

A harmincas évek terméséből kiemelkedik a budapesti Kossuth Lajos téren felállított lovasszobor, a II. Rákóczi Ferenc fejedelmet ábrázoló emlékmű (1937). Az alkotás méreteit tekintve is rendkívüli: a bronzba öntött lovas magassága 6 méter, a vörös svéd gránitból faragott talapzaté 4,7 méter. Az általános gyakorlattól eltérően, a megvalósítására nem írtak ki pályázatot, hanem Pásztor közvetlen állami megbízást kapott. Alapos előtanulmányokat folytatott: járta a bécsi levéltárat, felkutatott forrásmunkákat, a bécsi spanyol lovasiskolában figyelte a lovakat mozgás közben. Erőpróbát jelentett továbbá az eklektikus (kevert stílusú) épületekkel körülvett hatalmas téren az emlékmű helyét kijelölni. Nehezítette a vállalkozást az is, hogy a tér másik felén már ott állt Horvay János csüggeteg, pesszimista hangulatú Kossuth-szobor-csoportja.

Pásztor, aki korábban az újjáéledt klasszicizmus szellemében mintázta életképeit, aktszobrait és emlékműveit, ezúttal a feladat történelmi jellegét tartotta szem előtt. Barokk-kori fejedelemről barokkos stílusú szobrot alkotott. A ló szerszámzata és lovasának öltözete viselettörténeti szempontból is hitelesnek mondható. Az emlékműveknek - a műalkotásoknak általában - gyakran megvannak az előképeik. Pásztor munkáját leginkább Falconet, XVIII. századi francia szobrász Nagy Péter cárt ábrázoló leningrádi lovasszobrával hozhatjuk kapcsolatba.

A hasonlóság mellett azonban a különbségek is számottevőek. Falconet szobra előretörő lendületet éreztet, a cár ugratja a lovát, míg Rákóczié egy helyben toporzékol és ágaskodik. Nem olyan szertelen ez a mozgás, mint a névaparti lóé. A spanyol lovasiskola lipicai ménjeinek rendszabályozott, koreografikus mozgása szerint ágaskodó lóalak nem finomkodó hatású. Ellenkezőleg, energikus, profiljában, tartásában, egész tömegében drámai erő feszül. Rákóczi délcegen magasodik a nyeregben, baljával biztosan kormányozza tüzes paripáját, míg a lendületet egyensúlyozó jobb kezében a marsallbotot tartja. Erőt, nyugalmat, méltóságot fejez ki mind tartása, mind a lóval szinte összeforrott figurája. A dús hajjal keretezett arc mintha a Mányoki Ádám által készített portréról tekintene ránk. Az emlékmű talapzatának homlokzatán a Rákóczi család stilizált címere látható. Ugyancsak a talapzaton, az egyik oldalon a fejedelem 1703-ban keltezett, és az ország rendjeihez intézett felhívásnak kezdő sorai olvashatók. (Recrudescunt inclytae gentis hungarae volnera - Felszakadtak a nemes magyar nemzet sebei...) A másik oldalon jelmondata (Cum deo pro patria et libertate - Istennel a hazáért és a szabadságért).

Az egész művet barokkosan mozgalmas körvonal jellemzi, amely minden oldalról egyaránt változatos képet mutat. Ebben a hatásos és kiegyensúlyozott tömegelosztásban, arányrendben, hullámzó sziluettben rejlik a szobor fő művészi ereje.

Pásztor János, a Rákóczi lovasszoborral történelmi emlékműveink egyik remekét építette meg, a nemzet hazaszeretetének és emlékezetének szilárd alapzatán.

Szentes Lajos

M. Sokszó, 1991. július 5.

Történelem és művészet

Mednyánszky László: *Szerbiában*

Documentum Humanum - emberi bizonyságtétel, vallomás minden napló, mert fényt vet írójának gondolataira, érzelmeire, vágyaira - olvashatjuk Mednyánszky naplójának bevezető tanulmányában, Brestyánszky Ilonától. A megállapítás többszörösen is igaz. Megvilágítja a szerző tetteinek titkos rugóit és elárulja környezetéhez való kapcsolatát. Mednyánszky görög betűkkel írt, részben magyar, illetve német és francia feljegyzései kulcsot adnak művészete mélyebb összefüggéseinek megértéséhez, és felölelik pályafutásának legfontosabb korszakát.

Mednyánszky, az újabbkori magyar festészet egyik legnagyobb és művészetében legelőremutatóbb alakja merész kalandozásokat tett Dante pokolbeli „bugyraiban", hogy kora társadalmának hazug, fojtogató világából kimeneküljön.

Beckón (ma Szlovákia) született, bárói családból, 1852-ben. Párizsban és Münchenben tanult, a kor szokása szerint, ám ezek a tanulmányok nem hagytak mélyebb, kimutatható nyomot művészetében, hacsak a barbizoni iskola hatását nem tekintjük annak, intim hatású, sötét tónusú tájképein. Egyre egyénibbé váló stílusa utazásai során fokozatosan alakult ki. Megjárta Itáliát, Ausztriát, s közben többször viszatért szűkebb hazájába, a Felvidékre, bebarangolta a Kárpátokat és az Alföld ingoványos lápjait.

Útjainak szövevényéből ki kell emelnünk galíciai, szerbiai és dél-tiroli portyázásait az első világháború idején, hiszen háborús képeinek legtöbbje ezeken az utakon készült. Merész vargabetűt kellett leírnia a sokat betegeskedő arisztokrata ifjúnak ahhoz, hogy idős korára frontokat, harctereket járó hadifestő váljék belőle, és a pusztulás krónikása legyen. Vázlatain, képein sorra megjelennek a csataterek, amelyeken járt. Hófödte lövészárkokban pihenő, elcsigázott, sebesült és halott katonák közé vezet bennünket.

A Szerbiában című képét Mednyánszky a háború első évében, 1914-ben festette, olajtechnikával, vászonra. A festmény méreteit tekintve közepes nagyságúnak mondható: 67,6x100 cm. Mégis, mint legtöbb művén, a mondanivaló itt is drámai tömörséggel, összefogottan és monumentálisan tárul elénk. A centrálisan szerkesztett kompozíció elő- és középterét majdnem teljesen kitölti a két haldokló katona erőteljes, határozott kontúrokba foglalt alakja. A festő e kései remekén a szenvedés, az elmúlás, a halál és a gyász lélekbe markoló fájdalma, rideg, üres sivársága ragadja meg a nézőt. A mély horizontú tájban, vértől áztatott hóban, rozzant kerítés törött léceinek és a csupasz fatörzsnek tövében katonák halódnak. A szemben ülő sebesült kínjaiba roskadva elgyötörten, réveteg, üres tekintettel néz a semmibe. Enyhén félrebillent arcáról a döbbent csodálkozást és a beletörődés kényszerét olvashatjuk le. Testét durva anyagú, földszínű köpeny fedi, esetlenül tartott lábait lábszártekercs szalagjai fáslizzák körbe. A másik elesettből még ennyit sem látunk. Teste vérfoltos, a piszkosszürke takaróba burkolva a dermedt mozdulatlanság pózában fekszik. Akár ha álomba szenderedve pihenne, de a hóban szétmosódott vértócsa másról árulkodik. Kegyetlen kíméletlenséggel tudtunkra adja, hogy az itt fekvő katona már áldozat. Az ő számára a háború már befejeződött, végetért földi életének minden gyötrelme, szenvedése.

Mednyánszky művészetére általában a monokrom festésmód - a kevés szín használata - a jellemző. Palettáján a színek nagyon szűk skálán helyezkednek el, azok is inkább kevert tónusok. Jellemző példája ennek a fent leírt kép is, amely a földszínű okker, a kék, a tört fehér és ezek árnyalataira épül.

Mint látjuk, Mednyánszky festészetének egyik fő témája a kiszolgáltatott, szenvedésekkel sújtott, esendő és múlandó ember. A reális indítékú megfogalmazásban, a lélek mélységeit kutató erőben rejlik művészetének pátosztól, hamis romantikától és érzelgősségtől mentes realizmusa, őszinte, együttérző, igazságot kereső humánuma.

A művész életének utolsó két évtizedét - mintha csak a sok megörökített tragikus hős útján járna - betegségektől szenvedve, nélkülözésekkel küzdve, nyomorban élte le. 1919. április 17-én halt meg Bécsben.

Szentes Lajos

Ma 12 le 1991 aug. 30

Rákóczi Nyomda — G
MSZ 3106—50.

Szentes Lajos
Ipari művészet
1972 / 3. szám

GRAFIKA

VI. ORSZÁGOS PLAKÁTKIÁLLÍTÁS

(Műcsarnok, 1972)

1945 óta az idén tavasszal rendezték meg hatodik alkalommal országos seregszemléjüket a magyar alkalmazott grafika művelői. Azok az alkotók, akik az 1945 utáni első kiállítás gondolatát megvalósították, ma már a műfaj mesterei, veteránjai. Miközben ezt a rangot elérték, meg is fogyatkoztak. Soraikon rést ütött az idő, hiszen Konecsni György – közülük a legnagyobb – már nem él. Szellemi örökségét azonban – ahogyan szép gesztussal a katalógus szövege mondja – a mai nemzedék magáénak vallja. Hiánytalanul gazdag ez az örökség és szigorú is. Olyan, hogy a grafikustársadalom legjobbjainak tehetségébe plántálva, kiemelte a műfajt a grand-art és az iparosmunka közötti mezsgyéről. Kihozta a senkiföldjéről, ahol a kényeskedő sznobizmus és a korlátolt értetlenség tartotta, hogy a művészetek teljes jogú polgárává avassa.

Ez így talán szépen hangzik egy kiállítási ismertető illendő bevezetőjeként, és igaz is. De csak fele részben igaz. Mert mit is kezdenénk a még oly becses művészetetikai hagyatékkal, az elhivatottsággal és az alkotói tehetséggel, ha korunk vastörvényei nem írnák elő napi teendőit ennek a műfajnak? Legfeljebb szaporodnának a plakátok és más grafikák kézzel festett tervei és a poszthumusz kiállításokon rácsodálkozhatnánk egy-egy mester zsenialitására. Azután sajnálkoznánk, hogy művei nem kerültek ki az utcára. Szerencsére nem így van.

Azok a bizonyos vastörvények nemcsak diktálják a feladatokat, hanem egyre sürgetőbben és mind magasabb fokon követelik a megvalósítást az alkalmazott grafika valamennyi ágában. Hosszú sort kapnánk, ha felsorolnánk azokat a pozíciókat, amelyeket az „utca művészete" napjaink információrengetegében elfoglal és betölt. Közhely már emlegetni a politikai plakát és a gyufacímke példáját. De ezek a határok jól szemléltetik a grafikusművészet átfogó, széles körű alkalmazását. Egyszóval: korszerű társadalmunk nem nélkülözheti azt a vizuális jelrendszert, amely az alkotók kezén művészetté vált, s amelyet jobb, pontosabb kifejezés híján alkalmazott grafikának nevezünk.

Ezt a sokoldalúságot reprezentálja a mostani kiállítás tematikai gazdagsága. A Műcsarnok középső teremsorát megtöltő anyag műfajilag két nagy csoportra: plakátra és ún. kisgrafikára oszlik. A csoportosítást a rendezés is segíti, noha a kettőt nem választja el egymástól élesen. De ezek inkább csak műfaji keretek. A téma sokrétűségét az anyag két részében a művek rendeltetése, célja, funkciója szerinti megoszlás teszi szembetűnővé. Csak dicsérni lehet azt az érzékenységet és felelősséget, amellyel grafikusaink egy-egy aktuális, az emberiség nagy tömegeit foglalkoztató problémára reagálnak. A művész gyors reflexének, természetesen a plakát felel meg a legjobban. Hiszen „csak" tehetség és ihlet kérdése, hogy szinte azonnal képi epigrammával, szimbólummá formálja gondolatait. Így azután természetesnek tűnik, hogy a már hagyományos témák: politika, kultúra, művészetek és

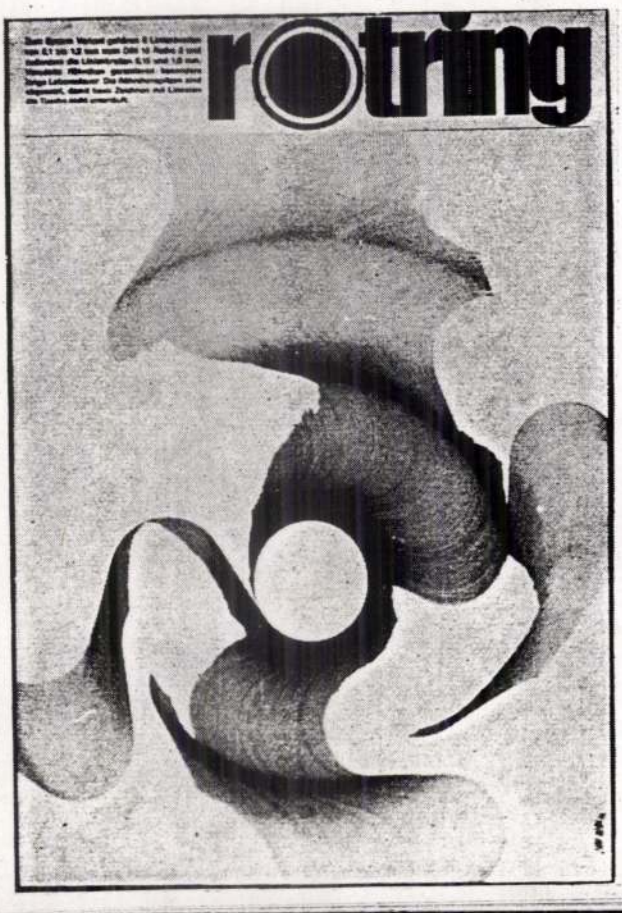

Éva a tőlük megszokott biztonsággal formálták meg a: Percenként több mint egy tonna (Vietnam) és a November 7. c. alkotásaikat. Ötletesek Murai Róbert: MÉH-t és a Műszaki könyvnapokat propagáló grafikái. Aki ismeri Henri Charriére nagy sikerű, magyar kiadásban is megjelent könyvét – a Pillangót, azonnal megérti Szabó Árpád plakátjának tömör szimbólumát, a nehéz kovácsolt lakattal és rajta a tarka lepkével. Heinzelmann Emma kiállított művei színesek, üdék, akár a népmesék. Kovács Vilmos könyvborítója, amelyet Hemingway: Fiesta c. könyvéhez készített, jól alkalmazkodik az író eszmevilágához és formakincséhez. Schmal Károly: Zajártalom és Somorjai Imre Miért rohansz? c. alkotásai a plakátművészet minden erényével rendelkeznek. Tömörek, sallangmentesek. A fiatalok munkái közül meg kell említenünk az Iparművészeti Főiskolán tavaly diplomázott tipográfusok terveit. Ezek közül való Gyárfás Tibor: TYP c. fotógrafikája is.

Az ún. kisgrafikai műfaj is nemes értékű munkákat sorakoztat fel. Köztük olyanokat, mint Temesváry Ferenc (enciklopédia számára készített?) illusztrált címszavai, dr. Vissy Gábor naptárlapjai. Szólnunk kellene még a remekül tipografált címkékről, doboztervekről, a zene stílusához szerényen alkalmazkodó művészi hanglemezborítókról. Azután a tömörjelentésű számképekről és az emblémákról, amelyeket tervezőiknek ülő három színes kismadárral. Sós László – Kemény – a katalógus szövegéből idézve: „olyan szolídra kell kovácsolniuk . . ., hogy azok a leghosszabb pályafutást is kibírják".

Egy hibát mégis felrovunk. Nem a kiállítás rendezőinek, hanem a katalógus szerkesztőinek. A mesterség rangjához méltó, szép katalógus igazán megérdemelte volna a kiállítás műjegyzékét. A tudományos pontosság miatt is.

A műveket, számszerint: 177 plakátot és 288 kisgrafikát a bíráló bizottság a kiállításra beküldött 1200 munkából válogatta. A VI. Országos Plakátkiállítást a nyitvatartás három hetében közel 20 000 látogató tekintette meg.

Az eredményeket összegezve elmondhatjuk, az alkalmazott grafika nálunk is felnőtt, nagykorúvá lett. A reprezentatív seregszemle résztvevői nemcsak művészetből, humánumból is jelesre vizsgáztak. A művek meggyőzően bizonyítják, hogy alkotóikban a tehetség jó szándékkal és felelősséggel párosul. Ezekből ötvöződik magasszínvonalú, vizuális kultúránkat gazdagító művészetük. Azt, hogy a kiállítás jeles művei nyújtotta szellemi élvezetet a mindennapi életben még sokszor nélkülözni kényszerülünk, már ne tőlük, a művészektől, hanem a HIVATALOKTÓL és a SZERVEKTŐL kérjük számon.

Szentes Lajos

kereskedelem mellett újabbak is szót kérnek a grafika nyelvén.

A bemutatott anyag egy része aggasztó jelenségekre és tényekre figyelmeztet. A világ különböző részein háborúk folynak. 375 millió ember éhezik. Színesbőrű népek harcolnak függetlenségükért, emberi jogaikért. Elterjedtek a technikai civilizáció betegségei: a sugárveszély, a levegő és a vizek szennyeződése, a zajártalom, és ugrásszerűen emelkedik a közlekedési balesetek száma. Kíméletlenül szedi áldozatait az alkoholizmus és a túlzott mértékű dohányzás.

Amint ebből a felsorolásból is látható, a bemutatón nagy hangsúllyal szerepelnek az egészséget és a környezetvédelmet propagáló alkotások. Művészi intelmek, kiáltványok, manifesztumok ezek. A grafika, a plakát tehát nem önmagáért való, hanem közösségi, az élettel elkötelezett művészet. Szó szerint.

Magától értetődő, hogy a legkvalitásosabb művek a derékhadat képviselő nemzedék munkáiból valók. A műcsarnoki rendezvény gondolati tartalmát, mondanivalóját nehezen lehetne tömörebb jelképpé formálni, mint ahogyan Szilvásy Nándor megfogalmazta ezt a kiállítás plakátjának és emblémájának kiáltásra nyílt szájú, vaskos lábát a valóság földjén megvető P betűjével.

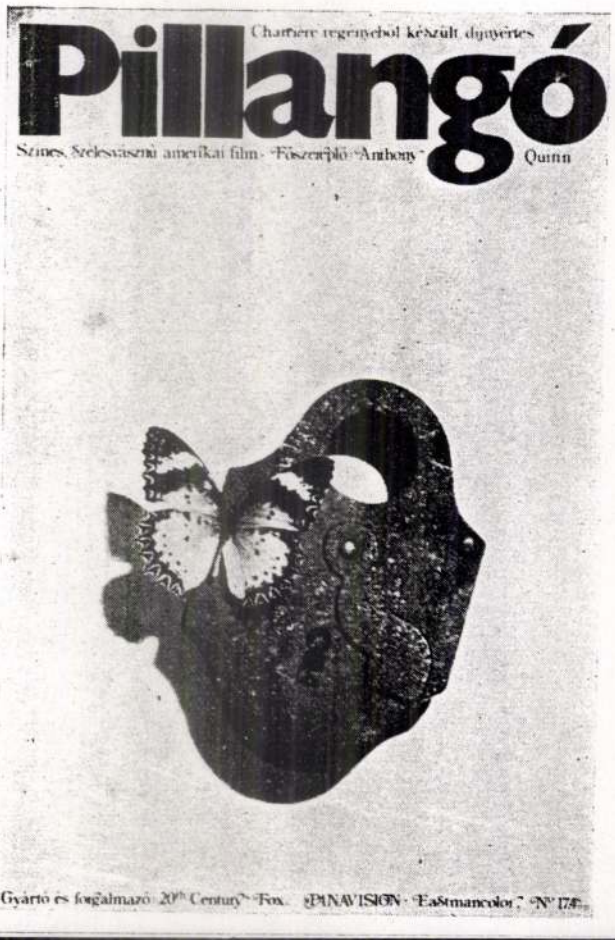

Érdekes jelenség volt megfigyelhető az utóbbi évtized középső harmadában az európai, főként nyugat-európai grafikában. Tért hódított újra a szecesszió. Ez a századelején keletkezett stílusirányzat dekorativitásánál fogva a síkművészeteknek – így a plakátművészetnek is – különösen kedvez. Ennek a stílusnak a jegyei átmenetileg a magyar grafikában is fellelhetők voltak, a hatás azonban nem bizonyult tartósnak. A mostani kiállítás arról tanúskodik, hogy plakátművészetünk frissebb, termése a konstruktívabb szerkesztés jegyében fogant. A komponálás zártabb, szigorúbb formarendet teremtett. A bemutatott műveken nyoma sincs már a néhány év előtti „új szecesszió" hullámzásának, s úgy tűnik, mintha művészeink a színekkel is mértéktartóbban bánnának.

Gondolatgazdagság, az asszociációk sorát elindító jelbeszéd, a frappáns, sokszor meghökkentő közlési forma jellemzője mai grafikánk fő vonulatának. Reménytelen vállalkozás lenne, ha itt részletekbe menő, aprólékos elemzésbe fognánk az egyes művekre vonatkozóan. Néhány példát mégis felhozunk anélkül, hogy ezekkel a példákkal rangsorolni akarnánk.

Szilvásy Nándor plakátjáról és emblémájáról már szóltunk. A legérettebb alkotások közül feltétlenül említenünk kell Papp Gábor: Országos Múzeumi Hónap '72 c. alkotását, amely már nem plakát, hiszen plasztikája révén kilépett a grafika két dimenziójából. Ezt a megoldást követi Tomaska Irén színes kompozíciója is. Artisztikusak Ernyei Sándor művei, köztük az egyéni kiállításra készített plakátja, amely szinte mindent elmond az alkotóról: mit csinál, milyen eszközökkel dolgozik. Akár egy nagyméretű, illusztrált névjegy, bemutatja a művészt. Politikai plakátjai megrendítő hatásúak.

A műszaki precizitást és a megbízhatóságot Sinka Mátyás: Rotring reklámja hirdeti csodálatos artisztikumával. Kiérlelt, szinte enciklopédikus tartalmat hordozó munka Máté András: Miért Amerika? c. plakátja. Finta József fotóeljárással készített aktos-kutyás plakátja telitalálat! A kereskedelmi reklám iskolapéldája. Meggyőzőek Gunda Antal és Vertel Beatrix alkoholizmus veszélyeire figyelmeztető lapjai. Szimbolikus a jelentése az ugyancsak Gunda által tervezett: Győzzük le a rettegést c. plakátnak, a hatalmas állatkoponyán

ismerték és mindjobban igénylik az alkotó iparművész részvételét tárgyi világunk formálásában.
A művészi tervezés és az ipari termelés kapcsolatait, kölcsönhatásait érintette többször is az a tudományos konferencia, amelyet a kiállítás megnyitását követően tartottak a rendezvénysorozat részeként. A kétnapos konferencia a jövő lakásának problematikáját vizsgálta komplex módszerrel: a formatervezés, az ergonómia, a szociológia és a pszicho-fiziológia aspektusaiból.

Azt, hogy a koordináció, az együttműködés az iparesztétikával – ezen belül a környezetkultúrával – foglalkozó szervezetek között szükséges, nem kell bizonyítani. A kiállítás, amellett, hogy programot ad és irányt szab az európai szocialista országok ipari művészetének integrációjához, meggyőző módon dokumentálja a formatervezés fontos feladatát, jelentőségét a társadalom életkeretének megformálásában.

SZENTES LAJOS

A kiállítás alkalmából JULIAN CRETU, a romániai Ipari és Termelési Esztétikai Intézet igazgatója az alábbi nyilatkozatot adta lapunk számára:

A Román Szocialista Köztársaságban az ipari esztétika problémáival több szervezeti módozatban foglalkoznak. Az iparesztétikai tevékenységek alapját a problémák tudományos megoldása, szervezése képezi. Intézmények, komissiók tevékenykednek ezen a téren. Intézetünk – „Az Ipari és a Termelési Esztétika Intézete" – közvetlenül könnyűiparunkhoz kapcsolódik. Állami határozat nyomán létrehozott (1971. július) új intézmény. Feladatai megegyeznek országunk általános ipari esztétikai tevékenységével.
Az ember barátságos világban akar élni, ami megegyezik az alapvető létkérdésekkel. Ebben a keretben az anyagi világ hasznosság-szépség kapcsolattá válik az országos tevékenység minden területén. Minden diszharmónia a szép-hasznos kapcsolatban elégtelen eredményekhez vezet. Az anyagi javak tömege attól függetlenül, hogy kielégíti vagy sem a szükségleteket, nem mellőzheti, nem kisebbítheti a mindennapi szépség szükségességét. Az iparesztétikai tevékenységet úgy kell szervezni, hogy az a termelés folytonos és állandó humanizálását mozdítsa elő, s ennek nemcsak elméleti, hanem a tárgyi tevékenységben is meg kell nyilvánulni.
Azzal a meggyőződéssel közlöm gondolataimat magyar kollégáimmal, hogy tevékenységeink, tapasztalataink hozzájárulnak a javakat létrehozó, alkotó emberhez méltó világ kialakításához.
A jabloneci kiállításon jelen lévő magyar alkotások bizonyítják ennek az országnak eredményeit, fejlődési irányait, amiért őszinte elismerésünket fejezzük ki és új sikereket kívánunk.

A magyar Iparművészeti Tanács is ehhez kívánt hozzájárulni, amikor az iparvállalataink, üzemeink termékeiből összeállított kollekciót kiküldte Jablonecba. Igaz, a magyar anyag tematikailag szerényebb volt, mint partnereink komplexitásra jobban törekvő válogatása, hiszen mi lakásbútort, együtteseket és garnitúrákat – amelyek egy-egy lakótér karakterét alapvetően meghatározzák – nem mutattunk be. Ezért eleve kizárt az összehasonlító értékelés lehetősége. Kockázatos lenne összevetni bemutatott lakástextiljeinket, kerámiáinkat, üvegtárgyainkat és híradástechnikai cikkeinket a kiállítás komplexen rendezett belső tereivel, vagy az NDK minden életfeltételt biztosító lakásával.

A komplexitás kiemelkedő példája volt az a modern konyha, amelyet a cseh Formatervezési Tanács mutatott be. A kis helyigényű, teljesen gépesített háztartási egységet házgyári lakásokba tervezték. Ez – az életünkben oly fontos szerepet betöltő berendezés – hasznos szépségével méltán aratott osztatlan sikert a látogatók körében.

A teljességet nélkülöző válogatás részvételünk eredményességét nem csorbította. Vállalataink termékei: az ORION tv-készülékek, a Finomkerámiaipari Művek üzemeiben tervezett és kivitelezett kerámia- és porcelánkészletek, edényszériák és dísztárgyak, a LATEX-vállalat bútortextiljei és függönyanyagai, a Soproni Szőnyeggyár faliszőnyegei biztosították a magyar kiállítás színvonalát és egyenrangúvá tették az ezekben a műfajokban szereplő külföldi tárgyakkal. Az érdeklődés, amely ipari termékeinket, köztük: Pécsi László, Cságoly Klára, Sz. Hófalvi Erzsébet, Dániel József, Hamza Erzsébet, Jakabné Seregély Márta, Torma Istvánné, Minya Mária és Szekeres Károly munkáit kísérte, tervezőink alkotótehetségének elismerését jelentette. Ez az elismerés iparvállalatainknak, termelőüzemeinknek is szól, amelyek fel-

GYERMEKSZOBA (CSEHSZLOVÁKIA)

DOLGOZÓSZOBA (NDK)

Szentes Cajo

Ipari művészet
1972/5. szám

A TÁRGYAK VILÁGA

NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁS ÉS SZIMPOZION JABLONEC NAD NISOUBAN

Az észak-csehországi városban július 7-én megnyílt kiállításnak már hagyománya van. A csehszlovák kormány 1969-ben a MINŐSÉG ÉVE címen meghirdetett – az ipari művészet ügyét felkaroló – átfogó programjában kiemelkedő szerep jutott az akkor első ízben megrendezett kiállításnak. A cél, amelyet a rendező szervek 1969-ben kitűztek: sokoldalúan ismertetni a formatervezett termékek tömeggyártásának, forgalmazásának és fogyasztásának jelentőségét, gazdasági hatásait és hangsúlyozni a design fejlődését – azóta sem változott. Ezeket a fogalmakat az idei kiállítás mégis konkrétabban tükrözi.

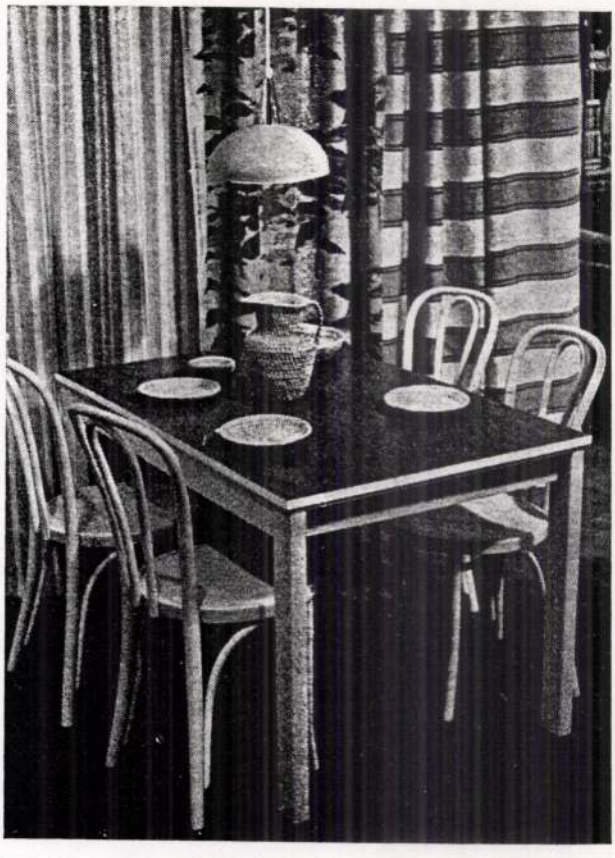

ÉTKEZŐASZTAL (CSEHSZLOVÁKIA)

Elsősorban azért, mert a mostani az előzővel szemben tematikus, homlokterében a lakáskörnyezet tervezése áll. A kiállítás vezérgondolata olyan komplex lakáskörnyezet kialakítása, amely a szocialista életstílusnak elválaszthatatlan alkotórésze kell legyen.

A 2500 m² alapterületen elhelyezkedő kiállítást a Csehszlovák Formatervezési Tanács rendezte, együttműködve az Építésügyi és Műszaki, valamint az Ipari és Kereskedelmi Minisztériummal. Az akció védnökségét a CSSSR Műszaki és Beruházásfejlesztési Minisztérium és az ICSID nemzetközi szervezete vállalta.

A résztvevők között a cseh és a szlovák iparesztétikai szervezetek mellett a lengyel, az NDK, a szovjet és a magyar iparesztétikai intézmény szerepel. Sajnálatos, hogy a bolgár és a román szervezet a kiállításra nem küldött anyagot.

A kiállítás – mint említettük – a lakáskörnyezet problémáival, az emberi életfunkciókhoz szükséges tárgyi feltételek formaképzésével foglalkozik. A résztvevők lakáskultúrával kapcsolatos tervezési koncepcióját demonstrálják a bemutatott lakásrészletek, funkcionális berendezések, egyes darabok, a velük szemben támasztott követelmények és szükségletek szerint.

A jabloneci kiállítás azonban nemcsak demonstrál. Jelentősége nem merül ki formatervezett, tehát esztétikai értékkel bíró lakáskulturális tárgyak: bútorok, textíliák, edények, háztartási gépek és dísztárgyak propagálásában, a fogyasztói igény felkeltésében.

A KGST-országok iparesztétikai szervezeti együttműködésének e formája túlmutat az idő korlátai közé szorított rendezvény gyakorlati célján. Elvi jelentőségét, hosszabb távra szóló érvénnyel a következőkben foglalhatjuk össze:

- hozzájárul az együttműködés további koordinálásához a lakáskultúrával kapcsolatos koncepciók kidolgozásánál;
- segítheti a szabványosítási normák pontosabb, összehangoltabb kialakítását;
- fokozhatja a kereskedelmi szerződések keretében felajánlott választék iránti igényt;
- elősegítheti a KGST-országok tervezőművészeinek és üzemeinek közvetlen tapasztalatcseréjét;
- elmélyítheti a szabadalompolitikát és a szerzői védelmet a konkurrenciával szemben.

" Uram, te vedd magadhoz lelkem !
Bocsásd be ott fenn örökébe
A hazatérőt !
/ Villon /

Felesége, Szatmári Gizella, nagy fájdalommal
tudatja mindenkivel, aki ismerte és szerette, hogy

Szentes Lajos
művészettörténész,

a Magyar Képzőművészek Szövetsége, majd az Iparművészeti Tanács titkára
a Műcsarnok ny.osztályvezetője
1995. október 2-án
élete 65. évében, hosszú, türelemmel és önfegyelemmel viselt
sulyos betegségben elhunyt.

Temetése az evangélikus egyház szertartása szerint
1995. október 24-én, kedden de. 11.00 órakor lesz
a Farkasréti temetőben.

Lelkiüdvéért a gyászmisét október 25-én, szerdán du. 18.00 órakor
mutatjuk be a zugligeti Szent Család plébániatemplomban
/ XII. Szarvas Gábor u. 52. /

Gyászolják: leánya: Ágnes, keresztleánya: Eszter, anyósa: dr. Szatmári Józsefné,
testvérei és rokonai: Gyarmati Józsefné és családja, Szekeres Józsefné és családja,
Szentes Imre és családja, Schlachta László és neje, Szatmári András és családja,
Kátay Jánosné, Kádár Béla és neje, özv. Rosta Jánosné és családja,
Magirius Mária, Magirius Gyuláné, Lehmann Lászlóné és családja,
Cziglényi Tihamérné és családja; valamint barátai és ismerősei.

Táviratcím: Szatmári, 1121 Zugligeti út 3.

A lakás jellegét, összképét döntően meghatározzák a bútorok és a textíliák. Ezek fajtáit mindig a tényleges igény szerint válogassuk össze! Ne csináljunk a lakásból se raktárat, se múzeumot! A kisebb alapterületű lakások bebútorozásának gondját enyhítik a különböző varia- és modulrendszerű bútorok. Az elemekben gyártott polc- és szekrénysorok az egyéni fantáziának is szabad teret engednek, alkalmazkodva a rendelkezésre álló felületek méreteihez. Alkalmazásukkal a holt tereket minimálisra csökkenthetjük. Törekednünk kell az egységes stílus kialakítására. A tárgyak formai megjelenésében mutatkozó szélsőséges kontrasztok, az éles színbeli eltérések nyugtalanító, fárasztó hatást kelthetnek.

A színelmélettel foglalkozó tudomány régóta vizsgálja a színek optikai és pszichikai hatását, kutatja viselkedésük törvényszerűségeit. Az eredmények gyakorlati alkalmazása a mindennapi életben egyre általánosabbá vált. Mégis különös gonddal kell eljárnunk a színek világában, mert könnyen érhet bennünket meglepetés. Divatossá vált a helyiségek falainak festésénél a különböző színek társítása. Jó színérzékkel meg is tehetjük ezt. Hiszen a megfelelő értékű szín felhasználásával elérhetünk optikai hatásokat, javíthatjuk lakásunk fényviszonyait és nagyobb hangsúlyt adhatunk a helyiség építészeti szerkezetének. De mindez a visszájára is fordulhat. A tarkaság, a színek rossz párosítása kiábrándító hatást eredményezhet. Ezért hálás nagyon a törtfehér falszín, tisztaságával, semlegességével nyugalmas keretet von a berendezési tárgyak köré.

A lakás textíliáival: a szőnyegekkel, a függönyökkel és textil faliképekkel hangulatosabbá, melegebbé varázsolhatjuk otthonunkat. A különféle textilek természetes puhaságukkal feloldják a bútorzat által keltett statikusságot, merevséget. Funkcióik azonban ennél konkrétabbak. Hangtompító, szigetelő, fényzáró (árnyékoló) és díszítő szerepük van.

A lakás kulturáltságának megbízható fokmérője a konyha berendezése és állapota. A mai lakások többsége „konyhacentrikus". Nehéz lenne kimutatni pontos okait ennek. A fővárosi és a vidéki nagyvárosok otthonainak zártabb jellege, az elrendezés szigorúbb szempontjai, a viszonylag kis méretek sok mindenre magyarázatot adnak. Ilyen helyeken óhatatlanul „ezermester-munkálatok" színhelyévé válik a konyha. Más a helyzet a vidéki, a falusi és a kisvárosi lakások viszonylatában. A kötetlenebb téralakítás, a rugalmasabban funkcionáló lakáselemek, a tágabb mellékhelyiségek, valamint a házat övező udvar és kert többféle módon is tehermentesítheti a konyhát. Ilyen lakásokban tágabb tere nyílik a házi munkák elvégzésének és a többféle teendő nem koncentrálódik kizárólag a konyhára. Még ilyen körülmények között is nehéz megvalósítani azt, hogy a konyha az otthon többi exponált részével egyenrangú legyen és korszerű berendezésével lakásunk teljesértékű részévé váljék.

A mai idők háziasszonyainak nagy részére nem csak a háztartás gondjai hárulnak. Teljesértékű dolgozói társadalmunknak, helytállnak a munka különböző posztjain, a szellemi és a gazdasági életben egyaránt. Elfoglaltságuk sokrétű. Nem csoda hát, ha az összezsugorodó idő sürgeti őket otthoni munkájukban, a háztartásban. A konyhai műveletek elvégzésére rendelkezésre álló szűk időkeretek a ma háziasszonyát arra ösztönzik, háztartását korszerűsítse, olyan eszközöket vegyen használatba, amelyek leegyszerűsítik, kevésbé teszik fárasztóvá az otthoni munkát. Tehát célszerűen segítik, kényelmét szolgálják. Ezt az igényt pedig csak a korszerűsített, a munkafolyamatokat rövidítő, kellőképpen gépesített konyha képes kielégíteni. Minden háziasszony örül egy-egy formás, szép színű edénynek, készletnek, s igen megbecsüli az „okos", mindig szolgálatkész gépet, és büszke a szép és praktikus konyhabútorra. Ezek a kellékek alkotórészei általános tárgykultúránknak, nem nélkülözhetjük őket, használatukra nap mind nap kényszerülünk. A téma néhány fontosabb kérdését érintettük csak. Célunk az volt, hogy ezekkel a gondolatokkal lakáskultúránk összetevőire fordítsuk a figyelmet. A probléma rendkívül időszerű és megoldásáért még sokat kell tennünk.

Programként álljanak előttünk Le Corbusier szavai: „Minden erő rendelkezésünkre áll: a gépek, a szállítóeszközök, az ipari szervezés, az adminisztráció, az elméleti tudomány és az alkalmazott tudomány... A feladat: a modern társadalmat kiragadni az összefüggéstelenségből s a harmónia felé vezetni. A világnak harmóniára van szüksége s arra, hogy a harmónia mesterei vezessék."

(Az Iparművészeti Tanács rendezésében Pécsváradon, 1971 márciusában megtartott ankét előadásának rövidített szövege.)

szakszerűen tervezett új típusok, ám ezek formarendje, stílusuk tisztasága még sokszor kívánnivalót hagy maga után. Azt már az eddigi tapasztalatok is bizonyítják, hogy a lakásgond megszüntetésére az építészet hagyományos gyakorlata nem alkalmas. A növekvő szükségleteket csak az új, tömegesen előállítható anyagok alkalmazásával és korszerű építészeti technológia bevezetésével lehet kielégíteni. Törvényszerű az a folyamat, amely az építészetben a legutóbbi évtizedekben végbement. Az építészetet megdrágító hagyományos anyagokat kiszorítja a vasbeton, a fém, az üveg és a műanyag. Újabb és újabb házgyárak létesülnek, megvetve egy új iparág alapjait. Ezekben az üzemekben az építkezés helyszínén összeszerelhető elemek: panelek és blokkok készülnek, futószalagon, százezres nagyságrendben. Az építészet — a tökéletesebb technika révén — nagyüzemi termelési folyamattá vált.

Az 1971—75-ös években hazánkban több mint 400 000 lakás épül. E lakásokat családok tízezrei várják, hogy bennük a mostaninál kényelmesebb, szebb otthont teremtsenek maguknak. Az új lakásokat azonban be kell rendezni, lakhatóvá kell tenni. A már meglevőket pedig a lehetőségek szerint, funkcióik mielőbbi korszerűsítésével a magasabb fokú következményekhez kell alakítani, komfortjuk szintjét emelni. Ez a követelmény a közművek szolgáltatásait nélkülöző lakástípusokra különösen vonatkozik.

A lakás, amelynek biológiai, fiziológiai, pszichológiai és higiéniai igényeket kell kielégítenie, téregységek, belső terek rendszeréből áll. E térrendszer elemeinek száma, a lakás alapterületének ésszerű felosztásától függően változik. Arányaikat, egymáshoz való viszonyukat és térbeli elhelyezésüket rendeltetésük szempontjai határozzák meg. Ezek a szempontok egyúttal a helyiségek berendezésére, a lakás tárgyainak, eszközeinek csoportosítására is érvényesek.

Általános követelmény már, hogy a lakás biztosítsa a pihenés, a művelődés, a főzés-étkezés, a higiéniai műveletek valamennyi feltételét, és mindezeket különítse is el egymástól. Nem másodrendű kérdés az sem, hogy milyen módon van megoldva a lakáson belüli közlekedés rendje.

Eddig főként az építészeti oldal kérdéseit taglaltuk. A lakás azonban tárgyak, használati eszközök nélkül üres keret csupán, végső, valódi tartalmát csak berendezése révén nyerheti el. A társadalmi rendeltetésű építészeti alkotások: középületek, művelődési, kulturális, egészségügyi és egyéb létesítmények belső tereinek művészi kialakítását tervező-művészek, belsőépítészek végzik. Napjainkban örvendetes módon már a munkahely- és környezetesztétika területére is kezd kiterjedni az iparművész szakemberek munkája. A lakások és az otthonok esztétikai rendjéért azonban tulajdonosaik a „felelősek". A magánlakások esztétikai minőségének zsinórmértéke csak az egyéni jóízlés lehet. Az ízlés változó. Minden kor kialakítja a saját, csak önmagára jellemző ízlését, amely egyben az adott kor művészete stílusának egyik tényezője is. Az előző korszakok bonyolultabb szerkezetű, sok „felesleggel" rendelkező formarendjét századunk embere megtisztította a számára már érdektelenné vált rétegektől. A formák tisztasága, a formai elemek közötti helyes arányok és az anyagok természetének tiszteletben tartása közelebb hozzák a tárgyat a funkcióhoz. Általuk jön létre a tartalom és forma szilárdabb egysége. Tárgyi világunk szűkebb körének, otthonunk kellékeinek rendjében is ezeknek az alapvető esztétikai törvényeknek kell érvényesülniük.

Az ízlés változása persze nem szakaszos, ugrásszerűen megy végbe. Periódusai nem különülnek el élesen egymástól. A formák régebbi motívumai egyideig tovább élnek, áthajlanak az újba. Elsősorban azok, amelyek keletkezésük idején is a legtartalmasabbak voltak.

Említettük már a művészeti szakemberek közvetlen szerepét a közlétesítmények esztétikai tartalmának létrehozásában. A tervezőművészek alkotómunkája nyomán mind több, az ipar által készített termék, tárgy és eszköz kerül a piacra kisebb-nagyobb választékot kínálva a vásárlóközönségnek. Ezzel az áttétellel tehát a művészi tervezés produktumai a felhasználó elérhető közelségébe jutnak. A funkcióbeli és esztétikai tartalmukat az alkotómunka integráló folyamatában elnyert tárgyak képezhetik a korszerű lakás berendezésének alapját.

A lakás felosztásában, elrendezésében sokféle körülményre kell tekintettel lennünk: kik használják a lakást, milyen az együttélő közösség összetétele: kor és nem szerinti megoszlása: milyen irányú a családtagok érdeklődése: hogyan biztosíthatók a közösségi élet feltételei? Az sem másodrendű kérdés, kínálkozik-e mód a személyes „birodalom" megteremtésére? Ha ez megvalósítható, elkerülhetjük, hogy az együttélő személyek zavarják egymást, amikor nyugalmat, csendet óhajtanak. A lakótereknek és a mellékhelyiségeknek párhuzamosan kell funkcionálniuk. Ez a helyiségek egymásmellettiségét, egymástól való különválasztását jelenti.

szűrt és újraköltött, de mindig a valóságban gyökeredző változatait látjuk tisztán fogalmazott művészi beszédben előadva. Ez egyúttal közös pozitív vonása, mondjuk így: alaphangja a kiállításnak. Ám a hasonlóság mellett szembetűnik az a különbség is, amelyik ugyancsak jellemzője a bemutatón szereplő anyagnak. Ez a különbség az alkotóművészek sajátos, egymástól eltérő érdeklődési körében s ebből következően munkáik tematikájában jut kifejezésre.

Maria Luszczkiewicz-Jastrzebska lapjai az elvontabb témák iránt való vonzódást mutatják. A tartalomnak megfelelően kifejezésmódja is indirektebb, átíróbb, mint kollegáié. Témakörében kiemeltebb helyen áll a zenei élmények által kiváltott érzelmi-hangulati állapot képi interpretálása és más, elsősorban érzelmileg megközelíthető problémák grafikai megoldása. Hiteles példa erre a *Hangverseny* (1966) c. műve. Ebben a munkában leginkább sikerült érzékletesen visszaadni a zene atmoszféra teremtő erejét. A geometrikus szerkezetű kompozíció éles kontrasztjai vibrálnak, az egyes képi motívumok dinamikusan áthatják egymást, lüktetővé, kavargóvá teszik az alighogy jelzett teret. Az *Epizód I.* (1966) jelzésű metszete sorozatból kiemelt darab. A formák — mint a többi munkáiban — itt is merészen stilizáltak. A kép erőteljes expresszivitását a fehér-fekete ellentétek ritmusa adja. A *Szürke ember* (1965) és a *Fekete madár* (1965) c. grafikák lágyabb tónusúak. Ezeken a megcsöndesült, halk szavú líráé a szó. Puha szürke árnyalatokban kel életre a súlyos férfiarc és a sors szimbolikus madara. Danuta Kolwzan-Nowicka alkotómódszerét a festőiség jellemzi. Kedveli a széles foltpászmákat, nem egy lapja tassiszta hatásokat mutat. Kompozícióit nagy felületekből, síkokból építi, de mindig felismerhető bennük az alkotást elindító alapmotívum. A „*Nyugati területek*" sorozatból való *Este* (1964) meg egy különálló lapja, a Híd című (1966) a mondanivaló sűrítésének kiérleltebb példái. Danuta Kolwzan-Nowicka a tárgyakat erőteljesen torzítja és szinte építészeti elemként alkalmazza azokat grafikáinak monumentális hatású architektúrájában. A nagy formákkal tagolt felületeken a tér gazdag szerkezetű, motivált.

Boleslaw Benciak litográfiái a múltba visszatekintőek. A művészt intenzíven foglalkoztatják a lengyel nép ősi pogány vallásának kultikus emlékei. Az 1962—63-ban készített sorozatában a keleti szlávok egyik istenének *Swietowit*-nak állított emléket. A témát a lengyel műemlékfeltárási munkák során újabban napvilágra került kereszténység előtti leletek szolgáltatták. Kevés színnel élénkített, realisztikus felfogású könyomatain a pogány isten profanizált ábrázolást nyer. Több változatban megörökített figurája az északi, középkori polgárvárosok szentfaragó mestereinek pörgekalapos apostolait idézi emlékezetünkbe. A vaskos fogalmazásban Swietowit isten inkább népmesék hősének asszociációját kelti bennünk, mintsem a történelemmé vált múlt misztikus méltóságára emlékeztetne.

Stefan Suberlak metszeteiben és litográfiáiban az anekdotikus hang dominál. A Katowicében élő művész alapos megfigyelője a vidéki életnek, nyomonkövetője azoknak a változásoknak, amelyek mind nagyobb mértékben és egyre gyorsuló ütemben helyezik új alapokra a lengyel föld emberének, a lengyel parasztnak életét. Stefan Suberlak népi ihletésű-stiláris jegyeiben is a népművészet formakincséhez forduló — metszetei szelíd megértéssel s néha bizony nem titkolt nosztalgiával szólnak a lengyel földmíves múltba vesző életformájáról, a tegnap valóságáról. A néha-néha nosztalgikusan csengő hang az emlékezés zsilipjén rekedt romantikus hangulatú élményeknek szól; a köpcös, vidám ügetésű lovacskának, a falusi vásárok lelket vidámító hangulatának meg az értő kézzel faragott, jól tenyérbe illő szerszámnyelek fogásának. De Suberlak grafikáin nem csak az emlékezés kap hangot, hanem a jövő formálásának igénye is kifejezésre jut. A *Ló alkonya* (1961) c. lap barázdába süppedt faekés parasztja fölött gépcsoda magasodik, maga alá kényszerítve a kenyérteremtés anakronisztikus eszközét.

Lengyel barátaink tolmácsolásában őszinte örömünkre újra alkalmunk volt megismerni tartalomban és formában egyaránt gazdag értékű művészetük egy részét, a mai lengyel grafika újabb eredményeit. Budapesti kiállításuk jelentős eseménye a két ország gyümölcsöző kulturális kapcsolatának.

Szentes Lajos

Bolgár iparművészeti alkotások

kiállítását láttuk a Műcsarnok kamaratermében. Nagyobbrészt a bemutatott művek — a Bolgár Népköztársaság Képzőművészeti Alapjának támogatásával és szervezeti közösségében dolgozó művészek munkái — a népi jellegű iparművészethez sorolhatók. Vagyis a művekben nemcsak az anyagszerűség és az egészséges formaérzék rokon a népművészet alkotásaival — amint általában az elmúlt évtizedek iparművészei tudatosan merítettek új erőt a népművészet forrásaiból, — de a szép együttesben kiállított kerámiák, fafaragások, bőrmunkák, ötvös és textilművészeti alkotások készítői sokszor a felhasznált anyagokban, a téma és díszítőmotívumok választásában is szorosan követték a hagyományos népművészetet.

Így e művekben a korszerűség sokszor semmitmondó meghatározása a tradicionális tárgyak használhatóságában nyilvánul meg. Ezt hangsúlyozta a rendezés is: az alacsony dobogókra elhelyezett nemesen egyszerű cserépkorsók, terítők és a faállatok, melyek egyben tálak, hamutartók, különösen jól hatnak felülnézetből, s ugyanolyan jól elképzelhetők modern interieurben, mint a falon bemutatott fém ikon-képek is.

A cifrálkodás mentes dekorativitás, az anyag rejtett szépségeinek szeretettel teljes feltárása, a régi forma ihletett újrateremtése teszi műalkotássá az ajándéktárgyakként sorozatban megvalósuló műveket is.

A népi formavilágú művészet üdítő hatását csak fokozza, ha játékos variációkat helyeznek egymás mellé ugyanegy motívumból. Az együtt bemutatott tárgyak szemléltetik, hogy a madár nyaka jó fogó a tálacskához, bármerre forgatja nagycsőrű fejét, s a szőttesen elég, ha a csíkban húzódó fonalak köze változik, máris érezzük az ismétlésben el nem fáradt alkotói örömöt. A cseréppoharaknál is csak jobb, ha a lecsorgó máz különféle ábrákat ír az egyszerű hengertestekre.

Az eleven invencióból született tárgyak megfelelő környezetüktől elvonatkoztatva, a műcsarnoki kiállításon is megőrizték esztétikai hatóerejüket.

Szegi Pálné

„Nonfiguratív plasztika a szocialista államokban"*

Ez a jelenlegi kiállítás címe, megnevezése. S e cím hallatára bizonyára mindannyiunk emlékezetében felvillannak azok a viták, művészetelméleti csaták, amelyek a nonfiguratív, az absztrakt művészetek szerepével, lét-

* A kiállításon elhangzott megnyitóbeszéd.

Bolgár iparművészeti kiállítás részlete – Exposition d'art décoratif bulgare. Détail
Фрагмент выставки болгарского прикладного искусства

Szentes Lajos
Ipari művészet
1971/2. szám

SZENTES LAJOS

ÍZLÉS – KORSZERŰSÉG – OTTHON

Amikor a lakáskultúráról, az emberi otthon színvonaláról anyagi és szellemi összetevőiről beszélünk, az építészet egyik fontos — mondhatnánk döntő — oldalát érintjük. Arról az oldalról ejtünk szót, amely a társadalom tagjai és legkisebb közösségei létfeltételeinek egyikét, a lakóteret hivatott komplex módon és szervezetten megalkotni, a társadalom fejlettségének megfelelő szinten. Az építészet a különböző társadalmi formációk kultúrájának, szellemi és gazdasági arculatának legfőbb jegyeit magán viselő művészet. Térben elgondolt és anyagokban, azoknak koronként változó, a funkciót mind tökéletesebben szolgáló fajtáiban megvalósított művészet. Rendeltetésének kettőssége a gyakorlati igények kielégítése és esztétikai „hozzáadások" révén az eszmei célok szolgálata, ha nem is emeli más művészetek fölé, mindenképpen megkülönbözteti azoktól. Szerepének e kettős tartalma korszakonként más-más módon érvényesült. Szellemi szférája a tudat függvényében, funkcionális elemei pedig az anyagi-technikai eszközök állapota szerint változtak. Építésztörténeti példák sokasága bizonyítja, hogy a művészetek egyik-másik korszakában megbomlott e két szféra kölcsönhatásából eredő egyensúly, és nagymértékű arányeltolódás keletkezett köztük. Ezt látjuk pl. a barokkban, a romantika korszakában, vagy a szecesszióban.

Az építészet esztétikai tartalma és gyakorlati, funkcionális szerepe időnként tehát szélsőséges formákban öltött testet, s kapcsolatukat igen távoli pontokról való érintkezés tartotta össze. A gyakorlatban mindezt tovább differenciálta az elmúlt korok társadalmainak jellege, e társadalmak osztályszerkezete, rétegeződése. Ezek mellett a társadalmi és stílusbeli hatások mellett érvényesültek az emberi települések karakterének formálásában olyan természeti tényezők is, mint a földrajzi, éghajlati viszonyok. Nagyok tehát a térbeli és időbeli távolságok a bennszülöttek cölöpházai és a Pitti palota között. Paradoxul hangzana egy reneszánsz főnemes palotájának kényelmét számonkérni a jobbágyok otthonától. Hiszen a két építménynek csak egyetlen közös vonása volt; mindkettőben laktak. Utóbbi esetében esztétikai hozzáadásokról, szellemi többletről aligha beszélhetünk. A jobbágy hajléka nemcsak az építészeti reprezentációt, a szellemi többletet, az esztétikumot nélkülözte, hanem híján volt benne az emberi otthon szerényebb kényelme is. Ezek az ellentmondások, az építészet funkcióinak ilyen erőszakos kettészakítása az osztálytársadalmak törvényszerű következménye. A kapitalizmus építészetpolitikájának alapja a telekspekuláció volt.

A szabad területek parcellázása és beépítése a haszonszerzés igézetében történt. A nem is nagyon távoli múltban az emberi mértéket eltorzító, az építészeti rendet szétziláló, züllesztő bérkaszárnyák és tömeglakások zsúfoltságában fulladozott a nagyvárosok lakosságának nagyobbik része. Ezeknek az antiszociális létesítményeknek jelentős hányada — sajnos — örökségként maradt ránk. Felmerül azonban a kérdés, milyen a mai lakáshelyzetünk és mit nyújthat az építészet a ma emberének? A lakásgond napjainkban világjelenség. Építészek, orvosok, szociológusok, jövőkutatók, politikusok serege keresi, kutatja a probléma legcélszerűbb megoldásának kulcsát. Korunkban az építészet, s ezen belül a lakásépítés ügye társadalmi méretűvé vált.

A népesség számának gyors növekedése, az emberiség teljesebb igénye, a minden előzőnél kulturáltabb életforma megteremtésére, kényszerítő erővel sürgetik ennek a súlyos gondnak a megoldását, s nem is akármilyen megoldását. Lakásviszonyaink mai állapotára a kétarcúság a jellemző. Egyfelől még a múlt emléke kísért. Ránk maradt az emberi mértéket meghamisító, napfényt, levegőt, higiéniát és növényzetet nélkülöző épületek láncolata, amely a szűk folyosóutcák szélein húzódik, szabad áramlást engedve a pornak, füstnek, zajnak. Mindez a nagyvárosok öröksége. De nem marad messze emögött az az ártalom, amely a régi falu és tanyatelepülések zömének jellegéből ered. E torzulásokat majd eltünteti a jövő.

Másfelől azonban feltűnnek a horizonton a korszerű építészet vívmányai, az új lakótelepek, hömlokzatukkal a fény felé fordulva s levegő áramlik körülöttük. Pozitív jelenségek tapasztalhatók már a vidéki lakásépítkezéseknél is. A régi életformát tükröző falusi funkcionalizmust fokozatosan felváltják a komfortot, nagyobb kényelmet biztosító.

Művészet, 1967. X. szám
Szentes Lajos

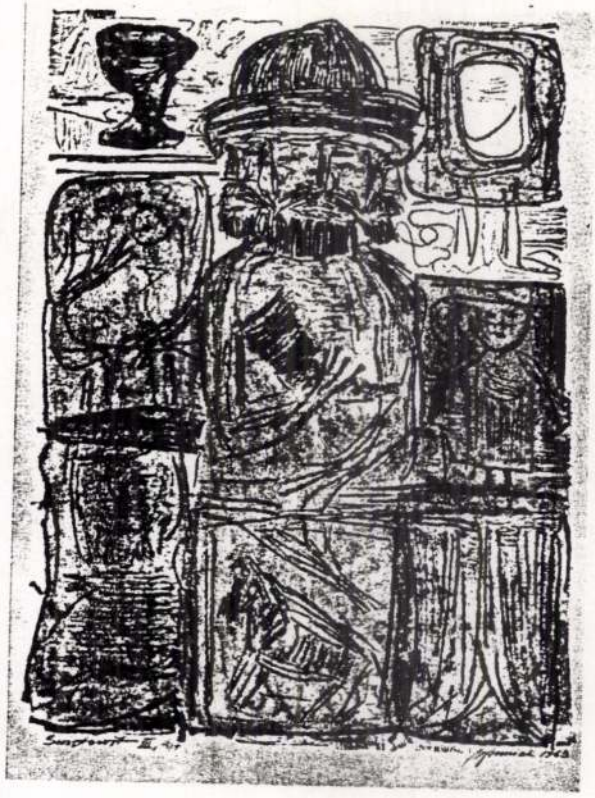

Bolesław Benciak: Swietowit
Ceuemoeum

tektúrákat megörökítő külföldi festőknek. E biztos, jelzett képének ismeretében nem lenne érdektelen oeuvrejének összeállítása.

A század első felének nagy haarlemi arcképfestőjét Frans Halsot egy budapesti portréja képviseli, melynek pendantjául a Szépművészeti Múzeum egyik legszebb holland portréját H. de Bye melankolikus hangulatú Női képmását állítottuk ki.

A kiállítás fókuszába Rembrandt és körének művei kerültek. A középponti falon Rembrandt közeli tanítványainak három olyan kiváló alkotása szemlélhető, melyek közelebb hoznak bennünket Rembrandt művészetének megértéséhez, mint maguk a Budapesten és Varsóban levő eredeti Rembrandt képek. N. Maes korai remekművét, a Vertumnus és Pomonát és F. Bol (Magyarországon nincs képe a művésznek) Anyát gyermekével ábrázoló, szokatlanul színes képét Varsó adta kölcsön, a középen kiállított remekmű, az öreg Rembrandt hűséges tanítványának A. de Geldernek Esztert és Mordecháit ábrázoló festménye a Szépművészeti Múzeum tulajdona. E csodálatosan szép kép aranyosan tüzes színeivel a késői Rembrandt-alkotások világába viszi a szemlélőt.

A Rembrandtot megelőző művészeket, az ún. pre-rembrandtistákat Cl. Moeyaert, P. Lastman (itt kiállított Tóbiás képe valószínűleg Rembrandt gyűjteményének volt egyik darabja és akkor készülhetett, amikor Rembrandt e mesternek tanítványa volt) és Pieter Potter alkotásaival mutatja be a kiállítás. Rembrandtnak három képe szerepel. Korai, 1630 körül készült Kincsrejtőjét még Leidenben tanítványaival, G. Douval együtt festette, Varsóból kaptuk Marten Soolmansot ábrázoló képmását, budapesti művei közül még a Mészárszéket állítottuk ki, melyet a 30-as évek végén festett. Műhelyében készült korán elhúnyt feleségének, a nagyon ifjú, ijedten bájos Saskiának profilképmása, melyet a varsói Múzeum küldött a kiállításra. A Rembrandt-kört még két festmény, a Szépművészeti Múzeum új szerzeményei egészítik ki, G. Dou korai, 1630 körül készült Lövésze és B. G. Cuyp az Angyalt Krisztus sírjánál ábrázoló képe, mely Rembrandt hasonló müncheni kompozíciójának hatása alatt készült. E két utóbbi újonnan tisztítva és restaurálva került a kiállításra.

A kiállítás másik középponti részében az ún. „italianizáló" mesterek alkotásai láthatók, azoknak a holland tájképfestőknek művei, akik több évet éltek Itáliában s onnan hazatérve életük végéig olasz táj- és épületemlékeket örökítettek meg. A legnagyobb mesterek kiváló alkotásain szemlélheti a látogató ezt az irányzatot, Cl. Berchem nagyméretű, idilli hangulatú Pásztorokat tájban ábrázoló képén, J. Asselyn ezüstös tónusú Rákhalászokat megjelenítő alkotásán, Ph. Wouverman és J. Miel képein, melyeket Varsóból kaptunk s végül a Szépművészeti Múzeum remek italianizáló festményein J. B., Weenixnek a Tempio di Vespasiano romjait megörökítő alkotásán és Dirck Dalens Fürdőző pásztorlányokat tájban ábrázoló képén, melyen a művész ecsetjével arkadikus ligetté varázsolja a tájat, amelyben a fürdőző pásztorlányok fürdőző nimfák hatását keltik, s végül két most először kiállított új szerzeményen: T. Wijck Olasz kikötőt kereskedőkkel ábrázoló színes kitűnő alkotásán és J. Bothnak Alkonyati olasz tájat megörökítő festményén. Az igénytelen holland tájat szeretettel, odaadással és kitűnő festői eszközökkel festették meg a Hollandiában élő tájképfestők. J. van Goyen, Salomon van Ruysdael, A. Cuyp, J. Wynants, Jacob van Ruisdael, S. de Vlieger stb. nagyon szép alkotásaikkal szerepelnek.

A kiállítás a XVII. századi holland festészet műfajgazdagságát is tükrözi. Egyik kedvelt műfaja volt a templombelső ábrázolása. A luminizmus nagy mesterének, P. Saenredamnak fehérfalú, fényben fürdő Templombelsője kiválóan képviseli ezt a képtípust. A paraszti zsánert A. v. Ostade, A. Both, J. Steen, C. Dusart képein a maga gazdagságában szemlélhetjük, az állatkép műfaját A. Hondius mozgalmas varsói képén, a halászokat és halcsendéletet P. v. Noort és D. Santvoort alkotásain, a tengeri képet ifj. W. v. de Velde és C. C. Wou képein. Az előbbin nyugodt, mozdulatlan vizen végtelen finomsággal hajókat festett meg a művész (a kép letisztítása után eredeti szépségében gyönyörködtet), az utóbbinak alkotóját viszont a háborgó északi tenger vadsága ragadta meg, melynek tarajos hullámain papírhajókként himbálóznak a vihartól dobált vitorlások.

Elegáns, nagypolgári szobabelsőben, finomkodó, kényes dámákat örökítettek meg a század derekán és második felében élő, franciás ízlésű ún. „finom festők". Még nem ezekhez tartoznak, de ezeknek a szemléletét előzik meg Pieter de Hooch és A. van den Tempel késői képei. A Levelet olvasó lány Pieter de Hooch Amszterdamban készült alkotása. A párás napsütés nyitott ablakon árad be a szobába, amelyen keresztül a háztetőkre és templomtoronyra látunk. A torony az amszterdami Westerkerk tornya; ebben helyezték örök nyugalomra Rembrandt hamvait. A. van den Tempel modelljét, a világoskék-ruhás sudár, szőke hajú fiatal lányt Diana alakjában festette meg. Az ezüstösen kék selyem megfestésében szinte már annyi örömet talál a művész mint Caspar Netscher, a finom festő, aki suhogó selyembe öltözteti a hölgyeket a Medaillon kép átadása c. polgári életképén. A legnagyobb finom festőnek, F. Ter Borchnak nincs képe Budapesten. Bájos levelet író katonáját Varsóból kaptuk a kép pendantjául kiállított Ochterwelt képpel együtt, mely utóbbi a művész olasz iskolázottságát is elárulja. B. van den Helst, akinek portréit sokkal jobban kedvelték az amszterdami polgárok, mint Rembrandtéit, Önarcképével szerepel a kiállításon. S. Rombouts Korcsolyázóinak mesterét újabban sikerült azonosítanunk.

A század végére unalmas akadémizmusba merevedik a friss, gazdag képzeletű, realista holland festészet. Ennek a franciás akademizmusnak legjellemzőbb festője a gazdag polgárok által oly sokat foglalkoztatott G. de Lairesse, akinek komplikált Allegóriáját a varsói múzeumból hoztuk a kiállításra.

A 69 képet bemutató kiállításon 64 különböző mester felfogását, szemléletét és egyéni stílusát ismerheti meg a látogató.

Czobor Ágnes

Lengyel grafikusművészek budapesti kiállítása

A budapesti Lengyel Kultúra sokoldalú programjában rendszeresen helyet kapnak képző és iparművészeti kiállítások is. Ezúttal négy grafikusművész munkáiból megrendezett kamarakiállítást láthatott a közönség a Népköztársaság úti olvasóteremben. A fővárosunkban most bemutatkozó művészek: *Maria Luszczkiewicz — Jastrzebska, Danuta Kolwzannowicka, Boleslav Benciak* és *Stefan Suberlak* a mai lengyel grafikusnemzedék középhadához tartoznak. Ahhoz a generációhoz, amelynek kiemelkedő szerep jutott abban a folyamatban, amely az utóbbi másfél évtized lengyel művészetét tartalmában és formájában egyaránt megnyitotta, vérkeringését felfrissítette s szerzett méltán megérdemelt elismerést nem csak a hazában, de a határokon túl a nagyvilágban is.

Az értékeiben gazdag lengyel grafikusművészet biztos statikáját — és az ebben rejlő józan erőt példázza a mostani kiállítás anyaga is. Stiláris szenzációkat, moderneskedő műhely-csemegéket a bemutató nem tartogat. S ha egynémely, extremitásokra áhítozó látogató ilyesmit keresett, szemlélődését bizony kárbaveszettnek kell tekintenünk. Miért? mert ezen a kiállításon formanyelvüket, egyéni stílusukat már kialakított, mondanivalójukat látványosság, bravúros mutatványok nélkül is megfogalmazni tudó alkotók munkáival van dolgunk.

Szenzáció tehát nincs. Van azonban művészet. Így egyszerűen, minden körülírás — toldás nélkül, a szó valódi értelmében. A kiállító művészek lapjain az élményanyag meg-

zásával a tartalom a legáltalánosabb jelentést kapja. Ez a közérdekű program motiválódik aztán tovább más munkáiban és ez indítja el az újabb sorozatokat is. Az *Atomcsend* lapjai nem csak a téma tekintetében, hanem nyelvezetükben, szimbolikájukban is közvetlenül kapcsolódnak a békéről szóló grafikák családjához. A *Madárbalett*-nál a kifejezés újszerű vonásait figyelhetjük meg. A téma tárgyi világa az emberre és környezetére utal, a szereplők azonban madarak. A mondanivaló ezekben az alkotásokban allegorikusan közölt, koreografikus jelképekben tömörített, elvont formában nyer kifejezést.

A nagy tematikus sorozatok közé ideget oldó, elmét pihentető apróbb munkák ékelődnek be. Bélyegméretű lapocskák, miniatűr portrék, ex-librisek készülnek. A kisméretű lapokon a rajz összegező, tömör. A stílus geometrizálóbb, mégis oldottabb, játékosabb ábrázolást mutat. Valószínű, hogy a díszítőkedv spontán áradása teszi őket ilyenné. Az idolforma ex libriseket változatossá teszi a dúcok különféle megmunkálása, a negatív és pozitív formák váltakozása.

Hincz Gyula több művében állít emléket a nehézmúltú, színesbőrű népek fiainak. Nem az egzotikum csábítja. Grafikáin nyoma sincs pálmakunyhó-romantikának vagy borzongató misztikumnak. A gyarmatok fiaiban az önmagát felismerő, öntudatra ébredt, a szabadságáért küzdő embert látja. Megkapó költői megörökítése e témavilágnak az éjbarna színű *Emberpár* c. rézkarca.

Az utóbbi évtized fordulóján stiláris változás figyelhető meg a művész grafikáiban. A korábbi karcokra annyira jellemző lágy ívelésű rajzot gyakran keményebb törések váltják fel, szögletesebbek, sarkosabbak lesznek a formák, sőt a vonalak néha összegubancolódnak, görcsberándulnak. Ilyen változást mutat pl. az Emberpár 60-as évek elején készített változata és az 1963-ból való páros portré. A formák görcsös feszültsége a lapszéleken sűrű, éles hullámzású redőpászmákban vibrál tovább. Figuráiból kemény, teret gyűrűztető lüktetés árad. A hevültebb stílusú fogalmazás alkalmas az alakok lelkiállapotának differenciáltabb megragadására.

Hincz Gyulának van egy kötetlen, máig be nem fejezett sorozata is. Ez a *Levelek Leonardóhoz* címet viseli. S mint ahogyan a *Jegyzetfüzet* lapjai nem publikáltak, ezek sem kerültek még a nyilvánosság elé. Műhelynaplónak is nevezhetnénk őket. Ezekben a munkákban a képi fogalmazásnak, a valóság átírásának többféle problémáját veti fel és vizsgálja. Az egyik ilyen gondolatkör a természeti és mesterséges formák képi elrendezésének kérdése, egymáshoz való viszonyuk a műalkotás szempontjából. Foglalkoztatja az is, hogy véletlenből alakított motívumok miként válhatnak egy-egy kompozíció tudatosan továbbfejlesztett elemévé. Az idetartozó grafikák másik csoportja formatanulmányokat tartalmaz. A karcok és metszetek egymás után következő fázisait mutatják annak a folyamatnak, amely a tárgy „valódi", természetes formájának rögzítésétől az átírásig, az absztrahálás folyamán a tartalom befogadásáig végbemegy. Ennek az analizáló munkának eredményeként nemcsak a valóság elemeire bontott képet látjuk, hanem azt is megfigyelhetjük, hogy ezekből a töredékekből miképpen építhető meg annak vizuális egysége. A munkában alkalmazott technikai eszközök igen változatosak. A karcoló eljárások mellett gyakori a fametszés. A már említett ex librisek mellett metszetei közül portréi tűnnek ki elsősorban. Az 1964-ből való *Portré* megformálása tekintetében a primitív művészetek maszk-faragását idézi. Ez a lap — mint annyi más műve is — több változatban készült el.

A legutóbbi fél évtizedben készült alkotások között jócskán találunk elvontabb ábrázolásúakat. A mester újra és újra vizsgálat alá vonja a tárgyakat, elemzi a térben való viselkedésük és egymásra való hatásuk törvényszerűségeit. Sokszor csupán néhány stilizált, szimbolikus jegy csoportosításával fejezi ki a témával kapcsolatos mondanivalóját. A hosszú ideig egyszínben tartott rézkarcok sorát színes technikával készült lapok szakítják meg. Igaz, hogy a színek alkalmazásának mértéke szerény, a skála szűk, a kékre és a vörös egy-két változatára redukálódik csupán. Szerepük sem több, mint egy-egy elem hangsúlyozása, vagy a lap síkjának megbontása, tagolása.

Az 1964—65-ös évek termésében mintha oldódna a korábbi feszültség. A görcsbe rándult vonalak kisimulnak, szelídebb ívelésűek lesznek. Ez a „puhább" formálás jellemzi az *Öt figura* és a *Zengjen a dal* c. alkotását is. Az utóbbi nőalakja mintha egy XX. századi Daphné lenne. Alakjában az élet matemorfózisát látjuk végbemenni. A virtuóz rajzkészséggel komponált *Pihenő*-ben a megélt sors szimultán emlékképe tárul elénk. A monumentális hatású rézkarc megmunkálása tekintetében is eltér a hagyományos megoldástól. A tűvel való karc mellett fontos szerep jutott a különféle dörzsölő és csiszoló szerszámoknak is. Mintha acélecsettel húzták volna a szélesen hömpölygő, sűrű vonalú pásztákat. A *Varázsló* újabb grafikáinak egyik magasszintű vizuális igénnyel megfogalmazott remeke. Tartalma szimbolikus. Azt példázza, hogy világunk titokzatos erőit csak az ember képes megragadni, és céljai szolgálatába kényszeríteni.

*

Hincz Gyula grafikái művészi dokumentumai a magaszabta követelmény teljesítésének. Nemes értékű művészetét az ember, a társadalom iránti felelősség érzete hatja át. Alkotó kezén magas hőfokon edzett művek születtek, amelyek központjában az ember áll. „A gyümölcsöző és termékeny békét létrehozó" ember. Művészetével a való élet inzsellérjéül szegődött, hogy Gorkij szavaival élve — mérje ennek az életnek nemcsak a hosszát és a szélességét, mélységét és magasságát, hanem a peremét is. Őszintén hisszük, hogy ez az életmű sok új értékkel gazdagodik még okulásunkra és örömünkre, hazai grafikusművészetünk dicséretére.

Szentes Lajos

*

LEVÉL A MŰVÉSZET SZERKESZTŐSÉGÉNEK

(Mikus Sándor Rózsa Ferenc kútjáról)

A Művészet novemberi számában Pogány Ö. Gábor méltatja Mikus Sándor Kossuth-díjas szobrászművész legújabb alkotását, a Rózsa Ferenc emlékkutat, amelyet a VII. kerület Jósika utca kis térré öblösödő részén állítottak fel, ahol betorkollik a Rózsa Ferenc utcába.

Mi, környéki lakók örömmel fogadtuk és nagy gonddal tartjuk rendben a kis teret, amely művészi díszkútjával büszkesége nemcsak a környéknek, de szoboralkotásokban meglehetősen szegény kerületünknek is.

A művészi emlékkút a szépen kiépített kis térrel valóságos „ékszer" benyomását keltené, ha a környező házak nem lennének oly elhanyagoltak és még egy hiányosság: amikor eljön az este, „őskori" pislákoló fények félhomályában vész el a művészi emlékmű.

A kerület e részének városképét üdítően emelné az ízlésesen tatarozott házaktól övezett, korszerűen megvilágított Rózsa Ferenc emlékkút.

Arra kérjük a „MŰVÉSZET"-et, hogy soraink közlésével hívja fel ezekre a hiányosságokra az illetékesek figyelmét.

Budapest, 1967. dec. 10.

Massányi József
kerületi tanácstag, a VII. ker. Tanács VB-nek tagja

Örvös János
a Hazafias Népfront VII. ker. Biz. elnökségi tagja

Gyarmathy Lászlóné
az 52-es körzet tanácsi összekötője

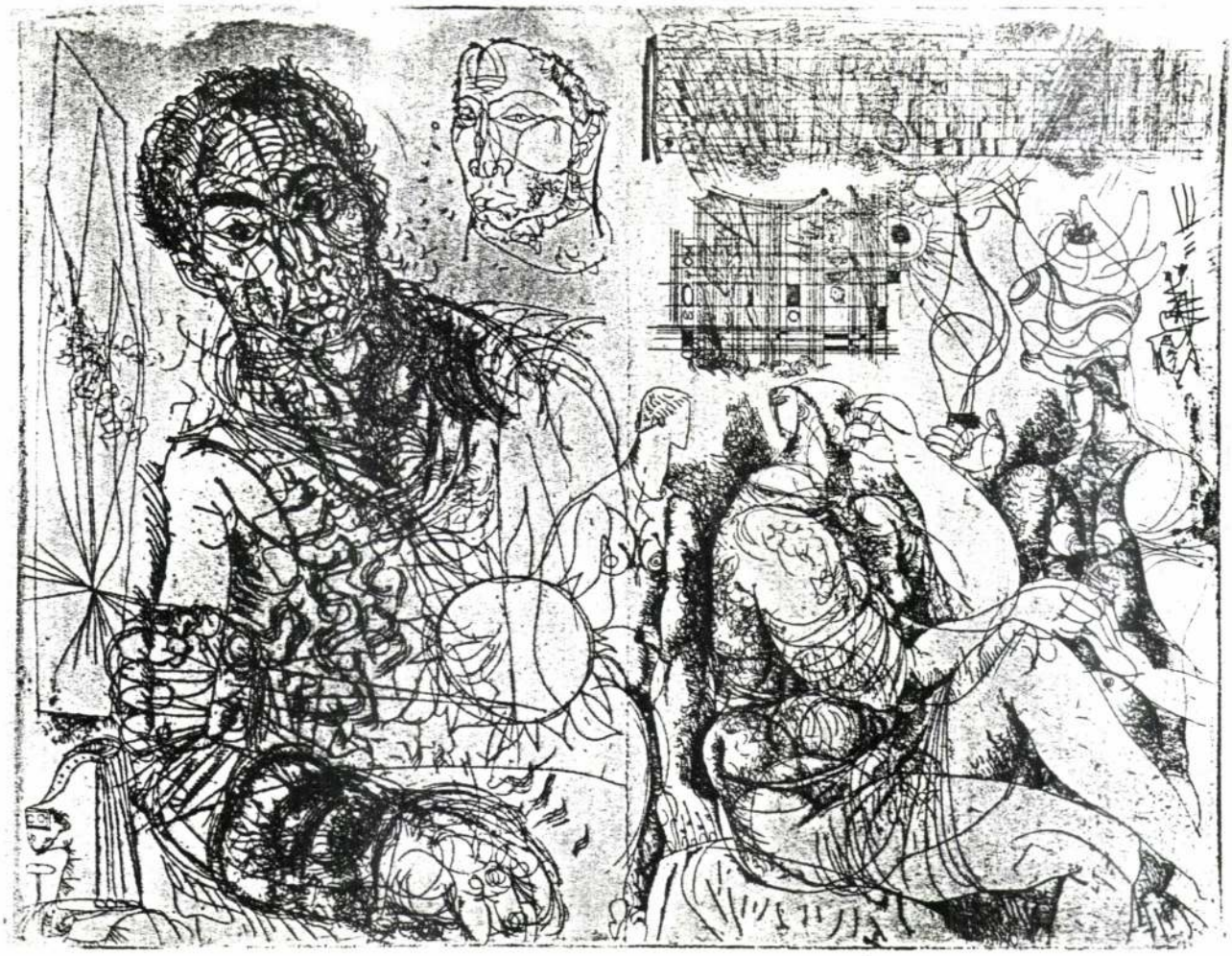

Hincz Gyula: Kompozíciók — Compositions — Композиции

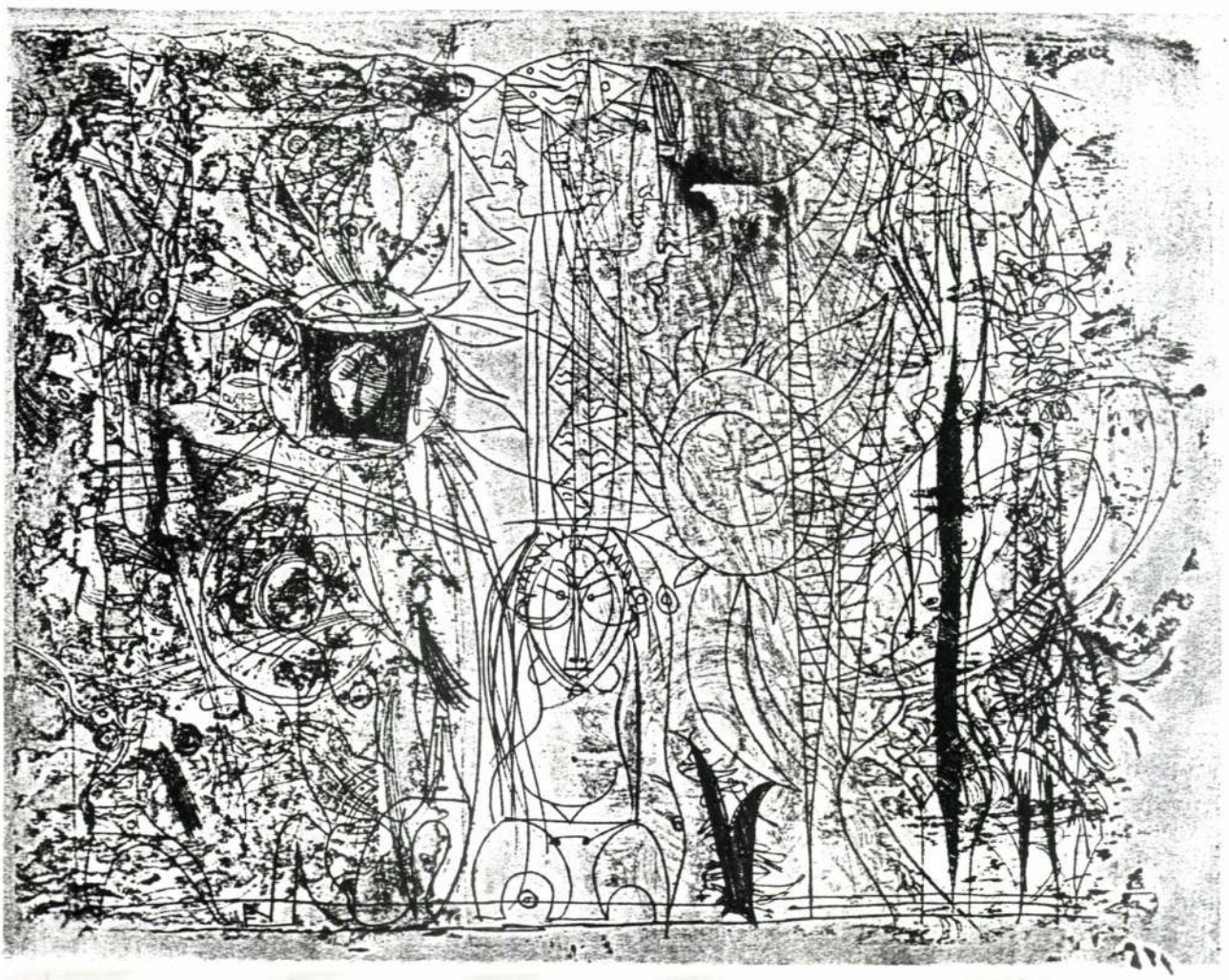

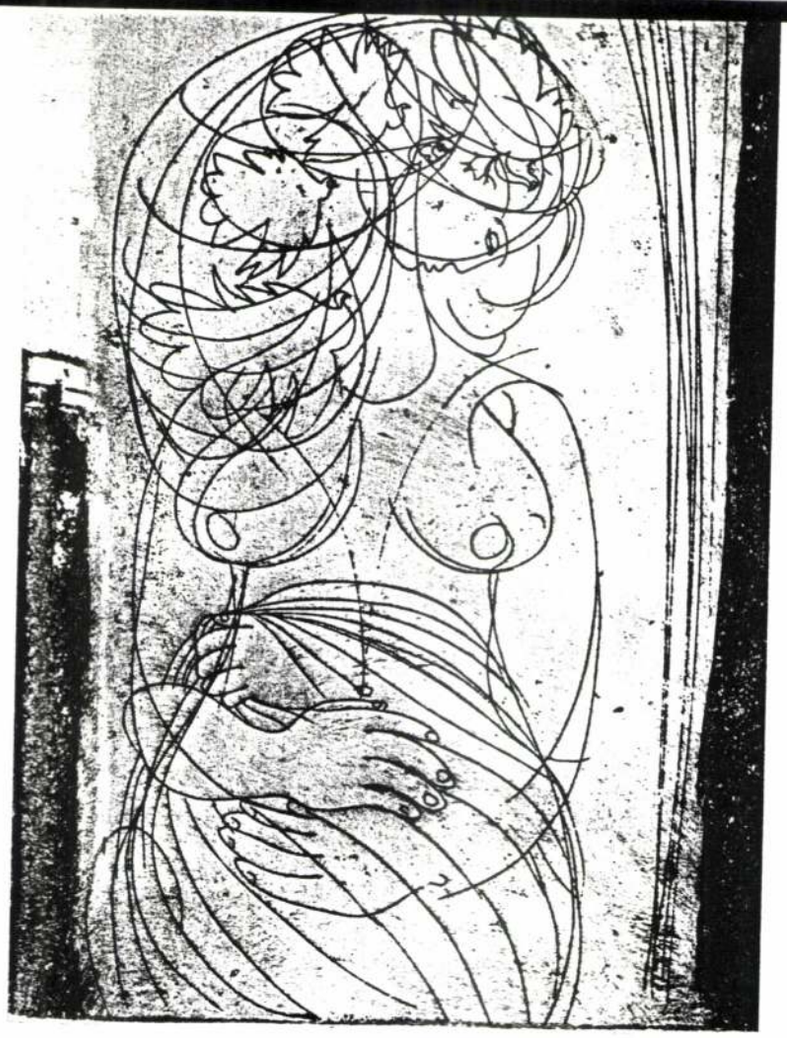

Hincz Gyula: A Béke sorozatból
De la série «Paix»
Из серии «Мир»

hangja azonban, mint a pusztába kiáltó szó, elvész a rendszer sivár süketségében. A húszas-harmincas évek kényszerű hétköznapiaiban nagyobb szabású feladat vállalására nem nyílik alkalma. Tevékenységének a hivatalos kultúrpolitika nem nyit teret. A mostoha helyzetben kénytelen olyan terület felé orientálódni, amelyen az alkotói munka biztosítottnak látszik. Így történik, hogy művészete új ággal gazdagodik, s elkezdődik a könyvillusztrációk máig tartó hosszú sora. (Hincz Gyula könyvillusztrátori munkásságát a Petőfi Irodalmi Múzeumban a nemrégen megrendezett kiállítása alkalmából Pogány Gábor méltatta a Művészet 1967 októberi számában.)

*

Aki Hincz mester alkotói pályáját figyelemmel kíséri, tudja, hogy művészete az 1945-tel bekövetkező új történelmi korszakban indul virágzásnak igazán. Érthető tehát, hogy grafikai tevékenysége is ekkor kezd kiteljesedni. A II. világháború utáni években a biztató jövő, a megnőtt valóság, felismerés új élményekkel lepik meg s cselekvésre sürgetik. Karcolótűje és metszőkése alól áradnak a különálló lapok, majd később a kötött vagy kötetlen sorozatok. Munkájában a rézkarc-technikát alkalmazza leginkább. A dolgokba való látniakarását, a valóság szerkezetét, erővonalait érzékenyen kitapintó rajzkészségét a karcolótű hűségesen szolgálja. Ha ritkábban mégis a fametszés eszközeit alkalmazza, vésője alól a sűrű, tömöttrostú száldúcokról mozgékony vonalrendszerű, karchatású metszetek kerülnek ki.

Missziónak tekinthető az a törekvése, hogy a fontosabb politikai, művészeti és irodalmi sajtóorgánumok köré élvonalbeli illusztrátorgárdát szervezzen. A publicisztikai írásokat kísérő rajzokban, illusztrációkban a szélesebb olvasórétegek ízlése fejlesztésének fontos eszközét látja.

Erejének nagy részét azonban mégsem a rajzok, hanem a sokasodó grafikák igénylik. A többnyire szintén sokszorosító technikával készített könyvillusztrációk mellett mind számban, mind művészi érték tekintetében megnőtt a szerepük az önálló grafikáknak. A témát, mint mindig, most is az ember szolgáltatja. Az ötvenes évek első felében készített lapok nőalakjaiban az időtlen szépség, a jövőt fürkésző bizakodás és a harmónia ígérete fogalmazódik meg. A szemekben néha ott szorong az aggodalom, a kétség és bizonytalanság érzése is. A bonyolultan dimenzionált állapotokat a kemény tördelésű vagy puhán ívelő vonalrendszerek motivált alkalmazásával fejezi ki Hincz Gyula. *Beszélgetők*, *Leány virággal*, *Sára és a Béke*. A higanymozgású társadalmi és politikai változásokat aktív érdeklődéssel kíséri. Műszer érzékenységével reagál világpolitikai eseményekre, a háborús veszélyre, a színesbőrű népek szabadságküzdelmére, s a hatalmas méretű békemozgalmakra. Aggódva és reménykedve keresi a választ arra, hogy az ember fölött eluralkodó technikát kordába tudja-e tartani az emberiség békeakarata, okos és hasznos érdekéhez tudja-e igazítani az erők modern mechanizmusát. Ebben a szellemben fogant több rézkarca, köztük olyan kiemelkedő alkotás, mint a *Furulyás* és a *Tanulmány a békéről*. A már többször megpendített témát a mondanivaló ereje sorozatokká rendezi. A *Béke* sorozat első változata 1959-ben készül el. A téma megfogalmazásához olyan motívumokat és szimbólumokat választ a *mester*, amelyek alkalma-

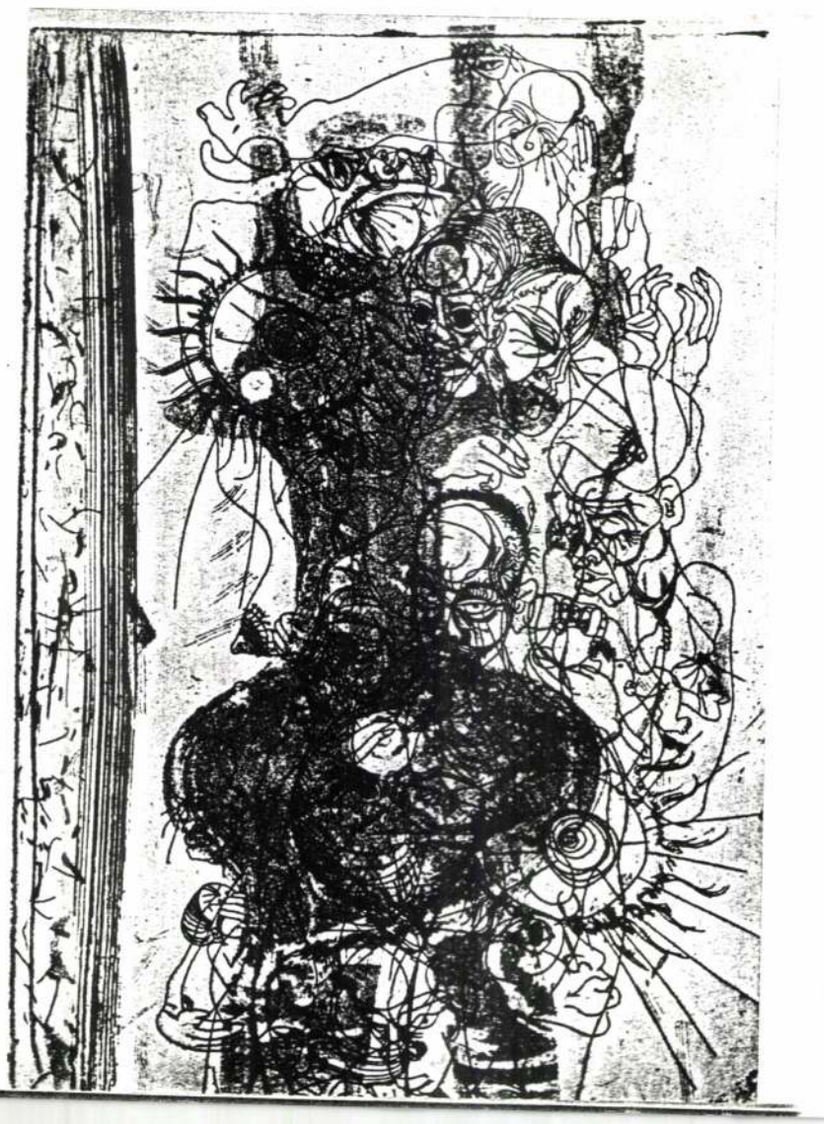

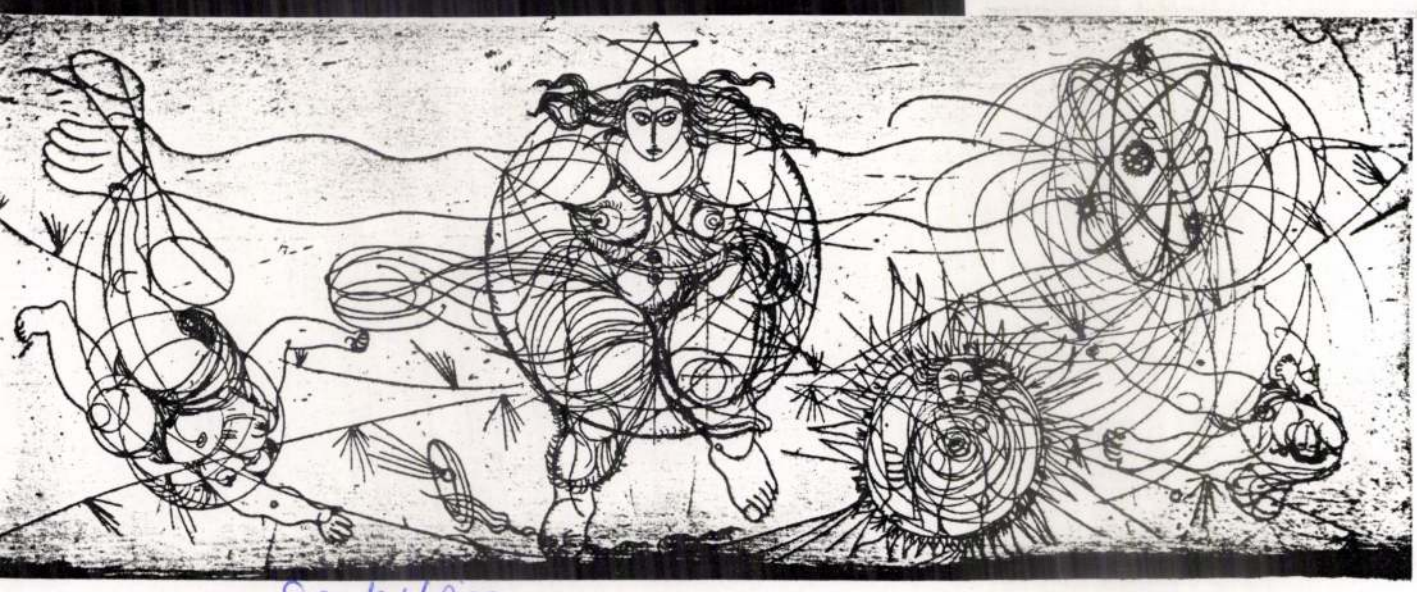

Művészet, Szentesi Lám
1968 · II. szám

Hincz Gyula: Kozmikus kompozíció — Compositon cosmique — Космическая композиция

HINCZ GYULA GRAFIKÁI

— VONÁSOK A MŰVÉSZ PORTRÉJÁHOZ —

Kevés olyan alakja van élő művészetünknek, akinek életútja annyira szerteágazó, alkotómunkássága olyan sokfelé mutató, a valóságot olyan sokféleképpen megszólaltatni tudó lenne, mint amilyen *Hincz Gyuláé*. Nehéz hát a dolga az eredmények számbavételére törekvőnek, még akkor is, ha feladatát szerény mértékkel jelöli ki és figyelmét az eddigi életmű egyik oldalára — a grafikai művekre irányítja csupán. Emiatt írásunkban nem is vállalkozhatunk többre, minthogy néhány vonással gazdagítsuk, ha lehet, teljesebbé tegyük a mesternek a mostanában közreadott írásokból kirajzolódó portréját. Aztán a megsokasodott, művészeti írásunkat terhelő adósságot is nehéz lenne egyszerre kiegyenlíteni, bár ennek törlesztése most van folyamatban.

*

Hincz Gyula grafikai munkássága közel fél évszázadnyi idő egymástól eltávolodott pillérei között ível. Noha a *mester* festőnek tartja magát elsősorban, a sokszorosító grafika művelése alkotóútját végigkíséri s e technikával készített művei oeuvre-jének szerves részét képezik. Művészetének ismeretében bízvást mondhatjuk, hogy a grafika művészi tevékenységének egyik fontos és állandó eszköze lett.

Az induláskor a főiskolai tanulóévek alatt Rudnay magyar hagyományokban gyökeredző kötöttebb realizmusát és Vaszary érzékenyebb mozgású stílusát kapja útravalóul. Később rövidebb-hosszabb ideig tartó külföldi útjain más hatások is érik. Figyelme a század elején nagy tért hódító szigorú szerkezetű, fegyelmezett logikájú kubizmus, meg a hevültebb állapotú expresszionizmus felé fordul. Később az újklasszicizmus kelti fel érdeklődését. De a kifejezési formák és eszközök értékét már akkor is a mondanivaló megfogalmazására való alkalmasságuk, tartalomhordozó képességük szerint ítéli meg. Kritikus, elemző módszerével magyarázható az, hogy a különböző nyelvezetű stílusok hajlékony eszközzé váltak kezén és ötvöződtek egyénivé mondanivalója kifejezésének szolgálatára. Hogy mi ennek a mondanivalónak lényege, tartalma? Válaszként hadd közöljük itt ars poeticáját — saját megfogalmazásban:

Szeretem az életet, az alkotómunkát, a békét, amely gyümölcsöző és termékeny; — az embereket, akik azt létrehozzák. Mi egyéb feladatom lenne hát, mint résztvenni e nemes küzdelemben egyszerűen — ahogyan tudom — ecsettel, vésővel.

(Új Írás, 1965. márciusi száma)

Egyszerűen fogalmazott, mégis teljes igényű művészi hitvallás ez. Bölcs értelemre épített, emberért való. Ez a humanizmus, amely gondolat is, meg érzelem is egyszerre, hatja át s determinálja alkotótevékenységének minden produktumát. Legyen az freskóba festve, gobelinba szőve, fába metszve, vagy fémlapra maratva. Művészete progresszív, a társadalom szolgálatába állított, azzal elkötelezett művészet. Százakban számlálható grafikai műveiben a jelent alakító és a jövőt magunkhoz igazító akarat művészi megfogalmazását kapjuk. A mai valóságot hűen tükröző tartalom azonban csak korszerű formában kelhet életre, s ezt jól tudja Hincz Gyula is. Emiatt művészetétől idegen a sablon, fogalmazása nem tűri a konvenciót. „Nem utánozni kell a tárgyat, hanem a jelentését tolmácsolni." — idézte egy beszélgetés alkalmával *Roger Garaudy* szavait. Jelentését, vagyis a tartalmát, amely mindig több, mint az azt hordozó forma. A tartalom megragadásához viszont csak alapos szelektáló és magasrendű elvonatkoztató műveletek révén juthatunk el. Erre törekszik következetesen, ám soha sem öncélúan. Módszerétől idegen az önmagáért való művészet teóriája, noha az alkotómunka folyamán az absztrahálás igen távoli pontjaira is eljut. A tárgytól messze eltávolodik, de a kapcsolatot vele nem szakítja meg. A témától való elvonatkoztatás folyamata nála logikusan véghezvitt, vizuálisan megindokolt cselekmény.

Hincz Gyula az emberi sorsok avatott tehetségű krónikása — mondhatnánk szociográfusa. Figyelmének gyújtópontjában az ember áll. Az ember, küzdelmeivel, szorongásaival, boldogulásával és tudatos, rendet építő cselekvésével, a maga teljességében. Ezt a „témát" kutatja, faggatja, nem lanyhuló akarattal, immár több mint négy évtizede, s mindig mondani tud róla megismerésre érdemeset. Kezdeti bizonyítékai ennek azok a második világháború előtti grafikák, amelyek ha gyér számban is, de fellelhetőek. Néhányat belőlük a Magyar Nemzeti Galéria őriz.

A *Dombos táj*, a *Temetés*, az *Anya és gyermeke* és a *Bánatos emberek* c. rézkarcokra gondolunk. E dokumentum-értékű lapok a két világháború közötti magyar valóság szimbolikus bírálatai. A művész

Művészet, 1968. I. szám

-pai tál. 1838 — Plat de Pápa
Блюдо из города Папа

lett szerepel már a gépi technika is, vagy — mint a kerámiában — az ősi fazekas technika díszítő elemeit már a gyári úton előállított porcelánon is megtalálhatjuk. Ilyen szempontból is érdekes és tanulságos az Iparművészeti Múzeum üzbég kiállítása.

Katona Imre

Új szerzemények az Iparművészeti Múzeumban

Gyűjteménygyarapítási gyakorlatunk — más művészeti múzeumokéhoz hasonlóan — valójában nagyon esetleges: kereteit az anyagi ellátottság, a gyűjteménycsoportok hiányosságai és a kínálat szabják meg. A tárgyszaporulat azonban nemcsak vásárlások eredménye, hanem olykor jelentős mértékű az ajándékozás és a hagyaték, sőt a más intézményektől átadás révén bekerült darabok száma is. Tehát nemcsak a gyűjtemények hézagpótlása és a chef d'oeuvre-ök megszerzése — mint tudatos, legfontosabb szempont — érvényesül, hanem szerencsés esetben — terven felül — segít a véletlen is. Ilyen volt pl. Basch Jenő hagyatéka, mely 40 db különböző korú és típusú órát tartalmaz; az Állami Vásárló Bizottságtól kapott, Tafner Vidor (1881—1966) készítette ékszer kollekció; vagy a Műcsarnok 1965/66-os mai magyar iparművészek kiállításán az ÁVB számunkra vásárolt modern ékszeranyaga is.

Az Iparművészeti Múzeum külön kamarakiállításon mutatta be az ötvös és a kerámiagyűjtemény egy éves gyarapodását.

Az ötvösgyűjtemény műtárgyszaporulata a magas művészi színvonal mellett mennyiségileg is nagy volt. Pótolni igyekeztünk pl.a napjaink ékszereiből mutatkozó gyűjteményhiányt, mely anyagban Barta Éva remekül összehangolt színezésű, zöld-barna zománcos nyaklánca aratta a legnagyobb sikert. De a modern alkotások mellett a korábbi évszázadok női ékességeiből is szerzeményeztünk. Így többek között egy barna hajból font hosszú nyakláncot kereszttel, mely arany kapcsokkal ellátott 19. századi ékszer-érdekesség; s egy történeti nevezetességű régi melltűt. A rubinnal, smaragddal, gyöngyházzal gazdagon díszített aranyozott ezüst tű a régi magyar ékszerek egyik nemes szépségű példánya. A 17. század első feléből származik, s a hozzáfűződő, nagyjából hitelesíthető hagyomány szerint a „drégelyi hős" Szondi György unokájáé, Zsuzsannáé volt. A nagyméretű melltű két behajlítható végével kisebbre alakítható, s ebben a formájában is viselhető. Leírások szerint egykor nyakék tartozott hozzá.

A zománcgyűjtemény számára szintén igen jelentős műtárgyat vásároltunk: egy „Krisztus-sírbatételé"-t ábrázoló limoges-i lemezt. Az eddig csak letétként őrzött festett-zománc kép a 16. századi francia technika magas művészi színvonalát reprezentálja.

Óragyűjteményünk nemcsak hagyaték, hanem vásárlások révén is bővült. Egyik figyelemre méltó tárgyunk az a nagyméretű képóra, melynek képzeletbeli tájképét jelzése szerint „fest. Telepy Gy. nemzeti Színész, 1842", — Telepy Károly neves romantikus festőnk atyja, festő, színész, illusztrátor és színházi díszletfestő alkotta.

Ötvösgyűjteményünk is számos kiváló alkotással gyarapodott, így: May Mihály II. (megh. 1776) 18. század első felében készült aranyozott ezüst talpaspoharával. A kiváló mester a Brassóban évszázadokon át működő népes ötvösdinasztia legjelentősebb tagja volt, kinek munkásságát magas művészi és technikai színvonalú ötvösművek bizonyítják. — Egy „kókuszserleg" pedig — ki tudja milyen hosszú hányattatás után — kissé sérült ezüst foglalattal került múzeumunkba, méltó helyre. Az 1600-as években készült művet a MÉH Vállalat roncstelepéről, a beolvasztás végleges megsemmisülése elől menekítette meg jó sorsa. — Szentpéteri Józseftől (1781—1862) — a 19. századi Pest ötvösművészetének kiemelkedő jelentőségű mesterétől — egy 1826-ban készített tálcát és az 1847-ben alkotott, eredetileg 26 db-ból álló Majthényi-féle piperekészlet remekművű domborítással díszített két kerek dobozát szereztük be.

A számos gyűjteménycsoportból álló ötvös osztály utolsó évi gyarapodását még réz és bronztárgyak, öntöttvas persely, erdélyi óntányérok, s a pravoszláv egyházi gyűjtemény számára a görögkeleti vallás néhány emléke teszik teljessé. Utóbbiak közül egy Athos hegyi nagyon finom puszpángfaragvány: 16. század végén készült artophorion, azaz templomocska alakú ostyatartó szelence tarthat számot a legnagyobb érdeklődésre.

Héjjné Détári Angéla

Néhány gondolat egy iparművészeti bemutatóról

Iparművészeti Kiállítás nyílt meg nemrégiben a Fővárosi Művelődési Ház Fehérvári úti helyiségében. A bemutató a Kiállítási Intézmények és a művelődési ház közös akciója eredményeként jött létre.

Azt már előljáróban leszögezhetjük, hogy gondosan válogatott, jó színvonalú anyagot láthatott az érdeklődő közönség ezen a koraőszi bemutatón. A művek, amelyek most közönség elé kerültek, nemcsak nemes értékűek, de technikai megosztottságuk révén változatosak is. A 28 művész 121 alkotása mai iparművészetünk jeles művelőinek műhelyéből került ki. Egyrészük már ismert, márkás külföldi múzeumokban is reprezentálta újabb iparművészetünket, míg a többi most szerepel először nyilvánosság előtt. Ha nem is egyenlő arányban, de szóhoz jutottak a különféle technikák. A bemutatón képviselve van a kerámia, a textil, az üveg és az ötvösművészet. A műtárgyak funkciójukat tekintve két ágra bomlanak. A kifejezetten díszítő jellegű „csak" esztétikumukkal ható művek (textil és kerámia faliképek, ötvösmunkák) mellett szerepet kaptak használati eszközként is funkcionáló alkotások (függönyök, kerámia és üvegedények, tálak, vázák stb.).

Mint ahogyan a kiállítás keresztmetszete is szemlélteti, a rendező szerveknek a szándéka az volt, hogy változatos példákat mutassanak arra, milyen tárgyak tehetik a lakást kulturáltabbá, milyen eszközök emelhetik az ember otthonának esztétikai színvonalát. A bemutató fő vonalát követve a résztvevő művészek közül Gádor Istvánt kell említenünk elsősorban. Munkásságát nemcsak itthon övezi megbecsülés, termékeny nagyértékű művészetét külföldön is számontartják. Személyében modern kerámiaművességünk nesztorát tiszteli mind a szakmabeliek köre, mind a művészetpártolók széles tábora. Kiapadhatatlan tehetsége újra meg újra életrekelti és gazdag tartalommal teliti az anyagot, megformálva benne egy gyermekien tiszta világ időtlen harmóniáját. Szellemének anyag, forma, szín egyformán engedelmeskedik. Táljai és faliképei szintézisét adják az agyagművességnek. Művei plasztikák és képek, architektonikus építmények egyszerre. S a vonalas szövedékű motívumai a grafikus kifejezés jegyeit is magukon viselik. Mindez sajátosan megfogalmazva, megismételhetetlenül kifejezve.

Gádor mester mellett a fiatalabb kerámikusnemzedék néhány tagjának alkotásai ugyancsak a kiállítás élvonalában biztosítottak helyet maguknak. Kiss Roóz Ilona ízes humorú figurái a mesék hangulatát idézik. Játékosan formált alakjait vidámszínű mázba öltözteti s ez csak fokozza azt a derűt, amely tárgyaiból áramlik. Nemes egyszerűséggel mintázott darabokat láttunk a Garányi házaspártól. Garányi József munkái közül az Ötfigurás körtánc plasztikai értékeivel tűnik ki. Garányiné Staindl Katalin elsősorban az ún. Tomaten és a Magas szürke vázájával emelte a kiállítás értékét.

Érdekes kísérletet figyeltük meg a kerámia és porcelán ötvözetének Lőrinc István munkáiban. A fehérmázas, zöld díszítésű edények (vázák, tálak) jó formaérzékkel mintázottak, technikai hovatartozásuk azonban tisztázatlan még. A Hódmezővásárhelyen alkotó Végvári Gyula kerámiáiban a népi fazekas mívesség legnemesebb értékei, a puritán célszerűség és a mértéktartó díszítés él tovább a művész egyéni formarendjéhez alakítva.

Papp János kisméretű faliképei tematikailag teszik változatossá a kiállítás kerámiaanyagát. A bibliai és mitológiai témáknak kedvez a plasztikus fogalmazás. Ám a jórészt

egyszínű máz a figurák plasztikumát kissé meglapítja, így értékének egy részét elnyeli.

Szolidabb, de megbízható minőségű anyaggal vettek részt a bemutatón: Gorka Lívia, Szilágyi Mária, Tihanyiné H. Mária, B. Várdeák Ildikó és Bod Éva. Egy-egy alkotással gazdagította még a bemutató kerámiakollekciójának színvonalát Majoros Hédi és Janáky Viktor.

Az iparművészeti kiállításokon forgolódó közönség jól ismerheti Szabó Erzsébet munkásságát. Alkotásai mai üvegművészetünk fémjelzett darabjai. Csodálatos és lenyűgöző az a biztonság, amellyel az üveget, ezt az érzékeny anyagot alakítja s művészetté varázsolja. A szépvonalú vázák, tálak, palackok és hamutartók leheletfinom, mégis üdén csillogó színekben pompáznak, vagy a repesztett vonalszövevény arabeszkjei által nyerik el külső díszüket.

Iparművészetünk fémműves ágát, az ötvösművészetet néhány tárgy képviselte csupán. De a kisszámú anyag — Bokor Nelli, Engelsz József és Juhász Árpád alkotásai tartalmas, igényes, míves darabok. S ezáltal érdeklődést tudtak kelteni e művészeti ág iránt.

Az egyszerű formájú, hasáb alakú, körüljárható üvegtárolókban és a „nyitott" asztalokon elhelyezett kerámiák és üvegtárgyak mellett jól érvényesültek a falakra felrakott textilek. Ezek sorából Fett Jolán Halak c. gobelinjét, Gulás Zsuzsa absztrakt növénymintás, markáns színhatású nyomott faliképét és Pintér Éva tüzes színű, gazdag motívumokkal szőtt gobelinjét kell megemlítenünk elsősorban. De a művészi szándék szép megvalósulását fedeztük fel Solti Gizella, Juris Ibolya, Takács Kati és Bódy Irén textiljeiben is.

A céljában és eredményében egyaránt hasznos bemutatót Lányi Ottóné, a Kiállítási Intézmények munkatársa rendezte. Feladatát hozzáértő ízléssel, eredményesen oldotta meg. A jól tagolt anyag, a műveknek készítési technikájuk szerinti csoportosítása érvényesülni hagyta az egyes művészeti ágak karakterét. A művek ökonomikusan mutatták meg magukat a levegős rendezés, a jó ritmusú csoportosítás révén.

Amit hiányként felróhatunk, az, hogy a bemutatót nem kísérte katalógus. Ezt a hiányt a házilag előállított, stencilezett műjegyzék sem pótolhatta. A szép kiállítás megérdemelt volna legalább egy olcsóbb kivitelű leporellót, néhány mondatos bevezetővel, két-három képpel.

Szentes Lajos

Zsennyei iparművészeti kiállítás a szombathelyi Savaria Múzeumban

Másodízben kerültek bemutatásra a zsennyei művésztelepet látogató művészek munkái a Savaria Múzeum kiállítási termeiben. Ez alkalommal iparművészek tárták a közönség elé az utóbbi esztendők alkotásait. A zsennyei telepre rendszeresen visszatérők közel egyharmada iparművész. Részükre a romantikus környezet, a tájjal, a természettel való közvetlen kapcsolat jelent élményt, anyag és motívum gyűjtést vázlatokhoz, tanulmányokhoz.

A korábbi, a *Savaria 1966* című zsennyei tárlat olyan kezdeményezés volt, amely méltó a követésre. Ugyanakkor egyik eszköze a vidéki képzőművészeti életben még fellelhető provincializmus felszámolásának. A kétezer éves történelmi és művészeti emlékekben egyaránt gazdag városban, a jelenkorig nyúló történelmi karneválok, nemzetközi érdeklődésre igényt tartó zenei rendezvények már esztendők óta ismétlődő jelentős kulturális események. A képzőművészettel és iparművészettel bővült gazdag program további hagyományokat teremt és szaporítja a rendezvények sorát. Méltán sorolható az iparművészek jelenlegi tárlata is az országos program sorába. A két-öt évenként megrendezésre kerülő budapesti kiállítások, az egyéni és csoportos bemutatók, tárlatok a fővárosban és vidéken egyaránt hasznos művészet-propagandát töltenek be a maguk nemében. Ez alkalommal csak szemelvényesen, de az iparművészet jelentős ágazatai kerültek bemutatásra, — így egyetlen művésztelep hasznosságának lemérésére is lehetőség nyílott. — A könnyed és áttekinthető rendezés lehetőleg mellőzött minden felesleges installációt, ami már magában véve is közvetlen hangulatot, emberi közelséget eredményezett. — Az igen szűkszavú leporelló szerzője is utal az utolsó két évtized alatt elért hatalmas fejlődésre, de lényegében adós marad az annak során elért eredmények, a felszín alatt meghúzódó alkotói problémák akárcsak vázlatos ismertetésével is.

A tapasztalatok szerint a múlt évtizedben jelentős előrehaladás a textil és a kerámia különböző műfajaiban volt megfigyelhető, és ez nemcsak a zsennyei, de az országos kiállítások anyagában is szembetűnő. Adódik ez azokból a társadalmi körülményekből, melyek szerint elsősorban a textil és a kerámia tárgyak alkalmazhatók hasznosságuknál és dekorativitásuknál fogva a legsokoldalúbban az emberi környezetben. Ennek következményeként a fejlődés lehetőségei, mind az egyedi-műtermi, mind a gyári tervezőknél egyaránt a változatok széles skálájának alakulását, az általános művészi színvonal emelkedését mozdítják elő.

A tárlat anyagából elsősorban az új művészi kifejezési formák keresésében jelentős eredményeket felmutató Pécsi László, Cságoly Klára és Kónya Kálmánné szöveteit és szőnyegeit érdemes említeni. Munkáik a textilis anyagokból adódó lehetőségek mesteri kiaknázását mutatják a szín és a kompozíció érdekében, amelynek során valóban — korszerű lakás-textíliákat hoztak létre. Mint gyári tervezők művészi elképzeléseik anyagban történő megjelenítése éppen a nagyüzemi gyártás során országos méretű igény kielégítőjévé, egyre inkább a társadalmi ízlés formálójává válik.

Ugyancsak gazdag változatúak Marik Eszter, Szenes Zsuzsa, Juris Ibolya egyedi jellegű, különböző technikájú, kézifestésű dekoratív textiljei. A függönyök, térelválasztók, falvédők nem maradnak el a korszerű alkalmazás lehetőségeiben és a művészi színvonal tekintetében a gyári tervezők munkái mögött. A textilművességnek általuk képviselt területe valóban új. — Az elmúlt évtizedekben alakult, s szerencsére mentes a korábbi korszakok polgári szemléletéből táplálkozó stiláris konvencióiktól. A természeti formák, mértani elemek, alakos kompozíciók harmonikusak, gyakran képi [illegible] kölcsönöznek a tárgyn[illegible]k a m[illegible]sok az újabb igény kialakulásá[illegible]k útjelzői is, mind a te[illegible]művészet szinte [illegible]lan lehetőségei, mind az ember intim és közösségi enterieur berendezési tárgyair[illegible] környlatában. Ilyenformán közv[illegible]en otthoni környezet korszerű művészi kialakításánál nemcsak a hagyományos *olajfestmények* kaphatnak helyet, hanem az iparművészet dekoratív képi hatású textiljei, kerámiái és fémművei is.

E törekvések irányába való h[illegible] tapasztalható a kerámiák nagyobb [illegible] is, az alakos ábrázolások, a dekoratív [illegible]pozíciók, térplasztikák az új társadalmi-művészeti szükséglet fejlődését mutatják. A tárlaton a textileknél kisebb mértékben képviseltek a kerámiák, mégis számos sajátos vonása a művesség jelenlegi állapotának érzékletesen tapintható. — Janáky Viktor, Kiss Roóz Ilona és mások munkáiban, mint ahogy a *mai kerámia* országos keresztmetszetében, itt is észlelhetők olyan szemléletbeli különbözőségek és kifejezésbeli megoldások, amelyek egyszerűen nem takarhatók a gyakran használt *útkeresés* fogalmával. — Az új szükséglet kielégítése igényli az új formák és megoldások kutatását. Ez mint alkotói feladat a művész belső világának és nemcsak a környező *külső* világnak tükröződése is, ami tovább bonyolítja a művész számára a külső formai, belső tartalmi megoldás problémáját, mint ahogyan az Gorka Lívia utóbbi esztendei munkásságánál is megfigyelhető. — Az új anyagok, technikák szükségszerűen hatnak a születő tárgyra, de végsősoron an-

Szabó Erzsébet: Váza — Vase — Ваза

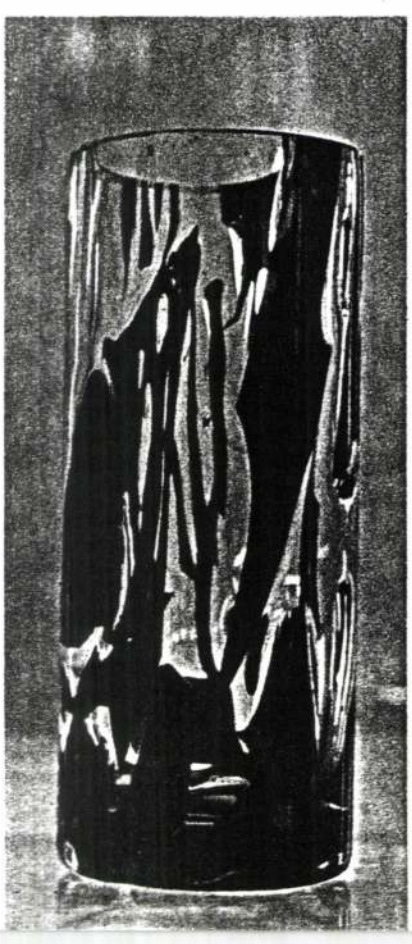

Művészet, 1967. II. szám

A TILTAKOZÁS DOKUMENTUMAI

Gondolatok Raszler Károly Szabadságot, egyenlőséget című grafikai sorozatáról

A művészre, mint a társadalom szubjektív egyedére minden történelmi korszakban mindenki másnál fokozottabb mértékben hatnak a korszak nagy kérdései, történelmet formáló ellentmondásai, — a társadalmi valóság lényegét tükröző eseményei. Ezeknek az intenzív hatásoknak ereje vallomásra ösztökéli és állásfoglalásra kényszeríti a művészt. Minél súlyosabb tartalmat hordoz a mondanivaló, annál inkább gond művészi megfogalmazása és kifejezése.

A grafikai sorozat, ez a nemes hagyományokra visszatekintő kifejezési mód, már régóta alkalmasnak bizonyul elmúlt idők és a jelenkor mestereinek kezén olyan gondolatok, mondanivalók művészi tolmácsolására, amelyek komplexitásukban az azonos fogalmi rendszerbe tartozó eseménynek, történésnek több vetületét kívánják feltárni. E megállapítás bizonyításakor a művészettörténet nem kisebb egyéniségeinek példáira hivatkozhatunk, mint H. Holbein Haláltánc c. rézmetszet, Goya A háború borzalmai c. rézkarc, s nem utolsósorban a magyar Derkovits 1514 c. fametszet sorozatára.

A mondanivalónak egy sorozatban, tehát bizonyos számú lapon való kifejezése a tartalomnak több képben történő, eseményszerű megörökítését, ábrázolását jelenti. Az eseményszerű feldolgozás azonban nem jelent, nem tételez fel sorrendiséget. A sorozatot az egyes lapokon ábrázolt események szellemi közössége, a tartalom általánosítható vonásai kötik össze. Határai közötti távolságot mindig az alapvető gondolat leglényegesebb tartalmait hordozó, konkrétságukban is több irányba mutató, az előzményre és a következményre egyaránt utaló s így az *egésszel* érintkező, egymásba kapcsolódó alkotások töltik ki.

Raszler Károly *Szabadságot, egyenlőséget* címet viselő lapjait is a közös, egymásba ölelkező, egymásra vetülő gondolatok, az eseményeknek és okaiknak belső, logikai rendszere kapcsolja egybe, rendezi sorozattá. A téma, amely a művészt alkotásra inspirálta, napjaink egyik alapvető kérdése. A színesbőrű népek szabadságküzdelme, a még elnyomás alatt szenvedő, sanyargatott négerek felkelése a jogfosztottság, a brutalitás, a terror ellen.

Ezek a grafikák — szám szerint nyolc — ennek az életre-halálra menő, áldozatait mohón faldosó harcnak iszonyúan tragikus stációit tárják elénk. A sorozat lapjain a téma balladaszerű tömörséggel, szűkszavúan fogalmazott. Mégis, e képek mindegyike a konkrét ábrázoláson túl, a képi fogalmak általánosítása révén és a képzőművészet jelrendszerének egyetemességénél fogva az asszociációk láncreakcióját indítja el a nézőben.

Raszler Károly amikor ennek a novellisztikus ábrázolásra csábító témának képekké formálásához fogott, jól tudta, hogy itt valóban érvényesülnie kell a *kevéssel* való *többet* mondás elvének.

A sorozat minden darabja egységes felfogásban — noha nem azonos technikával — készült: két rézkarc és egy litográfia kivételével tusrajzok. Valamennyi lap jellemzője a kevés képi elem alkalmazása, a formák nagy lendülettel összefogott alakítása. A hátteret, ahol az nem semleges, éppen a tartalom hangsúlyozására szolgáló elemek, a *szenvedés „civilizált" attributumai* zárják le.

A börtönablak szögletében a szobormerevségű fej vonalait félujjnyi barázdákkal szántotta papírra a grafikus. A plasztikusan formált portré a néger művészet köréből ismert maszkok, faragások emlékét idézi. A fejet balról az ablakrács vertikálisan és horizontálisan futó rúdjai „keretezik". Fukar módon szűkítik az arcot körülfogó teret tenyérnyivé. Otromba vasrudak jelzik a mozgáslehetőség határait.

Doboló néger. A dob, az ősi hangszer, a néger kultúrának e szimbólummá emelkedett tárgya most nem a tábortüzek körüli örömünnepek vígságaira, táncaira serkent. Riadót, harcba hívó üzenetet vernek rajta a vékony, fekete ujjak. A kép hátterének síkján tompa, rőt színekben játszó úsztatott foltok a kiömlő vér szabálytalan patakzásának képét keltik. Patakzik és a sivatag homokjában iszappá barnul a vér. A sorozat egyik darabján a lap szélei által határolt térbe belóg a kivégzett ember karja, lába. Alakját képzeletünk azonban kiegészíti, a kép kereteit a közlés ereje szinte szétveti. A karmait mohón előre vető keselyű itt nem csupán a zsákmányra lecsapni készülő dögmadarat jelenti. Témához való kapcsolása általánosabb mondanivalót közvetít: iszonyatot keltő attributuma ez minden idők háborújának, a háborúk színterein tenyésző halálnak.

A képsort csonka faágra hurkolt kötélen függő görcsbe merevült karú aláhanyatló fejű áldozat alakja zárja, monumentális felkiáltójeleként ezeknek a művészetté hevített kiáltványoknak. A test szélesen karcolt kontúrjainak ideges rándulása a halállal vívott tusát állandósítja a lapon. A művész néhány grafikáján megismétlődik ez a téma: magasra csapó tűz csápjaiba hullott arc, test roncsolódik üszökké a hálóvá szövevényesedett lángokban. A terrorról ennél többet mondani, bűnt kíméletlenebb módon leleplezni már a művészet eszközeivel is alig lehet.

A művész egyik beszélgetésünk alkalmával megemlítette, hogy a lapok láttán néhányan megjegyezték: fogalmazás, előadásmód tekintetében a plakáthoz állnak közel, arra emlékeztetnek. A megjegyzés találóan igaz. Miért is ne? Hiszen a plakát — tudvalevő — sokszorosított eljárással készített grafikai alkotás. Funkcióját nézve pedig a vele szemben támasztott követelmény éppen az, hogy felhívjon valamire, tudatosítson. Raszler Károlynak e „plakátszerű" grafikái tudatosítanak. Nem ártalmatlanabb veszélyre, mint amit a precíziós készülékké szervezett s a Tőke vezérlőasztaláról irányított erőszak-mechanizmus jelent a sok millió néger szabadságharcos számára.

A Szabadságot, egyenlőséget c. sorozat közönyt korbácsoló dekrétum, a művész tanúságtétele a gyarmati sors, a faji megbélyegzés ellen harcbaszállt népek igaz ügye mellett.

Szentes Lajos

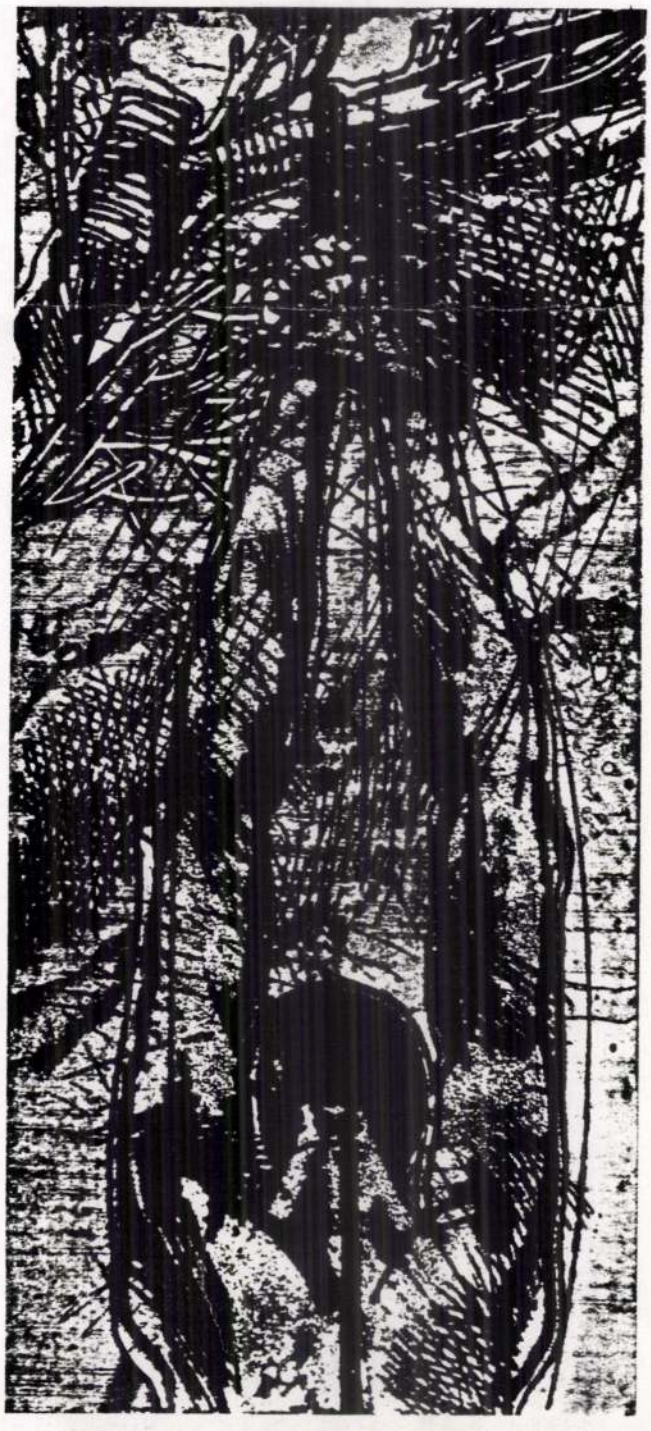

Raszler Károly: Szabadságot, egyenlőséget c. sorozat VIII.
De la série « Liberté, égalité ». VIII
VIII лист из серии «Свободы, равенства!»

Művészet, 1967. VII. szám
Szentes cikk

lágos és sötét foltok többnyire nála is a pozitív-negatív hatások elvén alapulnak. Ez a képalkotás a legidőszerűbb irányzatok egyike a világ művészetében. Alkalmazása 1910. táján indult útjára a négerplasztika optikai törvényszerűségeinek felhasználásával. Közei félszázad múltán szabályainak absztrakt végkifejletét az op-art alkotások fogalmazták meg. Ezért nem mondhatjuk, hogy a pozitív-negatív hatásokat mellőző, finom árnyalással készült szőnyegek — még ha líraibb érzelmi hatást sugallnak is — festőiség tekintetében modernebbek a korábbi kompozícióknál.

A gobelinek másik sajátossága, hogy a monumentalitás érzését akkor is árasztják, ha nem emberalakot ábrázolnak, hanem absztrakt motívumokat. A nonfiguratív alkotások közül a Kompozíció címűt értékeljük legtöbbre, mert egységes motívummá szerkesztése a bonyolult részletek miatt ennél volt a legproblematikusabb. Mégis kitűnően sikerült. Sajnálatos, hogy ezt az invenciózusan alkalmazott komponálási módszert a méreteiben is hatalmas Győr c. faliszőnyegén a művésznő nem tudta megvalósítani. Még a bal sarokban elhelyezett kerettől keretig rajzolt női alak felhasználásával sem, mert a város látképe kissé egyhangúan terül szét a kép felületén.

Fett Jolán a legjelentősebb gobelinszövők egyike lett, s a komoly elismerések közül kiemeljük Vayer professzor 1966. évi velencei Biennáléról írt beszámolóját, amelyen Domanovszky Endre és Hincz Gyula mellett néhány kitűnő művésszel együtt a magyar gobelinesek reprezentánsai közé sorolja. E kitüntetésnek nevezhető sorokat azóta más elismerés is követte, amelyhez ez a kiállítás alapos okot szolgáltatott.

Geszti László

Lukoviczky Endre kiállítása a Mednyánszky Teremben

A pályakezdés buktatóit és kapaszkodóit alighogy bejárva, a kísérletezés bizonytalansággal szürkített, kétségekkel tűzdelt éveit alig maga mögött hagyva a kötelezőnek érzett számadás céljából rendezte meg első kiállítását a közelmúltban a fiatal művész. Szögezzük le mindjárt, tud miről számot adni! Ez a most közönség elé tárt anyag, harmincegynéhány mű, a főiskola befejezése óta végzett munka — több mint kétezer festmény, grafika — viszonylag pontos keresztmetszetét, úgy is mondhatjuk, mérlegét adja.

Lukoviczky Endre eredetileg iparművésznek készült. Mint ahogyan erről a kiállítás katalógusa is tudósít, tanulmányait az Iparművészeti Főiskolán, a textil szakon végezte. Képzettségének ez a specifikuma, a síkszerű ábrázolásra szorító „kényszer", a harmadik dimenzió jelzésének a felületről való száműzése az ábrázolásról vallott felfogására azóta is befolyással bír.

Az igazi hatások azonban távolabbról érkeztek hozzá: látáskultúrája, képi fogalmazása olyan, már klasszikussá nemesedett értéken csiszolódott, mint a stílust teremtő Braque és Léger művészete. A két mester eredményeinek tanulságai határozták meg alapvetően művészünk eddigi tevékenységét.

A bemutatott anyagban egyaránt találunk olajfestményt, akvarellt és grafikát. A festményekből, főként a csendéletekből a szintetikus képszerkesztés elvének tárgyilagos objektivitása szól. A szigorú igénnyel válogatott, szűk skálára redukált színek (többnyire a zöldek, barnák finom árnyalatai) és a formák jelképszerű láttatása adja meg ezeknek az alkotásoknak karakterét. Szembetűnő az, hogy mennyire foglalkoztatják a művészt a figurák, tárgyak téri viszonylatai, összefüggései, az általuk megbontott tér vetületeinek mozgása. A formák képi elemmé való átírásában, a stilizálásban Lukoviczky messzire elmegy. A nonfiguratív felfogáshoz azonban mégsem jut el, mert a *tartalom* közlésének kényszerítő ereje mindig az *ábrázolás* határain belül tartja.

A kristályszerkezet-szerűen tördelt vonalak, kontúrok reális tárgyakat, formákat kereteznek. A mondanivaló sűrítésére, összefoglalására törő szerkesztés a valóság mélyebb, értelmi úton történő megközelítését szolgálja. Ezt látjuk bizonyítva a Csendélet üvegekkel, s méginkább a Csendélet c. festményen. Úgy érezzük, hogy a művész ezeken az alkotásokon tudta legjobban megvalósítani a képi kifejezésről vallott elvét.

Az olajképek szigorú mértéket tartó sorából robbanó dinamizmusával „ugrik ki" az egyik kép, a Dunántúli táj című. Az erőteljes zöld, fekete, kék színek gomolygása a felület darabos, kubista módon való tagolása haralmas hullámzássá teszi a művet. A szín és forma heves lüktetése expresszív erejű atmoszférát kavar.

Ugyanez az expresszivitás hatja át a Hegyvölgy c. akvarellt. Itt azonban nem annyira a formák, inkább az egymást éles csengéssel váltó világos és sötét foltok ritmusa adja a feszültséget. Ez a keménység a többi, hasonló technikával készült lapon feloldódik. A kifejezés hangját szabadvershez hasonló lírai vallomássá szelídítik a tompa tüzű, bársony-puhán felrakott színek. Szépen konstruált, kiérlelt darabjai a sorozatnak az *Utcarészlet* és a *Csendélet üvegekkel* c. lap. Ezekben a művekben az „iparművész" is megszólal. A dekoratív igénnyel szerkesztett, egy alapszínre hangolt akvarellek a gobelin-tervezés kritériumának is megfelelnek.

Mint említettük, a kiállításon grafikák is szerepelnek. A fametszetek, monotypiák rajzi tisztasága amellett szól, hogy Lukoviczky Endre nemcsak ígéretes tehetségű festő, hanem jó rajzoló is. A rajz tiszta vonalrendszere még a tudvalevően foltszerűbb munkálású fametszeteken is érvényesült. Grafikáin nagy kedvvel alkalmazza és variálja formák negatív-pozitív vetületét. Ezeket sokszor összekapcsolja, egymásra vetíti, így a metszetek legtöbbször semleges tere „plasztikus" elemekkel gazdagodik.

Baudelaire meg Puskin verseihez készített metszeteken a művész érzelmi-hangulati feloldódását látjuk. A Nő galambbal c. színes rajz célkitűzésének szimbóluma is lehet: művészetté váltani a szépet, a rendet, megteremteni a harmóniát.

Bízunk abban, hogy szándéka maradéktalanul megvalósul.

Szentes Lajos

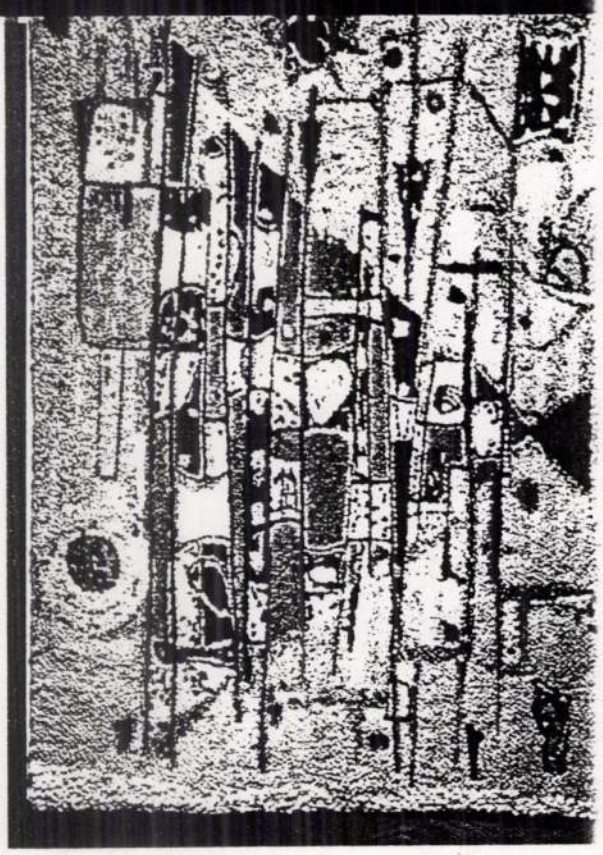

Fett Jolán: Faliszőnyeg
Tapisserie murale – Стенной ковер

Bényi László képkiállítása

„Aki sokat utazik, kevésre emlékezik" mondja Jules Renard, ám aforizmája éppen tarthatatlansága miatt jut eszünkbe Bényi László kiállításán, melyen egy sokat utazó, világjáró művész cáfol rá a szellemes francia látszatigazságára. A művész és író nem a sznobok s átlagemberek kíváncsiságával járja a világot, így sokra, nagyon is sokra emlékezik! Temperamentumának hevétől lángot vet minden új veretű valóságélmény, megrebben a szellem grafikus szeizmográfja, s a vázlatokba, úti noteszek firkáiba menekített impressziók képi alakot öltenek az emlékezet

Juris Ibolya: Pireusi kikötő. Függöny
Port de Pirée. Rideau
Гавань в Пирее. Занавеска

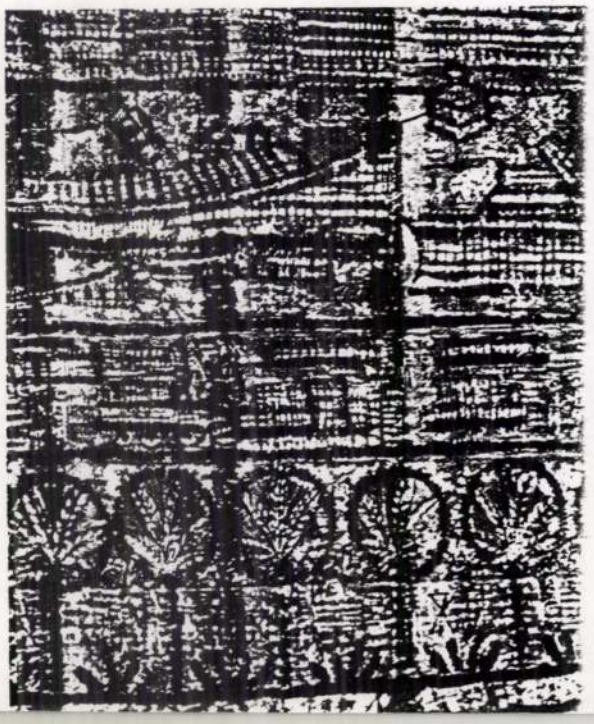

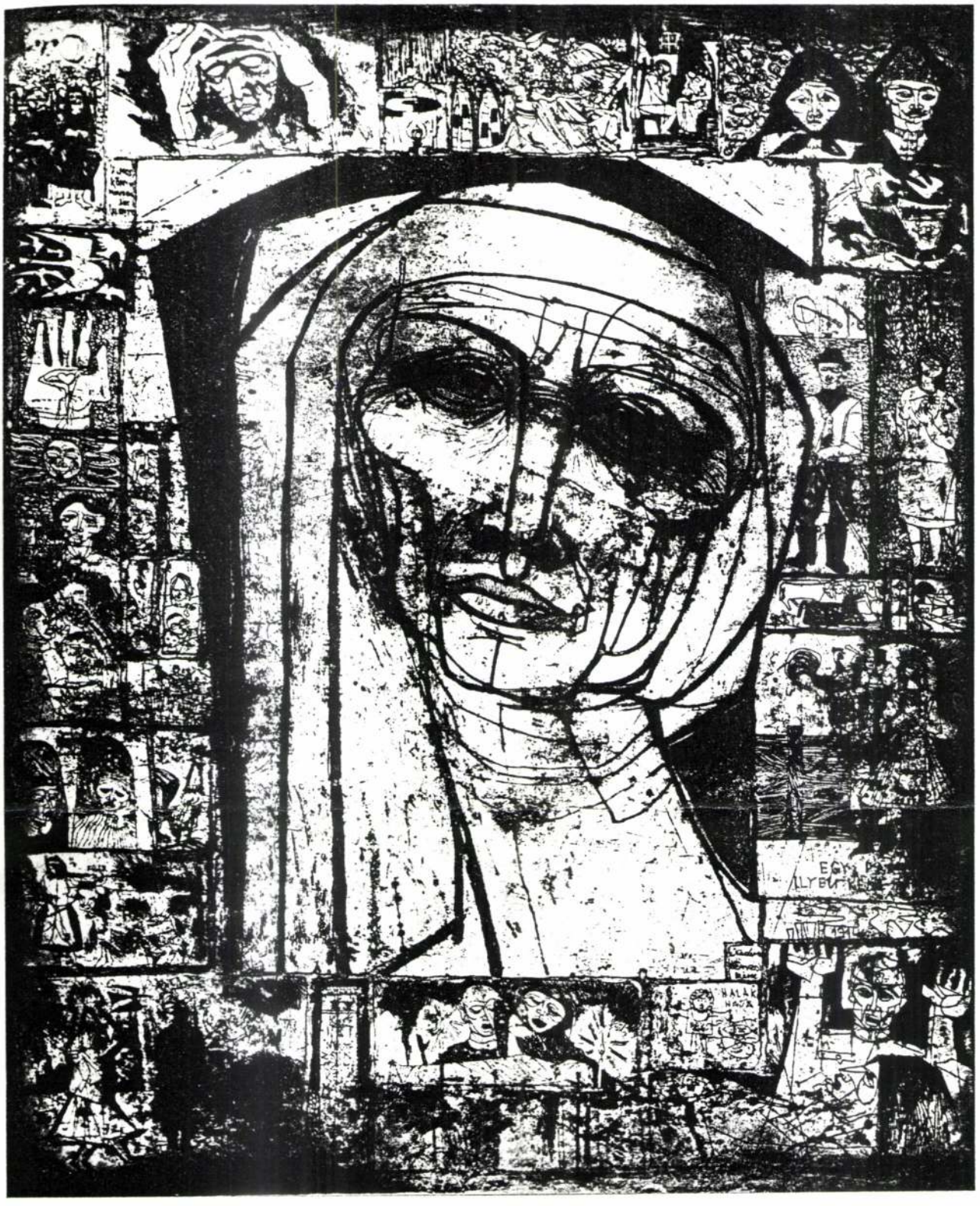

Czinke Ferenc: Édesanyám ikonja – L'Icône de ma mère – Икона моей матери

életfában egyazon gondolat tükröződik. Megkapó szimbólumait látjuk itt a szárnyalni akaró, de a valósághoz lekötözött életnek. Szülők állnak a korán eltávozott gyermek ravatala mellett. A gyász nehéz az ittmaradtaknak. Akkor is, ha a halál a betegnek, szenvedőnek szabadulást hoz. A két ember külsőségek nélkül é l i a gyászt. Ahogyan a bibliai halottsiratók élték. Hangjuk, ha van, szárazon kong, mint a tört harang.

A fakó múlt semmi embere életének válságos perceiben, a születés és a gyász egymástváltása idején nem tudhatta, hogy a művészet, ez a minden idők hű krónikása állít majd emléket neki, elmorzsolódott életéért. Azért az életért, amit csak a „minden jót jelentő álmoskönyv" jóslásai oldottak föl néha-néha tiszavirágröptű időre, a testet és lelket merevítő görcseiből. Fémbe vésett bizonyságtétel ez a portré.

Szentes Lajos

Művészet, 1966, VI. sz.

CZINKE FERENC: ÉDESANYÁM IKONJA

— JEGYZETEK EGY RÉZKARC SZÉLÉRE —

„átúsznak a felhők
a szakadék fölött
s úgy elsötétül a táj
hogy az alkonyi csöndben
a kőre hullt szeneslapáttól
összerezzen a parasztasszony
szíve úgy elszorul
csokrot kötöz
virágból és levélből
s csöndben dudorászik
legkedvesebb fia
emlékezetére" (Jean Follain)*

Mondják, a szem a lélek tükre. Való igaz ez a köztudatban már régtől fogva élő pszichológiai megállapítás. A tekintet egy-egy rezdülése, csodálkozó, kérdő vagy megértő és igenlő villanása, az apró hétköznapörömökre is derülni igyekvő sugárzás, amit a lélek „dinamója" csihol, vagy a szomorúság szálkás bogáncsai, melyeket a sorsgondok ültetnek el a szemben, legtöbbször megbízható mérőműszerként mutatják az embert érő fizikai, érzelmi és szellemi hatás, történés intenzitását.

Ha a szem a lélek tükre, akkor az arc — különösen a nagy időket látott ember arca, amely az élet, a tér és az idő rétegei egymásra halmozódásának vetületeiben, ezek tömegéből formálódott kerekké, teljesedett egésszé — a megélt sors tükre. Ez a tükör nem csal, nem torzít. Olyan mint a víz és szélfaragta kő, amelyről már lehámlott minden esetleges részforma, minden elhanyagolható mellékmotívum, amely már az állandóságig megőrzi belső karakterét, e r ő v o n a l a i t, ha a természet nagy formálóműhelyében még tovább kopik, csiszolódik, kisebbedik is.

*

Ilyen gondolatok sorát indította el bennem Czinke Ferencnek édesanyjáról készített rézkarc portréja, a III. Miskolci Grafikai Biennálé egyik kiemelkedő darabja.

Az értő művességgel megmunkált lapon a mesterség, a technika magas szintű ismerete, a sokszorosított grafikai eljárás kínálkozó lehetőségeinek gazdag variánsai éppúgy megfigyelhetők, mint a „téma" megfogalmazásának és a valós, tartalommal telített gondolatoknak művészi formában, a művészet rendjének törvényei szerint való megírása.

Czinke Ferenc szerencsés kézzel választotta ki a mondanivalónak leginkább megfelelő ikonformát. Az ikon, ez a bizánci művészetben gyökerező műfaj narratív hangján és sajátos jelrendszerével — itt a tartalom mindig egy adott formához kötődött és állandósult — volt hivatva az ábrázolt alak élettörténetét, tetteit közérthető módon a képi megjelenítés eszközeivel elmondani.

A művész ebben a portréban ugyanis nem egy pillanatnyi, egy adott időben végbemenő fiziológiai, érzelmi állapotot akar rögzíteni, hanem szóhoz juttatta anyja életéből azokat a jellemformáló fordulópontokat, amelyek a maguk története idején hozzáadtak egy-egy részt az arc boltozatainak megépítéséhez. Így igazolja az alkalmazott forma mind a mű kompozícióját, mind az ábrázolt sors epizódjainak a különböző időrétegekből egy síkba forgatott, szimultán bemutatását.

A nagyméretű lap közepét az erőteljes kontúrokban összefogott, szembenézetben komponált arc tölti ki. Szigorú, mélyen és szélesen maratott törésvonalak adják a fej szerkezetének alapját, statikáját. A tompán csendülő, plasztikusan zárt formák mégsem merevítik meg, nem teszik keménnyé az arcot, mert ezeket finom, érzékeny szövetű, puha tónusok bontják meg és telítik meleg lírával, élettel.

Az arcból sűrű, bársonyos árnyékkal takart szempár tekint ránk. Nagy titkokat tudó ember tekintete ez. Kérdez és felel egyszerre. Sokat megélt emberé, aki végigrótta a néki kicövekelt ösvényeket és sorsával, múltjával már megbékélt. Aki megvonta a maga mérlegét úgy, hogy a serpenyőbe nagy súlyokat kellett raknia. Nem is néz már ez a szem, de sejtjük, mégis mindent lát. Talán ez a bölcs mindentlátás teszi, hogy felismerjük: így csak olyan ember nézhet szembe a világgal, aki a forgószelek örvényében is, a fölötte elzúgó viharok idején is meg tudta vetni a lábát néhány eléje sodródó rögön. Aki vállalta a hétköznapéletet, noha tudta, hogy a hozott áldozat, amivel magát megváltani akarta — kevés.

Az arcot a leomló redőzetű drapéria úgy koszorúzza, akárcsak a középkori katedrálisok freskóin madonnák fejét a szelíd glória. Körülötte fríz-szerű szalagként futnak az élet egyes állomásai, eseményei. A részletek különböző nagyságrendűek, néhol kisebb, másutt nagyobb teret és hangsúlyt kapnak, a megörökített jelenetek fontossága, tragikuma, meg a valóságos és szimbolikus tartalom különbözősége szerint. Ez a sorsfüzér különös ritmusú dinamikát kölcsönöz a kompozíciónak.

A konkrét jelentéstartalmú motívumok egymásba kapcsolódó láncolatát a kifejezni kívánt gondolatokat differenciáltabban tükröző szimbolikus elemek bontják meg. Ezek a tartalomra mindig gazdagabban, teljesebben utaló jelek fontos szerepet kapnak. A bölcső fölött őrködő galambok egy induló életet köszöntenek. Ám a tisztaság és a béke e világnyelven beszélő hírnökeit már riasztó árnyak szele legyinti. És látjuk őket, amint egyenesvonalú röptük megtörik és irányt változtatva rebbennek el pályájukról. Alattuk évszám: 1914! Más helyen a sötét, sziluettszerűen formált madártest mozgásvonalának képzeletbeli folytatásában pusztító gépmadárrá változik át. Vagy figyeljünk föl a kakasábrázolásokra. Merkur attributuma itt is válogatás nélkül rikoltja világgá a jó és rossz hírt. A nyitott, tiszta tenyérbe rajzolt szárnyas kis szív törékeny erezetű gyökerekben fut szét. Ebben és a megszemélyesített, szárnyait, ágait kitáró

* Jean Follain Aggodalom c. versét Tóth Judit fordította

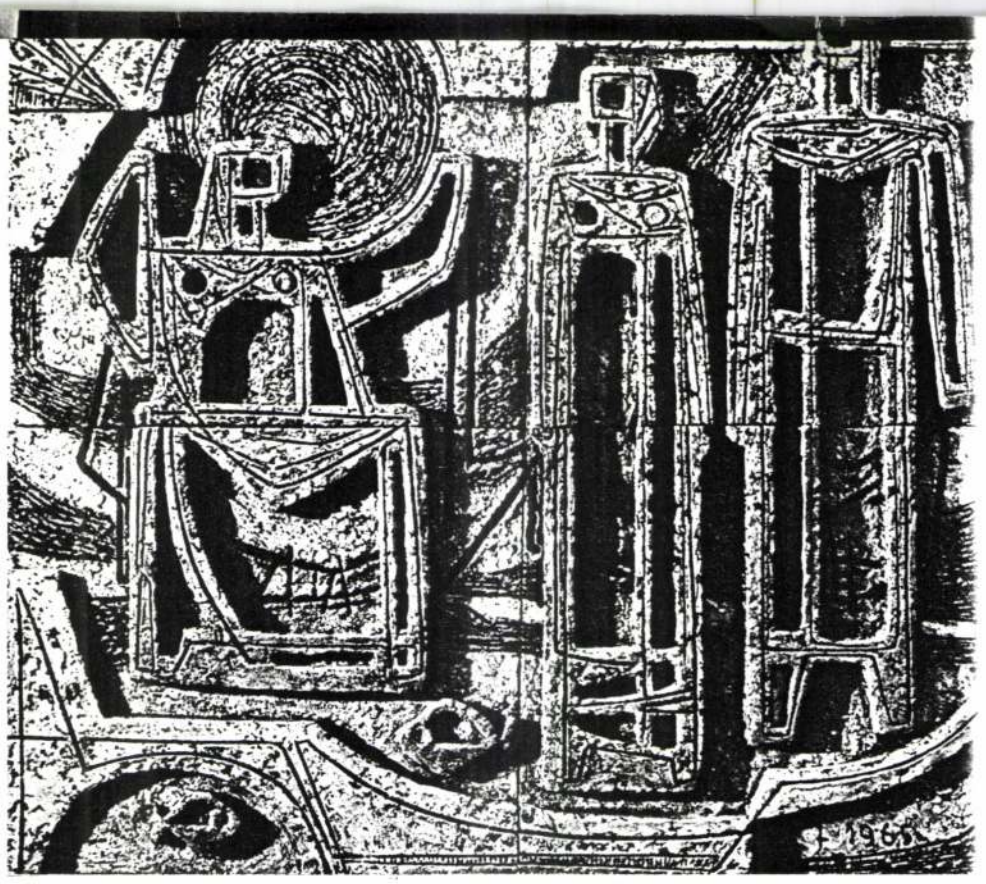

Garányi József: Kerámia dombormű
Relief en céramique
Керамический рельеф

időntúliság szférájába. Csak a hajdani őskorban a kultuszhelynek szánt menhireket és dolmeneket rakták ilyen természetességgel az építészet és plasztika névtelen mesterei, mint ahogyan Gádor István e kompozícióját megfogalmazta. A mű már-már a természeti esztétikum határán áll, mind építése rendjét, mind a felület megmunkálását tekintve. Tagolását, művészi ritmikáját a vertikálisan és horizontálisan egymásra helyezett idomok adják.

A felületet, mintha a természet formáló „kezei" csiszolták volna finoman rusztikussá. A víz és szél alakító erejét, ezt a fáradhatatlanul ható és munkáló erőt érezzük szinte a mű „testén". „A kompozíció egytónusú fehér mázt kapott, alóla alighogy átsejlik az égetett agyag színei. Ettől és az elemek egymásra vetődő árnyékától válik élővé, meleggé e míves munka, amely már a szobrászat és körplasztika kritériumának is megfelel.

Talán Kovács Margit olyan művelője a kerámiának, akinek stílusa viszonylag kisebb változást mutat. Fogalmazásában mindmáig hű maradt nagyon egyéni, a népművészetből táplálkozó formavilágához és nyelvezetéhez. A változást csupán a korábbi művein megcsodált színek, mázak elhagyása jelzi. Munkáiból az elbeszélő hang szól. A tömbszerűen kerek, tömör formákban mintázott egybekomponált alakjainál ugyanúgy a narratív hangra figyelhetünk fel, mint az erőteljesen domborított reliefjeinél. A kiállításon látható „Álmodik a pásztor és a nyáj" c. domborműve a románkori plasztika szelíd, biblikus hangulatát idézi.

A fiatal nemzedékhez tartozó Schrammel Imre érdeklődéssel kísérletezik a samottal, igen eredményesen. Nagyméretű dísztáljai azonban már nem kísérleti darabok. Kiérlelt alkotások ezek, bizonyítják, hogy ez a nehezen munkálható anyag hogyan alakul engedelmes eszközzé annak műhelyében, aki ismeri felhasználhatóságának határait. A magas hőfokon hevített edények felületeit rőtszínű, mélybarna és rozsdavörös ornamentikával gazdagítja. Ezek a dísztálak az anyagszerűség jó példái.

A kiállításon változatos anyaggal szerepel az eddigi színvonalas munkásságuk alapján már jól ismert Garányi és Majoros művészházaspár. G. Staindl Katalin alkotásaiból a nagyméretű, feltehetően óvodába vagy iskolába tervezett faliképét kell kiemelnünk. A kevés, de annál derűsebb színekben komponált felületet a világon önfeledten csodálkozó gyermekfejek népesítik be. A mű a gyermekrajzok naiv, kitárulkozó őszinteségét s a művész szépségre, finom motívumokra érzékeny líráját hangsúlyozza.

Garányi József művészi karaktere zártabb. Terrakotta reliefjei, lovaskompozíciói a görög művészet archaikus szigorúságával mintázottak. A felületeken geometrikus rend uralkodik. Alakjai szinte aránypárként egészítik ki egymást, a síkból sarkosan kiugratott formák azonban mégis elevenné teszik a figurákat. A mozgalmasságot növelik az élesen megmunkált felületeken képződő fény és árnyhatások.

Majoros Hédi alkotásai közül most elsősorban a merészen fogalmazott fehérmázas samottmozaikból készített napraforgót kell dicsérnünk. A négyzetalap nagy részét a felülnézetben megformált napraforgó kerek virága tölti ki. A változó ritmusban berakott és egymásba olvasztott különböző nagyságrendő mozaikhasábokból nyert felület artisztikusan stilizált szimbólumát adja a művészetben sokszor témául szolgáló virágnak.

Elöljáróban már jeleztük, hogy méltatásunkban nem törekedhetünk teljességre. Nem foglalkoztunk konkrétan olyan neves művészekkel, mint Gorka Lívia, Simó József, Csekovszky Árpád, Majoros János. A „kihagyás" nem jelent azonban rangsorolást! Az említett művészek munkássága szintén ismert, mind a szakma, mind a közönség körében. Műveikkel, amelyekkel most szerepeltek, gazdagították a kiállítás színét, értékét. Csak velük teljes a kör. Szépen formált és színeikben is mértéktartó korsókat láttunk a vásárhelyi Fekete Jánostól és Végvári Gyulától. Munkáikban látszik leginkább továbbélni a népi fazekasmesterektől ránk maradt hagyomány.

Befejezésül még annyit: kerámiaművészetünknek az V. Országos Iparművészeti Kiállításon elkészített mai „mérlege" megbízható, valós eredményt mutat. Úgy hisszük, a gazdag termés „szüretelésében" a szépet, a tartalmasat egyre inkább kívánó közönség is örömmel vesz részt.

Szentes Lajos

AZ V. ORSZÁGOS IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS FÉMTÁRGYAI

A nagymúltú magyar fémművesség a felszabadulás után kissé vontatottabban fejlődött, mint az iparművészet többi ága. Az V. Országos Iparművészeti Kiállítás azonban kibontakozásra, gazdagodásra utal. Egy évtizede alig két-három művész munkálkodott, a Pénzverde mesterein kívül, s ma a legkülönbözőbb korú és ízlésű ötvösök használati és dísztárgyaiban gyönyörködhetünk; sőt a kiállítás előcsarnokában az Iparművészeti Vállalat ajándéktárgyai között a látottakhoz méltó darabokat vásárolhatunk is, korlátlan számban.

A kellemes összbenyomású tárlatról beszámolva illesse mindenekelőtt tisztelgő szó Tevan Margitot, a legidősebb kiállító fém-művészt. Munkácsy-díjas, érdemes művésznőnk közel fél évszázada

Művészet, 1966 IV. szám

tervező mellett a kivitelező gyárat, üzemet is feltüntetve. Andráska József terveit az ajkai üveggyár kivitelezte, repesztett hálózatos dísz emeli pasztellszínű táljainak, vázájának művésziségét. A tokodi üveggyár magas, szélesszájú, csiszolt sávokkal díszített ultramarin, Gritz Viktor topázszínű vázái, Parádról Rénes György munkái mutatják azt az irányt, amelyet feltétlenül követni kell ahhoz, hogy döntően meg lehessen változtatni az üveggel kapcsolatos igényeket (pl. ólomkristály és utánzatai). Ez pedig sokak ízlésének megváltoztatását jelenti!

A mindig kiváló Szabó Erzsébet a tőle megszokott szinten szerepel, igen szépek a vastag sárgás üvegen bonyolódó repesztett minták és az alacsonyabb hálózatos díszű vázák. Említésre méltó a barnacsíkos tál és tányér is, mely remélhetőleg megjelenik majd az üzletekben.

Az ivókészletek alkotói közül Vadásziné Németh Magda és Váradiné Prunner Gabriella nevét kell megjegyeznünk. A halványzöld bólés készlet, a vastagfalú régiforma borosüveg a jól marokra fogható köpcös poharakkal — Vadásziné művei.

Nemesen egyszerű díszével igen sikerült Váradiné Prunner Gabriella talpaspohár készlete és a keskeny hengeres formájú borospoharak és kancsó, sötét, de felfelé egyre ritkuló füstszínükkel. (Ez utóbbi variációit máshol is láthattuk már, de ez a legszebb; különösen jól megoldott a kancsó formája.)

Többek közt finomvonalú gyümölcsös tállal szerepelt Dárday Nikolett. Pálkovács Pál borospoharait azonban félő lenne megfogni, száruk törékeny vékonysága miatt szobadísznek hatnak az egyik alacsony asztalkán.

Gádor István: Gömbplasztika – Plastique sphérique
Сферическая пластика

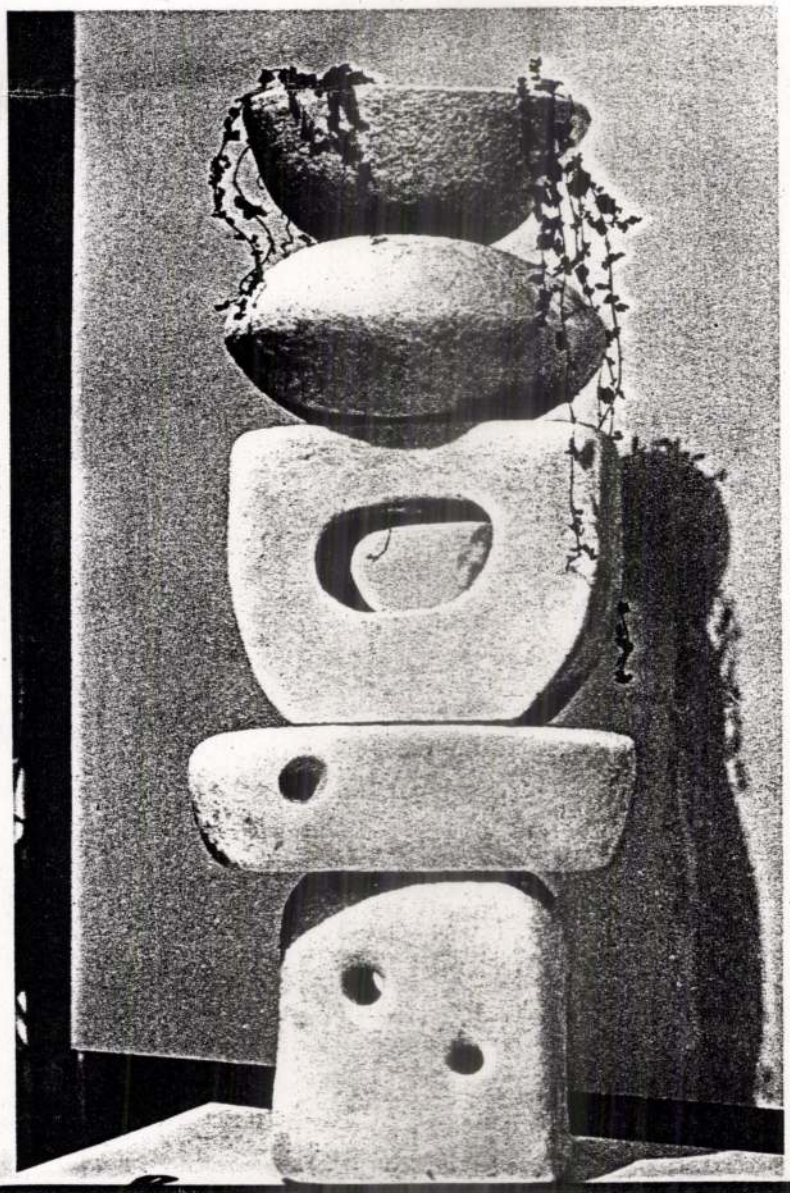

A modern korszerű világítótestek — főleg a raffiabevonatos csillárnak, a hagyományokkal szakító üvegburáknak örültünk — az V. ker. Építő Ktsz tervezőit dicsérik.

Mindezen művészi alkotások hatása a közvetlen környezetben, a lakásban érvényesül a legjobban és így rendkívül nagy szerepet játszik a közízlés nevelésében, a környezetkultúra fejlesztésében. Ma, mikor a vizuális nevelés kerül előtérbe, megoldatlan problémaként az iskoláktól kezdve minden e célra alkalmas fórumon, reméljük, hogy a kereskedelem is egyre nagyobb figyelmet és gondot fordít majd a valóban ipari-művészeti tárgyaknak mind vásárlására, mind pedig forgalomba hozatalára.

Sz. Szatmári Gizella

KERÁMIA AZ V. ORSZÁGOS IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSON

A kiállítás látogatói előtt iparművészetünk mostani helyzetének panorámáját a kerámia, ez a népi ihletésű, hagyományokban gazdag műfaj nyitja meg. Népi ihletésű — mondjuk, mert eredete a súlyos magyar agyagban gyökerezik. A földben, amely a mesterség kezdete óta csak azok kezén és korongján hagyta magát formálni, akik nem pusztán az eszközt, az alakítandó tárgy anyagát látták benne, hanem egyszersmind életteremtő erejét is. Hagyományokban gazdag — mondjuk, mert fejlődésének állomásait a hajdani parasztfazekasok közhasználatú edényeitől a monumentális, dekoratív igényű, korszerűen fogalmazott kerámiaplasztikák és faliképek formai, technikai és funkcionális szempontból egyaránt változatos — s tegyük hozzá mindjárt — rangos sora jelzi.

A kiállítás anyagából összeállt karakterisztikus kép is példázza ennek a művészeti ágnak a rangját. A kvalitás, a művészi gondolati tartam, amelyet hordoznak a bemutatott fantáziadús és formagazdag alkotások, a műfajnak megkülönböztetett, kiemelt helyet biztosít. A kollekció fókuszában kétségkívül a beruházási, ún. murális munkák állnak, kerámiaművészetünk gerincét ezek az alkotások képezik. A nagyközönségnek szánt, középületekre, interieurökre tervezett és kivitelezett művek megmunkálásuk és gyakran anyaguk tekintetében is eltérnak a kerámia formálásának egyik legősibb módjától, a korongolástól. Az agyag mellett újabb keletű anyagokat (fém, üveg, samott) is felhasználnak, ezek alkalmazásával aztán változik, bonyolultabbá válik a technológia is. Mindez mégsem mond ellent a műfaj belső törvényeinek, sajátosságainak. E fejlődés nem jelent eltávolodást ettől. Ellenkezőleg: a variációk dús lehetőségét nyitja meg a művész előtt, teremtő tehetségére bízva, gyorsan él vele. Hatókörét szélesíti, elősegíti a műfaj „demokratizálását", azt, hogy e műtárgyak nagy része a szélesebb rétegek számára is hozzáférhetővé válik, ízlésalakító, vizuális műveltségre nevelő szerepük megnő.

Cikkünk keretei nem teszik lehetővé — s így nem is lehet célunk —, hogy a tehetségekben ugyancsak bővelkedő kerámikusgárda azon tagjaival, akik munkáikkal e kiállításon szerepelnek, külön-külön foglalkozzunk. (Az egyéni teljesítmények felmérésére különben is alkalmasabbak az önálló kiállítások.) Keramikánk mai eredményeinek felvázolására azonban mégiscsak úgy vállalkozhatunk, ha megkíséreljük meghatározni a műfaj néhány olyan pontját, amelyen az egész statikája nyugszik.

A jeles mesternek kijáró tisztelettel szólhatunk csak Gádor István alkotásairól. Tudjuk, hogy egyetemes értékű művészetével iskolát teremtett hazai agyagművészetünkben s hogy eredményein generációk nevelkedtek. Műhelyéből magas esztétikai értékkel bíró darabok kerülnek ki. Ezekből változatos, szinte egy kamarakiállításra valót láthattunk e mostani tárlaton is. Tálai, kisebb méretű falikerámiái gazdag formakultúráról és anyagszeretetről tanúskodnak. Úgy tűnik, motívumainak tárháza kimeríthetetlen. Értő kézzel válogatja ki azokat, amelyek a mű gondolatiságához a leginkább valók. A fémintarziás, üvegzománcos, különleges mázkezelésű tárgyak mértékül szolgáló alkotásokká nemesednek kemencéjének izzásában. Mesterünk munkáinak tengelyében — s ezt azonnal észrevesszük, noha a színben vele majdnem egyenértékű installáció nem szolgál éppen előnyére — egyik utóbbi alkotása, a fehér gömbplasztika áll. Ez egyben gyújtópontja a bemutatott kerámiatárgyak összességének is. Az öt súlyos, tömbszerűen alakított elemből felépített mű szépen és meggyőzően példázza, miként emelkedhetik a földből gyúrt művészet az

Nyomtatvány

MOSON-MAGYAROVAR

T.

E u r ó p a lapterjesztő r. t.

B u d a p e s t
V.Rothermere ucca 12.

Szentesd (Szintyest)

Vara

XIII.r.

Benkő Kiadó

158.l.

MEGHÍVÓ

Minden érdeklődőt tisztelettel és szeretettel várunk

1995. március 13-án (hétfő) 15 órától
az OMvH (Bp. I., Táncsics Mihály u. 1.) pincéjébe,

ahol **AUSZTRIAI- NÉMETORSZÁGI TANULMÁNYÚTJUKRÓL**
számolnak be a résztvevők:

Osgyányi Vilmos, Rákos Péter, Sütő József kőszobrász restaurátorok; Tóth Mária geofizikus; Gál Tibor, Káldi Gyula építészek; D. Mezey Alice, Szentesi Edit és dr. Tóth Melinda művészettörténészek.

Az elsősorban, de nem kizárólagosan kőszobrász restaurátori tekintetű beszámolót követő megbeszélésen - VIDEO és DIA is lesz - az érdeklődők kötetlen aktivitására számítunk.

OMvH Tudományos Főosztály

Scenter Edit

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA MŰVÉSZETTÖRTÉNETI BIZOTTSÁGA

Beke László, Buzási Enikő, Czére Andrea, Dávid Ferenc, Galavics Géza (elnök), Garas Klára, Gerszi Teréz, Jávor Anna, Kelényi György, Komárik Dénes, Kovács Péter, Kovalovszky Márta, Lővei Pál, Marosi Ernő, Mojzer Miklós, Néray Katalin, Passuth Krisztina, Rózsa György, Sisa József (titkár), Szilágyi András, Timár Árpád, Urbach Zsuzsa, Vayer Lajos

Cím: MTA Művészettörténeti Kutató Intézet, 1014 Budapest, Úri u. 49
Telefon:1759011, Fax:156-1849

MEGHÍVÓ

a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Bizottsága

1998. április 28-én, kedden délután 3 órakor

az MTA Székházában (V.Roosevelt tér), a III. emeleti Akadémiai Képtárban.
adja át az "Opus mirabile 1997" művészettörténeti díjait.

A Művészettörténeti Bizottság e díjat négy évvel ezelőtt alapította, s évente adja ki az előző év művészettörténeti munkáiból titkos szavazással kiválasztott munkákért. Két kategóriában adunk ki díjat, egy-egy erre az alkalomra készített, keretbe foglalt plakettet, az idén Asszonyi Tamás alkotásait. Az érmek elkészíttetését a Nemzeti Kulturális Alap támogatása teszi lehetővé.
Az egyik érem kiállításokért és/vagy katalógusokért jár, amelyek legtöbbször team-munkában készülnek, a másikkal az adott év egy kiváló művészettörténeti tanulmányára kívánjuk felhívni a figyelmet. Erre az alkalomra hívjuk meg a kollégákat s a jó barátokat.

Az 1997. évi OPUS MIRABILE díjat az idén

a "MAGNIFICAT ANIMA MEA DOMINUM". MS mester Vizitáció-képe és egykori selmecbányai főoltára című, a Magyar Nemzeti Galériában 1997 tavaszán megrendezett kiállítás/katalógus munkatársai kapják, valamint

SZENTESI EDIT: Josef Daniel Böhm Parthenon-fríze című tanulmányáért, amely a Pulszky Ferenc (1814-1897) emlékére című kiállítás (Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjtemény 1997) katalógusában jelent meg.

Őket, s mellettük a legtöbb szavazatot kapott kollégákat köszöntjük az ünnepélyes díjátadáson, melyre a Művészettörténeti Bizottság nevében szeretettel meghívom.

A díjazott MS mester kiállítás után a legtöbb szavazatot a Pulszky Ferenc emlékére rendezett kiállítás kapta, amely a díjátadás napján tekinthető meg utoljára. (Aznap nyitva 14 órától.)

Galavics Géza s.k.
az MTA Művészettörténeti Bizottság
elnöke

Budapest, 1998. április 21.

FIAT PROCAR

HIVATALOS MÁRKAKERESKEDÉS

A FIAT bemutatja a **CINQUECENTÓ-t,** az ideális kisautót.
A remekül gyorsuló, alacsony fogyasztású kisautó a térkihasználás felsőfokát biztosítja.
A Cinquecento belül nagyobb, mint kívül!
A megerősített karosszéria, az alacsony zajszint, az ergonómiailag megtervezett utastér kényelmet és biztonságot nyújt.
Alapfelszereltségét tekintve a legkedvezőbb árú autós kategóriájában a

FIAT CINQUECENTO már 821.400 Ft-ért

melyet akár **250.000 Ft** kezdőrészlettel elvihet.

Székesfehérvár, Kadocsa u. 84.
(8. sz. elkerülő út - Lehel u. sorok)
Telefon: (22) 302-433
Telefax: (22) 305-421

GSM mobil telefon
BEMUTATÓTEREM
Szfv. Ősz u. 5. Nyitva: H-P 9-18
Ericsson,Nokia,Motorola
A LEGKEDVEZŐBB ÁRON!
Győződjön meg róla Ön is személyesen!
Tel: 06-20-340131

AKCIÓ **ALMAVÁSÁR** AKCIÓ

TÉLI TÁROLÁSRA ALKALMAS
Jonatán alma kapható: 25,-Ft/kg.
A Prohászka Templom melletti volt Garas Áruház udvarán,
Vízivárosi ABC előtti zöldségesben,
Királykút Lakónegyed ABC melleti zöldségesnél,
Deák F. út 1. sz. zöldségesben a mai naptól.
(43797/1K)

EZ AZ ÖN NAPJA!

a Fehérvár Áruházban

Cipő osztályunkon
olasz, VASTAGTALPÚ, ŐSZI FÉRFI CIPŐ (39-45)
4800 Ft HELYETT 2990 Ft-ért
kapható, amíg a készlet tart!
(44197/1H)

Ki ne hagyja! SKÁLA

PANNON GSM HIVATALOS FORGALMAZÓJA A
VIDEOTON Szerviz Kft.
GSM telefonok
Kedvező lízinggel, tartozékokkal, azonnali telefonszám kiadással.

MOTOROLA AKCIÓ!
8000 Szfvár., Berényi út 72-100.
Telefon/Fax: (22) 327-712

Két hónap alatt 180.000 Ft-ot kereshet!
Jelentkezési anyagot 100 Ft-ért postázzuk.
Enon Kft. 7623
Pécs, Megyeri u. 25.
(41628/1H)

MŰTRÁGYA VÁSÁR!
Nagyobb tétel esetén kiszállítással is.
FERTILIA Kft.
Enying, Bocskai u. 4. sz.
Telefon: 22/372-382.
(42072/1H)

TUDJUK, HOGY EZ CSAK EGY LEHETŐSÉG!!
ÉS MÉGIS NAGY SIKERE VAN.
ELŐLEG NÉLKÜL, KAMATMENTESEN 24 HAVI RÉSZLETRE
Vásárolhat: bútorokat, műszaki, háztart. termékeket vállalkozók, magánszemélyek, nyugdíjasok egyaránt
CSAK EGY SZEMÉLYI IGAZOLVÁNY KELL!
Ha nincs más választása, keressen fel minket.
Részletes információ: PROMPT-HOR KFT.
Szfvár, OLAJ U. 41. Tel.: 22/323-939
NYITVA: hétfőtől-péntekig 9-től 17-ig. (44207/1H)

BERNER
A teljesítmény összeköt
Szereléstechnikai eszközök forgalmazásában élenjáró nemzetközi vállalatcsoport magyarországi tagja gyorsan fejlődő hálózatába képviselőt keres Fejér megye területére.
25 és 40 év közötti műszaki, kereskedelmi előképzettségű, teljesítményorientált pályázókat keresünk, akik jó kapcsolatteremtő készséggel is rendelkeznek. A tevékenység főállásban végezhető. Gépkocsi, telefon sükséges. Jelentkezés: fényképes, kézzel írt önéletrajzzal.
Cím: Berner Kft. 1211 Budapest, Szabadkikötő út 2.
(40815/1H)

MIKRO KKT

ÁLLVÁNYKÖLCSÖNZÉS!
Könnyű alumínium mobil állvány kölcsönözhető! 15 m magasságig, 180x90 cm plató méret, 500 kg max. terhelhetőség.
Érdeklődni: MIKRO KKT.
Tel.: 22-306-160
rádió telefon: 06-60-390-960.
(43920/1H)

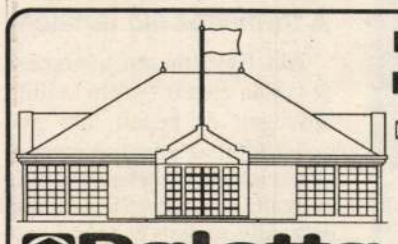

Egy új üzlet ! Ez önnek is üzlet !
H-8000 Székesfehérvár, Zámoly u. 47.
☎ / FAX: (36-22) 327-922
Nyitvatartási idő: hétköznap 8 órától 18 óráig szombaton 8 órától 12 óráig
Paletta Építési Üzletház
- BRAMAC CSERÉP GYÁRI ÁR -22%
- YTONG FALAZÓBLOKK GYÁRI ÁR -5%
- OLASZ PADLÓBURKOLÓ-LAPOK REKLÁMÁRON
(43073/1H)

Szőnyeg
PADLÓSZŐNYEG VÁSÁR GARANCIÁVAL!
40%-os árengedménnyel, amíg a készlet tart belga import padlószőnyegekből
SZÉKESFEHÉRVÁRON
a Kégl Gy. u. 6. sz. alatti üzletünkben (volt Sallai u.)
Nyitva tartás: 9-18 óráig, szombaton: 9-12 óráig.
EXBROKER BT.
Szfvár, Kégl Gy. u. 32.
Tel.: (22) 328-025.
(42810/1H)

KORONA – DISZKONT KERESKEDELMI KFT.
5.000,- Ft feletti értékben bármit megvásárolhat nálunk 6 havi OTP törlesztéssel 12,3%, 12 hónap esetén 19,9% kamatra!
Ajánlatunk:
nyugati használt televíziók, hűtők, fagyasztók, videók 6 hónapos garanciával folyamatosan kaphatók.
Korona-Diszkont Kft.
Szfvár, Tobak u. 11.
(44263/1H)

A FEJÉR MEGYEI HÍRLAP REKLÁM-IRODÁJA
Székesfehérvár,
Fő utca 21.
Tel.: 316-590,
Fax: 312-884

A színes képeslaptól a több száz oldalas könyv komplett elkészítéséig.
Találkozunk? Találkozzunk!
VÖRÖSMARTY NYOMDA Rt.
8000 Székesfehérvár, Irányi D. u. 6. T.: (22) 312-550 Fax: (22) 312-170

ACÉLÁRUK, SAMOTT-TERMÉKEK
Kedvező áron vásárolhat 1994. szeptember 19-től
TŰZÁLLÓ-TECHNIKA KFT.
raktárából:
- köracélokat,
- idomacélokat,
- zártszelvényeket,
- csöveket,
- tűzálló téglákat és betonokat,
- azbesztmentes szigetelőanyagokat

a Székesfehérvár, Seregélyesi u. 98. sz. alatt a NEHÉZFÉMÖNTÖDE területén.
Nyitva tartás: hétköznap: 7-15 óráig.
Nagyobb mennyiség vásárlása esetén házhozszállítást is vállalunk.
(42491/1H)

MŰTRÁGYA-VÁSÁRLÓK, FIGYELEM!
NPK komplex műtrágyák teljes típusválasztéka kapható közvetlenül a gyártótól.
Szállítás: igény szerint közúton vagy vasúton 20 tonna vásárlás felett kedvezményes házhoz szállítás.
Kérje ártájékoztatónkat!
TRANSCENTER KFT.
8182 Peremarton, Pf. 27.
Telefon/fax: 88/355-156, 355-580. (43342/1H)

AKCIÓ A PROFIL-ban
MOUNTAIN BIKE
női és férfi kerékpárok
18.500,-Ft
NÉGYÜTEMŰ TECAM-SEL
(Olasz) motoros kapálógépek

3,7 LE	33.000,-Ft
3,8 LE	33.700,-Ft
4 LE	35.800,-Ft
5 LE	38.000,-Ft

JÓL JÁR, HA HOZZÁNK JÁR!
PROFIL RAKTÁRÁRUHÁZ
Polgárdi, Balatoni u. 6/a.
Tel.: 22/366-082. (44286/1H)

Az iR3 Video International Kft.
A Philips and Grundig Company
Székesfehérvári Video Gyára
modern, kulturált munkaterületére
felvesz
azonnali munkakezdéssel, 18–30 év közötti
női munkatársakat
2, ill. 3 műszakos munkarendbe, betanított munkára.
Az alkalmazáshoz szükséges teszt elvégzése:
hétfő–szerda–péntek: 10.30 órakor.
Címünk:
Székesfehérvár,
Holland fasor 6.
Személyzeti Osztály
Telefon: 22/329-870
iR3

Szeptember 19-től 23-ig még a RÉGI ÁRON kaphatók üzleteinkben a CIMSEC termékek: fal- aljzatkiegyenlítők, csemperagasztók, fugázók.
Cím: Székesfehérvár, Liget sor 4-6.
Székesfehérvár, Seregélyesi u. 94.
Tel.: 312-980/268.
(44204/1H)

Gyakorlattal rendelkező helybeli víz-fűtésszerelő szakembereket keresünk folyamatos műszakú karbantartási munkákra Szfváron.
Telefon és gépkocsi szükséges.
„Karbantartás 44202" jeligére a kiadóba.
(44202/1H)

PÁLYÁZAT
A dunaújvárosi Szent Pantaleon Kórház pályázatot hirdet a Béke II. városrészben működő rendelőintézet légtechnikai berendezésének kialakítására.
A létesítmény tervei megtekinthetők a kórház műszaki osztályán.
A pályázat benyújtási határideje:
1994. október 05. (44284/1H)

CCC
MOBIL MEDIA HUNGARY

JÁRMŰTULAJDONOSOK FIGYELEM!
Kereseti lehetőséghez juthat reklámhordozással
Érdeklődni lehet levélben (válaszborítékkal): 1053 Budapest, Veres Pálné u. 5.

Személyesen:
Békéscsaba, Árpád sor 18.
Budapest, V. Veres Pálné u. 5. fsz. 1.
Debrecen, Péterfia u. 2.
Eger, Hadnagy u. 32. fsz. 1.
Győr, Csaba u. 16.
Jászberény, Lehel vezér tér 15.
Kaposvár, Rákóczi tér 9–11.
Kecskemét, Kisfaludy u. 6–8.
Nyíregyháza, Mártírok tere 9.
Pécs, Hajnóczy József u. 37–39.
Szekszárd, Wesselényi u. 15.
Szombathely, Hunyadi út. 47.
Tatabánya, Mártírok útja 81/a.
Veszprém, Házgyári út 1.
Zalaegerszeg, Kosztolányi D. tér 6.

Ügyfélfogadás: hétfőtől péntekig 9.30 – 17.00 óra között

Szentesi Anikó emlékére

Óvodapedagógiai napok Dunaújvárosban

Ismerd, szeresd és védd!

September 28-29-30-án Dunaújvárosban óvodapedagógiai napokat rendeznek ezzel a jelmondattal: „Ismerd, szeresd és védd környezetedet!"

A városháza színháztermében tanácskozással kezdik a napokat. Dr. Havas Péter, a Körlánc USA-Magyar Környezeti Nevelés Projekt szakmai vezetője Környezet és társadalom című előadása után dr. Kuti István tanszékvezető, főiskolai docens az óvodai környezeti nevelés lehetőségeiről beszél. Délután sokféle programból választhatnak az érdeklődők. Többek között gyógytestnevelési bemutatót, önismerő, önfejlesztő foglalkozást tekinthetnek meg és terepsétára, terepgyakorlatra is mehetnek a Duna-partra.

Csütörtökön folytatódnak az előadások, este fotókiállítás megnyitására és a Bartók Művelődési Házba óvodások énekes, zenés, táncos műsorára invitálják a vendégeket. Szeptember 30-án délelőtt két előadás hangzik el, majd az óvodások műsorával fejeződik be az óvodapedagógusok szakmai találkozója.

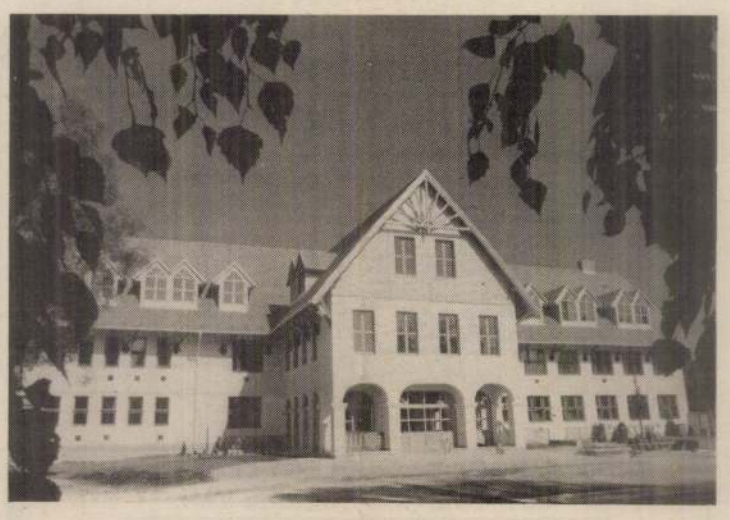

Emeli a kisváros rangját, polgárai méltóságát

Elvarázsolt kastély-iskola Agárdon

A Velence-tó környéki települések a mostani inséges időkben nagyszerű, az új generációt gyarapító, a jövőt építő vállalkozásokkal hívják fel magukra a figyelmet: Sukoró sportlétesítményeivel, Velence csodaszép kisiskolájával, Gárdony-Agárd is valóságos iskola-palotával büszkélkedhet.

Az építész szárnyalhatott

Az agárdi Chernel István Általános Iskolában a hagyományos rend szerint kezdődött meg a tanév, de az épület hivatalos átadását és a nagy munkában résztvevőket szombat este látványos, tartalmas gálaműsorral köszöntötték, ünnepelték.

Négy hónap alatt fantasztikus erőbedobással, az Alcofal Kft. kivitelezésében és a Fejérber Kft. felügyeletével készült el a csodapalota. Aki nem látta korábban az unalmas és szürke „kaszárnyát", az el sem tudja képzelni mekkora metamorfózison ment át az iskola. Tervezője, Szentesi Anikó egy érett építész minden lendületét, a szabad alkotás mámorát — végre nincs öncenzúra, szocreál-diktatúra! — beleadta, s olyan iskolát teremtett, amely a tervezők számára is követendő példa.

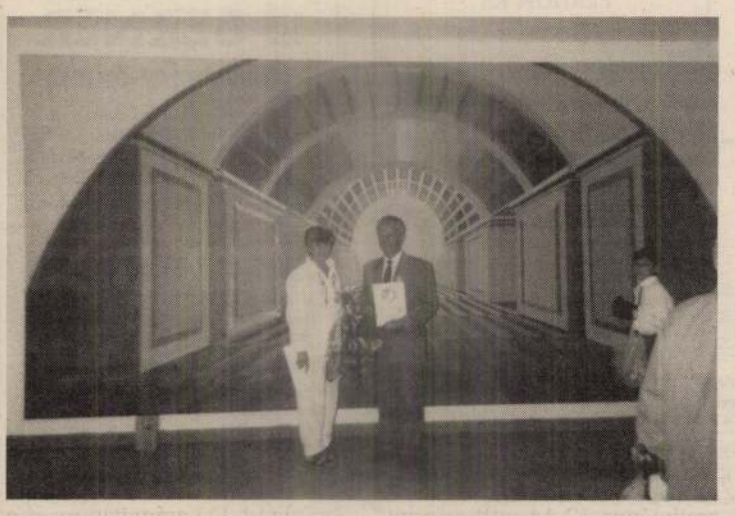

55 milliós beruházás

Bori Sándor polgármestert nem akármilyen tisztesség érte, az iskola díszpolgára lett. Jelképesen mindenki érdemes erre a posztra, aki makacsul kitartott az iskola építése, bővítése mellett és segítette, hogy az álmokból valóság legyen, vagy oly módon járult hozzá, mint Zsigmond Aranka, aki az aulába óriási falképett festett, s ajándékba adta a diákoknak, a tanároknak.

Az 55 millió forintos beruházással megszünt az oktatás szétszórtsága, olyan helyen tanulhatnak a diákok, taníthatnak a pedagógusok, amely tekintélyt, méltóságot kölcsönöz a kisvárosnak, s minden polgárának.

Tóth István igazgató nem győzte a köszöneteket osztogatni, majd az őt illető elismeréseket fogadni. Ünnepségükre sokan elmentek, hogy együtt örüljenek velük. Jó volt látni a népes vendégsereg arcán az ámulatot, az őszinte örömet. Zichyújfalu iskolájának igazgatója pohárköszöntőjében az őszinte elismerésnek adott hangot: „Sokat nélkülöztetek, hajtottatok, dolgoztatok érte, megérdemeltétek."

A formához illő tartalom

Aki figyelmesen végignézte az iskola életéről szóló kiállítás szövegeit és képeit, aki gyönyörködött az udvaron megrendezett iskola-showban, aki meghallgatta a változatos, igényesen összeállított okos és szórakoztató műsort, az mindezekből azt is kihallhatta, hogy itt nem lesz gond a pompás új formát minőséggel, tartalommal megtölteni. Itt olyan pedagógiai munka folyik, amely végre a teljesítményéhez méltó keretet és teret kapott. Erényeik sokfélék: a példás testnevelés, a sportsikerek, a hagyományok őrzése, újraalkotása, a Chernel István nevével fémjelzett teljesítmények.

Az elvarázsolt kastély-iskolában a játéknak, az örömnek, a bolondos jókedvnek is jut idő és tér, mert tudják, hogy az ilyenkor termelődő energiák kamatoztathatók a fegyelmezett munkában, a szigorúan számonkért teljesítményekben.

Zágoni Erzsébet

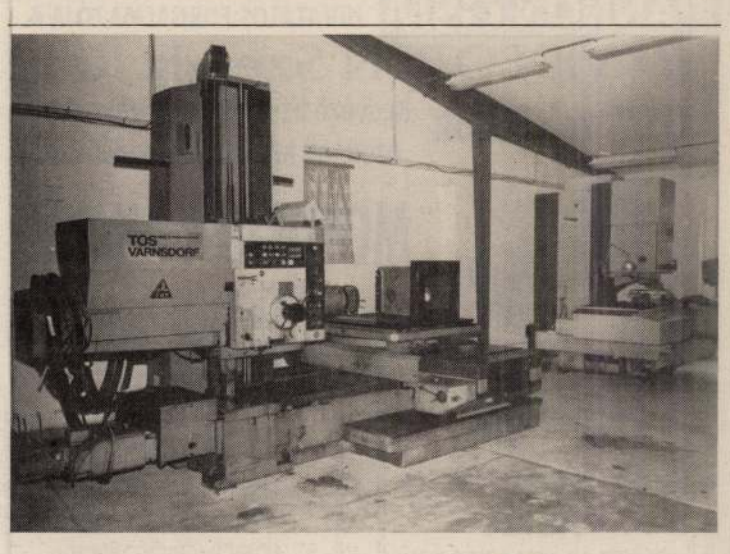

Jubileumi ünnepség a fehérvári Széchenyiben

HŰSÉG AZ ALMA MATERHEZ

Fél évszázados jubileumát ünnepelte 1989-ben az akkor még Ságvári Endre nevét viselő nagymúltú székesfehérvári oktatási intézmény. Aztán 1991-ben a régi tanítványok kezdeményezésére a neve Széchenyi István Műszaki Szakközépiskola lett. Az elmúlt hét végén az iskola ötvenöt éves fennállásának alkalmából rendezett ünnepségen — az 1939-ben alapított ipari középiskola szellemiségéhez méltóan, híven az eredeti címhez — a Gróf Széchenyi István Műszaki Szakközépiskola nevet vette fel.

— *A Széchenyi — a névváltoztatástól függetlenül — mindig arról volt híres, hogy a gépész szakma legjobbjait adta az iparnak. Hol tart ma az intézmény önálló arculatának kialakításában?* Erről beszélgettünk *dr. Vas Rezső* igazgatóval.

— Dunántúl első ipari középiskolájának történetében a névváltozások a szakmacsoportok oktatásában is fordulópontot jelentettek. Az ipar fejlődésének, az elvárásainak megfelelően alakult, változott az intézmény arculata. Voltunk gépipari technikum, ipari gimnázium, de alapvetően a képzési struktúránkat mindig Székesfehérvár és a régió ipari igényeihez igazítottuk. Segítettük a nagyvállalatok, a Videoton, az Ikarus középfokú képzettségű szakember gárdájának kialakítását. Beindítottuk a híradásipari technikusi, gépgyártástechnológiai és a közlekedés gépgyártó szakot. Még a ságvári korszakban történt, amikor a Kandó főiskola épületigénye miatt összébb kellett húzódnunk, emiatt erőteljesen csökkent az osztályaink száma. Később sikerült elérnünk, hogy emelhettük a létszámot. Egyre több továbbtanuló választotta az iskolánkat, népszerűbbek lettek a nálunk oktatott szakok.

— *Az új korszakot 1978-ban a számítástechnikai képzés bevezetése jelentette. 1991-ben a világbanki program pályázatán is nyert az iskola.*

— A szakképzés sikere, hogy olyan végzettséggel engedje útjára a diákokat, amelyre igény is van. Minden iparszerkezeti változás, fellendülés, vagy mint az utóbbi években a műszaki élet megtorpanásai, új kihívást jelentettek a számunkra. Az országban elsőnek indítottunk számítástechnikai műszerész szakot, elkezdtük az informatikai képzést. Ez a jövő, a piacképes tudás alapja, de arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a hagyományos gépészet oktatásának színvonalát is emelni tudjuk. A világbanki program ebből a szempontból is kedvező, hiszen komoly húzóerőt jelent a többi szakmacsoportnak.

— *Sokan panaszkodnak a világbanki programra, mondván, hogy nem elég felkészült a modulok oktatására a magyar iskolarendszer.*

— A kétéves tapasztal alapján az a véleményünk, hogy világbanki program ugyan vethet fel problémákat, — főként az orientáló szakasz, az elhúzódó pályaválasztás miatt bírálják —, ám az oktatási eszközök fejlesztésére fordított jelentős anyagi támogatás, az idegennyelv-oktatás bővülő lehetőségei, valamint az 5-6. évtől életbe lépő szabadabb, alkalmazkodóbb, differenciált szakmatanulás mindenképpen a világbanki program előnyei mellett szólnak. (Képünkön az új CNC-műhely) **K. E.**

Írók a magyar könyvvásár pécsi fórumán

Az irodalom nem romlandó élelmiszer

A hazai könyvkiadás és könyvkereskedelem helyzetéről mondtak véleményt az írók a Magyar Könyvvásár pécsi fórumán. A Vámos Miklós vezette beszélgetés vendégei: Bertók László költő, Kertész Ákos, Lázár Ervin, Vathy Zsuzsa és Jókai Anna író, arra a kérdésre keresték a választ: miért elégedettek vagy elégedetlenek kiadóikkal és a kereskedelemmel, illetve milyen volna a számukra kedvező helyzet. A harmadízben megrendezett könyvvásár volt az első országos könyves találkozó, amelyen nem csak a kiadók és a kereskedők tanácskoztak e témáról, hanem az írók is véleményt mondtak.

Vámos Miklós bevezetőjében, kijelentette: manapság örülhet az író, ha egyáltalán megjelenik a műve, a kiadótól kapott honorárium már nem ösztönöz alkotásra. Mint kiadótulajdonos kifogásolta: a könyvkereskedelem többnyire csak bizományba veszi át a magyar szépírók köteteit, s ha rövid időn belül nem tudja eladni, visszaküldi a kiadónak, holott az irodalom nem romlandó élelmiszer. A fórumon hangsúlyozták: minden könyvesboltnak legalább néhány kötetet kellene tartania a magyar irodalom alapvető műveiből, ezzel szemben a kereskedők néhol már a jelesebb magyar írókat sem ismerik, nemhogy még rendelnének is könyveikből.

Kertész Ákos szerint az írónak meg kellene tudni élnie az írásból, ám a honoráriumok nem követték az inflációt. Az írónak már arra sincs elegendő pénze, hogy a könyvpiacot elborító szemétben még fel-felbukkanó értékeket megvásárolja — állította Kertész Ákos. Vámos Miklós, aki egyben Kertész Ákos kiadója is, elmondta: az író munkáinak kiadásához négy illetékes helyről próbált támogatást szerezni, nem sikerült. Kiadóként úgy érzi magát, mint a dróton rángatott bábu.

Jókai Anna hangsúlyozta: az író, aki a politika porondján akar fontossá válni, elveszíti az irodalmat. A rendszerváltozás velejárójának nevezte a kialakult helyzetet, melyben a kultúra korántsem olyan fontos, mint amilyennek azelőtt tartották. Az írónő szerint a könyvheti dömping helyett egy-két napos, a jelenleginél kevesebb újdonságot bemutató ünnep is elegendő volna, s erre is figyelmeztetett: a politikától való függőség veszélyét napjainkra a szponzoroktól való függőség veszélye váltotta fel.

A fórumon felvetették, hogy — amint arra már példa is van Franciaországban — négy-öt külföldi ponyvakötet megjelentetése után esetleg kötelezzék a kiadót egy értékes hazai szépirodalmi kötet kibocsátására is.

Kiállítás

A ´80-AS ÉVEK

Az Ernst Múzeumban a ´80-as évek — képzőművészet címmel az időszak termésének színe, javát felvonultató kiállítást rendez a Művelődési és a Közoktatási Minisztérium, a Műcsarnok és a házigazdák. A november 6-ig látható tárlatot Nagy Pál, a párizsi Magyar Műhely szerkesztője nyitja meg, és értékeli az időszakot, amely sok tekintetben meghatározó volt.

Országos Szövetség
a O. B. Tagok.

25

ágos Bizottsága.

ány	száma: 97-015	1924.
	kelte: XII/16.	1924
	beérkezése: I/12	1925

ek száma: 1 db.

elintézett szám:

száma: 259/1924

száma:

Polgárovits

5 | 1/20.

Nagyságos Thorotzkai Wigand

Szentesi Pongrác

foto

Ferkápzomfoiskávk

1939-41. 148. l

Szentes Pongrác

Ferkpzomfoiskövk

1939-41. 141. l.

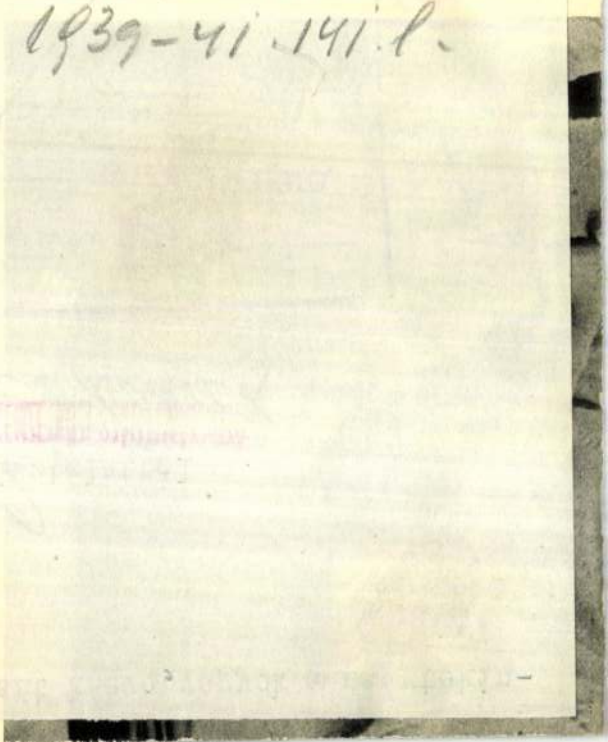

GRAFIKAI TANM

FACHKLASSE FÜR GRAPHIK. CLASSE

▲ *SZENTESI Éva*, Szabadka. — *Leányfej* című faszobra plasztikai fölfogásban tömör. Erőt és szépséget kifejező mű. A szobrászat klasszikus realista hagyományait egészségesen és tisztán folytatja. Semmi nyoma a mai modern művészet hatásainak. Fénykép alapján nehezebb véleményt mondani az alkotásokról, mint amikor a valóságban látjuk a szobrot. Ezen felül szeretnénk tudni egyes szobrainak a méreteit is. Szobrait más tárggyal való összehasonlításban fényképezze, hogy az arányokból következtethessünk a méretre.

SZENTESI Éva: Leányfej

került az új kenyérnek való, most már nyugodtan ünnepelhetnek a mezőgazdasági termelők, és velük együtt a község minden polgára és a látványos rendezvényre idelátogatók valamennyien.

A hagyományokhoz híven, az idén is úgy állították össze az aratók ünnepségének műsorát, hogy az szórakozást is nyújtson, de a munkajelleg is kidomborodjon.

Ennek megfelelően, ma reggel 9 órai kezdettel, a község egyik mezőgazdasági központjában, Györgyénben megnyitják a mezőgazdasági gépek kiállítását, majd közvetlenül a megnyitó után a helyi művelődési otthonban megrendezik a termelők találkozását. A szakmai megbeszélésen az idei terméshozamról és a jövő évi programról lesz szó.

Másnap, szombaton délután lóverseny lesz, hazai és külföldi részvevőkkel a Bácska pályán, majd este 8-kor a város központjában rendezik meg az aratók nagygyűlését, a szomszédos községek, a testvérvárosok művelődési egyesületeinek részvételével. Ezt követően, a fiatalok szórakoztatására táncestet tartanak ugyanitt.

KATONAI KIKÉPZÉSEN AZ EGYETEMISTÁK MÁSODIK CSOPORTJA

Szerdán kezdte el a kétnapos kiképzést az egyetemisták második csoportja a Petar Drapšin kaszárnyában. A várakozás perceit kihasználva megkérdeztük néhány egyetemistától, mit vár ettől a kiképzéstől. Hogyan készültek fel?

Ivan BOGNÁR Dénes, az Elektrotechnikai Főiskola hallgatója:

– Néhány kollégám az előző csoportból olyan híreket mesztett, hogy a kiképzés nagyon nehéz, bele fogunk fáradni. Remélem hiszem, hogy a tisztek megkülönböztetnek bennünket, mert ők is tudják, hogy mi egyetemisták vagyunk és nincs valami jó kondíciónk. Azt gondolom és remélem is, hogy elnézőbbek lesznek velünk, mint a katonákkal.

Radovan KOVAČEVIĆ, a Közgazdasági Kar hallgatója:

— Három barátom az előző kiképzésen dicséretben részesült, én is szeretném kidemelni ezt az elismerést. Nekem tetszik ez a kiképzés, igaz még el sem kezdtük, de azt hiszem nagyon fontos számunkra az itt szerzendő tapasztalat, hogy a adott pillanatban készek legyünk megvédeni hazánkat.

FOGAS József, az Építészeti Főiskola hallgatója.

Shakespeare: XLV. szonett

Szentessy László (1938 –)

Shakespeare: XLV. szonett (tusrajz; 42x25 cm)

1966 óta szerepel tárlatokon. Kezdetben táblaképeket készített, de a hetvenes évektől szinte kizárólag egyedi grafikákat, főképpen tollrajzokat készít

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA MŰVÉSZETTÖRTÉNETI BIZOTTSÁGA

Beke László, Buzási Enikő, Czére Andrea, Dávid Ferenc, Galavics Géza (elnök), Garas Klára, Gerszi Teréz, Jávor Anna, Kelényi György, Komárik Dénes, Kovács Péter, Kovalovszky Márta, Lővei Pál, Marosi Ernő, Mojzer Miklós, Néray Katalin, Passuth Krisztina, Rózsa György, Sisa József (titkár), Szilágyi András, Timár Árpád, Urbach Zsuzsa, Vayer Lajos

Cím: MTA Művészettörténeti Kutató Intézet, 1014 Budapest, Úri u. 49
Telefon:1759011, Fax:156-1849

MEGHÍVÓ

a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Bizottsága

1998. április 28-én, kedden délután 3 órakor

az MTA Székházában (V.Roosevelt tér), a III. emeleti Akadémiai Képtárban.
adja át az "Opus mirabile 1997" művészettörténeti díjait.

A Művészettörténeti Bizottság e díjat négy évvel ezelőtt alapította, s évente adja ki az előző év művészettörténeti munkáiból titkos szavazással kiválasztott munkákért. Két kategóriában adunk ki díjat, egy-egy erre az alkalomra készített, keretbe foglalt plakettet, az idén Asszonyi Tamás alkotásait. Az érmek elkészíttetését a Nemzeti Kulturális Alap támogatása teszi lehetővé.
Az egyik érem kiállításokért és/vagy katalógusokért jár, amelyek legtöbbször team-munkában készülnek, a másikkal az adott év egy kiváló művészettörténeti tanulmányára kívánjuk felhívni a figyelmet. Erre az alkalomra hívjuk meg a kollégákat s a jó barátokat.

Az 1997. évi OPUS MIRABILE díjat az idén

a "MAGNIFICAT ANIMA MEA DOMINUM". MS mester Vizitáció-képe és egykori selmecbányai főoltára című, a Magyar Nemzeti Galériában 1997 tavaszán megrendezett kiállítás/katalógus munkatársai kapják, valamint

SZENTESI EDIT: Josef Daniel Böhm Parthenon-fríze című tanulmányáért, amely a Pulszky Ferenc (1814-1897) emlékére című kiállítás (Magyar Tudományos Akadémia Művészeti Gyűjtemény 1997) katalógusában jelent meg.

Őket, s mellettük a legtöbb szavazatot kapott kollégákat köszöntjük az ünnepélyes díjátadáson, melyre a Művészettörténeti Bizottság nevében szeretettel meghívom.

A díjazott MS mester kiállítás után a legtöbb szavazatot a Pulszky Ferenc emlékére rendezett kiállítás kapta, amely a díjátadás napján tekinthető meg utoljára. (Aznap nyitva 14 órától.)

Galavics Géza s.k.
az MTA Művészettörténeti Bizottság
elnöke

Budapest, 1998. április 21.

Szentesi Edit

„Birodalmi patriotizmus. Történelemszemlélet, történetírás, történeti publicisztika és történeti témák ábrázolása az Osztrák Császárságban 1828-ig", in: MIKÓ Árpád, SINKÓ Katalin (szerk.), *Történelem – kép. Szemelvények múlt és művészet kapcsolatából Magyarországon* (kiállítási katalógus, Magyar Nemzeti Galéria, 2000. március 17. – szeptember 24.), Budapest, 2000, 73–91.

*

„Rajzok Mednyánszky Alajos hagyatékából", VIII–14. katalógustétel, in: ugyanott, 500–505.

*

„Az úgynevezett Fugger-féle Habsburg Ehrenspiegel", 271. katalógustétel, in: MIKÓ Árpád (szerk.), *Jankovich Miklós (1772–1846) gyűjteményei* (kiállítási katalógus, Magyar Nemzeti Galéria, 2002. november 28 – 2003. február 16.), Budapest, 2002, 291–293.

*

A DOLGOZAT TÉMÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓIM:

"Bekezdések a magyarországi műemlékvédelem előtörténetéből IV. Joseph Scheiger magyarországi utazásai és vár-újjáépítőknek szóló jótanácsai" és J. E. A. Scheiger, „Régi építészeti emlékek kijavításáról és helyreállításáról", *Műemlékvédelmi Szemle*, 4 (1994): 1, 85–102. [Utóbbi fordítása Josef Scheiger „Über Ausbesserung und Herstellung alter Baudenkmahle" című közleményének, eredetileg: *Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst,* 15: 95–96 és 97, (1824. 08. 09–11. és 13.), 521–524, 530–532.]

*

„A Schöngrabern-szindróma", *Ars Hungarica*, 23 (1995), 25–44.

*

„A jáki nyugati kapu historiográfiája és restaurálástörténete 1904-ig" / „Das Westportal von Ják: Historiographie und Restaurierungsgeschichte bis 1904", in: SZENTESI Edit, UJVÁRI Péter (szerk.), *A jáki apostolszobrok / Die Apostelfiguren von Ják*, Budapest: Balassi Kiadó, 1999, 75–155 / 157–190.

*

„A vörös barátok. Hiedelmek és legendák a templomos lovagrend történetéről és épületeiről Magyarországon a 18. század közepéig", *A lovagrendek Magyarországon* című kötetben megjelenés alatt.

*

2. Josef Hormayr, Sigmund Perger *Scenen aus der Vaterlandsgeschichte* című metszetalbumának hirdetménye a *Hormayr-Archiv* negyedik évfolyamából (1813 eleje)

3. Josef Hormayr *Österreichische Pöcille des Custoden der großen Gemählde-Gallerie am Belvedere zu Wien, Carl Ruß* című írása a *Hormayr-Archiv* tizedik évfolyamából (1819 augusztusa)

4. Josef Hormayr *Kunst-Nachrichten* című írása a *Hormayr-Archiv* tizenkettedik évfolyamából (1821 legeleje)

8. Josef Hormayr írása Anton Petter Habsburg Miksa és Burgundi Mária első találkozását ábrázoló képéről a *Hormayr-Archiv* tizenkettedik évfolyamából (1821 májusa)

Rövidítésjegyzékek

Képek

A DOLGOZAT TARTALOMJEGYZÉKE:

Bevezetés: A hazafias képzőművészet programjának meghirdetése

Az első vállalkozások

János főherceg első témajegyzéke

Képek János főherceg thernbergi kastélyának nagytermébe

Karl Ruß további történeti kompozíciói János főherceg számára

A János főherceg számára ábrázolt történelmi témák személyes aktualitása

Mária Terézia az 1741-es pozsonyi országgyűlésen

II. Ferdinánd és a protestáns lázadók 1619-ben

Ürestarisznyájú Frigyes tiroli herceg énekmondása

Derék Lipót herceg a sempachi csatában

Habsburg Miksa és Burgundi Mária találkozása

Karl Ruß Bécsújhely-sorozata

Sigmund Perger Babenberg-sorozata

Albert szász-tescheni herceg megbízásai Peter Krafftnak

Peter Krafft nagyalakos eseményfestészete és Ludwig Ferdinand Schnorr kísérlete az allegórikus kifejezésmód modernizálására

Függelék

1. Josef Hormayr két lábjegyzete Matthäus Collin, *Über die nationale Wesenheit in der Kunst* című tanulmányához a *Hormayr-Archiv* második évefolyamából (1811 októbere)

Napóleon legyőzése után János főherceg és Albert herceg nem adott több megbízást történeti képek festésére. Josef Hormayrt 1813 tavaszán letartóztatták a Tirol „fölszabadítására" szervezett Alpenbund összeesküvésben való részvétele miatt, Spielbergben raboskodott, majd kényszerlakhelyéül Brünnt jelölték ki – 1816-ban térhetett vissza Bécsbe. 1819-ben újra kampányt indított lapjában a hazai történelemből vett jeleneteket ábrázoló festészet érdekében, de ez a második kísérlet sem volt hosszú életű: 1822 és 1824 között kifulladt – immár végleg, mert fölbomlott az a művészekből és műértőkből álló baráti társaság is, amely Hormayrt addig övezte. Lapja azonban egészen 1828-ig gondos figyelemmel követett minden hazai történelmi témát ábrázoló művet, és nem csupán Bécsben – beleértve Peter Krafft magyar megbízásra született nagy képeinek keletkezését –, hanem Prágában és az osztrák tartományok fővárosaiban is.

Hormayr 1828-ban Münchenbe emigrált. Nem sokkal később ő írta meg azt a füzetet, amely a müncheni Hofgartenarkaden frissen elkészült freskóciklusának képeit, azaz a bajor történelem legfontosabb eseményeit magyarázta a nagyközönségnek. Hormayr megérte tehát, hogy valóra váljon álma: a modern Színes Csarnok a hazai történelem legjelesebb eseményeinek ábrázolásával; a hazaszeretet ápolására és a nemzeti büszkeség ébresztésére, mindenki számára hozzáférhetően. De az „ősellenségnél" érte meg: azoknál a bajoroknál, akik ellen elkeseredetten harcolt Tirolért János főherceg oldalán a napóleoni háborúk alatt. Az első ilyen freskóciklusok megszületésére az Osztrák Császárságban még közel két évtizedet kellett várni.

alternatívára, a hősi haláléra, egyetlen előképet kínáltak a Habsburgok annalesei: Derék Lipót herceg halálát a sempachi csatában 1386-ban.

János főherceg tehát személyes példaképként idézte fel őseit, a tetteiket ábrázoló lapokat, illetve festményeket magángyűjteményében, illetve magántereiben tartotta. Hormayr azonban azon volt, hogy a hazai történelemből merített témákat ábrázoló kompozíciókról széles körben terjeszthető metszetsorozatok készüljenek. Az első időszakban csupán egyetlen ilyen sorozatot sikerült kiadni. 1813-ban jelent meg, hosszú előkészületek után, Sigmund Pergernek (1778–1841) a *Szenen aus der Vaterlands Geschichte. Epoche der Babenberger Markgrafen von Oesterreich* című, tizenhat metszetből álló sorozata, az egyes jeleneteket magyarázó szöveget Josef Hormayr írta. A sorozat – úgy tűnik – nem aratott sikert: Perger soha nem készítette el tervezett folytatását, amely Habsburg uralkodók korából vett eseményeket ábrázolt volna.

Karl Ruß készített ezekben az években egy Bécsújhely történetének jeles eseményeit ábrázoló sorozatot is, amelynek megrendelőjét nem sikerült pontosan tisztáznom. Jelenleg két nagyméretű, akvarellel színezett tusrajz és az egyikről készült metszet ismert ebből.

Erre a korszakra esik még Albert szász-tescheni herceg megbízása Peter Krafftnak egy Károly főherceg felmagasztalását szolgáló képpárra. A Károly főherceget az asperni csatában ábrázoló portré történeti témájú pára, a festő késlekedése okán csupán jóval később, 1822-re készült el (*Habsburg Rudolf átengedi lovát az Oltáriszentséggel haldoklóhoz siető papnak*, ma a budapesti Szépművészeti Múzeumban).

felemlíteni az *Osztrák Plutarchos* megfelelő életrajzaiban; részletesen taglalja, sőt metszettel kísérve közli viszont őket az úgynevezett Fugger-féle Habsburg *Ehrenspiegel* nyomtatott kiadása (Nürnbergben, 1668), amelynek egy példányával a főherceg 1810-ben megajándékozta a festőt. Az *Ehrenspiegel* alapján ábrázolt témák anekdotikus, sőt bizarr és komikus jelentek I. Rudolf és I. Miksa császár életéből: egy–egy uralkodói erénykatalógus kosztümös zsánerbe forduló elrészletezései (dolgozatomban nem tárgyaltam őket).

A többi jelenet kiválasztásával ellenben – és ez a témák elemzésének fontosabbik tanulsága – János főherceg saját helyzetére a háborús évek közepette. Két alternatíva lebegett szeme előtt: az eddigi sorozatos vereségek, a kevés reményre okot adó körülmények ellenére végső, nagy győzelem a dinasztia rendíthetetlen hűségű alattvalói segítségével, illetve hősi halál a csatamezőn a dinasztiáért harcoló hű alattvalókkal együtt. A reménytelen helyzetből kivívott fényes győzelem alternatívájának történelmi párhuzamait jelenítette meg az *Ürestarisznyájú Frigyes tiroli herceg bolyongása a konstanzi zsinat után* és a *Habsburg Miksa katonáihoz beszél az első guinegate-i csata előtt 1479-ben*, valamint a *II. Ferdinándot a protestáns osztrák rendek képviselői szorongatják a bécsi Burgban 1619-ben* és a *Mária Terézia az 1741-es pozonyi országgyűlésen* témák ábrázolása. (A két utóbbi már korábban összekapcsolódott a Habsburg-család tagjainak személyes családtörténeti támaszkeresésében; II. Ferdinánd 1619-es helyzetét már Mária Terézia is párba állította sajátjával 1741-ben: Pozsonyba indulóban előkerestette és magával vitte azt a keresztet, amely előtt II. Ferdinánd imádkozott a legreménytelenebb pillanatokban.) A másik

személyes aspektusát kiemelő változat, „a minél hasznosabb, annál boldogabb"-toposz jegyében. Egyjelentésű a széles körben elterjedt 'a herceg megpillantja a hercegnő arcképét'-formulával, példái azonban kizárólag Habsburgokkal kapcsolatban bukkannak fel.

Közvetlen bizonyító erejű forrásadat nem szól róla, de igen valószínű, hogy azért az ezt a témát ábrázoló kép készült el először a tervezett thernbergi sorozatból, mert János főherceg és tiroli hívei – legalábbis az 1809-es bajor ellenes tiroli népfölkelés előkészítésekor – egy házasságkötés szervezésévé álcázták levelezésüket: a képes beszédben Tirol volt a menyasszony, János főherceg a vőlegény – aki majd mikor a helyzet megérik erre, elmegy jegyeséért –, tiroli hívei pedig a násznép, a menyasszony rokonsága, akiknek addig is elő kell készíteniük az esküvőt. Petter képének megfestése idején, 1812–1813-ban, amikor János főherceg és környezete egy újabb bajor-ellenes tiroli felkelés szervezésén munkálkodott, ez a mögöttes – és mára teljes feledésbe süllyedt – tartalom lehetett a kép jelentésének legfontosabb rétege megbízója számára.

Karl Ruß 1810-től János főherceg festője (*Kammermaler*) volt, akinek azonban elsősorban nem történeti kompozíciókat, hanem tájképeket és népviselet-ábrázolásokat kellett készítenie a főherceg hon- és népismereti törekvései szolgálatában (mintegy ötven ilyen lapot őriznek tőle János főherceg leszármazottai). Az első ötön túl nyolc történeti kompozíciója került a főherceghez. A lapok témaválasztásának elemzéséből két tanulság adódott. Az, hogy Ruß (és János főherceg?) választása nem mindig, sőt elég nagy mértékben *nem* esett egybe a Hormayr-által javasolt tematikával. Olyan jelenetek is szerepelnek a Habsburg-elődök életéből, amelyeket Hormayr nem tartott fontosnak

Az 1813-ban elkészült nagyméretű kép, Anton Petter *Habsburg Miksa és Burgundi Mária első találkozása a burgundi hercegek genti palotája előtt 1477-ben* című műve (1819 óta a grazi Joanneumban) a korszak osztrák történeti festészetének főműve. A történelmi festészet kritériumainak akadémiai értelemben is megfelelő kép (jelentős személyiségeket jelentős cselekvés közben ábrázol életnagyságú alakokkal), szerencsés átdolgozása az úgynevezett Fugger-féle Habsburg *Ehrenspiegel* nyomtatott kiadásában, Nürnbergben, 1668-ban megjelent, ugyanezt a témát ábrázoló metszet kompozíciójának. E mellett festője kimutathatóan ismerte és felhasználta a sienai székesegyház Piccolomini-könyvtárában Enea Silvio Piccolomini (azaz II. Pius pápa) életének tíz fontos eseményét ábrázoló falképciklus egyik darabját, amely Miksa szüleinek, III. Frigyesnek és Aragóniai Eleonórának első találkozását ábrázolja (erről a freskóról metszet jelent meg a Marquard Herrgott által kezdeményezett *Monumenta Augustæ Domus Austriacæ* című sorozat III., *Pinacotheca Principium Austriæ* című kötetében, 1760-ban); az I. Miksa megbízására keletkezett önéletrajzi–dinasztikus metszetsorozatokat (melyek újranyomásai, illetve kiadásai sorban jelentek meg Bécsben a *Weißkunig* 1775-ös kiadásától kezdve), valamint a találkozó pár úgynevezett hiteles portréit az ekkorra már Bécsbe került ambrasi gyűjteményből. Ráadásul a kép egy – úgy tűnik – genézisében is priméren a Habsburgokhoz kötődő tematikát elevenített föl: a család évszázados nagyhatalmi szerepét megalapozó sikeres dinasztikus házasságok ábrázolására több ikonográfiai formulával kísérleteztek a 16. század első évtizedeiben. Közülük ez a 'jegyesek első találkozása' kompozíciós típus a házasság fiktív

Az első vállalkozások (1808–1813)

Dolgozatom az osztrák hazafias történeti festészet történetének első korszakát: a háborús évek termését tárgyalja.

Az első megbízást János főherceg (1782–1859), Ferenc császár egyik öccse, adta 1807 végén vagy 1808 elején – minden esetre az 1809-es „szabadságharc" előkészítésének és a nemzetőrség szervezésének lelkesült időszakában – két fiatal bécsi festőnek, Anton Petternek (1781–1858) és Karl Rußnak (1779–1843) arra, hogy komponáljanak meg kilenc, Habsburg-uralkodók életéből vett jelenetet. Ruß nagyméretű tusrajzai még ma is János főherceg leszármazottainak birtokában vannak, s ezért a nyilvánosság számára hozzáférhetetlenek, de egyszer közölték őket. Anton Petter első rajzait ellenben nem, az általa ábrázolt témákról is csak elképzeléseim vannak. Két később készült metszetről azt feltételezem, hogy ehhez a sorozathoz tartozó rajzai szolgáltak alapjukul.

János főherceg 1807 februárjában vásárolt egy Bécsújhelytől délre fekvő uradalmat, amelynek központja Thernberg volt. Ide húzódott vissza az 1809-es osztrák vereség után, s ez volt fő rezidenciája az 1820-as évek elejéig. A főherceg thernbergi kastélyának nagytermét osztrák hazafias történeti ciklussal tervezte díszíteni. A Habsburg-tematikájú képsorozatból végül egyetlen ma ismert festmény készült el, ám ez sem került Thernbergbe. Nem volt tisztázható, hogy a fent említett rajzsorozatot eredetileg a kastélyba készítendő képek kompozíciós vázlatának szánták-e; az biztos, hogy végül ezek a tusrajzok díszítették a thernbergi kastély egyik szobájának falait.

metszetsorozatok formájában lehetne széles körben terjeszteni. Meg kellen teremteni továbbá az osztrák Színes Csarnokot – az athéni *stoa poikilé* mintájára, amelynek falára a hagyomány szerint a marathóni csatát ábrázolták, s amelynek nevét Hormayr *Pöcile* formában írta át németre –; ebben a Színes Csarnokban történeti képek mellett kiemelkedő történelmi személyiségek arcmásai is megszemlélhetők lennének. És mindezeken túl meg kellene teremteni egy nemzeti szakrális emlékhelyet is, amely a haza nagyjainak temetkezőhelye lenne, egy általa a bécsi Karlskirchébe képzelt osztrák Westminster. (Ez utóbbi őspéldájaként mindig a római családok őseinek viaszképmásait, az *imagines majorum*-ot idézte).

Javaslatai közül csupán az osztrák, illetve Habsburg tematikájú történeti festészet valósult meg. A *Hormayr-Archiv* fennállása alatt mindvégig, tehát 1828-ig figyelemmel kísérte a hazai történeti tárgyú művek keletkezését, kiállítását, fogadtatását és festőjét. Iniciáló szerepe mellett Hormayr és lapja a képekről szóló legfontosabb, legkompaktabb forrás is egyúttal. Az egyes festőkről, képekről és az irányzatról összességében Hormayr később is írt retrospektiv – sokszor redundáns, de mindig új elemeket is tartalmazó – publicisztikát, egészen az 1840-es évek közepéig. Dolgozatomban ezeket is felhasználtam. Valamint minden egykorú megnyilatkozást és híradást: a festők önéletrajzi fogalmazványait, János főherceg naplóit, Josef Hormayr, János főherceg és Caroline Pichler levelezését, Josef Scheiger útleírásait. A dolgozat vezérfonalául a képek keletkezésének időrendje szolgált, nem sajtótörténetet szerettem volna írni, hanem művészettörténetet.

felépíteni. Ezáltal hangsúlyozni kell és lehet Napóleonnal szemben a Habsburgok ősi legitimitását és isteni uralkodói elhivatottságát.

A cél érdekében Hormayr sok történeti szépprózát is írt ezekben az években. Az *Osztrák Plutarchos, azaz az Osztrák Császárság államai valamennyi uralkodójának és leghíresebb hadvezéreinek, államférfiainak, tudósainak és művészeinek életrajza és képmása (Oesterreichischer Plutarch, oder Leben und Bildnisse aller Regenten und der berühmtesten Feldherren, Staatsmänner, Gelehrten und Künstler des österreichischen Kaiserstaates)* című könyvsorozata életrajzai ikonográfiai kézikönyvként szolgáltak a hazai történeti festészet számára is.

1810-ben indult Hormayr hetente háromszor megjelenő lapja, az *Archiv für Historie, Staats- und Kriegskunst* (1823-tól címe: *Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst*), s ebben történeti források, értekezések és a hazai történelemből vett témákat ábrázoló szépirodalmi művek közlése mellett Hormayr teoretikus jellegű és programmatikus írásokban jelölte ki a hazafias képzőművészeti propaganda célját, tematikáját, műfajait és antik mintaképeit. (Az első évfolyamokból elsősorban a Heinrich Collin *Rudolphias* című készülő elbeszélő költeménye elé írt bevezetés és a Matthäus Collin *Über die nationale Wesenheit in der Kunst* című értekezéséhez írt lábjegyzetek említendők 1810 májusából, illetve 1811 októberéből.) A megfestésre javasolt témák közül legtöbb a dinasztiaalapító I. Rudolf császár és a birodalom-alapítónak tekintett I. Miksa császár személyéhez kapcsolódó esemény, s az uralkodó család mögé Hormayr szerint föl kellene sorakozniuk a Császárság kiemelkedő családjainak saját őseik emlékezetes tetteinek megfestetésével. A kompozíciókat

Az osztrák hazafias történeti festészet

Josef Hormayr (1782–1848), a régi tiroli családból származó főhivatalnok és egyszersmind az udvari levéltár vezetője, úgy gondolta, hogy az Osztrák Császárság csupán akkor lenne képes hatékonyan harcolni Napóleon és szövetségesei ellen, ha sikerülne az államalakulat lakóiban hazafias lelkesedést ébreszteni. Ebben nagy szerepet kellene játszaniuk a – Hormayr állandó kifejezésével élve – szóló- és képzőművészeteknek (*redende und bildende Künste*). Honvédő népfölkelés szervezésére és hazafias propagandára: versek, dalok, röpiratok és kiáltványok közzétételére és terjesztésére az udvar és a kormányzat engedélyt és támogatását adott a háború néhány szakaszában. Néhány festészeti alkotás, elsősorban Peter Krafft (1780–1856) hazafias zsánerei és (jelen)kortörténeti képei, központi megbízásra születtek, illetve megfestésük után azonnal a nyilvánosság számára hozzáférhető császári képtárba kerültek.

Josef Hormayr meg volt győződve arról – és éppen ez törekvései lényege és sajátossága –, hogy az osztrák hazafias propagandának történeti propagandának kellene lennie: a „hazai történelemből" választott eseményeket és jeleneteket kellene követendő példaként állítania a birodalom lakói elé. A Császárság különböző nyelvű, eltérő történeti tudatú és kultúrájú népei között a dinasztikus érzület alkothatja az összekötő kapcsot, s ezért az osztrák történeti propagandát az uralkodó dinasztiára, a Habsburg-ősök kultuszára, az alattvalók rendíthetetlen hűségének bemutatására legalkalmasabb

SZENTESI EDIT

BIRODALMI PATRIOTIZMUS ÉS HONI RÉGISÉGEK.
AZ EGYKORÚ OSZTRÁK HAZAFIAS TÖRTÉNETI FESTÉSZETRŐL SZÓLÓ ÍRÁSOK JOSEF HORMAYR LAPJÁBAN (1810–1828)

I.

KÍSÉRLET A HAZAFIAS TÖRTÉNETI FESTÉSZET MEGTEREMTÉSÉRE AZ OSZTRÁK CSÁSZÁRSÁGBAN (1808–1813)

PhD-disszertáció tézisei

ELTE Bölcsészettudományi Kar
Művészettörténeti Doktori Iskola
Budapest 2003

SZENTESI EDIT | műhelytörténet

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Doktori Tanácsa

és

Művészettörténeti Intéztének Doktori Iskolája

tisztelettel meghívja Önt

SZENTESI EDIT

BIRODALMI PATRIOTIZMUS ÉS HONI RÉGISÉGEK. AZ EGYKORÚ OSZTRÁK HAZAFIAS TÖRTÉNETI FESTÉSZETRŐL SZÓLÓ ÍRÁSOK JOSEF HORMAYR LAPJÁBAN (1810–1828)

I.

KÍSÉRLET A HAZAFIAS TÖRTÉNETI FESTÉSZET MEGTEREMTÉSÉRE AZ OSZTRÁK CSÁSZÁRSÁGBAN (1808–1813)

című PhD-disszertációjának nyilvános védésére

2005. január 14-én (pénteken), 14 órára

az ELTE BTK Kari Nagytanácstermébe

(1088 Budapest, Múzeum körút 4., A épület)

A bizottság elnöke:

Dr. PROKOPP MÁRIA, egyetemi tanár, a művészettörténet tudomány doktora

Opponensek:

Dr. JÁVOR ANNA, PhD

Dr. habil. MARGÓCSY ISTVÁN, tanszékvezető egyetemi docens, PhD

A bizottság tagjai:

Dr. SZŐKE ANNAMÁRIA, egyetemi adjunktus, PhD

Dr. UJVÁRI Péter, PhD

Témavezető:

Dr. MAROSI ERNŐ, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke

Az értekezés megtekinthető az ELTE BTK Művészettörténeti Intézetének Könyvtárában.

SZENTESI Edit

MTA Művészettörténeti Intézet
Budapest, I. Uri utca 49.

COLLEGIUM ARTIUM

1991. november 26-án 15 órakor:
Szentesi Edit beszámolója tervezett doktori disszertációjának témájáról: a 19. századi művészettörténetírás intézményesülési folyamatáról.

1991. december 10-én 15 órakor:
Bardoly István: A magyar művészettörténeti bibliográfia multja és az éves bibliográfiai bulletin problémái.

lött legelőször egy hatalmas bérlő osztály, melynek nem egy tagja tetemes vagyonra tett szert. Az erdők termékeinek ipari feldolgozását, a halászat és vadállomány mesterséges ápolását itt kezdték meg legelőször s a tolnai és baranyai, a balatoni és velenczei haltermelés önmagában sokkal nagyobb és jövedelmezőbb ma, mint ezen kivül az ország egész haltermelése.

Mindezek elég okúl szolgáltak, hogy a nyers termelés és főleg a mezőgazdaság itt virágozhatott legjobban, a mit különben bizonyít az is, hogy a legelő-gazdaság túl a Dunán szűnt meg vagy korlátoztatott legkorábban.

A kézmű-ipar régebben a Dunántúl minden városában felette el volt terjedve és oly városokban, a minő Fejérvár, Pápa, Győr, Veszprém, Pécs, 25—30 czéh állott fenn. A kézmű-ipar lehanyatlott és vele a kézmű-iparos városok jólléte is nagy mértékben elmúlt. A kézmű-ipar helyébe túl a Dunán s a gyár-ipar állott és ma a gőzmalmok, gépgyárak, szesz- és czukorgyárak léptek a kézmű-ipar helyébe. Ezenkivül egyéb ipar is lehetőleg gyárilag

Balatoni halászcsónak.

Szentbenedek, urasági
Cserna Károly rajza
Pápor
Ann VII. 93.p

Gelencze

Kalfestnémy

1914

Szentbenedeki Kornis-Kastély

Entz Géza: A szentbenedeki Kornis-kastély. Ellenzék (Kolozsvár) 1942. márc. 18.

A XVI. században épült, 1593, 1720, 1886 helyreállítva. Jelenleg pusztulóban van.

Szentbenedeki apátság

Knauz N.

A Garam melletti

Szentbenedeki apátság

Petrik 1886–1900

293/1935.

Szentbenedeki vár-

kastély

Vas. Ujs. 1877

201. l.

kapcsol

Szentbenedeki

templom.

Vas. Ujs. 1857

256. l. Keppel-

. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriol.

.445 szám.

A

Műemlékek Orsz. Bizottsága
tkr. Elnökségének.

Budapest IX.
Közraktár-u. 10.

Hivatalból.
özszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Szentbenedeki vándorlás

Kelemen Lajos:

Egy gyönyörű magyar emlékek. 3 képpel
Erdélyi Magyar Napkelet

1924. 67-70. l.

Sza Kelemen

Neolith - kori telep - csókai VI. 178.

Szentdemeteri várkastély

a „Kis Kőkút"
lelőpartján.

Kővári Erdélyemk.
207 – 209. l.

Fényképész

Magyar Falo: 8554-8562 Hegedüné

„Szentendrei Művészlelep.." (Czóbel, Diener, Deri, Domanovszky miterunt)

Marian

1945. IX. 3.

Meg. van

Szentandrey József, ötvös MTA

A Szépművészeti Múzeumban állítottak ki alkotásait.

– : Kulturális hírek 8.

Bp. 1964. aug. 15.

NÉPSZABADSÁG

tés szövege)

ai. A Müemlékek Országos Bizott-

adásosorozat .....

.....emütörök

n. .....

.....

Szentendrei Fotók

Taisnája

1.

k.-f. II. 4891

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrhölgynek

.....

.....

BUDAPEST,

.....

ifj. Kellner E. Bpest.

Szentendre művésztelep

László
2
Barcza Bence 1924

137 - 139. l.

Szentendre
műemlékei

Bándy István:
Tanulmány Kováts-
Deák Szentendréről.

MMÉE Közl.
1943. 19. sz.
képekkel

Szentendrei művész-

telep

Turchányi Erzsébet: A szentendrei művésztelep tíz éve.

8°, 21 K., 24 L. Budapest, év nélkül (1939)

Szentendre

Ulcisia castra
Később Castra Constantia
Oklevelen említés

Nagy Lajos: Pannonia sacra
Szerzent Iván
I. k. 66-77. l.

Nagy Lajos: Keresztény-
római kőfaragók
Szentendréről.
Pannonia Könyvtár
19.

Szívd véred és csókold és csókold és csókolj.
És csókolj halálig.

GELLÉRT OSZKÁR

Szentendre

Nagy Lajos: Adatok
Ulcisia Castra (Szentendre)
hadtörténetéhez.
Történeti. 1929. 4-5. f.

erkéllyel, 11 ablakkal és magas tetővel, klasszicista.

FŐTÉR 17 Ház, egyemeletes, öt ablakos, íves kapuja zárókövén PJ monogrammal, szép fakapuval, copfstílű.

FŐTÉR 19 ház, egyemeletes, a két bal oldali elsőemeleti ablaka szinezett vakoló növénydísszel.

KOSSUTH LAJOS-UTCA 4 Ház, földszintes, íves kapuval és három ablakkal, empire.

KOSSUTH LAJOS-UTCA 10 udvarán római kút.

RMV 2, 98.l.

PESTISKERESZT vörösmárvány három szögalapú csigás talapzaton, tetején festett keresztet vaskeretben, 1763-ból

VÁROSHÁZA: polgármester szobájában oszloptörzsű empire óra. — Bejárati előcsarnokban római követ: kelta medve, szirtövet, körülötte Titus Flavius Felicius és ágzásának, kit feleségül vett sirköve.

RMV 2, 99.l.

RMV 2, 98.l.

SZERB ISKOLA épült 1793-ban.

DUMTSA JENŐ-UTCA 2 ház, egyemeletes, két ablakos, copf párkányzattal

FŐTÉR 4 ház, egyemeletes, (valóldalt [illegible] volt

Kontz János

Pápán született 1896-ban.
Első kiállítása 1926-ban
volt a Nemzeti Szalonban,
azóta több kiállításon vett
részt. Ot formát emeli
teljes tartalommá. 1932
febr. koll. kiállítása volt a
Nemzeti Szalonban. Olaj-
tájképek.

3133

7. Ismeretlen:

II. Frigyes porosz király

Mellig a balta for
gyémánto csillagja díszíti
neme tarsia, bajusza s szak
fekete s piros galléri kabá
nak s alsó kárm ája ka

Vászon, méretei 47 × 2
(Kép. Ker.
A. M. 62.—
~~Vyra. 32.~~
~~Lemn. 29.~~

Lyra 55

36. HÉT

si elemi iskolák is az
ni Nyomdánál szerez-
minden iskolai szük-

VASÁRNAP

2
István, Reb.

Nemcsak a segély-
r és a gyerekek tan-
kaphatók itt, de min-

HÉTFŐ

3
Manszvét, Hilda

papíráru és írószer,
es előírt tanszerek és
edményes tanításhoz

KEDD

4
Róza, Rozália

SZERDA

Szente János

szül. Papa 1896.

1926. márc. Kell.

kiáll. Nemzeti Kalon-

ban. Elektrész-

Fülbevaló csústból IX. 51.

Szente János

1928. ápr. - Savaria palota
(Vármegyeház)
Fogliget domboldal.

Sopron h. n. X. 170.

Szente János

Kut 1929. jan. kiáll.

2 fotónk

970 Ismeretlen festő a XIX. század elejéről.

Fájképp facsaporttal. Szépirajz fehérrel.

K. 15.— 70 m, 115 k.

Szent Imre

Szül. Pápa 1896. Ipar-
ruh. iskola. 1915 hare-
ból, onna fogoly. orton
Párdoptta s Nyeges-
apáthon tanult. Dákán
él Veszprém-n. Imprez-
zionista.

1926. Koll. Gallo a

Heinrich Halaban

Szente Tamás festő

Műcsarnok
1926. őszi tárlat - 555.

) jobbra, támlásrészen üloe. Biretuma
atna s koja, bajusa s szakála ópbe-
ggrny lóg. A kép alatt két sorban ezeket

?. Cardinalis Archi Episcopus
S.J. Posonien: Fundator.

ter 42:72 cm.
08
1874.
iállitásra engedtetett át (39/96) kon-
ypa (416/96.)

Szent-Iványi

Magyar Művészet
1926. 126.

Hadsereg.

Az 1720, az 1748, az 176
gránátosok közül csakis az el

középütt: DIE K.K
jobbra: No. 5.

a kép alatt: Grenadiere.
alól balra: F. l'Allemand.
jobbra: Gedr. bei Joh.
legalól középütt: Wien bei J.
am Graben zur

Szines kny., mér. a papi
F. l'Allemand: Die k.k.
zweyer Jahrhunderte, J. Berma

140-91-5

Szente János

festő

Kéthalom, Olaszi.

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1927

MDK

Szente János festőm.

KUT 1927. II. 2.sz. 4. l. képek

Szente János MDK

Csillagvölgy

Műcsarnok 1926. Őszi kiállitás

Szente János

MDK

Zugligeti domboldal

Nemzeti Szalon 1928. ápr.
Tavaszi Szalon

Szente János MDK

Pesti Napló 1932. jan. 24.
Szente János kollektiv kiállitása.

MDK

Szente János,

a N.Sz.által rend. 63 csop.kiáll. egyikén szerepelt műveivel. 0926.

A Nemz. Szal. 4oo-ik jub.és a KEVE XX-ik kiáll.-a . 1929. febr.

Szente János.

Müveit kiállitotta a Nemzeti Szalon 1932-be

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Szente János

1919-ben a Kemstok-kolónia növendék-tagja.

Kőmves Éva: Derkovits Gyula, Corvina, 1968 14.l.

MDK

Szente János, festöm.

Kutvölgyi-ut. -

Nemz. Szal. -VI.Tavaszi Szal. - 1931. ápr. Kat.

Szente János MDK

Csillagvölgy, olf.

Műcsarnok 1926 őszi kiállitás

15 %-al csökkent és így
fele elővehetőleg a kli-
ből megtérül.
valis a fűtés és főtés költsé-
pján kívánta elszámolni. A
ert a költségek előirányza
et figyelembe is vette. Talán
ötési évad azonban oly jelen
gem szerint mértékadó volna,
a 3500 példány továbbnyo-
zapott anyag fejében a M. O. B.
tségeinek egy részét magára
Kiváló tisztelettel
9-én.

Szent János
foto
1914–18.

Címke 1930
89. l.

MDK

Szentessy Hiesz Géza, szobrász

Bánkövi Gyula portréja.

Szent Teréz. Márvány.

Nemz. Szal. -Tavaszi kiáll. 1941. jun. 15-29.
Kat.

MDK

Szente János, Bp.

Férfi portré, br.érem

Feleségem, "

6. Miskolci orsz. képzőm. kiáll. Herman O.Mun.
1960.

Szenke János

Nemzeti Szalon csoportkiállításán tájképeivel szerepelt.

NM.932.T.26.

Szente János festő

Készpel a Nemzeti Galéria
Nagy Tavaszi Kiállításán

Pest. Nagy 1977 VI. 16.

Szanto János

Nemzeti Szalon kiállításán
tájképeivel szerepelt.

8.d.u.932.T.24.

Szente János

Nemzeti Szalon csoportkiállításán tájképeivel szerepelt.

1932. T. 24.

Szente János

Nemzeti Szalon kiállításán
képeivel szerepelt

BH.932.T.24.

Szanto János

Nemzeti Szalón kiállításán szerepelt.

MO.9 32.T.24

Szenbe János

Nemzeti Szalon kiállításán
tájképeivel szerepelt.

M.932-T.24.

Szente

festőművész

KUT kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szere-
pel.

Reggel
1929.I.7.

Szeuke János

Nemzeti Szalon 7 S. csoport-
kiállításán neve szerepelt.

PH.932.T.26.

Szenke János

Nemzeti Szalon 75. csoport-
kiállításán neve szerepelt.

MM.932.T.26.

Frente frío

Kiilkit

Mo. 1932. I. 24.

Szenkr János

Kiáltó

NÚ. 1932. I. 26.

MDK

Szente János

Csillagvölgyi részlet, of.

Vörös tetejü ház, of.

Falu részlet, of.

N.Szal. kiáll. 1927. jun. 25. 1.

Szuts János
Dezső

A Kernstok-féle nyergesujfalusi szabadiskola tagja volt. Az Esztergomi Balassa Bálint Muzeum 1969.tavaszán a nyergesi müvészi szabadiskola tanitványai c. kiállitásán bemutattak müveiből.

Galambos Ferenc: König Dezső
MÜVÉSZET, 1970. augusztus - 24. lap

Sopron, 1938.aug.8.

i Endre mütörténész urnak

Sopron
Erzsébet u.29

ára a következő árakon ajánljuk külön-
lek elkészitését.

1 drb. ugyanolyan nagyságu másolattal
P. 3.-
lön, darabonként P. 1.-
lön, darabonként P. 1.60

agy fuvar költségei Önt terhelik és a
ogy naponta legalább 20-25 felvétel

Kiváló tisztelettel:

Szente János

~~Gyurcsik Jenő~~

fest- (képzőművész)

tovább

~~Hollósy Simon~~

~~Halasi Tóth István~~

Szente János

koll. kiáll-

21.3468

Pesti Napló

1932. jan. 24.

(= lo: Neuveti Salon)

Szente János.

Munkája szerepel a KVT tavaszi kiállításán, a Nemzeti Szalonban.

Magyarság, 1927. ápr. 14.

Szerte János.

Munkája szerepel a KUT tavaszi kiállításán, a Nemzeti Szalonban.

Ujság, 1927. ápr. 14.

Szente János festőművész

Nemzeti Szalon téli tárlatán részt vett.

M.932.T. 22.

Szente János

Nemzeti Szalon csoport-kiállításain tájképeivel szerepelt.

PH.932.T.24.

Szente János

Nemzeti Szalon kiállításán szerepelt.

Az Est 932.I.24.

Szerte Jánor.

a Nemzeti Szalonban rendezi a KUT tavaszi kiállítását, melyen munkái szerepelnek.

Esti Kurir, 1927. ápr. 17

Chère Jane,

Paris, le 1926. mai. 21.10

k. k. l. Ej opozdilá

Szeretettel Jánost kéri

Pesti Hirlap. 1932. jan. 24. 11

K. K. L. Sport és élet a Nemzeti

Szalonban

<u>ános festö.</u>

7.2.sz.2-6.1.

Szentes János festő

Magyar Művészet, 1926

126.o.

kiállítások. / ~~festő 2.o.~~ /

Szente János festö.

Katol.Szemle.1932.I.289-95.l.

MDK

Szente János

N.Szal.-ban csop.kiáll.-on vett részt

Kiállitások. Magyar Müvészet, 1926.,126.o.

Szente János

Rajzokkal szerepel
az alábbi tárlatokon

Kabó Julia: Családi tárlat az otthonom.
Balassa Bálint Múzeum Balassagyarmat
Kerekes Károly és az 1919-es nyergesújfalui
szabadiskola

Nyugalmazott 1969 VI. 13

MDK

Szente János, festő

Egykori növendék. Szerepel a kiállításon.

Szabó Júlia: Kernstok Károly és az 1919-es nyergesi művésztelep

7.

Népszabadság, Bp. 1969. jún. 13.

MDK

Szente János

Képzőművészet 1932. 48. sz. 71.l.

M.D.K.

Szente Iván

Festőművész kiállitott a képzőművészeti főiskolán.

Péter Imre Vasutas képzőművészek VI.orsz.kiállitása.
Népszava 1956. aug.16.4.old.193.szám.

Szente Gombkötő Péter, gombkötő MOK

A Soproni Gombkötő céh tagja 1641-ben
1715-ben

Domonkos Ottó: A soproni gombkötők
céhszabályzata. 118.o.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. 1957. Kiadja
Sopron Város Tanácsa.

Szente Gábor
Boruzs Bernát
Fehús István
Kovács Lajos

Terven III. díjban részesült a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei családi lát tervpályázaton (1974)

Magyar Építőművészet 1974/4 3.old.

Nép
Népszabadság

Szente határ, [épülés?]

MDK

A Dunaújvárosi Hőerőmű C típusú határait tervezte közösen kéttel.

– : Új típusú, korszerű épületek tervei készülnek Dunaújvárosban 9

Népszabadság, Bp., 1968. jan. 4.

Méltóságos

püsztakéri Ba
v. b. t. t. okl. okl, a mű

(Szentes Dezső)

Könyve

E)

Magyar varrot-
tasok. Sopron
1925-

Szentendrey József

ötv

Kőmagyóty: 1049.7.

T. 6541.

a bástyákkal megerősitett vár foglal-
löpökön nyugvó hid csatlakozik; a hát-
folyó partján középütt kibontakozó

5.8 : 11.3 cm.

Szentendrey József

ötvös

1809 Komárom

Kapuvárosnátvösök 46 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szentendrei József

Monarami állás

XII. 12

irod.

Thain. 20. l.

Szendrey Jánoš

kovářství otvor

XIX. st.

I. Jul

2 ins.

stellbar. Wo sich der Begriff von Kunst an einen unendlichen Fluchtpunkt zurückzog, mußte das Werk nichts mehr beweisen: es enthielt die Kunst nur mehr wie ein Zeichen. Der Konflikt zwischen der Autonomie des Subjekts (Erlebnis) und der Autonomie von Form und Technik (Werkform oder Stil) setzt sich spiralförmig durch die Moderne fort. Die wiedergeborenen Romantiker verlangten in der Kunst absolute Freiheit, die Erben der Aufklärung dagegen absolute Formbindung in einem neutralen Werkideal. Die einen wollten von der Fremdheit der Dinge, die anderen von der Willkür des Subjekts erlöst werden. Seelenkult stand hier gegen Massenkult, Individualismus gegen die Vergesellschaftung der Kunst. Noch im Bauhaus brach dieser Streit wieder auf (S. 375).

Der *absolute Stil*, wie ihn das Bauhaus verstand, war eine Kriegserklärung an *absolute Kunst*, weil er Kunst an praktische Funktionen zurückband, in denen sie ihre Autonomie verlor (S. 379). Die absolute Kunst wurde dagegen in der gleichen Generation zu einer Leerformel, die sich mit ganz verschiedenen Inhalten füllen ließ. Marcel Duchamp verstand darunter eine *Idee von Kunst*, die sich nur gegen Werke behaupten ließ, in denen er sie versteckte (S. 355). Kasimir Malewitsch andererseits wollte sie in einer Auslöschung jeder Gegenständlichkeit freilegen, welche die Künstler immer noch an die Welt gefesselt hielt. Im Streit mit den Konstruktivisten entschied er sich für eine gereinigte Kunst, «die nur sich selber zum Inhalt haben kann» (S. 341). In der Negation trafen sich die beiden Künstler, doch gingen sie im Ziel auseinander. Duchamp machte sich daran, Anti-Werke zu entwerfen. Malewitsch dagegen wollte Kunst in der romantischen

SZENTENDREY, Josephus atyós (Komárom)

MÉL 1999. 127

Szente Lajos

szombathelyi építész

a csurgói takarék-
pénztári intézeti ház-
nak tervpályázatán
pályaműve dicséretben
részesült.

Magyar Építőművészet
1908. 4. sz. 28. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Szente László

építész Rombathely

Lód

=

Magyar Építőművészet

1908. 7 sz. 12. l.

Fibula római VI. 131.

Szente Lajos

Ulászlók építész Budapest

1901. tav. Gyak-

MDK

Szente Lajos, szombathelyi épitész

nyerte el a második dijat, megosztva ifj. Borbély János, szolnoki épitésszel.
Jelige: Román.

A Szikszó-i izr. templom tervpályázata.
Vállalkozók Közlönye. Bp. 1907.jun.12. 6.l.

M.D.K.

Szente Lajos

Aradvármegyei épületén terve első díjat nyert a Hunnária, országjáró Alsó-Lendván építendő épületére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

márc. 6. sz. 11. old.

MDK

Szente Lajos

Kastély hátsó homlokzata, architektonikus vízferstm.

KMT. 19o1. tav. nemzetk. kiáll. 4o.l.

~~Fejsze rézből VII. 243~~

Szente Lajos és

Ifj. Vass Béla

Ujabb
adatok

V.

Téri Forma

1934. 163. l. (Családi
karácsony Szombathelyen,
képpel és alaprajzzal.)

z, két hasábos szedéssel 17x23 cm sze-

ísa:

szedése, nyomása és papirja P. 505.50
összeállitása, " " " " 2616.--
szedése, " " " " 1080.--
P 4201.50

y felirattal

in darabja cca ..... 1.80 - 2.20 pengő
" " ..... 1.60 - 2.-- " .

yunk

mély tisztelettel:

APEST VIII. MÚZEUM KÖRÚT 6.

t.

Szente Lajos

festő 1887

Éinisk 1930

89. l.

Szente Lajos építőmester

neoreneszánsz építész, Németországból az I. világháború előtt került hozzánk. Ő minden valószínűség szerint az első sinesi vasbeton (Hennebique-rendszerű) bérházat a volt Szelestey utcában (ma Lenin út) 1908 körül. A bírált könyv nem említi.

Szende László: Szubjektív észrevételek egy szubjektív városmonográfiához. /Károlyi Antal-Szentléleky Tihamér Szombathely .Bp.1967.

Magyar Építőművészet 1968.5.a.61.l.

KEÖPE VIKTOR
A szigetek gyöngye
Titokzatos Kína

LEIDENFROST GYULA
Keserű tenger

STEIN AURÉL
Ősi ösvényeken Ázsiában I—II.

SVEN HEDIN
Ma Csung-Jin menekülése

TEMESY GYŐZŐ
Sasok hazájában

G. TUCCI—E. GHERSI
Kincses Tibet

Szerda
16
Julianna vt.

Csütörtök
17
Donát pk.

Péntek
18
Simon vt.

Szombat
19
Konrád hv.

Szente Lajos

építész

Szombathelyen városi

tagja a városi képviselő

testületnek. 1931-32.

Szabó Ivánné

538. 1.

Szente Lajos MDK

Kastély hátsó homlokzata, vizf.

Városház tervezet, tervrajz

Tervezett lutheránus templom I-II.

Milcsarnok 1961. tavaszi nemzetközi kiáll.

Szendy Lajos

építőmester
szombathelyi építészi működését, [illegible]
(Két neánál Jugendstilű bérhar a Szelestey utcában, mue lemisit, 1908 körül)
említi:

Szendy László: Szubjektív észrevételek egy szubjektív városmonográfiához. - Magyar Építőművészet, 1968. 5.sz. 61-62.l.

MDK

Szente Lajos és ifj. Vass Béla építészek.

Családi lakóház Szombathelyt. Képpel és alaprajzzal.

Tér és Forma. 1934. 163.l.

Szente Imre

festőművész

Őszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Magyarország
1929.IX.11.

M. D. K.

SZENTE János festő

Dethorvilscsal együtt jelentkeznie felvételre
a Képzőművészeti Főiskolára
a vegyegesztalelési kolonica tagjai 1919.

Derkovits Gyuláné: Ki kicsoda Bp. 1954. 29. l.
30., 31., 32.

MDK

Szente János
Két fa, olaj

N. Szal. 374. kiáll. 1927. márc.
18 l.

MDK

Szente János

Csillagvölgyi részlet, olaj

Udvarrészlet, olaj

KUT kiáll. N.Szal. 375.kiáll. 1927. ápr.

MDK

Szente János

Parkrészlet, olaj

Vöröstetejü ház,"

KUT kiáll. N.Szal. 375.kiáll. 1927. ápr.

MDK

Szente János, sz. Pápa 1896.

Batthyány kastély /Dáka/
Falusiház dombról
Kert télen
Téli táj a dákai parkból
Ködös téli idő
Márciusi táj

N. Szal. 48. csop. kiáll. 1926. márc. 16-17 l.

MDK

Szente János, sz. Pápa 1896.

Ország ut
Tavaszi hangulat
Gyümölcsfák
November
Kék kendős nő
Falurészlet

N. Szal. 48. csop. kiáll. 1926. márc. 16-17 l.

MDK

Szente János, sz. Pápa 1896.

Hársfák
Tájkép tehenekkel
Parkrészlet
Csóti ut
Anyám arcképe
Dákai templom

N. Szal. 48. csop. kiáll. 1926. márc. 16-17 l.

Szente János MDK

A Tanácsköztársaság Kernsteket bizta meg a Nyergesujfalun létesitett képzőművészeti szabadiskola vezetésével. Az ingyenes művésztelep tagjai: Lukácsné Beraáth Ilma, Gesztenyi Mária, Strém Katinka, Quittner Károly, Haranglábi-Nemes József, Nevetnj Emil, Szicdvers Emma, Fleischer Chera, Szente János, Friedbauer Béla, Czumpf Imre, Derkovits Gyula és Derkovitsné.

120.e.

ZOLNAY LÁSZLO/szerk/: A Tanácsköztársaság napjai Esztergomban. Bp. 1960.

Szente János

MDK

Derkovits anyergesujfalusi szabadiskolában /1919/ legtöbbet Friedbauer Bélával és Szente Jánossal volt együtt , akikkel a művészetről vitat kezett.

130 .o.

ZOLNAY LÁSZLÓ /szerk/: A Tanácsköztársaság napjai Esztergomban. Bp. 1960.

Szente János

kiáll.

Nemzeti Szalon

1932. febr.

Főv. képt.

Szentes vk. templom

(Nógrád vm.)

A Sz. Erzsébet tiszteletére ajánlott templomot 1663-ban építették. 1708-ban javították, de az 1729. évi Can. Visitatio szerint közel állott a beomláshoz. Azóta többször restaurálták, legutóbb 1913-ban.

Clobouc 158. l.

Poznański muzeum sztuk. użytkowej

1913 - ban VII. 212

(Szentes Dersőné)

könyve

( ) Magyar varrottasok. Rábaközi varrottas, bekötéssel. Szálánvarrott./ Trás után való „sinyor"-varrás./ Mesterkilés./ Vagdalásos./ Metéléses./ Sarközi hímzes. 48 oldalon hétféle magyar népművészeti hímzés.

Sopron 1925.

MOB Kat. 1730. 7

dustrie. IV. kötet, Paris, é. n. 50—51. l. (képe 50. l. után) — Czobor: Egyházi emlékek a történeti kiállításon. Bp., 1898., 20—23. l. (Képe 21. l.) — Éber László: Könyvismertetés. AÉ, XVIII., 1898., 172. l. — Mihalik József: Tanulmányok a régi hazai ötvösség köréből. AÉ, XXI., 1901., 106—107. l. — Mihalik József: A zománcz. Pozsony, 1901., 89—90. l. (Képe 89. l.) — Michel: Histoire de l'art. I. kötet, 1. rész. Paris 1905., 276. l. —

231. kép. *Krisztus-* [illegible] *körül.*

Szenténé Sturm

Flóra

festő

1928–33

Iparm. Isk. Évk.

1930–34. 46. l.

Szente Mihály

debreceni asztalosmester

1780-1800 között a debreceni asztalosoéh bejegyzett mesterei közt szerepel.

Sternegg Mária: Irógalmáriumok Debrecenből.
Ip.műv.Múz.Évk. III-IV. 1960. 35-48.l.
45.l. 15. jegyz.

SZENTE MIHÁLY, asztalosmester

Pesti asztalos kontár volt 1828-ban.- Ferencvárosi lakos.- Helyrajzi szám: 91.- Összeirási szám: 148.- 48.old.

BATÁRI FERENC: **Pest-budai asztalosok 1828-ban 39.old.**

Az Iparműv.Múz.Hopp Ferenc Múz.Évkönyve. XIII. 1970. Bp. 1971.

LIV.

Szentegyházi oltár

(az Erdélyi Nürenbergi)

1676.

l.

Arch. Ért. 1917

98-l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Szenterzsébeti oltár

Repr.

Erdélyi Museum.

1910. 8. l. mellett.

MDK

Szentes Béla

Kert, o.

Aldunai részlet, o.

Egyéb köztulajdonból elveszett mütárgyak jegyzéke
Bp 1952.

MDK

Szentes Béla, Kaposvár

ezüst éremdijat kapott

A Dunántuli Tav. tárl. kitüntetettjei. Képzőművészet
1928.lo. sz. 137.l.

MDK

Szentes Béla, Kaposvár

oklevelet kapott

Képzőművészet 1929. 19. sz. 103.l.

MDK

Szentes Béla, Kaposvár

Patrona Hungária, of.

Vidéki centrumok. Képzőművészet, 1929. 19.sz. 102.l.

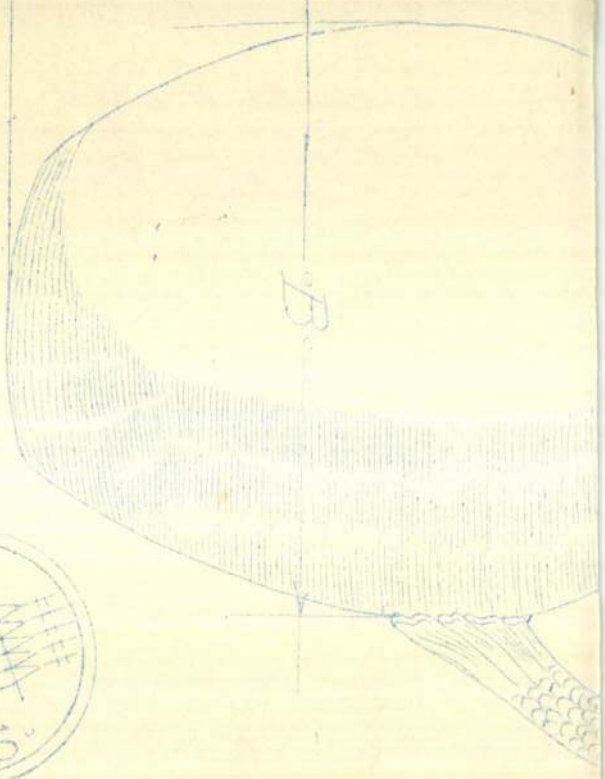

		A	B
NAGYSÁG	0	19 ¼ m	12 ½
GRÖSSE	I	20 ½ "	13 ½
"	II	21 ½ "	14 ½

Szentes Béla

Tanár

pécsi lakos képeket festett az első világháború alatt, melyekből 1922-ben Kaposvárt kiállítást rendezett.

Nikpécsikép2m

MDK

Szentes Béla festőmüv. Kaposvár

Dunántuli Tsv.tagpl. kitüntetettjei. Képzőművészet, 1928. 10.sz.

M.D.K.

Szentes Béla

453. Kert. Olajf. 30x37
454. Aldunai részlet. Olajf. 105x85

Elvesztek. /Somogymegyei Muzeum/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
29. l.
MUMOK. Bp. 1952.

Szentes Béla

Naplójegyzetek a
szarajevói merénylet
és az első világ-
háború idejéből

Nikelszky Géza
közlése

Szentes Béla festőművész

A dunántuli képzőművészek tav. tárlatán, a Berzsenyi Társaság ezüstplakettjét kapta.

N.U. 931. IV. 8.

MDK

Szentes Béla

Udvar havasszal, of.

Öregfa a Balaton partján, of.

Néva part ősszel, of.

N.Szal. 1913. tav.kiáll. 24. l.

Sziszek.

A középtérben balra látjuk
a keresztény csapatok küzdenek
FLVS-on át szoritanak, a hátté
TOVIZA, DRENZIHNA és PETRINIA
foglyokat őriznek a hadi zsákm

CARNIOLIAE VICTORIA ab Has
22 Iuny 1593.
alól középütt: 442.

Rm., mér. a rl.

Szentes Béla

1903/4 – 1907/8 I.

Ferképzomfoiskövk

136. l.

Pozsony

Alsó-Diós, templom.
Alistál, r. k. templ
Barin, templom. (?)
Béke, r. k. templon
Borostyánkő, várro
Bős, r. k. templom.
Kastély.
Cseszte, r. k. templ
Csötörtök, r. k. tem
Deáki, (Deákmonost
Dercsika, r. k. tem
Detrekő, templomro
Várrom.
Dévény, r. k. templ
Várrom.
Duna-Szerdahely, r.
Éberhard, (átalakítot
Éleskő, rom. (?)
Egyház-Gelle, r. k.
Gomba, r. k. templo
Átalakított vár
Gutor, r. k. templon
Hegyi, r. k. templon

Szentes Béla

Udvarrészlet tavaszi napsütésben, 200 K

Ropalotapela · 30.l.

ma.

a.

n.

mmenthal-téren.
ázakon.

?)
(?)

.

om.

olom.

.

Ratzka vajának ostroma a törökök által
1738-ban (rézmetszet) IV. 107.

Szentes Béla

1914. febr. márc. kiáll.

Művészház

Udvar-részlet, 200.-

Limes-bizottság III. 165.

— múzeum III. 165.

Szentes Béla

1913. ápr.-máj: Kiáll. Nemzeti Szalon
Udvar havasszal, olajf. 200.-
Öreg fa a Balaton partján, olajf. 150.-
Nádas part őszel, 150.-
1913. szept. Kiáll. u. o.
Molo, olajf. 200.-
Udvarrészlet, olajf. 200.-
Balaton az alnádi-i nádból, olajf. 200.-

Szentesi Béla

1915. szept. Kiáll. u. o.
Parkrészlet. olajf. 800.-
Erdei lak, olajf 600.-

Szentes Béla
festő

M. D. K.

453.) Kert.
454.) Aldunai részlet.

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.
Budapest, 1952.

MDK

Molnár [illegible] Egyházművészeti [illegible]. Magyar Iparművészet. 1941. 3.sz. p.1.

ZDK

Szentes Béla ~~szobr.~~ festő

Dunántuli tav. tárlat. Képzőművészet, 1952. 51.sz. 196.l.

MDK

Szentes Béla, rajztanár

[illegible] oklevelet 1907-ben nyert.

Rajztanárok nyilvántartása. Ki tud róla?
Rajzoktatás. Fel.szerk.: Bán Tibor. 1941 jan.15.
II./XLIII./ évf. 1. sz.

SZENTES BAKÓ Klára *138*
Csíkszereda, 1952. április 12.
IA Képz. Főisk. Kvár, grafikus és textiles

Banner Erdély

A tárgyak becsáro

⟨Die Gegenstände werden unter

Kiállítás: 1926 december

Aukció: 1926 december

Ausstellung: Vom 5 – 8. Dec

Versteigerung: Vom 9 – 18. Dec

AUKCIÓ

⟨AUKTION

Szentesi Zrínyi
Miklós

Képe repr.

Zeitung

III 356.l.

RASSEGNA ITALO-UNGHERESE
Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono : 185-618

Szentesi rk. templom

képe

repr.

Zsilcsong

III. 136. l.

95 fill.
sötétkék/világoskék

1·40 K
fűzöld

5 K
barna

Szentesi ev. ref.
templom
Csongrádon.

A nagybányai ref.
templomra emlékeztető toronnyal
készült rajz.

Zsil Csong
III. 350. l

mint a Vásár vezetőségétől értesülünk, egyes helyekről külön vonatok, más helyekről külön kocsik fogják a vásárigazolvánnyal utazókat a fővárosba hozni. A Nemzetközi Vásár látogatása minden kereskedőre nézve h szonnal jár, mert hiszen ott ismerheti meg és tanulmányozhatja a magy ipar legujabb termékeit és tapasztalatait üzletileg értékesitheti. Kö gyülésünkön való megjelenése és a Vásár meglátogatása két olyan momen tum, amely fontos és érdekes élményként kinálkozik az Ön számára, ame elmulasztania nem szabad.

Közgyülésünket követően a résztvevők társas ebédre gyü nek össze. Erre is tisztelettel hivjuk meg Önt és tekintettel arra, ho a helyek korlátozottan állnak rendelkezésre, kérjük, hogy velünk közö sziveskedjék, számithatunk-e a társasebéden való részvételére, hogy a részére helyet tarthassunk fenn.

Budapest, 1941. április 26.

Kiváló tisztelettel

ORSZÁGOS MAGYAR KERESKEDELMI EGYESÜLÉS

főtitkár

ügyv. igazgató.

Szentesi rk. templom

(Csongrád vm)

Középkori templomáról
lásd
Chobotvác 379. l.

A mostani templom
1844-ben épült
1910-ben restaurálták

4. o. 379 l.

1. 294 szám.

BUDAPEST 1933 SEP. -3. 15. AH 5 AH

Műemlékek orsz. Bizottsága tek. Eln.

Hivatalból.
zszolgálati ügyben.
Díj átalányozva.

BUDAPEST IX

Högyes Endre u. 10.

Szentesi ref. templom

(Csongrád vm.)

1.

Chobotvár

378—380. l.

Támlásszék I—III. sor	78.–	13.–	54.–	9.–	51.–	8.50
„ IV—VII. sor	66.–	11.–	42.–	7.–	39.–	6.50
„ VIII—XI. sor	42.–	7.–	30.–	5.–	27.–	4.50
„ XII—XIV. sor	36.–	6.–	24.–	4.–	21.–	3.50
„ XV—XVI. sor	21.–	3.50	12.–	2.–	10.80	1.80
I. emeleti erkély I. sor	72.–	12.–	48.–	8.–	45.–	7.50
„ „ II—IV. sor .	48.–	8.–	36.–	6.–	33.–	5.50
„ „ V—VII. sor .	36.–	6.–	24.–	4.–	21.–	3.50
II. emeleti zártszék I. sor . . .	42.–	7.–	30.–	5.–	27.–	4.50
„ „ II. sor . . .	30.–	5.–	24.–	4.–	21.–	3.50
„ „ III—V. sor	15.–	2.50	12.–	2.–	10.80	1.80
III. emeleti közép I– II. sor. .	18.–	3.–	14.40	2.40	13.20	2.20
„ „ III—V. sor. .	12.–	2.–	9.60	1.60	9.–	1.50
III. emeleti oldal I. sor	12.–	2.–	9.60	1.60	9.–	1.50
„ „ II –IV.. . . .	7.20	1.20	6.–	1.–	5.40	–.90

Budapesti Hirlap nyomdája. Felelős: Nedeczky László ig. Felelős kiadó: dr. Németh Antal.

Szentesi ref. ei
gör. kel. templom

Cserna Károly rajza
repr.
Orsz II. 467. l.

Budapest 18

Rákos - u. 10

<Szentesi ref. egyház>

Papp Lajos: A <7
munkájából.
Protestáns Szemle
1927. 2. f.

áros polgármestere

BUDAPEST 1938 SEP 3 D 4 D

zágos Bizottságának

Budapest

VI., Aréna-út Szépművészeti

Muzeum

sz. mintája — 8293

Szentesi izr. templom

Emlékkönyv

Chobotváč

380. l.

BUDAPEST
1938 SEP -5- 7

1938 SEP.-3.20

BUDAPEST
1938 SEP.-3.20
V.741

Szentesi zk. Lenyom

Emlékkönyv

Chobotovic

380.P.

Szentesi ág. ev. templom

Erdélyi

Chobotváč 380. C.

Szentes

Bereczk I.

A Szentesi városi fő-
gymnasium története.

Petrik 1886–1900

és szövege)

1. A Műemlékek Országos Bizotta-

adványsorozat .....

.....emlékek

. .....

.....

Sientes

l.

R. f. II 4999

Szentes

(Csongrád vm)

Bolza - kastély

226. l

Plébániatemplom

278. l.

Zádor - Rados

[illegible]

Szentendrei Olta

az Erdélyi Nemzeti

Múzeumban

Rejt

Szépmüvészet

1942. 102. lap

Szamos folyó TV. 125.

Szenterzsébeti oltár

XVII: 4

Roth Viktor dr:

A nyékhelyzombori és a szenterzsébeti oltárok
(az Erdélyi Múzeumban)
Kolozsvár 1910.

(Nemzeti

— SATYAM —
Library Paper As
Per Standard

Szenterzsébeti oltár

Roth Viktor: A székelyzsombori és szenterzsébeti oltárok (2 nagy képpel és 8 mellékelttel.)
Erdélyi Múzeum
1910. 9-21. l.

Különlenyomat
Könyvtáramban

Szentpétery
oklevéltára

Repr.

Arch. Ert

1910. 393. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta.

Szentkatolnai Szentkatolnai Aurél

de ez ugyanaz
Szende Andor

Magyar Építőművészet

1910. 5 sz. 23–29. l.

A magyar épületek
1909/10-ben
napfénynél II. ik
díjának gyűjtő
czíme így:

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifi-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Szente Aurél

cs. Budapest

Ind

Magyar Építőművészet

1910. 57. 23-29 l.

Szeuke Gábor

Egy-egy szezonra beiball vendégművészek is dolgoztak Szolnokon. A Képzőművészeti Alap a vendégművészeknek további négy műtermet hozzáadott rendelkezésre. 1956-ig ezekben a műtermekben hosszabb-rövidebb ideig többek között Szeuke Gábor is dolgozott.

Rideg Gábor: Szolnoki művészek '72.

Alföld 1972/6 51 old.

Szente Gábor festö.

Szabad Nép. 1951. 232. sz. okt. 4. 6. l.

SZENTE GÁBOR

Fiatal Képző- és iparművészek kiáll.
Ernst Muz. 1955.jun-jul.

Szentes Elemérné

l.

4/

MAGYAR IPARMŰVESZET

1940. 39. l.

MDK

Szente Elemérné

szőnyegek

Uj magy.otthon kiáll. Iparm.Társ. 1940.

26 l.

MDK.

Szente Elemérné,
Text.ip.müv.

A kiáll.-t rendezte: OMTI és a Magy. Iparmüv. Orsz -

- Egyes,

"Magyarország" 1940. márc.16. 8.l.
-Mária Valéria u. helys. "Uj Magyar Otthon" kiáll.

MDK

Szente Elemérné, text. ip. müv.

A kiáll.-t rendezte: OMTI és a Ma gy. Iparmüv. Orsz. Egyes.

"Magyarország" 1940 márc. 16. 8.l.

Mária Valéria u. helys. "Uj Magyar Otthon" kiáll.

Szente Elemérné

szőnyegek

Uj Magyar Otthon kiállitás, 1940.Bpest.katalogusa 26 lap

Szente Elemérné

szőnyeg

Uj Magyar Otthon kiállitás, 1946. katalogusa
28 lap

MDK

Szente Elemér iparm.

Uj magy.otthon kiáll. Iparm.Társ. 1940.

28 l.

MDK.

Szentes Lajos

"ikke Raszler Károly Szabadságot-egyenlőséget
c. sorozatáról

Müvészet 1967 febr.p.21.

Szentes Lajos

„Mentsük"
„Digitiskola"

Kornuk

1976 X. 744 oldal

Szentes Lajos

Szentes Lajos tervező, építőmester, XIV. Erzsébet királyné útja 36/a.
499-932

Bptávb 1940 szept.

mDK.

Szentes József nyomdája
főstrázsamester

1807 ben állított fel nyomdát Sárospatakon, de csak rövid ideig vezette.

Firbiger Károly: Hazánk könyvnyomdái
Grafikai Szemle 1893. 1. 84 l.

imor prímás vásárolta Rómában, 1878.
Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 677. l. — Maszlaghy II., 96. és 97. szám. (Andrea Cantacci.) — Van Marle, VIII., 1927., 246. l.

ACZKA FERENC, Domenichino után
zent Jeromos
ászon, olaj, 120×100 cm. (26. szoba.)
imor prímás rendelésére készült.
Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 848. l. — Maszlaghy II., 334. szám.

ACZKA FERENC, Domenichino után
Szent Jeromos halála
Vászon, olaj, 330×205 cm. (Első emeleti fogadó.)
Simor prímás rendelésére készült.
Maszlaghy II., 461. szám. — Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 521. l.

PACZKA FERENC, Rafael után
Transfiguráció
(1882.) Vászon, olaj, 360×205 cm. (Első emeleti fogadó.)
Simor prímás rendelésére készült.
Maszlaghy II., 460. szám.

PACZKA FERENC, Tizian után
Szent Sebestyén

Szentes József

nyomdász

l.

Kéttérnyomdatörténet

277 l.

Beérkezett

Kelet			Szám	Névérték		K
év	hó	nap		K	f	
1933	nov.	8.	1.	500	—	Kis
1933	nov.	3.	2.	600	—	Var
1933	nov.	3.	3.	1200	—	Szá
1933.	nov.	3.	4.	200	—	Dr.
1933.	nov.	15.	5.	400	—	Kele
1933.	nov.	15.	6.	600	—	Dor
1933.	nov.	15.	7	800	—	Ta
1933.	nov.	15.	8.	600	—	Her
1933.	nov.	29	9.	5000	—	Her
1933	nov.	29.	10.	8000	—	Her

Kiadatott

e t	nap	Átvevő	Jegyzet

Szente Pero'

Pero'

1876. Jan. Zenonália az alábbi könyvtárakból: apróbbak, tárcák, dolgozatok

Zalaújvári Közművelődés

47. f -

(12 sz.) Vátó Készlet könyv. 025 A DEB

Szentes f. Kojó

Rajza Repr.

Kruzsik, Kolozsvár 1966. X. 1443.

, **dr. I. William Lane** több mint egy évtizede
kat rábírjon a cápaporc hatásának vizsgálatára,
régiben **A cápák nem kapnak rákot** címmel
t a témáról tudni érdemes. (A kötet Amerikául is megjelenik.)

ésű élőlények közé tartoznak, az evolúció nem
nillió éven át, mert **szervezetük minden tekin**eik, szaporodásuk, a betegségekkel szembeni
ellenségük, csak a többi cápa és az ember. A
özött az, hogy **egyetlen csont sincs a testükben:**
át teszi ki.

atékony immunrendszere. Sebei gyorsan gyómunrendszere nem csak baktériumok, vírusok
védelmet nyújt a rákkal szemben is. Ez még
rnyezetéből, a nyílt tengerből rákkeltő (karci**munrendszerének sajátossága, hogy állandóan**
g az ember immunrendszere többnyire „alszik",
t valamilyen fertőzéssel.

zaléka kaphat rákot, a cápa szervezete ellenáll
) biokémikus megállapította, hogy a cápaporcz érhálózat növekedését, azaz az angiogenezis
rült, hogy a cápaporckivonat **sokkal egyszerűb**rhaporc-extraktum. Azonos hatás eléréséhez
i ezerszer hatékonyabb.

SZENTES

Petőfi Szálloda

Petőfi 200 milliója. = Reggeli Délvilág, 1994. április 6. 4. ill.

SZERZŐDÉSBEN RÖGZÍTETT F
JÓVÁHAGYOTT OM TÁ
szigorú számadási nyom

Kedvezményezett: ..... címe: .... Adóazonosító száma: .. .. Hitelintézet: ..... Pénzforgalmi jelzőszáma:	
Teljesítés időpontja: év hó nap	Bizonylat kelte: év

A .....számú szerződés
javaslatában rögzített .. ..számú fela

Költségnemek	OM támogatás (Ft)	Saját r (F
Működési költségek		
személyi juttatás és járulékai		
dologi költségek ⊗ - külső megbízás		

Heutesi Csaba, festő

Új Kép. 2003. 9. p. 6.

Szentesi Anikó

A 3. sorszámú pályaterv /építészek: Kéri Gyula, Petrilla Péter, Kárpáti Zoltán, Szentesi Anikó/ az alábbi pályázaton III. díjat nyert:

/ismertetés, képpel/:

Városy Péter: A dolnoki területi vezető egészségügyi központ tervpályázata, 1970.
Magyar Építőművészet, 1971. 1.sz. 8-16. l.

510. Hánolgi Pertő, XVII sz: Szent Jeromos.
Vászon, olaj, 120×93 cm.

Szentesi vár

Bodrogszentesen

l.

Lad Sárosp.

178-l.

Szentesi amatőr festő.

Virágfakivágással készült kis.

„Grafikai kiállítás."

Dunántúli Népszava - 1947 - III. évf. máj. 11-5-1.

Szentesi Elek, amatőr képzőművész

Megnyílt Tatán a X. országos amatőr képzőművészeti kiállítás, melyen a tatabányai művész műve is szerepel.

Vonnbköő Gábor: Merre tart az amatőr képzőművészet?

Dolgozók Lapja, 1948. júl. 6.

Szentesi Élet

Képzőművészeti
Levelező Iskola

Magyar Élet, 1946. évf. 24.

Kertész Ferencné, mézeskalácsos MOK

Kerékgyártó Sándor egyik híres elődje.

Harmos Zoltán: A mézeskalácsos 9

NÉPSZABADSÁG Bp. 1967. márc. 25. [Vidéki]

M.D.K.

Szentesi Flórián

Pécsi művész, ex libriseket készitett. 309.o.

Romváry Ferenc: Az ex libris története Pécsett. 309.o.

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, 1965. Pécs, 1966

Szentesi Róza

Végezte az esztergomi bíróság kápolna-falképeinek restaurálását 1968-1970-ig.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál,
Mérei Ferenc: Magyar műemlékvédelem,
1969-70. Budapest, 1972.

2261

M.D.K.

I. Szentesi Róza

A pécsi Székesegyház falképeinak egyik restaurátora

Bicskei Karle János, 1965- Illés János

Müemlékvédelem 1966/1. 51. 1.

Szentesi Róza

Illés János és csoportja: Szentesi Róza és Reisinger Mária végezte 1963-ban a siklósi várkápolnában két gótikus falkép helyreállitását. A pácini kastély sgraffitto-diszét /a tornyokon/ szintén ők restaurálták.

A fertőrákosi kastély 18. századi falképeinek restaurálását is ők végezték a diszteremben.

Entz Géza: Az Országos Müemléki Felügyelőség falkép-helyreállitási és faszobrászati munkái /1963-1966/. Magyar Müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 253-254. l.

253-254. l.

MDK

Szentesi Rózsa, festő

A kéri mészeséghéz falfestményeinek

egyik restaurálása.

– : Megőrizték a századeleji arányokat 2

ESTI HIRLAP Bp. 1968. ápr. 10.

Szentesi Róza

tető műrén. A siklósi várkápolna falképeinek levételénél, áthelyezésénél, restaurálásánál fontos szerepet töltött be.

Illés János: A siklósi várkápolna falfestményeinek helyreállítása. Magyar műemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 69-89 l., német resumé.

88-l.

Szentesi Rózsa

Falképrestaurátor a pácini kastélyban

Gergelyffy D.: Tájékoztató

Művelődés 1963 4 sz. 25 l.

Szentesi Róza M.D.K.

A pácini egykori Alaghy-Mágócsy várkastély sgraffitóinak restaurálásánál Illés János festőművész munkatársa

Kissné , Nagypál Judit: A pácini Alaghy-Mágócsy várkastély helyreállításáról

Müemlékvédelem, 1964/4 232.1

Szentesi Róza

M.D.E.

Siklós, várkápolna falképeinek restaurálása

Vezető: Illés János

Tájékoztató, rövid hírek

Műemlékvédelem, 1964.1. sz. 48. l.

Szentesi Róza festő M.D.K.

A pécsi székesegyház restaurálásán dolgozik

Napi krónika

Magyar Nemzet 1965. junius 24. 6.l.

Szentesi Róza M.D.K.

Közreműködött a Pácini Alaghy-Mágócsy várkastély Helreállitásánál

/ sgraffitók /

Illés János festőművész munkatársa

Kisané Nagypál Judit: A pácini Alaghy-Mágócsy reneszánsz várkastély helyreállitásáról. Müemlékvédelem, 196 /4

Bernteel Nöes

\ agraffiök \

IIIée Jénos Feetömüvées munkatérse

MDK.

Szentesi Róza

Részt vett a pécsi székesegyház restaurálásában

Népszava 1965 juni.24.

MDK

Szentesi Róza

A pécsi székesegyház restaurálás an részt vett

Magyar Nemzet 1965 juni.24.

M.D.K.

Szentesi Róza festő

Bicskei Karle János vezetésével a pécsi székes-egyház restaurálásán dolgozik

Megkezdődött a székesegyház belső restaurálása
Dunántuli Napló 1965. márc. 16

Szenkei Róza és Leszkovszki György
festőművészek

restaurálják Lotz és Feszty freskóit a
Párizsi Amerikai Kereskedelmi Bank dísztermében.

Nyíregyháza 1963 nov 20.

f k

Szentesi Róza, restaurátor

MDK

† feldolgozói templom restaurálása
közben talált freskót javítja.
(templom.)

— : Elveszett freskó

2

ESTI HIRLAP, bp. 1962. júl. 24.

Szentesi Rudolf
grafikus

M.D.K.

A Singer kávéház a régi Pesten (fametszet) (vegyes)

Szilágyi Éva: Mindennapi italunk
Nők Lapja, 1964. május 23-16 lap.

Lenteri Róza, [ferte] 1904

A Dinstmeuokban restaurál.

Palotás György: Vitrinek a Lotz Teremben
8

ESTI HIRLAP, Gy. 1965. okt. 2.

Szentesi Róza festő

Részlet a pécsi székesegyház restaurálásából

Nógrád 1965 nov. 24

MDK

Reuter: Róma, forró

A pécsi mészegyház Lotz-freskóinak egyik restaurálója.

Pécs:
—: Megfiatalítottak a mészegyházat 3

ESTI HIRLAP Bp. 1967. [illegible] 6.

Szentesi Róza M.D.K.

Majk, kamalduli remeteség konventépülete refektóriumának freskórestaurálása

Müemlékvédóelem, 1965./ 3. 138. l.

Szentesi Róza M.D.K.

Pácin, várkastély sgraffittoinek restaurálása.

Miemlékvédelem, 1965/3. 138. l.

Szentesi Róza

Illés János és Reisinger Mária illitották helyre a pécsi kastély freskóit.

Mezey F.: L'ultimo quarto di Secolo della Tutela dei Monumenti in Ungheria. Acta Historiae Artium, Apest. 1972 1-2 k.

551

Szentesi Róza
restaurátor

A Balaton-felvidéki r.k. plébániai templom falait Szentesi Róza és Illés János restaurálták 1959-1962 között.

Gerőné Kramer Mária: Falképhelyreállítások...
Művészet, 1974. június – 5 lap

Szentesi Róza
restaurátor

Az egri várban feltárt XV. századi
Hyppolit címer helyreállítását
1959-ben Szentesi Róza végezte.

H.Gallay Marianne: Falkép feltárások és helyreállitások.
Művészet, 1974. április - 7.oldal.

Szentesi Rózsa

cs. Reisinger Mária állítottak helyre a siklósi várkápolna két gótikus falfestményét 1963.

„Depasérnyi Rózsa", Entz Géza. szerk.: Magyar műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

253

Szentesi Róza

festőművész végzett restaurálási munkálatokat a siklósi várkápolna freskóin. 1963.

Dercsényi Dezső, Entz Géza-ptk: Magyar műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969.

881

Szentesi Róza, restaurátor.

Az elmúlt évben fejezték be Lidérnád az Országház lépcsőházának mennyezetén lévő Lotz freskómezőknek restaurálását: Illés János Szentesi Róza és Lakos Lajos restaurátorok munkája. (emlitve.)

A látvány világa. A restaurálás.

1978. május 24. Petőfi 12.10 /Áné/.

Szentesi Róza, restaurátor

A Vízadó Úr lépcsőházában Latz Károly
első freskó ciklusából csupán négy darab maradt meg, ezt a négyet ma is lehet látni,
eredeti színpompájában, mivel a restaurátorok Ellés János és Szentesi Róza, meg a
velük együtt dolgozó restaurátor csoport ezeket szinben restaurálták.

Művészeti Magazin

1980. III. 12. Televízió 21.50 /2x/.

Szentesi Rozália [ ]

Rémt vett a [illegible]
[illegible]

1265-1268

dr Valter Ilona: Miről volt a Bebekek Bódva-parti temploma

Élet és Tudomány, Bp. 1977. okt. 7.

XXXII/40.

Keutesi Anikó építész

Terveréssportjának terveit
díjazták az alábbi pályázatok
során (repró)

Kovács Ferenc: A tabáni kaszgyógy-
fürdő tervpályázata, 1969

kappal Építőművészet 1970/4 2 old.

Szentesi Anikó

az előbbi pályázaton 110.000 forintos díjban részesült 16. sz., és a 30.000 forintos megvételben részesült 30.sz. pályamű együtt szerepjo. /előbbi a Margitszigetre, utóbbi Hartényra vonatkozik/

Bohus Béla: ~~Gyógyfürdőszálló és gyógyszálló~~ Gyógyfürdőszálló és gyógyfürdők tervpályázata. 1970. - Magyar Építőművészet, 1970.6.sz. 7-14. l.

SZENTESI Anikó építész

BONTA János: A magyar organikus építészet. =
Mozgó Világ, XVIII.évf.4.sz.1992 48.p+ill

Szentesi Béla

210.	Parkrészlet, olajf.	— — — — —	800.—
211.	Erdei lak „	— — — — —	600.—

Nemzeti Szalon
1915. sept.
őszi kiáll.

tár.

A helyiség megnevezése		Jegyzet
honnan?	hová?	

Szentesi Anikó

az alábbi tervpályázaton 3. díjban részesült 25.
számú terv egyik szerzője

Tokaji Béla: Fenyéői gyógyfürdő-gyógyszálló és szolg
vitál otthonfürdő tervpályázata. 1971.
Magyar Építőművészet, 1971.6.sz. 2-5.l.

Szentesi Emília festő – rajztanár
a Békési Múzeumban okt. 1-én nyílt
meg tíz Békés környéki festő kiállítása.
Szerepel: „Kerekhely" c. monotípiája – „Utca
alkonyatban" pedig tollrajza (képe 1 említve)

Sass Ervin: Tíz békési festő Békésen és a
környező községekben.
Békésmegyei Népújság, 1945. nov. 23.

79

aß und richtigem Ferhältniß des Erverbes, oder des Genusses
men soll..."

„A szerző ... igen boldog, hogy Magyarország néhány neme-
ek jószága és kertje kialakításában segíthetett.

Martonvásáron, Székesfehérvár (sic!) megyében Budától két
taállomásnyi távolságra, Korompai Brunszvik Ferenc gróf la-
elye környezetét, beleértve e majorságainak példás üzemeit is
ány év alatt egy teljes egésszé formálta, amely méltán tetszik a
n szeretetén alapuló birtokrendező művészet [Güterausbil-
ngskunst] minden barátjának. Nekünk csak e birtok kertjeinek
zményképét kell kifejtenünk. Ez az eszménykép itt éppen olyan
igorúan gazdaságos, mint példás, és a mai kor néhány akadémi-
s esztétáját, akik tudniillik a szépség fogalmából a hasznosság
vét kirekesztik, zavarba hozná. Így például (itt) a növényzetet a
rnyék legvarázsosabb képeivé rendezve találjuk, amelynek buja
ltától hasznot remél az erdész, aki a növényzetet a célnak leg-
egfelelőbb talajra helyezte, s tömegekbe, cserjésekbe, facsopor-
kba, sövényekbe stb. rendezte, hogy szert tegyen a szükséges
ennyiségű és minden nemű tűzifára, épületfára, asztalosipari
ra. E növények részére kiültetésük első helyén a talajt nagyon
épen és szorgosan megmunkálják, ez azonban egyedül azzal a
sznot remélő szándékkal történik, hogy ezek a csemeték gyorsan
ádár fákká nőjenek, és e munka maga a talaj termékenysége által
fizetődjék. Így jelennek meg a pázsitok a buja rétek és vetések
énk és sokrétű képeiben, és csak a goromba eke és a mohó sarló
akítja át az esztétikus képet hasznot hozó gazdasági jelenetté; így
zetnek a festői útvonalak a legszívderítőbb látványokhoz, lige-
khez és bokorcsoportokhoz, amelyek a nemes tulajdonos szelle-
éről szép emléket hagynak hátra. Egyedül ennek útján látja az
nber az aratás adományát: 'tardaque Eleusinae matris volventia
austra', és az elegáns angol pázsit néhol zsenge, másutt buja
ként, ismét másutt szarvasmarhával és a legnemesebb fajta ju-
kkal lelegeltetve; éppen ilyen kérdéses dolog az is, hogy a szépen
rendezett vizek, amelyeket malmok, nádasok, állatúsztatók és
atók, vadkacsavadászat és halászat tesznek festőivé, szórakozást
gy hasznot hajtsanak-e. Ugyanez vonatkozik a majorsági üzem
yszerű szépségű és megfelelő helyre épített épületeire, amellyel
majorlakók elégedettek. Mindez a célszerű, és ideális üzem,
lamint a hasznosság és élvezet mértékének és helyes arányának
előképe..." (A fordításért Freitag Juditnak mondok köszöne-
t.)

58 „MV, wie immer ausgezeichnet! — Der Park schön gedacht

SZENTGOTTHÁRD

Vörösmarty Gimnázium

KUNTÁR Lajos: Szentgotthárd 100 éves gimnáziumának létrehozói. = Vasi Szemle, 1993. 2. sz. 47. évf. 230-235. ill.

Herczeg Zsigmond épitész 1894-1895

Szentesné Varga Ildikó, festő

□ SZENTESNÉ VARGA ILDIKÓ olajképeiből nyílt kiállítás a Gutenberg Művelődési Házban. A tárlat június 15-ig tekinthető meg.

-: □ Szentesné Varga Ildikó

2.

Esti Hírlap, Bp. 1978 jún. 12.

Szentesné Bükki Zsuzsa

oldott grafikái

színesítik az országos bemutatón szereplő
Zalai anyagot

Magyar Hajnalka: „Tarka összkép némi
Cezanne-nal és meggei amatőr képzőművészet
társaiban." ~~Dedt~~ Zalaszentgyörgy

Zalai Hírlap
1984. III. 7.

SZENTES Otakár szobrász

91 10. 63

Új Művészet

Szentes László [ ]

L.: Virágh Lajos

– : Közlemény 12.

Népszabadság, Bp. 1976. dec. 18.

Szente János festö.

KUT.1927.2.sz.2-6.l.

be a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
lyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
zdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
lasági megélhetést veszélyezteti.
na eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!

rályért, Hazáért"

Szentendrei ág.
hitv. ev. templom

Szeben van.

Arch. Ert. 1912. 26. l
27. l. – 28. l.
alaprajzzal
román kori, bővítési
átalakítási gótikus
stílusban

Szentai Jolán

és Farkas D.-né együttes terve: a Fonyódi Gyógyszálló gyógyfürdő tervpályázata.

Iparterv. Fiatal tervezők kiállítása, Budapest, 1972

181

Szentai Judit, építész

L: Bartha László

–: Díjak, kitüntetések – 1984

Élet és Irodalom Bp. 1984 á.n. 6. XXVIII/14 8.

Sincerely yours,

Szentai Judit,

az alábbi pályázaton kiemelt megvételben részesült 10. számú pályaterv egyik szerzője.

Tokaji Béla: Fonyódi gyógyfürdő-gyógyszálló és melegvizü strandfürdő tervőpályázata, 1971.
Magyar Építőművészet, 1971.6.sz.2-5.l.

4. A SZENTBENEDEKI KORNIS-KASTÉLY.

SZERZŐ FELVÉTELE.

a hegyek és havasok felé, annál nagyobb szerepet játszik a tető, mely a lapos fedésből mind meredekebbé, lejtősebbé válik és sokszor nagyobb területet foglal el, mint maga az épület, melynek sajátságos helyi jelleget ad és összhangba hozza a környezet égnek meredő hegyeivel. Már a tordai Báthori-ház gótikából és reneszánszból összerótt épületét is a tető tette erdélyivé és kiküszöbölte a túlságosan hosszúra nyujtott homlokzat unalmasságát változatos felépítése által, úgyhogy az épület legszebben kiképzett és az egyik végéhez közel eső bejárati része felett a fedés a legegyszerűbb, míg az érdektelenebb falrész fölött hirtelen a magasba emelkedik.[1]

[1] Rajzát lásd Kós Károly: Erdély. Kultúrtörténeti vázlat. Cluj, 1929.

Csaba erdélyi reneszánsz

A tető Szentbenedeken is majd egész alacsonyan borul rá az épületre, majd magasba tör a tornyok csúcsain, hogy megint tömpén a mélységbe zuhanjon. A tornyok fedelén a templomokról oly jól ismert fedésmódot találjuk, elébb egész laposan indul, majd hirtelen kiegyenesedve szökken a magasba. Az ilyen és az úgynevezett csapott fedelek, melyeknek mindaz a tulajdonságuk, hogy a kontúrok irányát váratlanul és hirtelen megváltoztatják, adják meg az épület erdélyi színezetét. Különösen az egyik melléképület fedélzete alakul groteszk szeszélyességgel, az alacsony fedésből hirtelen magasba púposodik és a legmagasabb pontból nő ki a hosszú, karcsú kémény, melynek groteszkségét a természet is kiélezte a ma rajta levő gólyafészek által. Ezekben a bizarr ötletességekben van valami franciás, mintha erdélyi tájszólásban a francia drolériák nyelve éledne fel, és főleg a hosszú kémény emlékeztet a Loire-völgyi kastélyokra.

A szentbenedeki éppúgy, mint majdnem mindegyik erdélyi kastély, nem datálható egy évszázadra, hanem az erdélyi reneszánsz három százada a XVI-tól a XVIII-ig résztvett erdélyivé formálásában. Az architektúra népies elemekkel való átitatása főleg a kastély belsejében megy végbe. A XVII. század második felében Molnár Albert mester a díszterembe vezető lépcső számára fabalusztrádot faragott, melynek bábjai a szokásos reneszánsz orsóformát mutatják, de hímes oszlopait gazdag bőséggel olyan ornamentika borítja el, melyet bajos lenne valamely európai stílusáramlatból levezetni. Főleg körmotívumok dominálnak, amilyenekkel a kalotaszegi kiskapuk és írásos hímzések díszítésénél oly gyakran találkozunk. A művész a magyarság ősi formakincséből merített, mely még Ázsiában kezdett el virítani, de átültetve az európai talajba, továbbfejlődött, teleszívta magát idegen elemekkel is, átvett a románstílű ornamentikából, a gótikából, de lényegében változatlan maradt és a néplélekben évszázadok folyamán is friss és elevenhatású erővel rendelkezve, át tudta színezni a nagy nyugati stílusok képét.

Az oszlop hasábalakú alsó részét egyenlő távolságban ékesítik ezek a köralakú díszítések, majd csillagokból teleszórt párkányos befejezésről emelkedik fel a kerek oszlop, talapzatán és fején nyílt sokágú ékes koronára emlékeztető, formá-

Ma: Tv 1, 20.55

Szépek és bolondok

A *100 éves a mozi* című sorozatban a *Szépek és bolondok* című, 1976-ban készült filmet láthatjuk. A film főszereplője *Kállai* Ferenc, írója és rendezője *Szász* Péter, operatőre *Koltai* Lajos, zeneszerzője *Vukán* György és *Presser* Gábor. A további főbb szerepeket *Bodrogi* Gyula, *Andor* Tamás, *Haumann* Péter, *Meszléri* Judit és *Tábori* Nóra alakítja.

Ma: Bartók, 19.35

Salzburgi Mozart-hét '95

A *Bartók* rádióban ma este a salzburgi *Camerata Academica* és az *Arnold Schönberg kórus Mozart*-műveket játszik Manfred *Honeck* vezényletével. (A koncertfelvétel a salzburgi Mozart-ünnepen, 1995. január 26-án készült.) A műsorban hallhatjuk a *Thamos, Egyiptom királya* című kísérőzenét, valamint részletek csendülnek fel az *Ámeneóból*.

TELEVÍZIÓMŰSOR

Tarján Györgyi (Tv 1, 20.55)

TV 1

5.30 Gazdatévé 5.50 Határtól határig 6.00–9.00 Nap-kelte 9.00 Tízórai 9.05 A Faller család 9.35–12.00 Tízórai – benne: 9.50 Játék 10.00 Civil világ 10.50 Játék 11.00 Hírek. Információk, meteorológia 11.05 Happy Holiday 12.00 Déli harangszó (Adókarbantartás miatt 12.00–16.00 óráig Aggtelek, Győr, Budapest és Tokaj vételkörzetében a műsorsugárzás szünetel!) 16.00 Hírek 16.05 Amőba 16.30 Topmodell 17.05 Körkép 17.50 Az utódok reménysége 18.15 Üzlet 18.30 Képjáték 19.00 Gyereksarok – benne: Barbapapa; Hápháp Vili kalandjai 19.13 Múzsa 19.30 Híradó 20.03 Telesport 20.15 Kisváros 20.55 100 éves a mozi – Kállai Ferenc-sorozat: Szépek és bolondok, magy. film 22.40 Felkínálom 23.30 BBC-híradó 23.50 Képújság

TV 2

16.25 Képújság 16.35 Repeta – benne: Kötelező olvasmány 17.30 Kormányváró 18.00–18.45 A körzeti stúdiók műsora – Benne: 18.00 Körzeti híradók 18.13 Körzeti magazinok 18.50 Kriminális 19.25 Kojak, am. film 20.20 Ezredforduló 20.50 Szabófalvától... 21.45 Híradó 22.00 Objektív 22.35 Környezetünk hírei 22.40 Labdarúgó-kupanap

DUNA TV

8.00–12.00 Képes krónika (12.00–16.00 Az Antenna Hungária karbantartási munkálatai miatt a műsorsugárzás szünetel!) 16.00 Lapozó 16.15 Emlékképek – Régi híradók 16.30 A forrás 16.40 Tájak, fortélyok, asszonyok 17.00 Héléne és a fiúk 17.30 Mese – benne: Csodakörhinta; A Ness család 17.55 Műsorismertetés 18.00 Híradó 18.15 Forsyte Saga, ang. filmsor., XXVI/8. 19.05 Európa Klub 19.35 Benjamin Britten: Simple Symphony 20.00 Váltó 20.45 Esti kérdés 21.00 Híradó 21.15 Stroszek, ném. film 23.00 Terrorizmus 23.45 Starting Business English 0.10 Vers

A 3

0.05. Summer Music Box 14.00 Zoom 17.00 Nap tv 19.30 Koncert a Sziget '95-ről 21.30 Hegyi biciklizés 22.00 Rock City 23.00 A 3. vonal a nagy kőről

TV 3

17.40 Műsorismertetés, hírek 17.50 A Saganne erőd, 2/2 19.15 Havi fix – gazdasági tanácsok bérből és fizetésből élőknek 19.30 Határváros, 78/12. 20.00 Telefonos játék számítógéppel 20.30 3 szög – hírmagazin 21.00 Kegyetlen terv, am. film 22.35 A furfangos fekete medve, kanadai ismeretterjesztő film

NAP TV

Nap-nyugta: 17.02 Budapest Today – angol nyelvű hírmagazin 17.13 Sportriporter kerestetik! 18.45 MegKínál 18.52 Ezt mondja meg! 19.00 Hírek

Nap-kelte pénteken reggel 6 és 9 óra között a Tv 1-en: Világhíradó – Izrael állam nagykövete a közel-keleti békefolyamatról – Egymillió fekete tüntetett Washingtonban – Milyen is a Láthatatlan kollégium? – Hogyan emelik a nyugdíjakat jövőre? – Mi és ők – nők magazinja

SZÍV TV

19.00 Műsorajánló 19.10 Gyermekmozi: rajzfilm 19.30 Primatorna 19.55 Seiko-shop 20.00 Különjárat 20.30 Pénzvilág 21.00 Szív tv-mozi: A sárkány szeme, színes, szinkronizált amerika film (1992) 22.45 Seiko-shop 23.00 Műsorzárás

TV17

Alfa tv: 19.00–21.5Esti zenés magazinműsor – Bne: Eurostar – kapásjelző, Nsorismertetés; Esti mese a gyekeknek; Horváth Rozi konyha; film; aktualitások; könnyűnei klippválogatás, sikervona

Bagoly tv, pénken: 1.00 A misztikum és a ogok világáról könnyedén és kolyan; Beszélgetés a misztikál és a drogról tudósokkal, művzekkel, furcsa emberekkel – Bne: Droginfo; Parainfo sok yakorlati tanáccsal. Házigaz: Paulinyi Tamás 4.30 Rendőrgi, közlekedési, sajtójelentés ok hasznos információval (óránként hírek)

Atv: 5.30 Reggi zenés műsorunk tájékoztatjaézőinket mindarról, ami a nnkába, illetve iskolába indulásoz elengedhetetlenül szükséges (A 215-62-13-as telefonszáon várjuk észrevételeiket) 8.3.ig

EUROSPORT

8.30 Volvo díjugrató vk 9.30 Táncverseny 100 Aerobic-Eb 11.00 Tenisz ATP-magazin 11.30 Eurofun tréfás sportmagazin 12.00 RalikrossEb 13.00 Motorkerékpáros Gmagazin 13.30 Forma–1 GP-magazin 14.00 Fedett pályás tenisz ATP-torna 19.30 Sporthírek 20.00 Fedett pályás tenisz ATP-torna 22.00 Labdarúgás 24.00 Ökölvívás

RÁDIÓMŰSOR

Miklósa Erika (Kossuth, 16.25)

KOSSUTH

4.30 Reggeli krónika 8.10 Műsorszemle 8.30 Mindennapi tudomány 8.40 Paragrafus 8.50 Gyorsfénykép a kultúráról 9.00 Hírek. Időjárás 9.05 Napközben 11.00 Hírek. Időjárás 11.05 Az Úr igéje 11.35 Anno... 12.00 Déli krónika 12.30 Ki nyer ma? 12.40 Törvénykönyv 12.50 Külpolitikai figyelő 13.00 Hírek. Időjárás 13.05 Vendég a háznál 13.20 César Franck műveiből 13.30 Tanúim lesztek! 14.00 Hírek. Időjárás 14.05 Öt perc a rádióról – mindenkinek 14.10 Klasszikusok mindenkinek 14.55 Anno... 15.00 Hírek Időjárás 15.05 Beszéljük meg! 15.55 Cégér (x) 16.00 Délutáni krónika 16.10 Mindennapi gazdaság 16.20 Forródrót 16.25 A hét muzsikusa 17.00 Hírek. Időjárás. Útközben 17.05 „Magyarországról jövök..." 18.00 Esti krónika 18.30 Ráadás 19.00 Hírek. Időjárás 19.05 Sportvilág 19.25 Műsorismertetés 19.30 Jó éjszakát, gyerekek! 19.35 Anno... 20.00 Hírek. Időjárás 20.05 Hagyományápolók 20.30 Határok nélkül 21.00 Hírek. Időjárás 21.05 Három szólamban 22.00 Késő esti krónika 22.30 ELÉG – de mennyire? 23.00 Hírek. Időjárás 23.05 Egy énekes – több szerep 24.00 Hírek. Időjárás 0.10 Himnusz

PETŐFI

4.30 Hírek. Időjárás 4.33 Hajnali dallamok 6.03 Reggeli csúcs 7.45 Sportreggel 8.00 Állomáskereső 8.10 Helykereső 8.25 Rivaldafényben 9.00 Hírpercek 9.10 Háló 9.15 Sok hűhó 10.00 Zene-szó – Rangos Katalinnal 11.52 Gordiusz plusz 12.00 Nótaparádé 12.50 Korkérdés 13.00 Hírpercek 13.10 Magánklinika 13.15 Örökzöld filmmelódiák 13.45 Időjárás- és vízállásjelentés – Kettőtől ötig 14.00 Kabarécsütörtök 17.00 Hírpercek 17.10 Háló 17.15 Mágnes 18.00 Észkerék 18.30 Helykereső 19.00 Hírek. Időjárás 19.03 Blues 19.30 Dzsesszlista 20.00 A Deep Purple együttes összes lemeze 21.00 Hírpercek. Időjárás-jelentés. Sport 21.10 Manapság... 21.15 Petőfi kabaré 22.15 Sok hűhó 23.00 Hírek 23.03 Sporthíradó 23.10 Záróra – Éjszaka

BARTÓK

6.00 Muzsikáló reggel 9.00 Műsorismertetés 9.05 Pódium 10.00 Hírek. Időjárás 10.05 Rendezte: Cserés Miklós dr. 10.52 Bemutatásának 150. évfordulóján: Tannhäuser 12.00 Hírek. Időjárás 12.05 Hangverseny déli időben 13.08 Zenekari operarészletek 13.32 Fiatalok minikoncertje 14.00 Hírek. Időjárás 14.05 Anno... 15.00 Zenekari muzsika 16.00 Hírek. Időjárás 16.05 Magyar zeneművek 17.00 Zenélő városaink 17.50 Népzenekutatók műhelyében 18.00 Hírek. Időjárás 18.05 Kapcsoljuk a 22-es stúdiót 19.05 Katedra 19.35 Salzburgi Mozart-hét, 1995. 21.11 Barokk muzsika 22.00 Hírek. Időjárás 22.05 A zene üzenete 22.20 Budapesti Tavaszi Fesztivál, 1995 23.30 Barátságos bölcsességek 24.00 Hírek. Időjárás. Szózat 0.05 Azucenától Zerbinettáig 1.45 Bach: A-dúr oboa d'amore verseny BWV. 1055. 2.00 Hírek. Időjárás 2.05–5.50 Az éjszaka zenéje

MEGHALLGATJUK ÖNT, HALLGASSON MEG MINKET!

A Szocio Műhely műsorában ma, a Petőfi rádióban

MAGÁNKLINIKA A 13.10-KOR

Tíz éve folyamatosan sokat eszik egy édesanya és utána mesterségesen megszabadul a fölöslegtől. Mi az oka a kényszeres túlevésnek, hogyan gyógyítható?

HELYKERESŐ 18.30-KOR

Bajban a berettyóújfalui kisegítő iskolások. – Munkanélüli volt, presszós lett. – Adományok a kabai cukorgyárból. – A műsorok készítői, *Wechter* Katalin, *P. Kiss* Zsuzsa és *Bálint* István várják a hallgatók véleményét, kérdéseit, észrevételeit a Szocio Műhely éjjel-nappal hívható üzenetrögzítőjén, 138-7973.

Halálozás

SZENTES LAJOS

művészettörténész, a Magyar Képzőművészek Szövetsége, majd az Iparművészeti Tanács titkára, a Műcsarnok ny. osztályvezetője 1995. október 2-án, élete 65. évében, hosszú, türelemmel és önfegyelemmel viselt súlyos betegségben elhunyt. Temetése az evangélikus egyház szertartása szerint 1995. október 24-én, kedden de. 11 órakor lesz a Farkasréti temetőben. Felesége, Szatmári Gizella és a gyászoló család. Táviratcím: Szatmári, 1121 Zugligeti út 3.

Szomorúan tudatjuk, hogy 1995. október 9-én, életének 69. évében, hosszas szenvedés után elhunyt

FALUDI LÁSZLÓ,

az ACSI-Logisztika Rt. nyugalmazott vállalkozási főmérnöke. Gyászolja felesége, Éva és fia, István. Búcsúztatása október 25-én lesz a Kozma utcai új köztemető 53-as szóróparcellájában. Táviratcím: Faludi István, 1108 Budapest, Tavas u. 6. IX. em. 54.

Mélységes fájdalommal tudatjuk, hogy

DR. TALLIÁNNÉ DR. KOVÁCS ZSUZSANNA

október 7-én hosszú szenvedés után elhunyt. Urnatemetése november 3-án 14 órakor a Szt. Gellért-templomban lesz. (Bartók Béla út 149.) A gyászoló család.

Értesítjük mindazokat, akik ismerték és szerették, hogy

LÄNDLER ISTVÁNNÉ, OLGI

október 14-én elhunyt. Temetése október 20-án 12 órakor lesz (Kozma utca 6.). A gyászoló család.

A színházak műsora

Operaház: Tannhäuser (bérletszünet, du. 6) – ***Budapesti Kamaraszínház – a Józsefvárosban:*** Vértestvérek (7) – ***a Károly körúti Shure Stúdióban:*** Három magas nő (fél 8) – ***Fővárosi Operettszínház:*** Crazy for you (7) – ***Játékszín:*** Furcsa pár (7) – ***József Attila Színház:*** Pinokkió (de. 11), Én és a kisöcsém (7) – ***Katona József Színház:*** Szentivánéji álom (7) – ***Kamra:*** Rosencrantz (7) – ***Madách Színház:*** Kaviár és lencse (7) – ***Madách Kamara:*** Páratlan páros (7) – ***Merlin Színház:*** 2000-est (7) – ***Mikroszkóp Színpad:*** Zsarukabaré (fél 8) – ***Nemzeti Színház:*** My Fair Lady (7) – ***Várszínház:*** A tanítónő (7) – ***Radnóti Színház:*** Háztűznéző (7) – ***Rock Színház:*** Evita (7) – ***Szkéné Színház:*** Veszteglés (7) – ***Térszínház:*** Csongor és Tünde (7) – ***Új Színház:*** Gyilkosság villásreggelivel (7) – ***Vidám Színpad:*** Az élettől keletre (7) – ***Vígszínház:*** Össztánc (7) – ***Pesti Színház:*** Utazás az éjszakába (7) – ***Kaiser Söröző:*** A Creative Art Jazz Trió koncertje (8) – ***Budapest Bábszínház – Játszó-tér:*** Meseláda (du. 3) – ***Nevesincs Színház:*** Hófehérke (R.ligeti Közösségi Ház, de. 10), Mátyás király juhásza (Szaksz. Főv. Műv. Háza, du. 3) – ***Pataky Műv. Központ:*** Micimackó (a Harlekin Gyermeszínház ea., Hófehérke bérl. 1., du. 3) – ***Budavári Labirintus:*** Jazz Action (este 9) – ***Zeneakadémia:*** Ránki Dezső zongoraestje (Alcatel bérl. 2., fél 8)

A Madách Színház igazgatósága közli, hogy a Madách Stúdióban a Táncműhely című előadás október 20-án, pénteken és november 17-én, pénteken elmarad. November 18-án, szombat este a Madách Színházban A Nehéz Barbara helyett a Macskák című előadás kerül színre.

A Korona Pódium értesíti kedves közönségét, hogy a szerző, Konrád György külföldi útja miatt – Kandor címmel – október 20-ra tervezett színpadi játék bemutatója november 20-án lesz. A megváltott jegyek és a bérletek érvényesek.

Duna tv

Sikeres könyvakció

Csaknem étezer adományozótól 74 ezernél is több kötet érkezett a Duna televízió szeptember elsején meghirdetett, a kárpátaljai magyar művelődést támogató, *Könyet könyvért* akcióra. A felhívás eredményeként október közepéig összegyűlt szépirodalmi, ismeretterjesztő, ifjúsági, gyermek- és tankönyvek a kárpátaljai könyvtárak és művelődési intézmények készletét hivatottak gyarapítani.

Nem sugárzz műsort karbantartás miatt ma, 12 és 16 óra között az aggteleki, a győri, a budapesti, a tokaji tv-adó és szünetel a budapesti AM-mikro szolgáltatás. Ugyanebben az időpontban Győr, Budapest és Tokaj térségében az URH-rádióadók műsorában is adáskimaradás lesz.

A

SZÍV TV

műsorán ma este 21.00-kor:

A SÁRKÁNY SZEMI

amerikai film

Csodálatos harci jelenetekkel „fűszerezett" történet, melyben két csapat legjobbjai küzdenek meg egy tíz éve felfedezett értékes szoborgyűjteményért.

A KEMIKÁL Építőanyagipari Részvénytársaság igazgatósága értesíti a társaság részvényeseit,

hogy a társaság **1995. november 21-én, kedden 10 órára** a társaság székhelyére (1072 Budapest, Nagy Diófa u. 10–12. sz.) a társaság rendkívüli közgyűlését összehívja.

A közgyűlés napirendje:

1) Alaptőke-emelés dolgozói részvénykibocsátás útján.

1.1 Az alaptőke-emelés indoka az ÁPV Rt. és a Citizen Rt. között létrejött adásvételi szerződésben rögzített, a részvényesekkel már ismertetett kötelezettség. Az alaptőke-emelés módja: a részvénytársaság alaptőkén felüli vagyonának alaptőkésítése.

1.2 Az alaptőke-emelés legkisebb összege 10 000 Ft, legnagyobb összege 96 400 000,– Ft.

1.3. Az alaptőke-emeléshez kapcsolódó alapszabály-módosítás tervezete:
Az alapító okirat. 4.1. pontja a következőkre változik:
„A társaság saját tőkéje 1 311 577 000,– Ft, azaz egymilliárd-háromszáztizenegymillió-ötszázhetvenhétezer forint."

A társaság alapító okiratának 4.3 pontja a következőre változik:

„A társaság alaptőkéje/jegyzett tőkéje 1 252 800 000,– Ft, azaz egymilliárd-kettőszázötvenkettőmillió-nyolcszázezer forint. A társaság alaptőkéje 11 560 db, azaz tizenegyezer-ötszázhatvan darab, egyenként 100 000 Ft, azaz egyszázezer forint névértékű, továbbá 9675 darab, azaz kilencezer-hatszázhetvenöt darab, egyenként 10 000 Ft, azaz tízezer forint névértékű, valamint 50 darab, azaz ötven darab, egyenként 1000 forint, azaz egyezer forint névértékű névre szóló részvényből áll."

Az alapító okirat 5. pontja a következő 5.5 ponttal egészül ki:
„Az 1995. november 21-én végrehajtott alaptőke-emelés következtében a KEMIKÁL Építanyagipari Rt. dolgozóinak tulajdonába került 9640 darab, azaz kilencezer-hatszáznegyven darab, egyenként 10 000 forint, azaz tízezer forint névértékű, névre szóló, nem szavazó, osztalékelsőbbségi részvény. A dolgozói részvények ellenértéke készpénzben kerül befizetésre a társaság által megjelölt számlára."

Az alapító okirat 10. pontja a következő bekezdéssel egészül ki:
„Az 1995. november 21-én végrehajtott alaptőke-emelés következtében 9640 darab 10 000 forint, azaz tízezer forint névértékű, névre szóló, nem szavazó, osztalékelsőbbségi részvény kerül kibocsátásra."

A „szavazati jog" című bekezdés kiegészül az alábbi szöveggel:
„illetve az 1995. november 21-én kibocsátott dolgozói részvények tulajdonosait, tekintettel arra, hogy ezen részvények nem szavazó részvények."

Az alapító okirat 12.14. pontja az alábbiakkal egészül ki:
„kivételt képeznek az 1995. november 21-én végrehajtott alaptőke-emelés során kibocsátott dolgozói részvények, amelyek nem szavazó részvények, így azok tulajdonosai szavazati joggal nem rendelkeznek."

1.4. Az új részvények száma minimum 1 darab, maximum 9640 darab. A részvények névértéke 10 000,– Ft.

1.5 A részvények kibocsátási értéke: névérték

1.6 A dolgozói részvények nem szavazó, osztalékelsőbbségi részvények, melyek a korábban kibocsátott részvényfajtákhoz kapcsolódó jogokat nem érintik.

1.7. A részvényjegyzés kezdő napja 1995. november 22. Záró napja 1995. december 8.

1.8. Azh alaptőke-emelés készpénzben, kizárólag a KEMIKÁL Rt. alkalmazásában álló dolgozóinak jegyzési jogosultságával történik.

1.9. A közgyűlés felhatalmazza a társaság igazgatóságát a dolgozói részvényjegyzés részletes szabályainak kidolgozására (beleértve a túljegyzés szabályait is), valamint a részvényjegyzés lebonyolítására.

1.10. A kibocsátandó dolgozói részvények osztalékjogosultságának kezdete: 1996. január 1.

2.) Tisztségviselők díjazása és javadalmazása.

3.) Az igazgatóság ügyrendjének elfogadása.

4.) Egyéb.

A közgyűlésen minden részvényes jogosult szavazati jogának gyakorlására, aki vagyoni hozzájárulását teljesítette és a részvénykönyvbe bevezetésre került.

Amennyiben a rendkívüli közgyűlés határozatképtelen, abban az esetben az újabb közgyűlés időpontja: 1995. november 23-án (csütörtök) 10 óra. A napirendi pontok megegyeznek a november 21-i rendkívüli közgyűlés napirendi pontjaival. A közgyűlés helye is változatlan.

Jelen felhívás értelmében az 1995. október 30-ra összehívott rendkívüli közgyűlés elmarad.

KEMIKÁL Rt igazgatósága

Kontinentális körkép

BAJNOKOK LIGÁJA, 3. forduló

A csoport	Nantes–Aalborg	3-1
	Porto–Panathinaikosz	0-1
B csoport	Legia Warszawa–Blackburn	1-0
	Rosenborg–Szpartak Moszkva	2-4
C csoport	Dortmund–Steaua Bucuresti	1-0
	Juventus–Glasgow Rangers	4-1
D csoport	Ajax–Grasshoppers	3-0
	Real Madrid–FTC	6-1

KEK, 2. forduló, 1. mérkőzések
(minden találkozót csütörtökön játszanak)

D. Moszkva–Hradec Kralove	16
Trabzon–La Coruna	19
Everton–Feyenoord	19.45
Halmstad–Parma	20
Mönchengladbach–AEK	20.30
Paris SG–Celtic Glasgow	20.30
Sporting Lisboa–Rapid Wien	21
Zaragoza–FC Bruges	21.15

UEFA Kupa, 2. forduló, 1. mérkőzések

Csernomorec Odessza–Lens	0-0
Raith–Bayern München	0-2
Auxerre–Nottingham	0-1
Leeds–PSV Eindhoven	3-5
Sparta Praha–Chisinau	4-3
Bröndby–Liverpool	0-0
Sevilla–Olympiakosz	1-0
Werder Bremen–D. Minszk	5-0
Lugano–Slavia Praha	1-2
Bordeaux–Rotor Volgograd	2-1
Roma–Eendracht Aalst	4-0
Lyon–Lazio	2-1
Barcelona–Setubal	3-0
Benfica–Roda	1-0
Strasbourg–Milan	0-1
Kaiserslautern–Betis	1-3

Labdrúgó Bajnokok Ligája

A Raúl-Real örömzenéje

REAL MADRID–FERENCVÁROS 6-1 (3-0)
Bernabeu stadion, 50 ezer néző, vezette: Uzı ov (bolgár).
REAL MADRID: Buyo – Quique, Hierro (Nando, 63.), Sanchis, Soler – Michel, Milla, Laudrup (Luis nrique, 59.), Amavisca (Esnaider, 59.) – Zamorano, Raúl.
FERENCVÁROS: Hajdú – Telek – Milovanics (Hrutka, 60.), Keller – Szűcs, Vincze O. (Albert, 46.), Nilas, Lisztes, Kecskés – Kuntics (Nagy Zs., 68.), Kopunovics.
Gólok: Raúl (24., 25., 84.), Zamorano (34.46.), Hierro (55.). Kopunovics (62.).

Madrid, október 18.

A mérkőzést megelőzően *Novák* Dezső a kulcsszereplőkre hívta fel játékosai figyelmét – *Keller* József felügyeletére bízva a félelmetes dél-amerikait, *Zamoranót, Nyilas* Elekre osztva a világhírű játékmester, *Laudrup* őrzését.

– Tévednek azok a spanyol lapok, amelyek úgy vélik, 11 játékossal beállunk a saját kapunk gólvonalára. Nem kizárólag a védekezésre rendezkedünk be. Azt mondtam a taktikai értekezleten, hogy egyáltalán nem lehetetlen az a kérésünk, ha győzelemre biztatjuk a csapatot. Tudott itt már más is nyerni, hozzánk hasonló kvalitású spanyol együttesek is. Hinni kell a sikerben, s csúszni-mászni minden labdáért – küldte a szakvezető az 1982-es vébédöntő szent füvére a magyar bajnokot.

A muzsika világában örömzenének nevezik azt az előadást, amikor a hivatalos fellépés után önmaga és közönsége szórakoztatására vállal ráadást a művész. A Bernabeu arénában már a kezdő sípszóval megkezdődött a ráadás s az örömzene tartott a végkimerülésig…

Más műfaj, nyugtázhatjuk, ám ezúttal a megállapítás nem a zene és a sport különbségére utal, hanem arra a *föld–ég távolságra,* amely elválasztotta egymástól a két produkciót. Talán nem áll távol az igazságtól, hogy a látottak alapján terminológiai nehézségek adódhatnak – ez a foci ugyanis nem az a foci. Csupán az elnevezés ugyanaz…

Egy félidőn át – amíg igazán komolyan vette szerda estére kitűzött feladatát a Real – az történt a pályán, amit a madridiak akartak. S amit akartak, azt *csodálatos eszközökkel* valósították meg. Az *FTC* közeli szemlélője, derekasan küzdő, ám sok hibával szereplő statisztája volt a nagy díszelőadásnak. Játszott-játszadozott, ficánkolt a spanyol együttes – futásban mért megsemmisítő vereséget a magyarokra. *Laudrup* és *Michel* szervezésében indultak a támadások, s elöl az állandóan mozgó, védőjátékosáról szinte mindig leszakadó *Zamorano* és *Raúl* úgy *szórakozott* a *Fradi* védőivel, ahogy csak kedve tartotta. *Keller* is alulmaradt a chileivel vívott párharcban, ám *Milovanovics* erejét végképp meghaladta a 18 esztendős Raúl semlegesítése. Villámgyors háromszögellés, technikai trükkök követték egymást, s a félelmetesen játszó Real szinte percenként került gólhelyzetbe. *Hajdú* hálóőr hat ziccert hárított, mire a 24. majd a 25. percben Raúl kétszer is bevette kapuját. S könnyen jöhetett volna rögvest ezután a mesterhármas is, ám a támadó csodálatos bokamozdulattal a felső lécet találta telibe labdájával, s a kipattanót Zamorano bólintotta a hálóba.

A Real Madrid futballiskolát tartott a Bernabeu stadionban – leendő testnevelőknek hasonló jelleggel hirdet nyílt napot a budapesti Testnevelési Egyetem – jöjjetek megnézni, mi a követelmény, mit is jelent a felsőoktatás… Szünet után már azt is megengedhette magának a házigazda, hogy taktikai fegyelmét lazítva, szórakozzon, a kispadra szorultaknak is lehetőséget adjon az örömzenélésben való részvételhez. Újabb három találat következett, s válaszként – a kinyílt ibériai védelem asszisztálásával – egy magyar gólt is láthatott az ünneplő, éneklő spanyol közönség. Akár még dicsérendő is ez az egy találat, hiszen noha annak idején *Puskás* Ferenc 34 BEK-gólt lőtt, többségét e stadionban (valamennyit Real színekben), egyébként azonban 1957 óta a *Vasas,* a *Honvéd,* az *Újpest,* a *Tatabánya* és a *Videoton* jóvoltából összesen csak három gól esett a futballszentély magyar vonatkozású történelmében.

A Marca című napilap szerdai számában holland sportolók és közéleti személyiségek nyílt levele látott napvilágot – a világsztár németalföldi labdarúgók, többek között *Cruyff* által is jegyzett dokumentum – ismét felelevenítve az amszterdamiak pesti fellépésével kapcsolatos vádakat, arra kérve a spanyolokat, hogy töröljék le *Európa* futballtérképéről a rasszista, fajgyűlölő szurkolói hangokat hallató *Ferencvárost*. Nos, aligha valószínű, hogy e kérés volt a legfőbb madridi doppingszer, a külső szemlélő számára csodálatos játékhoz, feledhetetlen előadáshoz – ám ami a lényeget illeti: az Ajax elleni 1-5, s a mostani madridi 1-6 azért mégiscsak azt jelzi, hogy igen távol áll tőlünk az európai futball… Egyre inkább valószínűsíthető, hogy a brüsszeli és a zürichi eredmény volt a bravúros kivétel, s a mostani az igazi forma.

Árvay Sándor

Futball UEFA Kupa

Meglepő idegenbeli sikerek

Öt vendéggyőzelmet hozott a labdarúgó UEFA Kupa második fordulójának első felvonása kedden, amikor tizenöt mérkőzést játszottak le. Ebből négy sikert olyan csapat – a holland *PSV Eindhoven,* az olasz *AC Milan,* a német *Bayern München* és az angol *Nottingham Forest* – ért el, amelyik korábban nyert már európai kupát.

A legizgalmasabb összecsapást *Leedsben* rendezték meg, ahonnan 5-3-as győzelemmel távozott az Eindhoven. Az eredmény *rendkívül érdekesen* alakult: a hazaiak nyitották meg a gólok sorát, de a félidőben már a hollandok vezettek 3-1-re. A Leeds a második játékrészben nagyon beleerősített, s a 72. percre ledolgozta kétgólos hátrányát. Ezzel azonban nem volt vége a történéseknek, mert Luc *Nilis* az utolsó hét percben még kétszer betalált, így a végén a hollandok ünnepelhettek. Howard *Wilkinson,* a Leeds vezető edzője azonban nem volt elkeseredve:

– Nem koncentráltunk eléggé, rosszul is védekeztünk, ezért kerültünk ilyen nehéz helyzetbe. Azért bízom benne, hogy a visszavágót mi nyerjük – hangoztatta az angol szakvezető. Reményeit arra alapozza, hogy bár csapata az első fordulóban otthon 1-0-ra kikapott a francia *Monacótól,* de idegenben 3-0-ra győzött.

Az *Újpestet* búcsúztató *Strasbourg* a legutóbbi BEK-sorozat döntősét, az *AC Milant* fogadta, s a lombardok Marco *Simone* gólja révén távozhattak nyertesen (1-0), pedig a fiatal csatár orrát törte, amikor a franciák védőjével, Martin *Djetouval* ütközött.

– Erős csapatot győztünk le. Ez a siker fontos volt, de még nem érezhetjük magunkat a következő fordulóban – fogalmazott óvatosan Fabio *Capello,* a Milan vezető edzője.

Az angol együttesek közül csak a *Nottingham Forest* vonulhatott le győztesen a pályáról, miután szintén idegenben verte 1-0-ra a francia *Auxerre*-t. A szigetországi szurkolók ismét randalíroztak: egy stadion környéki bárnál ablakokat törtek be, s többen, köztük egy rendőr is megsérültek. A rendőrség könnygázt vetett be a megfékezésükre, a hírek szerint letartóztatásokra nem volt szükség.

Meglepetésnek számít az is, hogy az első fordulóban az olasz *Internazionálét* búcsúztató svájci *Lugano* most hazai pályán maradt alul 2-1-re a cseh *Slavia Prahával* szemben.

Ajándék az Amwaytől

Olimpikonok támogatása

(Munkatársunktól)

A világ egyik legnagyobb vállalkozásának, az Amwaynek a magyarországi szervezete, az Amway Hungary tegnap szponzorálási szerződést kötött a Magyar Olimpiai Bizottsággal. A *Fördös* Tamás és *Aján* Tamás által aláírt dokumentum értelmében az Amway évi négymillió forinttal és ezenkívül számos, másfél millió forint értékű termékkel támogatja a jövő esztendei, atlantai olimpiára utazó magyar sportolókat.

Az óbudai új Sípos étteremben rendezett szerény ünnepségen megjelent *Kőbán* Rita olimpiai és világbajnok kajakversenyző. Megtudhattuk, hogy az amerikai világcég éves forgalma 5,2 milliárd dollár és a magyarországi kereskedelem értéke is meghaladja a hárommilliárd forintot. A környezetvédelmi tevékenység és a művészeti élet támogatásán túl az Amway igen sokat költ a sport segítésére is. Így biztos hátteret ad *Európa* egyik legnagyobb kosárlabdacsapatának, a spanyol *Zaragoza* együttesének, és az Amway tulajdonában van az amerikai álomcsapat, az NBA-ben szereplő *Orlando Magic*. Fördös Tamás, az Amway Hungary vezetője egyébként e gárda sztárjának, Shaquille *O' Neilnek* az autogramjával ékesített kosárlabdát ajándékozott Aján Tamásnak, a MOB főtitkárának.

Az Amway második alkalommal vált a magyar olimpiai csapat aranyfokozatú támogatójává és hivatalos szállítójává, hiszen már 1992-ben is jelentős szponzorálással segítette az olimpiára induló versenyzőket.

Éliti-Caola Kupa

Krocskó az elődöntőben

Az első helyen kiemelt magyar tenisz Davis Kupa-játékos, *Krocskó* József a negyeddöntőben is *„megmentette"* a házigazdák becsületét a 10. jubileumi magyar szatellit körverseny záró felvonásán. Az Éliti-Caola Kupáért kiírt mesterverseny újabb fordulójában az olasz Juri *Margotto* sem tudta szerdán megállítani, a rövidítésben Krocskó bizonyult jobbnak.

S ezzel – függetlenül a további folytatástól, a mestertorna végeredményétől – Krocskó már megnyerte a pontversenyt, azaz a magyar szatellit körversenyt.

A párosok versenyében egy negyeddöntős és egy elődöntős összecsapásra került sor. A *Kisgyörgy* Gergely, Branislav *Galik* páros az első kiemelt cseh *Cermak, Dezort* kettőstől szenvedett vereséget a legjobb négy közé jutásért. Örömteli viszont, hogy a második kiemelt *Sávolt* Attila, Martin *Hromec* páros továbbra is meggyőző és gyors játékkal a döntőbe verekedte magát.

Csütörtökön 11 órakor az egyéni elődöntőkkel, majd a másik páros elődöntővel, valamint a páros fináléval folytatódik a mesterverseny az MTK Bartók Béla úti pályáján.

Eredmények: egyes, negyeddöntő: *Krocskó* (1.)–*Margotto* (olasz) 6:2, 7:6; *Hrbaty* (szlovák, 4.)–*Krell* (osztrák) 6:4, 7:5; *Zillner* (német)–*Dezort* (cseh, 3.) 7:5, 6:2; *Velev* (bolgár)–*Galik* (szlovák, 2.) 6:3, 6:3. Az elődöntőben: Krocskó–Hrbaty, Zillner–Velev.

Páros, negyeddöntő: *Cermak, Dezort* (cseh, 1.)–Kisgyörgy, Galik (magyar, szlovák) 6:1, 6:4; elődöntő: *Hromec, Sávolt* (szlovák, magyar, 2.)–*Krell, Nagy* Viktor (osztrák, magyar, 4.) 6:4, 6:2.

Lóverseny

Szerdai ügetőeredmények

I. 1. Zima (1), 2. Zeolit (7), 3. Zefir Star (2). 10: 12, 10, 11, 10. Bef.: 22, 26. H. bef.: 132. – II. 1. Tördemic (5), 2. Sigrid Hardrada (4), 3. Lope Bege (6). 10: 10, 10, 13, 10. Bef.: 44, 37. H. bef.: 266. – III. 1. Világjáró (3), 2. Vé-Lobell (6), 3. Tini (8).10: 15, 37, 37, 21. Bef.: 452, 418. H. bef.: 6894. – IV. 1. Ursus (8), 2. Viki (6), 3. Tante (12). 10: 49, 49, 33, 93. Bef.: 60, 301, H. bef.: 980. – V. 1. Lady Bros (6), 2. Tunézia (7), 3. Piktor (9). 10: 19, 20, 14, 14. Bef.: 60, 80. H. bef.: 1115. – VI. 1. Rothschild Höjgard (12), 2. Rekontra (9), 3. Rezes (4). 10: 31, 10, 10, 10. Bef.: 37, 77. H. bef,: 358. – VII. 1. Távoli (6), 2. Milliomos (1), 3. Szörnyecske (10). 10: 42, 16, 49, 104. Bef.: 89, 137. H. bef.: 4013. – VIII. 1. Utalványozó (10), 2. Tombola (8), 3. Svadron (1). 10: 65, 10, 10, 10. Bef.: 55, 419. H. bef.: 6517. – IX. 1. Viharfelhő (6), 2. Szamuráj (9), 3. Üzér (10). 10: 36, 20, 69, 35. Bef.: 108, 383. H. bef.: 4613. – X. 1. Ulm (7), 2. Ultima Ratio (1), 3. Szó (3). 10: 44, 117, 75, 65. Bef.: 928, 571. H. bef.: 22 600.

Beszámolónk a McDonald's kosártornáról

Álomrandevú a Temze partján

London, október 18.

„Hosszú bizonytalanság után nagy öröm kimondani, hogy az 1995-ös *McDonald's Championship* megrendezése elől minden akadály elhárult" – sóhajtott fel boldogan Ray *Lalonde,* az *NBA* európai médiafőnöke, miután *megegyezéssel* zárult az észak-amerikai profi kosárlabdaliga csapattulajdonosainak és játékosszakszervezetének az NBA-szezont is kis híján veszélybe sodró kötélhúzása. A háborúság első áldozata ugyanis nyilvánvalóan a négymillió dolláros költségvetéssel megszervezett McDonald's-torna lett volna, hiszen ha nincs NBA-évad, a *Houston Rockets* sem ruccan át *Nagy-Britanniába.*

A show azonban szerencsére folytatódik, s ekként csütörtöktől három napra az angol főváros lesz a világ kosárlabda-fővárosa. A McDonald's-gála 1987 óta, mikor a nagy áttörés jegyében először kerültek szembe egymással a *Wisconsin* állambeli *Milwaukee-ban* az NBA és a *FIBA* csapatai, mindig is *sportszenzációnak* számított, az idei, sorrendben *hetedik* mérkőzéssorozat azonban új fejezetet ír a torna és a sportág történetében. A londoni viadal lesz ugyanis az *első* olyan seregszemle, melyen *csakis bajnokcsapatok vesznek részt* – nem véletlenül változott tehát *McDonald's Openről* McDonald's Championship-re az esemény elnevezése. A *Milwaukee Bucks,* a *Boston Celtics,* a *Denver Nuggets,* a *New York Knicks,* a *Los Angeles Lakers* és a *Phoenix Suns* után a tengerentúli álombajnokságból is a címvédő száll harcba a győztest megillető 50 ezer dolláros fődíjért.

Talán említeni is felesleges, hogy az NBA-reprezentánsok veretlenül zárták a milwaukee-i, a *madridi,* a *római,* a *barcelonai,* a *párizsi* és a *müncheni* fesztivált; a legközelebb a kudarchoz a New York Knicks állt, amikor öt évvel ezelőtt csak *hosszabbításban* gyűrte le 119-115-re az olasz *Scavolini Pesaro* együttesét. A Hakeem *Olajuwon* kézsérülése ellenére az 1995-ös McDonald's-bajnokság abszolút esélyeseként elkönyvelt kétszeres aranygyűrűs – október 6. óta edzőtáborban készülő – Houston Rockets talán legkeményebb ellenfelének ezúttal is egy itáliai együttes, a *Miamiba* távozott szerb Predrag *Danilovicsot* egy horvát sztárral (Arijan *Komazec*) és egy NBA-veteránnal (Orlando *Woolridge*) helyettesítő 13-szoros bajnok *Virtus Buckler Bologna* ígérkezik. Emlékezetes meccseket ígér persze a 23-szoros izraeli bajnok *Maccabi Tel-Aviv,* a Budweiser Liga-nyertes angol *Sheffiled Sharks,* a kilencszeres BEK-győztes spanyol *Real Madrid,* valamint az immár háromszoros ausztrál aranyérmes *Perth Wildcats* fellépése a *London Arenában.*

A csütörtöki nyitányt a Perth és a Houston játékosai erőnyerőként nézhetik végig, s az irányított sorsolás okán már az is biztos, hogy a pénteki második elődöntőben e két együttes kerül szembe. A másik ágon a Buckler Bologna–Maccabi Tel-Aviv és a Real Madrid–Sheffield Sharks párviadal nyertesei csatáznak majd. A helyosztókra szombaton kerül sor, a szuperfinálé 17 órakor kezdődik.

S. Tóth János

OLDALSZÉL

NEM FIZETI KI a Magyar Úszószövetség elnöksége azoknak az edzőknek a jutalmát, akik felelősek azért, mert Czene Attila lekéste a 200 méteres gyorsúszás döntőjének a rajtját a sportág bécsi Európa-bajnokságán.

PAIS PÉTER, az FTC-Stollwerck versenyzője nyerte a Millenárison az országos kerékpáros pályabajnokság omnium számát.

NEM SIKERÜLT Jeannie Longo világcsúcskísérlete. A 37 éves francia világbajnoknő az egyórás kerékpározásban akarta megdönteni a brit Yvonne McGregor világrekordját, ám Longó 15 perc 55 másodperc után feladta a számára kilátástalan próbálkozást az erős szélre hivatkozva.

KIESETT STEFFI GRAf a brightoni női teniszverseny második fordulójában, miután óriási meglepetésre 6:2, 4:6, 6:1-re kikapott a dél-afrikai Mariaan de Swardttól.

LETARTÓZTATTA a kolumbiai rendőrség az ország labdarúgó-válogatottjának egyik játékosát, Wilson Perezt, mert úticsomagjában 171 gramm kábítószert (kokaint) találtak. A 28 éves Wilson Perez, aki az America Cali futballistája, tavaly nyáron szerepelt az Egyesült Államokban megrendezett világbajnokságon is.

VERESÉGET SZENVEDETT 2-0-ra a magyar ifjúsági (a 16 évesek alkotta) labdarúgó-válogatott Csepelen az olasz nemzeti együttestől, s ezzel az Európa-bajnokság 3. selejtező csoportjában játszó magyar gárda már biztosan nem juthat tovább, mivel ugyancsak hazai környezetben korábban 1-0-ra kikapott Izraeltől is.

AZ ÉV ÖTTUSÁZÓJA a hölgyeknél Hortobágyi Eszter, a férfiaknál Hanzély Ákos lett.

BAJNOKI EREDMÉNYEK. Kézilabda, férfiak: Elektromos–Pemű 27-20, Fotex–Nyíregyháza 29-20. Kosárlabda, férfiak, A csoport: Szolnok–Nagykőrös 90-70, Albacomp–Falco 116-83, Csepel–Honvéd 62-107, Körmend–Debrecen 82-66, Atomerőmű–Hódmezővásárhely 90-74.

KÉZILABDA. Bécsben elkészítették a jövő évi ifjúsági Európa-bajnokság selejtezőinek sorsolását. A magyarok a férfiaknál a franciákkal, a svédekkel és az olaszokkal kerültek egy csoportba, míg a nőknél a norvégok és a portugálok lesznek az ellenfelek.

AZ NHL eredményei: New Jersey–Edmonton 1-3, Detroit–Calgary 3-3 – hosszabbítás után; Florida–Chicago 3-6; NY Islanders–NY Rangers 1-5; Toronto–San Jose 7-2; Dallas–Washington 3-4; St. Louis–Boston 4-7; Winnipeg–Tampa 5-2.

HÁROM JELÖLT, Mészöly Kálmán, a magyar labdarúgó-válogatott szövetségi kapitánya, Kovács Tamás, a vívószövetség technikai igazgatója és Köpf Károly pályázik jó eséllyel a Vasas SC Meszéna Miklós halála miatt megüresedett elnöki posztjára, ám amint Fördös László, a jelölőbizottság elnöke a távirati irodának elmondta, könnyen előfordulhat, hogy csak a jövő esztendei atlantai olimpia után választanak elnököt az egyesület élére, addig pedig a jelenlegi ügyvezetés irányítaná a nagy múltú klubot.

MEGEGYEZETT EGYMÁSSAL az FTC-Whirlpool jégkorongcsapatánál kirobbant bizalmatlansági botrányt követően a szakosztály éléről Mihók Béla távozását követelő játékosok csoportja és a vezetőség, és ennek következtében tegnap már közös jeges edzést tarthatott a gárda. Az új felállás szerint Netkovszky Kálmán, az eddigi alelnök lesz a szakosztályelnök, Farkas András pedig szakosztály-igazgatóként tevékenykedik. Mihók Béla, az eddigi elnök, akivel a játékosok nem hajlandók együtt dolgozni, nem kap szerepet az újjáalakult szakosztályban. A megállapodáshoz még Szívós Istvánnak, a klub ügyvezető elnökének jóváhagyása szükséges.

Pályázati Felhívás

Az OMFB Nemzetközi Projektiroda (NPI)

pályázatot hirdet

a **Magyar Köztársaság** és az **Olasz Köztársaság** között kormányközi tudományos és technológiai együttműködés keretében kutatási/fejlesztési projektek nemzetközi

kutatócseréjének támogatására.

A pályázatok benyújtási határideje:
1995. december 15. 16[00] óra.

Pályázati űrlapok
az OMFB NPI titkárságán vehetők át:
Budapest, V., Szervita tér 8. II. em. 210.
(volt Martinelli tér)